# BEATI
# PETRI DAMIANI
S. R. E.
# CARDINALIS,
## EPISCOPI OSTIENSIS,
ORDINIS SANCTI
BENEDICTI.

BEATI

# PETRI DAMIANI

S. R. E.

# CARDINALIS,

## EPISCOPI OSTIENSIS,

ORDINIS SANCTI BENEDICTI, ET DOCTORIS SANCTISSIMI, AC DISERTISSIMI

# OPERA OMNIA

*IN QVATVOR TOMOS DISTRIBVTA,*

COLLECTA, AC ARGVMENTIS ET NOTATIONIBVS ILLVSTRATA

STVDIO ET LABORE DOMNI CONSTANTINI CAIETANI
Syracusani, Abbatis Sancti Barontis Congregationis Casinensis.

*ACCESSIT HVIC EDITIONI TOMVS quartus operum B. Petri Damiani, & Regula Petri de Honestis Clerici Rauennatis antehac inedita.*



VEL DVO VEL NEMO

PARISIIS,
Apud LVDOVICVM BILLAINE, in Palatio, ad secundam columnam in aula magna, sub signo Palmæ & Magni Cæsaris.

M. DC. LXIV.

*CVM PRIVILEGIO REGIS.*

# VITA
# B. PETRI DAMIANI
## S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
### OSTIENSIS, ET EREMITÆ,
### PER IOANNEM MONACHVM EIVS DISCIPVLVM;
ex duobus MSS. Rauennate, & Fauentino.

*Domno Liprando Priori, & cæteris Senioribus Eremi Fontis Auellanæ, Ioannes.*

OPVS mirabile, Patres, quod ſanctitati veſtræ placuit meæ iniungere paruitati, quàm meis ſit perarduum viribus, & impar ingenio, ipſemet liquidò perpendo. At quia non præſumo veſtro quidquam abnegare imperio, licet ſenſus hebetudo illuſtres tanti viri actus inerti deuitet committere ſtylo; ne dum ſuperiora ſibi aggreditur, Lectorem magis ad nauſeam, quàm ad legendum excitare videatur; confidens tamen de veſtris ſanctis orationibus, almiſque ipſius pij Patris noſtri Petri Damiani meritis, ad cuius vos acta exaranda meam obedientiam prouocatis, deuotus aggrediar veſtris obtemperare mandatis. Ipſemet enim conſultius fore cenſueram, ea me quouis rudi ſtylo interim annotare, quo dignè poſtmodum à peritioribus elucidata ſcriptoribus, ad notitiam futurorum poſſent profutura pertingere; quam imperitiæ notam, nimium declinando, intacta prorſus relinquere, ne fortè poſt modicum caligine obliuionis obducta, non paruo mei diſcrimine de cunctorum omnino laberentur memoria. Nam cùm omnibus pateat, neminem geſtorum illuſtrium virorum conſcium, abſque culpæ macula ignauo ſilentio tegere; quanto magis conſtabit, non paruo me obnoxium fore delicto, qui tanto Patri, licet in extremis penè temporibus indiuiduus comes inhæſerim, ſi eius mirabilia geſta ſilentio præterire, quàm diuulgare maluero. Eorum igitur, quæ relaturus ſum, partem me ex ipſius ore ſuſcepiſſe memini, partem ex quodam condiſcipulorum meorum, qui eius contubernio ante me, familiarius inhærere: quædam autem relatu cuiuſdam ipſius propinqui, viri grauis, & honeſti, quæ videlicet illius conuerſionem præceſſerant, audiui: cætera quidem propria præſentia ipſemet annotaui. Verùm iam noſtri ſermonis articulus ad hiſtoriæ ipſius vertatur exordium.

## CAPVT I.

*De parentibus, ac pueritia B. Viri.*

VIR itaque Dei Petrus, prænominatus Damiani, famosissimæ Rauennæ Vrbis ciuis haud ignotus, liberalibus apprimè disciplinis imbutus, cùm Pythagorici apicis biuium paululum transcendisset, læuum, quem cœperat, consultè relinquens, dextrum callem prudenter arripuit: ipsoque iuuentutis feruore, diuina afflatus gratia, sæculari pompæ renuntians, ad perfectionē monachicā auidè conuolauit. Qui nimirū honestis parentibus editus, ab ortus ipsius crepundiis, rebus perurgeri cœpit aduersis. Cùm eius nempe mater, iam filiorum pertæsa, domo videlicet hæredibus referta, hunc genuisset extremum; vnus liberorum, qui tunc iam grandiusculus adoleuerat, conquestus exclamat: Proh pudor, ecce iam tanti sumus, quod in hac domo vix capimur: & quàm malè sibi congruunt hæredum turba, & hæreditas angusta. Ad cuius verba mater vehementius indignata, & fœminei liuoris zelo succensa, cōplexis manibus, se miseram, seque vlterius viuere vociferatur indignam. Illico eum, vt ita loquar, ante penè quàm lactaret, ablactat: & quasi numquam ipsum de cætero suis manibus attrectandum, infausta quædā sibimet imprecans, à se prorsus ablegat, sic filium, antequam viuere discat, emancipat: & quod possidere solùm posset, à possessione materni pectoris exhæredat. Cùm igitur perexile illud plāsma, quod erat omni nutriciæ sedulitatis officio destitutum, fame, simul & algore nigresceret: & tenuis non dicam vox, sed quasi sibilus de pectusculo vix adhuc palpitante rauciret; cuiusdam presbyteri fœmina, quæ patrij laris erat quasi vernacula, superuenit: & inhumanam matris suæ duritiam seuera, in quantū licuit, inuectione corripuit: Numquid, Domina, inquit, hoc est matris Christianæ, quod non probatur esse Tigridis, vel Leænæ? Illæ * parentes enutriunt catulos, & nos ad imaginem Dei conditos, abjicimus è nostris visceribus procreatos? Et hic fortè, qui nunc ita proijcitur, si ad ætatis incrementa peruenerit, locum inter suos non infimum obtinebit: cauendum etiam, ne cujus mater esse contemnis, filicida meritò iudiceris. Huiusmodi plane verbis vxor Presbyteri officio functa est sacerdotis, dum & maternum ad pietatem molliuit affectum, & morientem ad vitam restituit filium. Mox itaque non ignaua virago vlnas fluentibus induuiis expedit; substrata pelle iuxta ignem, puerilia mēbra distendit: & vndique perungendo corpusculum, non modicæ summæ songiam profligauit. Videres itaque tenellos artus liquescentis aruinæ fomenta combibere, & resumpto vitali calore rubescere, & sic in eo nitorē rudis infantiæ subito reflorere. Vbi notandum, quia & mater eius facta fuerat Herodias, & illa facta est Elias; sicque per peccatricis mulierculæ studium, & desperatus de mortis faucibus retrahitur, & mater de filicidio liberatur, quæ nimirum iam sese matrem aduertens, quem velut alienum immitis exploserat, ad piæ mox dilectionis amplexum maternorum viscerum affectibus reuocat, omnemque illi nutriciæ curæ diligentiam instanter exhibere non cessat. Puer autem hac diligentia, donec ablactatur, perfruitur: qua sanè post modicum vtroque orbatus parente infra puerilesadhuc annos immaturè priuatur. Eo igitur fraternæ curæ relicto; ô incomprehensibile diuinæ dispensationis arcanum! vnus ipsorum, qui atrox inter cæteros honestis moribus præditos, sub ouina pelle latebat, fraudulenta nunc pietate pro paterna vice educandum suscepit: atque dum sibi cohæredem adoptare se fingit, diræ velut emptitium seruituti adjicit. Cui socia coniux hærebat, quæ nullis pietatis visceribus ab illius sæuitiā differebat. Vterque igitur super innocētem puerum vnanimi feritate grassantes, toruo, ac nouercali eum aspectu tractantes, duris afflictionibus pendulæ illius viribus officiebāt: seruorum nempe cibariis, & quæ magis congruerent porcis, malignaque vappa, vsu sustentabant assiduo; pedibus nudis, vestibus ibat incultus, verberibus vapulabat, pugnorum, ac calcium crebris ictibus subiacebat. Porro cùm iam grandiusculus sub tam iniquis licet oneribus fuisset affectus, ad porcos pascendos eijcitur, cæterisque mancipiorum conditionibus indifferenter subjicitur. Quid in his verò considerandum, nisi quod iccirco hunc suum Dominus militē permittebat acriter affici, quoad spiritalis procinctū militiæ disceret arctius informari: quatenus eius virtus eo robustius ardua postmodum quæque perferret, quo ipse à puero expertus huiusmodi iam fuisset. Hic etiam succinctè notabile quoddam referre non otiosum putamus.

* parientes.

## CAPVT II.

*Illius pietas in patrem defunctum, in litteris profectus, & in seipsum afflictatio.*

Pueri pietas ac prudētia.

QVadam die dum idem præfata adhuc laboraret inedia, casu nummum reperit: & tamquam subito diues effectus, gratulabundus, quid eo mercari aptius posset, diu mente reuoluere cœpit, nimirum dum suauibus cunctis egeret, dulcis appe-

titus per mollia quæque puerilem mentem trahebat: quod dum prolixius fieret, ancepsque quod esset eligendum, ambigeret, diuinitus tandem inspiratus, ait: Quid est quod reuoluo? quidquid horum certè assumam, non erit eius diuturna voluptas; melius ergo est vt tradam Presbytero, qui Deo Sacrificium offerat pro patre meo. Quid huius pueri simplicitate prudentius? quid hoc egēte pupillo frugalius? Et spretis cunctis, quæ peritura cognouit, illud solùm elegit, quod mansurum in æternum sperauit. Porro quid hoc fuisse putemus, nisi quoddam futurorum præsagium, quod appetitu videlicet æternorum, contemneret temporaliter blandientia? Vt autem ad ordinem redeamus, postquam Domino, qui suorum curam non deserit, ex præfatis etiam calamitatibus eruere placuit ipsum penè consumptum, ex impiorum laniatibus misericorditer abstraxit: & in germani alterius sinu, Damiani nomine, iam mulcendum tandem, fouendumque locauit. Hic eum itaque chara satis dilectione complectens, tantam ipsius curæ diligentiam impendebat, vt paternum excedere videretur affectum. Quem porro iam licet grandiusculum, litterarum apicibus tradidit imbuendum, necnon & studiis subinde liberalibus: in quibus scilicet tam docilis, tāque industrius est agnitus, vt ipsis suis doctoribus mirabilis haberetur. Cumque discendi finem ex omni liberali scientia peritus fecisset, mox alios erudire, clientium turba ad doctrinę ipsius famam vndique confluente, studiosissimè cœpit. Inter ista nimirum dum fauore populari efferretur, dum diuitiarum copia cumularetur, iam penè potuit horum lenocinio sæculari pompæ subtrahere, aut illecebris venereis illectus implicari. Sed quoniam ex electorum numero nequit vllus prorsus minui, respectu illico diuino prǣuentus, ita secum agere cœpit: Et cur delecter prǣsentibus, vt caro suggerit, ætas exposcit? sed numquid his perituris debeo inhærere, & non magis istis renuntians, potiora prouidere? At si fortè postmodum hoc me facturum promitto, quia non multo charius, multoque Deo acceptius modò agere satago, dum ætas viget, dum prospera mulcent? Iam verò post hæc paulatim inchoata mundanis studiis remoueri, ac diuinis obsequiis accingi: & licet exterioris cultus specie adhuc videatur hęrere caducis, totò tamen mentis affectu bonis aspirat æternis. Sub mollibus itaque vestibus cilicium induit, ieiuniis, vigiliis, & orationibus solerter insistit. Et quia calente iuuenta, stimulis acriter vrgebatur carnalibus, mediis noctibus è strato consurgens aquis se fluuialibus immergebat; in quibus tamdiu nudo manebat corpore, donec algentia membra rigerent, noxio recedente calore. Exinde verò regrediens, quæque venerabilia loca psallendo circuiens, totum ante synaxim complebat Psalterium. Eleemosynis quoque pauperum assiduis insistens, ac frequentibus eos conuiuiis pascens, suis lętabatur manibus eis tamquam Christo, ministrare deuotus.

Carnis stimulos fluuialibus aquis mersus, extinguit.

## CAPVT III.

*Per sui victoriam liberatur à graui vitæ periculo.*

INter hæc sanè non prætereundum puto, quod ædificationi multorum profuturum non ambigo. Quadam die priuatus prandebat, nec quisquam secum prǣter solum cęcum quemdam prębendarium discumbebat, qui quotidianus conuiua ex more sibi assidere solitus erat. Accidit autem, vt tunc non amplius quàm vnus triticeæ similaginis panis adesset. Hic itaque illi solus apponitur: quid verò dari possit mensæ sodali, qui non diuersis à se cibis ali consueuerat, non habetur. Appositus est ergo illi cibarius panis, suppar videlicet, & secundæ conspersionis: quod hic nempe non æquis aspexit oculis, & grauiter tulit: paulatim verò ei pauor incidit, & intra semetipsum cogitare cœpit: Christus, inquit, ad mensam meam inferior mihi est? Ego ne comedam velut herilem panem, & deliciosum; & ille puerorum meorum pane vescetur? Hæc, & his similia cùm in pectore suo multa versaret, incidit cogitatio vt panem illius suo, suumque illius pane mutaret. Quid igitur ageret? quò se verteret? tollere illius panem? sed pudor obstabat: suum comederet? sed conscientia remordebat. Quid plura? Tandem vincit caro, & mens eneruiter obluctata succumbit. Incipiunt igitur vterque comedere: hic scilicet, quasi dominus, & princeps mensæ, nitidum; ille verò, clientium, vel mancipiorum more, cibarium. Sed dum comederet, sensim pauor accidit, & horror nimius omnium viscerum suorum interna concussit: verebatur enim diuini super se motus euigilare sententiam: suspicabatur certè repentinam iustæ seueritatis imminere vindictam, quod & factum est. Os enim piscis gutturi eius pestilenter inhæsit, quod vllis omnino conatibus trahi in interiora non potuit. Glutiebat ex industria cibum, non descendebat; screabat, tantumdem erat; conabatur emittere, sed affixa pernicies nihilominus immobilis permanebat. Erubescebat tamen dicere, quod intrinsecus patiebatur;

clandestinus eum tenebat hamus, & velut incautum piscem, per gulam trahebat ad mortem: vndique illi augmentabantur angustiæ, & non tam mors, quàm mortis turpitudo terrebat. Malebat quippè, vt se tela transfigerent, quàm fœdus prurientis gulæ interitus deturparet. Anhelus anxiabatur spiritus, & mœroris tenebræ ei circa oculos voluebantur. Quid pluribus moror? Tandem Christo detulit, eique se imparem: & si non pane, tamen potestate, liquidò cognouit. Buccellam suam pauperi festinus apposuit, eiusque ante se vicaria permutatione locauit. Et, ô placabilem Deum super malitia nostra! statim ad primum accepti panis gustum, pestis illa pertransiuit, & interceptum fragmentum decidens, in interiora purgatur. Deliciosus itaque panis ei factus est plaga; grossus verò, & durus medicina. Escam mutauit, & laqueum, qui eum feraliter astringebat, absoluit. Deposuit superbiam, cælestemque persensit de humilitate medicinam, & supernæ miserationis medelam, quam nimirum vt se tam mirabiliter obtinuisse persensit, in sui liberatoris præconium huiuscemodi mox sermone prorupit: Benedictus omnipotens Deus, qui periclitantibus subuenit, & in gaudium de mœrore conuertit: arrogantiam calcat, superbientem humiliat, atque misericordiam largitur, quatenus & ipse nos ad misericordiam inuitat: *Estote*, inquit, *misericordes, sicut & Pater vester cœlestis misericors est*; suæque tribulationis periculum, quod eatenus erubescendo celauerat, iam cunctis præ gaudio narrat. Quod vis siquidem doloris non valuit, lætitiæ magnitudo extorsit. Et quidem ipsemet tam hoc, quàm aliud, quod de eius abiectione recenter nati, superius retuli, suis opusculis exarando inseruit.

Luc 6.

## CAPVT IV.

*Desiderium renuntiandi sæculo, & ingressus in Religionem.*

VErùm, vt ad suum ordinem noster iam sermo recurrat, hîc Christi tyro flammam sui pectoris ad altiora votis attollens assiduis, quod mente conceperat, implere vehemẽter optabat: scilicet huic sæculo funditus renuntiare, habitumque militiæ spiritualis assumere. Attamen in patriis finibus prorsus hoc agere recusabat, ne vel affinium, vel necessariorum affectus, quodlibet sibi ad perfectionem tendenti, noxium pararet obstaculum. Hoc autem eo meditante, atque assiduis orationibus exorante, quatenus sibi à Domino aditus panderetur salutis; ecce duo fratres ab Eremo sanctæ Crucis fontis Auellanæ, cuius fama iam sibi planè innotuerat, illuc directi adueniunt: quos cùm diuino nutu obuios habuisset, ac per optatam conuersationem habere cum eis cœpisset, sui pectoris reuelauit arcanum. Illi verò gratanter audientes, quod panditur, piis eum monitis in idipsum roborando succendunt. Sciscitatur ergo, an sanctus illorum Abbas, cuius fama laudabilis ad ipsius iam notitiam venerat, illum susciperet, si ad ipsius contubernium accedere voluisset; illis quidem annuentibus, atque ipsum hoc persuadentibus, spondet se, diuina opitulante gratia, quantocyus ad eos venturum, vt possit suum implere desiderium: quibus argẽteum scyphum obtulit, rogans, quod eum suscipientes, Domno Abbati deferrent. Illi verò vasis amplitudinem cernentes, pondus incusant, viç longioris impedimentum prætendunt, dicentes, non se posse tanta sarcina grauari, viamque prolixi itineris impedire. Cùmque in suscipiendo eum precibus instaret, aiunt illi: Si ergo nos tantoperè cogis, nec tuo vacuos munere prorsus abire permittis, præbe huiusmodi quidpiam aliud, quod nos absque viæ dispendio, leuius pro tua deuotione perferre valeamus. Quod ille audiens, vehementer admirari, stupere, secumque dicere cœpit: Qui sunt isti qui dum pauperes, egenique videntur, adeo, quæ sunt mundi huius, despiciunt, vt in optimo vase ferendo, assumere vel minimum laborem contemnant? Nonne verè liberos, veréque dixerim eos beatos, qui tanta fortitudine ambitionis iugum suis è ceruicibus excussisse, tantaque mentis excellentia vanam mundi pompam calcasse cernuntur? Vnde super hoc plurimum ædificatus, vehementius ad sæcularis pompæ contemptum succenditur. Ab hinc igitur de sua valdè pollicitatione sollicitus, prius cupit experiri, vtrum cellulæ, quem audierat, laborem perferre sufficeret. Quamdam itaque cellam ingreditur, in qua nimirũ quadraginta diebus, ad illius eremiticæ sanctionis instar, non segniter exercetur. Qua scilicet experientia admodum roboratus, nil iam cœpit eremiticam illam austeritatem pertimescere, immo toto eam affectu inhianter appetere. Tempore itaque optato suscepto, quo videlicet id aptè peragere, pręter scientiam suorum omnium posset, assumens ex suis bonis, quæ voluit, clam iter arripuit; cùm ad Eremum peruenisset, desiderium suæ mentis senioribus illis aperiens, in illorum cõsortium se recipiendi deuotè poposcit: cui mox, quod salubriter postulat, gratanter permittitur; atque vni ex fratribus, pro nouitiorum more instruendus contra-

Argenti contẽptus maxima persuasio ad salutem

Antequam Religionẽ ingrediatur, experientiam sui facit.

ditur. Qui cùm eum ad cellulam deduxisset, mox vt iussus fuerat, lineis exutum, cilicioquè indutum, ad Abbatem reduxit: quem Abbas cuculla superindui absque mora præcepit. Ipse verò super hoc admirans, dicebat intra se: Quid mihi accidit? nonne debebam prius disciplinæ huius experimentum capere, ac postmodum ad suscipiendum istum vltroneè poscens, accedere? numquid valeo tam subito præuentus obtemperare? Cúmque hoc secum ageret, extemplo in semetipsum reuersus, increpare se cœpit vehementer, & dicere: Numquid, si res posceret vt plecti capite pro Christo deberes, ita effugeres, obstinatusue resisteres? Quod factum est, nonne paulò ante constanter tibi omnia perpeti promittebas? Cur tam cito eneruiter succumbere non formidas? At si fortè illud iudicans noxium, istud admittas libentius; vt quo durius toleras, eo placidius in retributione suscipias.

## CAPVT V.

*Progressus in virtutibus, præsertim humilitate, oratione, mortificatione, & obedientia.*

His itaque propriis inuectionibus reflexus, Senioris præcepto illico acquieuit, placidusque gratanter obtemperauit. Assumpto verò habitu, tanto protinus feruore succenditur; vt corporea cura contempta, sola quæ sunt spiritus appeteret, carnem spiritui totis viribus seruire compelleret: delicata, vel sumptuosa cuncta respuens, aspera quæque, & contemptibilia requireret. Porrò, quod dico, hoc intueri vales exemplo; Dum hic esset aliquando cum suo profecturus magistro, molliorem scapularem induere, atque pulchriorem, quàm affectaret equum ascendere iussus est. Rogare itaque magistrum summissis cœpit precibus, ne sibi hoc dignaretur pręcipere, quod ipse nimirum, velut indecens, abhorreret. Magister verò eius precibus acquiescere nolebat, ne vilipendere videretur discipulum, quem diligebat tamquam vnicum, si sic eum, iuxta suum desiderium, secum permitteret incultum procedere. Discipulus autem longè aliter sentiens, totumque aliorsum cõuertens, nimium erubescebat, sæcularibus iam apparere nitidulus: ne ipse, qui olim sæculo renuntiasse videbatur, secularem pompam adhuc carnaliter quærere putaretur. Quod tamen opprobrium multo magis ille subire, quàm inobedientiæ notam maluit, quam videlicet incurrere vehementius expauit. Videbatur enim sibi, prout ipse referebat, vt quicumque illum sic comptum equitare cernerent, digito demõstrarent, & velut carnalem subsannarent, sibique non Monachi, sed sponsi nomen aptarent. Vnde tantus rubor eius suffuderat faciem, vt vix caput erigere, vix in quempiam posset acies oculorum dirigere. Illis autem regredientibus, cùm ad cœnobium S. Vincentij, cui vicina rupis Petra pertusa vocabulum indidit, peruentum fuisset, iam Domini seruus vlterius ferre nequit ignominiosum nitidulæ vestis ornatum: occasione itaque ibidem paulisper remorandi reperta, magister cœpto itinere tendit ad Eremum; ille verò alium sibi scapularem humiliorem stamine, & colore acquisitum, induit: sicque velut immani sarcina, qua depressus hactenus fuerat, leuiatus, quantocyus post magistrum, ad proprium est monasterium reuersus. Nequaquam enim eos æquè poterat, si squalidis vtebantur vestibus, venustis ipse indutus reuisere: dum moribus ornari potius gestirent, quàm vestibus. Vt autem ad superiora redeamus, bonæ indolis Christi miles tantis illico ieiuniorũ, vigiliarum, cęterarumque afflictionum laboribus se cœpit atterere, vt ij, qui diuturnis iam studiis exercitati fuerant, illius mores, & vitam intuentes, sua cogerentur acta cõtemnere. Nam dum inolitum vitiorum funditus certaret exulare, cuncta moralium ipsius loci exercitiorum genera totis gestiebat viribus indefesso operis labore complere. Porro loci institutio huiusmodi forè dignoscitur; quod bini, diuisis cellulis, commorantes, die noctuque à spiritali luctamine, velut in acie consistentes, brachia non remittebant. Inexpugnabilibus namque psalmodiæ, orationis, lectionis, abstinentiæ, obedientiæque armis accincti, aduersus aëreas potestates infœderabiliter dimicabant. Abstinentiæ verò modus hic erat, vt quatuor in hebdomada diebus, pane & aqua contenti, tertia & quinta feria pauxillum leguminis sumerent, quod videlicet singuli in suis cellulis decoquebant. Ieiuniorũ quippè diebus nequaquam pro suo libito cuiquàm de pane sumere licebat, sed id quod pręfixa mensura præbebat. Porrò de vini vsu quid memorẽ, cùm nisi pro sacrificio, seu forsitan pro ægro, vinum ibidem tunc prorsus deesse feratur? Nudipedalia passim per Eremum cunctis temporibus exercebant: in cellis verò nec caligas induebant. Cęteris autem spiritalibus exercitiis, disciplinæ videlicet metanęis, palmatis, prolixis vlnarum extensionibus, sedulo, prout cuique feruor virtusque inerant, incumbebant. Porrò vigiliarum hunc morem seruabant, vt signo temporis personante, totum post synaxim Psalterium ante lucem complerent. Petrus verò hoc commune signum longè vi-

Vestes alicuius pretij abhorret.

Spiritualis Tyronis feruor.

Fõtis Auellani Eremitarum sanctus viuendi modus, atque exercitia.

gilando, præueniens, quidquid tamen noctis post synaxim restabat, continuatis excubiis transigere satagebat: ne communem scilicet videretur canonem soluere, qui ad iniussa quoque se conabatur extendere. Nouerat enim sacratius fore, quod publica lege taxatur, quàm quod institutione priuata dependitur; & quod gratuita munera quantumlibet grandia, minimè valeant à mandato legis offerentem absoluere; quo minus quæ lege præfixa sunt, studeat diligenter implere: cui nimirum licet quælibet pro deuotione adjicere, non tamen instituta maiorum propriis amouere. Voluntaaia quippè augere merito possunt, excusare omnino quæ legis sunt, nequeunt. Denique dum huiuscemodi pernoctaret excubiis, tantam læsi cerebri passionem contraxit, quo vix vel modico somno iam refici posset: atque postquam, adhibito medicamine, de concepta passione, diuina opitulatione, conualuit, sic iam discretè agere didicit; quatenus & remissionis torporem vitare, & præcipitationis cursum prudenti moderatione cohibere satageret. Qui nimirum dum cellulæ stationem rigida censura seruaret, & post assuetum psalmodiæ, precum atque orationum, persolutum, sedula meditatione lectioni vacaret, tanta diuinarum Scripturarum scientia claruit, quanta secularium antea non claruerat.

## CAPVT VI.

*Fama illius sanctitatis longè diffusa, cogitur aliorum saluti inuigilare.*

CVM tempus igitur aduenisset, vt lucerna domus Domini erecta super candelabrum omnibus luceret, iubente magistro, paucis illis fratribus exhortationis verba impendere cœpit. Cúmque eius opinio iam latius effusa crebresceret, Vuido venerabilis Abbas Pomposianus, vir sanctissimus, suos legatos ad huius Abbatem dirigens postulauit; quatenus charitate fratrum, eum ad suum Monasterium destinaret, secumque aliquandiu remorari permitteret: quo, poscentibus fratribus, verbi sacri erogare pabulum debuisset, eiusque pia petitio charitate, quam postulat, Deo disponente, minimè frustratur. Illuc enim dirigitur, vbi caterua fratrum centenarium numerum ferebatur implere. Cúmque ibidem ferè biennio retentus, non paruum fructum ex iacto verbi semine fidelis operator Domino tulisset, accepto Abbatis sui mandato, subnexo etiam obedientiæ verbo, quatenus ad se redire debuisset, licet pluribus obstrictus precibus, teneri vltra nequaquam valuit: sed tamquam vir Deo plenus, obedientiæ per omnia subditus, magistrum non obaudire formidans festinus ad eum rediuit. Sæpè namque nobis referre solebat, cùm sermocinantis occasio id videretur exposcere, quo sui nos exemplo, velut ex propinquo, ad obedientiam efficacius prouocaret: quod si quid olim sibi cum obedientiæ additamẽto præcipi contigisset, tanto sua viscera verbum hoc illico terrore concuteret, vt nulla iniuncti operis difficultate, ab ipsius executione retardari valeret. Peracto igitur cum suis confratribus permissi temporis spatio, iterum eiusdẽ rei gratia, qua Pomposiam ierat, ad S. Vincentij, cuius suprà meminimus, Monasterium pergere iubetur. Quod nempè quanto vel turba Monachorum, vel latitudine facultatum cernebatur vberius, tanto se monasticæ norma disciplinæ fore declarabat angustius. Ibi quoque aliquandiu commoratus, nequaquã segnis à Dominicæ vineæ cultura quieuit: donec, cooperante sibi Domino, vberem sui fructum famulatus impenderet.

*Obedientiæ studiũ singulare.*

## CAPVT VII.

*Creatus Prior, multis Monasteriis exædificatis, eremiticam disciplinam amplificat.*

MAgister verò eius tantam ipsius prudentiam, ac zelum considerans, lętabatur strenuum se recepisse discipulum, cui tuto committeret ipsius Eremi gubernacula. Assumpto itaque discipulorum consultu, Eremi procurationem ei, licet abneganti, ac renuenti, post se suscipiendam mandauit. Post migrationem verò magistri, regimen loci suscipiens, tam spirituali, quàm temporali cultu haud modicè dilatauit. Et quia diuina gratia ad vberiorem animarum fructum eius mentem succenderat, cœpit alia loca perquirere, vbi ad seruiendum Deo congregare Monachorum copiam posset. In Camarinensi itaque diœcesi aptum quemdam ad Eremitarum habitacula locum, iuxta suam vicinam rupem, curiosus indagator inuenit: ibique congregatis fratribus, oratorio fundato, ordinatoque Priore, sub quo famulari Deo deberent, rursum ad locum alium inuestigandum processit. Peruenit igitur ad montem Pregium, in territorio Perusino, ibique alia Eremitarum fundauit habitacula, vbi videlicet cellulam quamdam inuenit, in qua B. Romualdum quondam mansisse ferebant. Quo igitur in loco, aliis locatis fratribus, ad alium rursus demigrans, in Comitatu Fauentino congruum reperit locum, qui nuncupatur [a] Gamonium: vbi præparatis habitaculis, alios Deo famulaturos constituit. Sed & vicinum huic loco Monasterium, quod Accreta dicitur, construxit. Alterum

[a] Gauiuniũ.

quoque in Ariminensi territorio, in loco, qui Murcianum nominatur. Huiuscemodi autem studiis assiduis vacare gaudebat: non quæ sua essent, sed quæ Iesu Christi requirens. Porrò quamquam his gerendis prudens Dei seruus instaret, tamen dilectum sanctæ Crucis Fontis Auellani locum, & collegium, quod ipse præ omnibus tamquam vnicum diligebat, crebro, quocumque diuerteret, visitare curabat. Nequaquam sanè illorum obliuisci poterat, cum quibus à suæ conuersionis exordio conuersatus fuerat: quosque iussione magistri, sibi commendatos esse recolebat. Quamquam nec ceteros, quos per diuersa loca discipulos aggregauerat, sua diutius visitatione carere patiens, modò sui præsentia, modò Epistolis, modò dirigendo aliquos spiritualium discipulorum sibi hærentium, omnes paterna sollicitudine congruis vicibus inuiseret. Hanc quippè sollicitudinem non solùm propriis, quos ipse fundauerat, sed & pluribus locis aliis tam Cœnobiorum, quàm Canonicarum, tamquam communis parens cunctorum, non desinebat impartire, prout quisque videbatur expetere. Sed his paululum intermissis, iam de illis aliqua loquamur, quæ Dominus per eum fecisse dicitur: in quorum sanè relatione, Deo opitulante, quidquam immiscere mendacij velut ex proprio, prorsus vitare curabo, illorum traditione fideliter exequendo, qui se vel ipsis interfuisse, vel ab his, qui interfuerant, accepisse, seu etiam qui erga se ea, quæ memorabant, gesta fuisse dicebant.

Philip. 2.

## CAPVT VIII.

*B. Viri meritis aqua bis in vinum mutatur.*

QVadam igitur die apud præfatum Gamonium cùm in cella cōsisteret, fratri, qui ei ministrabat, ex fonte sibi potum afferre iussit: qui statim pergens, festinus iussum compleuit. Quod magistro gustante, vinum esse deprehenditur. Increpare itaque discipulum cœpit, quod pro aqua sibi vinum tulisset. Illi verò asserenti, hausisse se ex fonte, quod obtulerat; eumdem se potum magister porrexit, iubens, gustando ipsam, experiri, quo valeret, se teste, fallax conuinci. Cui gustanti licet vinum sapuisset, quod erat: nihilominus tamen, vt benè sibi conscius, potum illum ex fonte se hausisse affirmabat. Cúmque illi fides nequaquam daretur, alius ad eumdem fontem frater dirigitur, cuius gressus, ne fallere similiter posset, obseruari præcipitur. Qui ergo ex eodem fonte, mox pleno vasculo, hauriens, concitus rediit: potum, quem hauserat, magistro tradidit. Verùm dum hic quoque potatur, optimam esse vini speciem æquè verè probatur. Fratres quoque, qui cum eo erant, ex eodem gustantes, vinumque optimum comperientes, Deum præ gaudio collaudauerunt omnes. Quibus Petrus illico prostratus supplicat, immò sub obedientia interdicit, ac mandat; quatenus, se in carne degente, nulli prorsus mortalium, quod factum nouerant, pandant. Quo factum est, quod ad nostram notitiam id, antè ipsius obitum, nequaquam peruenire potuerit: sed postquam illius sepulturam Fauentiæ celebrassemus, indeque redeuntes, apud præfatum Monasterium suum Aceretæ prima mansione hospitaremur, ibidem non solùm istud, sed & alia quædam, quæ faciente Domino, miraculo huic subdere curabimus, nos addiscere contigit: referentibus eadem quibusdam eiusdem Monasterij fratribus, nec-non & prædictæ Eremi, qui tunc illò conuenerant.

## CAPVT IX.

*S. Doct. vinum ex dolio per vim milites depromere non possunt, quod pius peregrinus deinde potuit.*

ALiquando Vir Dei buttem vini repositam apud quamdam suam capellam habuerat, accidit autem, vt die quadam militum turma prope ipsam capellam pertransiret, qui dum siti æstuarent, requirunt Presbyterum, si eis vinum præbere posset. Quibus ille respondit: Nil prorsus vini eò loci haberi, præter vnam tinam Domini Petri, quam ipse contingere non auderet. Quo audito, is qui ceteris præerat, quique, vt aiunt, eumdem Virum Dei subexosum habebat, respondit, dicens: Vtique si Domini Petri est, ex ipso ego libentius bibo: moxque sibi famulantibus iussit, quatenus ex vino illo sibi, ac sociis propinare curarent. Qui nempè conciti alacriter, vt genus illud hominum solet, ad huiusmodi obsequium, currūt, sed euulso tenello, nil prorsus vini suscipiunt: vertuntur ad alium, tantumdem reperiunt: tum cuncta foramina pandunt: &, ô prodigium! dolij aditus patent, & liquor interius, ac si quid solidum, nihilominus latet: superius itaque spiramen pandentes, & si quid intus meri contineatur, curiosè rimantes, dimidio tantum palmo vas semum inuenerunt. Stupentes ergo huiuscemodi euentum, arbitrantes tamen adhuc, ne quid fortè obstaculi lateret intus, quo liquoris impediretur egressus, ingerunt singulas aditibus patentibus virgas: quibus deductis, eas quidem madere conspiciunt, vinum tamen introrsum nihilominus hæret inclusum. Illa nimirum virtus, quæ

Exod. 14. Israëlitico quondam populo rubri maris profunda calcanti, aquarum fluenta murorum ad instar, dextra, læuaque suspenderat, liquoris huiusmodi fluxum constrinxerat. Et qui hostiles tunc aduersariorum acies, ne gressus piorum impediri possent, aquis potenter immersit, ipse nunc istorum proteruiæ, ne suo nocerent famulo, mirabiliter obstitit. Nam, vt illorum rabida fames, interempto Dei populo, manubiorum præda satiari nequiuit; sic istorum vesana sitis rapina eius famuli restingui minimè valuit. Dum suos itaque vesanos conatus superna virtute delusos, frustratosque perpendunt: diuinæ cedentes virtuti confusi arentesque discedunt. His autem profectis, viator quidam aduenions, eidem flagitabat Presbytero, vt sibi quantolibet vini dignaretur poculo subuenire: cui Sacerdos eadem, quæ prioribus, verba respondit. Cúmque viator precibus instaret, quatenus ex eodem, charitatis sibi gratia subueniret; Sacerdos quæ militibus illis contigerant, ei seriatim enarrare curauit, ne vltra sibi importunus insistere debuisset. Ille tamen à sua petitione minimè desistens, aiebat: Se iam magis ex eius sperare beneficio, quod rapinæ arrogantium ita abstractum fuerat, dum ipse sibi benè notus iam dudum fuisset: suumque frequenter exhibuisset. Iam igitur Presbyter tanta postulatus instantia, fideque mollitus, licet timidè, accessit ad dolium; & quoniam, vt scriptum est, *Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam,* liquoris fluxus facilis mox attactu est haurientis manum secutus. Itaque mitis obtinuit inermis, quod armatis fuerat negatum superbis. Iacob. 4.

## CAPVT X.

*In summa panis caritate ciborum copia cœlitus affertur.*

DVM quadam die aduesperascente, idem Pater fessus cum eodem, qui hoc mihi retulit, fratre à silua rediisset, sola panis quadra cum crudis oleribus cœnanti apponitur: quem ille totum socio largiens, solis oleribus vescens, hortabatur conuiuam, quod patienter illam ferret pauperem cœnam, ditiorem habiturus in crastino mensam. Factumque est. Sequenti etenim die tanta est allata ciborum copia, quæ cunctis illic degentibus in plures dies sufficere poterat.

## CAPVT XI.

*Quidam B. Viri meritis cui piscem deferebat, à mortis periculo liberatur.*

VIR quidam, magnus admodum, viro Dei deuotus onusta piscium exenia in pręcipuis ei solemnitatibus legare consueuerat: accidit autem, vt aliquando, Domini propinquante natale, nequaquam huiusmodi potuisset pisces inuenire: quos dignè ei posset iuxta morem dirigere: cúmque super hoc modica angeretur molestia, tandem in ipsa sacra Dominicæ natiuitatis nocte, grandis ei piscis aduehitur; exhilaratus ergo, & plurimum gauisus præcepit, vt Dei viro illico deferretur. Porro nox tetris densata tenebris nullum stellarum lumen radiabat; via quoque nimis laboriosa, & difficilis erat, quam lutosę niuis salebra omnino consperserat; piscis tamen portitor nulla difficultate diei lucem pręstolari permittitur. Eo itaque cœpti itineris viam carpente, ad obscuram quamdam ripam, profundamque peruenit: cuius extrema dum nimium, velut ignarus, persequeretur, lapsis repente vestigiis, in ima præcipitatur; & cùm tantus fuerit casus, vt solui potuissent totius corporis nexus, meritis tamen viri Dei, virtute diuina totus seruatur illęsus. Incolumis ergo, & validus, onus excussum ceruicibus lętus resumpsit, sicque ad Dei hominem hilariter properauit; Domini sui munus obtulit; quodque ex mortis faucibus ipsius fuisset meritis ereptus, gratias egit. Cui ille, Noli, inquit, fili, noli homini deputare peccatori, quod Deus tibi dignatus est sola sui miseratione largiri: ei tantum ex collatæ salutis munere gratias age, qui numquam sibi famulantibus in tribulatione deest. Sanctorum patrocinium.

## CAPVT XII.

*Alter in biuio hærens, eiusdem ope, in iter certum dirigitur.*

HIC vnum ex discipulis ad quemdam aliquando direxit Abbatem, quem dum in Monasterio frater ille minimè reperisset, eum quò diuerteret, sollicitus requisiuit: quod cùm egisset, regressus ipsius mora adeo protelata est, vt die qua expectabatur, nequaquam redire potuisset: cúmque ob id de correptione cœpisset trepidare, suscepto socio, iter suum arripuit sub silentis noctis obscuro: ac dum simul paululum processissent, eius conuiator paulatim se subtrahens, furtim abscessit. Quo facto Monachus ille viæ, quam cœperat, prorsus ignorans, cœpit vehementer tristari; cùm nec vlterius progredi, nec regredi, quà venerat, nosset. In arcto itaque situs, hoc à Domino supplicans postulauit; quatenus iter suum meritis illius dirigeret, cui satagebat obedientiam exhibere: cúmque oratione facta, abire cœpisset, quoddam biuium reperit, vbi dum paululum hæsisset, ambigens cuius tramitem tenendum assumeret, vnum tandem elegit, quem aptiorem sibi fore putauit: in quem

Orationes nostræ meritis Sanctorum exaudiuntur.

dum conaretur iumentum dirigere, non consensit; sed alterum capiens, obstinatè pergere cœpit. Sessor verò toto annisu calcibus, atque verberibus instabat ad suum votum ipsum reducere, illuc nihilominus tendebat, quò cœperat pergere. Cùm autem hac colluctatione diutius certatum fuisset, nec tamen rector iumentum sibi ad obtemperandum vllo modo reuocare potuisset, iam demum suspicatus, ne fortè brutum illud animal ita sibi contra morem diuino instinctu resisteret, totas illi laxauit habenas, quatenus iam liberum pergeret quò ipsum Deus dirigere vellet. Mane itaque facto, iam lucescente diluculo, erectis oculis, quæque nota conspexit, seseque diuino munere, rectissimo tramite directum fuisse agnouit. Ergo suas preces magistri meritis exauditas esse cognoscens, Deo gratulabundus gratias egit, necnon & suo magistro, quem adeo dignum Deo fore perspexit.

## CAPVT XIII.

*B. Viri nuntius ex luto extrahitur, & nocturno timore soluitur: tanti mali auctore per visum à S. Viro virgis admonito.*

ALio quoque tempore quemdam nuntium cuidam destinabat Episcopo, qui dum aquæ riuulum in via reperisset, eum quidem facilè transuadauit, sed mox in eius egressu, tanto ipsius equus infigitur luto, vt nullo conamine ex eo potuisset exurgere; eques verò ita se impeditum considerans, & quid ageret prorsus ignorans, deprecatus est Dominum, quatenus sibi dignaretur illius meritis subuenire, cuius se nouerat obedientiam gerere. Qua supplicatione ad Dominum fusa, confestim equus prosiliens, concitus in aridam exiuit, correptoque spatio agilis ad vrbem peruenit. Cùm autem ad Episcopum, cui missus fuerat, peruenisset, nequaquam Episcopum, quem quærebat, inuenit: reperto tamen quodam eiusdem * Patruele, honestè ab eo susceptus est. Qui planè pro tanti viri reuerentia, cum omni domus ipsius familia ei officiosissimè deseruiuit; in hoc vno tamẽ non modico erga eum deliquit, quod dum istum stratum locasset, cunctis recedentibus, solùm in spaciosa illa mansione cubantem dimisit. Quod nimium dum ille persensit, tantus eum horror inuasit, vt vix quantumlibet soporis illa nocte potuisset admittere. Verumtamen nec iuuenis ille impunis euasit, qui eiusmodi erga eum negligentiam duxit. Eadem quippè nocte, dum ille somno resolutus, in strato suo iaceret; vir Dei Petrus in eum violenter insiliit, duréque virgis validis intẽtatis exterruit, eo quòd legatum suum tam immaniter sua negligentia contristauit. Qua verò visione completa, illico expergiscens, cœpit diurnam lucem præstolari, sollicitus, quod suum hospitem reuisere, & alloqui posset. Primò itaque lucescente diluculo ad illum properans, diligenter eum inquisiuit, quid negligentiæ, quidue delicti circa eius fuerat cõmissum obsequium, quod in se Domnus Petrus tam se terribilem inuexerat, tantisque se minis, ac probris obiurgauerat, atque terruerat. Cui protinus ille, Tantùm, inquit, hac nocte, cunctis vobis recedentibus, solum me relictum fuisse expaui, vt cum graui molestia insomnem penè totam protraxerim noctem. Quibus vicissim reuelatis: admirati viri Dei potentiam, glorificauerunt Deum, qui tantis prodigiis se mirabilem in sanctis, & seruis suis ostendit. Cuius videlicet signi, is qui missus fuerat, ita est admiratione compunctus, vt ad virum Dei reuersus, confestim se illi commiserit, promittens se iam sæculo abrenuntiaturum, & regularem habitum ex ipsius benedictione ad famulandum Deo assumpturum. Quod quidem ipse post modicum impleuit: idemque hoc nobis, vt digessimus, ex ordine totum enarrauit.

* familiari.

Sancti viri sunt suorum defensores.

## CAPVT XIV.

*Ex obedientia Stephani Papæ IX. creatur S. R. E. Card. Episcopus Ostiens. & illius super hac re somnium.*

CVm tantæ igitur ipsius sanctitatis, ac prudentiæ iam latere fama non posset, ad aures sanctæ Romanæ Ecclesiæ clara defertur: & quoniam vir tantus Sacerdotio censetur idoneus, atque negotiis Ecclesiasticis quam maximè necessarius, perductus ad summum Pontificem, tunc Stephanum videlicet nonum, ad suscipiendum Episcopalem cathedram, tam ab Episcopis ceteris, Ecclesiasticis viris; quàm ab ipso quoque Summo Pontifice compellitur. Ipse verò non immemor solitariæ quietis, in qua diuinæ lectioni, ac contemplationi suauiter vacare consueuerat, eam amittere, ciuilemque strepitum repetere nimium perhorrescens, summo & omni conamine, eorum compellationibus resistebat. Qui porrò cernentes nil suis prorsus cohortationibus, nil precibus proficere, iam ei cœperunt excommunicationis sententiam, si obstinatè resistere vltra decerneret, intentare. Quid plura? Dominus tandem Apostolicus vnum superaddere studuit, quod ab eo contemni prorsus nequiuit. Sub obedientiæ namque sibi præcepit imperio, vt obtemperans fratribus,

Excelsus animus B. Dam. in fugiendis dignitatibus.

placidè, quod iubebatur, assumeret: moxque ipsius arripiens dexteram, annulo simul dotauit & virga: quibus videlicet arrhis Ostiensis sibi copulauit Ecclesiam. Episcopatu verò hoc ordine assumpto, illud illico in se agnouit impletum, quod per visionem sibi fuerat ante triennium reuelatum. Porro visio talis fuerat, putabat sibi sponsam clarissimam forè dotatam, quam non contingere, nec æquo saltem intuitu valebat inspicere: cui tamen nullatenus renuntiare audebat, tamquam sibi iure coniunctæ. Quod huic planè negotio prorsus concinuisse perspeximus. Agnouimus enim ipsum super hoc multoties conquestum fuisse, iniunctæ tamen obedientiæ sarcinam, quamlibet onerosam, à suis vmquam ceruicibus excutere minimè præsumpsisse.

## CAPVT XV.

*Salutem animarum, & Christi ac B. Virginis cultus amplificationem, cum suæ salutis periculo curat.*

CVm se igitur perpédisset istiusmodi iugis nexibus taliter mancipatum, nec iam sibi licere solitæ contemplationi liberè deseruire, arbitratus est præteritorum dispendia lucris fore sequentium compensanda; quo Rachelis venustati, Liæ posset fœcunditas comparari. Vt fidelis igitur seruus, ac prudens, Dominicæ se familiæ procuratorem constitutum cognoscens, cœpit solerter procurare, quatenus susceptum ministerium taliter sibi commissum impenderet, vt aduentum Dominicum posset intrepidus expectare: tamque plenam, & perfectam annonæ mensuram suis exhibere conseruis, quo veniente Domino, mereretur audire: *Euge serue bone intra in gaudium Domini tui.* Nec hoc tamen sibi sufficere iudicans, si erga vnius tantum Ecclesiæ plebem, cui videlicet præerat, administrationis suæ curam prætenderet, dum se cunctis sciret obnoxium conseruis, in vna secum familia conscriptis, se sollicitum exhibebat: omnesque lucrari Deo cupiens, tamquam sagax rimator piscosi gurgitis solerter inuestigabat, sicubi pro qualibet solemnitate populi multitudo conflueret, quatenus diuini verbi lina submittens, plures capere, & quasi de mundani æquoris profundo ad superni amoris alta sustollere posset. Huiuscemodi namque lucri gratia, longè diurnam lucem multoties eum præuenire conspeximus, si talis conuentus longiusculè fieret, ne competens sermocinandi sibi hora transiret. Sæpenumerò quoque illum nouimus acribus febribus nocte confectum, mox orto sole, ingressum Ecclesiam, Missarum inchoasse solemnia: & vsque sextam ferè horam, edita voce, in aure totius plebis protrahendo sermonem, non paruum nobis ex se præbuisse miraculum; cùm & robustiorem viribus, & clariorem eloquio cerneremus, quem iam penè defecturum suspicabamur. Quo planè daretur intelligi, non alium ipsius ore concionari, quàm illum, qui Discipulos suos docens, aiebat: *Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* Cuius videlicet eloquia, velutè largissima fontis vena redundantia, singulorum capacitati congrua propinabat. Quæ nimirum etsi aliquando fierent prolixiora, nulli tamen esse poterant onerosa. Quæ nempè onerositas in illius esse posset sermonibus, quibus erectis auribus, tamquam diuinis affectibus ab omnibus intendebatur? aut infructuosa eius esse poterant verba, cui Sancti cooperabatur Spiritus gratia? Minimè. Hinc namque est, quod dies Crucis ab innumeris fidelibus hac tota Prouincia ob reuerentiam Dominicæ passionis in abstinentia celebratur. Quam videlicet obseruantiam idem passim omnibus prædicans, hortabatur. Hinc nihilominus constat, quòd omnium horarum officia in honore almæ Dei Genitricis in pluribus Ecclesiis instantia, maxima gestum parte dignoscitur. Quod matricum Ecclesiarum Clerum per Romanam Prouinciam vndique sibi contiguam congregatum inspicimus, eosque nonnulla canonici ritus vestigia, Deo fauente, imitari applaudimus: qui relictis olim cunctis canonicis institutis, & à communis vitæ ordine prorsus recesserant, & in singulis laribus vna cum mulierculis sæculariter degebant.

Math. 25. Luc. 19.

Matth. 10

Ieiuniū sextæ feriæ & Horarū B. Virg. institutio, per B. Damianum amplificatur.

## CAPVT XVI.

*Simoniacam, & Nicolaïtarum hæreses euellit: Ambrosianam Ecclesiam cum Romana reconciliat.*

IN simoniaca quoque labe & hæresi, ac Nicolaïtarum euellendis non minimum laborauit: quæ videlicet pestes tam perniciosa consuetudine præualuerant, tamque impunè totam fermè Ecclesiam in omni Romano Orbe fœdauerant; vt vix iam reprehensorem, tamquam licitè, formidarent. Quas, ô bone Iesu, iam nos per hunc tuum egregium bellatorem, cæterosque paucos sibi adhærentes, eliminatas esse, te cooperante, gaudemus, prostratisque hilares insultamus. Ob quas nimirum ex Ambrosiana quoque Ecclesia propulsandas, quāto se discrimini immerserit, nequaquam silentio prætereundum putamus. Denique vt idem in quodam suo libro, quem ipse super hoc speciali negotio edidit, cui vocabulum, * Actus Mediolani, iuxta sui proprietatem indidit, luculenter expressit. Propter has geminas hæreses, Simoniacam

* Hab. to. 3. opusc. 5.

ſcilicet, & Nicoalitarum inter præfatæ Eccleſiæ populum, & Clerum non parua fuerat oborta ſeditio. Quoniam quidem hæc gemina peſtis execrabilis ita apud illos inoleuerat; tantaque libertatem aſſumpſerat, vt ad fœditatis ſuæ nequitiam peragendam, nequaquam iam latibulum quæreret, ſed velut licita, honeſtaque negotia, publicè exerceret. Nam ſi quis ad quemlibet Eccleſiaſticum erat ordinem promouendus, nullatenus abſque vænalitatis commercio ad conſecrantis, immò contaminantis manus valebat accedere. Alterius verò fœditas eatenus ſe impudenter effuderat, vt nuptiæ Presbyterorum nil diſcrepare viderentur ab ambitione ſecularium. Vnde diuino inſtinctu, tactus zelus fidelium laïcorum aduerſus deteſtabiles iſtas labes pio contigit feruore ſuccendi; vt pro tantis ſceleribus diluendis, Apoſtolicæ Sedis ſuffragium requiſiſſent. Ad quod itaque peragendum, ſummus Pontifex Nicolaus 2. hunc quem tam ſapientiæ, quàm ſanctitatis auctoritate præditum nouerat, deſtinare curauit. Qui cùm profectus fuiſſet, condignaque ſibi, atque Apoſtolicę Sedi prorſus veneratione ſuſceptus, cauſam ſui Apocriſariatus, totius Eccleſiæ auribus intimauit. Quo factũ eſt, vt mox poſt diem alterum factione Clericorum, repente in populo murmur exoriretur, non debere Ambroſianam Eccleſiam Romanis legibus ſubiacere: nullumque iudicandi, vel diſponendi ius Romano Pontifici in illa ſede competere. Nimis indignum, inquiunt, vt quæ ſub progenitoribus noſtris ſemper extitit libera, ad noſtræ confuſionis opprobrium nunc alteri ſit, quod abſit, Eccleſiæ ſubiecta, Poſtremò tumultuantium clamor attollitur, ad Epiſcopale palatium vndique conuenitur; deinde tintinnabula perſtrepunt, tubarum clangoribus tota ciuitas intonat. Intentabant, vt ita loquar, ei omnia mortem: & ſibi à quibuſdam ſuis dilectoribus, & compatiendo mœrentibus, ſuggerebatur quod nonnulli eius ſitiebant cruorem. Congregato itaque in Eccleſia clero, & populo, aſcendit pulpitum. Quo vix tandem ſedato, his verbis exorſus eſt.

Nouerit charitas veſtra, dilectiſſimi, non me pro Romanæ huc Eccleſiæ honore veniſſe, ſed veſtram prorſus gloriam quęrere: ac vobis ſalutẽ, & gratiam, quæ eſt in Chriſto Ieſu, cum eius auxilio, ſi permittitis, procurare. Quo enim pacto honore indiget paruuli hominis, quæ laudum pręconia ex ipſius ore ſortita eſt Saluatoris? Quæ autem Prouincia per omnia Regna terrarum ab eius ditione extranea reperitur, cuius arbitrio ipſum quoque cœlum & ligatur, & ſoluitur? Cæteras quippe Eccleſias cuiuſcumque dignitatis, ſiue Rex, ſiue cuiuſlibet conditionis homo purus inſtituit: &, prout voluntas erat, aut facultas, ſpecialium prærogatiuarum eius iura præfixit; Romanam autem Eccleſiam ſolus ille fundauit, & ſuper petram Fidei mox naſcentis erexit, qui beato cœli clauigero Petro terreni, ſimul & cœleſtis Imperij iura cõmiſit. Illius ergo priuilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Vnde non dubium, quod quiſquis cuilibet Eccleſiæ ius ſuum detrahit, iniuſtitiam facit: qui autem Romanæ Eccleſię priuilegium ab ipſo ſummo Eccleſiarũ omnium capite traditum, auferre conatur, hic profecto in hæreſim labitur. Fidem quippe violat, qui aduerſus illam agit, quæ mater eſt Fidei: & illius contumax inuenitur, qui eam cunctis Eccleſiis prætuliſſe cognoſcitur. His itaque, aliiſque quampluribus rationibus de prærogatiua, & primatu Sedis Apoſtolicæ redditis; populus omnino beneuolus redditur, ſeſeque executurum quidquid iniungere placuiſſet, vnanimiter pollicetur. Quid multis immoror? Adeſt Clericorum perplurimus ille conuentus, qui ex omni Ambroſiana Parochia, quaſi ad Synodum, fuerat conuocatus. Communiter ergo, & ſigillatim quiſque perquiritur, & vix è tanto numero quiſpiam promotus ad ordines ſine pretio reperitur. Hic itaque quot curis afflictus, quot ſit cogitationum ſtimulis tædiatus, quis explicet? Tam latæ ſiquidem diœceſis, tam nobilis Vrbis omnes Eccleſias, vt verbis vtar ipſius, ſacris myſteriis quodammodo prophanare, Chriſtianæ videbatur religionis euerſio. Sed & litigioſum erat indulgere paucis, cùm ferè omnium eſſet culpa communis: nec legitimũ videbatur diuerſam in eos prodire ſententiam, cùm eſſet vna omnibus cauſa. Hoc etiam ſuas augmentabat anguſtias. quia niſi qualemcumque deciſionis calculum cauſa iſta ſuſciperet, niſi cum magna hominum ſtrage furentis populi ſe iurgia non ſedarent. In arcto itaque poſitus, quia non poterat mala illius Eccleſiæ mera Canonum auctoritate corrigere, ſtuduit ſaltem peruerſis eius vſibus finem imponere, ac gratuitò promotionis ordinem futuris temporibus prouidere. Exegit itaque non ſolum ab Archiepiſcopo, verũ etiam à cunctis eius Officialibus, ad quos pertinere videbatur, inuiolabilem ſponſionem per monimenta litterarum, per ſacræ manus attactum, poſtremò per Euangelicum ſacramentum, de Simoniaca labe, & Nicolaïtarum hęreſi ex tunc, & deinceps delenda, funditusque pro ſuis viribus fideliter extirpanda. His verò ita geſtis, plurimorum

*Matth. 16.* *Ibid.* **Eccleſia Romana à Chriſto fũdata.**

**Sacri iuramenti antiquitas, & modus.**

Sanctorum Patrum canonum auctoritas exquiritur: quibus consideratis, necessariæ discretionis moderamine visum est, vt omnes illi clerici accepta pœnitentia, inter Missarum solemnia reconciliarentur, ornamenta de manu Episcopi, ex auctoritate Toletani Concilij recipientes. Eis itaque taliter reconciliatis, decretum est, vt non mox passim omnibus redderetur officium: sed his dumtaxat, qui essēt & litteris eruditi, & casti, & morum grauitati honesti viderentur. Cæteris autem sufficeret, quod sanctæ Ecclesiæ per diuinam gratiam essent rursus inserti, à qua eatenus fuerāt diuinæ scientiæ falce præcisi. Illi autem Episcopi, quibus administrandi licentia redditur, non ex malè mercata veteri ordinatione ad amissum reparantur officium; sed illa potius beati Apostolorū Principis efficacissima auctoritate, qua in beatum Apollinarem repente vsus est, dicens: Surge, accipe Spiritum sanctum, simulque Pontificatum. Hæc autem succinctè perstringere curaui, vt cętera ipsius gesta, horum inspectione, possint aduerti. Quo denique modo ego illius acta queam sigillatim exprimere, qui numquam in sancta Ecclesia desistebat, quidquid prauum, quidquid insolens emergebat, euertere; quidquid verò pium, ac religiosum aduertebatur, ad Christi gloriam instituere? In quibus sanè operandis non parua eum facultas diuinitus comitabatur, cum ipsius auctoritatis censura penderet, quid in ea admittendum, quidue agendum canonicis sanctionibus foret. Huic quidem assertioni tota Romanæ Vrbis attestatur Ecclesia, quæ quodam doctrinæ illius splendore illustrata, eiusque auctoritate subnixa, ipsius abscessu & ab exhortationis verbo se penè obmutuisse, & inrecompensabilis auctoritatis munimine caruisse deplorat. Illius nempè auctoritas omnes confutabat errores: vacillantesque confirmans, ambigua stabiliebat: litigantium ora refręnans, superborum colla premebat: mentesque humilium animans roborabat.

B. Apollinaris à S. Petro ordinatus Episcopus.

## CAPVT XVII.

*Pietas, ac liberalitas in pauperes, ac religiosos viros.*

Circa misericordiæ quoque opera qualis, quantúsque fuerit, quis dignè loquatur? Quis sanè in eleemosynarum studio propensior? quis in abluendis pauperum pedibus deuotior? Quis in vestiendis nudis, in reficiendis egenis, in visitandis ægrotis promptior illo potuit esse vmquam? Ab istiusmodi namque operibus nulla penè illi dies vacabat, vbicumque hoc fieri temporis aut loci congruentia permittebat: & dum ista vbiuis locorum agere non desisteret, quid putandum, cùm apud Episcopum maneret? Ibi siquidem turba pauperum Episcopalia limina quotidie frequentante, alij dapibus appositis reficiebantur, alij accepta stipe reuertebantur: ex quibus, assumptis duodecim eorum, assiduè pedes lauabat. Præterea in suis conuiuiolis, quæ semper ex more cum hospitibus communicabat, si qui egeni circumquaque per regionem in lectulis decumbebant, obliuisci ab eo minimè poterant: dum quemlibet suorum, quem timere Deum arctius sciret, ad horum ministerium specialiter deputatum semper haberet. Huiusmodi quippe studiis assidua exercitatione persistens, talibus gratulabatur latioribus facultates Ecclesiæ thesauris infercire cœlestibus, quas scilicet in propriis summoperè deuitabat assumere sumptibus, Aiebat enim se Dominicarum rerum constitutum fore ministrum, non dominum; dispensatorem, non possessorem. Vt autem suorum quoque clientium ad hæc fideliter exercenda, deuotas mentes accenderet, huiuscemodi eos sermonibus satagebat commonere frequenter: Noueritis, filij, omnia ista sacra esse, & peccatorum pretia; vnde summoperè cauendum ne quid horum auaritia, seu qualibet negligentiæ incuria Christi pauperibus subtrahatur, quibus nostra residua omnia illibata debentur. Cùm nobis itaquę suppetant, quibus egeni, & miseri valeant refoueri, diligenter exquirite, piè considerate, qui vicinis in regionibus ægrotent, qui vel esuriei, vel penuriæ cuiuslibet angore laborent; quatenus huiusmodi piè compatiendo, necessaria ministrantes, æternæ mercedis fructum nobis, vobisque communem in cœlestibus acquiratis. Quoniam quidem si modò in seminando fideles nobis cooperatores extiteritis, de communi proculdubio nobiscum fructu beata in retributione gaudebitis. Huiuscemodi quippe monitis pius Pater suos contubernales ad misericordiæ opera instigabat. Hinc sanè pensandum est, qualis in exhibendis confratrum necessariis fuisse credatur, qui tantæ benignitatis erga vniuersos extitisse dignoscitur. Verùm quid de cohærentibus sibi memorem? quandoquidem erga cunctos Dei famulos in sacræ militiæ proposito constitutos, eo dilectionis vinciebatur affectu, quo eorum amplius, quàm proprio, gratulabatur solatio.

CAPVT

## CAPVT XVIII.

*In suum Monasterium se recipit, ibique ieiuniis, oratione, ceterisque corporis, atque animi exercitationibus excolitur.*

PORro, dum ab exterioribus istis, licet sanctis, & Deo gratis, ad dulcia Eremi secreta tam pro refectione mentis, quàm pro ablutione cuiuslibet contracti pulueris, redire decreuisset, nimia se inedia cellulæ mactabat ergastulo: quotidie, præter dies festos, ieiunando, cantabro pane cum hesterna aqua vescendo: suoque corpori, licet senio iam confecto, ac pluribus ferreis nexibus vndique constricto, à disciplinarum, palmatarumque ictibus nequaquam suis vicibus indulgendo, iugique psallendi, orandi, legendi, atque dictandi insistendo. Nec prætereundum, quod in eadem peluicula, qua pauperum pedes lauabat, reficiens panem comederet, & super bibleam cratem nudam somni quietem caperet. Porro, cùm aliquando ad Capitulum fratrum accedere decreuisset, facta exhortatione, mox è sede consurgens, de suis se excessibus accusabat: pro quibus disciplinæ iudicium ex more suscipiens, geminis vapulabat vtrinque verberibus. Rursumque in suum locum regrediens, non cessabat eos suis sermonibus informare, modò his, modò illis, modò cõmuniter omnibus loquens. Iunioribus ergo dicebat: Scire debetis, filij, vnumquemque vestrûm, tam feruidè, atque strenuè sacræ huius oportere militiæ tyrocinia inchoare; tantoque se, dum corporeæ vires suppetunt, ad celsa tendendo, exercere labore, quo tota series secuturæ vitæ, ad fortiter agendum valeat informari, tamquam impressione veri sigilli. Prouectioribus verò, de conflictu vitiorum, de discretione cogitationum, de compunctionis, seu contemplationis gratia, mentisque puritate conquirenda, quædam subtilius disserebat. Porro, cùm in ipsius sermocinationibus eiusmodi locus incideret, quo fratrum mentes ad fortiora quælibet excitari debuissent, hoc dicere solebat: Strenuus quisque diuinæ militiæ prælatus in omni spiritali certamine suas debet vires agnoscere. Ignominiosum quippe valdè est Monacho, & spiritualis militiæ professionem habere, & experiendi ignauia, quid in certamine valeat, ignorare. Et quidem quid ipse hæc loquendo moneret, discipulis suis liquido insinuabat exemplis: ex quibus videlicet hæc à nobis fore commemoranda non inaniter puto: nempè vidi illum per quadraginta dies nil, quod per ignem transit, in cibo sumpsisse, sed tantum pomis, crudisque terræ nascentibus, absque omni prorsus potu, contentum fuisse: hoc quidem ipse præsens agnoui. Aliud, quod dicturus sum, maioribus meis condiscipulis referentibus, audiui eumdem videlicet totidem aliquando diebus, nullo refecisse cibo, nisi parco leguminis infusidario: quod tamen si fortè huiuscemodi nimium se fatigari conspiceret, nequaquam contemnendum ducebat, imbecillitati corporeæ discreta remissione, aliquatenus subuenire: quo resumptis iterum viribus, validior ad aliud posset redire certamen. Non vtique vitio, sed virtuti potius adscribendum dicebat: si quis fessa paulò brachia iccirco remittat, vt post, robustior ad fortiter agendum consurgat. Præterea mos illi erat, vt inter diuina tam nocturna, quàm diurna officia nulli podio psallens hæreret. In Quadragesimæ quoque vtriusque initio, triduo penitus abstinebat à cibo: ad quod sanè licet neminem ipse quoque persuaserit, quiddam tamen ad spiritualis studij prouentum quærentibus, tradendũ putauit; quo suscepti ieiunij ipsis posset initiis Domino commendari. Hanc profectò voluntariæ obseruationis normam in nonnullis Monasteriis, pia deuotione amplectentibus, excitando instituit; quatenus præfato ieiuniorum triduo, totus Conuentus fratrum pariter in claustro rigorem silentij conseruaret. Nec quispiam absque ineuitabili necessitate calceamenta sibi indueret, donec communiter Psalterium diebus singulis compleuissent. Scoparum quoque disciplinam in Capitulo cuncti susciperent: in pane solum, & aqua pariter abstinerent.

*Corporis afflictatio.*

*Spiritualis doctrina pro auditorum captu accommodata.*

*Rara abstinentia.*

*In laudibus reuerentia.*

## CAPVT XIX.

*Ieiunium sextæ feriæ in honorem S. Crucis instituit, quod & visionibus cœlestibus comprobatur.*

SEd & sextam omni tempore feriam præter paschales, vel cæteros dies solemnes, sub eadem tam disciplinæ, quàm abstinentiæ norma, ob reuerentiam Crucis, illis obseruandam adhibuit. Denique omnis illius abhortatio adeo, cooperante Domino, fructificasse dignoscitur, vt insigne illud quoque Cassini montis Cœnobium tanto eam feruore sumpsisset, quòd præfata omnia inter regularia mandata conscribenda statuisset. Hîc porrò nequaquam otiosum putamus, quædam reuelationum monimenta, quæ idem ipse scripsit, annumerare, quibus Sanctus ille totus in hac obseruatione sextæ feriæ obnixè fuit solidatus. Ipsa itaque ipsius verba ponamus: In ægrotantium cella senex quidam Pater erat, Leo nomine, qui ieiuniis, psalmis, & orationibus insistebat attentius: & licet corporeis esset viribus effœtus, iuuenili ta-

men feruidi spiritus erat vigore robustus. Hic proxima nocte, quo statuenda erat hęc censura ieiunij, vidit per somnium, magnum in Ecclesia chorum consistentium fratrum, qui nempè præclaris candidis vestibus luculenter induti, dulcissona satis, atque mellisflua melodi concentus suauitate cantabant, illud scilicet Alleluia, quod dicitur: Dulce lignum, dulces clauos, &c. Videbat etiam, quòd per omnes refectorij mensas panes erant appositi, & specie nitidi, nectarei gustus sapore melliti. Inter fratres etiam vndique discumbentes erat vir, si ritè teneo, valdè præclarus, & insigni decore conspicuus: qui requisitus vnde tales aduenissent panes, quibus videlicet similes eatenus non vidissent: Hi sunt, inquit, panes, quib. filij Israël manna percipientes è cœlo, aliti sunt in deserto. Hic quoque vir tulit mensam Abbatis, quæ Occidentem versus fuerat constituta, & ad Orientalem posuit refectorij plagam: vbi videlicet imago Crucifixi Domini fuerat in pariete per picturam expressa. Perpende ergo mysterium, & mysticæ reuelationis intellige sacramentum. Quid est enim quòd laudes Crucis chorus ille psallentium melodis vocibus concrepabat, nisi quia futurum erat, vt dum in honorē Crucis solemne ieiunium instituerant, quàm dulces ei laudum modulos suauiter personarent? Hymnum quippè in beatæ Crucis honore decantat, qui ea videlicet die, qua Christus in Cruce suspensus est, ieiunium celebrat. Et quid est quòd melliti videbantur panes in mensa, nisi vt nimirum dulcia spiritus alimenta comederēt, dum per amaritudinem carnis dulces Deo laudum modulos resonarent? Tanto quippe dulcior gustus exoritur in palato cordis, quanto maior amaritudo districtionis perturbat lasciuiam carnis. Quid est etiam, mensam Abbatis sub Crucifixi Redemptoris pedibus ponere, nisi per ieiunium sextæ feriæ, quæ dies Crucis est, totum refectorium salutiferæ Crucis signaculo dedicare? Et quid est sub Crucifixi Domini pedibus residere, nisi post eius vestigia tendere; & per eum, qua nos præcessit, tramitem iugiter ambulare?

*Exod. 16.*

Verùm ad hoc [illegible] commendandum, & illud aptissimè contigit, vt sanctus quidam alius frater, Petrus nomine, dum id constitueretur, abesset: qui posteà quinta quadam feria regressus, eadem nocte per somnium vidit, quòd Domnus Petrus illum ad prandium conuocaret, secumque ipse conuiua discumberet. Sequenti verò die in Capitulum veniens cum ceteris fratribus disciplinam noui ritus accepit, & sic lætus, & alacer factus, exultauit in Spiritu sancto, dicens: Ecce, Deo gratias, prandium, ad quod me Domnus Petrus Damiani vocauerat. Nec immeritò sanè nostræ carnis afflictio mensa, vel refectio dicitur; quoniam vnde nostrum per continentiam corpus atteritur, inde spiritus supernæ gratiæ pinguedine saginatur. Cunctis itaque huiuscemodi reuelationibus planè noscentibus, ea illis cœlitus tradita, quæ per os Beatissimi viri nouiter sibi fuerant promulgata, non solùm ad ipsorum obseruantiam feruentius succensi sunt: verumetiam eum insuper rogauerunt, vt si quid deesse apud eos adhuc videretur, iniungeret: si quid superfluum, tolleret; quod verò corrigendum foret, cunctis applaudentibus, emendaret. Vnde factum est inter cetera, vt projicerent copulas, quibus quasi quibusdam pileis, capita contegebant, quo de cetero solis caputiis honesto essent Monachorum more contenti. Statuerunt quoque, vt de peregrinis inuolucris vltra iam grandioris pretij vestimenta non emerent: sed ex rusticorum textrinis vilia potius, ac vernacula compararent.

*Afflictio carnis est mensa spiritus.*

## CAPVT XX.

*Pueros quosdam à dæmonibus vexatos in Monte Casino, vbi Basilicæ S. Benedicti ædificandæ operam dabant, liberat.*

IPsum verò præfatum Cœnobium (*Casinense*) dum aliquando idem Domnus Petrus ex more visitasset, cùm esset ibi, beatissimi Benedicti Basilica fundabatur: quæ auro, ac lapidibus modò adornata, perspicuè cernitur; aliquantos ibi reperit pueros, qui pro vectandis lapidibus venerant, arreptos dæmoniis acriter vexari: quorum licet modicis artubus, tantum ab ipsis dęmoniis virium ferebatur, vt à binis, vel ternis robustissimis viris singuli comprehensi, vix aliquatenus possent arctari. Cùm autem die quadam Domnum Petrum ad opus illud intuendum contigisset exire, Desiderius venerabilis eiusdem Cœnobij (*Casinensis*) Abbas, ipsum, vt cōsueuerat, ex nomine iucūdè cōpellans, ait: Dōne Petre, cur istos nostros nō curas operarios? Cui ille: Habent hîc, inquit, sanctissimi Benedicti præsentiam, qui eis, si velit, valet salutis conferre medelam. Ego enim quid sum? Existimauit tamen Abbas ex eis aliquos ad ipsius fore hospitium dirigendos, quatenus illorū vexationem conspiciens, attentiùs pro eis, misertus, oraret. Quod quidem ille omninò prohibuit, non sanè in humanitatis duritia: sed obseruandæ, quod magis censendum, humilitatis custodia. Verumtamen dum tunc cōtigisset eum viginti ferè diebus ibidem propter fratrum

charitatem mansisse, eodemque spatio dierum, energumenos illos omnes plenè curatos fuisse; quis illud fideliter non credat, quod Cœnobitę illi tunc temporis asseuerantes aiebant: eum videlicet pro ipsis latenter orasse, sicque eis salutem à Domino impetrasse? At quia nobis difficile, immò impossibile est, illius gesta cuncta narrare, opportunum dicimus iam ad extrema stylum dirigere, & qualiter suum cursum cōpleuerit, atque hinc ad superna migrauerit, Domino opitulante, depromere.

## CAPVT XXI.

*Vrbem Rauennam Rom. Pontificis Legatus à censuris, Archiepiscopi vitio obstrictam, absoluit.*

DVm pius igitur Christi sacerdos huiuscemodi lucrandarū animarum studiis inhianter inhæreret, vitæque præsentis labor extremæ iam penè lineæ moram teneret, iussu Alexandri II. Romani Pontificis, Rauennam, patriam suam, proficisci præcipitur, rem valdè necessariam saluti totius vrbis, cleri, ac populi peracturus. Erat quippè tunc temporis defunctus eiusdem vrbis Archiepiscopus, qui pro sua proteruia, sententia Romanæ Synodi olim fuerat communione priuatus: cui tamen cùm nimia temeritate nequaquam ob illatam sibi sententiam tremefactus, ab Archiepiscopali temperaret officio, consentaneum sibi populum sua contagione miserè fœdauit, totamque Ecclesiam illicitis ausibus prophanauit. Tandem verò, de medio, prophanatore sublato, præfatus Apostolicus tam numerosi populi exitiale contagium fraternis visceribus miseratus, tantum Patrem, qui auctoritate Apostolica eumdem reconciliando, absolueret, illò delegare decreuit: neminem scilicet ad hoc opus gerendum digniorem, vel aptiorem existimans; eo quòd is non modica existeret auctoritate subnixus, ac per regenerationis gratiam, eiusdem esset Ecclesiæ filius, ipsiusque etiam hortatu, idem sæpè numero ad hanc clementiam prouocatus. Quam vtique legationem ille, licet iam ætate confectus, vt strenuus filius, maternis beneficiis non ingratus, optatò suscepit. Nam gratulabatur se tandem reperisse aliquid, quod ob sui debitum obsequij, piæ posset persoluere matri. Quo cùm, Domino suffragante, prospero peruenisset itinere, in manu ciuiū susceptus ingenti cum lętitia, sui causam patefecit accessus: super quo ciues illi immodicè iucundati, immensas Deo, qui eos respexerat, Christique Vicario, qui hunc talem, & tantum virum ad se direxerat, gratias referentes, præuaricationis suæ pœnitentiam humiliter egerunt: vnde & reatus veniam, quam suppliciter postulabant, atque absolutionem, ex Apostolicæ auctoritatis munere, gratulabundi percipere meruere. Absoluto itaque ab excommunicationis illius vinculo, cunctæque Ecclesiæ dono gratiæ maternæ concesso, tota vrbe immanis effecta est exultatio.

## CAPVT XXII.

*Fauentiæ sanctißimè moritur, & in templo B. Virginis summo cum honore tumulatur.*

IStis verò, aliisque nonnullis negotiis, quæ tantum virum gerere decebat, patratis, iter suæ legationis, egressus Vrbem, pergere cœpit. Cúmque prima mansione Fauentiam tenuisset, apud venerabile Monasterium quoddam B. Mariæ Dei Genitricis, quod foris portam nuncupatur, decenter susceptus, mox febre correptus decubuit. Qua nimirum in dies inualescente, circa medium octauæ noctis silentium, quæ Cathedræ B. Petri Apostoli anniuersariæ diei celebritatem ducebat, exitus sui horam appropinquare cognoscēs, extemplo, nobis lectulo circumstantibus, nocturnum, seu matutinale officium totum peragere iussit: volens vtique priùs solemnitati Apostolicæ vota persoluere, ac sic demum securus abire. Tota ergo peracta synaxi, sanctum post modicum, Domino spiritum corporeis reddidit nexibus absolutum: vt ea videlicet die, qua præsens meruit Ecclesia, in pastorali Petrum Sede locare: eadem Petri discipulum cœlestis curia in beata susciperet Sede. Cùm ergo ipsius transitus illico nuntiatus in Vrbe fuisset, ab iis videlicet, qui circa eamdem domum excubabant, ne vel corpus exanime à suis Monachis, qui de vicino ipsius Monasterio aduenerant, furto asportari potuisset, tota ciuitas repentè ad eius exequias, ingenti concursu, læta properauit. Quorum multitudine dum Ecclesia, qua locatus fuerat, subitò referta fuisset, & qui pio funeri priùs accedere vnanimiter gestirent, vndarum more, retrorsum se inuicem repellebant: tantóque tardior cuique accessus patebat, quanto celerius peruenire tumultuando satagebat. Quicumque autem ipsum accedere, eiusque loculum merebantur attingere, pia gratulabantur oscula, illatis muneribus, eius pedibus, seu linteaminibus ipsis infigere. Porro mausoleum interea officiosissimè præparatur. Ab alia siquidem basilica quadam, eminus sita, immane labrum lapideum, nitido candore decorum, mira facilitate quantocyus, non absque ipsorūm quoque deferentium admiratione, ac si leuissima materies quęlibet aduehitur: atque in ipsa beatæ Dei Genitricis basilica, à fronte chori, iuxta

*B. Viri funus summa cum pietate celebratur.*

gradus videlicet, quibus ad altare ascenditur, decenter componitur: ibique Sacerdotis Christi venerabile corpus, summa cum exultatione cunctorum, reuerenter reconditur; omnibus in psalmis, & hymnis voces in excelsum tollentibus, dignaque Deo gratiarum præconia totis viribus exhibentibus, cuius munere, tanto se ditatos fore beneficio gratulabantur. Ipsi gloria, laus, virtus, honor, & decus, atque imperium sit nunc, & semper, & omne per æuum. Amen.

## CAPVT XXIII.

*B. Pet. Dam. per visum Abbatem ingratitudinis arguit, eumque gutturis tumore castigat, & sanat.*

ANno millesimo octogesimo Incarnationis Domini, mense Augusto, indictione quarta, post decessum supradicti Domni Petri Damiani, erat quidam Monachus, qui Abbas olim extitit venerabilis Monasterij S. Gregorij in Ariminensi territorio constituti. Hic namque vidit Domnum Petrum inter multitudinem candidatorum Episcoporum infulatum, sedentem, & tenentem pastoralem virgam in manu atque docentem eos ea, quæ ad Deum pertinent. Cúmque eum idem Abbas summisso vultu salutasset, ait Domnus Petrus ad cæteros Coëpiscopos; Iste Monachus, quem ego valde dilexi: sed postquam à me recessit, numquam ad me redjit: & non solùm ille, sed & alij plures, quos ego educaui, & nutriui, ingrati extitere beneficio. Deinde ait ad illum, Cur, inquit, non ad me in locum, quò eram, venisti? At ille dixit: O mi Domine, ex quo à nobis recessisti, locum, in quo habites, nescimus: quomodo igitur ad te venire potui? Tunc dixit ei Domnus Petrus: O hebes, an nescis, quòd in Camera S. Mariæ Virginis habito, & in illius sacrario demoror? Nam in eius domo habito, & illius Camerarium esse me profiteor. Quem postquam vidit, statim somno est excitatus. Deinde post paululum, rursum obdormiens, vidit eumdem Domnum Petrum talia sibi verba dicentem: (nam ita sibi videbatur, quasi ante plures dies hæc eadem ab eo verba audisset) Nonne, inquit, dixi tibi, vt ad me venires? & quare non venisti? At ille tamquam mutus cœpit stare. Mox Domnus Petrus, quasi cum ira, pupugit eum subtus sinistram auriculam de summitate virgæ, quam manu gestabat: quo ictu ita se sensit esse perturbatum, ac si lancea, vel terribili vertice terebratus fuisset. Denique maxilla illius tota cum gutture ita intumuit, vt penè de eius vita desperaretur. Tunc itaque ante altare illius Ecclesiæ prostratus, ac toto corde ad Deum conuersus, cum magno gemitu dixit: Domine Deus omnipotens, qui cœlum, & terram, & cuncta quæ in eis sunt, condidisti, si tibi seruitus Domni mei Petri, vt credimus, complacuit, libera me per eius merita, ab instanti, quem patior, dolore. Dixit hęc, & cœpit stare. Et ecce, non post longum tempus, ab eo omnis tumor, & dolor ita aufugit, ac si aliquis veniens, manu ipsum vulnus ab eius maxilla, vel gutture auferret. Qui statim cœpit glorificare Deum, ac famulum eius Petrum Damiani, qui eum castigare primò, ac deinde sanare dignatus est. Postera denique die surgens benè castigatus ex verbere, Fauentiam perrexit: & veniens ante altare S. Mariæ foris portam, vbi corpus Domni Petri reconditum fuerat, prostratus humi, ac perfusus lacrymis facie adorauit, & laudauit, ac benedixit Deum, super iudicia iustitiæ suæ. Dehinc foris egressus ad fratres suos, cœpit narrare Pręposito, ac cæteris fratribus, omnia, quæ sibi contigerant. Qui audientes, laudauerunt, ac benedixerunt Deum, qui talia per seruum suum ostendere dignatus est mirabilia. Denique Prępositus cum prædicto Abbate Vgano, qui ita vocabatur, ac fratribus, ingressus Ecclesiam sanctæ Dei Genitricis, pulsauerunt omnia signa, & posuerunt ceroptata cum luminaribus ante arcam ipsius sancti Petri Damiani: & celebrantes Missas, obtulerunt solemnes hostias Deo in odorem suauitatis, pro animæ eius absolutione, Amen.

Sanctis, ac iustis viris gratæ sunt amicorum preces.

# BEATI PETRI DAMIANI VITA,

## PER IOANNEM ANTONIVM FLAMINIVM

Forocorneliensem. Ex M S. Authographo apud Fauentinos.

MAGNA soleo voluptate affici, viri Fauentini; quoties repeto quàm grata, & quàm iucunda vobis obtingat opera, quam in describendis, qui à vobis religiosissimè coluntur, præstare cœpi, tanta quidem animi alacritate, quanta non facilè præstari à quoquam vestri amantissimo queat. Hoc autem animaduerti in descripta nuper à me B. Terentij Confessoris, qui mihi primus oblatus est, ac B. Sabini Episcopi, & Martyris vita. Quare cùm à vobis duorum, qui adhuc restabant, Sanctorum similem à me operam expectari audirem, putaui me debere eodem studio expectationi vestræ, ac desiderio respondere. Igitur Beati Petri Damiani, & S. Æmiliani, quos Episcopale fastigium cum sanctitate illustres fecit, duobus, quos dixi, prioribus adieci: vt spectatum iam, ni fallor, amorem erga vos meum, & voluntatem, vobis omnia, quæ præstari à me possint, gratificandi, manifestioribus quotidie indiciis experiamini. Valete.

*Fauentinæ Ciuitatis Patroni Sãcti. quatuor.*

Initia vitæ viri clarissimi, atque sanctissimi Petri Damiani magnam vnicuique admirationem afferre possunt: quæ adeo quidem humilia fuere, ac difficilia, vt, nonnisi diuinitus factum intelligant, qui ea norunt, vt in talem, ac tantum virum, qui & eloquentia, & sanctitate vitæ Dei Ecclesiam illustraret, euadere potuerit. Vix enim illum enixa in lucem erat mater, quando numerosæ prolis pertæsa, nouercali odio infantem persequi cœpit. Nam cùm post multos filios, hunc quoque peperisset, exclamauit cum indignatione ex maioribus natu filiis vnus: Et quomodo tot hæredes capiet vna hæc domus? inde cœpit infenso animo puerum mater alere, vt ægrè admodum lac illi præberet. Ita quidem fame, & algore peribat paulatim infans; sed omnipotens Deus, qui illum ad ornamentum Ecclesiæ suæ nasci voluerat, non est passus diutius sic omni ope destitui. Excitauit enim spiritum fœminæ cuiusdam, quæ ad eam accessit, & illius sæuitiam acriter accusauit, dicens: Leæna, & Tigris suos cum admirabili cura, & amore catulos enutriunt; & tu proprium filium ad imaginem Dei procreatum, hebetatis maternæ pietatis visceribus, tam crudeliter tractas? Nescis fieri posse vt puer iste illustrem aliquando inter suos locum obtineat? Mota est occasione tali mater, ac erubuit: & tamquam ex alto excitata somno, resipiscere, & maternam exhibere diligentiam infanti cœpit. At ille, qui tam malè paulò ante acceptus, obriguerat: & potius pueri vmbra, quàm puer videri poterat, vires, ac formam breuì recepit; sed inchoatum in lactentem odium, in pueritiam quoque illius excitatum est. Nam, defunctis parentibus, vnus ex fratribus qui natu erat maximus, cum vxore sua miris exagitare illum modis aggressi sunt: & velut in abiectum mancipium, execrabilem contemptum, & sæuitiam exercere. Cibos taceo suibus conuenientiores quàm homini; nullus corpori cultus; vestitus erat sordidus; nudi pedes. Omitto cetera quæ vix in extrema inopia, in mendico toleres. Prætereo verbera, pugnos, & calces, quibus frequenter affectus est: & alia multa vix dictu, & auditu, nedum visu tolerabilia. Sic acta est illi pueritia; vbi verò adolescentiam attigit, nihilo melior illi conditio accessit. Hinc facere coniecturam licet, quòd ad porcos missus est pascendos, vbi quàm dura omnia sit passus, cogitet qui ea, quæ præcessere, nouerit; sed diuina prouidentia sic suum exercere athletam, & experiri voluit, vt ad vberiorem gratiam omnia hæc illi accumularet: & ex tam ignobili, atque adeo despecto, toti demum Ecclesiæ suæ gloriosum redderet. Quibus autem initiis ad id peruenerit, operæpretium est nosse. Vnus ex fratribus, pietate, qua debuit, fratrem complexus, tractare illum humaniter cœpit, ac diligenter curare vt litteris erudiretur, in quibus breui tantum profecit, vt suis etiam doctoribus admirabilis fieret. Cúmque liberalibus artibus apprimè esset instructus, vt iam erudire alios posset, confluere ad eum vndique multitudo discentium cœpit, & quotidie magis, crescente fama, & populi fauore, opibus etiam augeri. Verùm, ne terrenis illecebris retineretur, diuina cauit prouidentia, cui mentem immisit terrena prorsus contemnendi, & mirum iniecit cælestium desiderium. Studia igitur humana paulatim deserens, & diuinis inuigilans, sub mollibus, ac delicatis vestibus gestare cilicium cœpit, ieiuniis, orationib. ac vigiliis curam intendere, & assiduis macerationibus cogere carnem spiritui parere. Cúmque iuuenilis interdum calor insurgeret, & acribus ætatis eiusce stimulis ageretur, intempesta nocte iratus sibi, è lecto surgebat, ac domo egrediebatur, & se fluuiatili aquæ immergebat, donec algore nimio membra rigerent, & ita prorsus cum noxio calore molles illi calores euanescerent. Egenorum inopiam eleemosynis subleuabat, conuiuia parabat, & suis ipse manibus illis tamquam Christo ministrabat. Sed altior illi iam cura insederat, & cogitatio, ad ineundam rationem, quomodo liberiùs, & attentiùs, amotis sæcularibus impedimentis, Deo famulari posset. Deus autem ipse, qui mentem illi talem immiserat, viam quoque statim monstrauit, qua suo satis desiderio faceret. In duos enim Monachos ex iis, qui Eremum Fontis Auellani (id enim loco nomen erat) incidit, quibus, quid animo agitaret, & cuperet, aperuit. Quia verò ad eorum Abbatem iam sancti Viri fama peruenerat, lætanter id illi excepere, & suo sermone multo magis desiderium illius accendere. Discedentibus autem illis, pretiosum, quod suo Abbati offerrent, donare conatus est vas quoddam argenteum, quod vt acciperent illi, nullis precibus adduci potuere. Admiratus ille tantum eorum rerum terrenarum contemptum, multo magis paupertatem Christi amplecti decreuit; ac prorsus mundanis rebus, & omnibus earum illecebris re-

*Matris crudelitas in puerum.*

*A fratre etiã malè tractatur.*

*Profectus in litteris.*

*Doctrinæ studiis post habitis pietati, ac mortificationi operam dat.*

*Carnis stimulos mersus frigido flumine arcet.*

*Amor in pauperes.*

*Pecuniæ contemptus in religiosis viris quàm vtilis.*

*Mundo renuntiaturus, sui facit experimentum.*

nuntiare; sed priusquam se ad antedictam Eremum conferret, & monasticam ibi vitam iniret, experiri voluit, an vitæ illius asperitatem, quæ quanta esset, audierat, perferre posset. Quamdam igitur ingressus cellulam, quadraginta se diebus in ea exercuit corpus suum, omnibus, quos acceperat, modis macerans, & affligens. Igitur multo magis in sententia confirmatus, tempus obseruauit, quo posset commodissime salutare consilium exequi, tunc de suis bonis necessaria quædam sibi assumens, insciis omnibus suis, ad optatam Eremum clam iter arripuit: vbi magna cum lætitia, & hilaritate receptus, traditus est vni ex Senioribus de more instituendus: quem cùm ad cellulam perduxisset, exutum vestibus, quas secum attulerat, in cilicio illum ad Abbatem reduxit, qui continuo iussit eum cuculla indui. Labare inter hæc eius animus cœpit, penè facti pœnitens, tamquam nimium ad ista festinasset, cùm prius debuisset experiri, quid in Monasterio posset; sed mox resipiscens, accusata velut ignauia quadam sua, & sancti obliuione propositi, quò impulsus venerat, vt in tali austeritate, corpus edomitum spiritui, ac suaui iugo Christi subjiceret, tamquam fortis athleta spiritalibus armis accinctus, pugnæ se vltroneus obtulit: in qua quantus extiterit, ea, quæ sequuntur, ostendent. Sic enim continuò corpus cœpit affligere, orationibus, ieiuniis, vigiliis, & aliarum varietate macerationum atterere, nullis exercitiorum Monasterij laboribus parcere; vt diu in Monasterio versati, & exerciti mirarentur, ac se ipsos velut ignauos accusarent.

*Insciis omnibus Eremum petit.* *Sacro habitu induitur.* *Tyronis feruor.*

Libet hoc loco vitæ formulam Monasterij illius sanctissimi describere, vt quantæ se austeritati beatus Vir subiecerit, constare possit. Erat ante omnia huiusmodi institutum: Vt bini per singula commorantes cubicula, die, noctuque spiritali certamine, velut in acie dimicantes, numquam brachia remitterent; Psalmodiæ incessanter, orationi, ac lectioni, necnon inediæ, ac obedientiæ armis accincti, irea instructi aduersus aërtas potestates dimicabant. Inediæ verò, quam abstinentiam vocant, modus hic erat: Quatuor in qualibet hebdomada diebus pane vescebantur, & aqua; tertia feria, & quinta pauxillum leguminis addebant: idque in sua qualibet cellula coquebant. Diebus autem, quibus decretum erat ieiunium, nulli ad libitum licebat panem sumere, sed solummodo quantum decreta Patrum iubebant; nulli vino permittebatur, præterquam in Sacrificio, aut in ægritudine, vti; nudis pedibus, tam hieme, quàm æstate, incedebant; caligarum nullus erat vsus. Ceteris verò spiritualibus exercitiis, verberibus, genuflexionibus, & prolixis vlnarum in Crucis modum extensionibus, prout cuique feruor erat, virtusque, vacabant. Vigiliarum verò morem hunc seruabant: Vt signo tempestiuius dato, post quædam alia, totum antequam illucesceret, Psalterium percurrerent. At sanctus vir Petrus, non expectato communi signo, ceteros multo ante præueniens, quidquid noctis post ordinaria supererat excubando transigebat, & alia multa iniussus obibat. Cùm autem præter modum frequentaret excubias, perniciosum capitis contraxit morbum, adeo quidem, vt vix breuem capere somnum posset: quare post adhibita medicamina, sanitati restitutus, mitior in se, ac temperantior esse cœpit. Raro igitur post Psalmodiam, cellulam egrediens, lectioni vehementi studio vacabat: in qua tantum breui profecit, vt in diuina Scriptura tantum claresceret, quantum in humanis litteris ante claruerat. Quo factum est, vt magistri sui iussu, apud Monachos, qui vnà commorabantur, declamatorio amore, crebro verba faceret. cuius rei crescente fama, venerabilis Abbas Pomposianus ad eius Abbatem nuntios misit, qui eum rogarent, vt sineret eum ad se venire, & aliquot secum dies commorari. Permisit ille humaniter, vt charitas poscebat. cuius præsentia, & moribus, ac vitæ sanctitate, deinde diuini verbi, quod ex illius ore mellis instar manabat, pabulo adeo quidem allecti, atque demulcti sunt Monachi illi, quorum ingens ibi erat numerus, vtpote centum, vt ægrè post biennium, ad suum redire Monasterium illum passi fuerint; sed iussu magistri sui reuocatus, cùm obedientiæ inuiolabilis illi cura, & cultus esset, teneri vltra non potuit. Sed paulo post ad S. Vincentij Monasterium ire iussus est, quod quidem celebre Monasterium quanto Monachorum copia frequentius erat, & opibus illustre, tanto monasticæ austeritatis, ac disciplinæ erat admirabilius: vbiquoque non segnis in vinea Domini cultor aliquandiu commoratus est. Eius autem magister, qui tanto discipuli sui profectu, necnon prudentia, & admirabili vitæ illius integritate, lætabatur, mandauit illi, vt Eremi procurationem post se susciperet. Recusauit ille quantum potuit, ac reluctatus est: sed vrgente obedientia, diutius obsistere non valuit. Accepta igitur loci administratione, cœpit circumspicere, ac diligenter perquirere, vbi alia Monachorum Collegia congregaret, vt ministrorum Dei numerum augeret. Quo quidem studio, ac diligenti vestigatione multa diuersis in locis eremitica Monasteria extruxit, in Camerti, in Perusino, vbi cellulam inuenit, quam inhabitasse B. Romualdum ferebant. Item in Ariminensi agro, necnon in Fauentino, duobus vicinis inter se locis; priori nomen fuit Gamunium, posteriori verò Acerete. Quamuis autem his procurandis, atque gerendis maximè intentus esset, suum tamen, in quod primum sese abdiderat, Monasterium crebro visebat, & præcipuam illius curam gerebat. Ceteros quoque adibat Monachos, & sua illos præsentia plurimum consolabatur, & ad seruiendum Deo quotidie magis accendebat: & si quando ire non poterat, epistolas, aut nuntios mittebat. Sed non suorum tantummodo, sed & alienorum quoque Monasteriorum, tamquam communis omnium Pater, curam gerebat, studens assiduè quibuscumque posset modis, Dei honorem augere.

*Formula viuendi Monasterij Fontis Auellani.* *Multos Monachos in sermonibus perficit.* *Monasterij cura illi demandatur.* *Eremitica Monasteria, ac disciplinam amplificat.*

Non debeo silentio præterire mirum testandæ sanctitatis illius exemplum, quod in Cœnobio Fauentino, in loco, cui Acerete, vt diximus, fuit nomen, contigit. Miserat ex discipulis vnum, qui aquam sibi ex vicino fonte hauriret; attulit ille. vbi sanctus Vir gustauit, conuersus ad discipulum, Non, inquit, iussi, vt mihi vinum afferres. At ille, Aquam ego ex fonte hausi, & attuli. Negabat Vir sanctus; at discipulus constanter affirmabat. Vt ergo verum exploraret, alium ad fontem misit, & obseruauit, ne se aliò flecteret; attulit, gustauit ipse: & quasi non credens sibi, iis, qui aderant, gustandam dedit; omnes affirmarunt vinum esse optimum, & cum ingenti lætitia stupuere. At ipse in sua præstans humilitate, diuinam erga se liberalitatem intelligens, silentium

*Aqua à discipulis hausta, in vinum bis mutatur.*

omnibus, qui rem nouerant, indixit, ne quis, se viuo, cuiquam id panderet.

Sed neque minori admiratione dignum est, quod sequitur. Habebat B. Petrus amphoram vini apud Presbyterum vicinum. venit turba militum, & Presbytero petere vinum instanter cœpit; Respondit ille, se nihil vini, nisi, quod modò diximus, habere, neque se audere quidquam ex eo haurire. at multo magis illi efflagitare cùm nihil proficerent, ad hauriendum ipsi festinant: at dum id tentant, nihil affluere vident, mirantur: & de multis amphoræ locis, an effluat, experiuntur. Sed frustra, quia nihil effluit, exempto demum vasis operculo, explorant, an insit vinum, inueniunt, sed quod non fluat, stupent: quare tanta sæpius incassum opera, discessere. Venit postmodum peregrinus quidam, & ab eodem Presbytero petebat potum; recusabat ille, repetens, quæ militibus dixerat, & quid illis efflagitantibus acciderat. Sed non idcirco rogare desistebat, arguens militum importunitatem, ac petulantiam, se humiliter in siti, qua præter modum vrgeretur, poscere. Ne longum faciam; victus Presbyter illius precibus, quamquam timidè admodum, tentare ausus est an haurire posset; sed manum tentantis continuo secutum est vinum. Bibit peregrinus, & Deo, ac Presbytero admirationis plenus, gratias egit.

*Milites ex vini dolio nihil haurire possunt.*

*Pius, ac humilis peregrinus haurit.*

Die alio cœnaturus, vnicum habebat panem, & conuiuam vnum: nec aliud, nisi olera, obsonium. Igitur oleribus ipse vesci voluit; panem conuiuæ obtulit, hortatus, vt pauperem cœnam æquo ferret animo, crastinam habiturus opiparam. Nec falsus fuit vates. Nam die qui secutus est tanta ciborum allata est copia, vt in dies sufficere multos potuerint.

*Ciborum affuturam copiam prædicit.*

Vir quidam nobilis, ac diues festis solemnibus vim magnam piscium mittere solebat. Aderat natalis Christi celeberrimus dies, nec inuenire quidquam piscium potuerat; angebatur animo, nec quiescere poterat; nocte magnus illi piscis allatus est: illius enim desiderio Deus affuit. Statim igitur seruum è suis vnum ad sanctam Virum cum pisce iussit ire. Nocturnum erat tempus, & hebetatum nubibus stellarum lumen viam multo difficiliorem efficiebat: &, quod aliis incommodis accedebat, superanda erat præalta rupes, cuius cùm iam transcendisset partem, per lubricum gradiens iter, ac potius repens, in profundam decidit vallem, vt membratim diuelli debuerit; attamen sancti Viri meritis factum est, vt ad eam cum pisce incolumis euaserit.

*Quidam B. Viri meritis, ex ima valle, in qua deciderat, incolumis euadit.*

Vnum ex discipulis suis B. Petrus ad quemdam Abbatem miserat; profectus est ille, sed non inuenit; requisiuit diligenter, an inuenire posset, non potuit; & iam præscriptum sibi tempus ad reditum elabebatur; correptionem metuens, arripuit iter intempestæ noctis silentio; cùmque paululum processisset, comes, & dux itineris eum deseruit, & tenebræ noctis erant densæ: & iter ignorabat; tristis, & anceps, quid ageret, ignorabat; nec progredi, nec retrocedere, si vellet, viam nouerat. Igitur rogare Deum cœpit, ne sibi deesset; cùmque progrediens paulatim ad biuium peruenisset, ambigebat, quonam iter suum dirigeret: ingressus demum ex duabus viis alteram, cùm paululum processisset, cœpit iumentum nolle progredi, nec stimulis cogi vt progrederetur, poterat; tali victus pertinacia illi habenas remisit: & quò vellet ire, permisit. Cùmque iam illucesceret, ac circumspiceret, vidit se ad loca peruectum nota, & mirificè lætatus est; & Deo, quas decuit, gratias egit: nec dubitauit, se magistri sui meritis, quò cupiebat, esse peruectum.

*S. Doctoris discipulus in obscura nocte ex dubio in certum iter dirigitur.*

Alium deinde nuntium ad quemdam Episcopum mittebat. Is ad riuum peruenit, in quo breuis quidem erat aqua; sed circa vlteriorem ripam altum inerat cœnum, & adeo tenax, vt nullo conatu inde posset equus pedes educere. Cùm nulla euadendi alia ratio monstraretur, precatus est Deum, vt meritis eius, à quo mittebatur, sibi auxilio esset, vt cœptum iter prosequi posset. Vix finem precibus fecerat, quando equus saltu in siccum exiluit.

*Alter è cœno, in quem equus ceciderat, extrahitur.*

Verùm cùm iam tanti viri fama, & prodigiorum magnitudo diffunderetur, & sanctitatis illius opinio quotidie magis cresceret, Stephanus Nonus Pont. Max. ad se illum vocauit, ratusque quod erat, talem virum in Ecclesia Dei valde necessarium, & magnum lumen futurum (aliis multis Episcopis idem sentientibus, & hortantibus) eum Episcopum fecit, reluctantem, ac prorsus renuentem. Videbat enim se solitariæ quietis, in qua modò diuinæ contemplationi, modò sacræ lectioni, & aliis spiritualibus exercitiis iugiter vacabat, suauitate priuari, & iterum ad ciuilem strepitum vocari. Sed cùm nec ceterorum Præsulum adhortationes, nec excommunicationis minæ quidquam proficerent; demum Pontifex, qui nullo pacto inuentum thesaurum dimittendum putabat, obedientiæ imperio in suam illum sententiam traxit: & arrepta illius manu, anulo, & virga, quæ dignitatis essent Episcopalis veluti pignora, insigniuit, & Ostiensi Ecclesiæ præfecit. Ita quidem, vt ipse postea dicere solebat, adimpletum est, quod ante triennium, in somnis viderat. Putabat enim clarissimam sibi sponsam locari, quam nec dimittere sibi copulatam, nec libenter posset aspicere. Humiliter igitur graui nimium, vt putabat, iugo colla subiecit: & quamquam iacturam se consuetæ contemplationis magnam facere arbitrabatur, attamen præteritorum dispendia lucris eorum, quæ secuta erant, compensabat.

*Ex obedientia Stephani IX Card. Episcopus Ostien. creatur.*

*Iucundum illius super hac re somnium.*

Cœpit ergo summa vigilantia in commissum sibi gregem curam intendere, crebris adhortationibus, & declamationum frequentia in viam dirigere salutis, & in ea continere: & miro cupiens desiderio omnes Deo lucrifacere, nullum habebat personarum discrimen, & cunctis amabilis. Sed vicissim mira in eum populi reuerentia, mirus amor, & obseruantia. Audiebatur autem tanta cum attentione, ac voluptate, necnon admiratione, vt vnus videri posset cælo demissus Apostolus. Quod mirari minimè oportet. Tanta erat enim viri spectata omnibus vitæ sanctitas, & morum integritas, & in dictis, factisque omnibus grauitas, vt maximum pondus inesset verbis, & omni melle dulcior ex illius ore manaret oratio. Hoc etiam luculenti, qui extant, sermones testantur. Quare saluberrimæ, ac facundissimæ illius declamationes numquam adeo longæ contingebant, quin aduenientibus breuissimæ viderentur: & nihil auidius, & attentiùs audire posset. Nullus illum delassabat labor. Habiturus ad populum sermonem, noctem penè ducebat insomnem: nec sibi parcebat, cùm sæpenumero febre laboraret, immo robustior tunc videbatur, atque facundior.

*Incredibile studium in animarum salutem.*

Obseruantiam ieiunii sextæ feriæ, & Officii B. Virg. restaurat.

Dieni Dominicæ passionis venerabilem admodum, ac ieiunio colendum in tota Prouincia reddidit. Necnon horarium B. Virginis officium, & canonicos ritus, quorum desuetudo paulatim irrepserat, ad pristinam obseruantiam restituit. Ad tollendam verò Simoniacam labem, & Nicolaïtarum hæresim, quæ non solùm alia loca, sed & ipsam Romanam vrbem sic infecerat, vt vix qui reprehenderet, vllus extaret, plurimum laborauit, atque profecit. Ob eas pestes à Pontifice Maximo etiam Mediolanum missus, vbi sic quidem inoleuerant, vt non sine ingenti labore, ac magno vitę discrimine tollere illas tentauerit. Adeo enim in Pontificem Romanum elati, & contumaces facti erant Mediolanenses; vt exorta ingenti concertatione populi, & cleri clamantium, indignissimam, & minimè tolerandam rem afferri, Ambrosianam Ecclesiam nec fuisse antea, nec debere deinceps Ecclesiæ Romanæ subiectam esse: Sanctus autem vir collecto in Ecclesiam populo, & indicto silentio, euidentissimis rationibus, & sacræ Scripturæ testificationibus, & auctoritatibus, quibus eius facundia vim adhuc maiorem addebat, planum omnibus fecit, Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum principem, & caput esse, & Pontificem Romanum, iure diuino, cunctis præesse. Quam sanè prærogatiuam ipsius Saluatoris ore adeptus est, cùm dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; & tibi dabo claues Regni cælorum: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis.

Mediolanū mittitur à Rom. Pontif.

Romanæ Ecclesiæ, ac eius Pont. primatus. *Matth. 16.*

B. Viri oratio ad Mediolanēses.

Quæ autem, inquit, Prouincia per omnia terrarum Regna dici queat ab hac ditione, ac potestate extranea, cuius arbitrio ipsum quoque cęlum aperitur, & clauditur? Ceteras quidem Ecclesias, cuiuscumque dignitatis extiterint illæ, qui instituit, homo quidem purus fuit; Romanam verò Ecclesiam solus ille fundauit, & super petram nascentis Fidei extruxit, qui beato Clauigero terreni simul & cælestis Regni iura commisit. Illius ergo priuilegio Romanus Pontifex fungitur, illius auctoritate fulcitur. Quare quisquis ille est, qui audet Principis Ecclesiæ ius labefactare, haud dubium est, iniustè illum agere, ac sibi malè consulere. Nam qui Romanæ ipsius priuilegium ab ipso summo Ecclesiarum omnium capite concessum, infringere conatur; is proculdubio in hæresim labitur; Fidem quippe violat. Qui ergo aduersus illam insurgit, quæ mater est Fidei, etiam in illum contumax deprehenditur, qui eam cunctis Ecclesiis præesse, ac imperare voluit. Efficax fuit tanti viri oratio, & in corda hominum penetrauit: & maiori se potestati, sublata contentione, submisere. Sed cùm diligens fieret sacrorum ministrorum inquisitio, vix quisquam repertus est, qui ad sacros Ordines sine pretio promotus esset. Magnis ob hoc Sanctus vir curis angebatur: videbat enim tam latam diœcesim cum tam nobili, & ampla vrbe, totque Ecclesias prophanari, vt sic quidem religionem euerti Christianam putaret. Sed erat valdè litigiosum indulgere paucis, cùm ferè omnium esset culpa communis; nec æquum videbatur diuersam in eos proferre sententiam, cùm esset vna omnium causa. In tanta igitur difficultate positus, quia non poterat sine ingenti periculo illius mala Ecclesiæ, salua canonum auctoritate, corrigere, studuit saltem peruersæ consuetudini finem imponere, ac prouidere, vt deinceps gratuita esset ad sacros Ordines promotio. Exigit igitur tam ab Archiepiscopo Mediolanensi, quàm à ceteris, qui aliquo apud illum fungerentur officio, inuiolabilem sponsionem; vt deinceps omnis illa Simoniaca labes, necnon Nicolaïtarum hæresis prorsus aboleretur. Ita reconciliatis, atque compositis animis, decretum, vt mox omnibus passim restitueretur ministrandi officium; sed iis dumtaxat, qui litteris, & morum grauitate, ac honestate digni viderentur; ceteris autem sufficeret, quòd Ecclesiæ sanctę per diuinam gratiam essent inserti, à qua fuerant diuinæ sententiæ falce præcisi. Illi etiam ipsi, quibus ministrandi facultas restituta est, non ex malè parta veteri promotione, sed ex beata Principis Apostolorum auctoritate, qua in B. Apollinarem vsus repente est, dicens: Accipe Spiritum sanctum, simul & Pontificatum; ad administerium recepti fuere. Hæc breuiter attigimus, vt ex iis cetera illius gesta, qualia extiterint, vnusquisque facere coniecturam possit; nam persequi omnia, neminem posse arbitror, qui quidem in Sancta Ecclesia numquam desistebat, quidquid prauum, quidquid insolens emergeret, prorsus tollere, ac extirpare; quidquid autem pium, ac religiosum animaduertebat, ad Christi gloriam instituere. In quibus quidem omnibus diuinus illi fauor, & exuberans aderat gratia; cùm ipsius censura quid admittendum, quidve agendum, aut non agendum foret, canonicis sanctionibus constaret.

Ambrosianam Eccles. Romanæ submisit.

Laudabilia statuta Mediolani relicta.

Quo studio erga pauperes afficeretur.

Non facile verbis consequi quispiam posset, quanto, & quantis Deo gratis operibus Vir sanctus effulserit, aut pauperum lauando pedes, aut nudos vestiendo, aut visitando ægrotos, & afflictos consolando. Frequentes erant ad eius limina egeni; quorum alios reficiebat cibo, alios distributa stipe dimittebat lætos, nullus munere vacuus ab illius ianua recedebat. Constans illi mos erat, vt duodecim pauperum pedes lauaret. Si qui erant, qui in grabatis iacerent, particularem eorum curam gerebat: vnum enim quempiam iis deputabat, qui adesset, ac necessaria subministraret. Ita bona Ecclesiæ, quæ bona sunt pauperum, in vsus pios dispensabat, propriis parcens sumptibus, & sacros commonefaciebat ministros, dicens: Scitote, fratres charissimi, omnia ista Ecclesiæ bona sacra esse, ac peccatorum pretia, quare summoperè cauendum est, ne quid horum, aut auaritiæ instinctu, aut quauis negligentiæ incuria, Christi pauperibus subtrahatur, quibus debetur quidquid nobis residuum est. Cùm igitur nobis suppetant, quibus iuuari egeni, & foueri possint, diligenter exquirite: si qui sint, qui vicinis locis ægrotent, quive fame, aut alia quauis inopia laborent, quibus si necessaria ministrabitis, thesauros vobis in cælo parabitis. Sanctis huiusmodi monitis pius Pater suos ad pietatis opera impellebat, & quotidie magis adhortando accendebat. Memor autem anteactæ in Eremo vitæ, miro semper tenebatur sollicitudinis illius desiderio: in qua, quia non poterat amplius esse, saltem, quod dabatur, austeritatem, quibuscumque poterat modis, repræsentabat. Nam quotidiano se, præter dies festos, ieiunio macerabat, idque ieiunium nimis erat durum, ac rigidum: siquidem aspero vescebatur pane, & externam bibebat aquam, quamuis senio iam confectus. Insuper ferreis super nudo catenis, multis maceratum modis constringebat corpus, & frequenter modò palmarum verberibus, modò loris affligebat: & cùm tot duris con-

Suos ad misericordiæ opera hortatur.

Quibusmodis corpus affligeret.

fecta modis senilia fatigaret membra, non cubabat in plumis, aut stramentis, sed super nuda crate somnum, qui erat illi parcissimus, capiebat. Quid illius psallendi, orandi, legendi, ac dictandi admirabile studium referam? Nec illud prætereundum, quòd ex eadem pelui, in qua pauperum pedes lauabat, cibum ipse sumebat. Quoties superioribus temporibus ad synodum Monachorum, quod appellant Cœnobitæ Capitulum, accedebat, se sede sua solebat surgere, & in medium progredi, ibique sua humiliter crimina confiteri, & multam pro iis poscere, & sanctis allocutionibus suis modò hunc, modò illum, modò communiter omnes instruere. Ad iuniores autem conuersus aiebat: Scire, dilectissimi filij, debetis, vnumquemque vestrûm, tam strenuè, tamque ardenter oportere huius militiæ tyrocinia inchoare, & tanto, quoad corporeæ suppetunt vires, labore se exercere, quo tota series secuturæ vitæ ad fortiter agendum valeat informari. Prouectiores verò ad conflictum vitiorum, ad cogitationum discretionem, compunctionis, & contemplationis, nec non ad puritatem mentis totis viribus conseruandam, graui, & facundo sermone inflammabat, addebatque debere quemlibet in spiritali certamine suas vires agnoscere: ignominiosum quippe Monacho esse spiritalis militiæ professionem habere, & per ignauiam experiendi quid valeat, ignorare. Certe ipse in magnis certaminibus experiri se voluit. Nam fidelissimi testes asserebant, illum per totos quadraginta dies nullo cocto cibo, sed tantummodo pomis, & crudis oleribus vesci, absque vllo potu, solitum: quodque magis mirere, totidem diebus nullo prorsus vsum cibo, parca solummodo leguminis infusione contentum. Quòd si quando in austeritate vitæ, quam iugiter seruabat, viribus se defici sentiebat, non dandum vitio putabat, ex tanto rigore aliquid remittere, quo validior posset ad pristinum certamen reuerti: & virtuti adscribendum aiebat si quis fessa nimio labore brachia iccirco paululum remittat, vt postmodum robustior ad fortiter agendum consurgat. Erat præterea mos illi, quoties diurno, ac nocturno interesset officio, stare, & nulli podio adhærere. At in vtriusque Quadragesimæ initio totum triduum abstinebat à cibo, ad quod licet ipse neminem hortatus fuerit vnquam, attamen quidam ad spiritalem prouentum vberiorem imitandum putarunt. Quare nonnulla etiam Monasteria huiusmodi voluntariæ obseruationis normam, tanti viri exemplo, amplexa sunt: per quod quidem integrum triduum intra Monasterij septa ab omnibus silentium constantissimè seruabatur: nec quisquam, nisi ineuitabilis necessitas incideret, prius sibi calceamenta induebat, quàm totum Psalterium compleuisset. Scoparum quoque cùm in loco, quod Capitulum vocant, susciperent, quam Cœnobitæ disciplinam vocant, cuncti ieiunium panis & aquæ seruabant, Sed & sextam omni tempore feriam, præter paschales, & alios solemnes dies eadem, tam disciplina, quàm ieiunio, ob sanctæ Crucis reuerentiam, venerandam exhibuit. Hæc autem tanto quidem religiosorum hominum approbata sunt consensu, vt illud etiam illustre Montis Casini Monasterium ea omnia sibi seruanda statuerit, & inter sua regularia præcepta conscribi voluerit. Libet hoc loco visionem referre, qua mirificè in obseruatione sextæ feriæ mos confirmatus est: & quia illam ipsemet descripsit, eius verba subnectam. In ægrotantium cella senex quidam Pater erat, Leo nomine, qui ieiuniis, psalmis, orationibus insistebat attentiùs: & licet corporeis esset viribus effœtus, iuuenili tamen feruidi spiritus erat vigore robustus. Hic proxima nocte, qua statuenda erat hæc c[...]ura ieiunij, vidit per somnium, magnum in Ecclesia chorum consistentium fratrum, qui n[...] præclaris candidis vestibus luculenter induti, dulcisona satis ac melliflua melodij concentus suauitate cantabant, illud scilicet Alleluia, quod dicitur, Dulce lignum, dulces clauos, &c. Videbant etiam, quòd per omnes refectorij mensas panes erant appositi, & specie nitidi, & nectarei gustus sapore melliti. Inter fratres autem vndique discumbentes, erat vir præclarus, & insigni decore conspicuus; qui requisitus vnde tales aduenissent panes, quorum scilicet similes eatenus non vidissent; Hi sunt panes, inquit, quibus filij Israël manna percipientes è cœlo, aliti sunt in deserto. Hic quoque vir tulit mensam Abbatis, quæ occidentem versus fuerat constituta, & ad orientalem posuit refectorij plagam: vbi videlicet imago Crucifixi Domini fuerat in pariete per picturam expressa. Perpende ergo mysterium, & mysticæ reuelationis intellige sacramentum. Quid est enim, quòd laudes Crucis chorus ille psallentium melodis vocibus concrepabat, nisi quia futurum erat, vt dum in honorem Crucis solemne ieiunium instituerent, quasi dulces ei laudum modulos personarent? Hymnum quippè in Beatæ Crucis honorem decantat, qui ea videlicet die, qua Christus in Cruce suspensus est, ieiunium celebrat. Et quid est, quòd melliti videbantur panes in mensa, nisi vt dulcia nimirum spiritus alimenta comederent, dum per amaritudinem Crucis dulces Deo laudum melodos resonarent? Tanto quippe dulcior gustus exoritur in palato cordis, quanto maior amaritudo districtionis perturbat lasciuiam carnis. Quid est etiam Abbatis mensam sub Christi Redemptoris pedibus ponere, nisi per ieiunium sextæ feriæ, quæ dies Crucis est, totum refectorium salutiferæ Crucis signaculo dedicare? Et quid est sub Crucifixi Domini pedibus residere, nisi post eius vestigia tendere; & per eum, quò nos præcessit, tramitem ambulare?

*In capitulo sua crimina humiliter confitetur.*

*Abstinentia admirabilis.*

*Stans psallit.*

*Quadragesimæ initio totum triduum abstinebat à cibo.*

*Laudabilia instituta ab eo Monasterium discit.*

*Abstinentia sextæ feriæ cælitus comprobata.*

*Exod. 19.*

Hæc fuit vita Viri sanctissimi, hæc gesta memoratu, & omni admiratione dignissima: his gradibus aditum sibi ad immortalitatem nominis, & ad æternam felicitatem patefecit: cuius cùm maturum tempus aduenisset, Deus omnipotens constitutam seruo mercedem persoluturus, fecit vt Vicarius suus Alexander Pont. Max. iuberet illi vt Rauennam proficisceretur. Mittendi verò causa hæc fuit: Diem suum eiusce Vrbis Archiepiscopus obierat, qui dum viueret, aduersus Romanum Pontificem cornua erexerat; ideò Romanæ Synodi sententia fuerat damnatus: adeò tamen insolentem gerebat animum, vt non iccirco Episcopalia intermitteret munia, sed eum quodam Romanæ Sedis contemptu, exerceret, habueratque obsequentem sibi populum. Pius autem Pontifex misertus tantæ animarum iacturæ, Virum sanctissimum, cuius auctoritas, & fama per totam Italiam celeberrima erat, eò iussit proficisci, vt Sedi Apostolicæ rebellem populum reconciliaret, & ab excommunicationis absolueret sententia. Nullum enim magis idoneum, aut efficaciorem illo futurum putauit summus Pater. Quam Legationem ille, vt erat salutis animarum ardentissimus zelator, tametsi iam senio confectus, libenter suscepit, in qua diuina illi gratia non defuit; siquidem ciuitatem inuenit aduentu suo mirificè lætatam, & sui veniam commissi rogantem. Qua quidem benignè

*Rauennæ Legatus Apostolicus res componit.*

concessa, tantus fuit populi plausus & exultatio, quantam non facile consequi verbis quispiam queat. Peracta Legatione, Romam redibat; cúmque Fauentiam ad vrbem sibi gratissimam peruenisset, & ad Monasterium Dei Genitricis, quod tunc extra muros vrbis erat, diuertisset, in ægritudinem, quæ illi vitæ fuit finis, incidit: qua quotidie magis ingrauescente, octaui diei nocte, quam celebris Cathedræ beati Principis Apostolorum sequebatur dies, intempestæ noctis silentio, circumstantes lectum Monachos rogauit, vt nocturnum sanctæ Cathedræ officium exequerentur: quo finito paruæ moræ spatio, felicem Deo spiritum reddidit; vt qua die in pastorali Cathedra B. Petrum Ecclesia locauerat, eadem Petri discipulum in cælesti Sede locaret. Publicato felici obitu, egressa est ad venerabile corpus ferè tota ciuitas, vt confluentis multitudinis sacra ædes, in qua iacebat, capax non esset: & more vndarum, modò propius accedebat, modò repellebatur longius: vbi felicem se putabat, qui posset illius manus, vel pedes, vel linteamina osculari. Et quia de vicinis venerant locis, quæ diu ipse olim inhabitauerat; Monachi adhibiti sunt à populo custodes, ne sacrum ab iis cadauer auferretur; quod demum in sepulchro marmoreo locarunt, vbi vsque in hodiernum diem multis prodigiis sanctum Antistitem suum Deus illustrem, ac venerabilem populis facit. Cuius spectata magnis documentis mira sanctitate, atque facundia, quantum sidus in Ecclesia Dei extiterit, qui ea, quæ de illo compendiosè descripsimus: quique luculentos, ac saluberrimos illius sermones legerint, testari, ni fallor, abundè poterunt. Beatus autem Petrus circa annum Christi millesimum, & octogesimum diem suum obiit, magnus Fauentinæ vrbis protector, & custos.

*Fauentiæ moritur sanctissimè.*

*Fit concursus ad B. Viri corpus.*

# B. PETRI DAMIANI VITA, EX AVGVSTINO FORTVNIO MONACHO

## Congregationis Camaldulensis, Ordinis S. P. Benedicti, libro quinto Historiarum Camaldulensium, & partis posterioris, à capite vj. vsque ad xiv.

PETRVS Damianus Rauennæ ortus est, honestis quidem parentibus, sed paruis opibus, ac facultatibus præditis, quem cùm mater postremum genuisset, accidit quadam die, vt grandiusculus filius præ paupertate quereretur, & exclamaret: Ecce iam tanti sumus, quod domus nos minimè capere potest. Quibus verbis mater se infelicissimam accusans, quòd nimium fertilis esset, ex ea hora lac infantulo Petro negare cœpit: nullisque eius ploratibus, ac eiulatibus commota illum frigoris algore ac fame perire nil curat. Id audiens quædam vicina pellex, illò accurrit, & matris crudelitatem acriter arguens, efferatum animum post multam adhortationem tandem leniit, seque illi sociam multa iungens charitate, calidis aquis, pannis, aliisque opportunis remediis adhibitis, feminecem infantem, qui vix palpitabat, nedum vocis sonum emitteret, reuocandi ad vitam extitit auctrix. Exinde puer ablactatus vtroque orbatur parente, curæque commissus fratris maioris natu: qui vbi vxorem duxit, Petrum superfluum fratrem acri seruitute premere, ac verberibus afficere numquam desiit, donec illum porcorum quoque custodem fecit. In eo vili magisterio positus Petrus, reperto quadam die nummo argenteo, secum gratulabundus cogitabat quid ex eo emeret; tandem verò piissimæ mentis intra se dixit: Expedit hoc Sacerdoti tradere, qui rem sacram pro anima patris mei faciat. Erat ei alius frater Damianus nomine, qui aliquot annos à patria abfuerat. Is rediens, & Petri fratris miseratus ærumnas, patrio tactus amore, exemit mox illum de miserabili seruitute, nouis induit vestimentis, & ad scholam misit in grammaticis studiis erudiendum: quem cùm optimo præditum ingenio cognouisset, & ad amplexandas alias disciplinas idoneum, Fauentiam primùm, deinde Parmam misit, ac fouit; vt doctis viris operam dare commodissimè posset. Vbi cùm breui Petrus multum profecisset, nomen Damiani ab eius nomine sic vsurpauit, vt se Petrum Damiani semper subscriberet. Tantaque fuit in apprehendendis bonarum artium disciplinis eius eruditio, tantum nominis, ac famæ studiosi iuuenis, ac diserti sibi comparauit; vt Rhetoricæ & eloquentiæ volumina in magna auditorum frequentia, explicare à condiscipulis, & magnis viris sit coactus.

*Lac illi puero mater denegat.*

*Reperto nummo patri sacrificium curat.*

*B. Vir cognomento Damiani dicitur à Damiano fratre. Alios docet.*

Cùm verò cresceret in dies fauoribus, gratiaque, diuitiis quoque, & auctoritate, repente diuino spiritu afflatus, seipsum increpat, dicens: Numquid ego his caducis, & interituris, perpetuò inhærere debeo? An non potius his reiectis, cælestia consecter, dum ætas viget, dum prospera mulcent? Ex quo die quamuis exterioris cultus specie tegere niteretur, quod animo conceperat, pedetentim tamen à mundanis studiis ad sacram reuocare studuit philosophiam, totoque mentis affectu cælestibus aspirans bonis, subtus cilicium induit, ieiuniis, vigiliisque & orationibus sedulus incumbit. Dum verò carnis stimulis pro iuuentutis cursu se agitari acriter sentit, vel mediis noctibus surgit, fluuialibus se immergit aquis: deinde regressus, non lectum repetit, sed templa circumiens, Psalterium ante matutinam horam complere studet.

*Cilicio corpus domat.*

*Frigida aqua carnis motus expellit.*

Munificus item erga pauperes Christi factus, illos frequenter ad prandium vocat. Vnde cùm quadam die cum sodali pranderet, nec aliud haberet quàm panem vnicum ex similagine tritici, socioque secundarius panis famulorum fuisset appositus; Petrus mox secum loqui cœpit: Christus ad mensam meam mihi inferior est? & quòd iniuriam socio fecisset animaduertens, spinam piscis in gutture sibi inhæsisse persensit, qua strangularetur: quòd propter dissimilem ipsum panem socio assignatum, sibi accidisse iudicans, illico panem cum socio commutauit, primoque eius bolo se

conualuisse cognouit, lætissimusque miraculum cunctis aperuit.

Sic ergo in biuio Pythagoræ positus, dextrum callem arripiendum statuens, dum de abrenuntiando sæculo secum cogitat, & quomodo extra patrios fines id præstet, accidit vt duo fratres ex solitudine Fontis Auellani cælitus inspirati, ad illum fortè venerint, quos cùm interrogasset interloquendum de aliquorum conuersione, simul vtrum ipse quoque in Monasterium ab Abbate reciperetur, & ipsi omnino recepturum respondissent; tunc voluit illis dare scyphum argenteum, quem ad Abbatem deferrent. Quod cùm illi facere recusauissent, quòd nec Abbas in argento biberet, nec Monachos fas est aurum, vel argentum secum habere, qui paupertatis votum professi sunt. Laudauit Petrus eorum responsum, & conceptam de loci sanctitate opinionem, magis, ac magis roborauit.

*Statuit res terrenas despicere.*

Ne autem rem tantam aggredi sinè fundamento videretur, vt prudentem, ac sapientem virum decet, periculum ante omnia facere voluit, vtrum Monasticæ vitæ laborem esset laturus, profectusque ad Cœnobium S. Mariæ ad littus maris Adriani, vt edicit Danthes, exercuit se ibi quadraginta diebus ad Eremitici rigoris similitudinem, roboratusque multum, subinde clam parentibus, & notis, ad Eremum Auellanam commigrauit. Ibi ergo gratanter susceptus, & Monachus humilis, & abiectus factus, Magistrum, tyronum more, discretum habuit, qui eius virtuti multum semper tribuit.

*Experitur si possit Eremiticam regulam seruare. Danthes Cant. 21. Parad.*

Iussus autem quadam die secum equitare, & pulchriorem vestem accipere, rogauit illum Petrus suppliciter, ne id præciperet, quod non deceret; sed denique coactus, oblata vestimenta quidem induit; sed præ pudore neminem in toto itinere aspicere ausus est. Videbatur enim sibi, quòd ab omnibus digito monstraretur sponsi nomine, non Monachi.

*Pretiosas vestes contemnit.*

In reditu verò cùm ad Cœnobium S. Vincentij peruentum fuisset, idoneo excogitato colore ibi remorandi, Magistro abscedente, & permittente, festinato pannosiora, vilioraque vestimenta petiit stamine concolora, eaque mox induit, omnibus Monachis exemplum relinquens, vt quisque magis moribus, quàm vestibus ornari studeat.

Loci sacri institutio tunc temporis talis erat. Bini fratres diuisis in cellulis commanere, psalmodiæ, orationis, lectionis, abstinentiæ, obedientiæque armis accincti, aduersus aëreas potestates dimicare: quatuor dies in hebdomada in pane & aqua traducere: tertia, & quinta feria parum leguminis singuli addere, panisque non quantum quisque vellet, sed certa mensura diebus ieiunij præberi: vinum in sacrificio Missæ tantum, atque ægrotantibus notum, nulli præterea: nudipedalia in omni tempore gestare, reiectis caligis. In quo genere vitæ Petrus se studiosissimè exercens, illud addebat, nam cùm ante matutinam synaxim singuli de more Psalterium recitarent, signo temperiùs personante; ille signi tempus nimium præueniens, propter nimias vigilias in eum incidit morbum; vt beneficium somni læso cerebro, amiserit; sed adhibitis medicamentis, Dei gratia, conualuit. Cúmque à docendo & scribendo vix vllam quietem accipere posset, tanta diuinarum Scripturarum scientia clarus haberi cœpit, quanta prius humanarum pollnisset.

*Laudabile vitæ institutum Monasterij Auellani.*

Edidit autem primis ferè temporibus vitam S. P. Romualdi, circiter annum Domini millesimum quadragesimum, sicut ex ore proprio discipulorum illius accepit, qui in Eremo vicina Sitriæ habitabant: sicut etiam de tempore, in Chronicis maioribus, Venetiis in domo Francisci Iustiniani, legimus. Qua fama impulsus Vuido Strambiatus Abbas Cœnobij Pomposiani, legatos ad Abbatem Auellanum mittit, multisque precibus Petrum dari suæ iuuentuti doctorem exorat. Vbi cùm biennium exegisset, multo Monachorum profectu, defuncto suo Abbate, est reuocatus ad suam dilectam solitudinem, illique Abbas subrogatus.

*Abbas creatur.*

Igitur insignibus susceptis, & administratione, Cœnobium in omnem in primis sanctitatis meliorem formam emendare studuit. Sed numero discipulorum crescente, coactus est alia loca subinde inquirere, vbi illos constitueret. Igitur exurgens, comperto idoneo in primis loco, in Camerinensi diœcesi, iuxta vicinam suam rupem, & Cœnobium ibi construxit, & discipulorum posuit collegium sub Priore: deinde in Perusinum profectus, aliud ad Montem Regium, ad cellam, quam S. P. Romualdus habitasse dicebatur: deinde aliud in Fauentino, in loco, qui dicitur Ganuinium, nunc Gauina: Deinde aliud illi vicinum, quod Arcere nuncupatur: deinde Marcianum in Ariminensi. Quæ dum construeret loca, Monachosque vbique ad sanctitatem, ad veramque Dei seruitutem probè institutos ordinare studeret; numquam tamen dilecti Cœnobij Auellani familiam, & locum obliuisci potuit. Quippè illos sæpè reuisere festinabat, & cælestis sermonis pabulo, aut præsentia, aut literis, singulari patrio, & charitatis affectu reficiebat. Quare Deo in dies plenus factus, miraculis quoque clarior esse cœpit.

*Multorum Monasteriorũ ædificatione, religiosam disciplinã dilatat.*

Quadam die dum apud Ganuinium in cella consisteret, ac sitiens, aquam sibi ex fonte afferri imperasset, fecit quidem minister imperata festinus; sed magistro gustante, quod vinum attulisset, compertum est, qui ab illo increpatus cùm se aquam hausisse affirmaret, remissus est alius ad fontem, qui cùm vinum itidem importasset, quod omnes Monachi gustauerunt, cognito miraculo, imperauit cunctis Vir sanctus, vt rem silentio tegerent, quod vsque ad eius obitum factum est.

*Aqua in vinum mutatur.*

Alio quoque tempore habebat Vir sanctus dolium vini plenum apud quandam suam Capellam. Accidit autem, militum turba illinc transitum faciente, vt quidam Sacerdoti vim intulerint, vt ex ipso dolio potum illis propinaret, qui cùm astrueret se nolle vinum Viri beati contingere, illi dolium inuadentes, omnia eius foramina aperuere, virgasque intromittentes, vinum numquam haurire potuerunt. Quamobrem quodam interiori tremore perculsi, illico de loco cessere. Paulò post verò, transeunte exinde peregrino, qui instanter bibere postulabat, propter amorem Dei; Sacerdos dolium reuisens, clausa foramina videt, & vinum hausit, miraculumque notans, peregrinum esurientem, Deo gratias agens, refecit.

*Milites ex eius dolio nihil liquoris haurire possunt.*

Alio tempore vir nobilis munera piscium ad B. Petrum mittere aliquando solitus, miserat ad illum, seruum suum in vigilia natalis Domini: qui viam ingressus obscura nocte, & niuibus altis cadentibus, lapso pede in præceps, in quodam extremo viæ loco casu ruit: qui cùm discerpi facilè non

*Quidam B. viri meritis eximitur à*

vitæ periculo. potuerit, meritis Viri sancti euasit incolumis, resumptoque ceruicibus onere, cùm ad illum peruenisset, & ei gratias ageret; respondit ille: Noli, fili mi, noli hoc peccatori homini deputare, quod Deus dignatus est sua miseratione tibi largiri; ei ex collatæ salutis munere gratias age, qui nusquam sibi famulantibus deest.

Alter in rectam viam perducitur. Alio tempore direxit discipulum ad vnum de Abbatibus, qui cùm illum in Monasterio non reperisset, & propter eius moram, ad magistrum remigrare volens, ducem viæ accepit; sed vbi nonnihil processum est, dux viæ ex oculis propter nimium obscurum cælum euanuit; ipse verò ignarus viæ, ad quoddam biuium perueniens, vtram teneret ambigens: denique in quam magis tritam iudicat, iumentum dirigit, & equus alteram tenere diutius semper voluit resistens: cui cùm tandem victus laxasset habenas, mox albescente cælo, brutum animal diuino instinctu bonam viam tenuisse cognouit: & rectâ ad magistrum delatus, Deo & beato Viro gratias agebat.

Quemdam consolatur in timore nocturno, ac auctorem mali reprehēdit. Alio etiam tempore destinauit nuntium ad quemdam Episcopum, cuius equus in transitu fluminis, cum in limo altè infixus exire non posset; ille sanctum Virum inuocauit, & equus illico ex luto se extricauit. Perueniens verò ad Episcopum, absente Episcopo, patruelis Episcopi hunc benignè quidem suscepit; sed solùm in grandi cubiculo illum noctu reliquit. Timebat nuntius à timore nocturno, nec propterea somnum vmquam capere valuit. Ecce autem B. Petrus ad hospitem apparens de media nocte, eum acriter increpat: qui manè ad eum ingressus, sciscitabatur ab illo, quidnam negligenter deliquisset, quod B. Petrus ad eum increpandum nocte venisset? occasionemque laudandi Deum vniuersæ familiæ præbuit.

Vexatos à diabolo pueros sanat. Nouissimo item tempore, in reformatione Monasterij S. Benedicti, detegens Desiderius Abbas, quod aliqui operarij dæmoniaci ibi adessent, rogansque B. Petrum, vt illos curare dignaretur. Se indignum respondit Petrus, qui in messem S. P. Benedicti manus mitteret; verumtamen ibi diutius moram trahens, obtinuit vt Deus illos, propter ipsius merita, liberauerit.

In Cardinalium numerum inuitus adscribitur. Per eos dies sanctitatis Petri fama passim latéque personante, Stephanus Pont. Max. virum bonum sacerdotio dignum iudicans cum sacratissimo purpuratorum ordine, illum ad Episcopalem Cathedram suscipiendam inuitauit: quod cùm renueret, arbitratus Pontifex illius virtutem Ecclesiæ corrigendæ esse apprimè necessariam, id illi sub anathematis maledicto imperat, Romamque accitum & dextram accipiens, per annulum suum, & virgam, Ostiensem illi copulauit Ecclesiam, facrique Collegij Cardinalium Decanum fecit, anno millesimo quinquagesimo octauo, initio Quadragesimæ, mense Martio, Sabbato quatuor temporum. Coactus igitur Episcopatum tenuit, bonusque pastor, quidquid prouentuum supererat, in pauperum Christi commodum cedere potissimum studebat; duodecim quotidie pedes abluere, epulum præterea præbens; pupillorumque ac viduarum patrocinium sedulò exercens: qui cùm pauperibus ministraret, in peluicula, qua pedes eorum abluebat, sæpè summa auiditate comedere consueuit, super cratem nudam somni quietem capiens.

B. Damiani opera, Nicolaus II. ritè eligitur Pont. Max. Defuncto Stephano Pontifice Florentiæ, interfuit Petrus electioni Benedicti X. successoris: quem cùm studio, & cura Comitum Tusculanorum, pecuniarum largitione, & per vim reliqui Cardinales adorare cogerentur; reclamauit fortiter Petrus, vt Comites ipsos ab infandis ausibus remoueret, effecitque vt Nicolaus II. iuxta electionem, paulò post, Stephano sit subrogatus iij. Non. Ian. MLIX.

Iam verò videns, quomodo Sedes Petri à laïcis potentibus viris sic opprimeretur: ex alio verò latere, quomodo sacrati Viri omnium libidinum generi indulgerent, & plurimos vxorum loco meretrices haberent, nec cernens, quomodo eos quisquam corrigere posset; tunc perosus curiæ mores, satius esse duxit ad dilectam solitudinem redire, vbi sibi liceret solitæ contemplationi liberè deseruire, atque Rachelis venustati, Lyæ fœcunditatem comparare, quàm in tumultibus sæculi vlterius manere, & Galero sacro, & Episcopatu sponte se abdicauit. Hic patet, quàm apertè decipiantur hi, qui B. Petrum Damianum ex cardinale Eremitam factum esse existimarunt; cum ipsemet cum suis discipulis, & Danthes, vt suprà, omnem dubitationem apertissimè de medio tollant. Sed Nicolaus Pontifex eius repudiationem admittere nolens, illum ad dignitatis insignia reassumenda dum cogeret, nec illum exorare posse cerneret, assensit tandem ipsius perseuerantiæ; sed centenariam pœnam illi proposuit; nimirum, vt per centum annos Psalmum quinquagesimum verberibus adiunctis, recitaret quotidie. Quod fecit pius summus Pastor vt re maxima, & quasi impossibili proposita, & Petrus pertinaciam relinqueret & Pontificiæ maiestati debitam reuerentiam exhiberet. Sed Petrus alacer pœnitentiam suscipiens, eam mirabile dictu, anni spatio exhausit, exarauitque ad Pontificem elegantissimas Epistolas, humilitatis, ac sanctitatis plenas, quibus se illi egregiè purgare studuit, Virorum sanctorum id exemplo fecisse commemorans. Inter ea hæc habentur verba: Postremo, vt omissis ceteris, ad domesticum recurramus exemplum, Lambertus venerandæ memoriæ, qui ante nos Florentiæ Præsul Ecclesiæ tertius fuit, spreto principatus officio monasticæ se disciplinæ subiecit. Quæ verba, quod Petrus Damianus Episcopus Florentinus fuerit, aliquibus materiam cogitandi præbuerunt: seu Fauentinus, corruptis primis syllabis. Quod certè non ita est. Cùm enim Lambertus tenuisset Cathedram Ecclesiæ Florentinæ anno MXXVI. ad MXXXVII. cui successit Atto, & ei Gerardus, qui postea ad Pontificatus apicem euectus, ipse Nicolaus II. Papa existit; manifestissimum est errorem cadere in verbo, nos, quod vos fortasse dicere debet. Voluit quippè Petrus causam suam defendere, sumpto argumento ab antecessore ipsius Pontificis, vt pote propinquiore: nec constat, quod Florentia aliquem ea tempestate Petrum habuerit ante annum MLXIV. quo tempore ipse Nicolaus defunctus iam vita fuerat; nisi fortè S. Petrus Dam. & Florentinam, & Ostiensem Cathedram simul obtinuit, quod nullis aliis testimoniis comprobatur.

Pertæsus Ecclesiasticorum licentiosæ vitæ, dignitate se abdicat, & in suum Monasterium recipit. Danthes Parad 21. Cant. Nicolaus summus Pontif. eum ab hoc proposito conatur abducere. Falsò dicitur B. Dam Ecclesiam Florentinā, aut Fauentinam gubernasse.

Cessit item administrationi duorum aliorum Cœnobiorum sibi commendatorum, sicut ex ea Epistola his verbis circa principium habetur: Quapropter ob remissionem omnium peccatorum meorum, quæ nequiter perpetraui, cedo iure Episcopatus per hunc anulum, virgam enim tulistis, desperata

desperata omni repetendi querela, renuntio: vtrumque etiam Monasterium reddo.

Sed Pontifex emendare volens Ecclesiam Mediolanensem, à Romana discrepantem, necnon Simoniaca labe, & Nicolaïtarum hæresi infectam, Petrum rursus ex Eremo abductum, Mediolanum Legatum de latere misit; vt in rectam sententiam ibi omnem clerum cum populo reuocaret. Qui obedire coactus, illuc perrexit, Anselmo Episcopo Lucense collega assumpto. Ibi cùm pro dignitate receptus, causam legationis exposuisset, rumor in ciuitate à factione clericorum excitatus est: Ambrosianam Ecclesiam antiquis Patrum institutis liberam esse, neque Pontificem Romanum ius vllum in ea ordinanda habere, nec mora, concurrente populi multitudine ad prætorium Episcopi, mors magno impetu Petro Legato vndique intentatur, repenteque vrbis campanarum strepitu, & tubarum clangore tota completur. Ad hæc ingeminant voces, iniuriam Vuidonis Archiepiscopi vindicandam esse, qui constitutus pridie ad sinistram, & non ad dexteram à Legato fuerat. Tunc B. Petrus in tanta calamitate constitutus, diuino fretus auxilio, populum ad templum conuocat, & in pulpitum conscendens, facto silentio, huiusmodi in totius ciuitatis conuentu fecit verba breuissima.

*Ro. Pontifice Mediolanum mittitur ad reprimendam hæresim Nicolaïtarum & Simoniac.*

Nicolaus Pont. Max. fratres charissimi, misit me ad vos, non vt Ecclesiæ Romanæ honori, atque amplitudini seruirem; sed vt vestræ gloriæ, atque saluti consulerem. Quid enim honore tenuissimi hominis Romana eget Ecclesia, quæ laudum præconia ex ipsius ore est Saluatoris adepta? Quæ autem prouincia in terris libera ab eius ditione reperitur, cuius arbitrium ipsum quoque cælum aperitur, & clauditur? Et quidem, si rectè attenderitis, reliquas Ecclesias ab hominibus institutas esse reperietis; Ecclesiam verò Romanam à Deo ipso esse fundatam, atque ab ea tum reliquas alias, tum maximè Mediolanensem hanc vestram ortus sui primordia, & disciplinæ rudimenta sumpsisse. Quid enim Petrus, & Paulus, qui Romanam Ecclesiam suo sanguine consecrarunt, nonne hanc quoque per discipulos suos instituerunt? Nam Nazarius à Lino Petri discipulo sacro fonte ablutus, sacrum in hac vrbe Martyrium est perpessus: & Geruasius ac Protasius, quorum sancta in hac vrbe corpora coluntur, non alium quàm Paulum habuere magistrum. Diuus denique, quo vos tantopere gloriamini, Ambrosius, cùm Nicolaïtarum hæresim persequendam coërcere non posset, à Romana Ecclesia auxilium implorauit; atque tres viri ad huius erroris expiationem à Siriaco tunc Pontifice missi, præsens ciuitati auxilium attulerunt. Quamobrem cùm & primi salutis vestræ auctores, & post labentis disciplinæ emendatores, sub Ecclesia Romana prodierint, quid est quod eius decretis obtemperare intempestiua nunc contumacia recusatis? Quibus verbis cùm proteruum populum, diuina agente gratia, inflexisset, mox irrumpunt in conuentu voces, & per totam ciuitatem ingeminant vbique, Mediolanensem populum obnoxium esse obedientiæ, atque potestati sanctæ Sedis Apostolicæ, & tam clericos, quàm laïcos ad excipiendum mandata Legati Apostolici esse paratos. Igitur quæstione clericorum coram Legato discussa, vix quisquam vnus repertus est, qui vel non ordines sacros emisset, aut muliebri consuetudini vacaret. Sed Legatus misericordiam amplexatus, omnibus se daturum veniam pollicitus est, si se iureiurando obstringerent ab huiuscemodi flagitiis temperaturos. Quod cùm primus Archiepiscopus solemnibus verbis, deinde clerici omnes professi fuissent, iniuncta singulis salutari pœnitentia, Petrus Legatus Mediolano discessit. Ceterum, cùm Archiepiscopus postmodum aculeis linguarum, ac conuitiis clericorum seductus, ad vomitum cum clero rediisset; B. Petrus postero anno, ad quosdam, qui in sententia persistebant, hanc scripsit Epistolam. Gratias agimus Deo, &c. vt hab. lib. 5. epist. 84.

*Adhortatio B. Petri apud Mediolanenses. Matth. 16.*

Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi MLXVIII. cùm gestaret tergeminam sancti Petri thiaram Alexander II. Henricus IV. Cæsar Moguntinum Episcopum ad indicendum Concilium Episcoporum vrgebat, quòd ipse cum Berta Augusta coniuge diuortium facere vellet, libertatemque Ecclesiæ acriter opprimebat, Monachis potissimum infestus. Quibus damnis Pontifex prouidere volens, B. Petrum Damiani Legatum in Germaniam mittit, quò delatus Petrus, Henrico Francofordiæ, vbi conuentus cogebatur, mandata Pontificis sub his capitibus exposuit intrepidus, vt scribit Sigonius.

*Ab Alexandro II. ad Henricum IV. Legatus mittitur.*

Rem pessimam, & à nomine Christiano, nedum Regio, alienam esse, quam ille moliretur, quod si humanis, ac diuinis legibus non terreretur; at famæ & existimationis suæ rationem haberet, ne tam tetro veneno à Rege temperato totum populum Christianum inficeret: & qui flagitia vlcisci deberet, iis se princeps obstringeret. Quòd si non flecteretur consiliis, pro certo haberet Pontificem vim Ecclesiasticam adhibiturum; neque suis manibus eum aliquando Imperatorem sacraturum. Ad hanc orationem cùm Principes, qui aderant, exclamassent æqua iubere Romanum Pontificem, dicerentque eum turbandæ Reip. occasionem cum armis, parentibus Reginæ non præbere debere; Imperator nullis aliis rationibus locum relinquens, sed in Pontificis auctoritate totum remisit.

*Oratio apud Henricum habita.*

*Imperator ê Pontif. Romano subiicit.*

In ea Legatione Petrus in regno Burgundiæ conuiatorem habuit, sicut ipse in miraculis notat, Adraldum prudentem, & religiosum virum, qui Bremetensi præeminebat Monasterio, qui in itinere duo illi retulit miracula, quæ hic addere otiosum non erit.

Clericus quidam fluuium transiens, B. Seuerinum Episcopum obuium habuit: cui cùm rogatus ab illo manum dedisset, eamque Episcopus fluctibus impressisset, tantus clericum ardor repente absorbuit, vt vndique carnes totius manus dissolutæ diffluerent, & ossa vix hærentibus articulis remanerent. Tunc præ dolore exclamanti clerico: Vnde tu, cuius nomen in tanta benedictione est, tam pestilenti voragine constringeris? Respondit Episcopus: Hac ego residua tantum vltione plector in Purgatorio; quia in aula regia negotiis sæcularibus me implicare volui, canonicaque officia non per horarum spatia, sed coaceruata negligenter persolui. Tu verò Dei clementiam humiliter implora, vt manum tuam pristinæ sanitati restituat. Quod vbi factum est, rogauit eum vt preces Deo funderet, & sacrificia offerre pro illo fratres faceret, indigentibusque subsidium conferre, quibus proximè se expiandum fore à Deo gratiam obtinuisset.

*Pœna Episcopi implicantis se negotiis sæcularibus, & in recitando officio negligentis.*

Frater item probæ mentis, & rectæ conuersationis Cœnobij Cluniacensis, per locum, vbi ipsi erant

*Ex diuino officio indeuotè recitato, nihil fructus excipitur.*

sermocinantes, iter faciens, peregrinum crinitum, palmam in manu ferentem obuium habuerat, qui pertransiens dicebat: Completorium in lecto nec salus est, nec profectus; statimque ex eius oculis euanuit. Vnde miratus frater improuisum congressum, & quomodo sic eum amisisset, recordatus est quia pridiano vespere lassus de via, membra in lectum proiiciens, iacendo compleuerat horas canonicas, & crimen debita pœnitentia delere studuit. Religiosis cunctis, & sacris initiatis exemplum relinquens, quomodo singulus quisque verba Prophetæ semper ob oculos habere debet: Septies in die laudem dixi tibi: & quanta reuerentia, ac deuotione sit peragendum vbique diuinum opus, monente nos eodem Propheta: Psallite Deo psallite, psallite sapienter: & alibi: In conspectu Angelorum psallam tibi.

*Psal. 118. Psal. 46. Psal. 137.*

*Gregorij VII Pont. iussu, ieiunium sextæ feriæ, Bque. Mariæ Officiū celebrat.*

Reuersus Petrus à Legatione Germaniæ, ad Eremum suam Auellanam conc'tus redierat, existimans optatæ quieti ex animi sententia iam tandem posse incumbere; sed reuocatus à Gregorio VII. Papa, qui anno MLXXIII. Cathedram Petri obtinuit, missus est Legatus de latere per totam Italiam, vt promulgaret decreta de dicendo Officio B. Mariæ Virginis, quod vbique siluerat: simul ieiunium sextæ feriæ in honorem sanctæ Crucis indiceret, quod obliteratum esse videbatur. Quod munus Petrus ardentissima charitate obiuit, multis ac multis difficultatibus, Deo iuuante, superatis.

Porrò de ieiunio Crucis non est silentio prætereundum, quæ ad Eremum Auellanam contigerunt. Ægrotabat ibi loci in cubiculo senex, Leo nomine, hic precabatur assiduè Deum pro B. Petro, & pro Congregatione, & pro Ecclesia, quod cùm ardentiùs solito faceret, nocte, quæ diem præcessit, quando decretum de ieiunio sextæ feriæ à Petro promulgandum erat, ecce vidit mox in somnis frequentem Monachorum conuentum in templo, qui albis induti vestibus, suauissimis vocibus, & dulci admodum concentu, illa hymni Crucis verba cantabant: Dulce lignum, dulces clauos, dulcia ferens pondera. Panes item in Refectorio esse appositos mensis nitidissimos, exstareque inter Monachos virum venerabilem albis indutum, qui diceret: Hi sunt panes, quibus filij Israël in deserto aliti sunt. Quibus prolatis verbis, mensam, quæ erat ad Occidentem, ad Orientem transtulit, vbi in pariete Christi Crucifixi imago posita erat.

*Exod. 16.*

Alius item Monachus, Petrus nomine, ad Cœnobium die Iouis regressus, ignarus institutionis nouæ, per quietem à B. Petro ad prandium inuitatus cùm fuisset, postridie accipiens noui ritus disciplinam, Monachis patefecit arcanum. Quibus visionibus Monachi commoti, mox omnes à B. Petro suppliciter deposcunt, illum in omni reliquo victu, ac vestitu, ea decernere, ea illis imperare, quæ magis expedire posse iudicaret. Ex quo die instituto iuxta visionem Refectorio, susceptóque ieiunio sextæ feriæ pro inuiolabili, Cœnobium Auellanum nomen Crucis, & titulum obtinuit, quod ad hanc diem retinet; cùm antea solum titulum Eremi fontis Auellani, vt ex vitæ verbis à Discipulo scriptæ liquet; vel, vt interpretes Danthis volunt, cognomentum Columbæ, à B. Candulphi institutione admisisset.] Tunc itidem B. Petrus volens præscribere loco certam vitæ degendæ formam, hæc in conuentu habuit verba & edidit decreta.

*Cœnobium Fontis Auellani vnde nomen sanctæ Crucis acceperit.*

Cùm feruorem sanctæ conuersationis vestræ, fratres charissimi, diligenter attendo, *& quæ sequuntur, vt habes tom. 3. opusc. 14.*

*Quàm seuerè corpus suum tractauerit.*

Beatus verò Petrus exemplo sui ad obseruantiam suorum præceptorum discipulos prouocare adhuc magis volens, & ad omne durum & asperum perferendum, quantum Christus gratiam præstare dignaretur, animare, nulli labori parcens, occultè quoque lorica ferrea ad carnes vestiebatur, duobus ferreis circulis cinctus in corpore, & duobus per armos brachiorum: nec vllo vnquam tempore à colloquiis diuinis, & orationibus cessabat. Vnde prodiderunt discipuli sæpè accidisse, quòd cùm propter nimium sermocinandi laborem, nocte deinde febri laborasset, nihilominus mane Missarum solemnibus expletis, eum sermonem vsque in horam sextam rursus habere numquam neglexisse, magnum sæpenumero de se præbendo miraculum, dum semper quasi renouatus oculis omnium appareret, quando propemodum periturus esse crederetur. Sed maximum illud omnes vno ore prædicabant, quòd licet longos semper haberet sermones, nulli tamen vmquam onerosus est factus; quin etiam tanta singulos afficiebat delectatione, vt breuissimus omnibus videretur; relegentes scriptum esse: Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Illud quoque addebat boni fratribus exempli in Capitulo, quòd facta exhortatione consurgens, de suis se excessibus publicè accusabat, rursusque in locum suum rediens, compendiosiore sermone singulos ad imitationem sanctimoniæ obedientiæ, & sanctæ charitatis Patrum, & ad considerandum attentè diuina mysteria cùm excitasset, protinus ad infirmorum, atque seniorum, qui non potuissent cum aliis conuenire, pergebat; nimirum, vt quod monendo loqueretur, liquidò exemplis confirmaret.

*Non sine miraculo sermonibus, ac Missarum solemniis fortior fit. Matth. 10*

Notauit Discipulus, qui primus suam vitam descripsit, illum Quadragesimæ tempore nihil igne coctum vmquam comedere voluisse, pomis tantum absque alio potu contentum, coctumque propter nimiam imbecillitatem, aliquid infusi vix accepisse leguminis, ad imitationem S. P. Romualdi, quem semper pro viribus imitari studuit, quòd eius vitam scripsisset, & maximè semper stando in diuinis officiis, vt paulò post robustior quasi ad intermissum rediret opus.

*Tota Quadragesima nihil coctum sumit.*

Iam verò in senectutem vergens, & nimia vitæ austeritate defatigatus, cùm de propinqua resciffione tabernaculi corporis sui cogitare cœpisset attentiùs, rursus à Gregorio Pontifice Legatus Apostolicus Rauennam mittitur; quòd populus ibi Archiepiscopum damnauisset, & expiationis piaculo cum ipso indigeret. Eò cùm se Vir Beatus contulisset, & omnia, habita concione, in bonum statum, Pontificia auctoritate, reposuisset: exinde Rauenna digressus, Monachos, quos Fauentiæ instituerat, visitare voluit. Erat tunc Cœnobium extra vrbis portam, quod nunc intra vrbem receptum cernitur. Vbi febre correptus, & laboribus consumptus, peregrinationem huius vitæ pariter cum Legatione absoluit felicissimo, & Angelico ad cælos transitu, ad viij. Kal. Mar. nocte antecedente, MXXC.

*Rauennates rumores iussu Rom. Pontificis componit.*

Comperta eius morte, confluit ad eius corpus venerandum, & tumulandum omnis ciuitas, tanto concursu multitudinis, vt alij aliis in accessu ad feretrum incredibili tumultu, & vndarum more,

*Felicissimè diem obit.*

essent ii. pedimento: paratoque sepulchro ex marmore candidissimo, ibi corpus cum hymnis & canticis locatum est.

*Pius tumulatus ad sacrum defuncti corpus.*

In sequenti mense Augusti apparuit B. Petrus Vrbano Abbati Cœnobij S. Gregorij Ariminensis, infra multitudinem Episcoporum candidatorum, cum infula in capite, & virga pastorali in manu, eosque docens, quæ ad Deum pertinent, & increpans illum, quòd numquam ad illum venisset, quem cum multis aliis enutrierat. Qui respondens, se nescire locum vbi esset, audiuit ab eo: Equidem in domo S. Mariæ habito, & eius Camerarium me esse profiteor. Deinde secunda vice eidem apparens, illum subtus auriculam sinistram virga percussit; qua intumescente, cum magno dolore; tunc ille ad Deum orans, hæc habuit verba: Domine Deus, qui cælum, & terram, & cuncta, quæ in eis sunt, condidisti, si tibi seruitus Patris mei Petri complacuit, libera me per eius merita ab instanti, quem patior, dolore. Hæc precatus, sentiens illico dolorem omnem abscessisse, ad sacrum tumulum veniens, humique prostratus Deo gratias agens, Monachis, & vniuersæ ciuitati miraculum patefecit. Actaque sunt summa celebritate Missarum solemnia, summa totius populi deuotione. Beatus verò Petrus exinde ab omni Ecclesia pro Sancto habitus, & inter Cælicolas receptus est.

*Ingratitudinē Monachi B. Petrus queritur, & castigat.*

Reliquit multa volumina à se edita, quorum notiora inscribuntur huiusmodi: Liber Sermonum, & Homiliarum.

Liber miraculorum suorum temporum. Duo libri ad Leonem Eremitam, vtrum in Missa dici debeat, Dominus vobiscum. 3. ll. Apologiarum. l. de Continentia Sacerdotum. l. de Regula solitariæ vitæ. l. de Benè viuendi Monachorum. l. de Eorumdem professu. l. Contra Iudæos. l. de Auaritia Prælatorum. l. de Terrore mortis. l. de Vita S. Romualdi. l. de Vita Odilonis Abbatis Clunij l. de S. Cassiano Martyre. l. Sanctarum Floræ, & Luciliæ. l. Contra Episcopos Simoniacos. l. Contra alium Episcopum sine nomine. l. de Insolentia prauorum. l. Exclamationum Rhetoricarum. l. de Natura quorumdam animalium, cum multis aliis.

# B. PETRI DAMIANI VITA,

## EX LIBRO QVINTO HISTORIARVM
### Rauennatum Hieronymi Rubei.

POST duos annos, Victore Secundo Pont. Max. mortuo, Stephanus Nonus subrogatus est: cuius ætate, cùm sanctitate floreret, ac doctrina Petrus Damiani Rauennas, qui vitam Monasticam professus, in Eremo ad fontem Auellanum montis Catriæ, in Vmbria, agebat: quamquam in tanta durioris vitæ seueritate obtrectatores illi apud Leonem Nonum Pontificem, & acerrimæ impiorum iniuriæ non defuissent: quibus ne faciles præberet aures, sed causam accuratè cognosceret, per litteras ipse à Pontifice vehementer etiam atque etiam petierat; tamen celebriore in dies auctoritate famaque clarus, cùm eius operam Ecclesiæ constituendæ maximè idoneam arbitraretur Stephanus Pontifex, hoc anno millesimo quinquagesimo octauo, initio Quadragesimæ illum Cardinalem fecit; cùm ad galerum non vocaretur, sed, vt ille ipse scribit, traheretur: neque hoc satis Stephanus pro hominis probitate, ac doctrina esse putans, Episcopatum Ostiensem addidit, faciique Cardinalium Collegij Principem, Decanum appellant, creauit. Mortuo autem paulò post Stephano, cùm Tusculani Comites, vt consueuerant, Ioannem eorum propinquum, armatis stipati, ex Episcopo Veliterno, Pontificem, Cardinalibus repugnantibus, creassent; Petrum Damiani reclamantem, atque omnes diris grauibus deuouentem, vi ad eum colendum compellunt: deinde populum, diuisa per vicos pecunia, ad adorandum inuitant. Is Benedictus X. est vocatus.

*B. Petrus Dam. creatur S. R. E. Card. & Episc. Ostien.*

Inter hæc cùm postero anno Hildebrandus Monachus Benedictinus, vir planè singularis, Romam cum Gothofredo Duce venisset, Petro Damiani potissimum hortante, Gerardus Burgundio, Episcopus Florentinus, Pontifex Maximus, Nicolai Secundi assumpto nomine, renuntiatus est; & Benedictus abdicauit se Pontificatu. Nicolaus Rempublicam compositurus, quæ maximis perturbata calamitatibus plurimum quatiebatur, Petrum Damiani Mediolanum misit, vt eam Ecclesiam malè sentientem, & à Romana abductam & discrepantem, Simoniacâque labe, & Nicolaïtarum hæresi infectam, cum Romana conciliaret, & in rectam sententiam deduceret. Conniuentibus enim ob tumultus bellicos, & seditiosorum potentiam Pontificibus, nec ob id satis apertè prohibere valentibus, plerique principes, vsurpato iure, & diuina parum religione moti, Ecclesias Episcopi, minores ordines, non hominum virtutibus, sed mercede ducti, conferre instituerant. Clerici qui Ecclesias, ordinesque erant mercati, cùm semel verecundiæ fines transiliissent, sensim longiùs etiam ad alia se prolabi flagitia passi erant vsque adeo, vt palam vxores, ac concubinas haberent: atque vtrumque probrum, honesta quasi consuetudine permissum, pertinaci tueri ratione non dubitarent. Hinc facile in duo incidebant grauia hæreseos crimina: alterum eorum, qui Simoniaci dicti sunt, Nicolaïtarum alterum. Petrus Damiani, Anselmo Episcopo Lucensi collega sibi accepto, Legatus Mediolanum abiit. Ibi à ciuibus cum dignitate exceptus, cùm postridie causam Legationis in concione exposuisset, grauem tota vrbe tumultum sensit excitari, sic vt facti æris campani sonitu, signo dato, ad arma populus clericorum factione incitatus, accurrerit; Prætorium, in quo Petrus erat, iratus adierit, mortem Petro intentarit; assereretque Ambrosianam Ecclesiam, antiquis Patrum institutis, esse liberam: neque vllum Romano Pontifici in ea conformanda jus esse. Petrus conuocato in templum populo ita prudenter, leniterque eorum animos tractauit,

*Eius opera Benedictus X. iniusto Pontificatu se abdicat, & Nicolaus II. ritè creatur. Mediolani grassatur hæresis Simoniaca, & Nicolaïtarum.*

*Legatus mittitur Vir Apostolicus. Tumultus Mediolanensis cleri.*

Efficax S. Doctoris oratio.

vt tandem in eius omnes sententiam discesserint, Apostolicæque Sedi parere nequaquam abnuerint. Se missum dicebat à Nicolao Pontifice, vt eorum consuleret gloriæ, ac saluti, non vt multitudini inseruiret, aut amplitudinem, dignitatemque amplificaret Romanæ Ecclesiæ, quæ cùm esset ipsius voce Saluatoris laudes, & omnium Ecclesiarum principatum adepta, adeò tenuis hominis, qualis ipse erat, præconio non egebat. Primos eorum salutis auctores, & labentis disciplinæ confirmatores, ab Ecclesia Romana prodiisse: idque D. Nazarium, quem D. Linus, D. Petri discipulus, sacra Baptismatis vnda abluit; & Diuos Geruasium, Protasiumque qui D. Paulum Apostolum magistrum habuerunt, edocuisse: ipsumque quo tantoperè, & quidem meritò, gloriabantur, D. Ambrosium Nicolaitarum hæresim per se conuellere cùm nequiret, à Romana Ecclesia præsidium implorasse. His atque aliis in hanc sententiam à Petro ad populum verbis factis, sedatisque ob id eorum quasi fluctibus, causa mox cœpta est agitari. Vix autem quisquam vnus repertus est, qui non aut ordines emisset, aut fœda fœminarum consuetudine esset vsus. In tanta re temperatiùs agendum Petrus pro temporum conditione, & criminosorum multitudine ratus, veniam eis pollicetur, si sacramento confirment, in posterum ab huiusmodi flagitiis temperaturos. Primus solemnibus verbis Vuido Archiepiscopus id professus est, Simoniacamque & Nicolaitarum hæresim coram omnibus detestatus, inde clerici omnes. Archiepiscopus in terram proiectus, piaculum iniungi sibi postulauit; centum annorum Petrus imposuit, idque redimi posse certa pecunia in singulos annos soluta voluit; clerici diuersis in vita ieiuniis obligati. Ascendit deinde in concionem Archiepiscopus, & clero, populoque præsentibus, iurare clericum suum iussit, se has duas hæreses pro viribus extirpaturum: quo eodem sacramento se populus deuinxit. Clericis hinc pristina ornamenta, litteratis etiam, & castis officium redditum, reliqui Ecclesiæ tantum associati. Ad hæc Archiepiscopus recepit eos, se religionis causa Romam, aut Turonum missurum: se verò ad D. Iacobum in Hispaniam iturum. Sed quamquam hæc adeo prolixè pollicitus est, tamen haud ita diu post, abeunte Petro, sacris initiatorum assiduis stimulatus querimoniis, ac penè conuiciis, in pristinum rediit. Itaque in sequenti anno Petrus grauiter commotus, Rodulpho, Vitali, Arialdo, & Erlembaldo Cottæ hac de re scribens, qui permanserant in sententia, vbi laudauit illos, de ceteris sermonem ingressus, quod tamen, inquit, in Mediolanensi Ecclesia non est nouum, quæ semper diuersi dogmatis homines habuit, initio ab Auxentio, atque Ambrosio inchoato.

Res componit.

Imposita pœnitentia, Archiepiscopus, & Clerus hæresim abiurant.

Atque hæc ita à se Mediolani acta, Petrus scribit: qui vt se Deo totum traderet, & in rerum diuinarum meditatione, dies noctesque poneret, sacro galero, & Episcopatu, duorumque præterea Cœnobiorum sibi commendatorum administratione se abdicauit. Cúmque à Nicolao Pont. Max. qui eius Mediolanensem Legationem maximè probauerat, ad eas iterum dignitates, & honorum insignia cogeretur; ipseque constanter, & aliquanto fortasse, quàm res ipsa, & Pontificia maiestas ferret, pertinaciùs renueret; assensit quidem Pontifex eius perseuerantiæ, sed pœnam in eum centenariam constituit: qua pœna tenebatur ad recitandum per centum annos, quotidie, verberibus adiunctis, Psalmum quinquagesimum, quo vsus est Dauid, cùm stuprum Bersabeæ, & mariti eius mortem obtulisset; illumque Nathan vehementer accusasset, ac minaretur; Deum tam grauia scelera nequaquam impunita, atque inulta relicturum. Subiuit hanc pœnam libenter Petrus, tantusque in eo fuit ardor pœnitendi, vt annuo illam spatio exhauserit: & vt ex Helinando testatur in Speculo suo Vincentius, Dominici exemplum habetur, qui lorica ferrea ad carnem indutus, circulis ferreis duobus cinctus, totidemque per armos brachiorum, armata scopis vtraque manu, nudus, Psalteria duodecim, totam noctem nihil dormiens, postridie persoluit, & de tertiodecimo ad Beati quorum. Huius exemplo viri morem inoleuisse in suis regionibus tradit, vt non viri modò, sed nobiles quoque mulieres id penè genus libenter subirent: ipsaque Cechaldi vxor magna mulier dignitate, marito mortuo, centenariam hanc absoluit, dum tria verberum millia, disciplinas appellant, pro anno vno numeraret. Itaque Petrus, postquam pœnam luit, elegantes ad Nicolaum Pontificem, officiique ac pietatis plenas litteras dedit: quibus & purgauit se diligenter, & non minus rationibus, quàm sanctorum virorum exemplo, id fecisse testatus est.

Cardinalitiæ dignitati vale dicit.

Pœnitentia à Pontifice illi iniuncta 2. Reg. 12.

Disciplinæ vsus.

Purgat se apud Pontificem Nicolaum.

Ceterum an illi Nicolaus Pontifex assenserit, quamquam plerique omnes affirmant, tamen aliquam facere dubitationem videtur diploma Alexandri secundi, cui subscribit Petrus peccator Ostiensis Episcopus, vt est in Chronico Casinensi. Ioannes quoque Trithemius dum in Hirsaugiensi item Chronico, Petri Damiani Legationem in Germaniam scribit ad Henricum Regem anno millesimo nono, eum appellat Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Episcopum Cardinalem. Neque tamen cum iis senserim, qui fuit à partu Virginis supra millesimum septuagesimus octauus, & Episcopatum deposuisse, & litteras de illo deponendo, quas diximus, ad Gregorium tum Pontificem, dedisse; cùm ille in omnibus, quos legerim, Codicibus, Nicolao inscribantur: & grauissimorum auctorum testimonio constet, ab Alexandro secundo Pontifice, Gerardum Ostiensem Episcopum factum. Illud etiam non omittendum duxi, Petrum, se perpetuo Monachum suis litteris appellasse, & se abdidisse in Catrianam solitudinem optatissimam.

Pro Alexandro II. PP. in Cadaloum Antipp. inuehitur.

Alexandrum Pontificem grauis interea fatigabat dissensio Cadaloi Parmensis, quem Germani Pseudopontificem cùm fecissent, à Romanis etiam proceribus recipi studebant. Is verò quamquam in Concilio Mantuæ anno 1064. habito, quò & Alexander ipse venerat, reiectus, tamen insignia Pontificia retinuit. Quamobrem Petrus Damiani, Ecclesiæ Dei tantam perturbationem magnoperè miseratus, ad hominem scribit: tribus illum iam conuentibus esse damnatum, & ter, si non iudicio Sacerdotum, at saltem legum auctoritate abdicatum. Et quoniam instet Osboriense Concilium, se quæ dici pro vtroque possint, exponere, quasi cuiusdam præludij causa, velle: atque per hunc modum iuribus accuratè perpensis, Cadaloum vitio factum esse, planissimè ostendit.

Legatio illius in Germaniam.

Eodem anno (1069.) Petrus Damiani, quem hoc loco, vti suprà docuimus, Ioannes Trithemius Episcopum Cardinalem appellat, in Germaniam ab Alexandro Pontifice Legatus est missus, ob

A eam causam, quòd Henricus Cæsar nullum omitteret auaritiæ genus in Deum, hominesque, plebi studeret aduersus nobilitatem, ac principes; omnia vi magis, quàm iure ageret; Episcopatus, & Abbarias palam venderet; opima Monachorum prædia sectatoribus suis, turpi largitione tribueret. Ad hæc cum coniuge Bertha Othonis Marchionis filia, cuius haud ita diu antè sibi desponsæ, iam illum satietas cœperat, vt faceret diuortium, Moguntinum Antistitem, ad indicendum de ea re Moguntiæ conuentum impulerat. Itaque opportunè Petrus cum in Germaniam peruenisset, confestim Moguntinum, intentato acrioris animaduersionis periculo, ab habendo Concilio reuocauit. Mox accessit Francofordiam, vbi tum Henricus procerum suorum conuentum agebat, in conuentumque admissus, Pontificiis explicatis mandatis, & Principes, qui frequentes aderant, & Henricum ipsum grauiter increpauit: quam ille moliretur rem pessimam, & à nomine Christiano, nedum Regio planè alienam esse. Si minus terreretur humanis, diuinisue legibus: at saltem famæ suæ rationem, existimationisque haberet, nec pateretur tam tetro veneno à Rege temperato infici Christianum populum, & qui deberet vlcisci flagitia, iis se princeps tantus obstringeret. Quod si non flecteretur consiliis, haberet pro certo Pontificem vim Ecclesiasticam adhibiturum, neque fore vt illius vnquam manibus consecraretur. Hanc orationem, maxima, vt inquit Trithemius, auctoritate, ac sapientia habitam secutæ sunt graues Principum qui aderant, voces, æqua Romanum B Pontificem iubere; nominis Regij maiestatem tam turpis facti labe, ne commacularet, neu parentibus Reginæ causam defectionis præberet, & iustam turbandæ Reipublicæ occasionem; qui si viri essent, cui plurimum possent, & militi, & armis, tam insignem filiæ contumeliam præclaro aliquo facinore, dubio procul expiaturi, & acerrimè pro opibus vindicaturi viderentur. His fractus rationibus potius quàm inflexus Henricus, se in Pontificis auctoritate futurum affirmauit, atque hunc habuit exitum Germanica Petri Damiani Legatio.

*Henricum à Berthæ coniugis diuortio reuocat.*

Eo verò (*anno* 1080) qui insecutus est, cùm (*Gregorius 7. Papa*) Vuibertum Archiepiscopum Rauenna profectum audisset, Petrum Damiani, licet ætate confectum, Rauennam Legatum misit. Profectus est magna voluntate Petrus, tum patriæ charitate impulsus, tum religionis studio, quo semper flagrauerat mirum in modum incensus. Accedentem ciues humaniter, & summa comitate exceperunt, omnibusque officiis cultum benignè audierunt de Vuiberti impietate disserentem, qui peruerso iudicio, neglectaque religione, Henrici partes secutus videretur. Itaque hortari eos magnopere, vt piè inita sanctissimi Pontificis consilia susciperent, & iustæ causæ fauere vellent, salutarique decreto ab Vuiberti disciplina pios, fortesque animos auocarent. His dictis, cùm magnam omnium demissionem intueretur, populum damnati Archiepiscopi contagione corruptum, in gratiam Ecclesiæ recepit, ac contracto piaculo auctoritate Pontificia li- C berauit.

*Rauennatem populum cum Ro. Ecclesia reconciliat.*

Rauenna tandem discedens, ad Pontificem aditurus, ne iter esset omnino inane, Monachos inuisit, quos Fauentiæ constituerat, extra vrbis portam, in æde Diuæ Mariæ, quam nunc intra vrbem adductam conspicimus. Ibi febre correptus, octauo, postquam ægrotare cœperat, die, ex hac vita migrauit, ea nocte, quæ diem octauum kal. Mart. antecessit, eodem anno ab ortu Christi 1080. Eius morte, ab iis, qui excubabant iuxta Cœnobium, ne sanctum cadauer posset à suis Monachis, qui è propinquis locis aduenerant, furtim exportari, nunciata, repente ciues omnes ad eius parentalia accurrunt, breuique templum tanta populi multitudine refertum est, vt vndatim sese modo inuicem impellerent: planeque beatus ille diceretur, cui dabatur Viri sancti loculum attingere, munera illi præbere, pedes osculari. Sepulchrum interea ex candidissimo marmore, summa facilitate, ipsis qui adducebant, admirantibus, ex alio satis distante Cœnobio deuehitur: atque in eo è regione chori, iuxta gradus, quibus ascenditur ad aram, locato, omnibus Hymnos, ac Psalmos concinentibus, Deumque laudantibus, Viri sancti corpus D reponitur.

*Mors illius sanctissima*

*Concursus ad funus.*

Ceterùm quoniam amplissimi huius Antistitis, ac Monachi suprà frequens habita mentio à nobis est, & in hunc annum eius incurrit interitus, nequaquam ingratum, vt puto, fuerit, nec omnino à nostro instituto alienum, de illo quædam paulò accuratius scribere. Hic, vt memoriæ prodit Ioannes Monachus, qui eius aliquando comes fuit, & vitam descripsit, Rauennæ, obscuro, propter paupertatem, loco, sed ingenuo natus; sunt tamen qui ex nobili honestorum familia ortum putant, verùm falluntur, cùm id Petro peccatori conueniat; diligenter omnibus charitatis officiis à Damiano fratre natu maiore sic nutritus, ac bonis litteris imbutus est, vt ab eo sibi cognomentum adscripserit, vocarique voluerit, & scribi Petrus Damiani: quod contigisse in Eusebio Cæsariensi legimus, qui à Pamphilo amico, Eusebius Pamphili & vocari, & esse perpetuò voluit: quamquam id obseruari in Petro Damiani potest, quòd ipse se tantùm Petrum appellat; reliqui, Damiani, adiungunt. Antequam cucullum sumeret, bonas artes plurimos publicè docuit, E stylo, vt illa ferebant barbariei plenissima tempora, satis eleganti: quod & ex illius Epistolis, quas ad multos misit, & ex libris, quos scripsit, & ex iis, quas ad populum habuit, concionibus, cognoscere difficillimum non est. Ab ineunte ætate agitari aduersis cœpit. Cum enim mater, post plurimos filios, hunc genuisset postremum, quadamque die natu maior, patre demortuo, fratrum multitudinem, & hæreditatem paruam conquereretur; adeo mater, quam iamdiu egestatis dolor cruciabat, est indignata, ac dolore percita, vt se miseram exclamans, atque amplius, vt viueret, indignam, Petro vix dum nato lac negauerit, & nihil assiduo infantis ploratu commota, expetere eius necem videretur: quæ planè erat consecutura nequaquam sero, nisi fame, simul & vi frigoris nigrescentem, & voce ferè destitutum, Sacerdotis cuiusdam pellex adueniens iuuisset. Hæc siquidem crudelitatem matris acriter arguens, & lacrymas infantis, calamitatemque deplorans, immanitate summa efferatum animum leniit, & sociam se matri iungens, calentis aquæ beneficio, aliisque remediis, semiuiuum infantem reuocauit ad vitam.

*B. Viri patria & parentes.*

*Matris in eum crudelitas.*

*Semimortuus calentis aquæ beneficio ad vitam reuocatur infans.*

Haud ita diu post, mater diem suum obiit, & frater natu maior duxit vxorem. Hi coniuges cùm gerere pueri curam velle simularent, tam dura illum, acrique premebant seruitute, vt is non

modò pane; cibisque ac vino vitiosis, & corruptis aleretur: sed perpetuò nudatis pedibus, pannosus incederet, & multis verberibus vapularet; pauloque grandior factus, alendis suibus præficeretur. In quo vili famulatu, cùm die quadam argenteum nummum reperisset, & perinde ac diues repente factus, gratulabundus quid eo posset aptius mercari, dulci appetitu, puerilem animum, suauium rerum omnium expertem, per mollia trahente, diutiùs cogitaret, tandem cælitus afflatus, Quid hæc, inquit, mente reuoluo? horum certè voluptas nequaquam fuerit diuturna. Præstabit tradere hoc Sacerdoti, qui sacra Deo faciat. Rediit alius interea eius frater, cui erat nomen Damiano, Rauennaque aliquot annos abfuerat. Is fratris ærumnas miseratus, eum in fidem & clientelam accipiens, amanter, ac paternè fouit, litterisque instruendum curauit. Quod cùm Rauennæ aliquandiu fecisset, optima cognita pueri indole, Fauentiam primò misit, mox Parmam, vt doctos ibi viros audiret. Quod Petrus suis litteris testatur.

*Præficitur alendis suibus.*

*Inuentum nummum Sacerdoti tradit, vt Missas celebret.*

*Litteras discit.*

Breui autem liberales artes omnes edoctus, tantum nominis, ac famæ apud omnes adeptus est, vt summa vtilitate, atque auditorum frequentia eas ceteris deinde explicans, facile primus tota Italia haberetur. Cúmque in dies fauoribus, gratia Principum, diuitiis, & auctoritate cresceret, se ipsum increpans, Numquid, dicebat, his perpetuo caducis, atque interituris bonis inhæserim? an non potius his valedicens, celestia consecter? Quæ cùm repeteret sæpiùs, tandem paulatim cœpit diuinis studiis, & obsequiis nauare operam. Itaque sub pretiosa veste induit cilicium, inediæque & vigiliis, ac diuinis hymnis frequens studium exhibet: cumque libidinis æstu, pro ætatis natura iactaretur, mediis noctibus è cubili surgens, aquis se immergere: dum totus frigesceret, indeque egressus, in lectum minimè regredi, sed psalmis, atque hymnis Deum venerari consueuerat.

*Dum diuinis studiis vacat, corpus suum castigare non negligit.*

Mirum fuerit dictu, quàm præstiterit egentibus liberalitatem, & munificentiam, quamque benignè, & pè prandio illos exciperet. Quo loco illud nequaquam silentio videtur prætereundum, cùm quadam die vnà cum sodali suo, cuius opera vtebatur, pranderet, neque extra vnicum ex similagine tritici panem alium haberet, sodalique, qui eodem cibo vti consueuerat, cibarius, & secundarius panis esset appositus, secum loqui cœpisse: Christus ad cœnam meam inferior mihi est, iamque his, atque aliis animo repertis, cùm panem cum illo commutare decreuisset, pudore tamen retractus est. Itaque comedentem pauor sensim arripit, & horror concutit viscerum, tandemque piscis, quæ transuersa in gutture inhæserat, spina, nullis cedens remediis, strangulabat; cùm id sibi ob panem ex similagine sodali minime tributum accidisse existimans, commutato pane, primo eius bolo conualuit: quamobrem, suprà quàm dici potest lætus, aperuit cunctis miraculum.

*Pietas eius in paupetes.*

*Miraculum.*

His atque aliis ad Dei famulatum indies magis accensus, cùm omnino ab his caducis rebus abduci, Monachusque fieri decreuisset, id tamen in patriis finibus ob affines, aliquotque alia impedimenta, minus tutum arbitraretur, hæc cogitantem, assiduisque precibus contendentem à Deo, vt ad salutem sempiternam aditum pararet; a solitudine sanctæ Crucis Fontis Auellanæ, quæ est in Eugubina diœcesi, Monachi duo, de quibus iam multa præclara acceperat, diuinitus impulsi, conueniunt. His Petrus, postquam de Deo multa locutus cum illis fuit, aperit animi sui sensum, petitque num ab eorum Abbate, si Monachus vellet fieri, reciperetur? Ipsis affirmantibus, lætus spondet se illuc quàm primum profecturum. Donat interea scyphum argenteum abeuntibus. Verum cùm instanter illud, nullo precibus loco relicto, renuissent: atque ob id conceptam in animo Petri religionem, & opinionem eorum sanctitatis, magis confirmassent, fecerunt vti maius adhuc caducarum harum rerum fastidium Petrus incurrerit, nec quidquam aliud nisi cælestia cogitaret.

*Conceptum Religionis votum manifestat.*

Post Monachorum discessum, vt vsu tractando cognosceret vtrum eius esset laborem, asperitatemque vitæ laturus, coniecit se in cellulam satis arctam, vbi per quadraginta dies, vitam iuxta leges Eremitarum sanctæ Crucis traduxit. Quo genere viuendi plurimum robotatus, nihil iam difficultates, & durum vitæ illius modum timens, suis omnibus insciis, clam ad eam montis Catriæ solitudinem profectus est. Excipit eum libenter Abbas, cucullo que indutum, vni ex Monachis in disciplinam tyronum more tradit. Quantum autem profecerit, quámque obedientiam magistro, reuerentiámque præstiterit, ex eo facilè cognosci potest, quòd iter cum præceptore eques ingressurus, iussusque ab eo, vt indueret molliorem vestem, ac pulchriorem, magistrum supplex obsecrauit, ne quod minus decere ipse arbitrabatur præciperet. Cæterum magister, qui eum ob perspectas virtutes vnicè diligebat, proptereaque ne in publicum prodiret adeò incultus optabat nequaquam assiduis, repetitisque eius precibus assentiri. Igitur Petrus, ne nimis præfractè pertinax, obedientiæ repugnaret, quamquam maximo pudore, ac rubore suffusus, quod, quæ reiecerat, ornamenta recepisse videretur, neminem intueri præ pudore ausus, pulchriore indutus cucullo, magistro comes abiit; cernere autem, quemadmodum ipsemet retulit, omnes eum digito commonstrantes, & sponsi nomine, non Monachi appellitantes, quacumque incederet, sibi videbatur.

*Fit Monachus.*

*Obedientia eius quanta.*

Ad Cœnobium reuersus, maiori in dies abstinentia, ac vigiliis ad sanctitatem, summumque bonum incumbere. Per id temporis Monachi illi, quatuor diebus hebdomadæ, pane & aqua traductis, tertia & quinta feriis, parum leguminis, à singulis, suis seorsum cubiculis, cocti, sumebant: diebusque sacræ inediæ, panis, non quantum quisque vellet, sed certa quadam mensura modóque præbebatur. Vinum rei tantum diuinæ faciendæ, & ægrotis notum, nemini præterea. Cùm verò is esset in vigiliis mos, vt signo dato, matutinis expletis precibus, omnes hymnos Dauidis recitarent, præueniens commune hoc signum Petrus, quidquid erat noctis reliquum, continentibus excubiis ducebat: vnde in eum incidit morbum, vt dies, noctesque insomnes ageret; sed temperatior factus conualuit. Cumque breui in summam sanctitatis famam creuisset, summis tandem precibus, Guidone Strambiato Rauennate, Abbate Pomposiano, id ab sanctæ Crucis Præfecto, impetrante, Pomposiam mittitur; vt Monachos illos præceptis diuinis, sacrisque litteris instrueret: ibi transegit biennium: quo elapso, ab sanctæ Crucis Præfecto, qui illuc eum miserat, suisque Monachis reuocatur. Ibidem Præfecto paulò post mortuo, renuens, ac diligenter recusans, tandem Cœnobio præficitur. Quod cum instituisset, in Camertibus primum, mox ad montem Regium, qui est in Perusino, vbi cellam reperit, quam Diuum Romualdum incoluisse ferebant; deinde in Fauentino,

*Monachorum abstinentia quãta olim fuerit.*

*Guido hic Abb. Sanctorum albo adscriptus est.*

*Petrus creatur Monachorum præfectus.*

A tum ad Aceretem, tum ad Gauiunium, nunc Cauinam appellari putant; postea in Ariminensi ad Murcianum, Cœnobia excitauit.

*Construit Monasteria.*

Cùm verò esset in Gauiuniano Cœnobio, iubet die quadam, Monachum, qui ministrare sibi consueuerat, potum afferre sibi ex fonte. Fecit imperata minister, sed aqua in vinum mutata; alius denuò ab assidentibus Monachis mittitur, qui aquam afferat: qua itidem in vinum conuersa, mandauit Petrus, id ne cuiquam patefacerent; quod & factum: ne id quisquam nisi ab eius interitu vnquam resciuit.

*Aquam in vinum commutat.*

Illud etiam fuit satis celebre, quòd cùm iuxta facellum suum, plenum vini dolium haberet, transeuntibus illac militibus, & à Sacerdote sacelli custode potum arroganter petentibus, cùm Sacerdos vegetem indicasset, & omnia eius foramina ipsi operuissent, vinum haudquaquam prodiit. Suspicati sunt primò se à Sacerdote deceptos. Itaque superiori retecto foramine, cernunt parum deesse vini: cæterùm quamquam iniiciebant virgas in foramina, nihil tamen vini vsquam exiit, cùm alioqui virgæ ipsæ vino maderent. Quod miraculum eo etiam maius est visum, quòd peregrino paucis post horis eadem transeunte, ac sibi, Dei causa, atque nomine, præteri potum postulante, cùm sermone Sacerdotis quæ militibus accidissent, narrantis, ipse deterritus, magnum sperare se beneficium affirmaret, ex eo B quòd ab insolentium rapina, incolume atque integrum seruatum fuerat, præsertim, quòd notus sibi iamdudùm Petrus fuisset, & suum frequenter exhibuisset; Sacerdos, quamquam timens, & nihil se vini hausturum existimans, assiduis tamen hospitis egentis precibus incitatus, contulit se ad dolium, foraminéque recluso, vinum hausit.

*Vinum militibus non effluit.*

Nec minori fuit admirationi, cùm vir insignis quidam, opibúsque ac copiis affluens, qui diebus festis solemnioribus Petro pisces dono mittere consueuerat, nocte, quæ diem natalem Christi Dei proximè antecessit, quòd habere anteà pisces non poterat, seruum cum pisce grandi misit. Erat fœdum ea nocte cælum, nullis aut lunæ, aut aliorum siderum radiis illustre, & ad perpetuam viæ difficultatem, niues altæ accedebant. Itaque dum seruus ad excelsam ripam peruenisset, eius extrema nimiùm persequens, lapso pede, præceps inferiùs agitur: & cùm his fuerit casus, vt totus discerpi faciè, affligique potuisset, meritis tamen Viri sancti, vi diuina, incolumis ac illæsus euasit: validúsque & alacer excussum onus ceruice resumpsit. Cúmque venisset ad Petrum, & domini munus obtulisset, quòd eius meritis euasisset mortem, ingentes gratias egit. Cui Petrus, Ne, inquit, fili mi, erranti homini, ac criminum labe conspersо, velis adscribere, quòd præpotens Deus vna sua misericordia tibi elargiri non C est dedignatus, gratiæ illi abs te agantur, qui nusquam deest iis, qui in calamitatibus, periculisque eius opem suppliciter implorant.

*Seruum casurâ ruentem præcipitem fruat illæsum.*

Cùm item haud ita multos post dies, vnum ex suis Monachis ad Abbatem quemdam misisset, Monacho autem diutiùs Abbatem, qui aberat, expectare, & tandem eo, quo aberat, adhibere fuisset opus, intelligens, nisi iter noctu faceret, ad præstitutam sibi à Petro diem non esse reuersurum, duce vix capto, iter vesperi ingreditur: nec diu processum est, cùm sese diu ex oculis furtim subduxit. Itaque Monachus ignatus viæ vehementer anxius, & incertus quò tenderet, petere à Deo vt præiret itineris dux, meritis eius, cui obedire satagebat: nec diu post peruenit, quò se via scindebat duas in partes: vbi dùm hæsisset paululùm, quam caperet ambigens, elegit tandem quam magis tritam vidit, aptiorémque existimauit. Cæterùm dum conatur in eam iumentum dirigere, illud non modò renuit, sed aliam ingrediebatur. Veritus autem Monachus ne iumentum id faceret, quia aliàs eam ingredi viam consuesset, calcibus, ac verberibus in aliam nitebatur, iumento ne quidquam assentiente: ad extremum cùm irrito nisu diu decertasset, iam demùm suspicans ne fortè brutum illud animal sibi contra morem, diuino instinctu, resisteret, laxauit habenas, & quidem D vano nequicquam euentu. Inalbescente enim cælo, recta se ingressum agnouit, paulóque post cùm peruenisset ad Cœnobium, quæ contigissent omnia Petro narrat, Deóque atque illi gratias egit immortales.

*Deuiantem Monachum in viam reducit.*

Pari meritorum virtute, dante Deo, adolescentulum, quem ad Episcopum quemdam in negotium mittebat, traiecto flumine, in limo altè hærentem, cùm illum adolescens inuocasset, incolumem eduxit. Cúmque adolescens inde longiùs ad vrbem prouectus non reperisset Episcopum, ab iuuene Episcopi patruele exceptus est. In hoc tamen defuisse patruelis Episcopi est visus, quòd cunctis abeuntibus, adolescentulum in cubiculo grandi solum reliquit. Quamobrem is magno correptus timore, noctem illam totam insomnem duxit. Itaque patruelis Episcopi dormienti Petrus Damiani adesse visus est, qui acri vultu minitans, & obiurgans, quod agresti negligentia nuntium suum adeò malè affecerit, perterruit eum quammaximè. Somno igitur solutus, expectare dùm illuceat, vt inuisat hospitem, quærátque ea sibi quid vellent, quod cùm esset factum, & suam itérque molestiam enarrasset; Viri sancti potentiam admirati, extollere Dei gloriam, qui sit E in iis, qui illi ex animo seruiunt, mirabilis. Adeò autem hac re adolescens, quem Petrus miserat, est commotus; vt reuersus ad Petrum, illi se totum commiserit, breuique post ibidem cucullum induerit.

*Aliud miraculum.*

*Adolescens quidam visis eius miraculis, fit Monachus.*

Gregorio deinde Septimo hortante, è Legatione Germanica reuersus, per omnem Italiam, sacram inediam, & ciborum ieiunitatem, die Veneris in honorem Crucis instituit: ac potius antiquitus institutam, & iam ferè oblitteratam, reuocauit: quod & de horariis precibus, quibus quotidie Diuæ Mariæ Virgini Christiparæ debitus cultus exhibetur, factum est; iussitque Pontifex ab omnibus qui sacris essent initiati, piè, ac sanctè quotidie recitandas. Quòd autem ad sacram diei Veneris, in honorem Crucis institutam, ac potius reuocatam, inediam spectat, quædam de ipsa, quæ contigerunt, minimè omittenda duximus. In cubiculo ægrotis dicato, senex erat Monachus, Leo nomine, qui continentibus precibus, vigiliis, atque abstinentia à cibo iuuenili penè ardore intentus, nocte, quæ diem præcessit, quo die hæc honorem Crucis sacra inedia instituenda erat, per quietem vidit frequentem Monachorum conuentum in templo, qui alba induti veste, suauissimis vocibus, & prædulci conuentu cantabant: Dulce lignum, dulces clauos, & quæ deinde sequantur. Quo etiam loco cùm comedere consuessent, panibus exstructas esse mensas nitidissimis, dulcissimis, & sapidissimis;

*Horas de Domina, ac feria 6 ieiunio ferè destituta, restaurat.*

*Visio cuiusdam Monachi.*

*Exod. 16.* atque inter Monachos vndique discumbentes, virum maximè speciosum, ac venerabilem; qui vndenam eiusmodi panes, nusquam ad diem visi venissent interrogatus: Hi sunt, inquit, panes, quibus filij Israël manna percipientes è cælo, aliti sunt in solitudine. Vir idem mensam Abbatis, quæ erat adoccidentem, transtulit ad orientem solem, vbi in pariente Christi Cruci subfixi imago picta aderat. Paulò etiam post, alius Monachus, cui Petro erat nomen, ad Cœnobium feria quinta regressus, cùm nihil adhuc nosset de hac inedia, nocte per quietem Petrum Damiani vidit, illum ad prandium inuitantem, secúmque accumbentem. Itaque postridie accipiens noui ritus disciplinam, lætus, atque alacer: En, inquit, diuina gratia, prandium, ad quod me Petrus Damiani vocauerat.

*Item alterius Monachi visio.*

*Monachos suos verè Dei reformauerit.*

His autem visis, Monachi sui omnes commoti, qui ob id cernere oculis planè diuinum institutum illud esse videbantur, ab eo flagitant vt si quid prætereà in reliquo victu, ac vestitu commutandum, corrigendum, detrahendum putet; detrahat, corrigat, commutet. Quamobrem magis adhuc vili, ac demisso vestis atque habitus genere instituto, non minus sermonibus assiduis, quàm vitæ exemplis, eos ad cælestis vitæ præmia euehebat.

*Pietas eius in Christi pauperes.*

Quo verò tempore Cardinalis fuit, & Ostiensem Episcopatum tenuit, quidquid supererat, in egentes affluenter effundere, ex illis duodecim pedes perpetuo abluere, epulúmque præbere, & tota vrbe pupillos, ac viduas perquirere, & iuuare. In Cœnobio per quadraginta quandoque dies comedebat nihil quòd esset igni coctum, sed tantùm pomis crudis absque vllo potu vescebatur. Cuius rei Discipulus eius, is qui conscripsit hanc vitam, testis est. Consueuerat etiam diurnis horariis precibus, atque hymnis recitandis, nulli podio, subsellióve hærere, & initio vtriusque Quadragesimæ, per triduum penitus abstinere cibo. Ad quod institutum, licet ipse neminem verbis allexerit, quibusdam tamen Cœnobiis, id eius exemplo deinde seruantibus, vehementer laudauit, quo diligentiùs toto eo triduo intra claustra Cœnobij silentium seruaretur: instituens vt ne quis, extra summam necessitatem, calceamenta indueret, antequam singulis diebus Dauidis omnes Psalmos communiter absoluissent. Sed de Petro Damiani hactenus satis.

# QVÆDAM, QVÆ AD VITAM LAVDEMQVE B. PETRI DAMIANI PERTINENT, EX GRAVIBVS Scriptoribus deprompta.

S. Leo IX. Papa ex Monacho Ord. S. Benedicti, in Epistola ad eum scripta, quæ hab. Opusc. 7. tom. 3. Operum eiusdem S. Doctoris.

*I. S. Leo IX. PP. S. Doctori familiaris. Anno 1049.*

LEO Episcopus, seruus seruorum Dei, dilecto in Christo filio Petro Eremitæ, æternæ beatitudinis gaudium. Ad splendidum nitentis pudicitiæ torum, fili charissime, pio certamine, intentionem tuæ mentis peruenisse, libellus quem contra quadrimodam carnalis contaginis pollutionis honesto quidem stylo, sed honestiori ratione edidisti, manifestis documentis commendat. Subegisti quidem carnis barbariem, qui sic erexisti brachium spiritus aduersus libidinum obscœnitatem. Et post multa. Sed, fili charissime, inenarrabiliter gaudeo, quia exemplo conuersationis instruis quidquid oratoria facultate docuisti. Plus est enim opere docere, quàm voce. Quapropter, auctore Deo, palmam obtinebis victoriæ; Et cum Dei, & Virginis Filio lætaberis in cælesti mansione: & tot mercedibus eris cumulatus, quot ereptis per te à diaboli laqueis fueris constipatus, & quodammodo coronatus.

---

Alexander II. Papa, de religiosissima Patrum Benedictinorum familia optimè meritus, in quodam suo Diplomate. Ap. me MSS.

*II. Alex. II PP. S. Doctori familiaris. A. 1061.*

ALexander Episcopus, seruus seruorum Dei, omnibus Eugubinis, clero, & populo, fidelibus videlicet S. Petri, & nostri, salutem, & Apostolicam benedictionem. Non ignoret sancta vestra deuotio, dilectissimi fratres, & filij, quia Ecclesiam charissimi fratris, & Coepiscopi nostri Petri Damiani, in B. Lucæ Euangelistæ nomine consecratam, nos in B. Petri Apostolorum Principis, nostraque tutela, ac defensione suscepimus, &c.

---

Desiderius Abbas, sacri Cœnobii S. Benedicti montis Casini, S. R. E. Presb. Card. tit. S. Cæciliæ, qui & B. Victor III. Papa, lib. 2. Dialogorum suorum. Ap. me MSS.

*III. Desid. Abb. Casinen. S. Doctori familiaris. A. 1062.*

MVltorum fratrum testimonio didici hæc, quæ nostro curaui annotare libello, & licet Petrus venerabilis Ostiensis Episcopus in sermone, quem in vigiliis B. P. Benedicti legendum luculentissime composuit, id eleganter, decentérque inseruerit; tamen inter cætera miracula, quæ omnipotens Deus ad laudem sui nominis, nostra etiam memoria, &c.

Leo Marsicanus, Monachus, & Bibliothecarius sacri Cœnobij Casinensis, Sque. R. E. Card. Episc. Ostiens. cap. 101. lib. 2. Chronicorum Casinensium. Ap. me MSS. ex Autographo.

INterea Gregorius de Alberico Lateranensis & Tusculanensis Comes, comperto Romano Pontificis obitu, sociato sibi Girardo de Galera, & Romanorum potentium aliquot, nocturno tempore cum armatorum turbis Ecclesiæ iura peruadunt: & Ioannem Veliternensem Episcopum, Minelum postea cognominatum, Papam constituunt, Benedicti nomine illi imposito. Quod cùm Petrus Damiani (vir valdè religiosus, quem eo tempore Stephanus Papa distractum ab Eremo, in Ostiensi Ecclesia Episcopum fecerat) comperisset, vnà cum Cardinalibus cœpit obsistere, reclamare, ac anathematizare. *Et lib. 3 haec* Porrò Domnus Petrus Damianus, cuius iam suprà meminimus, ad hoc Monasterium (*Casinense*) veniens, cùm verbo, pariter & exemplo ad Dei seruitium feruenti zelo, quoscumque posset, accenderet: tandem consensu, & permissione domni (*Desiderij S. R. E. Card. &c*) Abbatis à cuncta Congregatione voluntaria oblatione, in remissionem omnium peccatorum obtinuit; vt per totius anni sextas ferias, quando tamen festiuæ non essent, pane tantum, & aqua contenti essent: ac per singulas singuli disciplinas, data confessione, reciperent. Insuper & triduanum ieiunium in caput Quadragesimæ per annos singulos agerent.

IV. Leo Card. Episc. Ostiē. vix. Anno 1088.

B. Viri studium erga monasticū Ordinem.

Lambertus Schafnaburgensis Monachus Hirsfeldensis Ord. S. Benedicti, in Historia de rebus gestis Germanorum, ad A. C. MLXIX.

IMMINENTE iam die, qui scindendo Regis (*Henrici III. post Imp.*) coniugio dictus fuerat, Rex Moguntiam concitus properabat. Et ecce inter eundum comperit Legatum Sedis Apostolicæ suum Moguntiæ aduentum præstolari, qui dissidium fieri prohibeat, & Episcopo Moguntino Apostolicæ ánimaduersionis sententiam minitetur, quòd tam nefariæ separationis se auctorem promiserit. Consternatus illico, quòd rem diu exoptatam perdidisset è manibus, pariter quò venerat in Saxoniam redire volebat. Vix & ægrè tamen amicorum consiliis superatus, ne principes Regni frustraretur, quos summa frequentia sibi Moguntiæ occurrere iussisset, Franconefurt abiit; ibique eos, qui Moguntiæ conuenerant, statuto die adesse iussit. Quò dum frequentes venissent, Petrus Damianus (is Legatus erat Sedis Apostolicæ, vir ætate, & vitæ innocentia admodum reuerendus) mandata exposuit Romani Pontificis, pessimam rem, & ab nomine Christiano, nedum ab regio multùm abhorrentem esse, quàm moliatur. Si minus humanis legibus, vel canonum sanctionibus terreretur, parceret saltem famæ, & existimationi propriæ; ne scilicet tam fœdi exempli venenum, ab Rege sumpto initio, totum commacularet populum Christianum: & qui vltor esse debuisset criminum, ipse actor, & signifer fieret ad flagitium. Postremo si non flecteretur consiliis; se necessario vim Ecclesiasticam habiturum, & canonum lege scelus prohibiturum. Ad hæc suis manibus numquam Imperatorem consecrandum fore, qui tam pestilenti exemplo, quantum in se esset, Fidem Christianam prodidisset. Tum verò in eum coorti omnes qui aderant, principes, aiebant, æqua censere Romanum Pontificem, & per Deum rogabant, ne crimen inferret gloriæ suæ, & regij nominis maiestatem tam turpis facti colluuione macularet. Præterea ne parentibus Reginæ causam defectionis, & iustam turbandæ Reipublicæ occasionem daret; qui si viri essent, cùm armis, & opibus plurimùm possent, tantam filiæ suæ contumeliam proculdubio insigni aliquo facinore expiaturi essent. Hac oratione fractus magis, quàm inflexus, Si id, inquit, fixum obstinatúmque est vobis, imperabo egomet mihi, ferámque vt potero onus, quod deponere non valeo. Ita efferato magis per studium concordiæ odio, annuit quidem, vt in regni consortium Regina reuocaretur.

V. Lambertus Schafnaburgen. vix. A. 1075.

S. Doctor Sedis Apost. Legatus Henricum Regem impedit, ne diuortium faciat cum Bertha coniuge.

Bertholdus Presbyter Constantiensis, & Pœnitentiarius Apostolicus, in Auctuario ad Hermannum Contractum, sub A. C. MLXI.

HIs temporibus venerabilis Petrus Damiani, ex Eremita Cardinalis Episcopus, multa conscripsit, & incontinentiam sacerdotum satis rationabiliter in scriptis suis confutauit. *Rursus ad annum MLXXII.* Petrus Damini piæ memoriæ Cardinalis Episcopus, iam dudum mundo crucifixus, migrauit ad Dominum viij. Kalend. Martij: cui Dominus * Geroldus reuera Monachus scientia scripturarum insignis, & moribus suo prædecessori non impar, in Episcopatum successit.

VI. Berthold. Constantien. vix. A. 1090.

* Giraldus ord. S. Ben. Cluniac. Cœnobita.

Sigebertus Gallus, Monachus Gemblacensis, Ord. S. Bened. lib. de viris illustribus, cap. 163.

PEtrus Damiani Rom. Ecclesiæ septimus Leuita, scripsit vitam Odilonis quarti Cluniacensium Abbatis. Inueniuntur etiam homiliæ ab eo luculento sermone conscriptæ.

VII. Sigebert. Gemblacen. vix. A. 1100.

Honorius Augustodunensis Presbyter, Monachus, & Abbas Ord. S. Bened. prope finem libri de Luminaribus Ecclesiæ.

VIII. Honor. Augustodun. vix. A. 1120.

PEtrus cognomento Damiani, ex Monacho, & Eremita, Episcopus, scripsit librum contra illos, qui Simoniacos reordinare consuerunt, & multa alia: sub Henrico Pio floruit.

Helinandus Gallus, Monachus Frigidimontis Ord. S. Bened. in Historia sua, cuius verba apud Vincentium Beluacensem Ord. Præd. in Speculo historiali, lib. 25. cap. 52. hæc sunt.

IX. Helinandus vix. Anno. 1200.

HOc tempore Petrus Damianus scripsit ad Papam Hildebrandum, reddens rationem, quare Episcopatum dimiserit. Erat enim vir religione, & sapientia nominatissimus, qui quædam ibi narrat, quæ in hoc loco excerpenda decreui: Quia, inquit, refutaui Ecclesiasticum regimen, centum annorum pœnitentia mihi iniuncta est, secundùm remedia Regulæ monasticæ.

Franciscus Petrarcha orator, & poëta clariss. cap. 17. Tract. 3. lib. 2. de Vita solitaria.

X. Franc. Petrarcha vix. A. 1370.

PEtrus nunc occurrit ille, qui Damiani cognomen habet, quamuis & de hoc ipso, & de vita, rebusque Viri huius agentium, discordia multa sit: quòd eum alij è solitudinis otio, ad Ecclesiastici negotij curas; contrà, alij ex ipsa curarum arce, strepituque negotiorum, ad otiosi silentij pacem trahunt. Vtraque vitæ huius commendatio, seu tanto illum officio dignum fecit, seu ipsa digna visa est, quæ tanto fastigio præferretur. Alij rem permiscent. Nam, cùm exactiùs verum quærens vsque ad Cœnobium, vbi is floruit, misissem, qui mihi comperta omnia reportarent; Religiosorum loci illius assertione didici, fuisse eum primò quidem solitarium, inde altiùs euectum, demum vltro ad solitudinem rediisse. Quod si ita est, & indicium eius extremum patet, & in vnum exemplum solitudinis geminum decus coit: quæ tales viros sæculo commodat, eosdémque sic recipit. Ita verò esse, vt credam, Epistolæ eius hortantur, quas nunc maximè, his auditis, ad memoriam reuoco; diuersis illæ quidem temporibus, & alio atque alio vitæ statu editæ: quarum in aliis, vt mihi videtur, occupatus amissi otij requiem suspirat; in aliis otiosus transacti negotij inquietudinem recordatur. Huius mihi nunc certior memoria est. Cæteris igitur, quæ extra propositum sunt, omissis, vtique, inquam, Petrus hic, quantum ex nouissimis eius scriptis elicio, Romanum Cardinalem non sine laude possederat: Vir haud dignitate clarior, quàm lingua. Quid tamen & hic consilij ceperit, iam audies. Siquidem statum illum, pompásque sæculi contribulibus suis linquens, ipse Italiæ medio, ad sinistrum Apennini latus, quietissimam solitudinem, de qua multa conscripsit, & quæ vetus adhuc Fontis Auellani nomen seruat, perituris honoribus præferendam duxit: vbi non minus gloriosè postmodum latuit, quàm innotuerat primum Romæ: nec dedecori illi fuit alti verticis rutilum decus, squalenti cilicio permutasse.

S. Antoninus, ex Ordine Prædicatorum, Archiepiscopus Florentinus, Chronicorum suorum parte ij. Tit. 16. cap. 8.

XI. S. Ant. Archiep. Floren. vix. A. 1450.

ANno Domini 1068. Petrus Damianus vita & scientia insignis, habetur in Italia. Hic edidit multos sermones eleganti stylo de diuersis materiis. Episcopatui verò, quo infulatus fuerat, renuntiauit, vt Deo liberiùs vacaret. Scripsit & plura opuscula, videlicet, lib. 1. de Perfectione Monachorum: item alium, qui intitulatur, Gratissimus, seu Probatissimus, & contra Simoniacos: item librum de Contemptu sæculi: item libellum, qui intitulatur, Dominus vobiscum, ad Leonem Papam, librum de Consuetudinibus Ecclesiæ: item scripsit regulam Eremiticam, & de ordine vitæ Eremiticæ: item librum per modum Dialogi, contra Iudæos: item libellum Narrationum: item librum de Diremptione nuptiarum: item librum de Disputatione de Canonicis horis: item Inuectiuam contra quendam Episcopum, qui Monachos ad sæculum reuocabat. Narrat etiam pura exempla eorum, quæ contigerunt temporibus suis in diuersis locis multùm notabilia, de quibus in isto cap. aliqua ponuntur. In Apologia, id est, excusatione sua super Episcopatu dimisso, Helinandus sic ait de eo: Hic Petrus ad Papam Hildebrandum, qui fuit Gregorius VII. scripsit, rationem reddens quare Episcopatum dimiserat. Erat enim vir sapientia, & religione nominatissimus. ] *Et infrà*: Qui etiam descripsit vitam S. Romualdi, & Odilonis.

Anonymus Monachus Benedictinus Congreg. Vnitatis S. Iustinæ, nunc Casinensis, in Historia Monastica, apud me MS.

SAnctus Petrus Damianus vita & scientia insignis, in Italia floret. Dimisso Episcopatu, efficitur Monachus in Monasterio S. Mariæ sito Fauentiæ, Ordinis Monachorum Congregationis S. Crucis Auellanæ: & vestiuntur albo, & cuculla alba; ibique multa pœnitentia peracta, moritur Monachus in præfato Monasterio xj. Kal. Martij, & à populo veneratur, & adoratur, qui multa excellentissimè scripsit, secundùm Vincentium, & Archiepiscopum, ad quos lectorem mitto.

XII. Cœnobita Benedictinus vix. A. 1480.

Vuernerus Roleuuinx, Teutonicus, Carthusianus, in Fasciculo temporum, sub A. C. MLIV.

PEtrus Damianus Doctor grauissimæ auctoritatis, & religiosus valdè, claret.

XIII. Auctor Fascic. tēp. vix. A. 1484

Ioannes Tritemius Abb. Ord. S. Bened Congreg. Bursfeldensis, lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis.

PEtrus Damiani ex Monacho D. P. Benedicti, Episcopus Ostiensis, & sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ Cardinalis, vir in diuinis Scripturis studiosus, & eruditus, & sæcularium litterarum non ignarus; ingenio mittis, & acutus; eloquio placidus, & compositus, & ad persuadendum satis idoneus; non minus sanctitate, quàm eruditione clarus, & insignis effulsit, qui exemplo Magni Gregorij Antistitis, amore solitudinis, & quietis, Episcopatum suum deserens, posteaquam illum annis aliquot strenuè gubernauerat, ad Cœnobium suum reuersus est, & vitam deinceps cum fratribus suis in tranquillitate animi exegit. Cùm autem à summo Pontifice charitatiua increpatione argueretur, cur Episcopatum, vt pote vir vtilis, & idoneus, dimisisset amore salutis priuatæ, ad tres sibi inuicem succedentes, Nicolaum II. Alexandrum II. & Gregorium VII. Romanos Pontifices, Apologeticos edidit: in quibus auctoritate, ratione, & exemplo factum suum humiliter excusans, animos eorum placauit. De cuius Opusculis subiecta feruntur: ad Leonem Eremitam, vtrùm solitarius orans horas canonicas, debeat etiam dicere, Dominus vobiscum, quando nemo sit qui respondeat; Opusculum instructum, quod prænotatur, Dominus vobiscum, lib. 1. Domino Leoni amore. Antilogium contra Iudæos. l. 1. Contra quemdam Episcopum. l. 1. vnum de Naturis quorumdam animalium. lib. 1. Apologeticorum lib. 3. Domino suo Nicolao. De continentia Sacerdotum. l. 1. Nuper habens cum nonnullis. De vxoribus clericorum. lib. 1. Vos alloquor, ô lepôres. Regula solitariorum. lib. 1. Dum feruorem sanctæ con. Exhortatorium ad Monachos. l. 1. Fratribus in Gangensi. Miraculorum sui temporis. l. 1. Dilectissimo Gerardo. De Profectu Monachorum. lib. 1. De auaritia Prælatorum. l. 1. Vita Odilonis Abbatis. l. 1. Hugo Cluniacensis Abbas. De terrore mortis. l. 1. Blancæ olim Comitissæ. De meditatione mortis. l. 1. Pensandum quippè est. Contra Episcopos Simoniacos. l. 1. De Insolentia malignorum hominum. l. 1. Gratissimus, seu Probatissimus. l. 1. Domino H. Rauenaticæ. Declamationes Rhetoricæ. l. 1. De SS. Flora, & Lucilla. l. 1. Adhuc, dilectissimi. De S. Cassiano Martyre. l. 1. Admirabilis, & gloriosa. De S. Bonifacio. l. 1. B. Bonifacij gloriosa. De S. Anastasio. l. 1. Ad pulchrum, fratres charissimi. Sermonum, & Homiliarum. Et alia multa, quæ non vidi. Claruit sub Henrico Rege IV. A. D. ML.

XIV. Ioan. Trit. Ab. vix. A. 1497. Nazianzenum intelligit.

Idem Tritemius, lib. 2. cap. 93. De Viris illustribus Ord. S. Benedicti.

PEtrus Damiani Monachus Vitariensis Cœnobij, Episcopus Ostiensis, & Cardinalis, vir in diuinis Scripturis eruditissimus, ingenio subtilis, & eloquio disertus, & Gregorianæ eloquentiæ instar, dulcis, & ornatus, & ad persuadendum satis: cùm per aliquot annos Pontificatum strenuè rexisset, & vitia impiorum sine delectu personarum corriperet, senio tandem confectus, & tædio ad consulendum propriæ saluti, Episcopatum deseruit: & exemplo Gregorij Magni, Nazianzeni quondam Episcopi, ad Monachorum studia remeatur. Vnde super hoc à tribus Romanis Pontificibus arguitur, quòd vir tam doctus, & vtilis Ecclesiæ, deseruerit Episcopatum, & commodum priuatum vtilitati præposuerit communi; cùm ad regimen animarum verbo & exemplo esset idoneus. At Petrus humiliter se excusans, scripsit pro suo facto Apologeticos, quibus ratione & exemplo Pontifices fecit tranquillos. Scripsit alia multa volumina, de quibus ego tantum reperi subiecta: Ad Nicolaum Papam II. Apologeticum, lib. 1. Ad Alexandrum II. & Gregorium VII. lib. 2. de Profectu Monachorum. lib. 1. Antilogion contra Iudæos. l. 1. de Auaritia Prælatorum. lib. 1. Contra Episcopos Simoniacos. lib. 1. de Continentia Sacerdotum. lib. 1. de Vxoribus clericorum. lib. 1. Ad Leonem solitarium, an solitariè orans canonicas horas, debeat etiam Dominus vobiscum dicere, cùm non habeat respondentem. lib. 1. Regulam Eremitarum, & inclusorum. lib. 1. Exhortatorium ad fratres. l. 1. De quibusdam incredibilibus suo tempore factis. lib. 1. Vitam S. Odilonis Abbatis Cluniacensis. lib. 1. De terrore mortis. lib. 1. De meditatione mortis. lib. 1. De SS. Flora, & Lucilla. lib. 1. Alium, qui prænotatur Grauissimus, seu Probatissimus. lib. 1. Aduersus quemdam Episcopum, qui Monachos ad sæculum reuocabat. lib. 1. De insolentia malignorum hominum. lib. 1. Declamationes Rhetoricæ. lib. 1. De natura quorumdam animalium. lib. 1. de S. Cassiano Martyre tractatum 1. de S. Bonifacio tract. j. De

situ, & fundatione Viuariensis Cœnobij. l. 1. Sermones, & Homilias scripsit penè innumerabiles: Epistolas etiam plures ad diuersos: & alia multa, quæ in manus nostras adhuc minimè venerunt. Claruit sub Henrico III. A. D. 1060.

---

Eadem ferè ipse Tritemius habet lib. 4. cap. 35. De Viris illustribus Ord. S. Bened. At in Chronico Hirsaugiensis Monasterij sub A.C. 1056. hæc.

PEtrus quoque Damianus ex Monacho nostri Ordinis Episcopus Ostiensis, & Sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ Cardinalis, his temporibus clarus habetur; vir certe inter doctos sui temporis doctissimus: & non minus sanctitate, quàm eruditione venerabilis, qui multa ingenij sui præclara volumina edidit, quorum titulos alibi plenè digessimus. Hic amore religionis sanctæ, Episcopatum suum deseruit, & ad Monasterium reuersus est. ] *Et paulo post.* Igitur anno (C. 1069.) Vuilhelmi (*Abb. 12. Hirsaugiensis*) primo, Petrus Damianus ex Ordine nostro Sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ Episcopus Cardinalis, de quo longè superiùs mentionem fecimus, à Papa Alexandro II. Legatus ad Regem Henricum in Germaniam mittitur: & apud Franckfordiam, in præsentia multorum Principum, Sedis Apostolicæ mandata Regi, cum auctoritate magna, & sapientia, exponit.

---

Iacobus Philippus Bergomensis, Frater Eremita Augustinianus lib. 12. Supplementi Chronicorum edit. primæ ad A. C. MLXX.

XV. Iac. Philip. Bergomen. vix. A. 1500.

PEtrus Damianus Doctor, & Ecclesiæ Romanæ Cardinalis Episcopus, in diuinis Scripturis eruditissimus, his temporibus eas ob res multo in pretio habitus est: qui & nonnulla laude digna edidit opuscula. Erat, vt Vincentius Gallus libro 26. refert, vir religione & humilitate, ac sapientia nominatissimus, qui cùm Cardinalis Episcopus esset, vt soli Deo in humilitate seruiret, Episcopatui cessit: & cùm à Gregorio Pontifice eam ob rem reprehenderetur, librum pulcherrimum ad eumdem scripsit, reddens rationem, quare Episcopatum dimiserit.

---

Idem Iacobus Philippus Bergomen. loco citato, secundæ edit.

PEtrus Damianus ex Monacho, Ecclesiæ Romanæ Cardinalis Episcopus, in diuinis Scripturis Doctor eruditissimus, his temporibus eas ob res magno in pretio habitus est. Erat, præter eruditionem maximam, & religione, & sapientia vbique nominatissimus vir: eratque & ingenio mitissimus, & acutus; eloquio placidus, & compositus, & ad persuadendum satis idoneus. Qui amore solitudinis, & quietis, Episcopatum, & dignitatem maximam deseruit. Hic cùm esset Vir eminentissimi ingenij, hæc quæ subiecta sunt, edidit librorum volumina: & primo Apologeticorum lib. 3. De Incontinentia Sacerdotum lib. 1. De Vxoribus Clericorum. lib. 1. De Profectu Monachorum. lib. 1. Regula Solitariorum. lib. 1. Exhortatorium ad Monachos. lib. 1. Miraculorum sui temporis. lib. 1. Antilogion contra Iudæos. lib. 1. De Auaritia Prælatorum. lib. 1. De Terrore mortis. lib. 1. de Meditatione mortis. lib. 1. De Insolentia malignorum hominum. lib. 1. Contra Episcopos Simoniacos. lib. 1. Contra quemdam Episcopum. lib. 1. Declamationis Rhetoricæ. lib. 1. De Naturis quorumdam animalium. lib. 1. De SS. Flora, & Lucilla. lib. 1. De S. Cassiano Martyre. lib. 1. De S. Bonifacio. lib. 1. Sermonum, & Homiliarum, lib. 1. Et alia multa.

---

Anonymus Monachus Cœnobij S. Crucis, ex Fonte Auellanæ, in tractatu quodam de eodem Monasterio. Apud me MS.

XVI. Cœnobita S. Crucis Fontis Auella. vix. A. 1537.

OLim à partu Virginis anno millesimo, fuit quidam locus, qui dicitur Fons Auellanæ, in Monte Apennino, in radicibus montis Catriæ, Orientem versus, quatuordecim millibus passuum distans à ciuitate Eugubina, in quo erat ædificata quædam domus cum paruo oratorio, quod erat beneficium cuiusdam Ludolphi Gessonis filij, paucis ibidem habitantibus. Postea verò A. 1047. venerabilis Eremita Petrus Damianus, cognomento Peccator, de Rauenna, Ordinis S. Benedicti, Doctor eximius, religione, moribus, & charitate præclarissimus, qui suis virtutibus fuit Episcopus Ostiensis, & S. R. E. Cardinalis, ob humilitatem inuitus tamen; & sic paucos post annos Episcopatum renuntiauit, quod Gregorius VII. Pont. Max. ægro tulit animo, ad prædictum Fontis Auellanæ locum se contulit, & eumdem omnipotentis Dei seruitiis satis fore congruum adiudicauit, vbi domos, & oratorium auxit: & ab anno millesimo quadragesimo septimo, vsque ad centesimum, & vltra cum viginti Monachis, vel circa, Eremitis eiusdem Ordinis sibi sociis, continuis orationibus, & pœnitentiis, soli Deo seruientibus, & quindecim Conuersis simul cum famulis ferè semper commoratus est. Ipse enim hanc sacram Eremum sanctis operibus, & diuino cultu primus illustrauit, ac eidem diuersis in locis possessiones fidelium oblationibus acquisiuit; Bibliothecam ferè omnium veteris & noui Testamenti voluminum reliquit; Claustrum iuxta Ecclesiam construxit; Crucem argenteam satis idoneam procurauit; tintinnabula, diuersaque diuinæ domus vtensilia comparauit, calices quoque duos argenteos pulcherrimè deauratos prouidit, prout in suis voluminibus memoriæ latiùs proditum est. Qui tandem sub anno millesimo centesimo, quarto Idus Aprilis, diem

A diem suum clausit extremum, & eius beatum corpus Ecclesiasticæ traditum est sepulturæ, in Abbatia S. Mariæ de Fauentia, de membris perpetuò vnitis prædictæ Eremo S. Crucis Fontis Auellanæ: cuius animam & sociorum suorum precibus Virginis perducat Dominus ad locum æternæ beatitudinis. Præmissis igitur stantibus, quis dubitauerit Petrum Damianum, & huius sacræ Eremi quasi fundatorem, & Eremiticæ vitæ instructorem extitisse; præsertim cùm ante eius tempora, in prædicto Fontis Auellanæ loco sub alicuius Regula quemquam meruisse memoriæ relictum non sit?

---

Aloysius Lipomanus, Episcopus Bergomensis, mox Veronensis, in Epistola quadam pa t 4. Tomi 8. Vitarum Sanctorum præfixa.

XVIII. Aloysius Lipo vix A. 1550.

DVM adhuc adolescens essem, audieram Petrum Damianum, Ostiensem Episcopum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, qui circa annum Domini millesimum quinquagesimum sub Nicolao II. Alexandro item II. nec non Gregorio VII. Romanis Pontificibus, floruerat, virum fuisse doctissimum, atque in sacris litteris exercitatissimum, multaque ingenij sui, ac ea quidem præ- B clara monumenta reliquisse: quæ tamen non ita facile haberi possent præ manibus, vt ea, quæ numquam typis antea demandata essent. Ego autem postquam Sanctorum Patrum Vitas à viris dignis conscriptas, in vnum corpus redigendi onus accepi, multa sum vsus diligentia, vt aliqua huius Beati Patris in hoc genere scripta, audieram verò exstare plurima, si possem, in lucem proferrem. Nec defuit, vt videbis, omnipotentis Dei benignitas, quæ piis semper desideriis fauere solet. Nam & ex Capranicensi illa, quæ Romæ extat, Francisci Torres mei amantissimi, non minori pietate, quàm eruditione præstantis viri, diligentia: & ex Casinensis Monasterij clara Bibliotheca, ipsius Congregationis Patribus id benignè annuentibus: præterea ex illustri quodam Italiæ Cœnobio, cuius nomen in præsentia non temerè prætereo: demum & ex venerabilium Diui Petri Apostolorum Principis Ecclesiæ Canonicorum Bibliotheca, indicante doctissimo illo viro Guillelmo Sirleto, Protonotario Apostolico, multa sanctissimi huius Patris in manus nostras ad propositum opus spectantia, venerunt: quæ nunc apertis cordis visceribus toti Ecclesiæ Dei, in fidelium omnium commodum & vtilitatem libentissimè euulgamus: inprimisque ea, quæ ex vrbe Roma, ac C Casinensi Monasterio habuimus: deinde ea, quæ ex Cœnobio illo, dictaque Diui Petri Bibliotheca nacti sumus. Lege igitur & hæc, benigne lector: nec enim minus in hoc sanctissimo Viro eruditionis, elegantiæ, pietatis, ac deuotionis, quàm in præcedentibus Patribus inuenies.]

Sermones, hymni, & vitæ.

*Quæ verò Lipomanus edidit, ex MSS. Codd. Casinensis, & Capranicæ Bibliothecarum, hæc sunt:* De S. Eleuchadio Episcopo. De S. Georgio Martyre. De S. Ruffino Martyre. De eodem Hymnus. De S. Marco Euangelista. De S. Apollinare Ep. & Mart. De eodem alius. De eodem adhuc tertius. De S. Fidele Martyre. De eodem Hymnus. De S. Barbatiano Confessore. De S. Vitale Martyre. In Translatione S. Hilarii Ep. Epistola de Vita S. Rodulphi Ep. Vita S. Dominici Loricati. Vita S. Romualdi Abbatis.

Sermones, hymni, versus, & tractatus.

*Ex MS. Cœnobij cuiusdam Italiæ & Bibliotheca Canonicarum Ecclesiæ S. Petri:* In Vigilia natalis Domini. In Natiuitate D. N. I. C. De S. Stephano Protomartyre. De S. Ioanne Euangelista. De eodem alius. De eodem Hymnus. In Epiphania Domini. De S. Benedicto Abbate. De S. Seuero Episcopo. In Dominica Palmarum. In Cœna Domini. In Resurrectione Do. De S. Victore Confessore. In Inuentione S. Crucis. De S. Anthimo Mart. De S. Ioan. Bap. De S. Petro Apostolo. De SS. Petro, & Paulo App. De S. Maria Magdalena. In Assumptione B. Mariæ. De eadem Hymnus. De eadem Paractericum D Carmen. De eadem Rythmus. De eadem Versus. De S. Bartholomæo Apost. In Natiuitate Virg. M. In eadem alius. In eadem Homilia. In Exaltatione S. Crucis. In eadem Paractericum Carmen. De S. Matthæo Apost. De S. Michaele Archangelo. De S. Luca Euangelista. In festo Sanctorum omnium. In Dedicatione Ecclesiæ. In eadem alius. In eadem tertiò alius. De S. Martino Episcopo. De S. Andrea Apostolo. De eodem alius. De S. Nicolao Episcopo. De S. Cassiano Martyre. Epistola, ni mauis, Tractatus, de quibusdam miraculis. Apologeticum, de Contemptu sæculi.

*Ishæc omnia Lipomanus ipse typis excudenda mandauit Romæ ab Antonio Blado Impressore Camerali A. C. M. D. L. X. in calce Tomi octaui Vitarum Sanctorum priscorum Patrum: ex quo dehinc Surius, cæterique alij desumpsere, vt mox dicemus.*

---

Onuphrius Panuinius, Frater Eremita Augustinianus, in Chronico Ecclesiastico, sub A. C. 1056.

E

PEtrus Damiani ex Monacho Episcopus Ostiensis, Lanfrancus ex Abbate Codoniensi Archiepiscopus Cantuariensis, Anselmus Monachus Remensis, Viri doctissimi, & sanctissimi.

XIX. Onuphrius Panuin. vix A. 1560.

---

Ioannes Rioche, Frater Minorita Franciscanus, cap. 5. lib. 4. Compendii temporum, & Historiarum Ecclesiasticarum.

PEtrus Damiani ex Monacho S. Benedicti, effectus Episcopus Ostien. & Card. S. R. E. Vir studiosus, & eruditus, sed & conuersatione insignis: exemplo tamen Gregorij Nazianzeni, amore solitudinis, Episcopatum deseruit, ad Cœnobium reuersus. Dumque à Nicolao II. Alexandro II. & Gregorio VII. super hoc taxaretur, Apologeticum satisfactorium ad eosdem edidit, quo fuerunt pacati. Multa docta, & deuota composuit opuscula, sub Henrico III. circa millesimum quinquagesimum.

XX. Ioannes Rioche vix. A. 1565.

Carolus Sigonius Historiarum de Regno Italiæ, libro nono, ab A.C. MLVIII. ad MXXC. A

XXI. Carolus Sigonius. vix A. 1570.

CÆterum cùm multæ aliæ Ecclesiæ noua de Simoniacorum, atque Nicolaïtarum hæresi decreta repudiarunt, tum maximè Mediolanensis; vt quæ iam pridem, Romanæ Ecclesiæ auctoritate relicta, præceptis eius haud quaquam obtemperaret, & tamen, si qua alia tetro huiusmodi veneno infecta esset. Hanc rem cùm per se grauem, tum Mediolanensium clericorum nomini turpem esse Artaldus clericus Decumanus ratus, Landulfo Cottæ populi præfecto auctor fuit, vt eam palam oppugnandam aggrederetur. Id verò cùm facere secundis populi auribus, animisque cœpisset, Vvido Archiepiscopus contrariam partem suscepit, fauore maximè nobilitatis innixus. Itaque res vsque eo infamiæ mutuis altercationibus, iurgiisque deducta fuit, vt Sacerdotes qui vxores haberent, præ pudore separatim à ceteris rem diuinam facere cogerentur in loco, qui Pataria dicitur. Vnde vulgo à pueris Patarini ad contumeliam dicebantur. Huic autem malo opportunum remedium Vvido cupiens adhibere, conuentum Episcoporum suorum apud Fontanetum in agro Nouariensi oppidum conuocauit: atque ex eorum sententia clericis vxores habere licere, inique tamen, constituit. Florebat eo tempore sanctitate, doctrina, ac rerum getendarum peritia Petrus Damiani Rauennas, qui vitam Eremiticam professus in Eremo ad Fontem Auellanum agebat, cuius operam Ecclesiæ constituendæ Stephanus idoneam arbitratus, initio Quadragesimæ, vrbe repetita, ipsum Ostiensis Ecclesia decorauit.] B

Ad A.C. 10. 10. 59.

Cùm Landulfus Arialdum Romam misisset, vt vesanam Ecclesiæ Mediolanensis contumaciam deferret, simulque vt ad causam hæreseos cognoscendam iudices postularet; Pontifex Petrum Damiani Episcopum Ostiensem ad eam rem Legatū decreuit.] Interim Petrus Damiani Anselmo Episcopo Lucensi assumpto, Legatus Mediolanum perrexit, ibi pro dignitate receptus, causam Legationis ad eos suæ in concione exposuit. Ea cognita postridie rumor in ciuitate à factione clericorum excitatus increbuit; Ambrosianam Ecclesiam antiquis Patrum institutis liberam, nec Romanis legibus obnoxiam esse, neque Pontificem Romanum ius vllum in sua Ecclesia ordinanda, atque constituenda habere. Itaque sublato clamore raptim vndique à tumultuantibus ad Episcopium concurritur, campanarum strepitu, ac prægrandis tubæ clangore vrbs tota completur, ac mors Legato ab omnibus intentatur. Accenderat autem inuidiæ flammam, quòd Petrus pridie in conuentu præsidens, ad dextram sibi Anselmum Episcopum constituerat, à sinistra verò Vvidonem Archiepiscopum sibi assidere mandarat. Perspecta verò populi voluntate Legatus, postridie conuocato in templum populo, in concionem ascendit, atque tumultu tandem sedato, ita disseruit: Nicolaus Pont. Max. Fratres charissimi, misit me ad vos, non vt Ecclesiæ Rom. honori, atque amplitudini seruirem, sed vt vestræ gloriæ, atque saluti consulerem. Quid enim honore tenuissimi hominis Romana eget Ecclesia, quæ laudum præconia ex ipsius ore est Saluatoris adepta? quæ autem Prouinciæ in terris ab eius ditione libera reperitur, cuius arbitrio ipsum quoque cælum aperitur, & clauditur? Et quidem, si rectè attenderitis, reliquas Ecclesias ab hominibus institutas esse reperietis, Ecclesiam verò Romanam à Deo ipso esse fundatam, atque ab ea cùm reliquas alias, tùm maximè Mediolanensem ortus sui primordia, & disciplinæ rudimenta sumpsisse. Quid enim? Petrus, & Paulus, qui Romanam Ecclesiam suo sanguine consecrarunt, nonne hanc quoque per Discipulos suos instituerunt? Nam Nazarius à Lino Petri discipulo sacro fonte ablutus, sacrum in hac vrbe Martyrium est perpessus: & Geruasius, ac Protasius, quorum sancta in hac vrbe corpora coluntur, non alium, quàm Paulum habuere magistrum. Diuus denique, quo vos tantopere gloriamini, Ambrosius, cùm Nicolaïtarum hæresim per se quondam coërcere non posset, à Romana Ecclesia præsidium implorauit, atque tres viri ad huius erroris expiationem à Syricio tum Pontifice missi, præsens ciuitati auxilium attulerunt. Quamobrem, cùm & primi salutis vestræ Auctores, & post labentis disciplinæ emendatores, ab Ecclesia Romana prodierint, quid est quòd eius decretis obtemperare, intempestiua nunc contumacia recusetis? Quibus verbis proteruum populum adeo flexit, vt subito se ad omnia eius mandata paratum esse responderit. Quæstione inde clericorum instituta, vix quisquam vnus repertus est, qui non aut Ordines emisset, aut muliebris consuetudinis particeps esset. Tum legatus, cùm se omnibus damnandis sacra tollere è ciuitate, paucis absoluendis, reliquis se iniuriam facere, cùm par omnium causa esset, animaduerteret, propterea omnibus se veniam daturum ostendit, si se sacramento, ac piaculo obstrinxissent, se in posterum ab eiusmodi flagitiis temperaturos. Sacramentum autem fuit triplex. Primum Archiepiscopus ita iurauit: Confiteor morem in Ecclesia inoleuisse, vt quicumque clericales ordines acciperet, Subdiaconatus nomine nummos duodecim, Diaconatus octodecim, Presbiteratus viginti quatuor penderet. Itaque præsentem D. Petro, Ostiensi Episcopo, Legato Nicolai Pont. & D. Anselmo, Lucensi Episcopo, & omnibus vobis, damno, ac detestor omnem Simoniacam hæresim, ac me, & clericos, & successores meos, spondeo nihil in posterum exacturos. Nicolaïtarum quoque hæresim eadem ratione condemno, & Presbyteros, Diaconos, Subdiaconosque ab vxorum, & concubinarum societate, quoad potero, propulsurum promitto. Inde ante altare coram Episcopo Lucensi dixit: Si his defecero, tum me Deus, & Diui piorum communione deiiciant. Postremò Arnulfus nepos eius, clericus cùm vna manu manum Archiepiscopi teneret, altera sacrum Euangelij codicem tāgeret, ita locutus est: Dominus Vvido Archiepiscopus, quod promisit de castitate clericorum, obseruabit: neque consecrabit aliquem præter Monachos, quem superiore sacramento non obliget. Eadem clerici iurarunt. His actis, Archiep. se proiecit in terram, atque piaculum sibi iniungi iussit; quia quamuis ea ipse in Ecclesiam probra non inuexisset, tamen cùm posset, ex ea non sustulisset. Legatus centum annorum piaculum imposuit, idque redimi posse, certa in singulos annos soluta pecunia, voluit. Clerici diuersis in vita ieiuniis obligati. Archiepiscopus inde concionem ascendit ac præsente clero, & populo clericum suum iurare iussit, se has duas hæreses pro viribus extirpaturum. Eodemque se iureiurando populus obligauit. Clericis postremo pristina ornamenta, litteratis etiam, & castis officium redditum. Reliqui Ecclesiæ tantum associati; Archiepiscopus etiam, eos se religionis gratia, Romam, aut Turonum missuros: se verò ad S. Iacobum in Hispaniam

Marginalia: C (beside "Nicolaus Pont. Max."); Matth. 16. (beside "clauditur?"); D (beside "præsens ciuitati"); E (beside "concubinarum societate").

A iturum promisit. Hæc Petrus ipse se Mediolani Legatum egisse scripsit.

Profecto inde Legato, Archiepiscopus asperis Clericorum suorum conuiciis laceratus, quòd Mediolanensis libertatem Ecclesiæ prodidisset, in sententia castitatis non perstitit, sed promiscuos mulierum concubitus annuit. Itaque sequenti anno, qui fuit millesimus sexagesimus, Erlembaldus Cotta in locum Landulfi fratris mortui sublectus, eodem Arialdo impellente, causam intermortuam excitauit: atque grauibus tumultibus in vrbe miscendis, etiam ne Abbas S. Celsi ab Archiepiscopo sacraretur, inhibuit. Itaque Petrus Damiani ad eos hanc Epistolam misit: Petrus Damiani, *&c. hab. eam. lib. 5. epist. 84.*

Idem (Henricus iij. Imp.) malis suasoribus, inprimisque Adelberto, Bremensi Archiepiscopo, deditus, nullum erga homines, Deumque auaritiæ, libidinis, atque insolentiæ genus omittere. Nam & plebi contra nobiles, Principesque studere, atque omnia vi magis, quàm iure agere, & Episcopatus, Abbatiasque palam vendere, & opima ipsa Monachorum prædia sectatoribus suis turpi largitione tribuere. Quin etiam cum coniuge Bertha, Othonis Marchionis filia, cuius paulò ante sibi desponsæ iam satietas cœperat, diuortium facere cupiens, Moguntinum Antistitem ad indicendum super ea re Mogûtiæ conuentum induxit. Quod vbi cognouit Alexander, Petrū Damiani Legatum in Germaniam, ad eam tem B impediendam misit. Is sequenti anno profectus Moguntinum, intentato acrioris animaduersionis periculo, ab habendo concilio reuocauit. Henrico verò Francfordiæ, quò ille conuentū acciuerat, mandata Pontificis in hanc sententiam edidit: Rem pessimam, & à nomine Christiano, nedum Regio, alienam esse, quam ille moliretur. Quod si humanis, aut diuinis legibus non terreretur, at saltem famæ, & existimationis suæ rationem haberet; ne tam tetro veneno à Rege temperato, totum populum Christianum inficeret: & qui flagitia vlcisci deberet, iis se princeps obstringeret. Quòd si non flecteretur consiliis, pro certò haberet Pontificem vim Ecclesiasticam adhibiturum, neque cum suis manibus Imperatorem aliquando sacraturum. Huius orationem subsecutæ sunt inde graues Principum, qui aderant, voces, æqua iubere Romanum Pontificem. Ne per Deum nominis Regij maiestatem tam turpis facti labe cōmacularet, neue parentibus Reginæ causam defectionis, & iustam turbandæ Reip. occasionem præberet, qui, si viri essent, cum armis, virisque plurimum possent; tam insignem filiæ suæ contumeliam sine dubio insigni aliquo facinore expiaturi essent. Quibus rationibus fractus magis quàm inflexus Henricus, se in Pontificis auctoritate futurum dixit.

Ad A. 1068.

A. C. 1069.

Eo verò qui insecutus est, nempe 1080. Gregorius, cùm Gilbertum Archiepiscopum Rauenna profectum audisset, Petrum Damiani, licet ætate confectum, Rauennam Legatum misit. Ille profectus, ac C comiter à ciuitate acceptus, populum damnati Archiepiscopi contagione corruptum, eumque damnatum in gratiam Ecclesiæ recepit ac contracto piaculo auctoritate Pontificia liberauit. Mox Rauēna digressus, cùm Fauentiam peruenisset, febri oppressus interiit. Vir & sanctitate, & sapientia per hæc tempora clarus. Post mortem miraculis inclytum, pro Diuo homines habuerunt.

Gregorius vij. Papa.

---

Petrus Ricordatus, Tuscus Bonanensis, Monachus Congreg. Casin. Diario 4. Hist. Monasticæ.

XXIIII. Petrus Ricord vix. A. 1578.

De Petro Damiano tum doctrina, tum sanctitate insigni, verba facientes, dicimus fuisse Rauennatem, & Monasterij S. Mariæ à Fauentia Monachum: qui ob suas præclaras virtutes à Stephano ix. Episcopus Ostiensis & S. R. E. Card. creatus, tali munere per multum temporis spatium dignè functus est. Inter ea, quæ de ipso scitu digna in Hirsaugia Tritemij inuenio, legitur, quòd missus ab Alexandro ij ad Henricū Legatus Francofurti, coram Magnatibus, & Principibus Imperij, summa auctoritate, & scientia vniuersā Legationis seriem Regi insinuauit. Captus deinde amore solitudinis, talibus se negotiis extricauit: atque Episcopatu se abdicans, ad Monasterium S. Crucis ab Auellana suprà memoratum D se contulit. Iacet autem hoc Monasteriū in Montibus status Vrbinatis, vbi noster Poëta Danthes solitaria illa regione delectatus, diu commorauit, maximam suorum operum partem componens, cuius rei signum vsque ad hanc diem extat quoddā spelæum, quod Danthis cubile dicitur. Hunc locum Poëta in suo Paradiso descripsit iis versibus, quos cantu xxi. dicentem ipsum Petrum inducit, videlicet: *Tradue liti d'Italia surgon sassi,* ] *E non molto distanti alla tua patria* ] *Tanto chi Tuoni assai suonan piu bassi; &c.*

Hoc Monasterium ab Illustrissimo, & Reuerēdissimo Iulio Card. Vrbinate ad obseruantiam regularem sub Congregatione Camaldulensi nostris temporibus redactū est. Vt igitur ad institutum redeamus: Petrus ad Monasterium reuersus, priuatum locum tenuit, postea à Nicolao Secundo, Alexandro Secundo, & Gregorio Septimo monitus, eo quòd esset inconueniens, virum à Deo optimo tanta scientia, & eloquentia ditatum, ad persuadendum populis rectum viuendi genus maxime idoneum, propriam curantem vtilitatem, cessisse Episcopatui, cùm multis in tali dignitate adiumento esset; per Epistolam respondit, in qua tum optimas, tum congruentes sui discessus causas affert. Scripsit ad Leonem E Eremitam, an in officio diuino dicendum sit, Dominus vobiscum. lib. 1. Apologeticorū. lib. 3. De continentia Sacerdotum. lib. 1. De Regula solitariorū. lib. 1. De miraculis sui temporis. lib. 1. Exhortationum Monasticorum, lib. 1. De progressu Monachorum. lib. 1. Contra Iudæos. lib. 1. De Auaritia Prælatorum. lib. 1. De vita Odilonis Abbatis Cluniacensis. lib. 1. De Terrore mortis. lib. 1. Contra Episcopos Simoniacos. lib. 1. Contra Episcopum, cuius nomen subticetur. lib. 1. De Insolentia reproborum. lib. 1. De exclamationibus Rhetorum. lib. 1. De natura aliquorum animalium. lib. 1. De sancto Cassiano Martyre. lib. 1. Sermonum, & Homiliarum. lib. 1. De SS. Flora, & Lucilla, quarum corpora in nostro Monasterio Aretino quiescunt. lib. 1. Multa alia scripsit, quæ numerare longum esset, obiit imperante Henrico III. circa A. D. 1080. & in numero Sanctorum est adscriptus.

A

Arnoldus Vuion, Belga, Monachus Casinensis Congregationis, lib. 2. & cap. 9. Ligni Vitæ, tractans de Cardinalibus Ordinis S. Patris Benedicti, hæc scribit de B. Petro Damiani.

XXII. Arnoldus Vuion vix. A. 1594.

SAnctus Petrus de Honestis, cognomento Damianus, & Peccator, nobilis Rauennas, Monachus Monasterij S. Andreæ Eremi de Auellana, Ord. S. Benedicti, Congregationis Columbæ, S. R. E. Card. Episcopus Ostiensis creatus A. D. 1058. mense Martio, Sabbato quatuor temporum Quadragesimæ. Qui tandem Cardinalitia dignitate abdicata, anno 1072. ad Monasterium suum rediit: obiitque Fauentiæ in Cœnobio S. Mariæ, quod ipse cum quinque aliis construxerat, anno 1080. die 22. Februarij.

Annotatio ad Petrum Dam.

Inter professores Regulæ Diui Augustini recensetur hic noster Damianus à Volaterrano lib. 21. Anthropologiæ, & nonnullis aliis. Falli autem ex multis demonstramus. Et primùm Leo Ostiensis lib. 2. cap. 102. ex Eremo ad honorem Cardinalitium assumptum refert, sic inquiens: Quod cùm Petrus Damianus vir valdè religiosus, quem eo tempore Stephanus Papa ab Eremo extractum, in Ostiensi Ecclesia Episcopum fecerat, comperisset, vna cum Cardinalibus resistere, ac reclamare cœpit. &c. Confirmat Bertholdus Constantiensis in Appendice ad Hermannum Contractum ad an- B num 1066. his verbis: His temporibus Venerabilis Petrus Damiani, ex Eremita Cardinalis Episcopus, multa conscripsit, &c. Nullos autem Eremitas, eo tempore maximè, Regulam diui Augustini obseruasse, ex historiis manifestum est. Sub diui verò Benedicti Regula multos huius professionis militasse, Auctores sunt Petrus Diaconus lib. de Sanctis Montis Casin. c. 4. in vita S. Martini Eremitæ montis Marsici; Ioannes Dubrauius lib. 6. historiæ Boiemicæ, in vita Sanctorum quinque Monachorum Eremitarum Biounoniensium; Martinus Cromerus in Historia Polonica de eisdem agens: & alij Polonici Scriptores. Eremitæ verò nomen ideo habuit Damianus, quod, vt in eius vita legitur, refertque Augustinus Florentinus par. 2. hist. Camald. lib. 5. c. 7. Monachi Monasterij S. Andreæ de Auellana, quod nunc S. Crucis titulum gerit, tunc temporis, bini, ac bini, diuisis in cellulis commanebant, Psalmodiæ, orationi, lectioni, abstinentiæ, obedientiæ aliisque huiusmodi pietatis operibus, religiosisque officiis operam dantes. Monachum autem fuisse probant, & Abbatem cum eius Vita per Hieronymum Rubeum l. 5. hist. Rauen. quæ est apud Mosandrum Tomo. 7. Surij; tum etiam idem Augustinus lib. citato à c. 6. ad 15. & Iacobus Philippus in supplemento Chronicorum lib. 12. sic dicens; Petrus Damianus ex Monacho Ecclesiæ Romanæ Cardinalis Episcopus, in diuinis Scripturis doctor eruditissimus, his temporibus eas ob res magno in pretio C habitus est.) Honorius item de Scriptoribus Ecclesiasticis: Panuinus in Chronico Pontificum Rom. & alij. Regulæ verò Diui Benedicti professorem referunt, Tritemius l. 2. c. 93. & l. 4. c. 35. de Viris illustr. Ord. S. Bened. Libro autem de Scriptoribus Eccles. & in Chronico Hirsaugiæ. Panuinus in Epitome in folio, cùm dicit: Petrus Damiani Monachus Casinensis, Ord. S. Bened. Card. Episc. Ost. Monachus autem Casinensis dicitur, quòd in Cœnobiis illis vitam Monasticam duxerit, quæ Casinensi Monasterio subiiciebatur. Addam vt ceteros recentiores omittam, & ipsius Damiani testimonium in Sermone de S. Benedicto, vbi S. Benedictum Magistrum, & Patrem suum vocat, quem reperire licet apud Mosandrum Tomo 7. Surij, die 21. Martij, quod tale est: cui verò sic specialiter totus Euangelicæ lectionis excursus assignari potest, quemadmodum Patri, & Magistro nostro B. Benedicto? Item in Epistola ad quemdam Petrum Abbatem, quæ est in Appendice Margarini de la Bigne, ad Bibliothecam Sanctorum Patrum, clarius loquens, sic inquit statim in principio: Succensetis enim, ac nos conquerentes arguitis quia non debuimus vestros Monachos contra beati Patris nostri Benedicti præcepta suscipere. Et infrà, postquam verba P. N. Benedicti attulit, Hæc, inquit, D itaque nostra non sunt, sed eiusdem Patris nostri verba, &c. In aliis etiam Epistolis, quæ ibidem reperiuntur, sæpè sæpius idem repetit, S. Benedictum Patrem, & Magistrum appellans. Ad extremum, Monasteria, in quibus habitauit ipse Damianus, Monachus, & nondum Abbas, vt S. Vincentij, Casini, & Pomposæ, clarè demonstrant Diui Benedicti alumnum: illudque quod ipsi Monachi de Auellana ad hæc vsque nostra tempora, quibus Congregationi Camaldulensi vniti sunt, à primaria ipsius Cœnobij sui institutione Regulam D. P. N. Benedicti obseruasse, se ingenuè profitentur. Cognomentum Damiani illi fuit, non, vt ait Panuinus, quòd Damiani filius fuerit; sed quòd cùm à fratre suo, Damiano nomine, Fauentiam primùm, Parmam deinde missus fuisset, vt litteris operam daret, in sui grati animi testimonium, nomen Damiani ab eius nomine sic vsurpauit, vt se Petrum Damiani semper scriberet; vt rectè docet idem Augustinus cap. 6. De ordine Columbæ, sic dicta propter Ludulphi primi Auellanæ institutoris incredibilem columbæ simplicitatem; agunt ipse Augustinus cap. 5. & Beneuenutus Imolensis in Comment. Paradisi Danthis cap. 21. Putatur hic à Tritemio lib. 2. cap. 93. Monachus Viuariensis; à Volaterrano S. Mariæ Rauennatis, & à Bugiano S. Mariæ Fauentiæ. Qui tres sic conciliari possunt; vt dicamus cum Trittemio post professionem emissam in Monasterio S. Andreæ de Auellana aliquo tempore in Cœnobio Viuariensi habi- E tasse; exercuisse autem sese ante professionem per 40. dies, ad Eremitici rigoris similitudinem in Cœnobio S. Mariæ Rauennatis, periculum facturus, vtrum Monasticæ vitæ laborem laturus esset, vt asserit Augustinus cap. 6. & Danthes Aligerius, his verbis:

Cur Eremita dicatur.

B. Petrus Dam. non fuit eremita S. Augustini.

Cur Monachus Casinensis.

Vnde illi cognomen Damiani.

Conciliantur opiniones de illius monachatu.

*In quel luogo fui io Pietro Damiano, Et Pietro peccator fui nella casa*
*Di nostra Donna in sullito Adriano, &c.*

Annus mortis, qui fuerit.

Mortuum tandem in Cœnobio S. Mariæ de Fauentia anno 1080. die octauo Kalen. Martij, vt & Augustinus lib. 5. cap. 14. & Rubeus in eius vita rectissimè prodiderunt. Bertholdus tamen Constantiensis in Appendice ad Contractum, anno Domini 1072. mortuum refert, sic inquiens: MLXXII. Petrus Damiani piæ memoriæ Cardinalis Episcopus, iamdudum mundo crucifixus, migrauit ad Dominum viij Kalendas Martij. Quæ verba sic exponenda mihi videntur, vt sensus sit, non de morte temporali, sed de morte officij & dignitatis, quando scilicet Cardinalitio honore repulso, mundo, & eius pompis mortuus est. Nam, quod post annum 1072. vixerit, probant Legatio-

A nes eius, quas obiuit tempore Gregorii Papæ VII. qui nonnisi anno 1073. Pontifex renuntiatus est: Illud autem, quod dicit Trittemius, Damianum Magni Gregorij Antistitis exemplo amore quietis, & solitudinis;, Episcopatum dimisisse, & ad Cœnobium suum reuersum fuisse; non ita venit intelligendum; vt putemus Trittemium de S. Gregorio Magno Papa loqui, sed de Gregorio Episcopo Nazianzeno, qui eodem spiritu, quo Damianus, incensus, Episcopatu abdicato, ad solitariam vitam redierat.

Idem Ligni Vitæ lib. 3. sub octauo Kalendas Martij.

Cardinalatu se abdicat.

FAuentiæ, depositio S. Petri Damiani, cognomento Peccatoris, S. R. E. Cardinalis sanctissimi: qui cùm arctioris vitæ desiderio, Cardinalatui vale dixisset, nec minis, nec blandimentis à primo proposito auelli potuit. Cuius facti cùm à summo Pontifice charitatiua increpatione argueretur, ad tres sibi inuicem subsequentes Romanos Pontifices Apologeticos edidit, in quibus auctoritate, ratione, & exemplo factum suum humiliter excusans, animos eorum placauit: & sic in bono opere perseuerans, obdormiuit in Domino. ] Petri Damiani. ] Tabulæ Camaldulenses ad me B transmissæ, de eodem agunt hac die. Eius vitam ex lib. 5. Hieronymi Rubei historiæ Rauennatis affert Mosander Tom. 7. Vitæ Sanctorum Surij hac die, quam fusius tractat domnus Augustinus Fortunius in 2. parte historiæ Camaldul. lib. 5. à cap. 6. ad 14. De eo item Leo Ostiensis Episcopus in Chronico Casinensi lib. 2. cap. 102. Trittemius de Viris illustr. Ord. sancti Bened. lib. 2. cap. 93. & lib. 4. cap. 35. & alij infiniti. Fuit autem primò Monachus S. Andreæ, quod nunc sanctæ Crucis de Auellana nuncupatur, Ordinis sancti Benedicti, vt ipsemet testatur in Sermone de sancto Benedicto, qui extat in Tomo 7. Mosandri ad Surium, vbi eum Patrem, & Magistrum suum nominat. Obiit Fauentiæ anno 1080. De reliquis eius rebus gestis vide suprà in secundi Rami huius Arboris descriptione, & in Tractatu de Cardinalibus.

Idem Ligni Vitæ lib. 5. Arboris suæ Ramum secundum declarans, estque huius caput xxxj.

SAnctus Petrus Damianus Mediolanensium à schismate ad Ecclesiam Catholicam reductor Magnificus. ] *Homini enim bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam, & lætitiam. Eccl. 2.* ] Mens hæret, penna diffluit, manus riget, cùm de sancto Petro Damiano Monacho, & S. R. E. Card. Episc. Ostien. qui tertii ordinis præsentis Rami primum locum occupat, dicere cogito. Tantus enim fuit, ac talis, adeoque sanctæ Ecclesiæ vtilis, & necessarius, vt à quo factorum suorum principium sumam, C ignorem. Eruditio eius, & facundia ex eius pluribus scriptis, quæ & hodie supersunt, nota est. Sanctitas cuius insigne fuit, quòd diu Cardinalis, & Episcopi Ostiensis munere functus, denique pertæsus eius vitæ, Nazianzeni exemplo, ad pristina se recepit Monachorum studia: cuius etiam facti rationem luculento scripto reddidit, omnibus manifestam. Tacebimus ergo? Absit. Restat enim & factum illud insigne, pro quo hic Cardinalis habitu adpictus cernitur, arma Episcopatus Mediolanensis in manibus ferens, tunc autem illa, manus hominis flagellum ex testiculis aureum tenens in sanguineo æquore. Nicolaus namque Papa II. Rempublicam compositurus, quę maximis perturbata calamitatibus, plurimum quatiebatur, anno 1059. Petrum Damianum Mediolanum misit, vt eam Ecclesiam malè sentientem, & iam a ducentis annis a Romana abductam, & discrepantem, Simoniacaque labe, & Nicolaitarum hæresi infectam, cum Romana conciliaret, & in rectam sententiam deduceret. Petrus conuocato in templum populo, ita prudenter, leniterque eorum animos tractauit, vt tandem in eius sententiam discesserint, Apostolicæque Sedi parere nequaquam abnuerint. Primus solemnibus verbis Vuido Archiepiscopus id professus est, Simoniacamque & Nicolaitarum hæresim coram omnibus detestatus; inde Clerici omnes. Archiepiscopus in terram proiectus, piaculum iniungi sibi postulauit. Centum annorum Petrus imposuit, idque redimi posse certa pecunia in singulos annos soluta, voluit, Clerici diuersis in vita ieiuniis obligati. Extant de hac re ipsius Petri, qui se Peccatorem vbique nominat, ad D Nicolaum Papam, & Nicolai ad ipsum Epistolæ in lib. 5. historiæ Rauennatis Hieronymi Rubei, ex quo hæc desumpsimus. Hanc actionem à Petro Damiano factam cõfirmat & Paulus Morigia de orig. Relig. lib. 1. cap. 58. & alii recentiores, diuerso tamen modo nonnulli. Gloriam enim omnem reiiciunt in Stephanum Papam X. dictum IX. quem huius reconciliationis auctorem faciunt. Sed eorum hanc sententiam sic accipiendam censeo, vt dicamus; Stephanum quidem hanc actionem incepisse, sed ob vitæ breuitatem perficere non potuisse, quæ postmodum, eo mortuo, sic iubente Nicolao II. eius successore, à Petro Damiano ad perfectum reducta est; vt fusissime ostendit ipse Petrus in Tractatu, quem composuit de Reconciliatione Episcopi Mediolanensis Vuidonis, qui est MS: in Bibliotheca Casinensi. Cùm autem esset vir in diuinis Scripturis studiosus, & eruditus, & sæcularium litterarum non ignarus, ingenio mitis & acutus, eloquio placidus & compositus, & ad persuadendum idoneus, multa opera composuit piis mentibus valde vtilia, quorum nonnulla iam excusa sunt, alia verò exstant suo tempore etiam excudenda. De excusis subiecta vidi. De Ecclesiastica institutione, & Simoniacæ hæreseos confutatione, lib. 1. qui excusus est Coloniæ apud Gymnicum, cum tribus Prosperi libris, in 8. & item in Flandria, sed locus iam excidit, cum aliis eiusdem argumenti. De excellentia E sancti Ioannis Baptistæ Homilias duas, excusas Coloniæ apud Gymnicum. Dominus vobiscum, lib. 1. id est, vtrum solitarius orans horas canonicas, debeat etiam dicere, Dominus vobiscum, quando nemo sit, qui respondeat. Hic impressus est Venetiis apud Zilletum 1572. in 8. Speculo Missæ: & Romæ cum aliis Scriptoribus de diuinis officiis, anno 1591. in folio. De Epiphania Domini: Cùm natus esset. Vita sancti Mauri Episcopi Cæsenæ: Cupientes. De translatione sancti Hilarii Episcopi: Gaudeamus, & exultemus. De Dominica Palmarum: Cùm appropinquasset. De sancto Eleuchadio Episcopo: Hodierna festiuitas. De sancto Seuero Episcopo: Audistis fratres. Citat & alium Molanus die 1. Feb. sed nondum excusus est. De S. P. N. Benedicto: Dixit Simon Petrus. De Cœna Domini: Hodie fratres charissimi. De Annuntiatione Diuæ Mariæ. De Resurrectione Domini: Postulaui Patrem meum. De sancto Georgio Martyre. Hodierna festiuitas. Epistola de Vita sancti Rodulphi Episcopi Eugu-

Ab Episcopali cura recipit se in Monasterium.

Cleri Mediolanensis cum Romana Ecclesia reconciliatio.

bini: Domino Alexandro. De S.Petro Apostolo: Adolescentulæ dilexerunt. De SS.Petro,& Paulo: Hodierna dies. De S. Apollinare: Hodierna die, fratres. Alius de S.Apollinare: Apostolici Martyris. Alius de eodem: Audiuimus hodie. De sancto Cassiano Martyre: Admirabilis. De Assumptione B Mariæ: Hic totum decurrat. Sapphicus hymnus de eadem: item & alij versus, & rythmi. De S. Bartholomæo Apostolo: Lætamur, & gloriamur. De S. Victore: Hic ille magnus. De S. Michaële Archangelo: Circa rerum cardinem versamur. De S.Fidele Martyre, Sermo historicus, 28. Octobris: Nostis, fratres charissimi. De eodem, hymnus. De S. Martino Episcopo: Nobilis ille Confessor. De S.Andrea Apostolo: Hodie, fratres charissimi. De S. Nicolao Episcopo: Nicolaus iste meus. De S. Stephano Protomart. Adhuc Filium Virginis. De excellentia S.Ioannis Euangelistæ: Hodie, dilectissimi. De eodem: Gaudeamus, fratres. De Dedicatione Ecclesiæ, tres Sermones: 1. Post Crucem. 2. Immola Deo. 3. Fecit Deus duo magna. De quibusdam miraculis tractatus: Cùm in meo, Apologeticum de contemptu sæculi, capitibus 33. De Contemptu sæculi huius. Vitam S. Odilonis Abbatis, 1. Ianuarij. De S. Vitale Martyre. Vitam S. Romualdi Abbatis, 19. Iunij. De S. Maria Magdalena. De S. Ruffino Martyre. Hymnum de eodem. Vitam S. Dominici Loricati, 14. Octobris. De omnibus sanctis. De S.Andrea, alius ab illo, qui est in 7. Tomo. De eodem, Hymnus Sapphicus. De Vigilia Natiuitatis. De Natiuitate Domini. De S.Barbatiano Confessore. Hi omnes Sermones excusi sunt Coloniæ in Vitis Sanctorum Surij.& Venetiis, in folio. Epistolas eiusdem quindecim ad diuersos, impressas vidi Parisiis, in folio, in Tomo 7. Bibliothecæ SS. Patrum Margarini de la Pigne.

*Sermones.* De finali Iudicio: Non ignoro quia cum. De Doctrina nouitiorum: Rudis Tyro. Consolatorius ad ægrotum: Rogasti me. Ad Ambitiosum Monachum: Dignas Auctori bonorum. De Correctione, quàm sit vtilis: Exigis, fili. De Natiuitate Domini; Charitati vestræ. De S. Ioanne Euangelista: Quantum autem. De Vigilia S. P. N. Benedicti: Vigiliam egregij. De Cœna Domini: Hodie sacrum Chrisma. De S. Ioanne Baptista: Hodierna festiuitas. De S. Antimo Martyre: Cum beati Antimi. De SS. Flora,& Lucilla: Gaudeamus, fratres. De eisdem: Adest, dilectissimi. De sancto Stephano Papa, & Martyre: Audistis hodie. De sancto Donato Episcopo,& Martyre. Adest, dilectissimi. De S Bartholomæo Apostolo: Hodierna festiuitas. De sancto Ruffino Martyre: Nostis, fratres. De Natiuitate B.Mariæ Virginis: Natiuitas hodierna. De S. Luca Euangelista: Quia per Euangelium. De S. Fidele Martyre: Nostis, fratres charissimi Fragmentum Sermonis de S. Vitale Martyre: Ecce liquido. Homiliam super Euangelium in die S.Matthæi: Euangelica lectio. De silentio: Cùm pius exactor. De spiritali certamine: Si diligenter. De S.Anastasio Martyre: Ad pulchrum conuenimus.

*Epistolæ.* De disciplina, & obseruatione sextæ feriæ: Sanctis Fratribus. Contra vini bibulos, & aquam stomachantes: Miror, dilectissime frater. Ad Fratres Gamugni, de Sabbato ieiunando: Pensualium conductores. Ad Blancam Comitissam ad Dominum conuersam: Blancæ olim. Hi omnes Sermones, Homiliæ, & Epistolæ reperiuntur MSS. apud me, & apud D. Constantinum Caetanum Syracusanum, Monachum, & magna etiam ex parte in Casinensi Bibliotheca, & alibi. De miraculis S. P. N. Benedicti lib. 1. De pœnitentia: Pensandum quippe; *Rythmi.* Sermo contra Simoniacos, Mundi turba turbulenta. De amœnitate, & gaudiis vitæ æternæ: Ad perennis vitæ fontem, De pœnis inferni: O quàm dira, quàm horrenda. Epistola de die Iudicij: Dilecto fratri Adæ, Petrus peccator. Sunt apud me MSS. & item in Bibliotheca nostra sancti Benedicti Mantuani.] In Bibliotheca Casinensi verò, in scamno sexto ad sinistram, hæc reperiuntur MSS. Sermo quidam,& Rythmi ad Cadaloum Episcopum. Disceptatio Synodalis inter Regis Aduocatum, & Ecclesiæ Romanæ Defensorem. Disputatio super quæstione, Si Deus est. Epistolæ nonnullæ, & alij quidam parui tractatus. De processione Spiritus sancti à Patre, & Filio. Sermo de S. Marco Euangelista. De S.Alexio Confessore. De officiis Pontificis. Epistolæ eius multæ. De S. Matthæo, Sermones 3. De Monasterio Casinensi, & quibusdam miraculis, ad Desiderium Abbatem. De bestiis quibusdam, sed principium deest. Sermo de sancta Columba Virgine & Martyre. Sermo de Eleemosyna, & Epistolæ eius plurimæ.]

Ibidem, in alio quodam libro MS. in membranis subiecta sunt,

Sermo de sancto Bonifacio Martyre. De S.Ioanne Baptista, duo. De SS.Donato, & Hilarino. Hymnus de sancto Antimo. Homilia super Euangelium: Liber Generationis. Sermones duo de Natiuitate B. Mariæ. De S. Apollinare, Sermones tres. De S. Vitale, Sermones duo. De S. Ioanne Euangelista, Hymni tres. Epistolarum suarum liber vnus. De incontinentia Episcoporum. De Proprietate Clericorum. De sancto Bartholomæo Sermones duo: & Collectæ de eodem. Hymnus de sancto Vrsicino. Miracula sancti Ruffini. Epistola ad Agnetem Imperatricem. Tractatus pius ad Monachos. Alius de Perfectione Monachorum. Dialogus Iudæi, & Christiani. Inuectio in Episcopum Monachos ad sæculum reuocantem. Opusculum ad Teuzonem Eremitam. De horis Canonicis disputatio. Quòd nuptiæ possunt fieri sine coitu. Sermo de Vigilia sancti Iacobi. De Vigilia sancti Bartholomæi: Epistolæ nonnullæ. De disciplina Monachorum. De patientiæ gradibus, Disputatio. De Priuilegio Ecclesiæ Romanæ, ad Hildebrandum Archidiaconum. De reconciliandis hæreticis. Epistola longa de dimittendo Episcopatu. Nonnulli Tractatus ad Monachos, & Quæstiones aliquot. Epistolæ multæ ad Monachos Pomposiacos, & alios. De diuersis historiis Versus, & Epistolæ. Sermo de promptitudine magis ad malum quàm ad bonum: & de octo vigiliis ieiunandis, sic incipiens: Naturaliter autem hoc modo humana laborat infirmitas. Flebilis lamentatio super anima sordibus immunditiæ dedita, sic: Ego, ego te, infelix anima, defleo. Contra Sodomitas, Sermones tres. Primus sic incipit: Eos, qui irrationabiliter. Secundus: Clericus autem Domini. Tertius: Hoc sanè vitium, Citantur & à Trittemio hæc sequentia: De situ,& fundatione Viuarsiensis Cœnobij, lib. 1. Apologeticorum, lib. 3. Domino suo Nicolao. De incontinentia Sacerdotum, lib. 1. Nuper habens. De vxoribus Clericorum, lib. 1. Vos alloquor. Regula solitariorum, lib. 1. Dum feruorem sanctæ Miraculorum sui temporis, lib. 1. Dilectissimo Gerardo. Exhortatorium ad Monachos, lib. 1. Fratribus in Gangensi. De Profectu Monachorum, lib. 1. De insolentia malignorum hominum, lib. 1. De Auari-

A tia Prælatorum, lib. I. Declamationes Rhetoricæ, lib. I. Gratissimus, seu Probatissimus, lib. I. Domino N. Rauennaticæ.

Eiusdem Epistolæ de vniuersa vita, & religione, in folio, in membranis MSS. existant in Bibliotheca Imperatoris, Viennæ.

Excusus est Argentinæ anno 1562. in folio, in Catalogo testium veritatis, vt ipsi loquuntur, quidam tractatus, seu libellus, sub eius nomine de correptione Episcopi, ac Papæ: qui vtrum partus eius sit nescio; cauendus tamen mihi videtur, cum huiusmodi suppositios fœtus multos nobis obtrudant hæretici, vt sua imposturas, quasi Sanctorum virorum, & Doctorum Ecclesiæ auctoritatibus tueantur, vt contigit etiam in Epistola illa suppositia Sancti Vdalrici Episcopi, & aliorum similium.

---

B Auctoritatem præterea Illustrissimi Domini Cardinalis Baronij hoc loco afferre ideo distuli; quia eius Annales Ecclesiasticos facile quilibet consulere poterit. Multa enim ille Tomo XI. scribit de sanctitate, doctrina, ac rebus gestis Beati Petri Damiani.

---

Add. post. testim. Iac. Philip. Bergomen.

Hartmannus Schedelius in Historia vniuersali. Ad A. C. MLXVIII.

XVI. Harthmannus Schedel. vix. A. 1505.

PEtrus Damiani, Cardinalis Legatus, fortissimè exequitur suam Legationem contra Imperatorem, volentem diuertere à Regina vxore sua legitima.] *Et paulò post sub Alexandro II. Papa.* Petrus Damianus Doctor, & Ecclesiæ Romanæ Cardinalis Episcopus, in diuinis Scripturis eruditissimus, his temporibus eas ob res multo in pretio habitus est in Italia, vita, & scientia insignis, qui & nonnulla laude digna edidit opuscula: Sermones quoque elegantes scripsit, & Regulam Eremiticam, & de Ordine vitæ Eremiticæ: item librum contra Iudæos: narrat & plura exempla, quæ suis temporibus contigerunt. Erat enim vir religione, & humilitate, ac sapientia nominatissimus, qui cùm Cardinalis Episcopus esset, vt soli Deo humilitate seruiret, Episcopatui cessit, vt Deo liberiùs vacaret: & cùm à Gregorio Pontifice eam ob rem reprehenderetur, librum pulcherrimum ad eum scripsit, reddens rationem, C quare Episcopatum dimiserit.

# Monitiuncula ad Lectorem.

*HOC te latere noluimus, Amice Lector, eiusdem B. Petri vitam, post præcedentis auctorem, qui σύγχρονος illius fuit atque discipulus, stylo etiam prosecutos esse Ioannem Antonium Flauinium Folrcorneliensem, Augustinum Fortunium Camaodulensem Monachum, & Hieronymum Rubeum: ex quorum lucubrationibus fusiùs in Romana Epistolarum editione deductis, quia easdem Damiani res gestas quas eius discipulus, quem secuti sunt, eademque prorsus serie narrant, ea tantùm quæ in superiori deesse* D *videbantur, quæ sanè perpauca sunt, consilio doctiorum discerpsimus; ne eiusdem narrationis toties repetitæ prolixitas, legentibus ingereret fastidium magis quàm legendi studium. Quod & in veterum quoque de auctore testimoniis obseruauimus, ex quibus breuitatis causa, ea tantùm selegimus, quæ testium commendat auctoritas, vel quæ ad auctoris ipsius commendationem magis faciunt. Hæc verò illa sunt, quæ Appendicis vice gratanter accipies.*

---

Ex lib. V. Historiarum Camaldulensium Augustini Fortunij eiusdem Congregationis Monachi.

Vnde nomẽ Damiani acceperit.

ERAT Petro alius frater, Damianus nomine, qui aliquot annos à patria abfuerat. Is rediens, & Petri fratris miseratus ærumnas, patrio tactus amore, exemit mox illum de miserabili seruitute qua maior natu frater, cuius curæ post vtriusque parentis obitum vix dum ablactatus puer, commissus fuerat, eum crudeliter depressum tenebat; nouis induit vestimentis, & ad scholam misit in Grammaticis E studiis erudiendum: quem cùm optimo præditum ingenio cognouisset, & ad amplexandas alias disciplinas idoneum, Fauentiam primùm, deinde Parmam misit, ac fouit, vt doctis viris operam dare commodissimè posset. Vbi cùm breui multum profecisset, nomen Damiani, ab eius nomine sic vsurpauit, vt se Petrum Damiani semper subscriberet, &c.

---

Ex lib. V. Historiarum Rauennatum Hieronymi Rubei.

Damiani zelus pro Ecclesia in Cadaloum pseudopontificem.

ALEXANDRVM Pontificem grauis interea fatigabat dissensio Cadaloi Parmensis, quem Germani pseudo-Pontificem cùm fecissent, à Romanis etiam proceribus recipi studebant. Is verò quamquam in Concilio Mantuæ, anno 1064. habito, quò & Alexander ipse venerat, reiectus, tamen insignia Pontificis retinuit. Quamobrem Petrus Damiani Ecclesiæ Dei tantam perturbationem miseratus, ad hominem scribit tribus illum iam conuentibus esse damnatum: & ter, si non iudicio sacerdotum, at saltem legum auctoritate abdicatum.

# INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ QVI IN HIS TRIBVS B. PETRI, DAMIANI TOMIS CITANTVR ET EXPLICANTVR.

*Numerus ad paginam remittit; littera locum denotat: numerus litteræ postpositus columnam secundam signat: Littera verò maiuscula T. cum numero subsequenti Tomum demonstrat.*

GENES.


Cap. 1 FACIAMVS hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. 50.c. & 92. b. to. 2.
Spiritus Dei ferebatur super aquas. 9.c.2.t.1
Compleuit Deus die septimo opus suum quod fecerat, & requieuit die septimo ab vniuerso opere quod patrarat. 27.d.2.tom.1.
2. Benedixit Deus diei septimo: & sanctificauit illū quia in ipso cessauerat ab vniuerso opere suo. 29. d.tom.1.
Fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandam vniuersam superficiem terræ, qui inde diuiditur in quatuor capita. 23.c.2.tom.2.
Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. 37.d.2.tom.2.
Circuit omnem terram Euilath, vbi nascitur aurum, & aurum terræ illius optimū est. 22.2.2.t.2.
Tulit mulier de fructu & comedit, deditque viro suo, qui comedit 10. c.tom.2.
Vidit mulier, quòd bonum esset lignum ad vescēdum. 13. c.2.tom.1.
Eritis sicut dij, scientes bonum & malum. ibid. 9. c.& 51.d.2.to.1.
In dolore paries filium. 109.a.2.to.2
4. Si rectè offeras, & rectè non diuidas, peccasti. 49. a.2.tom 1.
Ecce vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. 50.c.tom.1.
Septuplum vltio dabitur de Cain, de Lamech verò septuagies septies. 127. c. 2.tom.2.
Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear. 158.c.2.tom.3.
5. Adam genuit Seth, Seth genuit Enos, Enos genuit Cainan, Cainan genuit Malalehel, Malalehel genuit Tareth. 84. d. to. 3.
6. Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est, eruntque dies illius centum viginti annorum. 14.a.tom.3.
8. Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis, descendam & videbo, vtrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, &c. 3.d.t.1.
9. Cœpit Noë vir agricola exercere terram & plantauit vineam: bibénsque vinum inebriatus est, & nudatus est in tabernaculo suo. 97. b.2. to.1.
11. Venite, faciamus lateres, & coquamus eos igni, &c. 131. c.to.1.
14. Quoniam egressi filij Israël, venerunt ad fontem Iudicij, & interfecerunt omnes principes Amalech, & Amorrhæos, &c. 58. c.d. 2.to.1
15. Cùm Sol occumberet, sopor irruit super Abraham, & horror magnus, & tenebrosus inuasit eum. 14 c.2.to.1.
Qui tollens inquit vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & vtrasque partes contra se altrinsecus posuit, aues autem non diuisit. 15. b. to. 1.
18. Apparuit ei Dominus in conualle Mambre in ipso feruore diei. 84.c.2.tom.1.
Loquar ad Dominum meum, cùm sim puluis, & cinis. 172. c.2 to.2.
19. Abraham consurgens mane vbi steterat prius cū Domino, intuitus est Sodomam & Gomorrham, & vniuersam terram regionis illius, viditque ascendentem fauillam de terra quasi fornacis fumum. 170. a. to.3.
Sol ortus est super terram, & Loth ingressus est Segor. 84. d.2.to.1.
Percusserunt eos, qui foris erant cœcitate. 66. a. t.1
Quæso Domine mi, quia inuenit seruus tuus gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam, quam fecisti mecum, vt saluares animam meam. 63. d.2.tom.3.
21. Non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cæli. 143.c.to.1.
22. Expectate hic cum Asino postquam adorauerimus, reuertemur ad vos. 42.c.2.to.2.
Veni in terram, quam monstrauero tibi. 94.c.2.t.1.
In semine tuo benedicētur omnes gentes. 43. a.t 2.

Tolle filium tuum quem diligis, Isaac, & offer illum mihi in holocaustum. 74. d.e.to.2

23. In semine tuo benedicentur omnes tribus terræ. 104.a. 2 tom. 2.

25 Dedit Abraham omnem hæreditatem filio suo Isaac, filiis autem concubinarum dedit munera, & segregauit eos à filio suo Isaac. 68. c.2. to. 1

Duæ gētes in vtero tuo sunt, & duo populi ex vtero tuo diuidentur, populusq; populum superabit & maior seruiet minori. 152. e.to.2.

Factus est Esau vir gnarus venandi, & homo agricola, Iacob autem simplex habitabat in tabernaculis. 115, c.to.3

Dedit Abraham cuncta quæ possederat Isaac, filiis autem concubinarum dedit munera. 170.c. d.tom.3.

26. Seuit Isaac in Gerara, & inuenit in ipso anno centuplum. 88. b.tom.3

27. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. 81. tom.1

Accede ad me, fili, vt benedicat tibi anima mea. 70.e.2.tom.2.

Isaac amabat Esau, eo quòd de venationibus illius vesceretur. 115.e.2.to.3

28. Si fuerit Dominus mecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panē ad vescendum, & vestimentum ad induendum, reuersusque fuero prospere in domū patris mei, erit mihi Dominus in Deum, & lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei, cunctorumque, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi. 171. d. tom. 2.

Iusti hominis (quantum ad conscientiam pertinet) voluntas bona est, quantum autem ad præscientiam, immunis est ab aduersis. Deus enim solus est, qui de futuris iudicat. 41.c.2.to.3

35. Cùmque profecti essent, terror Domini inuasit omnes per circuitum ciuitates, & non sunt ausi persequi recedentes. 120. b. 2. tom. 2

36. Iste est Ana, qui inuenit aquas calidas in solitudine, dum pasceret asinos Sebeon patris sui. 36.b tom. 1.

38. Idcirco percussit eum Dominus, eo quòd rem detestabilem faceret. 87. a tom. 1.

Sciens Onan non sibi nasci filios, introiens ad vxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur: & idcirco percussit eum Dominus, eo quòd rem detestabilem faceret. 64. c.2.tom.3

41. Vertit nomen illius Pharao, & vocauit eum lingua Ægyptiaca Saluatorem mundi. 126.c.to.2

45. Ioseph filius tuus viuit, & ipse dominatur in tota terra Ægypti. 72.a.tom.1

47. Si inueni gratiam in conspectu tuo, pone manū tuam sub femore meo, & facies mihi misericordiam, & veritatem, vt non sepelias me in Ægypto: sed dormiam cum patribus meis, & auferas me de terra hac, condásque in sepulchro maiorum meorum. 5.e.2.tom.2

48. Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ, abundantiam frumenti, vini, & olei. 71.a. tom.2.

Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vuæ pallium suum. 43. c. tom. 2

In concilio eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non sit gloria mea. 20. c. tom. 1

Pulchriores sunt oculi eius vino, & dentes eius lacte candidiores. 16.b.2.tom.2

Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est. 24. b. tom 3.

EXODI.

2. Vidit virum Ægyptium percutientem quendam de fratribus suis, quem illico percussum abscondit sabulo. 172. b. 2.tom.3

3. Ego sum qui sum: hoc mihi nomen in æternum. 147.e.2.tom.2.

Obsecro Domine, mitte quem missurus es. 156. b.2.& 114.c.2.tom.2.

Proiice virgam quam in manu gestas, in terram: & proiecit, & factus est serpens. 132. 21. 44. tom.1.& 43.d.tom.2

Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri & nudius tertius: & ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditioris, & tardioris linguæ sum. 122.c.tom.1.& 52. b.2.tom. 2.

5. Videat Dominus, & iudicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone, & seruis eius. 3. e.tom.1

Vacatis otio, & idcirco dicitis, eamus, & sacrificemus Domino. 83. c. 2.tom.1

8. Digitus Dei est hic. 40. e. 2.tom.3

14. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. 103.e.2.tom.3.

15. Cantemus Domino, gloriosè enim honorificatus est, equum & ascensorem deiecit in mare. 171. b.tom.2.

Persequar & comprehendam, diuidam spolia, implebitur anima mea. 135.a.tom.2

Constituit populo suo Dominus legem, & iudicia, & tentauit eum. 43. c.2 tom.2

16. Imple Ghomor ex eo, & custodiatur in futuras retro generationes: vt nouerint panem quo alui eos in solitudine. 155. e.2.tom.2

Quod cùm vidissent filij Israel, dixerunt ad inuicem: Manhu? 83. d. 2.tom.1

17. Dum leuaret manus Moyses, vincebat Israel, sin autem paululum remisisset, superabat Amalech. 112. d.2.tom. 2.

20. Si quis hæc, vel illa fecerit, morte moriatur. 119. b.tom.3.

Honora patrem tuum, & matrem, vt sis longæuus super terram. 27.c.2.& 123.d.2.to.1

Non habebis deos alienos: Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. 27. c. 2.to.1

21. Oculus pro oculo, dens pro dente, percussura pro percussura, adustio pro adustione. 6.d.2 tom.1.

22. Viduæ & pupillo non nocebitis: si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, &c. 120.b.to.1

23. Ecce ego mittam Angelum meum qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum, quem paraui, &c. 27.b.2.to.1

25. Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, vt auertatur furor meus ab Israel. 165. b.2 tom.3

Facies quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arcæ angulos: faciesque vestes de lignis Sethim, & operies auro, inducesq; per circulos, qui sunt in arcę lateribus, vt portetur in eis, qui semper erunt in circulis, & numquam extrahentur ab eis. 82.a 2.tom.2

Occidat vnusquisque proximos suos qui initiati sunt Beelphegor. 165 b. 2. tom.3

27. Facies columnas quatuor, & bases earum vestitas argento. 117.b.2.tom.2

30. Tolles eum de oliuetis, mēsura hin: faciesq; vnctiones oleum sanctum, vnguentum compositum opere vnguentarij, & vnges ex eo tabernaculū

teſtimonij, & arcam teſtamenti, menſamque cum baſibus ſuis, candelabrum, & vtenſilia eius, altaria thymiamatis & holocauſti. 22.d.tom.1.
31. Ego Dominus qui ſanctifico vos. 43.e.2.tom.3.
Cuſtodite diem ſabbati. 27.a.2.tom.1
32. Obſecro Domine peccauit populus iſte peccatũ magnum, fecerunt ſibi deos aureos, aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facias, dele me de libro tuo quẽ ſcripſiſti. 72.d.2.79.a.1.& 26.b.t.3
Si quis eſt Domini, iungatur mecum. 77.c.to.3.
Dimitte me, vt iraſcatur furor meus contra populum iſtum, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam. 79.a.to.1.
Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Ponat vir gladium ſuper femur ſuum, ite, & redite de porta vſque in portam per medium caſtrorum. 14.c.tom.2.& 20.b.2.& 166.d.2.tom.3.
Cerno quòd populus iſte duræ ceruicis ſit. 102.b.2.tom.2.
33. Si inueni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi faciem tuam, vt ſciam te. 136.d.tom.2
Ecce locus apud me, ſtabis ſupra petram: cumque tranſierit gloria mea, tunc videbis poſteriora mea. 179.c.tom.2
35. Separate apud vos primitias Domino: omnis voluntarius, & proni animi offerat eas Domino: aurum & argentum, & æs, hyacinthum, & purpuram, &c. 107.c & 86.b.2.tom.3
36. Iuſſit ergo Moyſes præconis voce cantari: nec vir, nec mulier quidquam offerat vltra in opere ſanctuarij. 107.d.tom.1.
40. Operuit nubes tabernaculum teſtimonij, & gloria Domini impleuit illud. 150.e.tom.1.

## LEVITICI.

1. Subtracta pelle, hoſtiæ artus in fruſta incidant. 116.e.tom.3.
2. Omnis oblatio quæ offertur Domino abſque fermento fiet, nec quidquam fermenti, ac mellis adolebitur in ſacrificio Domini. 167.b.tom.2.
6. Tolle ſacerdos pugillũ ſimilæ, quæ conſperſa eſt oleo, & totum thus quod ſuper ſimilam poſitum eſt, adolebiſque illud in altari, in monumẽtum odoris ſuauiſſimi Domino. 87.b.2.tom.3
8. Aarõ, & filios eius vnges, ſanctificabiſque eos vt ſacerdotio fungantur mihi. 22.b.tom.2
Hoc oleum vnctionis ſanctum erit mihi in generationes veſtras. 22.c.tom.2.
Donec ritus ſacrificij compleantur, die ac nocte manebitis in tabernaculo obſeruantes cuſtodias Domini, ne moriamini. 176.c.tom.3
10. Vinum, & omne quod inebriare poteſt, non bibetis, tu, & filij tui: quoniam intrabitis tabernaculum teſtimonij, ne moriamini: quia præceptum eſt ſempiternum in generationes veſtras. 177.c.tom.3
Arreptis Nadab & Abiu filij Aarõ thuribulis ſuis poſuerunt ignem, & incenſum deſuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat, egreſſuſque ignis à Domino deuorauit eos, & mortui ſunt coram Domino. 176.a.2.tom.3
15. Docebitis filios Iſrael vt caueant immunditiã, & non moriantur in ſordibus ſuis, cùm pollueriint tabernaculũ meũ quod eſt inter eos. 176.b.2.t.3
19. Sabbata mea cuſtodite, & ſanctuarium meum metuite. 28.b.tom.1
20. Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. 123.e.2.tom.1.
Qui dormierit cũ maſculo coitu fœmineo, vterque operati ſunt nefas, morte moriantur, ſanguis eorum ſit ſuper eos. 64.c.2.to.2
21. Omnis qui habuerit maculam de ſemine Aaron ſacerdotis, non accedet offerre hoſtias Domino, nec panes Deo ſuo. 175.d.tom.3
Virginem ſacerdos ducet vxorem: viduam & repudiatam, & ſordidam, atque meretricem non accipiet, ſed puellam de populo ſuo: ne commiſceat ſtirpem generis ſui vulgo gẽtis ſuæ. 174.d.tom.3
22. Omne animal quod vel contritis, vel tunſis, vel ſectis, ablatiſque teſticulis eſt, non offeretis Domino. 174.a.2.tom.3
Omnis homo qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea, quæ conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filij Iſrael Domino, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino. 175.d.2.tom.3
26. Ponam tabernaculum meum in medio veſtri, & non abiiciet vos vltra anima mea, & ambulabo inter vos, & ero veſter Deus, voſque eritis populus meus, &c. 31.c.tom.1
Comedetis vetuſtiſſima veterum, & vetera nouis ſuperuenientibus proiicietis. ibid.
27. Omne quod Domino conſecratur, ſiue homo, ſiue ager, non vendetur nec redimi poterit. Quidquid ſemel erit conſecratum, ſanctum Sanctorum erit Domino. 9.e.tom.1
Præcipe filiis Iſrael, vt afferant tibi oleum de oliuis puriſſimum, ac lucidum, ad concinnandas, &c. 22.a.2.tom.2

## NVMERI.

3. Ego tuli Leuitas à filiis Iſrael pro omni primogenito, qui aperit vuluam in filiis Iſrael, eruntque Leuitæ mei. 174.c.tom.3
Tolle Leuitas pro primogenitis filiorum Iſrael, & pecora Leuitarum pro pecoribus eorum, eruntque Leuitæ mei. 224.a.tom.3
5. Ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & vtero tumeſcente putreſcat femur. 179.d.t.3
Det te Deus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo ſuo, putreſcere faciat femur tuum, & tumens vterus tuus dirumpatur. ibidem.
6. Inuocabunt nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis. 43.d.2.tom.3
Vos ponite nomen meum ſuper filios Iſrael, ego Dominus benedicam eis. 41.d.tom.3
Loquere Aaron, & filiis eius, ſic benedicetis filiis Iſrael, & dicetis eis: Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te, oſtendat Dominus faciem ſuam tibi, & miſereatur tibi: conuertat Dominus vultum ſuum ad te, & det tibi pacem. 43.d.2.tom.3.
8. Applicabis Leuitas coram tabernaculo fœderis, conuocata omni multitudine filiorum Iſrael. Cùmque Leuitæ fuerint coram Domino, ponent filij Iſrael manus ſuas ſuper eos, & offeret Aaron Leuitas munus in conſpectu Domini. 174.a.tom.3.
10. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus conuocare poſſis multitudinem, quando mouenda ſunt caſtra, cumque increpueris tubis cõgregabitur ad te omnis turba, ad oſtium tabernaculi fœderis. 134.e.tom.3.
Si quando habebitis epulum ad dies feſtos & Kalendas, canetis tubis ſuper holocauſtis, & pacificis victimis, vt ſint vobis in recordationem Dei veſtri. 134.c.2.tom.3
11. Quia circuibat populus, & colligẽs manna, frãgebat mola, ſiue terebat in mortario, coquens

in olla, & faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati. 22.c. tom. 2
Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti, quòd senes populi sint, & magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum, vt descendam, & loquar tibi, & auferam de spiritu tuo tradamque eis. 44.e to.3.& 169. c.to.3.
25. Descendit Dominus per nubē, & locutus est ad eum, auferens de spiritu, qui erat in Moyse, & dans septuaginta viris. 44.a.2.tom.3.
Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabātur in terra. 72.b t.1.& 86.c.t.3.
14. Implebitur gloria mea omnis terra. 101.d.to.2
Vociferans omnis turba fleuit nocte illa, & murmurati sunt contra Moysen, & Aaron cuncti filij Israël. 20. e. tom. 3.
Filii vestri vagierunt quadraginta annis, & portabunt iniquitates Patrum, donec consumantur cadauera vestra. ibid.
20. Hæc mandat frater tuus Israël. 101. b.2.to.3.
Aperi Domine thesaurum tuum fontem aquæ viuæ, vt satiati, cesset murmuratio eorum. 113.b.t.2
21. Si tradideris populum istum in manū meam, delebo vrbes eius. 101 b.2.to.3.
Deest panis, non sunt aquæ. 112. d.tom.2
Misit Israël nuncios ad Seon, dicens: obsecro, vt transire mihi liceat per terram tuam: non declinabimus in agros & vineas, non bibemus aquas ex puteis; via regia gradiemur, donec transeamus terminos tuos. 76.c.tom. 2
Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo 13 c.tom.1.
22. Seniores Moab rogabant eum, habentes pretiū diuinationis in manibus. 39.d. 2. tom.3
Ne cuncteris venire ad me, paratum habeo honorare te, & quidquid volueris dabo tibi. ibid.
23. Ad benedicendum adductus sum, benedictionē prohibere non valeo. 40. a.tom.3
24. Dixit Balaam filiis Beor, dixit homo, cuius obturatus est oculus, dixit auditor sermonum Dei, qui nouit doctrinam Altissimi, & visionem omnipotentis videt. 17.b.tom.3
Orietur stella ex Iacob, & exurget homo de Israel. 106.b.146.c.2.b.to.2.& 17.b.tom.3.
Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, tentoria tua Israel, vt valles nemorosæ, vt horti iuxta fluuios, &c. 105.a tom. 3.
25. Tolle cunctos principes populi, & suspende eos in patibulis contra solem, vt auertatur furor meus ab Israel. 59.a.2.tom.1.
Cessauitque plaga à filiis Israel, & occisi sunt viginti tria millia hominum. 20.b.2.to.3
Ecce do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipsi quā semini illius pactum sacerdotii sempiternū, quia zelatus est pro Deo suo, & expiauit scelus filiorum Israel. 171.b.2.to.3
29. Quintadecima die mensis septimi, quæ vobis erit sancta, ac venerabilis, omne opus seruile non facietis in ea, sed celebrabitis solemnitatem Domino septem diebus. 61.c.2to.1.
31. Armate ex vobis viros ad pugnam, qui possint vltionem Dñi expetere de Madianitis. 58.b.t.1
Balaam filium Beor interfecerūt gladio. 40.b.t.3
Cur fœminas reseruastis? Nonne istæ sunt quæ deceperunt filios Israel ad suggestionem Balaā, & præuaricari vos fecerunt in Domino super peccato Phogor? 178. c.2.to.3

DEVTERONOMII.

1. Hæc sunt verba, quæ locutus est ad omnē Israel trans Iordanem in solitudine campestri, contra mare rubrum inter Pharan & Tophel, & Labam, & Asceroth, vbi auri est plurimū. 122. b.t.2
4. Quia dominatur Excelsus in regno hominū, & cui voluerit ipse dat illud. 1.b.to.1
5. Honora patrem tuum, & matrem. 27.c.2.t.1
Omnia, quæ præceperit nobis Dominus, & audiemus & faciemus. 81.e.2.to.1.
Non concupisces rem proximi tui 103.e.2.to.1
7. Noli metuere, sed recordare quæ fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni, & cunctis Ægyptiis, plagas maximas quas viderunt oculi tui, & signa atque portenta, manumque robustam, & extentum brachium: vt educeret te Dominus Deus tuus, sic facies cūctis populis, quos metuis. 677. a. b. 2.t.2
Non inibis cum eis fœdus, nec misereberis eorum. 177.e.to.2.
Dedit tibi manna, vt ostenderet, quòd non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod egreditur ex ore Dei. 83.d.2.to.1
Postquam afflixit te Dominus, & probauit, ad extremū misertus est tui, ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea, & robur manus meæ, hæc omnia mihi præstiterunt, sed recorderis Domini Dei tui, quòd ipse tibi vires præbuerit. 178. c tom. 2.
10. Et nunc Israel quid Dominus Deus tuus quærit abs te, nisi vt timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis eius, & diligas eum? 78. d.to.2
11. Non est terra ad quam ingredimini possidendā, similis terræ Ægypti, de qua existis, &c. 96.b. c.to.2.
14. Moyses centum & viginti annorum erat, quādo mortuus est, non caligauit oculus eius, nec dentes illius moti sunt. 138.b.t.3.
15. Si vnus de fratribus tuis, qui moratur intra portas ciuitatis tuæ in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi. 88.d.2.to.3
18. Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris, quem vt me ipsum audietis. 101. c.d.to. 1. & 4. d. tom.2.
20. Audi Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, ne formidetis eos quia Dñs Deus, &c. 7 d.& 85. d.2.t.2.
21. Quæ radet cæsariem, & circumcidet vngues, & deponet vestem, in qua capta est, sedens in domo tua flebit patrem, & matrem suam vno mense, & postea intrabis ad eam, dormiesque cum illa, & erit vxor tua. 16.c.t.2.& 130.b. t. 3
Maledictus omnis qui pendet in ligno, &c. 45.a. tom.2.& 43.b.to.3.
23. Ammonites & Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt in Ecclesiam Domini in æternum, quia noluerunt vobis occurere cum pane. 89.d.2.to.3
25. Non habebis in sacculo diuersa pondera, maius & minus, nec erit in domo tua modius maior & minor. Pondus habebis iustum, & modius æqualis & verus erit tibi. 84.a.to.2
Si eum qui peccauerit, iudices dignum viderint, prosternente, & corā se facient verberari, &c. 99.c.2.& 107.b.2 to.1.
Pro mensura peccati erit & plagarum modus, ita dumtaxat, vt quadragenarium numerum non excedant, ne fœdè laceratus ante oculos tuos obeat frater tuus. 107.b.2 to.1
27. Qui stabāt iuxta Garizim bene dicebant factores legis.

res legis. 126.e.tom.3.

28. Erit vita tua pendens in ligno,& videbis,& non cognosces. 4.d.to.1.

Bos tuus immoletur coram te, & non comedes ex eo. 12.e.2.to.3.

Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, & non reddatur tibi. ibidem.

32. Exacuam velut fulgur gladium meum. 74.b.t.3.

Suxerunt mel de petra,& oleum de firma petra. 22.e.2.tom.2.

Vua eorum, vua fellis, & botrus amaritudinis ipsis. 73.e.2.tom.3.

33. Ferrum & æs calceamentum eis. 75.e.2.tom.2.& 138.b.tom.3.

34. Mortuus est Moyses famulus Domini in terra Moab iubente Domino, & sepeliuit eum in valle terræ Moab contra Phogor. 5.b.2.& 156.c.tom.2.

## IOSVE.

4. Elige duodecim viros singulos per singulas, tribus, & præcipe eis vt tollant de medio Iordanis alueo, vbi steterunt Sacerdotum pedes, duodecim durissimos lapides, quos ponetis in loco castrorum vbi fixeritis hac nocte tentoria. 94.a.2.& 154.c.to.2.

5. Hodie abstuli opprobriũ Ægypti à vobis. ibid.b.2.

6. Maledictus vir coram Domino, qui suscitauerit, & ædificauerit ciuitatem Iericho. 81.c.2.t.1.

Dixit Athersata eis, vt non comederent de sanctis Sanctorum, donec surgeret Sacerdos Dei doctus atque perfectus. 177.d.tom.3.

7. Anathema in medio tui est Israël, nõ poteris stare contra hostes tuos, donec deleatur ex te, qui hoc cõtaminatus est scelere. 9.2.t.1.& 28.d.2.t.3.

10. Noli timere, nec paueatis, confortamini, & estote robusti, disperdet enim Dominus cunctos hostes vestros, aduersum quos dimicatis. 126.e.t.2.

13. Populus multus es, & magnæ fortitudinis, & habebis sortem vnam, sed transibis ad montẽ,& succides tibi, atque purgabis ad habitandum spatia,& poteris vltra procedere. 126.d.2.to.3.

14. Hodie octoginta quinque annorum sum sic valens, vt eo valebam tempore, quando ad explorandum missus sum: illius in me temporis fortitudo vsque hodie perseuerat, tam ad bellandum, quàm ad gradiendum. 138.a.to.3.

17. Si populus multus es, ascende in siluam,& succide tibi spatia in terra Pherezæi,& Raphaim, quia angusta est tibi possessio montis Ephraim. 104.e.2.& 125.c.2.to.3.

Non poterimus ad montana conscendere, cùm ferreis curribus vtantur Chananæi, qui habitant in terra campestri. 105.a.104.e.2.to.1. & 126.2.tom.3.

Quare dedisti mihi possessionem sortis & funiculi vnius, cùm sim tantæ multitudinis, & benedixit mihi Dominus. 234.c.2.to.3.

18. Vsquequo marcetis ignauia, & non intratis ad possidendam terram, quam Dominus Deus Patrum vestrorum dedit vobis? 125.b.to.3.

22. Neq; quando dicerent filij vestri filiis nostris, Quid vobis & Dño Deo Israël? Terminum posuit Dominus inter nos,& vos Iordanem fluuium, & idcircò partem non habetis in Domino: & per hanc occasionem auertent filij vestri filios nostros à timore Domini. 100.a.2.to.3.

Fortissimus Deus, Dominus ipse nouit si præuaricationis animo hoc altare construximus. 165.e.2.tom.3.



## IVDICVM.

1. Septuaginta reges amputatis summitatibus manuum & pedum, colligebant reliquias ciborum sub mensa mea, sicut feci aliis, ita reddidit mihi Dominus. 91.a.b.to.1.

3. Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Israëlem. 178.d.2.to.2.

4. Tolle tecum decem millia pugnatorum,& vade in montem Thabor. Ego autem adducam ad te in locum torrentis Cison Sisaram Principem exercitus Iabin,& currus eius, omnẽq; multitudinem, tradamque eos in manu tua. 89.e.2.t.2.

8. Nonne melior est racemus Ephraim, vindemiis Abiezer? 120.b.to.2.

9. Abimelech audiens viros turris Sichimorum pariter conglobatos, ascendit in montem Selmon cum omni populo suo, & arreptâ securi præcidit arboris ramum,& cætera. 169.d.to.3.

11. Domine si tradiderit filios Amm n in manus meas quicumque primus egressus fuerit de foribus domus meæ, mihique occurrerit reuertenti cum pace à filiis Ammon, eum in holocaustum offeram Domino. 171.e.tom.2.

13. Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocausta, & libamenta non suscepisset. 86.c.2.to.3.

18. Deos meos, quos feci, mihi tulistis, & Sacerdotem & omnia quæ habeo,& dicitis, Quid tibi est? 32.b.tom.1.

## RVTH.

4. Cedo ad Booz iure propinquitatis. 87.b.to.1.

## I. REGVM.

1. Visitauit Dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios,& duas filias, 49.b.to.3.

Non iam Anna, sed Agnes, cur fles, & quare non comedis, & quamobrem affligitur cor tuum, numquid non ego melior sum quam decem filij? 115.b.2 tom.1.

2. Erat peccatum puerorum grande nimis coram Dom no, quia detrahebant homines à sacrificio Dei. 103.a.to.1.

Orauit, & dedit mihi Dominus petitionem meã, quam postulaui eum: idcircò & ego commodaui eum Domino cunctis diebus, quibus fuerit commodatus Domino. 125 c.tom.1.

3. Prædixi ei quòd iudicaturus essem domũ eius in æternum, propter iniquitatem, eo quòd nouerat indignè agere filios suos, & non corripuit eos: idcircò iuraui domui Heli quòd non expietur iniquitas eius victimis,&c. 166.a.b.t.3.

8. Displicuit sermo in oculis Samuelis, eo quòd dixissent: Da nobis Regem, vt iudicet nos. 72.b. tom.1.

Declinauerunt post auaritiam, acceperunt munera peruerterunt iudicium. 237 b.to.3.

11 Cõcede nobis septem dies, vt mittamus nuncios in vniuersos terminos Israël, & si non fuerit qui defendat nos, egrediemur ad te. 84.b.to.1.

Sic dicetis viris qui sunt in Iabes Galaad: cras erit vobis salus. 84.c.2.to.

12. Ecce præsto sum, loquimini ad me coram Dño, & Christo eius, vtrum bouem cuiusquam tulerim aut asinum, si quemquam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi, & contemnam illud hodie, re-

stituamque vobis. 7.d.2.tom.1.
12. Conuersatus coram vobis ab adolescentia mea vsque ad diem hanc, ecce præsto sum, loquimini de me coram Domino. 137.c.2.tom.3.
14. Maledictus vir qui comederit panẽ vsque adves-prã, donec vlciscar me de inimicis meis. 29.b.t.3.
15. Numquid vult Dñs holocausta, & victimas, & non potius, vt obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia quàm victimæ.
Pœnitet me quod cõstituerim Saul Regẽ.29.b.t.3.
17. Imposita galea ærea super caput eius, & vestitus lorica, accinctus etiam gladio super vestẽ suam, cœpit tentare si armatus posset incedere, non enim habebat consuetudinem, & dixit: Non possum sic incedere, &c. 178.b.c.2.to.2.
21. Non habeo panes laïcos, sed tantum panem sanctum, si mundi sunt pueri, maximè à mulieribus, manducent. 171.c.tom.3.
24. Hodie increuerunt serui qui fugiunt dominos suos. 108.b.2.t.1.
25. Quid mihi & vobis, filij Saruiæ? Dimittite eum vt maledicat mihi. Dominus præcepit ei vt malediceret Dauid: & quis est qui audeat dicere, quare sic fecerit? 108.b.2.t 1.
27. Percutiebat Dauid omnem terram, nec relinquebat viuentem virum, & mulierem, &c. 129.c.2.tom.2.

## II. REGVM.

2. Num vsque ad internecionem tuus mucro desæuiet? viuit Dominus, si locutus fuisses manè. recessisset populus persequi fratrem suum. 4. c.2.tom.1.
Num ascendã in vnã de ciuitatibus Iuda? 22.d.t.1.
3. Mundus ego sum, & regnum meum vsque in sempiternum à sanguine Abner filij Ner: & veniat super caput Ioab, & super omnem domum patris eius: nec deficiat de domo Ioab Gomorrhiam sustinens. 71.c.to.3.
6. Benedixit Dominus Obededom, & omnem domum eius. 135.b.2.tom.3.
Viuit Dominus, quia ludam, & vilior fiam plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis. 114.b.tom.3.
Quàm gloriosus fuit hodie Rex Israël, discooperiens se ante oculos seruorum suorum, & nudatus est quasi nudetur vnus ex scurris. 114.b.to. 1.c.& 114.b.tom.3.
7. Fidelis erit domus eius, & regnum eius, vsque in sempiternum coram me. 14.b.tom.3.
Cùm dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum, quod egredietur de lumbis tuis: & ipse erit mihi in filium, & ego ero ei in Patrem. 104.c.2.tom.2.& 14.b.tom.3.
12. Transtulit Dominus peccatum à te & non morieris. 134.c.2.to.2.
16. Egredere, egredere, vir sanguinum, & vir Belial. 108.c.tom.1.
19. Decem patribus maior ego sum apud Regem, & primogenitus ego sum, magisque ad me pertinet Dauid, quàm ad te: cur mihi fecisti iniuriam, & non mihi nunciatum est priori, vt reducerem regem meum? 101.b.to.3.
Obsecro, vt reuertar seruus tuus, & moriar in ciuitate mea & sepeliar iuxta, &c. 85.d.to.1.
Quot sunt dies annorum vitæ meæ, vt ascendam cum Rege in Hierusalem? Numquid vigent, &c. 38.b.2.t.1.
Cur seruus tuus sit oneri dño meo Regi? 38.a.t.2.
Veni vt requiescas securè mecum in Hierusalem. 138.c tom.3.
23. Hæc sunt verba nouissima, quæ dixit Dauid filius Isai: dixit, vir cui constitutum est de Christo Iacob. 13.c.2.tom.3.

## III. REGVM.

2. Tu nosti quæ fecerit mihi Ioab filius Saruiæ: quæ fecerit duobus principibus exercitus Israël, Abner filio Ner & Amasæ filio Iether, quos occidit, & effudit sanguinem belli in pace. 183. e. 2. tom. 3.
3. Sed & hæc, quæ non postulasti, dedi tibi, diuitias scilicet, & gloriam, vt nemo fuerit similis tuî in regibus, cunctis retro diebus. 79.a.2.tom.1.
4. Malleus & securis & omne ferramentum non sunt audita in domo, cùm ædificaretur. 210. c.2.tom.2.
7. Quia in campestri regione Iordanis fuit ex ea Rex in argillosa terra inter Sochot, & Sarthan. 11. c. 2. tom. 1.
Omnia vasa quæ fecit Hiram Regi Salomonis, in domo Domini, de aurichalco erant, &c. 172. e. 2. tom. 3.
8. Factum est, cùm exissent Sacerdotes de sanctuario, impleuit nebula domum Domini, & non poterant Sacerdotes stare prope propter nebulam. 101.c.2.tom.2.
10. Nõ sunt allata vltra aromata, tã optima, quã ea, quæ dedit Regina Saba Salomoni. 67.c.2.t.2.
13. Angelus locutus est mihi in sermone Domini, dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, vt comedat panem, & bibat aquam. 84.e.2.t.3.
17. Vade in Sareptam Sidoniorum, ibi præcepi mulieri viduæ, vt pascat te. 42.a.2.tom.1.
19. Sufficit mihi Domine; tolle animam meam. Neque enim melior sum quàm patres mei. 39. b. 2. tom. 2.
Altaria tua Domine destruxerunt, & Prophetas tuos occiderunt gladio, & relictus sum ego solus. 15.d.t.1.
20. Qui dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius. 115.c.2.tom.2.
Transtulit Dominus peccatum tuum, non morieris. 7.e.tom.1.
21. Da mihi vineam tuam, vt faciam mihi hortum olerum, quia vicina est, & prope domum meam. 56.b.2.tom.1.& 96.c.2.tom.2.
Propitius sit mihi Dominus, ne dem hæreditatem patrum meorum tibi. ibid.
Vidistis hominem insanum, quare adduxistis eũ ad me? An desunt nobis furiosi quòd introduxistis istum, vt fureret me præsente. 161.e.2.t.2.
Nonne vidisti humiliatum Achab coram me. Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius. 75.b.t.3.
Scidit vestem suã & operuit cilicio carnem suam, ieiunauitque & dormiuit in sacco. & ambulabat demisso capite, &c. 231.d.& a. 2.to. 3.

## IV. REGVM.

1. Vir pilosus, & zona pellicea accinctus renibus. 228. b. 2. tom. 3.
2. Peto vt fiat duplex spiritus tuus in me. 44.b.to.3.
Afferte mihi vas nouum, & mittite in illud sal. Qui cùm attulissent, egressus ad fontes aquarum, misit in eum sal, & ait: Hæc dicit Dominus: Sanaui aquas has, & non erit in eis vltra mors, neque sterilitas. 172.c.2.tom.2.
Viuit Dominus exercituum, in cuius conspectu

sto, quòd si non vultum Iosaphat Regis Iudæ erubescerem, nec attendissem quidem te, nec respexissem. 115.b.2.t.1.
Ascende calue, ascende calue. 88.d.2.t.2.
4. Viuit Dominus, viuit anima mea, non dimittam te. 118.d.2.tom.3.
Nonne cor meum in præsenti erat, quando reuersus est homo de curru suo in occursum tibi. 104.d.tom.1.& 258.b.2.t.3.
Accepisti argentum & vestes, vt emas olïueta, & vineas, oues, & boues, seruos, & ancillas; sed & lepra. Naaman adhærebit tibi, & semini tuo in sempiternum. 258.b.2.tom.3.
17. Gentes quas transtulisti, & habitare fecisti in ciuitatibus Samariæ, ignorant legitima Dei terræ. 30.d.tom.1.
Non enim faciet vltra seruus tuus holocaustum & victimam diis alienis, nisi Domino. 30. e. 2. to.1.
22. Pro eo quod audisti verba voluminis, & perterritum est cor tuum, & humiliatus es corã Domine auditis sermonibus contra locum istum & habitatores eius, &c. 63. b.2.t.1.& 23.c.t.3.
23. Ascendit Pharao Nechao Rex Ægypti contra regem Assyriorum ad flumen Euphratem, & abiit Iosias Rex in occursum eius, & occisus est in Mageddo, cùm vidisset eum. 63.b.2. tom.1.e.23.d.2.tom.2.

I. PARALIPOMENON.

9. Hi sunt Choritæ super opera ministerij custodes vestibulorum tabernaculi, & familiæ eorum, per vices castrorum Domini custodientis introitum. Phinees autem filius Eleazar, erat dux eorum coram Domino. 165. d. 2. tom. 2. 3.

II. PARALIPOMENON.

15. Dominus vobiscum, quia fuistis cum Domino. 97. d. tom. 3.
19. Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia iungeris, idcircò iram Domini mereberis, sed bona opera inuenta sunt in te, eo quòd abstuleris Lucos de terra Iuda, & præparaueris cor tuum vt requireres Dominum Deum Patrum tuorum. 115.b.c.2.tom.1. & 112. a. 2.t.3.
29. Cùm respexisset eũ Azarias Pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & festinato expulerunt eum. 72.e.t.3.
36. Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex; Regnum transiit à te; & ab hominibus te eiicient & cum bestiis atque feris erit habitatio tua. 259.b.t.3.

I. ESDRÆ.

2. Quæsierunt scripturam genealogiæ suæ, & non inuenerũt, ideóque eiecti sunt de sacerdotio. 222.a.2.tom.3.

II. ESDRÆ.

4. Ædificent; si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum. 125.c.2.tom.1.

TOBIÆ.

2. Verè vana facta est spes tua, & eleemosynæ tuæ modò apparuerunt. 9.b.2.tom.2.
4. Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, non patietur animam ire in tenebras. 131.a.b.t.1.
Quod tibi fieri non vis, alij ne feceris. 31.e.2.t.2.
Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuã ab vllo paupere; ita enim fiet vt nec à te auertatur facies Domini. 89.a.t.3.
Quomodo potueris, ita esto misericors. ibid.
Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna, omnibus facientibus eam. ibid.

IVDITH.

6. Dominus tecum virorum fortissime. 97.c.t.3.
8. Erat eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat diuitias multas, & familiam copiosam, ac possessiones armentis boum, & gregibus ouiũ plenas, & quod his omnibus est longe præstantius, dicitur etiam, quia erat in omnibus famosissima, &c. 136.b.tom.1.
Non est iste sermo qui misericordiam prouocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat. 120.c.2.tom.1.
9. Domine Deus patris mei Simeon. qui dedisti ei gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, & denudauerunt femur virginis in confusionem, & cætera. 2.d.tom.1.
10. Abstulit à se Iudith cilicium, & exuit se vestimentis viduitatis suæ, & lauit corpus suum, & vnxit se myrrho optimo, & discriminauit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suum, &c. 114.b.2.t.3

ESTHER.

14. Tu scis Domine necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ, & gloriæ meæ quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum menstruatæ, & non portem in diebus silentij mei. 114.a.2.t.3

IOB.

2. Adhuc permanes in simplicitate tua? Benedic Deo, & morere. 10.b.t.2.
3. Non videat ortum surgentis auroræ. 92.d.t.2.
4. Conceptum sermonẽ tenere quis possit. 29.d.t.3.
5. Sicut in nocte, ita palpabunt in meridie. 66.b.t.3.
6. Qui cœpit, ipse me cõterat, soluat manum suam, & succidat me. Et hæc mihi sit consolatio, vt affligens me dolore non parcat. 127.b.c.t.1.
9. Qui facit magna, & incomprehensibilia, & mirabilia, quorum non est numerus. 140.a.2.t.2.
10. Terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miseriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. 129.e.t.1.
11. Cùm te consumptum putaueris, quasi Lucifer orieris. 19.c.t.2.
13. Vestigia pedum meorum dinumerasti. 133.b.t.2.
15. Non credat frustra errore deceptus quòd aliquo pretio redimendus sit. 172.b.c.t.2.
16. Rugæ meæ testimonium dicunt contra me; & suscitatur falsiloquus aduersum faciem meam contradicens mihi: colligit etiam furorem suum in me & comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis. 17. b. tom. 3.
21. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. 132.d.2.tom.1.
22. Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata

sunt. 91.e.2.tom.2.
24. Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, & vsque ad inferos peccatum illius obliuiscatur eius misericordia. 87.e.2.t.3.
27. Diues cùm dormierit, nihil secum auferet; aperiet oculos suos, & nihil inueniet; apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas. 88.a.to.3.
28. Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum: non commutabuntur pro ea vasa excelsa & eminentia: non adæquabitur ei aurum de Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur. 35. a.t.2.
29. Oculus fui cæco, & pes claudo; pater eram pauperum, &c. 68.e.2.to.2.
Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum; oculus fui cæco. 87.b.t.3.
31. Si contempsi subire iudicium cum seruo meo. 7.c.2.tom.1.
Per singulos gradus meos pronunciabo illum. 64.d.tom.2.
Ab infantia mea creuit mecum miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum. 187.b.to.3.
36. Simulatores & callidi prouocant iram Dei. 58. a. 2. tom. 1.
38. Numquid immites fulgura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi, adsumus? 119. c.2.tom.2.
Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat, quasi de vulua procedens. 28.b.tom.2.
Circumdedi illud terminis meis, & posui vectem & ostia, & dixi: Vsque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos. ibid.
40. Sub vmbra dormit, in secreto calami, & locis humentibus. 66.c.2.to.1.& 172.c. 2.to.3.
Numquid armilla perforabis maxillam Leuiathan? 38.d.2.to.2.
Absorbebit fluuium, & non mirabitur: & habet fiduciam, quòd influat Iordanis in os eius. 90. a. tom.1.& 172.c.d.2.tom.3.
Numquid capies Leuiathan hamo. 105.b.2.to.2.
Protegunt vmbræ vmbram eius, circumdant eũ salices torrentis. 172.c.2.tom.3.
Vos estis vasa iræ, & furoris Domini reposita in diem vltionis, 179.b.tom.3.

## PSALMORVM.

1. Non sic impij, non sic; sed tanquam puluis, quem proiicit ventus à facie terræ. 173.d.to.3.
2. Tacui, semper silui, patiens fui, sicut parturiens loquar. 47.a.2.tom.1.
Dominus dixit ad me, Filius meus es tu: ego hodie genui te; postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. 14.a.to.3.
3. Tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa dentes peccatorum contriuisti. 132.b.2.to.1.
4. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. 90.d.tom.2.
Filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? 141. b.2.tom.2.
5. Odisti omnes qui operantur iniquitatem, perdes eos qui loquuntur mendacium. 186.a.t.2.
7. Deiecisti eos dum alleuarentur. 132.e.2.to.1.
8. Quis est homo, quòd memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum? 138.b.2.to.2.
9. Desideria cordis eorum exaudiuit auris tua. 87. a.2.t.2.
Dum superbit impius, inceditur pauper. 2.a.2.t.1.
Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me; apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi. 179.a.tom.2.
11. Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ. 117.b.2.tom.2.
13. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in voluptatibus suis. 66.e.2.t.1.& 172.e.2.
Dixit insipiens in corde suo; Nõ est Deus. 68.a.t.1.
Linguis suis dolosè agebant, venum aspidum sub labiis eorum. 76.b.2.tom.2.
17. Torrentes iniquitatis conturbauerunt me. 143. c.2.to.2.
Populus, què nõ cognoui seruiuit mihi. 59.c.2.t.2.
18. In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. 119.b.c.2.t.2.
In sole posuit tabernaculum suum. 2.b.to.2.156. a.2.tom.2.19.b.tom.3.
Non est qui se abscondat à calore eius. 6.c.2.to.2.
19. Memor sit Dominus omnis sacrificij tui, & holocaustum tuum pingue fiat. 132.a.tom.3.
21. Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto. 19.e.2.to.3.
Sperauit in Domino, eripiat eum, saluum faciat eum, quoniam vult eum. 12.c.2.tom.3.
Manducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terræ. 170.b. 2.tom.2.
Ego sum vermis, & non homo. 15.e.2.& 109.d.t.2.
Reminiscentur, & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ, & adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ Gentium. 91.e.2.tom.1.& 43.a.b.tom.2.
Foderunt manus meas, & pedes meos. 43.a.110.d. tom. 2.& 12.d.2.tom.3.
23. Attollite portas principes vestras. 91. c. 2. 168. c.2.tom.2.
28. Adorate Dominum in aula sancta eius. 3.a.2. tom. 2.
29. Conuertisti planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, &c. 43.e.2.to.2. & 115. b.2.tom.2.
30. Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. 133.b.2.to.1.
31. Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo Iacob. 171.a.2.tom.2.
Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorũ tecta sunt peccata. 29.c.38.c.125.b.tom.2.
Beatus vir cui non imputauit Dominus peccatum. 125.b.2.tom.2.
Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino. 139.d.t.2.
Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos. 198.2.tom.3.
33. Gustate, & videte, quoniam suauis est Dominus. 38.c.2.tom.1.
Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. 98.c.to.3.
34. Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me; apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi. 136.a.to.3.
35. Placebo Domino in regione viuorum. 24.b.t.2.
Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ. 66.b.96.a.2.131.b.tom.2.
36. Expecta Dominũ, & custodi viam eius, & exaltabit te, vt hæreditate capias terram. 132.d. t.2.
Tanquam fœnum velociter arescent, & sicut olera herbarum cito cadent. 96.c.t.2.
38. Exaudi orationem meam Domine, & deprecationem meam, auribus percipe lacrymas meas. 131.a.2.to.2.
Dixi, Custodiam vias meas, vt non delinquam

in lingua mea. 142.e.2.to.2.
39. Sacrificium,& oblationem noluisti, holocausta etiam pro delicto non postulasti,tunc dixi: Ecce venio. 103.a.tom.2
40. Etenim homo pacis meæ,in quo sperabam,magnificauit aduersum me supplantationem.37.d.2.tom.1.& 19. b. tom. 1.
41. Quare tristis es anima mea,& quare conturbas me? 131.c.tom.2.
Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum,quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? 11.c 1.28.d.to.2.& 28.a.to.2.
Memor ero tui Domine, de terra Iordanis, & Hermonij à monte modico. 186.d.2.to.2.
44. Eructauit cor meum verbum bonum,dico ego opera mea Regi. 15.b.to.3.
Vnxit te Dominus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. 22.e.75.d.2.to.2. & 38.d.to.3.
Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum,& domum patris tui. 23. b. 2.to.2.
Eructauit cor meum verbũ bonũ,&c. 151.d.2.t.2.
48. Sicut oues in inferno positi sunt,& mors depascet eos. 76 a.2. & 132.e.2.t.1.
49. Sacrificium laudis honorificabit me.170.b 2.t.2
Inuoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me. 148.a.2.to.2.
Ignis ante eum præibit, & in circuitu eius tempestas valida. 170.b to.2.
50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum,& in peccatis concepit me mater mea. 102.d.2.to 2.
Peccatum meum coram me est semper. 171.a.t.2.
Libera me de sanguinibus, Deus Deus salutis meæ. 72.e 2.tom.3.
54. Iacta cogitatum tuum in Domino, & ipse te enutriet. 151.b.to.3.
Si inimicus meus maledixisset mihi,supportassem vtique: & si is qui oderat me, super me magna locutus, &c. 19.a.2 to.3.
56. Filij hominum dentes eorum arma, & sagittæ,& lingua eorum machæra acuta. 73.d.2.to.1.
Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. 120. c. 2. tom. 2.
58. Non miserearis omnibus,qui operantur iniquitatem. 111. c.2.to.2.
Deus meus ostende mihi bona inter inimicos meos,ne occidas eos, ne quando obliuiscantur legis tuæ. 38.b.to.1.
59. Meus est Galaad, & meus est Manasses. 93. b. 2. tom. 1.
61. Diuitiæ si affluant,nolite cor apponere. 85.c.2 t.2
62. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. 170.a.2.tom.2.
Obstructum est os loquentium iniqua.162.b.2.t.3.
64. Valles abundabunt frumento. 10.2.to.1.
66. Deus misereatur nostri,& benedicat nobis.109.b. tom. 3.
67. Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem,dedit dona hominibus. 20.b.to.3.
Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius: & fugiant à facie eius, qui oderunt eum. Sicut deficit fumus,deficiant,&c. 137.b.2.t.1.
Deus conquassabit, capita inimicorum suorum verticem capilli perambulantium in delictis suis. 53.a.2.to.2.
68. Saluum me fac Domine, quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animam meam.28.e.114.e.t.2.
69. Deus in adiutorium meum intende,Domine ad adiuuandum me festina. 100.b.to.3.
Adiutor meus, & liberator meus es tu, Domine ne tardaueris. 147.c.2.to.3.
70. Quia non cognoui negotiatorem, introibo in potentias Domini. 141.d.2.to.2.
71. Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio Regis. 14.c.to 3.
72. Posuerunt in cælum os suum, & lingua eorum transiuit super terram. 63.c.2.to.1.
Deiecisti eos, dum alleuarentur. 17.d.2.to.1.
Tenuisti manum dexteram meã, & in voluntate tua deduxisti me,& cum gloria suscepisti me. 91. d.2.to.1.
75. Notus in Iudæa Deus,in Israël magnum nomen eius. 37.d.2.to.1.
Vouete,& reddite Domino Deo vestro. 171. b.t.2.
Terra tremuit, & quieuit dum exurgeret in iudicio Deus. 177.d.to.3.
76. Exercitatus sum,& defecit paulisper spiritus meus. 64.e.to.2.
77. Filij Ephrem intendentes arcum, & mittentes sagittas suas conuersi sunt in die belli. 7.a.2. 83. e. 2.to. 2.
Non custodierunt testamentum Dei, & in lege eius noluerunt ambulare. 7.a.2.to.2.
79. Qui sedes super Cherubim, manifestare. 142 d.2.to.2.
80. Exultate Deo adiutori nostro, iubilate Deo Iacob. 98.d.2.to.3.
82. Deus meus pone illos vt rotam. 66.c.to.3.
83. Beati qui habitant in domo tua,Domine. 131. b. to. 2.
84. Terra nostra dedit fructum suum. 4.2.to.2.
85. Inclina Domine aurem tuam,&exaudi me:quoniam egenus & pauper sum ego. 98.c.to.3.
Custodi animam meam, quoniam sanctus sum. 397. b.2.132.2.t.2.
86. Gloriosa dicta sunt de te,ciuitas Dei. 13.a.2.3.
Mater Siõ dicet; Homo,&homo factus est in ea,& ipse fũdauit eam Altissimus. 106.c.d.t.2.15.a.to.3.
Beati qui habitant in domo tua Domine,in sæcula sæculorum laudabunt te. 142.a.to.2.
88. Inueni Dauid seruum meum, oleo sancto meo vnxi eum. 69.e.2.t.2.
Aquilonem & mare tu creasti. 70.d.to.2.
Tu repulisti, & despexisti, distulisti Christum tuum. 142.c.2.to.2.
91. Iustus vt palma florebit, 200.a.to.2.
94. Venite adoremus & procidamus ante Deum. 3. a. 2. to. 2.
95. Omnes dij Gentium dæmonia. 30.e.to.1.
Dominus regnauit à ligno, &c. 20.d.to.3.
100. Non habitabit in medio domus meæ,qui facit superbiam. 52 a.2.to.3.
103. Iucundum sit ei eloquium meum; ego verò delectabor in Domino. 166.d.2.to.2.
Posuisti tenebras, & facta est nox. 92 c.to.2.
Suauis sit ei laudatio mea,ego verò delectabor in Domino. 12.c.to. 1.
105. Beati qui custodiunt iudicium,& faciunt iustitiam in omni tempore. 123.c.to.1.
108. Constitue super eum peccatorem. 22.b.2.to.1.
109. Tu es sacerdos in æternum, secundùm ordinem Melchisedech. 102 e.2.to.2.
Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion. 109.d.2.to 2.
Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextris meis. 14. c. to. 3.
110. Virtutem operum suorum annunciabit populo suo,vt det illis hæreditatẽ gentium. 88e.2.to.2.
111. Generatio rectorum benedicetur. 64.a.to.2.
114. Credo videre bona Domini in terra viuentium. 24.b.2.to. 2.
115. Dirupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo

funt. 91.e.2.tom.2.

14. Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, & vsque ad inferos peccatum illius obliuiscatur eius misericordia. 87.e.2.t.3.

27. Diues cùm dormierit, nihil secum auferet; aperiet oculos suos, & nihil inueniet; apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas. 88.a.to.3.

28. Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum: non commutabuntur pro ea vasa excelsa & eminentia: non adæquabitur ei aurum de Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur. 35.a.t.2.

29. Oculus fui cæco, & pes claudo; pater eram pauperum, &c. 68.e.2.to.2.

Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum; oculus fui cœco. 87.b.t.3.

31. Si contempsi subire iudicium cum seruo meo. 7.c.2.tom.1.

Per singulos gradus meos pronunciabo illum. 64.d.tom.2.

Ab infantia mea creuit mecum miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum. 187.b.to.3.

36. Simulatores & callidi prouocant iram Dei. 58. a. 2. tom. 1.

38. Numquid immites fulgura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi, adsumus? 119. c.2.tom.2.

Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat, quasi de vulua procedens. 28.b.tom.2.

Circumdedi illud terminis meis, & posui vectem & ostia, & dixi: Vsque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos. ibid.

40. Sub vmbra dormit, in secreto calami, & locis humentibus. 66.c.2.to.1.& 172.c.2.to.3.

Numquid armilla perforabis maxillam Leuiathan? 38.d.2.to.2.

Absorbebit fluuium, & non mirabitur: & habet fiduciam, quòd influat Iordanis in os eius. 90. a. tom.1.& 172.c.d.2.tom.3.

Numquid capies Leuiathan hamo. 105.b.2.to.2.

Protegunt vmbræ vmbram eius, circumdant eū salices torrentis. 172.c.2.tom.3.

Vos estis vasa iræ, & furoris domini reposita in diem vltionis, 179.b.tom.3.

## PSALMORVM.

1. Non sic impij, non sic; sed tanquam puluis, quem proiicit ventus à facie terræ. 173.d.to.3.

2. Tacui, semper silui, patiens fui, sicut parturiens loquar. 47.a.2.tom.1.

Dominus dixit ad me, Filius meus es tu: ego hodie genui te; postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. 14.a.to.3.

3. Tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa dentes peccatorum contriuisti. 132.b.2.to.1.

4. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. 90.d.tom.2.

Filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? 141. b.2.tom.2.

5. Odisti omnes qui operantur iniquitatem, perdes eos qui loquuntur mendacium. 186.a.t.2.

7. Deiecisti eos dum alleuarentur. 132.e.2.to.1.

8. Quis est homo, quòd memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum? 138.b.2.to.2.

9. Desideria cordis eorum exaudiuit auris tua. 87. a.2.t.2.

Dum superbit impius, inceditur pauper. 2.a.2.t.1.

Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me; apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi. 179.a.tom.2.

11. Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ. 117.b.2.tom.2.

13. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in voluptatibus suis. 66.e.2.t.1.& 172.e.2.

Dixit insipiens in corde suo; Nō est Deus. 68.a.t.1.

Linguis suis dolosè agebant, venum aspidum sub labiis eorum. 76.b.2.tom.2.

17. Torrentes iniquitatis conturbauerunt me. 143. c.2.to.2.

Populus, queṁ nō cognoui seruiuit mihi. 59.c.2.t.2.

18. In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. 119.b.c.2.t.2.

In sole posuit tabernaculum suum. 2.b.to.2.156. a.2.tom.2.19.b.tom.3.

Non est qui se abscondat à calore eius. 6.c.2.to.2.

19. Memor sit Dominus omnis sacrificij tui, & holocaustum tuum pingue fiat. 132.a.tom.3.

21. Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto. 19.e.2.to.3.

Sperauit in Domino, eripiat eum, saluum faciat eum, quoniam vult eum. 12.c.2.tom.3.

Manducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terræ. 170.b. 2.tom.2.

Ego sum vermis, & non homo. 15.e.2.& 109.d.t.2.

Reminiscentur, & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ, & adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ Gentium. 91.e.2.tom.1.& 43.a.b.tom.2.

Foderunt manus meas, & pedes meos. 43.a.110.d. tom. 2.& 12.d.2.tom.3.

23. Attollite portas principes vestras. 91. c. 2. 168. c.2.tom.2.

28. Adorate Dominum in aula sancta eius. 3.a.2. tom. 2.

29. Conuertisti planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, &c. 43.e.2.to.2. & 115. b.2.tom.2.

30. Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. 133.b.2.to.1.

31. Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo Iacob. 171.a.2.tom.2.

Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorū tecta sunt peccata. 29.c.38.c.125.b.tom.2.

Beatus vir cui non imputauit Dominus peccatum. 125.b.2.tom.2.

Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino. 139.d.t.2.

Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos. 198.2.tom.3.

33. Gustate, & videte, quoniam suauis est Dominus. 38.c.2.tom.1.

Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. 98.c.to.3.

34. Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me; apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi. 136.a.to.3.

35. Placebo Domino in regione viuorum. 24.b.t.2.

Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ. 66.b.96.a.2.131.b.tom.2.

36. Expecta Dominū, & custodi viam eius, & exaltabit te, vt hæreditate capias terram. 132.d.t.2.

Tanquam fœnum velociter arescent, & sicut olera herbarum cito cadent. 96.c.t.2.

38. Exaudi orationem meam Domine, & deprecationem meam, auribus percipe lacrymas meas. 131.a.2.to.2.

Dixi, Custodiam vias meas, vt non delinquam

in lingua mea. 142.e.2.to.2.
39. Sacrificium,& oblationem noluisti, holocausta etiam pro delicto non postulasti,tunc dixi: Ecce venio. 103.a.tom.2
40. Etenim homo pacis meæ,in quo sperabam,magnificauit aduersum me supplantationem.37. d.2.tom.1.& 19. b. tom. 1.
41. Quare tristis es anima mea,& quare conturbas me? 131.c.tom.2.
Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum,quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? 11. c 1.28.d.to.2.& 28.a.to.2.
Memor ero tui Domine, de terra Iordanis, & Hermonij à monte modico. 186.d.2.to.2.
44. Eructauit cor meum verbum bonum,dico ego opera mea Regi. 15.b.to.3.
Vnxit te Dominus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. 22.e.75.d.2.to.2. & 38.d.to.3.
Audi filia, & vide, & inclina autem tuam, & obliuiscere populum tuum,& domum patris tui. 23. b. 2.to.2.
Eructauit cor meum verbũ bonũ,&c. 151.d.2.t.2.
48. Sicut oues in inferno positi sunt,& mors depascet eos. 76 a.2. & 132.e.2.t.1.
49. Sacrificium laudis honorificabit me.170.b 2.t.2
Inuoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me. 148.a.2.to.2.
Ignis ante eum præibit, & in circuitu eius tempestas valida. 170.b to.2.
50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum,& in peccatis concepit me mater mea. 102.d.2.to 2.
Peccatum meum coram me est semper. 171.a.t.2.
Libera me de sanguinibus, Deus Deus salutis meæ. 72.e 2.tom.3.
54. Iacta cogitatum tuum in Domino, & ipse te enutriet. 151.b.to.3.
Si inimicus meus maledixisset mihi,supportassem vtique: & si is qui oderat me, super me magna locutus, &c. 19.a.2 to.3.
56. Filij hominum dentes eorum arma, & sagittæ,& lingua eorum machæra acuta. 73.d.2.to.1.
Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. 120. c. 2. tom. 2.
58. Non miserearis omnibus,qui operantur iniquitatem. 111. c.2.to.2.
Deus meus ostende mihi bona inter inimicos meos,ne occidas eos, ne quando obliuiscantur legis tuæ. 38.b.to.1.
59. Meus est Galaad, & meus est Manasses. 93. b. 2. tom. 1.
61. Diuitiæ si affluant,nolite cor apponere. 85.c.2 t.2
62. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. 170.a.2.tom.2.
Obstructum est os loquentium iniqua.162.b.2.t.3.
64. Valles abundabant frumento. 20.2.to.1.
66. Deus misereatur nostri,& benedicat nobis.109. b. tom. 3.
67. Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem,dedit dona hominibus. 20. b.to.3.
Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius: & fugiant à facie eius, qui oderunt eum. Sicut deficit fumus,deficiant,&c. 157.b.2.t.1.
Deus conquassabit, capita inimicorum suorum verticem capilli perambulantium in delictis suis. 53.a.2.to.2.
68. Saluum me fac Domine, quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animam meam.28.e.114.e.t.2.
69. Deus in adiutorium meum intende,Domine ad adiuuandum me festina. 100.b.to.3.
Adiutor meus, & liberator meus es tu, Domine ne tardaueris. 147.c.2.to.3.
70. Quia non cognoui negotiatorem, introibo in potentias Domini. 141.d.2.to.2.
71. Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio Regis. 14.c.to 3.
72. Posuerunt in cælum os suum, & lingua eorum transiuit super terram. 63.c.2.to.1.
Deiecisti eos, dum alleuarentur. 17.d.2.to.1.
Tenuisti manum dexteram meã, & in voluntate tua deduxisti me,& cum gloria suscepisti me. 91. d.2.to.1.
75. Notus in Iudæa Deus,in Israël magnum nomen eius. 37.d.2.to.1.
Vouete,& reddite Domino Deo vestro. 171. b.t.2.
Terra tremuit, & quieuit dum exurgeret in iudicio Deus. 177.d.to.3.
76. Exercitatus sum,& defecit paulisper spiritus meus. 64.e.to.2.
77. Filij Ephrem intendentes arcum, & mittentes sagittas suas conuersi sunt in die belli. 7.a.2. 83. e. 2.to. 2.
Non custodierunt testamentum Dei, & in lege eius noluerunt ambulare. 7.a.2.to.2.
79. Qui sedes super Cherubim, manifestare. 142 d.2.to.2.
80. Exultate Deo adiutori nostro, iubilate Deo Iacob. 98.d.2.to.3.
82. Deus meus pone illos vt rotam. 66.c.to.3.
83. Beati qui habitant in domo tua,Domine. 131. b. to. 2.
84. Terra nostra dedit fructum suum. 4.2.to.2.
85. Inclina Domine autem tuam,&exaudi me:quoniam egenus & pauper sum ego. 98.c.to.3.
Custodi animam meam, quoniam sanctus sum. 397. b.2.132.2.t.2.
86. Gloriosa dicta sunt de te,ciuitas Dei. 13.a.2.3.
Mater Siõ dicet;Homo,&homo factus est in ea,& ipse fũdauit eam Altissimus. 106.c.d.t.2.15.a.to.3.
Beati qui habitant in domo tua Domine,in sæcula sæculorum laudabunt te. 142.a.to.2.
88. Inueni Dauid seruum meum, oleo sancto meo vnxi eum. 69.e.2.t.2.
Aquilonem & mare tu creasti. 70.d.to.2.
Tu repulisti, & despexisti, distulisti Christum tuum. 142.c.2.to.2.
91. Iustus vt palma florebit, 200.a.to.2.
94. Venite adoremus & procidamus ante Deum. 3. a. 2.to.2.
95. Omnes dij Gentium dæmonia. 30.e.to.1.
Dominus regnauit à ligno, &c. 20.d.to.3.
100. Non habitabit in medio domus meæ,qui facit superbiam. 52 a.2 to.3.
103. Iucundum sit ei eloquium meum; ego verò delectabor in Domino. 166.d.2.to.2.
Posuisti tenebras, & facta est nox. 92 c.to.2.
Suauis sit ei laudatio mea,ego verò delectabor in Domino. 12.c.to.1.
105. Beati qui custodiunt iudicium,& faciunt iustitiam in omni tempore. 123.c.to.1.
108. Constitue super eum peccatorem. 22.b.2.to.1.
109. Tu es sacerdos in æternum, secundùm ordinem Melchisedech. 102 e.2.to.2.
Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion. 109.d.2.to.2.
Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextris meis. 14. c. to. 3.
110. Virtutem operum suorum annunciabit populo suo,vt det illis hæreditatẽ gentium. 88e..2.to.2.
111. Generatio rectorum benedicetur. 64.a.to.2.
114. Credo videre bona Domini in terra viuentium. 24.b.2.to. 2.
115. Dirupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo

hostiam laudis. 59.d.2.tom.3.
Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, &c. 162.c.38.d.88.b.& 103.e.& a.2.t.2.
Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi eius. 171..c.to.2.
Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. 219.c.b.to.2.
116. Laudate Dominum omnes gentes, & collaudate eum omnes populi. 2.a.to.2.
117. Castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me. 92.a.2.to.1.
Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis. 33.b.2.t.1.
Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. 120.b.to.2.
118. Maledicti qui declinant à mandatis tuis. 30. a.2.tom.1.& 44.b,tom.2.
Media nocte surgebam ad confitendum tibi. 94. b.2.tom.3.
Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine, & lumen semitis meis, 89.b.2.tom.2.
Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei. 131.b.2.tom.2.
Discedite a me maligni, & scrutabor mandata Dei mei. 135.d.tom.2.
Fiat manus tua, vt saluet me. 162.b.tom.2.
Bonum mihi lex oris tui super millia auri & argenti. 3.b.tom.2.
Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. 111.3.tom.e.2.
121. Lætatus sum in his quæ dicta sūt mihi. 117.a.t. 1.
131. Hæc requies mea in sæculum sæculi; hic habitabo, quoniam præelegi eam. 104.c.2.tom.3.
Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem meam. 14.d.tom.3.
Sacerdotes tui induantur iustitiam. 85.a.tom.3.
136. Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui. 114.b.2 tom.3.
137. Humilia respicit, & alta à longe cognoscit. 114. b.2.& 8. d. 2. tomo 2.
138. Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius. 136.c.t.1.
Nimis honorati sunt amici tui Deus 156.d.2.t.2.
140 Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis. 149.c.2.t.2.
Oleum peccatoris non impinguet caput meum. 283. e.
Eleuatio manuum mearum, sacrificium vespertinum. 60.a.2.tomo 1.
Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu Domini. 3.b.2.tomo.2.
142 Anima sicut terra sine aqua tibi. 11.c.2.t.1.
Non intres in iudicium cum seruo tuo. 148.b.t.2.
144. Miserationes eius super omnia opera eius. 139. e.2.tomo 2.
Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt, & iustitia tua exultabunt. 96. d. t. 2.
145. Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos. 25.a.to.2.
147. Qui emittit eloquium suum terræ, velociter currit sermo eius. 15.b.32.a.t.2.

PROVERBIORVM.

1. Si sederis cœnare ad mensam potentis, considerans intellige, quæ apponuntur tibi, & sic mitte manum tuam, sciens quoniam talia oportet te præparare. 163.b.tomo 2.
Vocaui & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. 130. a. b. tomo 1.
3. Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam, & qui tenuerit eam beatus. 29. a.2.tom.1.
Misericordia & veritas non te deserant, circumda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui, & inuenies gratiam, & disciplinam bonam coram Deo, & hominibus. 87.d.t.3.
Ne dicas amico tuo, vade & reuertere, & cras dabo tibi, cùm statim possis dare. ibid.
7. Irretiuit eum multis sermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum: statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciuiens, & ignorans, & nescit quod ad vincula stultus trahatur. 93.e.tom.1.
9. Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem. 100.2.e.tom.2.
Sapientia immolauit victimas suas, miscuit vinū, & proposuit mensam sum, &c. 38.c.2.t.1.
10. Filius sapiens lætificat patrem, filius verò stultus mœstitia est matris suæ. 102.c.2.tomo. 1 & 96. e. 2. tomo 2.
Substantia diuitis vrbs fortitudinis, pauor pauperum egestas eorum. 87.e.to.3.
13. Diuitiæ hominis redemptio eius. 56. c. 2. tomo 1. & 86. 2. tom. 3.
Qui custodit os suum, custodit animam suam; qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet malum. 175. a.tomo 2.
14 Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis. 122.a.to.2.
Misericordia & veritas præparant bona; in omni opere bono erit abundantia. 87.d.tomo 3.
Qui despicit proximum suum, peccat, qui autem miseratur pauperi, beatus erit. 87.b2..to.3.
Qui credit in Domino, misericordiam diligit, &c. ibid.
16. De ore prudentis procedit mel. 31.c.2.to.1.
Anima laborantis laborat sibi, quia compellit eum os suum. 24.b.1.to.1.
17. Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum. 50.a.to.1.
18. Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis. 115.a.2.to.1.& 157.d.t.2.
Peccator cùm venerit in profundum malorum, contemnit. 133.e.to.2.
19. Honora Dominum de tua substantia. 87.c. to.3.
Qui dat pauperi, Domino fœneratur. 182.a.2.to.2.
Auris quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur. 50 a.to.1.
20. Abominatio est Domino pondus duplex: & statera dolosa. 84.b.7.c.2 to.2.
Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens. 97. c. 2. tom. 1.
Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato? 88.b.to.3.
Hæreditas ad quam in principio festinatur, benedictione carebit. 107.c.2.t.3.
21. Thesaurus desiderabilis in ore sapientis. 6.2.2. to. 2.
Melius est habitare in terra deserta quàm cum muliere rixosa & iracunda. 34.d.2.to.1.
22. Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso; ne fortè discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ. 34.d. 2.tom.1.
Non transgredieris terminos, quos tibi Patres tui constituerunt. 3.d.2.t.2.
23. Noli subtrahere à puero disciplinam. Si enim percusseris eum virga, non morietur. Tu virga

percutis eum, & animam eius de inferno liberabis. 34. d. 2. t. 1.

24. Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum, vt postea ædifices domum tuam. 6. c. t. 1.

Cum detractoribus ne commisceatis colloquiū, quoniam repētè veniet perditio eorum, & ruinam vtrorumque quis nouit? 135. c. d. t. 3.

25. Iustus quasi Leo confidens, absque terrore erit. 73. a. t. 2.

Sicut qui nimium comedit mel, euomit illud; sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. 24. a. tom. 2.

Iaculum & gladius, & sagitta acuta homo, qui loquitur contra proximum suum testimonium falsum. 73. c. 2. to. 1.

Sicut acetum in nitro, ita qui cantat carmina cordi peruerso. 12. d. 2. tom. 1.

26. Sicut noxius est qui mittit lanceas, & sagittas in mortem, sic vir qui fradulenter nocet amico suo, & cùm fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci. 31. c. 2. tom. 1.

27. Melior est manifesta correctio quàm amor absconditus. 34. b. 2. 106. e. 2. to. 1.

28. Qui abscondit scelera sua non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. ibid. c. 2.

Beatus homo qui semper est pauidus; qui verò mentis est duræ, corruet in malum. 130. b. 2. t. 1.

29. Pauper & creditor obuiauerunt sibi, vtriusque illuminator est Dominus. 87. d. 2. to. 3.

Viro qui corripientem dura ceruice contemnit, repētinus superueniet interitus, & eum sanitas non sequetur. 34. c. 2. 36. c. 2. 106. e. 2. tom. 1.

30. Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: Affer, affer. 13. a. 2. tom. 1.

31. Fortitudo & decor est indumētū eius. 144. b. 2. t. 3.

Multæ filiæ congregauerunt diuitias, & tu supergressa es vniuersas. 144. d. 2. tom. 3.

Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem. 87. d. 2. tom. 3.

Non timebit domui suæ à frigore niuis; omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus. ib.

Nobilis in portis vir eius, cùm sederit cum senatoribus terræ, 107. b. 2. tom. 3.

## ECCLESIASTES.

1. Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum vnde exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum fluant. 37. b. c. to. 3.

6. Sunt iusti & sapientes, quorum opera in manu Domini, & tamen nescit homo, vtrum amore, an odio dignus sit; sed omnia in futurum seruantur incerta. 51. a. 2. to. 1.

11. Si centum annis vixerit homo, & in his omnibus lætus factus, reminiscere debet tēporis tenebrosi, & dierum malorum, &c. 118. c. tom. 1.

Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quia post multa tempora recipies illum, & cætera. 88. b. t. 3.

## CANTIC. CANTICOR.

1. Nigra sum, sed formosa filiæ Hierusalem: nolite me considerare quòd fusca sim, quia decolorauit me sol. 52. b. tom. 1. & 29. d. 2. t. 2.

Sicut malus inter ligna siluarum, sic dilectus meus inter filios. 163. d. tom. 2.

Introduxit me rex in cellam vinariam; exultabimus, & lætabimur in te. 154. d. 2. & 47. a. t. 2.

Dilectus meus inter vbera mea commorabitur. 113. a. 2. tom. 1.

Vnguentum effusum nomen tuum. 133. to. 1. & 22. e. 2. tom. 3.

Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. 80. c. t. 2.

2. Surge amica mea, sponsa mea, & veni columba mea in foraminibus petræ, in cauernis maceriæ. 122. d. 2. tom. 2.

Capite nobis vulpeculas, quæ demoliuntur vineam Domini. 2. b. 2. t. 2.

Adiuro vos, filiæ Hierusalem, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit. 116. e. tom. 3.

3. Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij. 3. c. d. 92. a. t. 2.

Ista est speciosa inter filias Hierusalē. 92. c. 2. t. 2.

En lectulum Salomonis, sexaginta fortes ambiunt illū ex fortissimis Israël: omnes tenentes gladios & ad bella doctissimi. 98. e. & 133. b. 2. to. 2.

4. Coronaberis de vertice Sanir, de capite Amana, & Hermon, de cubilibus leonum. 78. d. 2. t. 2.

Dentes tui sicut grex tonsarum quæ ascenderunt de lauacro. 59. c. to. 2.

Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. 46. d. to. 2.

Sicut turris Dauid collum tuum: quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. 98. a. 2. to.

Oculi tui columbarum absque eo quod intrinsecus latet. 35. e. 2. t. 2.

Tota pulchra est amica mea, & macula non est in te. 91. a. 2. t. 2.

Fauus distillans labia tua sponsa; mel & lac sub lingua tua. 3. c. 2. tom. 1.

5. Guttur eius dulcedo, & totus concupiscentia. 33. c. 2. tom. 1.

Comedite amici mei, & bibite, & inebriamini charissimi. 163. b. to. 2.

Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illam. 79. a. 2. to. 2. & 116. c. t. 3.

Dilectus meus misit manū suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactū eius. 79. b. 2. t. 2.

Venter eius eburneus distinctus sapphyris. 151. b. 2. tom. 2.

Oculi tui sicut columbæ super riuos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta fluenta plenissima. 179. e. to. 2.

6. Descendi ad hortum meum, vt viderem poma conuallium, & inspicerem si floruisset vinea, &c. 107. a. 2. to. 2.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto deliciis affluens. 25. a. tom. 2.

Vna est columba mea; vna genitricis suæ. 22. b. 2. tom. 2.

Nesciui, anima mea conturbauit me propter quadrigas Aminadab. 32. d. tom. 2.

7. Quàm pulchra es & decora, charissima in deliciis; statura tua assimilata est palmæ. 162. c. 2. to. 2.

Comæ capitis tui, vt purpura Regis iuncta canalibus. 162. e. 2. t. 2.

Dixi, ascendam in palmam, apprehendam fructus eius; & erunt vbera tua sicut botri vineæ, &c. 43. e. 2. tom. 2.

Mane surgamus ad vineam, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt. 107. b. 2. t. 2.

8. Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum. 90. b. 2. 163. c. tom. 2.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto deliciis

affluens,innixa super dilectum suum. 90.a.t.2.

SAPIENTIÆ.

1.Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum,& auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu. 59.c.tom.1.& 46.c.t.3.
Benignus est spiritus sapientię, & non liberabit maledictum à labiis suis. 27.b.2.t.3.
2.Opprimamus virum iustum, quia contrarius est operibus nostris. 20.c.t.1.
Vnguentis nos impleamus,& non prætereat nos flos temporis, coronemus nos rosis, antequam marcescant. ibidem.
Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo,& abstinet se à vitiis nostris tanquam ab immunditiis. 16.b.2.t.3.
4.Consummatus in breui expleuit tempora multa. 210.b.2.t.2.
Senectus venerabilis est,nô diuturna,nec numero annorum computata. Cani sunt autem sensus hominis & ætas senectutis vita immaculata placens Deo. ibid. c. 2.
Spuria vitulamina non dabunt radices altas.124.a.2.tom.3.
5.Errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis,lassati sumus in via iniquitatis,& perditionis,&ambulauimus vias difficiles,viam autem Domini ignorauimus, &c. 47.2.130.d.t.1.& 2.b.t.2.
11.Cùm sis iustus, & omnia iustè disponas, ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnas. 27.b.2.t.3.
12.Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas,& cum magna reuerentia disponis nos. 124.a.2.t.1.
16.Panem de cœlo dedisti eis, Domine, habentem omne delectamentum. 155.d.2.to.2.

ECCLESIASTICI.

1.Hanc occupationem pessimam dedit Deus filliis hominum,vt occuparentur in ea. 13.a.t.1.
2.Cúmque me conuertissem ad vniuersa opera quæ fecerunt manus meæ,& ad labores, in quibus frustra sudaueram,vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi. 13.b.t.1.
3.Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. 88.c.t.3.
Fili suscipe senectam patris tui, & ne contristes eum in vita illius,& si defecerit, veniam da. 124.c.tom.1.
Qui honorat patrem suum, vitam viuit longiorem, & qui obedit patri refrigerabit patrem. 123.d.2 tom.1.
Benedictio patris firmat domos filiorum, maledictio autem matris eradicat fundamenta.123.c.2.tom.1.
5.Auarus non impletur pecunia,& qui amat pecunias,fructus non capiet ex eis. 103.d.2.t.1.
Vbi sũt opes multæ,multi & qui comedũt eas.ib.
7.Honora patrem tuum, & gemitum matris tuæ non obliuiscaris, memento quoniam nisi per illos natus non fuisses.& retribue illis, quomodo & illi tibi. 114.b.to.1.
10.In cogitatione tua Regi ne detrahas,&in secreto cubilis tui,ne maledixeris diuiti, quia auis cæli portabit vocem tuam. 111.c.2.t.1.
11.Qui obseruat ventum,numquam seminat,&qui considerat nubes numquam metit. 118.c.2.t.1.
12.Quis medebitur incantatori à serpente percusso? 12.d.2.t.1.
19.Vinum apostatare facit etiam sapientes. 97.c.2.tom.1.
20.Qui operatur terram suam, exaltabit aceruum frugum: & qui operatur iustitiam,ipse exaltabitur, 61.c.t.1.
21.Labia imprudentium stulta narrabunt, verba autem prudentium statera ponderabuntur. 99.a.2.t.1.
22.Musica in luctu,importuna narratio est.32.b.t.1.
24.Posuit Dauid puero suo excitare Regem ex ipso fortissimum,& in throno honoris sedentem in sempiternum, &c. 129.b.c.2.119.d.t.2.& 15.a.t.3.
Legem mandauit Moyses in præceptis iustitiarum & hereditate domui Iacob,& Israël promissionis 119.d.t.2.& 15.a.t.3.
28.Flagelli plaga liuorem facit,plaga autem linguæ comminuet ossa. 15.c.2.to.1.
Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic, quasi qui interierunt per linguam suam. 14.d.2.t.2.
Sepi aures tuas spinis,&noli audire linguã nequã & ori tuo facito ostia,& seras auribus tuis, aurum tuũ,& argentum tuum confla,&c. 15.a.t.2.
31.Beatus siquidem vir qui potuit transgredi,& non est transgressus: facere mala, & non fecit: ideo stabilita sunt bona illius in Domino. 9.c.t.2.
32.Ducem te constituerunt: noli extolli, sed esto in illis,quasi vnus ex illis. 7.d.2.to.1.
33.Iugum, & lorum curuãt collum durum, & seruum inclinant operationes assiduæ. 33.d.t.1.
34.Dona iniquorum non probat Altissimus,nec respicit in oblationibus iniquorum. 103.c.2.to.1.
Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, & non sunt beneplacitæ subsannationes iniquorum. ibid.
Qui baptizatur à mortuo,& iterum tangit illum, quid prodest lauatio eius? tom.1.38.b.t.2.
35.Qui conseruat legem, multiplicat orationem, & sacrificium salutare, attendere mandatis. 123.c.tom.1,
43.In sermone eius siluit ventus, cogitatione sua placauit abyssum,& plantauit illum Dominus Iesus: propter ipsum consummatus est itineris finis, & in sermone eius consummata sunt omnia. 15.b.t.3.
47.Dominus purgauit peccata ipsius,& exaltauit in æternum cornu ipsius, & dedit illi testamentum regum, & sedem gloriæ in Israël. 15.c.2.tom.3.

ISAIÆ.

1.Venite & arguite me. 4.c.c.2.7.c.2.& 111.c.2.t.1.
Iudicate pupillo,defendite viduam. 7.c.2.t.1.
Filios genui, & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. 37.c.2.t.1.& 88.d.2.t.2.
Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? 72.c.2.t.3.
2.Exaltabitur autem Dominus solus in die illa,quia dies Domini exercituum super omnem superbum, & excelsum,& super omnem arrogantem,&c. 47.d.e.& 129.d.2.t.1.
3.Pro eo quòd eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo,& nutibus oculorum ibãt, & plaudebant,ambulabant pedibus suis,& composito gradu incedebant, decaluabit Dominus, verticem filiarum Sion ait Dominus. 180.b.t.3.
4.Omnis caro fœnum,& omnis gloria eius, quasi flos fœni. 153.c.tom.3.

5. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad misericordem ebrietatem. 97. d.2.to.1.& 120.e.to.2.
Vinea Domini Sabaoth, domus Israël est. 120.2. to. 2.
Generationem eius quis enarrabit? 24.b.& 106. e. 2. to.2.
6. Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum. 73.d.to.1.
Duabus velabant faciem, & duabus velabant pedes, & duabus volabant. 51.d.to.1.
Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne forte videat oculis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & conuertatur, & sanem eum. 12. a. 2.tomo 3.
7. Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel, butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum. 4.d.& 48.d.to.2.
9. Habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta est eis. 34.b.2.to.2.
Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus: sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus. 133.a.2.to.1.
Vocabitur Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis. 37.d.2.tom.1.147.b.2.to.2.
10. Computrescit iugum à facie olei. 22.a. tom. 2.
11. In die illa erit radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, &c. 399.14.2.to.3.
Spiritu labiorum suorum interficiet impium. 91. d.2.to.1.
Egredietur virga de radice Iesse. 133.a.43.d.to.1. 4.d.106.b.2.to.& 13.e.tom.3.
Requiescet super eum spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij, & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis. 127.d.to.2.
Percutiet Dominus fluuium Ægypti in septem riuis, ita vt transeant per eum calceati. 143. b. 2. to. 2.
Habitabit lupus cum agno, & pardum cum hœdo accubabit, vitulus, & leo, & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos. 19. tom. 3.
12. Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. 4.b.2.to.2.
13. Ecce dies Domini veniet insanabilis: dies furoris & iræ, vt ponat orbem terræ desertum, & peccatores perdat ex eo. 46.c.2.& 129.a.to.1.
14. In cœlum conscendam, super astra cæli exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, & similis ero Altissimo. 87.b.2.110.a.2.to.1.& 29.d.to.3.
16. Ponam super his qui fugerunt de Moab, leonē & reliquias terræ. Emitte agnum Domine, dominatorem terræ de petra deserti ad mōtem filiæ Sion. 15.d.2.tom.3.
18. Omnis qui credit in illum, non confundetur. 138.d.2.to.3.
19. Cor Ægypti tabescet in medio eius, & concurrere faciam Ægyptios aduersus Ægyptios, & pugnabit vir c[illegible]tra fratrem suum, & ciuitas aduersus ciuitatem, regnum aduersus regnum, &c. 137.e.to.2
Ecce Dominus ascendet super nubē leuē. 109.e.t.2
In illa die erit altare Domini in medio terræ Ægypti, & titulus iuxta terminum eius Domini. 30.2.to.1.
20. Locutus est Dominus in manu Isaiæ filij Amos, dicens: Vade, & solue saccum de lumbis tuis, & calceamenta tolle de pedibus tuis. 113.b.2.t.3.
21. Super speculam Domini ego sum, stans iugiter per diem & super custodiam meam ego sum, stans totis noctibus. 131.d.to.2.
23. Non parturiui, & non peperi, & non enutriui iuuenes, nec ad incrementum perduxi virgines. 137.e.2.to.3.
27. In illa die vinea meri cantabit ei, ego Dominus qui seruo eam. 120.d.to.2.
28. Ecce ego mittam in fundamento Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum. 13.d.2.to.3.
29. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. 170.b.2.to.3.
Et erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati, quem cùm dederint scienti literas, dicens Lege istum, & respondebit: Non possum, &c. 128.e.tom.2.
Et erit desertum in Chermel, & Chermel in saltum reputabitur. 121.a.2.to.2.
30. Populus enim ad iracundiam prouocans est, & filij mendaces, filij nolentes audire legem Dei, qui dicunt videntibus: Nolite videre, & aspicientibus: Nolite aspicere: ea, quæ recta sunt, loquimini, nobis placentia, &c. 36.c.2.to.1.
33. Diuitiæ salutis sapientia, & scientia, timor Domini ipse est thesaurus eius. 16.b.t.2.
Qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos ne videat malum, iste in excelsis habitabit. 58.a.to.1.
Qui excutit manus suas ab omni munere. 25.d. tom. 1.
Ponam ergo circulum in naribus tuis, & frænum in labiis tuis, & reducam te in via, per quam venisti. 20.b.2.to.1.
34. Dies vltionis Domini, annus retributionis iudicij Sion, & conuertentur torrentes eius in picem ardentem, die ac nocte non extinguentur in sempiternum. 129.d.e.to.1.
35. Scissæ sunt in deserto aquæ, & torrentes in solitudine, & quæ erat arida in stagnum, &c. 128.c.2.tom.2.
37. In multitudine quadrigarum mearum ego ascendam altitudinem montium, iuga Libani. 2.a.to.1.
38. Dum adhuc ordirer, succidit me. 30.b.2.to.1.
40. Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. 129. e. 2. to. 2.
Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem. 133.b.2.to.1.
Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini. 58.e.2.to.2.
Ecce gentes quasi non sint, sic sunt coram eo: quasi nihilum & inane reputatæ sunt ei. 143.a.t.2
41. Priora annunciate mihi, & nouissima quæ futura sunt, & dicam, quia dij estis. 51.e.to.1.
Primus ad Sion dicit: Ecce adsum, & Hierusalem Euangelistam dabo. 32.d.2.127.e.2.to.2.
44. Effundam spiritum meum super semen tuum, & benedictionem meam super stirpem tuam, &c. 29.c.2.to.1.
Effundam aquam super sitientem, & fluenta super aridam. 84.d.121.e.to.1.& 20.d.to.3.
45. Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet Saluatorem. 94.d. 2. tom. 2.
Ego suscitaui eum ad iustitiam, & omnes vias eius dirigam. 13.c.to.3.

49.Redite præuaricatores ad cor. 18.b. & 83. a.t.2.
Vtinam disrumperes cælos, & descenderes. 143. a. t. 2.
47.Descende, sede in puluere,virgo filia Babylonis,sede in terra,non est solium filiæ Chaldæorum. 116. e t. 3.
49.Viuo ego,dicit Dominus, nisi hos omnes induam sicut vestimentum. 43.e.t.2.
Parum est vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob,& fæces Israël conuertendas. 11.d 2.t.3.
Dedi te in lucem gentium,vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. ibidem.
50.Ite in lumine ignis vestri, & in flamma, quam accendistis. 60.c. 2.t. 2.
51.Humiliauerunt te,& dixerunt animæ tuæ, incuruare, vt transeamus. 162. d. 2. t.2.
52.Beati pedes euangelizantium pacem,euangelizantium bona. 65. c.2.tom.2.
53.Et nos putauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum. 162. c. t. 2.
Generationem eius quis enarrabit? 145. e.2. t.2.
54.Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende: ne parcas: longos fac funiculos tuos, & clauos tuos consolida. 77. c.2. t. 2.
55.Ecce gentem quam nesciebas vocabis;&gentes quæ te non cognouerunt, ad te current. 59. c. 2. t. 2.
56.Hæc dicit Dominus Eunuchis, qui custodierint sabbata mea, & legerint quod volui, & tenuerint fœdus meum,dabo eis in domo mea, & in muris meis locum. 75. a. t.3.
58.Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. 136.d.2.
Implebit Dominus splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit,&c. 36.d.e.2.
Erit anima tua sicut hortus irriguus,&sicut fons, cui non deficiunt aquæ. 29.c. & 12. d.t.2.
Super quem, requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos? 40.d. 2.t.3.
Orietur in tenbris lux tua,& tenebræ tuæ erunt. &c. 133. e. t.3.
61.Vide humilitatem meam,& laborem meum, 20.c. t. 2.
Induit me Dominus vestimento salutis,& indumento lætitiæ circumdedit me,quasi sponsus decoratus corona, & quasi sponsa ornata monilibus suis. 113. b. 2. to.1.
Ædificabunt deserta sæculorum, & ruinas antiquas erigent,& instaurabunt ciuitates desertas,& dissipatas. 126. b. tom. 1.
62.Quis est iste qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra? 91.c.2.& 107.c.2.t.2.
63.Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimentum tuum sicut calcantium in torculari? 107. c. 2.t.2.
65.Maledictus puer centum annorum. 89. a. t.2.
Et habitabunt,& plantabunt vineas, & comedent fructus eorum. 77.c.2. t. 2.
66.Super quem requiescet spiritus meus,nisi super humilem,& mansuetum, & trementem sermones meos? 29. a. t.1.
Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. ibid.
Egredientur,& videbunt cadauera virorum, qui præuaricati sunt in me, vermes eorum non morientur, & ignis eorum non extinguetur. 129.c. t.1.& 115.e. t.2.
Numquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus? 173.d.2.to.3.


## IEREMIÆ.


2.Filij Mempheos,& Taphnes constuprauerunt te vsque ad verticem. 18.a.t.1.
4. Docuerunt linguam suam loqui mendacium, vt inique agerent laborauerunt. 175.a.t.2.
Senius cordis mei dissipati sunt. 79 c.2.t.2.
Nouate vobis nouale,& nolite serere super spinas, 61.c.& 135.a.t.1.
Laua Hierusalem à malitia cor tuum, vsquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ? 59.c.& 134. e. 2. t.1.
5.Saturauit eos, & mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur, equi amatores in fœminas emissarij facti sunt,&c. 22. a. 2. t.1.
Vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat. 176. c.2.t. 3.
6.Vt quid mihi thus de Saba offertis, & calamum suaue olentem de terra longinqua? Holocausta vestra non sunt accepta, & victimæ vestræ non placuerunt mihi. 176.c.2 .t.3.
8.Attendi, & auscultaui,nemo quod bonum est hiatur. 59. c. t.1.
Expectauimus pacem,& non est bonum, tempus curationis,& ecce turbatio. 11.a.2. t.1.
9.Ecce ego cibabo eos absinthio, & potabo eos felle. 18.b.t. 1.
Mors intrauit per fenestras nostras. 122. d. 2.t.2.
Docuerunt linguas suas loqui mendacium, vt iniquè agerent, laborauerunt 186.a.& 189. b. t 2.
Frater iniquus supplantauit me, & omnis amicus fraudulenter incedit in me. 135. a. t.1.
Audite mulieres verbum Domini, & assumant aures vestræ sermonem oris mei, docete filias vestras lamentum, & vnaquæque proximam suam planctum. quia ascendit mors per fenestras vestras, ingressa est domos vestras dispergere paruulos de foris, iuuenes de plateis. 179. b. t. 3.
10.Non est in homine via eius. 185. c. t.2.
Pastores multi demoliti sunt vineam meam, cōculcauerunt partem meam,&c. 19.d.2.t.1.
11.Domine,demonstrasti mihi,& cognoui,tu ostendisti mihi studia eorum, & ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. 19. d. 2. t. 3.
12.Si mutare potest Æthiops pellem suam,aut Pardus varietatem suam,& vos poteritis benefacere,cùm didiceritis malum. 19. d.2.t.1.
13.Propter multitudinem iniquitatis tuæ reuelata sunt verecundiora tua, pollutæ sunt plantæ tuæ. 19. d. 2. t.1.
Surge,vade ad Euphratem,& tolle inde lumbar.
Et abij.& tuli lumbar de loco, vbi absconderam illud,&c. 271. c.tom.3.
15. Væ mihi mater mea: quare me genuisti virum rixæ,virum discordiæ in vniuersa terra? 17.b. 2. to.1.
17.Perdix fouit, quæ non peperit: fecit diuitias, & non in iudicio: in dimidio dierum suorum relinquet eas, & in nouissimo suo erit insipiens. 91. c. 2. to.1.
Bonas facite vias vestras & studia vestra, & audite vocem Domini Dei vestri, & pœnitebit Dominum mali, quod locutus est aduersum vos. 24.a.tom.3.
20.Maledicta dies in qua natus sum. 17.c.2.t.3.
22.Sepultura asini sepelietur, putrefactus & proiectus extra portas Hierusalem.

178. c. tom. 3.

Si fuerit annulus dexter in manu mea, inde euellam eum. 90.d.2.& 163.a.tom.2.

Terra, terra, terra, audi sermonem Domini: Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum, qui in diebus suis non prosperabitur. 17. b. 2. tom. 1.

23. Contritum est cor meum in medio mei: & contremuerunt omnia ossa mea. ibid. d. 2.

Quia adulteriis plena est terra, quia à facie maledictionis luxit terra, arefacta sunt arua deserti. ibid. c. 2.

Numquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus & quasi malleus conterens petrã? 170. c.

25. Seruient omnes gentes istæ Regi Babylonis septuaginta annis: cúmque impleti fuerint anni septuaginta, visitabo super Regem Babylonis. 20. d. tom. 3.

29. Ecce mittam in eos gladium & famem, & pestem, & erunt in maledictionem, & stuporem, & in sibilum, &c. 65.d.2.tom.1.

31 Ecce venient dies, dicit Dominus, & feriam domui Israël, & domui Iuda fœdus nouum, &c. 20. a. tom. 3.

Faciet Dominus nouum super terram, & ecce mulier circumdabit virum. 107.a.2.143. a.tom.2.& 19.tom.3.404.b.

32. Eme tibi agrum meum, qui est in Anathoth, tibi enim competit ex propinquitate, vt emas eum. 56. d. tom. 1.

35. Vade ad domum & Rechabitarum, loquere eis: & introduces eos in domum Domini in vnam exedram thesaurorum, & dabis eis bibere vinum. 97. e.tom.1.27.c.2.tom.3.

Pro eo quòd obedistis præcepto Ionadab patris vestri, & custodistis omnia mandata eius, &c. 98.a.b.tom.1.

50. Ecce ego ad te superbe, dicit Dñs, quia veniet dies tuus, tẽpus visitationis tuæ: & cadet superbus, & corruet, & nõ erit qui suscitet eũ. 20.e.t.1.

51. Ecce ego ad te mons pestifer, ait Dominus, qui corrumpis vniuersam terram, vt extendam manum meam super te, & euellam te de petris, &c. ibid.

## T H R E N.

1. Manum misit ho[stis] ad omnia desiderabilia eius: quia vidit gentes [in]gressas Sanctuarium suum, de quibus præceperas, ne intrarent in Ecclesiam tuam. 71.c.to.3.

Vide Domine quoniam tribulor, venter meus conturbatus est, subuersum est cor meum in memetipsa, quoniam plena sum amaritudine, foris interficit gladius, & domi mors similis est. 71. d.to.3.

2. Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea, effusum est in terra iecur meum super contritione filiæ populi mei. 71. c.2.tom.3.

3. Opposuisti nubem, ne transeat oratio. 63.b.2.t.2.

In tenebrosis collocauit me quasi mortuos sempiternos, circumædificauit aduersum me, vt non egrediar. 111.d.tom.3.

Bonum est pastorali cum silentio salutare Domini. 113.b.to.1 104.a.2.& 111. b.2.to.3.

Leuate corda vestra cum manibus ad Deum. 116 e.tom.1.

Cecidit in lacum miseriæ vita mea, perempta est iniquitatibus meis anima mea. 64.b.2.t.1.

4. Maior effecta est iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum quæ subuersa est in momento. 71.b.t.3.

Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris, cui diximus; In vmbra tua viuemus in gentibus. 17.b.tom.3.

Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. 96.d.2.to.2.

Adhæsit cutis eorum ossibus, aruit, & facta est quasi lignum. 166.b.2.to.1.

## B A R V C H.

3. Inquire pacem, & persequere eam. 20.d.to.2.

O Israël, quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius: magnus, & non habet consummationem, excelsus & immensus. 122. b. tom. 3.

## E Z E C H I E L I S.

1. Similitudo vultus eorũ facies hominis, & facies leonis à dextris ipsorum quatuor, & facies bouis à sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilæ desuper ipsorum quatuor. 29. d. 2. & 17. d. 2. tom. 2.

Vbi erat impetus, illuc gradiebantur. 119.c.2. tom. 2.

Duabus alis volabant, & duæ pennæ singulorum iungebantur, & duæ tegebant eorum corpora. 124.d.tom. 2.

3. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus, & frontem tuam duriorem frontibus eorum, vt adamantem, & vt silicem dedi faciem tuam. 152.b.2.to.2.

7. Argentum eorum foras proiicietur, & aurum eorum in sterquilinium erit: argentum eorum & aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini, &c. 22.c.tom.1.

Venit tempus, prope est dies occisionis, & non gloriæ montium. 22.c.2.to.1.

9. Signa Thau super frontes virorum gementium, & dolentium super cunctis abominationibus. 113. b.

Transite per ciuitatem, & percutite, non parcat oculus vester, nec misereamini; senem & adolescentem, & virginem, paruulos & mulieres interficite; vsque ad internecionẽ autem super quem videritis Thau, ne occidatis. 115.c.2.to.2.

13. Ego dedi eis præcepta non bona, & iudicia in quibus non viuent. 43.c.2.to.2.

16. Omnibus meretricibus dantur mercedes; tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis. 18.d.tom.1.

18. Filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij. Iustitia iusti super eum erit, & impietas impij super eum erit. 64.b.tom.2.& 53.e.tom.3.

Anima quæ peccauerit ipsa morietur. 53.e.2.t.3.

Quacumque hora peccator conuersus fuerit, vita viuet, & non morietur. 158.e.tom.3.

Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. ibidem.

20. Viuo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in manu forti, & brachio extento, & in forore effuso regnabo super vos, & educam vos de populis, & congregabo vos de terris, &c. 177. d.2.tom.3.

21. Vt cædat victimas exacutus est, vt splendeat limatus est. 18.b.2.to.1.

Mucro, mucro euagina te ad occidendum, lima te vt inficias, & fulgeas. ibid.c.2.
22. Versa est mihi domus Israël in scoriã. 88.b.t.1.
23. Nouissimum tuum deuorabitur igni,& denudabunt te vestimentis tuis, & tollent vasa gloriæ tuæ: & requiescere faciam scelus tuum à te,& fornicationem tuam de terra Ægypti, &c. 23. c. d. tom. 1.
30. Brachia Pharaonis Regis Ægypti contriui, & non est deprecatus, vt daretur in eo sanitas, & redderetur ei virtus ad comprehendendum gladium. 75.a.tom.3.
32. Descenderunt ad infernum cum armis suis.129. e. & a. 2. tom. 1. & 85.a.tom.2.
33. Si videris fratrem tuum iniquè agentem;& non corripueris eum, sanguinem eius de manu tua requiram. 76.c.tom.3.
36. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris,& ab vniuersis idolis vestris mũdabo vos. 20.c.t.3. Polluebant nomen Dei sui. 41.b.2.t.3.
44. Conuerti me ad viam portæ Sanctuarij exterioris, quæ respiciebat ad Orientem, & hæc erat clausa. Et dixit Dominus ad me: Porta hæc quam vides, clausa erit, & non aperietur, & vir non transiet per eam, & semper erit clausa. 2.e.& 106.e.2.tom.2.
47. Mensus est cubitos mille,& transduxit me per aquam vsque ad talos; rursumque mensus est mille, & transduxit me per aquam vsque ad genua: & mensus est mille, & transduxit me per aquam vsque ad renes: & mensus est mille, torrentem quem non potui pertransire; quoniam intumuerant aquæ profundæ torrentis, qui non poterat transuadri 65.c.d. & e.2.tom.2.

DANIELIS.

3. Sicut in holocausto arietum & taurorum,& sicut in millibus agnorum pinguium, sic fiat sacrificium nostrum. 170.c.2.tom.2.
Ecce video viros quatuor solutos deambulantes in medio ignis,& nihil corruptionis est in eis, & species quarti similis est filio Dei. 52.c. tom.2.& 16.a.tom 3.
4. Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domo regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? 87.a.2.tom.1.
Dominatur Excelsus super regnum hominum,& cuicumque voluerit, dat illud. 110. e.2. tom. 1.
Quamobrem Rex consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum, si forsitan ignoscat Deus delictis tuis. 86.d.2.tom.3.
5. Diuisum est regnum tuum, & datum est Medis & Persis. 110.c.2.tom.1.
6. Noli timere vir desideriorum, pax tibi, confortare,& esto robustus. 98.a.tom.3.
7. Aspiciebam in visione noctis,& ecce cum nubibus cæli quasi Filius hominis veniebat, & vsque ad dierum antiquum peruenit, & in conspectu eius obtulerunt eum. 16.a.tom.3.
Et ecce videbam, & throni positi sunt, & antiquus dierum sedebat, & indumentum eius sicut nix candidum,& capilli capitis eius sicut lana munda. 46.e.2.& 129.c.
Et vidi in visu noctis; & ecce in nubibus cæli Filius hominis veniebat, & vsque ad vetustum dierum peruenit, & in conspectu eius oblatus est,& ipsi datus est principatus,& honor, & regnum,&c, 46.e.2. & 129.c.tom.1.
8. Elangui, & ægrotaui per dies plurimos. 193. d. tom. 2.
9. Septuaginta hebdomades abbreuiatæ sunt super populum tuum,& super vrbem sanctam tuam, vt consummetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum. 16.c.to.3.
Cùm venerit Sanctus Sanctorum cessabit vnctio. 4.2.& 59.b.tom.2.
Scito, & planta aurem, & animaduerte ab exitu sermonis, vt iterum ædificetur Hierusalem vsque ad Christum ducem hebdomadas septem, & muri in angustia temporum & post hebdomadas sexaginta occidetur Christus: & non erit eius populus qui eum negaturus est. 16.b.tom.3.
10. Visio est in dies & in tempora longa. 143. a.tom.2.
12. Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti;& qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. 122. c. tom. 1.
13. Quia egressa est iniquitas de Babylone à senibus iudicibus, qui videbãtur regere populum. 18.e.2.tom.1.

OSEE.

11. Sicut mane transit, pertransiet Rex Israël, quia puer Israël, & dilexi eum, & ex Ægypto vocaui filium meum. 19.e.tom.3.
13. De manu mortis liberabo eos; de morte redimam eos,& ero mors tua, ô mors: ero morsus tuus inferne. 20.a.tom.3.
Venite, & reuertamur ad Dominum, quia ipse cepit, & sanabit nos, percutiet, & curabit nos, viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos,& viuemus in conspectu eius, sciemus, sequemurque, vt cognoscamus Dominum; quasi diluculum præparatus est egressus eius,&c. 20.a.tom.3.
14. Ero quasi ros. Israël germinabit quasi lilium,& erumpet radix eius vt Libani: ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius, & odor eius vt Libani, &c. 29.c.2.tom.1.

IOEL.

1. Computruerunt iumenta in stercore suo. 66. d.2.132.c.2.tom.1.& 172.d.2.tom.3.
2. Et erit post hæc; effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ: seniores vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones videbunt. 20.c.tom.3.

AMOS.

2. Super tribus sceleribus Israël, & super quatuor non conuertam eum, pro eo quòd vendiderit pro argento iustum. 19.c.2.tom.3.
6. Non compatiebantur super contritione Ioseph. 169. c. tom. 2.

ABDIÆ.

9. Superbia cordis tui extulit te habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum. Qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram? 22.c.to.1.

Si exaltatus fueris vt aquila, & si inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus. ibid. d
Quo modo bibistis super mõtem sanctum meum, bibent omnes gentes iugiter: & bibent, & absorbebunt, & erunt quasi non sint: & in monte Sion erit saluatio, & erit sanctus, & possidebit domus Iacob eos, qui se possederant, &c. 13. b. c. 2. to. 3.

IONÆ.

2. Proiecisti me in profundum in corde maris, & flumen circumdedit me: omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transierunt. 28. e
Ego dixi: Abiectus sum à conspectu oculorum tuorum, verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum. 76. a. to. 3
3. Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur. 105. b. to. 2. & 24. a. 2. to. 3.

MICHÆÆ.

7. Inimici hominis domestici eius. 20. a. to. 2

NAHVM.

1. Deus æmulator & vlciscens Dominus, & habens furorem: vlciscens Dominus in hostes suos, & irascens ipse inimicis suis. 21. b. 2. to. 1
Non iudicat Dominus bis in idipsum. 127. c. to. 1

HABACVC.

2. Scribe visum in buxu apertè, vt assequatur qui legit ea, quia adhuc visio ad tempus: & orietur in fine, & non in vacuum: si tardauerit, sustine eum, quia veniens veniet, & non morabitur. 13. c. 2. to. 2
3. Cornua sunt in manibus eius. 4. e. & 43. a. to. 2
Dum conturbatus fueris in ira, misericordiæ memor eris. 42. b. 2. tom. 1

SOPHONIÆ.

1. Iuxta est dies Domini magnus, iuxta & velox nimis. 46. d. & 128. b. 2. to. 1
In igne zeli Dei deuorabitur omnis terra, & in gladio eius omnis caro. 130. a. to. 1. & 74. b. to. 3
3. Vltra flumina Æthiopiæ, inde supplices mei. to. 3 29. d. 2. to. 2

AGGÆI.

1. Qui habuit pecuniam, & misit eam in sacculum pertusum. 115. e. to. 1
Suscitauit Dominus spiritum Zorobabel, filij Salathiel, ducis Iuda, & spiritum Iesu filij Iosedech sacerdotis magni, &c. 126. a. to. 1
2. Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Interroga sacerdotes legem, dicens: Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, &c. 9. a. b. to. 1
Ecce veniet desideratus cunctis gentibus. 19. a. t. 1. & 173. b. 2. to. 2
In illa die suscipiam te Zorobabel, fili Salathiel, serue meus, & ponam te sicut signaculum in conspectu meo. 90. d. 2. & 163. e. to. 2

ZACHARIÆ.

1. Domine exercituum vsquequo non misereberis Hierusalem, & vrbium Iuda, quibus iratus es? Iste septuagesimus annus est. Et respondit, &c. 20. d. 2. to. 3
3. Erat Iesus indutus vestibus sordidis, & stabat ante faciem Angeli; qui respondit, &c. 43. d. 2. to. 1
Ecce lapis quem dedi coram Iesu, &c. 17. e. 25. b. to. 1. & 14. d. 2. to. 2.
4. Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septem lucernæ super illud. 17. a. 2. & 25. c. to. 1
Isti sunt duo filij olei splendoris, qui assistunt dominatori vniuersæ terræ. 163. a. to. 2
6. Ecce vir, Oriens nomen eius, & subter eum orietur, & ædificabit templum Domino, & ipse extruet templum, & portabit gloriam, & sedebit, & dominabitur super solium suum, & erit sacerdos super solio suo. 25. d. t. 1. & 107. a. t. 2. 14. d. 2. to. 3
Exulta satis filia Sion, iubila filia Hierusalem, &c. 19. e. & a. 2. to. 3.
11. Appenderunt mercedem meam triginta argenteis, &c. 19. d. 2. to. 3
12. Aspicient me in quem confixerunt, & plangent planctum, quasi super vnigenitum, & dolebunt, vt doleri solet in morte primogeniti. ibid.
13. In illa die erit fons patens domus Dauid habitantibus Hierusalem in ablutione peccatoris, & menstruatæ. 121. c. to. 2
Dicetur ei; Quid sunt plagæ istæ in medio manuũ tuarum? Et dicet his: Plagatus sum in domo eorum qui diligebant me. 19. d. e. 2. to. 3
14. In die illa erit quod super frænum equi est, sanctum Domino vocabitur, 95. c. 2. to. 1

MALACHIÆ.

1. O Sacerdotes qui despicitis nomen meum, & dixistis; In quo despeximus nomen tuum? Offertis super altare meum panem pollutum. 176. e. 2. tom. 3
2. Ecce ego proiiciam vobis brachium, & dispergam super vultum vestrum stercus solemnitatum vestrarum. 177. a. to. 3
Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. 122. b. to. 1
3. Ego sum Deus, & non mutor. 2. c. 2. to. 1
Ecce veniet Dominus omnipotens, & quis sustinebit diem aduentus eius? aut quis portabit conspectum eius, &c. 46. d. 2. & 129. b to. 1
Reuertimini ad me, & ego reuertar ad vos, dicit Dominus. 106. d. 2. to. 1
Ecce ego mitto Angelum meum, qui præparabit viam ante faciem tuam. 58. b. 2. to. 1. 107. a. to. 2. & 18. e. 2. to. 3
Et dixistis; In quo configimus te? In decimis, & in primitiis, & in penuria vos maledicti estis, & vos me configitis. 85. d. 2. to. 2
Quis poterit cogitare diem aduentus eius? 146. b. 2. to. 2.

I. MACHABÆORVM.

2. Ecce do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipsi, quàm semini illius pactum sacerdotij sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo, & ex-

piauit scelus filiorum Israël. 165. c. 2. t. 3

*II. MACHABÆORUM.*

1. Sacrificia quæ imposita erant, iussit sacerdos Nehemias aspergi aqua ipsa, & ligna quæ erant super posita. 132. c. tom. 3.

Cùm in Persidem ducerentur Patres nostri; sacerdotes qui tunc Dei cultores erant, acceptum ignem de altari occultè absconderunt in valle, vbi erat puteus altus & siccus, & in eo contutati sunt eum: itaut omnibus ignotus esset locus, &c. 131. d. 2. tom. 3

2. Stultum est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi. 186. b. tom. 2

# INDEX LOCORVM
## SACRÆ SCRIPTVRÆ
## NOVI TESTAMENTI.

*MATTH.*


Cap. I. LIBER generationis Iesu Christi filij Dauid. 30. a. t. 1. 104. e. t. 2.

2. Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum? 3. a. & 4. c. tom. 2.

Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundùm verbum tuum in pace. 4. b. t. 2

Vidimus stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum. 2. b. t. 2

3. Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me. 160. a. t. 2

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. 29. e. t. 3

Ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham: dico enim vobis quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. 60. b. t. 2

Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere ab ira ventura? 59. c. 2. t. 2

Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? 55. d. 2. t. 2

Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. 28. a. t. 1

4. Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. 121. d. 2. t. 2

5. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, &c. 103. b. t. 3

Si sal infatuatum fuerit, in quo condietur? 167. d. 2. t. 2.

Non veni soluere legem, sed adimplere. 44. c. t. 2

Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. 64. d. 2. t. 1

Audistis, quia dictum est antiquis: Non mœchaberis: Ego autem, &c. 59. b. t. 1

Melius est cum vno oculo, vel debilem ad vitam ingredi, quàm, &c. 58. b. 2. t. 1

Si percusserit tibi maxillam, præbe ei & alteram. 52. b. t. 1. & 27. d. 2. t. 3

Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum. 52. b. t. 1

Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videntes opera vestra, &c. 2. b. 2. t. 2

Vos estis sal terræ. Si sal euanuerit in quo condietur? 26. d. t. 1

6. Nemo potest duobus dominis seruire. 30. e. t. 1

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. 137. c. 2. t. 2. & 107. t. 3

Exterminant facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. 159. a. 2

Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, vt sit eleemosyna tua in abscondito, & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. 159. c. 2. t. 2

Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. 107. e. 2. & 108. e. a. 2. t. 3

Primum quærite regnum Dei, & omnia adiicientur vobis. 109. e. 2

7. Qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto. 173. d. t. 3

A fructibus eorum cognoscetis eos. 112. e. 2. t. 3

Discedite à me operarij iniquitatis. 42. e. 2. t. 3

Multi dicent mihi in illa die, Domine Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus? nonne in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia non noui vos. 158. d. 2. t. 2

Qui audit verba mea, & facit ea, similabo eum viro prudenti, qui ædificauit domum suam supra petram. Venerunt flumina, flauerunt venti, &c. 28. d. 2. t. 2

Veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. 11. e. 2. t. 2

Quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui in domibus regum sunt, mollibus vestiuntur. 113. b. t. 3

Angusta est via quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui ingrediantur per eam. 74. a. 2. t. 2

Hypocrita eiice primùm trabem de oculo tuo, & tunc perspicies, vt educas festucam de oculo fratris tui. 67. a. t. 3

8. Væ vobis diuites, qui habetis hic consolationem vestram. 135. e. t. 2

9. Euntes discite, quid est; misericordiam volo, & non sacrificium. 123. b. t. 2

Et cùm eiecta esset turba, intrauit, & tenuit manum eius, & surrexit puella. 30. b. 2. t. 1

Discumbente Iesu in domo, ecce multi publicani, & peccatores, venientes discumbebant cum Iesu, & discipulis eius. 119. a. t. 2

Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magister vester? 121. d. 2. t. 2

Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus. 122. a. 2. t. 2

Non veni vocare iustos, sed peccatores. 123. c. t. 2

10. Estote prudentes sicut serpentes, &c. 2 b. 2. & 162. d. t. 2

Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet. 129. a. 2

Nolite putare quia veni mittere pacem in terram: Non enim veni pacem mittere, sed gladium. 77. a. 2. tom. 2.

Veni separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam, &c. 77.a. 2. tom. 2

Non vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. 72. c. 73. c. & 162. b. 2. tom. 2

Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. 26. e. to. 2

Cùm steteritis ante Reges, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. 11. c. tom. 2

Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus. 6. c. 2. tom. 1

Nulli liceat ignorare, quia omne, quod Domino consecratur, siue fuerit homo, siue animal, siue ager, vel quidquid semel fuerit consecratum, sanctum erit Domino, & ad ius pertinet Sacerdotum. 9. a. 2. tom. 1

Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. 52. d. tom. 1

11. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. 111. b. & 125. d. 2. tom. 2

Lex & Prophetæ vsque ad Ioannem. 101. a. to. 1

Venite ergo qui laboratis, & onerati estis, &c. 3. e. & 20. a. tom. 2

Nemo nouit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis nouit nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare. 24. b. tom. 2

Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. 40. a. 53. b. to. 2

Quid existis videre? Prophetam? dico vobis, & plusquàm Prophetam. 58. a. 2. to. 2

12. Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater, soror, & mater est. 103. c. 2. tom. 2

Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicij. 64. e. 2. tom. 1. & 144. c. tom. 2

13. Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo, vnde ergo habet zizania? 77. a. tom. 1

Sinite vtraque crescere vsque ad messem, & in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, & alligate fasciculos ad comburendum; triticum autem congregate in horreum meum. 84. d. 2. tom. 2

Hic est qui baptizat in Spiritu sancto, & igne. 53. b. tom. 3

14. Domine, si tu es, iube me venire ad te super aquas. 61. c. & 70. d. to. 2

Modicæ fidei quare dubitasti? 70. d. to. 2

15. Si cæcus cæcum duxerit, ambo in foueam cadunt. 67. a. tom. 3

Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. 129. d. 2. tom. 3

16. Absit à me, Domine, propitius mihi esto Domine, ne fiat hoc. 70. d. tom. 2

Tu es Christus Filius Dei viui. Beatus es Simon Bariona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in cælis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, &c. 31. b. to. 2

Thesaurizate vobis thesauros in cœlo, vbi neque ærugo, neque tinea demolitur, &c. 86. c. 2. to. 3

Tibi dabo claues regni cælorum, & quodcumque ligaueris, siue solueris super terram, ligabitur & soluetur in cælis. 57. a. 61. c. & 152. b. to. 2

Vade post me Satana, scandalum es mihi. 57. a. to. 1. & 61. c. 2

Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. 25. b. tom. 1. & 172. c. d. 2. to. 3.

17. Vt non scandalizemus eos, vade ad mare, mitte hamum, & eum piscem qui prius ascenderit, tolle; & aperto ore eius inuenies staterem, illum sumens, da eis pro me, & te. 25. d. 2. to. 3

Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti: transi hinc, & transibit. 135. c. 2. t. 2

18. Domine, quoties peccauerit in me frater meus, & dimittam ei? vsque septies? Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies. 52. c. to. 1. 105. c. tom. 2.

Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum: si te non audierit, adhibe tecum duos vel tres testes: vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum; sin autem eos non audierit, dic Ecclesiæ. 7. c. 2. to. 1. & 36. b. t. 1

Væ illi, per quem scandalum venit. 64. b

19. Omnis qui reliquerit domum, aut patrem, aut matrem, aut fratrem, aut vxorem, aut agros, aut filios propter nomen meum; centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. 21. a. & 3. tom. 2

Difficile qui diuitias habent, intrabunt in regnum cælorum. 108. b. tom. 3

Amen dico vobis, quòd vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me; in regeneratione cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos iudicantes. 20. c. tom. 2. & 107. a. 2. tom. 3

20. Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dexteram, & ad sinistram, non est meum dare vobis. 155. e. 2. tom. 2

Multi sunt vocati, pauci verò electi. 133. d. to. 1

21. Cùm appropinquasset Iesus Hierosolymis, & venisset Bethphage ad montem Oliueti, tunc misit duos de discipulis suis dicens eis: Ite in castellum, quod contra vos est, &c. 17. c. 2. tom. 2

Hosanna in excelsis: Benedictus, qui venit in nomine Domini. 106. e. tom. 2

22. In resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cælo. 183. b. 2. tom. 3

Ligatis pedibus & manibus, mittite eos in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium. 129. c. d. 2. to. 1

Simile est regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo. 118. b. to. 2

23. Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi, omnia quæcumque dixerint vobis, seruate & facite: secundùm vero opera eorum nolite facere. 44. b. & 53. b. to. 3

Væ vobis Scribæ, & Pharisæi, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris apparent hominibus speciosa, intus autem plena sunt ossibus. 173. c. tom. 3

24. O stulti, & tardi corde ad credendum. 28. d. t. 3

Qui in tecto est, non descendat tollere tunicam suam. 79. a. 2. tom. 2

Quia sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cœlo, virtutesque cœlorum mouebuntur. 46. e. & 128. c. 2. tom. 1

25. Oriri facit solem suum super bonos & malos, & pluit super iustos, & iniustos. 39. c. to. 3

Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. 91. e. tom. 3

Ite maledicti in ignem æternum. 133. c. 2. tom. 2. & 26. b. 87. a. 112. a. tom. 3

Cùm sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ congregabuntur ante eum omnes gentes: & tunc dicet Rex his qui à dextris sunt. &c. 118. b. t. 2

Venite benedicti Patris mei, percipite regnũ, &c. 46. a. tom. 2.

Euge ſerue bone,& fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui. 158. c.
Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. 86.e.2. tom.2
26. Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem. 20. d. tom. 2
Animam meam pono pro te. 62.b.to.2
Cœperunt conſpuere in eum, & percutere faciem eius,& illudere ei, dicentes: Prophetiza quis eſt qui te percuſſit. 110.b.2.tom.2
28. Ite, docete omnes gentes,&c. 71.c.2.tom. 1. & 47. b. 2. 58. d. tom.2. & 37. tom. 3
Dicite, quia diſcipuli eius nocte venerunt, & furati ſunt eum,vobis dormientibus; & ſi auditum fuerit à Præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus. 130. d. to.2. & 150.e.t.3
Ecce ego vobiſcum ſum. 97. c. 2. tom.3
Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra. 118. b.tom. 2

MARCI.

1. Initium Euangelij Ieſu Chriſti Filij Dei. 29. e. 2. tom. 2
Obmuteſce, & exi ab homine. 30. d. t. 2
Et ſtatim ſpiritus expulit eum in deſertum,& erat in deſerto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, & tentabatur à Satana, erátque cum beſtijs. 145. a. to. 3
3. Et cùm vidiſſent ſui, exierunt tenere eum, dicebant enim: Quoniam in furorem verſus eſt: Et Scribæ qui ab Heroſolymis deſcenderant, dicebant, Quoniam Beelzebub habet: & quia in principe dæmoniorum eiicit dæmonia. 161. e. tom. 2
4. Sic eſt regnum Dei, quemadmodum ſi iactet homo ſemen in terram,& dormiat, & exurgat nocte,ac die, & ſemen germinet, & creſcat dum neſcit ille: 65 a.2.tom.2
Et cùm ſe produxerit fructus, ſtatim mittit falcem, quia venit tempus meſſis. ibid.
6. Non poterat ibi virtutem vllam facere,niſi quòd paucos infirmos impoſitis manibus curauit; & mirabatur propter incredulitatem illorum. 159. a. 2. tom. 2
8. Tu es Chriſtus. Et comminatus eſt eis, ne cui dicerent de illo. 31.d. to.2
Vade retrò me Satana, quoniam non ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum. ibid.
10. Propter hoc relinquet homo patrem,& matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. 169. e. tom. 2
11. Cùm ſtabitis ad orandum, dimittite ſi quid habetis aduerſus aliquem, vt & Pater veſter, qui in cælis eſt,dimittat vobis peccata veſtra. 103. b. tom. 3.
13. Vnde huic hæc omnia? Et quæ eſt ſapientia, quæ eſt illi,& virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur? Nonne hic eſt fabri filius, & Mariæ; frater Iacobi & Ioſeph, & Iudæ & Simonis? Nonne & ſorores eius nobiſcum ſunt? 158. a. 2. tom. 2
Hæc quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur. 18. d. 2. tom. 3
14. Priuſquam gallus cantet bis, &c. 32.b. tom.2
16. Cœpit anathematizare,& iurare quia neſcio hominem, quem dicis. 31. b. tom. 2
Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata,vt venientes vngerent Ieſum. 68. b. 2. tom. 2
Euntes baptizate omnes Gentes, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. 167.e. 2. tom. 2

LVCÆ.

1. Ipſe præcedet ante illum in ſpiritu, & virtute Eliæ. 39.e.2.to.2
Erit tibi gaudium & exultatio,& multi in natiuitate eius gaudebunt. 60. c. tom. 1
Aue gratia plena, Dominus tecum. 3. d. tom. 2
Et factum eſt, vt impleti ſunt dies officij eius, abiit in domum ſuam: poſt hos autem dies concepit Elizabeth vxor eius. 61.d.2. tom. 1
2. Gloria in excelſis Deo,& in terra pax hominibus bonæ voluntatis. 1. a.4.a. 2.106.c. 2. tom 1.& 75. b. 2. 106. b. 146. c. 158. c. tom. 2.
Nolite timere: ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo; quia natus eſt vobis hodie Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus in ciuitate Dauid. 122.a.& 4.a.t. 2
Quia venit cum parentibus Nazareth, & erat ſubditus illis. 106. d. to. 2
Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multorum in Iſraël, & in ſignum cui contradicetur. 112. a. 2. tom. 2
3. Qui habet duas tunicas, dèt non habenti; & qui habet eſcas, ſimiliter faciat. 101.a.to. 1
Cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Ioanne, ne forte ipſe eſſet Chriſtus. 61.b. 2.to.2
6. Si quis tibi quod tuum eſt,tulerit,ne repetas.52.a
Væ vobis qui ridetis, quoniam flebitis. 64.d. 2
Benefacite his qui oderunt vos. 111.c. tom. 2
7. Remittuntur tibi peccata, &c. 67. d. 2. & 68. c. & 108. e. 2. to.2.
9. Qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc Filius hominis erubeſcet coram Angelis Dei.138.e. 2. tom. 2
Qui vult venire poſt me,abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me. 93. d. 2. tom. 1 & 113. b.
Domine, vis dicimus, vt ignis deſcendat de cælo, & conſumat illos, ſicut Elias fecit? 52 d. to. 1.
Neſcitis cuius ſpiritus eſtis: Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſaluare. ibid.
Reuerſi Apoſtoli narrauerunt illi quæcumque fecerunt. 137. e. 2. tom.3
Nemo mittens manum ſuam ad aratrum,& reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei. 66.d 2.tom.1.& 172. d. tom. 2
10. Domine, etiam dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo. 87. d. 2. tom. 1
Ecce ego mitto vos,ſicut agnos inter lupos. 12. a. tom. 2
Miſit binos ante faciem ſuam in omnem ciuitatem, & locum quò erat ipſe venturus. 46. d. tom. 2
Nolite portare ſacculum, neque peram, neque calceamenta. 65. c. 2. tom. 2
Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes,& ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. 77.e.& 94.a. tom. 2
11. Date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis. 131. d. 2. tom. 1
Beatus venter, qui te portauit; & vbera quæ ſuxiſti: Quinimo beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. 103. c. d. tom. 2
Omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet; & ſi ſatanas in ſe-

ipsum diuisus est, quomodo stabit doctrina ipsius? 68. b. 2. to. 3
12. Ignem veni mittere in terram; & quid volo nisi vt accendatur? 6. c. 2. & 13. c. 2. tom. 3
Destruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ: Anima habes multa bona reposita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, &c. 85. c. 2. tom. 2.
Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te: quæ autem parasti, cuius erunt? ibid.
Sint lumbi vestri præcincti & lucernæ ardentes in manibus vestris. 2. a. 2. tom. 2
14. Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. 125. c. 2. to. 1
Rogo te habe me excusatum. 58. a. 2. to. 1
15. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, & ait seruis suis. Negociamini dum venio. 141. d. to. 2
Gaudium est Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente, quam supra nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. 108. c. 2. tom. 2
16. Væ vobis, diuites, qui recepistis consolationem vestram. 107. c. 2. tom. 3
17. Erunt duo in agro; vnus assumetur, & alter relinquetur. 86. b. 2. to. 2
18. Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. 8. d. 2, to. 2
20. Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo. 39. d. tom. 2
In resurrectione neque nubent, neque ducent vxores; sed erunt, &c. 183. e 2. to. 3
21. Respicite & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. 122. c. to. 3
Ego dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarij vestri. 73. c. tom. 2
Cauete, ne grauentur corda vestra crapula, & ebrietate. 58. a. tom. 1. & 110. c. tom. 3
22. Ego pro te rogaui, Petre, vt non deficiat fides tua. 63. d. tom. 2
Ecce duo gladij hic. 55. b. 2. to. 1
23. Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. 108. c. 2. tom. 2
Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum. 114. b. tom. 2
Hodie mecum eris in Paradiso. 114. c. tom. 2
24. Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis die tertia, & prædicari in nomine eius pœnitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipiendo ab Hierusalem. 59. b. 2. tom. 2
Ipsi adorantes regressi sunt Hierusalem, & erant quotidie in templo laudantes Deum, & benedicentes Dominum. 118. d. & 128. c. tom. 2

IOANN.

1. Et audierunt duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum. 90. a. tom. 1
Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. 20. a. tom. 2
Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. 59. d. tom. 2.
Vidi spiritum descendentem tamquam columbam de cœlo, & mansit super eum, & ego nesciebam eum. 59. d. e. to. 2
In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. 117. e. 1. & 2. tom. 2
Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videtis Spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat. 59. d. e. tom. 2. & 37. c. tom. 3
2. Soluite templum hoc, & post triduum reædificabo illud. 114. e. 2. tom. 2
Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in triduo reædificas illud? 114. b. 2. tom. 2
3. Nescis vnde spiritus veniat, aut quò vadat. 42. e. 2. tom. 3
Qui de terra est, de terra loquitur, qui de cœlo venit super omnes est. 60. a. 2. tom. 2
Qui credit in Filium Dei, habet vitam æternam. 59. d. 2. tom. 2
Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis. 162. d. tom. 2
Qui non credit, iam iudicatus est. 165. d. 2. to. 2
Spiritus vbi vult, spirat. 40. c. 2. to. 3
4. Qui biberit aquam, quam ego do, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. 13. d. & 113. 2. tom. 2
5. Omnia quæ facit Pater, facit & Filius, &c. 25. e. tom. 2
Non potest Filius facere, nisi quod viderit Patrem facientem. 13. d. 2. to. 2
Si crederetis Moysi, crederetis vtique & mihi: de me enim ille scripsit. 110. e. 2. to. 2
6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. 63. c. to. 1. 150. c. 2. & 161. e. 2. to. 2
Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. 13. a. 2. to. 1
Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi; si quis ex hoc pane manducauerit, viuet in æternum. 102. d. tom. 2
Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. 98. a. 2. to. 2
7. Si quis sitit, veniat ad me, & bibat; & de ventre eius fluent aquæ viuæ. 13. d. & 44. b. t. 2
8. Non quæro gloriam meam; est qui quærat & iudicet. 26. b. to. 2
10. Qui non intrat per ostium, sed ingreditur aliunde, ille fur est, & latro, 41. d. to. 3
Non vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. 153. a. to. 2
Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi. 70. a. tom. 2
Ego & Pater vnum sumus, 24. a. 2. to 2
Oues meæ vocem meam audiunt, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. 133. a. 2. to. 1
Fur non venit nisi vt furetur, & mactet & perdat. 18. e. tom. 1
11. Nonne duodecim horæ sunt diei? 29. b. to. 1
Omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum. 52. c. 2. tom. 2
Ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei viui, qui in hunc mundum venisti. ibid.
Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me; ego autem sciebam, quia semper me audis. 43. c. c. tom. 3
Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet. 74. d. e. tom. 3
12. Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. 114. c. tom. 2
Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras. 115. d. to 2.
Ambulate dum lucem habetis. 63. d 2. to. 1
Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum

fuerit, nullum fructum affert. 81. a. 2.tom. 1. & 64. b. tom. 2
Mundus in maligno positus est. 76.c.2.to.2
Volo, vt vbi ego sum, illic sit & minister meus. 128. d. 2. tom. 2
13. Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. 46.d.to.3
Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me. 153. d. to. 2
Aspiciebant ergo adinuicem discipuli hæsitantes de quo diceret. ibid.
Domine non tantum pedes meos, sed & manus & caput. 21.c.to.2.& 91.a.2.to.3
Amice ad quid venisti? 27.b. tom.3
Iam non dicam vos seruos, sed amicos: quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæ audiui à Patre meo, nota feci vobis. 26.a.tom.2
Sciens Iesus, quia venit eius hora, vt transeat ex hoc mundo ad Patrem. 45. a. 2. to.2
14. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum. 157. e. 2.to.2. & 40.d.2. tom. 3
Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet; & maiora horum faciet, quia ad Patrem vado. 94.a.& 152.e.2.tom.2
15. Ego sum vitis; vos autem palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum. 108.a. tom. 2
Sicut dilexit me Pater, & ego diligo vos. 70. a. 2. tom. 2
Neque scio, neque noui quid dicas. 62. b. to. 2.
Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. 26. a. t.2
Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret: quia verò de mundo non estis, &c. 17.c.2.to.2
16. Quia hæc locutus sum vobis tristitia impleuit cor vestrum: sed ego veritatem dico vobis. Expedit vobis, vt ego vadam. Si enim non abiero Paracletus non veniet ad vos: Si autem abiero, mittam eum ad vos. 112. e.2.tom.1
Spiritus sanctus arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. 91.a.2. to.1
Ille testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecū estis. 70. c. 2. tom. 2
Vado ad eum qui misit me. 88. e. 2
Mulier cùm parit tristitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem pepererit, &c. 124.c.2.to.3
17. Non pro his autem rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt in me per verbum ipsorum, vt omnes vnum sint; sicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint. 28.b.to.3. 98.b. c. 2. tom. 3
18. Si malè locutus sum, perhibe de malo; sin autem benè cur me cædis? 27.d.2.to.3
Tu dicis; quia Rex sum ego? 77. b.tom.2
20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt. 93.e.2. to. 2.& 45.b.to.3
Dominus meus & Deus meus 93.d. 2. tom 2
Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi, & ego eum tollam. 69.c. tom.2
21. Et non dixit Iesus: Non moritur. 156.b. to.2
Petre diligis me? Pasce oues meas. 31.c.2. & 70.a. 2. tom. 2
Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me sequere. 155. b. & 156. c. 2 tom.2

*ACT. APOSTOL.*

1. Cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt aut gratias egerunt. 6.b.2.tom.2
Macta, & manduca. 14. b. 2. to. 2
Oportet ex his viris qui nobiscum congregati sunt in omni tempore, quo intrauit, & exiuit inter nos Dominus Iesus, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. 70. b 2. tom. 2.
Eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria. 4.c.d. tom.2
2. Frangebant circa domos panes, & sumebant cibum cum exultatione, &c. 89. b. tom. 3
3. Pœnitemini igitur, & conuertimini, vt deleantur vestra peccata. 65.b. tom.1
In nomine Iesu Christi surge, & ambula. 148. c.t.2
4. Si iustum est in conspectu Dei, vos potius audire quàm Deum, iudicate. 4.d.2. tom.1
Quotquot possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. 58. b. tom. 1
5. Obedire magis oportet Deo quàm hominibus. 4. d. 2. tom. 1. & 26. e. tom. 2
6. Stephanus plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia, & signa magna in populo. 148. c. 2. tom. 2
7. Altissimus non in manufactis habitat. 156. b. to.3
8. Pecunia tua tecum sit in perditione, qui donum Dei existimasti pecunia possideri. 39. c. 58. a. 2. tom. 3
Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Abbas per pecuniam, hanc obtinuerit dignitatem; deiiciantur ipse, & ordinator eius. 9. c. 2. tom. 1
Missi Samariam, imponentes manus iis, qui baptizati fuerant, orauerunt pro ipsis, & illi acceperunt Spiritum sanctum. 37.b. 2. tom.3
9. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. 81.b. tom. 1
Nonne hic est qui expugnabat in Hierusalem omnes qui inuocabant nomen istud? 164. a. to.3
10. Hunc Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus, &c. 70.b. 2. tom.2
Non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet illum, & operatur iustitiam, acceptus est illi. 11. b. 2. to. 2
Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Domini; & nunc mitte viros in Ioppen, &c. 49. a tom. 2. 90.b.2 tom. 3
12. Herodes postquam occidit Iacobum fratrem Ioannis gladio, videns quia placeret Iudæis, apposuit apprehendere & Petrum. 102. a. t. 2
13. Fide mundans corda eorum. 46. e. tom. 3
Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: sed quia repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gentes. 11. e. tom. 3
14. Dij similes facti hominibus descenderunt ad nos. 72. d. tom. 1
Viri, quid hæc facitis? & nos mortales sumus similes vobis homines. ibid.
16. Perambulabat Paulus Syriam, & Ciliciam confirmans Ecclesias, peruenitque in Derben & Lystram: Et ecce discipulus quidam, &c. 25. d. tom. 3
20. De secta autem hac scimus, quia vbique ei contradicitur. 112. b.2. tom.2
Mundus ego sum à sanguine omnium vestrûm. 49. d. 2. tom. 2

Ecce alligatus spiritu vado in Hierusalem, quæ in ea ventura sunt mihi ignorans, nisi quod spiritus per omnes ciuitates protestatur mihi dicens: quoniam vincula & tribulationes me manent. 16. d. 2. tom. 2
Contestor vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium: non enim subterfugi, quo minus annunciarem omne consilium Dei vobis. 76. e. tom. 3
21. Paulus assumptis viris posteriori die purificatus cum illis intrauit in templum, annuncians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro vnoquoque eorum oblatio. 25. a. 2
23. Nesciui, frater, quia princeps esset sacerdotum. 28. e. tom. 3

ROMANOR.

1. Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, vt contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis. 61. b. 2. to. 3
2. Qui legem præterit, Deum inhonorat. 176. b.
Qui ergo alium doces, teipsum non doces; qui prædicas non furandum, furaris: qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis: qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis, Deum inhonoras. 52. a, b. 2. tom. 1
Circumcisio quidem prodest, si Legem obserues; si autem præuaricator Legis sis, circumcisio tua præputium facta est. 121. b. 2. tom. 2
3. An Iudæorum tantùm Deus? nonne & Gentium? imo & Gentium; quoniam quidem vnus Deus, qui iustificat circumcisionem ex fide, & præputium per fidem. 17. e. 2. to. 2
Reddite omnibus debita. Nemini quidquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis. 85. d. 2. to. 2
Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. 102. d. 2. & 113. c. tom. 2
4. Qui mortuus est propter peccata nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. 103. d. 2. & 127.
5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, &c. c. 2. tom. 2. 98. b. 2. tom. 3
Vbi abundauit iniquitas, superabundauit gratia. 110. a. tom. 2
Gloriamur in tribulationibus, scientes quòd tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem nõ cõfundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. 127. e. 2. tom. 1
6. Si complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. 151. b. 2. 18. d. 73. e. 2. & 103. b. tom. 2
7. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. 26. d. to. 2
8. Qui spiritum Christi non habet, hic non est eius. 45. tom. 3
Nos sicut oportet orare nescimus, sed ipse spiritus orat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. 199. a
Qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. 100. b. to. 1
Assistit vultui Patris, & interpellat pro nobis. 123. b. tom. 2.
Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. 30. a. 2. tom. 1
Quis me separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? 90. c. tom. 2
9. Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne. 105. e. 127. c. tom. 2
Quia si fuerit numerus filiorum Israël sicut arena maris, reliquiæ saluæ erunt. 162. c. tom. 2
Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto; quoniam tristitia est mihi magna, & continuus dolor cordi meo: optabam enim ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, &c. 26. a. tom. 3
10. Finis legis Christus ad iustitiam omni credenti. ibidem c.
11. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. 24. 2. tom. 2
Quamdiu sum Apostolus Gentium, ministerium meum honorificabo. 119. d. to. 3
12. Obsecro vos, fratres, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. 3. a. 2. tom. 2
Quia cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, &c. 14. d. tom. 2
14. Nemo nostrûm sibi viuit, & nemo sibi moritur. 161. b. 2. tom. 2
Non est regnum Dei esca & potus. 135. & a. 2. tom. 2
Siue viuimus, Domino viuimus; siue morimur, Domino morimur; siue ergo viuimus, siue morimur, Domini sumus. 75. a
15. Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam, & consolationem scripturarum, spem habeamus. 71. b. 2. to. 1. & 25. e. 2. tom. 3
16. Deus pacis conterat Satanam sub pedibus vestris. 77. e. to. 2

I. CORINTH.

1. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. 28. d. 2. tom. 1
Quia non cognouit mundus per sapientiam Deũ, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. 73. e. to. 1. & 97. 7. tom. 2
Verbum Crucis pereuntibus quidem stultitia est; his autem qui salui fiunt, virtus Dei est. 44. d. 2. tom. 2
Nos prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam. 260. b. tom. 2
2. Ecce eruditus es de omnibus, quæ fecit Iesus. 14. b. tom. 2
Quis scit hominum, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? 50. d. tom. 2
Nihil me iudicaui scire inter vos, nisi Christum Iesum & hunc crucifixum. 122. a. to. 2
3. Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est, Christum Iesum. 60. d. 2. & 113. c. & 173. e. 2. tom. 2
Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat Deus. 41. c. 2. tom. 2
Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. 173. c. tom. 2
Ego plantaui, Apollo rigauit, sed Deus incrementum dedit. 53. c. to. 3
Omnia vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue

Cephas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura. Omnia enim vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei. 102. b. tom. 3
4. Spectaculum facti sumus Angelis & hominibus. 69. d. 2. tom. 2
Quid habes quod non accepisti? 170. d. 2. to. 2
Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. 37.
5. Os nostrum patet ad vos, ô Corinthij, cor nostrum dilatatum est. Non angustamini in nobis. 50. d. 2. & 126. d. tom. 2
Expurgate vetus fermentum, vt sitis noua consperfio. 102. a. 2. to. 2
Modicum fermentum totam massam corrumpit. 108. b. 2. tom. 3
Si is qui frater nominatur, est fornicator, aut immundus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere. 111. d. 2. to. 3
An nescitis, quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? 102. c. tom. 3
De collectis quæ fiunt in sanctos, sicut ordinaui Ecclesiis Galatiæ, ita & vos facite per vnam Sabbati: vnusquisque vestrûm apud se ponat, recondens quod ei bene placuerit, &c. 9. b. tom. 3
Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema maranatha. 105. d. to. 1
Esca ventri, & venter escis: Deus autem hunc, & illum destruet. 135. d. to. 3
Qui adhæret Domino, vnus spiritus est. 60. e. 2. t. 1
Neque maledici regnũ Dei possidebunt. 144. c. t. 2
Nescitis quia Angelos iudicabimus? quanto magis sæcularia. 102. c. to. 3
7. Vnusquisque vxorem accipiat, & vnaquæque virum suum habeat. 90. c. to. 1
Vir vxori debitum reddat, & vxor viro. ibid.
Vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier. 9. d. tom. 2
Mulier alligata est legi, quamdiu vir eius viuit: cùm autem obierit vir eius, soluta est à lege viri. 37. d. 2. to. 2. & 100. e. 2. tom. 3
Volo omnes homines esse sicut me ipsum; sed vnusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius verò sic. 117. e. 2. & 148. d. 2. tom. 3
Qui cum vxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi: quomodo placeat vxori, & diuisus est. 140. a. to. 3
8. Scientia inflat, charitas ædificat. 159. a. 2. tom. 2
Num sum Apostolus? 126. b. 2. to. 2
9. Si volens hoc facio, mercedem habeo; si autem inuitus, dispensatio mihi credita est. 46. c. to. 3
Hilarem datorem diligit Deus. 157. c. 2. to. 3
Debet enim in spe qui arat, arare; & qui triturat, in spe fructus percipiendi. 81. e. to. 1
Ego autem sic curro, non quasi in incertum, sic pugno non quasi aërem verberans. 98. d. to. 2
Ne cùm aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar. 52. a. 2. tom. 1
10. Sicut Angelum Dei excepistis me, testimonium enim vobis perhibeo, quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi. 72. tom. 1
Epistolæ graues sunt & fortes, præsentia autem corporis infirma, & sermo cõtẽptibilis. 72. b. 2 t. 1
Quæcumque facitis, fratres, siue in verbo, siue in facto, omnia in gloria Domini facite. 85. d. to. 2
Vnum corpus, vnus panis multi sumus. 99. a. 2. t. 3
11. Si nosmetipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur. 69. a. 2. tom. 1
Bibebant autem de spiritali consequente eos petra: petra autem erat Christus. 44. b. to. 2
Qui manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit. 41. c. 2. tom. 3
Despondi vos vni viro virginem castam exhibere Christo. 98. d. tom. 3
12. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Dominus: & diuisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus: & diuisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. 37. e. tom. 3
Operatur vnus, atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult. 37. b. tom. 3
Posuit Deus membra, vnumquodque eorum in corpore sicut voluit. 45. a. b. 2. tom. 3
Etenim in vno spiritu omnes nos vnum corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi, & omnes vno spiritu potati sumus. 94. c. 2. [illegible] & 45. d. to. 3
13. Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur. 172. b. tom. 2
Nam etsi crucifixus est Christus ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei. Nam etsi nos infirmi sumus in illo, sed viuimus cum eo ex virtute Dei. 161. b. 2. tom. 2
Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus; cùm autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. 170. e. 2. t. 2
14. Volo in Ecclesia quinque verba sensu meo loqui, vt & alios instruam; quàm decem millia in lingua. 122. e. 2. tom. 2
Linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus. 158. e. tom. 2
Quid ergo fratres? cùm conuenitis, vnusquisque vestrûm Psalmum habet, doctrinam habet, Apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet. 175. b. 2. tom. 2
Orabo spiritu, orabo, & mente; psallam spiritu, psallam & mente. 3. b. 2. tom. 2
Cæterum si benedixeris spiritu, quis supplet locum idiotæ? 102. e. to. 3
15. Si autem Christus non resurrexit, inanis ergo est prædicatio nostra, vana est fides vestra, inuenimur autem & falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus aduersus Deum, &c. 185. e. 2. to. 2
Cùm tradiderit regnum Deo Patri, cùm euacuauerit omnem principatum, & omnem potestatem, & virtutem, nouissima destruetur mors. 115 a. 2. & 136. d. tom. 2
Gratia Dei sum id quod sum. 123. d. to. 2
Canet tuba, & mortui qui in Christo sunt, resurgent. 81. c. & 88. c. tom. 2.
Non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam. 172. c. tom. 2
Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam. 127. c. tom. 3
16. Qui non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema maranatha. 45. c. to. 2

## II. CORINTH.

1. Spiritualis autem iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur. 28. e. 2. tom. 1
Sapientiam loquimur, inter perfectos. 63. c. to. 2.
Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. 159. c. 2. to. 2.
Non multi sapientes secundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles; sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes; & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, &c. 165. d. to. 2
Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu

Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. 171.c.d.tom.2
4. Licet exterior homo noster corrũpatur, is tamen qui intus est, renouatur de die in diẽ. 69 b. 2.t.2
Quæ enim videntur temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt. 13.b.2.& 39. c.t.2
Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes. 163. e. & 80. e. tom. 2
Id quod in præsenti est momentaneum, ac leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 127. c. 2.to.1
5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. 6. c. tom. 2
Omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonũ siue malũ. 81. a.t.2
Vetera transierunt, & ecce facta sunt omnia noua. 126. b
6. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. 63. d. 2. tom. 1
Inambulabo in illis, & inhabitabo, & ero illorum Deus. 174. a. tom. 2
Quis consensus templo Dei cum idolis? 30.a.2.t.1
7. Propter fornicationem vnusquisque suam vxorem habeat: vxori vir debitum reddat, & vxor viro. 74. e.1. & 75.a.tom.1
Tristitia secundùm Deum salutem stabilem operatur. 49. c. tom. 2
9. Qui parcè seminat, parcè & metet. 85 d.tom. 2
10. Arma militiæ nostræ non carnalia; sed potentia Deo sunt ad destructionem munitionum, consilia corporis destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. 76.a. to.2
11. Quis infirmatur, & ego non infirmor? 68.e.2.t.2
Siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit. 149. d. 2
Si is qui venit, & aliũ Christum prædicat, quem nõ prædicauimus; aut alium spiritum accepit, quem non accepistis, aut aliud Euangelium, quod non accepistis recte pateremini. 38. e. 2. to. 3
12. Ego me non arbitror comprehendisse. 24. b

## AD GALATAS.

1. Licet Angelus de cælo euangelizet vobis præter quàm quod euangelizaui, anathema sit. 77.c.d.t.1
Ego si hominibus placere vellem, Christi seruus non essem. 31.d. 2. to.2
Notum vobis facio, fratres, Euangelium quod euangelizatum est à me, quia non est secundùm hominem; neque enim ego ab homine accepi, &c. 126.b. 2. to. 2
2. Qui operatus est Petro in Apostolatu circumcisionis, operatus est & mihi inter Gentes. 30.c. 2. to. 1. & 116. a. 2. to. 2
In faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. 25. b. tom. 3
Qui dilexit me, & tradidit seipsum pro me. 100. b. to. 1. & 27. b. 2. 43. d. tom. 3
3. Non dixit in seminibus, quasi in multis; sed in semine tuo vno, quod est Christus. 104. a 2.to.1
Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. 45. a.to.2. & 43.a.b. to.2
4 Cùm autem venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. 107. a. 2. tom. 2
5. Crucifige carnem tuam cum vitiis, & concupiscentiis. 41. e.2. & 71.c. tom.2
Fructus autem spiritus est, charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. 61. d. tom, 1
Dico vobis, quia si circumcidamini, Christus nihil vobis proderit. 25.b.2.tom.3
6. Qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. 61.d. tom. 1. & 108.d. 2.to.3
Ego stigmata Iesu in corpore meo porto. tom.1.& 163. e. 45. d. 2. 80. d. to.2
Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. 42. d. to.2
Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. 63. d. to.2
In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed noua creatura. 156. b.t.3
Eruit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ: seruitutémque peccati illius à nobis cruor abstersit. 218. 1. 2. tom. 3

## AD EPHESIOS.

1. Proposuit Deus in dispensatione plenitudinis tẽporum instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, & in terris sunt in ipso. 114.e. 2.tom.2
Qui benedixit nos omni benedictione spirituali in cælestibus. 37. e. 2. tom.3
2. Quicumque ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. 77. d. 2. to. 2
Ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum. 28. a.1. tom. 1
Iam non estis hospites, & aduenæ, sed estis ciues sanctorum, & domestici Dei. 37. b.2.& 71. b. 2. tom. 2
Qui nos conresuscitauit, & consedere fecit secum in cælestibus. 127.c.2. to.1
3. Nolite deficere in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra; non enim cõdignæ sunt passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. 166.a. b.2. tom. 2
Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. 138. e. 2. tom. 2
Vt det vobis secundùm diuitias gloriæ suæ virtutem, corroborari per spiritum eius in interiorem hominem. 50. b. tom. 2
4. Nolite contristare Spiritum sanctum in vobis, in quo signati estis. 176. d. tom.3
Vnus Deus, vna fides, vnum baptisma. 38. e. 2.t.3
Quòd autem ascendit, quid est, nisi quia descendit primùm in inferiores partes terræ? 104. e. 2. & 105. a. tom. 2
Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas; alios verò Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi. 74.a. 2. to.2
Vnicuique nostrûm data est gratia secundùm mẽsuram donationis Christi. 75.d. 2. to. 2
Turpis sermo de ore vestro non procedat. 144.c.t.2
Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quid bonum est, ad ædificationem opportunitatis fidei vt det gratiam audientibus. 174.a.2. tom. 2
Vnum corpus, vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ. 99. d.t.3
5. Omnis fornicator non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. 157.e.tom .3

Sol non occidat super iracundiam vestram. 2. b. tom. 2
Vt exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam. 220. b. tom. 2
Imitatores Dei estote, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis. 103. d. e. to. 2
Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. 34. c. 2. to 2
Exurge qui dormis, & exurge à mortuis, & exsuscitabit te Christus. 74. b. 2. to 3
Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. 97. d. 2. tom. 1
Estote imitatores Dei sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos. 28. d. 2. to. 1
Relinquet homo patrem, & matrem suam, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. 151. d. tom. 2
Sacramentum hoc magnum est. ibid.
Fornicatio, & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet. 174. b. 2. tom. 1.
Hoc autem scitote intelligentes quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus non habet hæreditatem in Regno Christi & Dei. 65. c. to. 3
6. Calceati pedes in prædicatione Euangelij pacis. 95. e. 2. tom. 2.
Quia gladius spiritus est verbum Dei. 12. d. to. 1. & 165. e. 2. tom. 2
State succincti lumbos vestros in veritate, & induti lorica iustitiæ, & calceati pedes in præparatione Euangelij pacis, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis accipite, & gladium spiritus quod est verbum Dei. 98. d. e. & 113. d. tom. 1.
Induite vos armaturam Dei. 135. d. to. 2

### AD PHILIPPENSES.

1. Scio quòd hoc mihi proueniet in salutem per vestram orationem. 287. c. to. 3
Siue occasione, siue Christus veritate annuncietur; & in hoc gaudeo, sed gaudebo. 130. d. to. 3
Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. 217. a. 2. tom. 3
Cupio dissolui, & esse cum Christo. 248. a. 2. to. 3
2. Excipite illum cum omni gaudio in Domino: & eiusmodi cum honore habetote. 72. c. 2. t. 1
Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete. 160. d. 2. tom. 2
Inter quos lucetis, quasi luminaria fixa in firmamento. 2. b. 2. tom. 2
Quid? dum omnimodo siue per occasionem, siue per charitatem Christus annuncietur; & in hoc gaudeo, sed & gaudebo. 43. e. 2. to. 3
Cùm in forma Dei esset non rapinam arbitratus est, se esse æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens in similitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo. 119. d. 2. tom. 3
Spero in Dominum Iesum, Timotheum cito me mittere ad vos, vt ex bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. 266. a. 2. to. 3
3. Multi ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos Crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est: & gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt. 43. d. tom. 2
Nostra conuersatio in cælis est.
Quæ mihi fuerunt lucra, facta sunt detrimenta, & propter Christum arbitror velut stercora. 25. b. 2. & 218. d. tom. 3
4. Itaque, fratres mei charissimi, gaudium meum, & corona mea sic state in Domino. 241. b. tom. 3
Ego enim habeo omnia & abundo. 44. c. 2. tom. 1
Ego didici, in quibus sum sufficiens esse, scio & humiliari, scio & abundare vbique, &c. 45. a. tom. 1

### AD COLOSSENSES.

1. Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia. 75. d. 2. tom. 1
In ipso constant omnia. 271. b. 2. tom. 3
2. In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi. 114. c. 2. tom. 2. & 37. b. tom. 3
Nemo diiudicet vos in cibo, aut potu, aut in parte diei festi, aut Neomenia, aut in Sabbato, quæ sunt vmbra futurorum. 60 e. 2. to. 1
Et vos cùm mortui essetis in delictis, & præputio carnis vestræ, conuiuificauit cum illo, donans vobis omnia delicta; delens quod aduersum nos erat, chirographum decreti. 111. e. 2. tom. 2
3. Viri diligite vxores vestras, & nolite amari esse ad illas. 9. d. tom. 2
Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, luxuriam, concupiscentiam malam, & auaritiam, quæ est idolorum seruitus. 6. e. 2. & 14. c. 2. tom. 2
In Christo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. 106. a. tom. 2
Charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis. 172. e. 2. & 173. a to. 2
Auaritia, quæ est idolorum seruitus. 238. c. tom. 3
Cùm Christus apparuerit vita nostra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. 269. a. 2. tom. 3
4. In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt, tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, vt sciatis quomodo oporteat vos vnicuique respondere. 167. d tom. 2

### AD THESSALONICENSES I.

4. Scias vas tuum possidere in sanctificatione, & honore, non in passione desiderij; sicut & Gentes quæ ignorant Deum. 75. e. 2. tom. 3
Ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo; canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti. 18. a. 2. tom. 3
5. Spiritum nolite extinguere. 176. b. 2. to. 3
Rogamus autem vos fratres, cùm noueritis eos, qui laborant in vos, & præsunt vobis in Domino, & commonent vos, vt abundantius habeatis illos in charitate propter opus illorum. 72. c. 2. tom. 1
Vt integer spiritus vester, & anima & corpus in diem Domini sine querela seruetur. 150. b. tom. 3

## AD THESSALONICENSES II.

1. In reuelatione Domini nostri Iesu Christi de cælo cum Angelis virtutis eius, in flamma ignis dantis vindictam iis, qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio. 129. a. 2. tom. 1
2. Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui. 91. d. 2. tom. 1
Qui in fine mundi veniens, aduersatur, & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. 29. d. tom. 3
Tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet, &c. 287. e. 2. tom. 3
3. Denuncio vobis in nomine Domini Iesu, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundùm traditionem, quam tradidimus vobis. 113. a. tom. 3

## AD TIMOTHEVM I.

1. Qui priùs fui blasphemus & persecutor, & iniuriosus: sed ideo misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci. 158. b. 2. tom. 2
Iusto lex non est posita, sed iniustis, impiis, & peccatoribus, sceleratis & contaminatis, patricidis & matricidis, &c. 65. d. tom. 3
2. Obsecro primùm omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt constituti. 111. b. 2. to. 1
Docere autem mulierem non permitto. 9. d. 2. tom. 2
3. Vt scias quomodo oporteat in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui, columna, & firmamentum veritatis. 78. a. to. 1
Oportet Episcopum testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt, vt non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli. 44. b. 2. to. 1
Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. 25. b. 2. to. 1
4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est. pietas autem ad omnia vtilis est. 156. c. to. 3
6. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus. 239. d. to. 3
Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. 231. c. 2. tom. 3
Beatus, & solus potens Rex Regum, & Dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, &c. 273. b. c. tom. 3
Quia radix omnium malorum est auaritia. tom. 1.
Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli, & tentationes, ac desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt hominem in interitum, & perditionem. 103. b. c. 2. to. 1

## AD TIMOTHEVM II.

2. Laboro in Euangelio Christi vsque ad vincula. 99. d. 2. tom. 3
Verbum Dei non est alligatum. ibidem
Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. 42. b. tom. 2. & 74. a. tom. 2.
Si commorimur, & conuiuemus; si compatimur, & conregnabimus. 18. d. to. 1
Stultas autem & sine disciplina quæstiones deuita, sciens quia generant lites, &c. 78. b. 2. to. 1
Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, vt ei placeat cui se probauit. 30. a. 2. to. 1. & 110. c. tom. 3
3. Hoc autem scito, quòd in nouissimus diebus erunt tempora periculosa: & erunt homines seipsos amantes, cupidi, superbi, &c. 24. b. 2. tom. 1. & 121. tom. 3.
4. Erunt nonnulli qui sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria conceruabunt sibi magistros prurientes auribus, &c. 172. b. c. 2. tom. 3
Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui; de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. 171. e. to. 1

## AD TITVM.

1. Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. 221. a. tom. 3

## AD PHILEMONEM.

3. Obsecro te pro filio meo, quem genui in vinculis, Onesimo. 81. a. 2. to. 1

## AD HEBRÆOS.

1. Sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. 210. b. c. tom. 3
4. Viuus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ, ac spiritus, compagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis. 77. a. 2. to. 2
5. Facti estis, quibus lacte opus sit, non solido cibo. 63. c. tom. 2
6. Vbi præcursor pro nobis introiuit secundùm ordinem Melchisedech, Pontifex factus in æternum. 38. a. 2. to. 3
7. Reprobatio fit præcedentis mandati propter infirmitatem eius, & inutilitatem, &c. 174. d. tom. 3
Talis enim decebat, vt nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis factus, qui non habet quotidie necessitatem quemadmodum sacerdotes, priùs pro suis delictis hostias offerre, &c. 102. c. tom. 2
Nihil ad perfectum adducit Lex. 102. b. 2. to. 2. 119. c. 2. & 174. a. 2. tom. 3
Plures facti sunt Sacerdotes secundùm legem, eo quòd morte prohiberentur permanere, Iesus autem eo quòd maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium. 67. d. 2. to. 1
8. Necesse est sacerdotem aliquid habere quod afferat. 103. a. tom. 2
Nunc Christus tanto melius sortitus est ministerium, quanto & melioris testamenti mediator est. 174. d. tom. 3
9. Si sanguis taurorum aut vitulorum, aut cinis vitulæ aspersus iniquinatos sanctificat ad emundationem carnis; quanto magis sanguis Christi qui per Spiritum sanctum se obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ad seruiendum Deo viuenti? 102. b. c. 2 tom. 2
Non in manufacta Sancta Iesus introiuit exemplaria verorum, sed in ipsum cælum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. 128. e. 2. tom. 2.
10. Nunc ignis aduersarios consumit, & iusti qui fide viuunt, incendium damnationis euadunt.

133. c. tom. 1. & 176. b. 2. tom. 3.
Terribilis quædam expectatio iudicij; & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios. 129. a. 2. tom. 1.
Terribile est incidere in manus Dei viuentis. 74. b. tom. 3.
11. Sancti ludibria, & verbera experti. 100. a. to. 1.
Circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis. 28. a. 2. tom. 3.
12. Omnis disciplina in præsenti quidem non videtur esse gaudij, sed mœroris: post autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ. 246. b. tom. 3.
Remissas manus, & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris; ne claudicans quis erret, magis autem sanetur. 81. e. 2. to. 1. & 65. e. 112. e. 2. 178. c. d. tom. 2.
Non accessistis ad montem fumantem, sed ad montem Sion, ad Hierusalem ciuitatem Dei viuentis, ad multorum millium Angelorum frequentiam, ad Ecclesiam primitiuorum scriptam in cælis. 24. e. 2. to. 2
13. Honorabile connubium in omnibus, & torus immaculatus. 140. a. tom. 3
Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. 11. d. 2. 1. 14. d tom. 1. & 51. a. 2. tom. 2
Obedite præpositis vestris, & subiacete eis, ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri; vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes. 85. e. 2. tom. 2
Charitas fraternitatis maneat in vobis, & hospitalitatem nolite obliuisci. 89. c. tom. 3

### B. IACOBI APOST.

1. Omne gaudium existimate fratres cùm in tentationes varias incideritis. 127. d. 134. d. 1. tom. 1
Peccatum cùm consummatum fuerit, generat mortem. 246. d. tom. 3
2. Si introierit in conuentum vestrum vir aureum annulum habens in veste candida: introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum, qui indutus est veste præclara & dixeritis ei: Tu sede hic bene; pauperi autem dicatis: Tu sta illic, &c. 11. b. tom. 2
3. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. 214. d. 2. tom. 2
Qui amicus est huius sæculi, inimicus Dei constituitur. 45. d. tom. 2. & 159. e. tom. 3
4. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & si in peccatis est, dimittentur ei. 168. b. tom. 2
5. Epulati estis super terram, & in luxuriis enutristis corda vestra. 130. c. tom. 1
Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte. 159 b. tom. 3
Agite nunc diuites, & plorate vlulantes in miseriis, quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt. &c. 47. b. c. 2. tom. 1. & 107. d. tom. 3

### B. PETRI APOST. I.

1. Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis; sed pretioso sanguine. 103. a. 2. tom. 2
Regenerauit nos Deus in spem viuam per resurrectionem Iesu Christi in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem conseruatam in cælis. 230. c. tom. 3
2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. 103. d. tom. 2.
Conuersationem vestram inter gentes habentes bonam, vt in eo quòd detractant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis. 44. b. 2. tom. 1
Nos baptisma saluos facit, non carnis depositio sordium. 46. e. tom. 3
Vos genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: vt virtutes annuncietis eius qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum. 121. b. tom. 1. & 37. b. 63. c. 71. b. 2. tom. 2
Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum. 34. c. 2. tom. 2
3. Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe. 32. d. 2. tom. 2.
In hoc vocati estis, vt benedictionem hæreditate possideatis. 126. b. c. tom. 3
4. Nemo vestrûm patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. 134. d. tom. 1
5. Deus superbis resistit. 11. b. 2. tom. 2

### B. PETRI APOST. II.

1. Certus sum, quòd velox est depositio tabernaculi mei. 11. d. 2. tom. 1
Gens sancta, populus acquisitionis, vt virtutes annuncietis eius qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum. 68. a. 2. to. 1
Cui benefacitis, attendentes tamquam lucernæ lucenti in caliginoso loco. 26 e. 2. tom. 2
Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis intendentes, quasi lucernæ relucentes in caliginoso loco. 95. c. 2. to. 2
2. Nouit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos verò in die iudicij cruciandos reseruare: magis autem qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant. 74. c. tom. 3
3. Sicut charissimus frater noster Paulus secundùm datam sibi sapientiam scripsit vobis. 14. b. tom. 2
Adueniet autem dies sicut fur, in quo cæli magno impetu transient, elementa verò calore soluentur. 46. e. tom. 1. & 128. e. 2
Cæli autem qui nunc sunt, & terra, eodem verbo repositi sunt, igne reseruati in diem iudicij. 46. e. & a. 2. tom. 1. & 338. a. 2. tom. 3

### B. IOANNIS APOST. I.

1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est. 56. a. 2. tom. 1. & 218. e. 2. tom. 2
2. Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem Dominum Iesum Christum; ipse est propitiatio pro peccatis nostris. 25. e. 2 tom. 2.
Nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. 122. c. to. 3
Qui odit fratrem suum in tenebris est, & in tene-

bris ambulant, & nescit quò eat, quoniam tenebræ obcæcauerunt oculos eius. 228. a. t. 3

4. Charissimi, nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus, scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus. 287. e. t. 3

In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum misit in mundum vt viuamus per eum. 8. a

5. Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua & sanguis. 97. c. d. to. 2

B. IOANNIS APOST. II.

1. Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. 13. b. 2. to. 1

Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domo, nec Aue ei dixeritis: qui enim dicit illi Aue, communicat operibus eius malignis. 113. b. to. 3

B. IVDÆ APOSTOLI.

1. Ecce veniet Dominus in sanctis millibus facere iudicium contra omnes, redarguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti sunt contra eum peccatores impij. 46. a. 2. to. 1. & 128. c. 2. to. 2. & 338. b. c. to. 3

Angelos qui non obseruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis sub caligine seruauit, &c. 74. e to. 3

Cùm Michaël Archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiæ, sed dixit: Imperet tibi Dominus. 235. c. d. to. 3

APOCALYPSIS.

1. Non cessabunt nocte ac die clamare, dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. 49. e. 2. to. 3

Mysterium septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea. Septem stellæ, Angeli sunt septem Ecclesiarum, & candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt. 25. c. t. 1

Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, & plangent se super omnes tribus terræ. 46. a. 2. & 118. d. 2. t. 1

Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo: & fecit nos regnum, & Sacerdotes Domino, & Patri suo. 121. b. to. 1. & 207. e. t. 3.

2. Memor esto vnde excideris, & age pœnitentiam. 17. a. 2. to. 1.

Habeo aduersum te pauca, quòd permittis mulierem Iezabel, quæ se dicit prophetam, docere, & seducit seruos meos fornicari. 179. e. t. 3

Qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt, sed sunt synagoga Sathanæ. 206. d. 2. to. 3

3. Esto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant: non enim inueni opera tua plena coram Deo meo. 114. b. 2. to. 3

Ego sto ad ostium, & pulso, si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. 104. a. to. 2

Ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt, & non delebo nomina eorum de libro vitæ. 75. c. 2. to. 3

Teneant qui habent, & nemo accipiat coronam eorum. 118. d. 2. to. 1

Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt qui sequuntur Agnum quocumque ierit. 75. c. 2. to. 3

4. Et animal primum simile leoni, & secundum animal simile vitulo, & tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartum animal simile aquilæ volanti. 52. c. to. 2

Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam & honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt. 270. a. to. 3

5. Vidi in dextera sedentis supra thronum librum scriptum intus, & foris, signatum sigillis septem. 131. d. to. 1. & 128. a. 2. to. 2.

Seniores habebant phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum. 80. c. to. 1. & 87. d. 2. to. 2.

Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & soluere septem signacula eius. 131. d. to. 1. & 128. a. 2. to. 2

Vicit leo de tribu Iuda. 118. a. to. 2

6. Erat equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi Mors. 76. a. 2. & 133. c. 2. tom. 1

Quousque non vindicas sanguinem nostrum de iis qui habitant in terra? 51. c. tom. 2

7. Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum. 127. e. 2. to. 1

Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. 124. d. to. 2

In conspectu Agni amicti sunt stolis albis, & palmæ in manibus eorum. 220. a. to. 2

12. Factum est prælium magnum in cælo: Michaël & Angeli eius præliabantur cum dracone. 31. e. 2. to. 1. & 125. d. to. 2.

Et proiectus est in terram draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & satanas. ibidem.

13. Faciet omnes pusillos & magnos habere characterem bestiæ in dextera manu, aut in frontibus suis. 178. e. to. 3

14. Hi qui erant supra montem Sion cum Agno, habebant nomen eius, & nomen Patris eius, scriptum in frontibus suis. 178. e. to. 3

Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati. 108. b. 2. to. 3

16. Hi qui missi sunt in stagnum ignis ardentis, commanducauerunt linguas suas præ dolore, & blasphemauerunt Deum cæli & terræ. 179. d. t. 3

18. Quantum se exaltauit, & in deliciis fuit, tantum date ei tormenta, & luctus. 73. c. to. 3

19. Habebat in vestimento, & in femore suo scriptum: Rex Regum, & Dominus dominantium. 107. d. 2. to. 2

21. Non intrabit in illam aliquis coinquinatus, & faciens abominationem. 74. b. 2. to. 3

Templum non vidi in ea. 29. a. to. 1

Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum. 6. c. to. 1

22. Qui nocet, noceat adhuc, & qui in sordibus est, sordescat adhuc. 77. d. to. 1

Qui iustus est, iustificetur adhuc, & qui sanctus est, sanctificetur adhuc. ibid. & 51. b. 2. to. 2

Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum, & fratrum tuorum habentium testimonium Iesu. 153. c. 2. to. 2

Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto: & si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ huius, auferet Deus partem eius de libro vitæ, & de ciuitate sancta, & de his, quæ scripta sunt in libro isto. 175. e. to. 2

# INDEX EPISTOLARVM
## B. Petri Damiani, quæ continentur
### Tomo primo, in octo Libros distincto.

*Hic nomina eorum, ad quos scriptæ sunt Epistolæ, per ordinem cuiusque libri afferuntur.*

INDEX LIBRI I.

*Ad Pontifices Romanos, & Cadaloum Antipapam.*


Epist. 1. Gregorio VI. pag. 1
2. Eidem. 2
3. Clementi II. 2
4. Leoni IX. 3
5. Victori II. 3
6. Nicolao II. 4
7. Eidem. 4
8. Eidem, & Hildebrando Archid. Card. 5
9. Eidem. 5
10. Alexandro II. & Hildebrando Archid. Card. 5
11. Eidem. 5
12. Eidem. 6
13. Eidem. 8
14. Eidem. 10
15. Eidem. 11
16. Eidem, & Hildebrando Archidiac, Cardin. 15
17. Eidem. 16
18. Eidem. 16
19. Eidem. 16
20. Cadaloo Antipp. 16
21. Eidem. 21


INDEX LIBRI II.

*Ad S. R. E. Cardinales.*


22. Episcopis Card. 24
23. Eisdem 26
24. Bonifacio Episc. Albanen. 26
25. Eidem, & Stephano Presbyt. 26
26. Hildebrando Archidiacono & Stephano Presbyt. 27
27. Eisdem. 31
28. Hildebrando Archid. 32
29. Eidem. 32
30. Eidem. 33
31. Petro Archipresbyt. Lateranen. 34
32. Desiderio Abb. Casinen. 34
33. Eidem. 35
34. Eidem. 37
35. Eidem. 39
36. Eidem Eiusque Monachis. 39
37. Eisdem. 39
38. Eisdem. 39
39. Eisdem. 39
40. Petro Diac. & Cancell. 39
41. Alberico Diac. 39
42. Eidem. 39


INDEX LIBRI III.

*Ad Patriarcham, & Archiepiscopos.*


43. L. Patriarchæ. 40
44. Gebehardo Rauennaten. 40
45. Eidem. 41
46. Henrico Rauennaten. 41
47. Vuiberto Rauennaten. 42
48. Annoni Colonien. 42
49. Vidoni Mediolanen. 43
50. V. Bisuntino. 44
51. A..... 44
52. A..... 44


INDEX LIBRI IV.

*Ad Episcopos.*


53. Alberto Episcopo. 44
54. B..... Episcopo. 45
55. Cuniberto Taurinen. 45
56. G. Auximano Episcopo. 45
57. G..... Episcopo. 46
58. Ioanni Episcopo. 48
59..... 48
60. Mainardo Eugubino Episcopo. 49
61. Olderico Firmano. 50
62. R. 54
63. Theodosio Seno gallien. & Rodulpho Eugubino. 55
64. V. 55
65. V. Sarsinaten. 57
66. V. 57
67. V. 57
68. V. 60
69. V. 62

## INDEX LIBRI V.

*Ad Archipresbyteros, Archidiaconos, Presbyteros, & Clericos.*


70. ANdreæ, V. & C. 62
71. Damiano Fratri. 64
72. P. 65
73. P. 66
74. Almerico. 67
75. Clero, & populo Auximano. 67
76. Clero, & populo Mediolanen. 68
77. Clericis Florentinis. 68
78. Clericis Fauenfibus. 70
79. Clerico, & populo Fauentino. 70
80. V. & P. Clericis Fauentinis. 70
81. G. Thesaurario Rauennaten. 70
82. Capellanis Gothofredi Ducis. 73
83. Rodulpho, Vitali, aliisque. 76
84. Eisdem. 77
85. Landulpho Mediolanen. 77
86. S. 77
87. Vberto. 77
88. Clericis, & Canonicis. 78


## INDEX LIBRI VI.

*Ad Abbates, & Monachos.*


89. MOnachis Montis Casini, monasterij S. Benedicti. 79
90. Hugoni Abb. Cluniacen. 79
91. Eidem. 80
92. Eidem, eiusque Monachis. 80
93. Monachis Cluniacen. 81
94. Monachis Pomposianis. 85
95. Altizoni Abb. 86
96. B. Abb. 86
97. Gebizoni Abb. 86
98. Gebizoni. Theobaldo, & Ioanni Abbat. 88
99. Ioanni Laudensi. 88
100. I. Abb. 88
101. M. Abb. Constantinop. 90
102. Mainardo Abb. 91
103. P. Abb. Classen. 91
104. Adam. 92
105. Ariprando. 92
106. Eidem. 92
107. Rodulpho, & Arripando. 92
108. B. 93
109. Damiano nepoti. 94
110. Eidem. 94
111. Guillelmo. 96
112. Honesto. 98
113. Ioanni. 98
114. Marino Patrueli. 98
115. Petro Cerebroso. 99
116. Eidem. 100
117. Stephano. 101
118. Theuzoni. 102
119. Dominico Loricato, eiusque Eremitis. 102
120. Eremitis Gamugnen. 102
121. Eisdem. 107
122. Suis Eremitis. 107
123. Eisdem. 107
124. Eisdem. 107


## INDEX LIBRI VII.

*Ad Sæculares Principes.*


125. HEnrico II. Imper. 108
126. Eidem. 109
127. Henrico Rom. Regi. 109
128. Agneti Imper. 112
129. Eidem. 112
130. Eidem. 112
131. Eidem. 113
132. Eidem. 113
133. Reginæ Galliæ. 114
134. Gothofred Duci Tusciæ. 115
135. Eidem. 116
136. Eidem. 116
137. Eidem, eiusque vxori Beatrici. 116
138. Eidem Beatrici. 116
139. B. Duci. 118
140. Adelaidi Ducissæ Sabaudiæ. 118
141. Rainerio Marchioni. 118
142. Guillæ Comitissæ. 119
143. Blanchæ Comitissæ. 120


## INDEX LIBRI VIII. ET VLT.

*Ad Viros illustres, & alias priuatas personas.*


144. CInthio Vrbis Præfecto. 122
145. Eidem. 123
146. Alberto Viro clariss. 123
147. Alberico, & Erminilæ vxori. 124
148. Petro Senatori. 125
149. G. Viro nobiliss. 126
150. Attoni II. D. 128
151. Bonohomini II. D. 128
152. Bonifacio II. D. 130
153. Morico II. D. 130
154. Ciuibus Florentinis. 132
155. Hermisindi Sanctimoniali. 132
156. Sorori suæ. 132
157. Rodelindæ, & Sufficiæ sororibus suis. 132
158. Cuidam Ægroto. 137


*Indicem eorum, quæ duobus aliis tomis comprehenduntur, habes ad singulos tomos.*

# B. PETRI DAMIANI

## S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

## Epistolarum Libri Octo.

### *LIBER I. AD SVMMOS CHRISTIANÆ Reipublicæ Pastores, & Cadaloum Antipapam.*

### EPISTOLA PRIMA,

Ad Gregorium VI. Romanum Pontificem.

*ARGVMENTVM.*

GREGORIO VI. sacrorum, & Reipublicæ Christianæ cura commissa, magnoperè se exhilaratum ostendit, & sperare in posterum omnia meliùs administratum iri, & scelestis negotiationibus, & largitionibus summotis, virtuti tantummodò locum fore. Hortatur præcipuè, vt Castellanæ, Fanensis, & Pisaurensis Ecclesiæ statum componat: ab his initio facto, facili negotio cæteras corrigi posse.

*DOMNO Gregorio sanctissimo Papæ, Petrus peccator Monachus debitæ seruitutis obsequium.*

REVERENDISSIME Domine, Regi Regum Christo gratias refero, quia de Apostolica Sede bona semper audire aridis desiderij mei faucibus sitio; largum præconij vestri poculum, multis iam propinantibus, bibo. Qui videlicet haustus tanta suauitatis dulcedine mentis meæ stomachum recreat, vt dum mens interiùs iubilat, lingua protinus in hanc vocem laudis erumpat: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* [Luc. 2.] Verè enim ipse, sicut scriptum est, mutat tēpora, & transfert regna. [Dan. 2.] Verè, quod per Prophetam suum multò ante prædixit, nunc teste mundo mirabiliter adimpleuit: *Quia dominatur Excelsus in regno hominum, & cui voluerit ipse dat illud.* [Deut. 4.] Lætentur ergo cæli, & exultet terra, & antiquum sui iuris priuilegium se recepisse sancta gratuletur Ecclesia. Conteratur iam milleforme caput venenati serpentis; cesset commercium peruersæ negotiationis; [Act. 8.] nullam iam monetam falsarius Simon in Ecclesia fabricet; nulla Giezi, [4 Reg. 5.] præsente prouidi Doctoris absentia, furtiua dona reportet. Iam columba reuertatur ad arcam, [Gen. 8.] & virentibus oliuæ foliis, pacem nuntiet redditam terris. Reparetur nunc aureum Apostolorum sæculum, & præsidente vestra prudentia, Ecclesiastica refloreat disciplina. Reprimatur auaritia ad Episcopales infulas anhelantium; euertantur cathedræ columbas vendentium numulariorum. [Matth. 21. Marc. 11. Ioan. 2.] Verumtamen vtrum ista, quæ scribimus, mundo sperare sit licitum: primò Pisaurensis Ecclesia bonæ spei clarum dabit indicium. Nisi enim prædicta Ecclesia de manu illius adulteri, incestuosi, periuri, atque raptoris auferatur, omnis populorum spes, quæ de reparatione mundi erecta fuerat, funditus eneruatur. [Tacitè hortatur, vt Pisaurensem pseudoepiscoparum abdicet.] Omnes siquidem ad hunc finem oculos tendunt, omnes ad hanc vnam vocem aures erigunt. Et si ille tot criminibus obuolutus ad Episcopatus arcem restituitur, ab Apostolica Sede boni aliquid vlterius posse fieri, penitùs denegatur. Tres equidem sunt, quæ testimonium dabunt, Castellana sedes, Fanensis, & Pisaurensis; vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. [Deut. 19. Matth. 18.] In his tribus patenter ostenditur quid spei de cætero relinquatur.

Omnipotens Deus te, summe Pater, ad conseruanda Ecclesiæ suæ iura custodiat, & populum suum ne immeritò sub tanto Pontifice gaudere permittat.

ipsum diuisus est, quomodo stabit doctrina ipsius? 68. b. 2. to. 3
12. Ignem veni mittere in terram; & quid volo nisi vt accendatur? 6. c. 2. & 13. c. 2. tom.3
Destruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ: Anima habes multa bona reposita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, &c. 85. c. 2. tom. 2.
Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te: quæ autem parasti, cuius erunt? ibid.
Sint lumbi vestri præcincti & lucernæ ardentes in manibus vestris. 2. a. 2. tom. 2
14. Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. 125. c. 2. to. 1
Rogo te habe me excusatum. 38. a. 2. to. 1
15. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, & ait seruis suis. Negociamini dum venio. 141. d. to. 2
Gaudium est Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente, quam supra nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. 108. c. 2. tom. 2
16. Væ vobis, diuites, qui recepistis consolationem vestram. 107. c. 2. tom. 3
17. Erunt duo in agro; vnus assumetur, & alter relinquetur. 86. b. 2. to. 2
18. Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. 8. d. 2, to. 2
20. Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo. 39. d. tom. 2
In resurrectione neque nubent, neque ducent vxores; sed erunt, &c. 183. e 2. to. 3
21. Respicite & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. 122. c. to. 3
Ego dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarij vestri. 73. c. tom. 2
Cauete, ne grauentur corda vestra crapula, & ebrietate. 58. a. tom. 1. & 110. c. tom. 3
22. Ego pro te rogaui, Petre, vt non deficiat fides tua. 63. d. tom. 2
Ecce duo gladij hic. 53. b. 2. to. 1
23. Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. 108. c. 2. tom. 2
Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum. 114. b. tom. 2
Hodie mecum eris in Paradiso. 114. c. tom. 2
24. Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis die tertia, & prædicari in nomine eius pœnitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipiendo ab Hierusalem. 59. b. 2. tom. 2
Ipsi adorantes regressi sunt Hierusalem, & erant quotidie in templo laudantes Deum, & benedicentes Dominum. 118. d. & 128. c. tom. 2

IOANN.

1. Et audierunt duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum. 90. a. tom. 1
Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. 20. a. tom. 2
Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. 59. d. tom. 2.
Vidi spiritum descendentem tamquam columbam de cœlo, & mansit super eum, & ego nesciebam eum. 59. d. e. to. 2
In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. 117. e. 1. & 2. tom. 2
Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat. 59. d. e. tom. 2. & 37. c. tom. 3
2. Soluite templum hoc, & post triduum reædificabo illud. 114. e. 2. tom. 2
Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in triduo reædificas illud? 114. b. 2. tom. 2
3. Nescis vnde spiritus veniat, aut quò vadat. 42. e. 2. tom. 3
Qui de terra est, de terra loquitur, qui de cœlo venit super omnes est. 60. a. 2. tom. 2
Qui credit in Filium Dei, habet vitam æternam. 59. d. 2. tom. 2
Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis. 162. d. tom. 2
Qui non credit, iam iudicatus est. 165. d. 2. to. 2
Spiritus vbi vult, spirat. 40. c. 2. to. 3
4. Qui biberit aquam, quam ego do, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. 13. d. & 113. 2. tom. 2.
5. Omnia quæ facit Pater, facit & Filius, &c. 25. e. tom. 2
Non potest Filius facere, nisi quod viderit Patrem facientem. 13. d. 2. to. 2
Si crederetis Moysi, crederetis vtique & mihi: de me enim ille scripsit. 110. e. 2. to. 1
6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. 63. c. to. 1. 150. c. 2. & 161. e. 2. to. 2
Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. 13. a 2. to. 1
Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi; si quis ex hoc pane manducauerit, viuet in æternum. 102. d. tom. 2
Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. 98. a. 2. to. 2
7. Si quis sitit, veniat ad me, & bibat: & de ventre eius fluent aquæ viuæ. 13. d. & 44. b. t. 2
8. Non quæro gloriam meam; est qui quærat & iudicet. 26. b. to. 2
10. Qui non intrat per ostium, sed ingreditur aliunde, ille fur est, & latro, 41. d. to. 3
Non vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. 153. a to. 2
Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi. 70. a. tom. 2
Ego & Pater vnum sumus, 24. a. 2. to. 2
Oues meæ vocem meam audiunt, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. 133. a. 2. to. 1
Fur non venit nisi vt furetur, & mactet & perdat. 18. e. tom. 1
11. Nonne duodecim horæ sunt diei? 29 b. to. 1
Omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum. 52. c. 2. tom. 2
Ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei viui, qui in hunc mundum venisti. ibid.
Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me; ego autem sciebam, quia semper me audis. 43. c. c. tom. 3
Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet. 74. d. e. tom. 3
12. Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. 114. c. tom. 2
Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras. 115. d. to 2.
Ambulate dum lucem habetis. 63. d 2. to. 1
Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum

fuerit, nullum fructum affert. 81. a. 2. tom. 1. & 64. b. tom. 2
Mundus in maligno poſitus eſt. 76. c. 2. to. 2
Volo, vt vbi ego ſum, illic ſit & miniſter meus. 128. d. 2. tom. 2
13. Qui lotus eſt, non indiget, niſi vt pedes lauet, ſed eſt mundus totus. 46. d. to. 3
Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me. 153. d. to. 2
Aſpiciebant ergo adinuicem diſcipuli hæſitantes de quo diceret. ibid.
Domine non tantum pedes meos, ſed & manus & caput. 21. c. to. 2. & 91. a. 2. to. 3
Amice ad quid veniſti? 27. b. tom. 3
Iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos: quia ſeruus neſcit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæ audiui à Patre meo, nota feci vobis. 26. a. tom. 2
Sciens Ieſus, quia venit eius hora, vt tranſeat ex hoc mundo ad Patrem. 45. a. 2. to. 2
14. Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum. 157. e. 2. to. 2. & 40. d. 2. tom. 3
Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet; & maiora horum faciet, quia ad Patrem vado. 94. a. & 152. e. 2. tom. 2
15. Ego ſum vitis; vos autem palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum. 108. a. tom. 2
Sicut dilexit me Pater, & ego diligo vos. 70. a. 2. tom. 2
Neque ſcio, neque noui quid dicas. 62. b. to. 2.
Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. 26. a. t. 2
Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit Si de mundo fuiſſetis mundus quod ſuum erat diligeret: quia verò de mundo non eſtis, &c. 17. c. 2. to. 2
16. Quia hæc locutus ſum vobis triſtitia impleuit cor veſtrum: ſed ego veritatem dico vobis. Expedit vobis, vt ego vadam. Si enim non abiero Paracletus non veniet ad vos: Si autem abiero, mittam eum ad vos. 112. e. 2. tom. 1
Spiritus ſanctus arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio. 95. a. 2. to. 1
Ille teſtimonium perhibebit de me, & vos teſtimonium perhibebitis, quia ab initio mecũ eſtis. 70. c. 2. tom. 2
Vado ad eum qui miſit me. 88. e. 2
Mulier cùm parit triſtitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem pepererit, &c. 124. c. 2. to. 3
17. Non pro his autem rogo tantum, ſed & pro eis, qui crediturí ſunt in me per verbum ipſorum, vt omnes vnum ſint; ſicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint. 28. b. to. 3. 98. b. c. 2. tom. 3
18. Si malè locutus ſum, perhibe de malo; ſin autem benè cur me cædis? 27. d. 2. to. 3
Tu dicis; quia Rex ſum ego? 77. b. tom. 2
20. Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt. 93. e. 2. to. 2. & 45. b. to. 3
Dominus meus & Deus meus 93. d. 2. tom. 2
Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi, & ego eum tollam. 69. c. tom. 2
21. Et non dixit Ieſus: Non moritur. 156. b. to. 2
Petre diligis me? Paſce oues meas. 31. c. 2. & 70. a. 2. tom. 2
Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me ſequere. 155. b. & 156. c. 2 tom. 2

*ACT. APOSTOL.*

1. Cùm cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt aut gratias egerunt. 6. b. 2. tom. 2
Macta, & manduca. 14. b. 2. to 2
Oportet ex his viris qui nobiſcum congregati ſunt in omni tempore, quo intrauit, & exiuit inter nos Dominus Ieſus, teſtem reſurrectionis eius nobiſcum fieri vnum ex iſtis. 70. b 2. tom. 2.
Eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria. 4. c. d. tom. 2
2. Frangebant circa domos panes, & ſumebant cibum cum exultatione, &c. 89. b. tom. 3
3. Pœnitemini igitur, & conuertimini, vt deleantur veſtra peccata. 65. b. tom. 1
In nomine Ieſu Chriſti ſurge, & ambula. 148. c. t. 2
4. Si iuſtum eſt in conſpectu Dei, vos potius audire quàm Deum, iudicate. 4. d. 2. tom. 1
Quotquot poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. 58. b. tom. 1
5. Obedire magis oportet Deo quàm hominibus. 4. d. 2. tom. 1. & 26. e. tom. 2
6. Stephanus plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia, & ſigna magna in populo. 148. e. 2. tom. 2
7. Altiſſimus non in manufactis habitat. 156. b. to. 3
8. Pecunia tua tecum ſit in perditione, qui donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. 39. c. 58. a. 2. tom. 3
Si quis Epiſcopus, aut Preſbyter, aut Abbas per pecuniam, hanc obtinuerit dignitatem; deiiciantur ipſe, & ordinator eius. 9. c. 2. tom. 1
Miſſi Samariam, imponentes manus iis, qui baptizati fuerant, orauerunt pro ipſis, & illi acceperunt Spiritum ſanctum. 37. b. 2. tom. 3
9. Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. 81. b. tom. 1
Nonne hic eſt qui expugnabat in Hieruſalem omnes qui inuocabant nomen iſtud? 164. a. to. 3
10. Hunc Deus ſuſcitauit tertia die, & dedit eum manifeſtum fieri non omni populo, ſed teſtibus, &c. 70. b. 2. tom. 2
Non eſt perſonarum acceptor Deus, ſed in omni gente, qui timet illum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. 11. b. 2. to. 2
Orationes tuæ & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt in memoriam in conſpectu Domini; & nunc mitte viros in Ioppen, &c. 49. a tom. 2. 90. b. 2 tom. 3
12. Herodes poſtquam occidit Iacobum fratrem Ioannis gladio, videns quia placeret Iudæis, appoſuit apprehendere & Petrum. 102. a. t. 2
13. Fide mundans corda eorum. 46. e. tom. 3
Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: ſed quia repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gentes. 12. e. tom. 3
14. Dij ſimiles facti hominibus deſcenderunt ad nos. 72. d. tom. 1
Viri, quid hæc facitis? & nos mortales ſumus ſimiles vobis homines. ibid.
16. Perambulabat Paulus Syriam, & Ciliciam confirmans Eccleſias, peruenitque in Derben & Lyſtram: Et ecce diſcipulus quidam, &c. 25. d. tom. 3
20. De ſecta autem hac ſcimus, quia vbique ei contradicitur. 112. b. 2. tom. 2
Mundus ego ſum à ſanguine omnium veſtrûm. 49. d. 2. tom. 1

Ecce alligatus spiritu vado in Hierusalem, quæ in ea ventura sunt mihi ignorans, nisi quod spiritus per omnes ciuitates protestatur mihi dicens: quoniam vincula & tribulationes me manent. 16. d. 2. tom. 2
Contestor vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium: non enim subterfugi, quo minus annunciarem omne consilium Dei vobis. 76. e. tom. 3
21. Paulus assumptis viris posteriori die purificatus cum illis intrauit in templum, annuncians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro vnoquoque eorum oblatio. 25. a. 2
23. Nesciui, frater, quia princeps esset sacerdotum. 28. e. tom. 3

ROMANOR.

1. Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, vt contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis. 61. b. 2. to. 3
2. Qui legem præterit, Deum inhonorat. 176. b.
Qui ergo alium doces, teipsum non doces; qui prædicas non furandum, furaris: qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis: qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis, Deum inhonoras. 52. a. b. 2. tom. 1
Circumcisio quidem prodest, si Legem obserues; si autem præuaricator Legis sis, circumcisio tua præputium facta est. 121. b. 2. tom. 2
3. An Iudæorum tantùm Deus? nonne & Gentium? imo & Gentium; quoniam quidem vnus Deus, qui iustificat circumcisionem ex fide, & præputium per fidem. 17. e. 2. to. 2
Reddite omnibus debita. Nemini quidquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis. 85. d. 2. to. 2
Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. 102. d. 2. & 113. c. tom. 2
4. Qui mortuus est propter peccata nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. 103. d. 2. & 127.
5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, &c. c. 2. tom. 2. 98. b. 2. tom. 3
Vbi abundauit iniquitas, superabundauit gratia. 110. a. tom. 2
Gloriamur in tribulationibus, scientes quòd tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem nō cōfundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. 127. e. 2. tom. 1
6. Si complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. 251. b. 2. 18. d. 73. e. 2. & 103. b. tom. 2
7. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. 26. d. to. 2
8. Qui spiritum Christi non habet, hic non est eius. 45. tom. 3
Nos sicut oportet orare nescimus, sed ipse spiritus orat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. 199. a
Qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. 100. b. to. 1
Assistit vultui Patris, & interpellat pro nobis. 123. b. tom. 2.
Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. 30. a. 2. tom. 1
Quis me separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? 90. c. tom. 2
9. Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne. 105. e. 127. c. tom. 2
Quia si fuerit numerus filiorum Israël sicut arena maris, reliquiæ saluæ erunt. 162. c. tom. 2
Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto; quoniam tristitia est mihi magna, & continuus dolor cordi meo: optabam enim ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, &c. 26. a. tom. 3
10. Finis legis Christus ad iustitiam omni credenti. ibidem c.
11. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. 24. 2. tom. 2
Quamdiu sum Apostolus Gentium, ministerium meum honorificabo. 119. d. to. 3
12. Obsecro vos, fratres, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. 3. a. 2. tom. 2
Quia cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, &c. 14. d. tom. 2
14. Nemo nostrûm sibi viuit, & nemo sibi moritur. 161. b. 2. tom. 2
Non est regnum Dei esca & potus. 135. & a. 2. tom. 2
Siue viuimus, Domino viuimus; siue morimur, Domino morimur; siue ergo viuimus, siue morimur, Domini sumus. 75. a
15. Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam, & consolationem scripturarum, spem habeamus. 71. b. 2. to. 1. & 25. e. 2. tom. 3
16. Deus pacis conterat Satanam sub pedibus vestris. 77. c. to. 2

I. CORINTH.

1. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. 28. d. 2. tom. 1
Quia non cognouit mundus per sapientiam Deū, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. 73. e. to. 1. & 97. 7. tom. 2
Verbum Crucis pereuntibus quidem stultitia est; his autem qui salui fiunt, virtus Dei est. 44. d. 2. tom. 2
Nos prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam. 260. b. tom. 2
2. Ecce eruditus es de omnibus, quæ fecit Iesus. 14. b. tom. 2
Quis scit hominum, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? 50. d. tom. 2
Nihil me iudicaui scire inter vos, nisi Christum Iesum & hunc crucifixum. 122. a. to. 2
3. Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est, Christum Iesum. 60. d. 2. & 113. c. & 173. e. 2. tom. 2
Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat Deus. 41. c. 2. tom. 2
Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. 173. c. tom. 2
Ego plantaui, Apollo rigauit, sed Deus incrementum dedit. 53. c. to. 3
Omnia vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue

Cephas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura. Omnia enim vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei. 102. b. tom. 3
4. Spectaculum facti sumus Angelis & hominibus. 69. d. 2. tom. 2
Quid habes quod non accepisti? 170. d.2.to.2
Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. 37.
5. Os nostrum patet ad vos, ô Corinthij, cor nostrum dilatatum est. Non angustamini in nobis. 50.d.2. & 126. d. tom. 2
Expurgate vetus fermentum, vt sitis noua consperfio. 102.a.2.to.2
Modicum fermentum totam massam corrumpit. 108. b. 2. tom. 3
Si is qui frater nominatur, est fornicator, aut immundus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere. 111. d. 2. to. 3
An nescitis, quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? 102. c. tom. 3
De collectis quæ fiunt in sanctos, sicut ordinaui Ecclesiis Galatiæ, ita & vos facite per vnam Sabbati: vnusquisque vestrûm apud se ponat, recondens quod ei bene placuerit, &c. 9.b. tom. 3
Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema maranatha. 105. d. to. 1
Esca ventri, & venter escis: Deus autem hunc, & illum destruet. 155.d.to.3
Qui adhæret Domino, vnus spiritus est. 60. e. 2. t. 1
Neque maledici regnū Dei possidebunt. 144. c. t. 2
Nescitis quia Angelos iudicabimus? quanto magis sæcularia. 102. c. to. 3
7. Vnusquisque vxorem accipiat, & vnaquæque virum suum habeat. 90. c. to. 1
Vir vxori debitum reddat, & vxor viro. ibid.
Vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier. 9. d. tom. 2
Mulier alligata est legi, quamdiu vir eius viuit: cùm autem obierit vir eius, soluta est à lege viri. 37. d. 2. to. 2. & 100. e. 2. tom. 3
Volo omnes homines esse sicut me ipsum; sed vnusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius verò sic. 127. e. 2. & 148. d. 2. tom. 3
Qui cum vxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi: quomodo placeat vxori, & diuisus est. 140. a. to. 3
8. Scientia inflat, charitas ædificat. 159. a. 2. tom. 2
Num sum Apostolus? 126. b. 2. to. 2
9. Si volens hoc facio, mercedem habeo; si autem inuitus, dispensatio mihi credita est. 46. c. to. 3
Hilarem datorem diligit Deus. 157. c. 2. to. 3
Debet enim in spe qui arat, arare; & qui triturat, in spe fructus percipiendi. 81.e.to.1
Ego autem sic curro, non quasi in incertum, sic pugno non quasi aërem verberans. 98. d.to.2
Ne cùm aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar. 52. a. 2. tom. 1
10. Sicut Angelum Dei excepistis me, testimonium enim vobis perhibeo, quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi. 72.tom.1
Epistolæ graues sunt & fortes, præsentia autem corporis infirma, & sermo cōtéptibilis. 72.b.2 t.1
Quæcumque facitis, fratres, siue in verbo, siue in facto, omnia in gloria Domini facite. 85. d.to.2
Vnum corpus, vnus panis multi sumus. 99.a. 2. t.3
11. Si nosmetipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur. 69.a. 2. tom. 1
Bibebant autem de spiritali consequente eos petra: petra autem erat Christus. 44. b. to. 2
Qui manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit. 41.c.2. tom.3
Despondi vos vni viro virginem castam exhibere Christo. 98.d.tom. 3
12. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Dominus: & diuisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus: & diuisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. 37. e. tom. 3
Operatur vnus, atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult. 37. b. tom. 3
Posuit Deus membra, vnumquodque eorum in corpore sicut voluit. 45.a. b. 2. tom. 3
Etenim in vno spiritu omnes nos vnum corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi, & omnes vno spiritu potati sumus. 94. e. 2. [illegible] & 45. d. to.3
13. Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur. 172. b. tom. 2
Nam etsi crucifixus est Christus ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei. Nam etsi nos infirmi sumus in illo, sed viuimus cum eo ex virtute Dei. 161. b. 2. tom. 2
Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus; cùm autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. 170.c. 2. t.2
14. Volo in Ecclesia quinque verba sensu meo loqui, vt & alios instruam; quàm decem millia in lingua. 122. c. 2. tom. 2
Linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus. 158. e. tom. 2
Quid ergo fratres? cùm conuenitis, vnusquisque vestrûm Psalmum habet, doctrinam habet, Apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet. 175. b. 2. tom. 2
Orabo spiritu, orabo, & mente; psallam spiritu, psallam & mente. 3.b.2.tom.2
Cæterum si benedixeris spiritu, quis supplet locum idiotæ? 101. e. to. 3
15. Si autem Christus non resurrexit, inanis ergo est prædicatio nostra, vana est fides vestra, inuenimur autem & falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus aduersus Deum, &c. 185. e. 2.to. 2
Cùm tradiderit regnum Deo Patri, cùm euacuauerit omnem principatum, & omnem potestatem, & virtutem, nouissima destruetur mors. 115 a. 2. & 136. d. tom. 2
Gratia Dei sum id quod sum. 123. d. to. 2
Canet tuba, & mortui qui in Christo sunt, resurgent. 81.c. & 88. c. tom. 2.
Non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam. 172.c. tom.2
Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam. 127. c. tom. 3
16. Qui non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema maranatha. 45.c.to. 2

## II. CORINTH.

1. Spiritualis autem iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur. 28.e. 2. tom. 1
Sapientiam loquimur, inter perfectos. 63. c. to.2.
Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. 159.c. 2.to.2.
Non multi sapientes secundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles; sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes; & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, &c. 165.d. to. 2
Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu

Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. 171.c.d.tom.2
4. Licet exterior homo noster corrũpatur, is tamen qui intus est, renouatur de die in diẽ. 69 b. 2.t.2
Quæ enim videntur temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt. 13.b.2.& 39. c.t.2
Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes. 163. e. & 82. e. tom. 2
Id quod in præsenti est momentaneum, ac leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 127. c. 2.to.1
5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. 6. c. tom. 2
Omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonũ siue malũ. 81. a.t.2
Vetera transierunt, & ecce facta sunt omnia noua. 126. b
6. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. 63. d. 2. tom. 1
Inambulabo in illis, & inhabitabo, & ero illorum Deus. 174. a. tom. 2
Quis consensus templo Dei cum idolis? 30.a.2.t.1
7. Propter fornicationem vnusquisque suam vxorem habeat: vxori vir debitum reddat, & vxor viro. 74. e.2. & 75.a.tom.1
Tristitia secundùm Deum salutem stabilem operatur. 49. c. tom. 2
9. Qui parcè seminat, parcè & metet. 85 d.tom. 2
10. Arma militiæ nostræ non carnalia; sed potentia Deo sunt ad destructionem munitionum, consilia corporis destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. 76.a. to.2
11. Quis infirmatur, & ego non infirmor? 68.e.2.t.2
Siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit. 149. d. 2
Si is qui venit, & aliũ Christum prædicat, quem nõ prædicauimus; aut alium spiritum accepit, quem non accepistis, aut aliud Euangelium, quod non accepistis recte pateremini. 38. e. 2. to. 3
12. Ego me non arbitror comprehendisse. 24. b

## AD GALATAS.

1. Licet Angelus de cælo euangelizet vobis præter quàm quod euangelizaui, anathema sit. 77.c.d.t.1
Ego si hominibus placere vellem, Christi seruus non essem. 31.d. 2. to.2
Notum vobis facio, fratres, Euangelium quod euangelizatum est à me, quia non est secundùm hominem; neque enim ego ab homine accepi, &c. 126. b. 2. to. 2
2. Qui operatus est Petro in Apostolatu circumcisionis, operatus est & mihi inter Gentes. 30. c. 2. to. 1. & 126. a. 2. to. 2
In faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. 25. b. tom. 3
Qui dilexit me, & tradidit seipsum pro me. 100. b. to. 1. & 27. b. 2. 43. d. tom. 3
3. Non dixit in seminibus, quasi in multis; sed in semine tuo vno, quod est Christus. 104. a.2.to.2
Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. 45. a.to.2. & 43.a.b. to.2
4 Cùm autem venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. 107. a. 2. tom. 2
5. Crucifige carnem tuam cum vitiis, & concupiscentiis. 41. e.2. & 71.c. tom.2
Fructus autem spiritus est, charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. 61. d. tom. 1
Dico vobis, quia si circumcidamini, Christus nihil vobis proderit. 25.b.2.tom.3
6. Qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. 61.d. tom. 1. & 108.d. 2.to.3
Ego stigmata Iesu in corpore meo porto. tom.1.& 163. e. 45. d. 2. 80. d. to.2
Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. 42. d. to.2
Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. 63. d. to.2
In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed noua creatura. 156. b.t.3
Eruit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ: seruitutémque peccati illius à nobis cruor absteisit. 218. 1. 2. tom. 3

## AD EPHESIOS.

1. Proposuit Deus in dispensatione plenitudinis tẽporum instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, & in terris sunt in ipso. 114.e. 2.tom.2
Qui benedixit nos omni benedictione spirituali in cælestibus. 37.c. 2. tom.3
2. Quicumque ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. 77. d. 2. to. 2
Ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum. 28. a.1. tom. 1
Iam non estis hospites, & aduenæ, sed estis ciues sanctorum, & domestici Dei. 37. b.2.& 71. b. 2. tom. 2
Qui nos conresuscitauit, & consedere fecit secum in cælestibus. 127.e.2. to.2
3. Nolite deficere in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra; non enim cõdignæ sunt passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. 166.a.b.2. tom. 2
Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. 138. e. 2. tom. 2
Vt det vobis secundùm diuitias gloriæ suæ virtutem, corroborari per spiritum eius in interiorem hominem. 50. b. tom. 2
4. Nolite contristare Spiritum sanctum in vobis, in quo signati estis. 176. d. tom.3
Vnus Deus, vna fides, vnum baptisma. 38. e. 2.t.3
Quòd autem ascendit, quid est, nisi quia descendit primùm in inferiores partes terræ? 104. e. 2. & 105. a. tom. 2
Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas; alios verò Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi. 74.a. 2. to.2
Vnicuique nostrûm data est gratia secundùm mẽsuram donationis Christi. 75.d. 2. to. 2
Turpis sermo de ore vestro non procedat.144.c.t.2
Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quid bonum est, ad ædificationem opportunitatis fidei vt det gratiam audientibus. 174.a.2. tom. 2
Vnum corpus, vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ. 99. d.t.3
5. Omnis fornicator non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. 157.e.tom .3

Sol non occidat super iracundiam vestram. 2. b. tom. 2
Vt exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam. 230. b. tom. 2
Imitatores Dei estote, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis. 103. d. e. to. 2
Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. 34. c. 2. to 2
Exurge qui dormis, & exurge à mortuis, & exsuscitabit te Christus. 74. b. 2. to 3
Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. 97. d. 2. tom. 1
Estote imitatores Dei sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos. 28. d. 2. to. 1
Relinquet homo patrem, & matrem suam, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. 151. d. tom. 2
Sacramentum hoc magnum est. ibid.
Fornicatio, & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet. 174. b. 2. tom. 2.
Hoc autem scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus non habet hæreditatem in Regno Christi & Dei. 65. c. to. 3
6. Calceati pedes in prædicatione Euangelij pacis. 95. e. 2. tom. 2.
Quia gladius spiritus est verbum Dei. 12. d. to. 1. & 165. e. 2. tom. 2
State succincti lumbos vestros in veritate, & induti lorica iustitiæ, & calceati pedes in præparatione Euangelij pacis, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis accipite, & gladium spiritus quod est verbum Dei. 98. d. e. & 113. d. tom. 1.
Induite vos armaturam Dei. 135. d. to. 2

*AD PHILIPPENSES.*

1. Scio quòd hoc mihi proueniet in salutem per vestram orationem. 287. c. to. 3
Siue occasione, siue Christus veritate annuncietur; & in hoc gaudeo, sed gaudebo. 130. d. to. 3
Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. 217. a. 2. tom. 3
Cupio dissolui, & esse cum Christo. 248. a. 2. to. 3
2. Excipite illum cum omni gaudio in Domino: & eiusmodi cum honore habetote. 72. c. 2. t. 1
Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete. 160. d. 2. tom. 2
Inter quos lucetis, quasi luminaria fixa in firmamento. 2. b. 2. tom. 2
Quid? dum omnimodo siue per occasionem, siue per charitatem Christus annuncietur; & in hoc gaudeo, sed & gaudebo. 43. e. 2. to. 3
Cùm in forma Dei esset non rapinam arbitratus est, se esse æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens in similitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo. 119. d. 2. tom. 3
Spero in Dominum Iesum, Timotheum cito me mittere ad vos, vt ex bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. 266. a. 2. to. 3
3. Multi ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos Crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est: & gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt. 43. d. tom. 2
Nostra conuersatio in cælis est.
Quæ mihi fuerunt lucra, facta sunt detrimenta, & propter Christum arbitror velut stercora. 25. b. 2. & 218. d. tom. 3
4. Itaque, fratres mei charissimi, gaudium meum, & corona mea sic state in Domino. 241. b. tom. 3
Ego enim habeo omnia & abundo. 44. c. 2. tom. 1
Ego didici, in quibus sum sufficiens esse, scio & humiliari, scio & abundare vbique, &c. 45. a. tom. 1

*AD COLOSSENSES.*

1. Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia. 75. d. 2. tom. 1
In ipso constant omnia. 272. b. 2. tom. 3
2. In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi. 114. c. 2. tom. 2. & 37. b. tom. 3
Nemo di iudicet vos in cibo, aut potu, aut in parte diei festi, aut Neomenia, aut in Sabbato, quæ sunt vmbra futurorum. 60. e. 2. to. 1
Et vos cùm mortui essetis in delictis, & præputio carnis vestræ, conuiuificauit cum illo, donans vobis omnia delicta; delens quod aduersum nos erat, chirographum decreti. 111. e. 2. tom. 2
3. Viri diligite vxores vestras, & nolite amari esse ad illas. 9. d. tom. 2
Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, luxuriam, concupiscentiam malam, & auaritiam, quæ est idolorum seruitus. 6. e. 2. & 14. c. 2. tom. 2
In Christo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. 106. a. tom. 2
Charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis. 172. e. 2. & 173. a to. 2
Auaritia, quæ est idolorum seruitus. 238. c. tom. 3
Cùm Christus apparuerit vita nostra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. 269. a. 2. tom. 3
4. In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt, tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, vt sciatis quomodo oporteat vos vnicuique respondere. 167. d tom. 2

*AD THESSALONICENSES I.*

4. Scias vas tuum possidere in sanctificatione, & honore, non in passione desiderij: sicut & Gentes quæ ignorant Deum. 75. e. 2. tom. 3
Ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo; canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti. 18. a. 2. tom. 3
5. Spiritum nolite extinguere. 176. b. 2. to. 3
Rogamus autem vos fratres, cùm noueritis eos, qui laborant in vos, & præsunt vobis in Domino, & commonent vos, vt abundantius habeatis illos in charitate propter opus illorum. 72. c. 2. tom. 1
Vt integer spiritus vester, & anima & corpus in diem Domini sine querela seruetur. 150. b. tom. 3

AD THESSALONICENSES II.

1. In reuelatione Domini nostri Iesu Christi de cælo cum Angelis virtutis eius, in flamma ignis dantis vindictam iis, qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio. 129. a. 2. tom. 1

2. Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui. 91. d. 2. tom. 1
Qui in fine mundi veniens, aduersatur, & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. 29. d. tom. 3
Tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet, &c. 287. e. 2. tom. 3

3. Denuncio vobis in nomine Domini Iesu, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundùm traditionem, quam tradidimus vobis. 113. a. tom. 3

AD TIMOTHEVM I.

1. Qui priùs fui blasphemus & persecutor, & iniuriosus: sed ideo misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci. 158. b. 2. tom. 2
Iusto lex non est posita, sed iniustis, impiis, & peccatoribus, sceleratis & contaminatis, patricidis & matricidis, &c. 65. d. tom. 3

2. Obsecro primùm omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt constituti. 111. b. 2. to. 1
Docere autem mulierem non permitto. 9. d. 2. tom. 2

3. Vt scias quomodo oporteat in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui, columna, & firmamentum veritatis. 78. a. to. 1
Oportet Episcopum testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt, vt non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli. 44. b. 2. to. 1
Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. 25. b. 2. to. 1

4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, pietas autem ad omnia vtilis est. 156. c. to. 3

6. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus. 239. d. to. 3
Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. 231. c. 2. tom. 3
Beatus, & solus potens Rex Regum, & Dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, &c. 273. b. c. tom. 3
Quia radix omnium malorum est auaritia. tom. 1.
Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli, & tentationes, ac desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt hominem in interitum, & perditionem. 103. b. c. 2. to. 1

AD TIMOTHEVM II.

2. Laboro in Euangelio Christi vsque ad vincula. 99. d. 2. tom. 3
Verbum Dei non est alligatum. ibidem
Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. 42. b. tom. 2. & 74. a. tom. 2.
Si commorimur, & conuiuemus; si compatimur, & conregnabimus. 18. d. to. 1
Stultas autem & sine disciplina quæstiones deuita, sciens quia generant lites, &c. 78. b. 2. to. 1
Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, vt ei placeat cui se probauit. 30. a. 2. to. 1. & 110. c. tom. 3

3. Hoc autem scito, quòd in nouissimus diebus erunt tempora periculosa: & erunt homines seipsos amantes, cupidi, superbi, &c. 24. b. 2. tom. 1. & 121. tom. 3.

4. Erunt nonnulli qui sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria conceruabunt sibi magistros prurientes auribus, &c. 172. b. c. 2. tom. 3
Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui; de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. 171. e. to. 1

AD TITVM.

1. Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. 221. a. tom. 3

AD PHILEMONEM.

3. Obsecro te pro filio meo, quem genui in vinculis, Onesimo. 81. a. 2. to. 1

AD HEBRÆOS.

1. Sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. 210. b. c. tom. 3

4. Viuus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ, ac spiritus, compagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis. 77. a. 2. to. 2

5. Facti estis, quibus lacte opus sit, non solido cibo. 63. c. tom. 2

6. Vbi præcursor pro nobis introiuit secundùm ordinem Melchisedech, Pontifex factus in æternum. 38. a. 2. to. 3

7. Reprobatio fit præcedentis mandati propter infirmitatem eius, & inutilitatem, &c. 174. d. tom. 3
Talis enim decebat, vt nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis factus, qui non habet quotidie necessitatem quemadmodum sacerdotes, priùs pro suis delictis hostias offerre, &c. 102. c. tom. 2
Nihil ad perfectum adducit Lex. 102. b. 2. to. 2. 119. c. 2. & 174. a. 2. tom. 3
Plures facti sunt Sacerdotes secundùm legem, eo quòd morte prohiberentur permanere, Iesus autem eo quòd maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium. 67. d. 2. to. 1

8. Necesse est sacerdotem aliquid habere quod afferat. 103. a. tom. 2
Nunc Christus tanto melius sortitus est ministerium, quanto & melioris testamenti mediator est. 174. d. tom. 3

9. Si sanguis taurorum aut vitulorum, aut cinis vitulæ aspersus iniquinatos sanctificat ad emundationem carnis; quanto magis sanguis Christi qui per Spiritum sanctum se obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ad seruiendum Deo viuenti? 102. b. c. 2 tom. 2
Non in manufacta Sancta Iesus introiuit exemplaria verorum, sed in ipsum cælum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. 128. e. 2. tom. 2.

10. Nunc ignis aduersarios consumit, & iusti qui fide viuunt, incendium damnationis euadunt.

133. c. tom. 1. & 176. b. 2. tom. 3.

Terribilis quædam expectatio iudicij; & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios. 129. a. 2. tom. 1.

Terribile est incidere in manus Dei viuentis. 74. b. tom. 3.

11. Sancti ludibria, & verbera experti. 100. a. to. 1.

Circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis. 28. a. 2. tom. 3.

12. Omnis disciplina in præsenti quidem non videtur esse gaudij, sed mœroris: post autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ. 246. b. tom. 3.

Remissas manus, & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris; ne claudicans quis erret, magis autem sanetur. 81. e. 2. to. 1. & 65. e. 112. e. 2. 178. c. d. tom. 2.

Non accessistis ad montem fumantem, sed ad montem Sion, ad Hierusalem ciuitatem Dei viuentis, ad multorum millium Angelorum frequentiam, ad Ecclesiam primitiuorum scriptam in cælis. 24. e. 2. to. 2

13. Honorabile connubium in omnibus, & torus immaculatus, 140. a. tom. 3

Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. 11. d. 2. 1. 14. d tom. 1. & 51. a. 2. tom. 2

Obedite præpositis vestris, & subiacete eis, ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri; vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes. 85. e. 2. tom. 2

Charitas fraternitatis maneat in vobis, & hospitalitatem nolite obliuisci. 89. c. tom. 3

## B. IACOBI APOST.

1. Omne gaudium existimate fratres cùm in tentationes varias incideritis. 127. d. 134. d. 1. tom. 1

Peccatum cùm consummatum fuerit, generat mortem. 246. d. tom. 3

2. Si introierit in conuentum vestrum vir aureum annulum habens in veste candida: introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum, qui indutus est veste præclara & dixeritis ei: Tu sede hic bene; pauperi autem dicatis: Tu sta illic, &c. 11. b. tom. 2

3. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. 214. d. 2. tom. 2

Qui amicus est huius sæculi, inimicus Dei constituitur. 45. d. tom. 2. & 159. e. tom. 3

4. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & si in peccatis est, dimittentur ei. 168. b. tom. 2

5. Epulati estis super terram, & in luxuriis enutristis corda vestra. 130. c. tom. 1

Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte. 159 b. tom. 3

Agite nunc diuites, & plorate vlulantes in miseriis, quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt. &c. 47. b. c. 2. tom. 1. & 107. d. tom. 3

## B. PETRI APOST. I.

1. Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis; sed pretioso sanguine. 103. a. 2. tom. 2

Regenerauit nos Deus in spem viuam per resurrectionem Iesu Christi in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem conseruatam in cælis. 250. c. tom. 3

2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. 103. d. tom. 2.

Conuersationem vestram inter gentes habentes bonam, vt in eo quòd detractant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis. 44. b. 2. tom. 1

Nos baptisma saluos facit, non carnis depositio sordium. 46. e. tom. 3

Vos genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: vt virtutes annuncietis eius qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum. 121. b. tom. 1. & 37. b. 63. c. 71. b. 2. tom. 2

Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum. 34. c. 2. tom. 2

3. Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe. 32. d. 2. tom. 2.

In hoc vocati estis, vt benedictionem hæreditate possideatis. 126. b. c. tom. 3

4. Nemo vestrûm patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. 134. d. tom. 1

5. Deus superbis resistit. 11. b. 2. tom. 2

## B. PETRI APOST. II.

1. Certus sum, quòd velox est depositio tabernaculi mei. 11. d. 2. tom. 1

Gens sancta, populus acquisitionis, vt virtutes annuncietis eius qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum. 68. a. 2. to. 1

Cui benefacitis, attendentes tamquam lucernæ lucenti in caliginoso loco. 26 e. 2. tom. 2

Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis intendentes, quasi lucernæ relucentes in caliginoso loco. 95. c. 2. to. 2

2. Nouit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos verò in die iudicij cruciandos reseruare: magis autem qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant. 74. c. tom. 3

3. Sicut charissimus frater noster Paulus secundùm datam sibi sapientiam scripsit vobis. 14. b. tom. 2

Adueniet autem dies sicut fur, in quo cæli magno impetu transient, elementa verò calore soluentur. 46. e. tom. 1. & 118. e. 2

Cæli autem qui nunc sunt, & terra, eodem verbo repositi sunt, igne reseruati in diem iudicij. 46. e. & a. 2. tom. 1. & 338. a. 2. tom. 3

## B. IOANNIS APOST. I.

1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est. 56. a. 2. tom. 1. & 218. e. 2. tom. 2

2. Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem Dominum Iesum Christum; ipse est propitiatio pro peccatis nostris. 25. e. 2. tom. 2.

Nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. 122. c. to. 3

Qui odit fratrem suum in tenebris est, & in tene-

bris ambulant, & nescit quò eat, quoniam tenebræ obcæcauerunt oculos eius. 228. a. t. 3

4. Charissimi, nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus, scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus. 287. e. t. 3

In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum misit in mundum vt viuamus per eum. 8. a

5. Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua & sanguis. 97. c. d. to. 2

B. IOANNIS APOST. II.

1. Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. 13. b. 2. to. 1

Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domo, nec Aue ei dixeritis: qui enim dicit illi Aue, communicat operibus eius malignis. 113. b. to. 3

B. IVDÆ APOSTOLI.

1. Ecce veniet Dominus in sanctis millibus facere iudicium contra omnes, redarguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti sunt contra eum peccatores impij. 46. a. 2. to. 1. & 128. c. 2. to. 2. & 338. b. c. to. 3

Angelos qui non obseruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis sub caligine seruauit, &c. 74. e to. 3

Cùm Michaël Archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiæ, sed dixit: Imperet tibi Dominus. 235. c. d. to. 3

APOCALYPSIS.

1. Non cessabunt nocte ac die clamare, dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. 49. e. 2. to. 3

Mysterium septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea. Septem stellæ, Angeli sunt septem Ecclesiarum, & candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt. 25. c. t. 1

Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, & plangent se super omnes tribus terræ. 46. a. 2. & 118. d. 2. t. 1

Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo: & fecit nos regnum, & Sacerdotes Domino, & Patri suo. 121. b. to. 1. & 207. e. t. 3.

2. Memor esto vnde excideris, & age pœnitentiam. 17. a. 2. to. 1.

Habeo aduersum te pauca, quòd permittis mulierem Iezabel, quæ se dicit prophetam, docere, & seducit seruos meos fornicari. 179. e. t. 3

Qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt, sed sunt synagoga Sathanæ. 206. d. 2. to. 3

3. Esto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant: non enim inueni opera tua plena coram Deo meo. 124. b. 2. to. 3

Ego sto ad ostium, & pulso, si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. 104. a. to. 2

Ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt, & non delebo nomina eorum de libro vitæ. 75. c. 2. to. 3

Teneant qui habent, & nemo accipiat coronam eorum. 118. d. 2. to. 1

Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt qui sequuntur Agnum quocumque ierit. 75. c. 2. to. 3

4. Et animal primum simile leoni, & secundum animal simile vitulo, & tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartum animal simile aquilæ volanti. 52. c. to. 2

Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam & honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt. 270. a. to. 3

5. Vidi in dextera sedentis supra thronum librum scriptum intus, & foris, signatum sigillis septem. 131. d. to. 1. & 128. a. 2. to. 2.

Seniores habebant phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum. 80. c. to. 1. & 87. d. 2. to. 2.

Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & soluere septem signacula eius. 131. d. to. 1. & 128. a. 2. to. 2

Vicit leo de tribu Iuda. 118. a. to. 2

6. Erat equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi Mors. 76. a. 2. & 133. c. 2. tom. 1

Quousque non vindicas sanguinem nostrum de iis qui habitant in terra? 51. c. tom. 2

7. Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum. 127. e. 2. to. 1

Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. 124. d. to. 2

In conspectu Agni amicti sunt stolis albis, & palmæ in manibus eorum. 220. a. to. 2

12. Factum est prælium magnum in cælo: Michaël & Angeli eius præliabantur cum dracone. 31. e. 2. to. 1. & 125. d. to. 2.

Et proiectus est in terram draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & satanas. ibidem.

13. Faciet omnes pusillos & magnos habere characterem bestiæ in dextera manu, aut in frontibus suis. 178. e. to. 3

14. Hi qui erant supra montem Sion cum Agno, habebant nomen eius, & nomen Patris eius, scriptum in frontibus suis. 178. e. to. 3

Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati. 108. b. 2. to. 3

16. Hi qui missi sunt in stagnum ignis ardentis, commanducauerunt linguas suas præ dolore, & blasphemauerunt Deum cæli & terræ. 179. d. t. 3

18. Quantum se exaltauit, & in deliciis fuit, tantum date ei tormenta, & luctus. 73. c. to. 3

19. Habebat in vestimento, & in femore suo scriptum: Rex Regum, & Dominus dominantium. 107. d. 2. to. 2

21. Non intrabit in illam aliquis coinquinatus, & faciens abominationem. 74. b. 2. to. 3

Templum non vidi in ea. 19. a. to. 1

Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum. 6. c. to. 1

22. Qui nocet, noceat adhuc, & qui in sordibus est, sordescat adhuc. 77. d. to. 1

Qui iustus est, iustificetur adhuc, & qui sanctus est, sanctificetur adhuc. ibid. & 51. b. 2. to. 2

Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum, & fratrum tuorum habentium testimonium Iesu. 153. c. 2. to. 2

Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto: & si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ huius, auferet Deus partem eius de libro vitæ, & de ciuitate sancta, & de his, quæ scripta sunt in libro isto. 175. e. to. 2

# INDEX EPISTOLARVM
## B. Petri Damiani, quæ continentur
### Tomo primo, in octo Libros distincto.

*Hic nomina eorum, ad quos scriptæ sunt Epistolæ, per ordinem cuiusque libri afferuntur.*

INDEX LIBRI I.

*Ad Pontifices Romanos, & Cadaloum Antipapam.*


Epist. 1. Gregorio VI. pag. 1
2. Eidem. 2
3. Clementi II. 2
4. Leoni IX. 3
5. Victori II. 3
6. Nicolao II. 4
7. Eidem. 4
8. Eidem, & Hildebrando Archid. Card. 5
9. Eidem. 5
10. Alexandro II. & Hildebrando Archid. Card. 5
11. Eidem. 5
12. Eidem. 6
13. Eidem. 8
14. Eidem. 10
15. Eidem. 11
16. Eidem, & Hildebrando Archidiac, Cardin. 15
17. Eidem. 16
18. Eidem. 16
19. Eidem. 16
20. Cadaloo Antipp. 16
21. Eidem. 21


INDEX LIBRI II.

*Ad S. R. E. Cardinales.*


22. Episcop. Card. 24
23. Eisdem 26
24. Bonifacio Episc. Albanen. 26
25. Eidem, & Stephano Presbyt. 26
26. Hildebrando Archidiacono & Stephano Presbyt. 27
27. Eisdem. 31
28. Hildebrando Archid. 32
29. Eidem. 32
30. Eidem. 33
31. Petro Archipresbyt. Lateranen. 34
32. Desiderio Abb. Casinen. 34
33. Eidem. 35
34. Eidem. 37
35. Eidem. 39
36. Eidem Eiusque Monachis. 39
37. Eisdem. 39
38. Eisdem. 39
39. Eisdem. 39
40. Petro Diac. & Cancell. 39
41. Alberico Diac. 39
42. Eidem. 39


INDEX LIBRI III.

*Ad Patriarcham, & Archiepiscopos.*


43. L Patriarchæ. 40
44. L. Gebehardo Rauennaten. 40
45. Eidem. 41
46. Henrico Rauennaten. 41
47. Vuiberto Rauennaten. 42
48. Annoni Colonien. 42
49. Vidoni Mediolanen. 43
50. V. Bisuntino. 44
51. A..... 44
52. A..... 44


INDEX LIBRI IV.

*Ad Episcopos.*


53. Alberto Episcopo. 44
54. A B..... Episcopo. 45
55. Cuniberto Taurinen. 45
56. G. Auximano Episcopo. 45
57. G..... Episcopo. 46
58. Ioanni Episcopo. 48
59..... 48
60. Mainardo Eugubino Episcopo. 49
61. Olderico Firmano. 50
62. R. 54
63. Theodosio Seno gallien. & Rodulpho Eugubino. 55
64. V. 55
65. V. Sarsinaten. 57
66. V. 57
67. V. 57
68. V. 60
69. V. 62

# B. PETRI DAMIANI

## S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

## Epistolarum Libri Octo.

### *LIBER I. AD SVMMOS CHRISTIANÆ Reipublicæ Pastores, & Cadaloum Antipapam.*

### EPISTOLA PRIMA,

Ad Gregorium VI. Romanum Pontificem.

*ARGVMENTVM.*

GREGORIO VI. sacrorum, & Reipublicæ Christianæ cura commissa, magnoperè se exhilaratum ostendit, & sperare in posterum omnia meliùs administratum iri, & scelestis negotiationibus, & largitionibus summotis, virtuti tantummodò locum fore. Hortatur præcipuè, vt Castellanæ, Fanensis, & Pisaurensis Ecclesiæ statum componat: ab his initio facto, facili negotio cæteras corrigi posse.

*DOMNO Gregorio sanctissimo Papæ, Petrus peccator Monachus debitæ seruitutis obsequium.*

REVERENDISSIME Domine, Regi Regum Christo gratias refero, quia de Apostolica Sede bona semper audire aridis desiderij mei faucibus sitio; largum præconij vestri poculum, multis iam propinantibus, bibo. qui videlicet haustus tanta suauitatis dulcedine mentis meæ stomachum recreat, vt dum mens interiùs iubilat, lingua protinus in hanc vocem laudis erumpat: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Verè enim ipse, sicut scriptum est, mutat tépora, & transfert regna. Verè, quod per Prophetam suum multò ante prædixit, nunc teste mundo mirabiliter adimpleuit: *Quia dominatur Excelsus in regno hominum, & cui voluerit ipse dat illud.* Lætentur ergo cæli, & exultet terra, & antiquum sui iuris priuilegium se recepisse sancta gratuletur Ecclesia. Conteratur iam milleforme caput venenati serpentis; cesset commercium peruersæ negotiationis; nullam iam monetam falsarius Simon in Ecclesia fabricet; nulla Giezi, præsente prouidi Doctoris absentia, furtiua dona reportet. Iam columba reuertatur ad arcam, & virentibus oliuæ foliis, pacem nuntiet redditam terris. Reparetur nunc aureum Apostolorum sæculum, & præsidente vestra prudentia, Ecclesiastica refloreat disciplina. Reprimatur auaritia ad Episcopales infulas anhelantium; euertantur cathedræ columbas vendentium numulariorum. Verumtamen vtrum ista, quæ scribimus, mundo sperare sit licitum; primò Pisaurensis Ecclesia bonæ spei clarum dabit indicium. Nisi enim prædicta Ecclesia de manu illius adulteri, incestuosi, periuri, atque raptoris auferatur, omnis populorum spes, quæ de reparatione mundi erecta fuerat, funditus eneruatur. Omnes siquidem ad hunc finem oculos tendunt, omnes ad hanc vnam vocem aures erigunt. Et si ille tot criminibus obuolutus ad Episcopatus arcem restituitur, ab Apostolica Sede boni aliquid vlterius posse fieri, penitùs denegatur. Tres equidem sunt, quæ testimonium dabunt, Castellana sedes, Fanensis, & Pisaurensis; vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. In his tribus patenter ostenditur quid spei de cætero relinquatur.

Omnipotens Deus te, summe Pater, ad conseruanda Ecclesiæ suæ iura custodiat, & populum suum ne immeritò sub tanto Pontifice gaudere permittat.

Luc. 2. Dan. 2. Deut. 4. Act. 8. 4 Reg. 5. Gen. 8. Matth. 21. Marc. 11. Ioan. 2. Tacitè hortatur, vt Pisaurensem pseudoepiscopatum abdicet. Deut. 19. Matth. 18.

## EPISTOLA II.

### Ad eundem Gregorium VI. Romanum Pontificem.

*ARGVMENTVM.*

Scribit, quemdam, qui Episcopus à suis electus, Romam, vt à Pontifice confirmaretur, accedebat, sibi non vsquequaque probari; si tamen cum aliis conferatur, non indignum videri ea dignitate. Petit, vt si illum reiecerit, vsque ad suum aduentum hanc rem differat.

*Domno Gregorio sanctissimo Papæ, Petrus peccator Monachus deuotissimæ seruitutis obsequium.*

NOVERIT Beatitudo vestra, piissime Domine, quia pro peccatis nostris Clerici digni Episcopatus officio in nostris partibus non inueniuntur. Omnes enim quærunt quæ sua sunt, & non quæ Iesu Christi. Auaritiæ quippe, & elationis igne succensi, ambiunt quidem ad sacerdotium promoueri, sed non student digni sacerdotio fieri. Præesse inhiant; prodesse non curant. Verumtamen pro qualitate temporis, & penuria personarum, videtur mihi hic Archipresbyter posse ad Episcopatus apicem prouehi, si vestræ sanctitatis id decernat auctoritas. Excepto, quòd auaritia honoris æstuat; conscendere ad pastoralis officij culmen anhelat. Hoc autem vestro relinquatur iudicio. Sed si hoc non obsit, cùm Semproniensis Ecclesiæ clericalis ordo in mea mente reuoluitur, hic aliquanto cæteris quasi meliusculus inuenitur. Quapropter si prudentissimæ vestræ Sanctitati placere potest, postquam à Clero, & populo est electus, postquam ad hoc officium à pluribus vtcumque iudicatur idoneus, de ambitione sua pœnitentiam agat, & benedictionem consecrationis accipiat. Verùtamen omnipotens Deus, quid vobis super hac re faciendum sit, per sui spiritus gratiam doceat, & in templo pectoris vestri manifesta voluntatis suæ iura decernat. Vnum autem est, vnde pietatis vestræ deposco clementiam, vt si hunc non consecraueritis, donec me seruum vestrum videritis, nulli prædicti Episcopatus cathedram tribuatis.

*Philip. 2.* Clericorum mores illius temporis.

## EPISTOLA III.

### Ad Clementem II. Romanum Pontificem.

*ARGVMENTVM.*

Iussus ab Imperatore Pontificem adire, vt illum de quarumdam Ecclesiarum pessimo statu certiorem faceret, cùm iam esset in itinere, litteras eiusdem Imperatoris, quas Pontifici traderet, accepit. Has in præsentia ad eumdem mittit, rogatque, vt ad se scribat, vtrum iter semel susceptum sibi prosequendum censeat, necne; simul etiam munus, quod sibi demandatum fuerat, diligenter exequitur, Ecclesiarumque calamitates, & perturbationes, propter Antistitum scelera, & flagitia, vir pius, non sine magno dolore deplorat. Obtestatur ergo Pontificem, vt ipse, cui vniuersa sacrorum cura commissa est, sacris Ecclesiis ab improbis hominibus labefactatis opē ferat, illasque in pristinam tranquillitatem restituere conetur.

*Domno Clementi summæ Sedis Antistiti, Petrus peccator Monachus humillimæ deuotionis obsequium.*

NOVERIT Beatitudo vestra, excellentissime Domine, quia Dominus inuictissimus Imperator non semel, sed sæpe mihi præcepit: &, si dicere audeo, rogare dignatus est, vt ad vos venirem, & quæ in Ecclesiis nostrarum partium agerentur, quæque mihi necessaria à vobis fieri viderentur, vestris auribus intimarem. Cúmque ego & difficultatem itineris perhorrescerem, & ad vos venire penitus recusarem, ille à sua intentione non destitit; sed, vt iter arriperem, absoluta definitione præcepit. Postquam autem itinere dierum trium ad eremum regressus sum, ecce istæ eius litteræ sacris vestris manibus offerendæ, nobis allatæ sunt, quas nos vsque ad aspectum vestrum non præsumimus temerare, quas, si placet, vos priùs inspicite, & cum his simul per vestras quoque litteras, vtrum ad vos venire debeam, nec ne, mihi iubere dignemini. Ego enim inter vtramque positus, & dies meos huc illucque discurrendo, perdere timeo, & tamen Ecclesiæ Dei, quæ in nostris partibus per malos Episcopos, & Abbates omnino confusæ sunt, compatiendo mœrore nimio, & tristitia contabesco. Et quid prodest, Domine mi, quod Apostolicam Sedem de tenebris ad lucem remeasse dicimus, si nos adhuc in eisdem tenebris remanemus? Quid iuuat, si sub sera quilibet vitalis alimenti copiam claudat, ipse tamen fame depereat? Quid iuuat, cùm quis limati mucronis ferro succingitur, si circumfusis hostium cuneis non vibratur? Te enim omnipotens Deus vice sui in populo quodammodo cibum posuit; ex te contra omnes aduersariorum impetus Ecclesiæ suæ latus armauit; quatenus & Deo resistentium pectus studeas cœlesti virtute confodere, & famelicum nostræ humilitatis stomachum sacri verbi dapibus satiare: Sed cùm videamus Fanensem latronem ab his etiam, qui non erant, sed dicebantur Apostolici, maledictum, & excommunicatum; Auximanum quoque tot, & tantis inauditis criminibus inuolutum, aliosque simili sententia condemnandos, à vobis cum tanta arrogantia, & exultatione reuerti, cogitur in luctum spei nostræ gaudium commutari. Nos enim sperabamus, quod tu esses redempturus Israël. Quapropter, beatissime Domine, sic conculcatam, & abiectam stude releuare iustitiam: sic Ecclesiastici vigoris exhibe disciplinam, vt & pars iniqua à statu superbiæ corruat, & mens humilium ad speranda bona fiducialius conualescat.

Henrici II. Imp. in Ecclesias prouidentia.

Consulit Pontificem.

Nota, quàm sit perniciosa Monachis inconstantia. Charitas Damiani, & zelus.

Dignitas Pontificis, & officium.

*Luc. 24.*

## EPISTOLA IV.

### Ad Leonem IX. Romanum Pontificem.

*ARGVMENTVM.*

Hac Epistola totus in eo versatur, vt ostendat falsò se fuisse de quibusdam criminibus accusatum. Leonem verò Pontificem Max. ad ea credenda nimis procliuem leuiter excusat. Facilè enim fuisse, ait, homini tantis occupationibus impedito à calumniatoribus p[...]lisper imponi, quod etiam exemplo Dauidis comprobat. Deinde rationibus ex sacris litteris petitis demonstrat, quàm cautè sit alienis criminationibus fides adhibenda. Postremò Deum suæ innocentiæ testem aduocat, additque se (si eidem summo Rectori ita placuerit) quoduis supplicium, quamuis innocentem, perpeti paratum esse.

*Domno Leoni beatissimo Papæ, Petrus peccator Monachus deuotissimæ seruitutis obsequium.*

HOc saltem dicam accusatoribus meis, quod plebs Israëlitica dixit prædicatoribus suis: *Videat Dominus, & iudicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone, & seruis eius.* Antiquus namque hostis timens, ne ego possem vobis suggerendo destruere, quod ille in istis partibus non desinit quotidie nouis adinuentionibus fabricare, malignantium aduersum me linguas exacuit, complices suos ad componenda mendacia, quoddam sibi velut organum fecit, per vascula sua crepuit, & malitiæ suæ virus sacris auribus instillauit. Et quid mirum, si Domino meo tantis oppresso negotiis versuta calliditas hominum subrepere potuit; cùm & Dauid, qui prophetico plenus erat spiritu, dum Sibæ inconsultiùs credidit, innocentem protinus Miphiboseth sententiæ proscriptionis addixit? Tantùmque apud eum falsæ accusationis sermo præualuit, vt plectibilem seruum in herilis consortium hæreditatis ascisceret, & infidelitatis reum libertatis dignum præmio iudicare. Verumtamen si Creatoris nostri facta vigilanter attendimus, ad credenda cuiuslibet mala fidem adhibere facile non debemus. Ipse enim, cuius oculis nuda, & aperta sunt omnia, non dedignatus est dicere: *Clamor Sodomorum, & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis; descendam, & videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, an non est, ita vt sciam.* Quod profectò ad nil aliud dictum videtur, nisi vt humana doceatur ignorantia sine experimentis audita non credere, incognita non leuiter adiudicare, nec ante sententiam promere, quàm rem dubiam testimoniis approbarit. Quam profectò cautelam dum vos prudentem habere in aliis liquidò nouimus, quia nobis obseruata non est, non vobis adscribimus, sed nostris proculdubio meritis imputamus. Verumtamen in his ad conscientiam redeo, ad mentis meæ secreta recurro, certus, quia nisi pro amore Christi, cuius ego malus seruus sum, nullius mortalis hominis gratiam quæro, nullius iracundiam pertimesco. Quapropter ipsum conscientiæ meæ testem inuoco, & humiliter peto, quem in sacrario vestri pectoris habitare pium est credere, vt si saluti meæ congruere iudicat, vos mihi mitescere sua protinus auctoritate præcipiat, & serenitatis vestræ vultum mihi placabilem reddat, quatenus ipse me in vestra reconciliatione confœderet, qui me ad quærendam clementiæ vestræ gratiam, ne stem rigidus, terret. Alioquin si adhuc durissimo auersionis vestræ flagello me verberandum esse decernit, liuentes scapulas humiliter subdo, ori meo digitum superpono, nil conqueror, sed ad ipsum spei meæ oculos leuo, cuius hæc erga me fieri iusta occulti examinis dispositione perpendo. Non ergo vos, sed ipsum rogo, sine cuius nutu nec folium arboris credo defluere, vt cor vestrum, quod in manu tenet, si mihi salus est, in meam dignetur beneuolentiam inclinare.

Exod. 15. Purgat se de quibusdam criminibus sibi obiectis. Excusat credulitatē Pontificis. 2. Reg. 16. Criminationibus nō est fides facile adhibenda. Hebr. 4. Gen. 18. Cautela in iudicando. Damiani modestia. Inuicti animi robur. Conscientiam testem aduocat. Cor Principum in manu est Dei.

## EPISTOLA V.

### Ad Victorem II. Romanum Pontificem.

*ARGVMENTVM.*

Expostulat cum Pontifice Maximo, quod Henricum quendam illustrem virum, qui spretis rebus humanis ad Christi militiam confugerat, à quibusdam iniustè vexari, & opprimi sineret, pro quo etiam Christum grauissimis verbis loquentem inducit; monetque Pontificem, vt videat etiam atque etiam ne illi de se conquerenti, quid possit respondere, non habeat. Ad extremum arrogantiæ à se suspicionem auertit, ostéditque eiusdem Christi exemplo non debere irasci eos, qui in aliqua sublimi potestate constituti sunt, si ab inferioribus dignitate, sui officij admoneantur.

*Domno Victori summæ Sedis Antistiti, Petrus peccator Monachus debitam seruitutem in Christo.*

MIRATVR mundus, piissime Domine, cur huic misero clementia vestra tanto tempore non compatitur, & ad vlciscendum tam cruentæ rapinæ facinus zelo iustitiæ non mouetur. Quamdiu enim terreno sæculo militauit, sua omnia bona * nauiter, & quietè possedit; postquam verò sub alas Christi confugium petit, postquam Petri secutus exemplum, dimissis omnibus, ad sectanda Redemptoris vestigia properauit, protinus eum crudelis prædo suis possessionibus expulit, & quasi sub inualidi defensoris patrocinium fugientem bonis omnibus spoliauit. Hoc itaque modo non iam Henricus iniuriam videtur sustinere, sed Christus; Christus, inquam, vestri præsulatus tempore præiudicium patitur: qui facit iudicium omnibus iniuriam patientibus, ipse sibimet in vestræ districtionis examine iustitiam non meretur. Quid enim si ipse te Saluator suis conueniat verbis, & has effundat improperando querelas:

* suauiter. Matth. 19. Psal. 145.

*Ego te, inquit, vt non à principio repetam, de communi Clericorum grege ad sacerdotale fastigium extuli, & de clientela Episcopij ad obtinenda Episcopalis officij iura promoui: ego te quasi patrem Imperatoris esse constitui, & cor illius ad gratiam tui præ cunctis penè mortalibus inclinaui: ego claues totius vniuersalis Ecclesiæ meæ tuis manibus tradidi, & super eam te mihi Vicarium posui, quam proprij sanguinis effusione redemi. Et si paucâ sunt ista, etiam Monarchias addidi: immo sublato Rege de medio, totius Romani Imperij vacantis tibi iura permisi.* Ego itaque, qui tibi tanta, & talia præstiti, legem, siue iustitiam in tuo examine non inuenio: atque à tuis tribunalibus despectus, & incultus abscedo. Si ergo te, piissime Domine, is, qui iudicaturus est viuos, & mortuos, his verbis impeteret, quid ad hæc tua Sanctitas excusationis opponeret? Quid allegationis, quid defensionis ad purgandum se coram eo, qui argumentatione non fallitur, inueniret? Iam itaque zelus faciendæ iustitiæ sacratissimum vestræ Clementiæ pectus accendat, iam vigor Ecclesiasticæ disciplinæ in vltionem se plectendi criminis exerat; & in expoliato homine Christum suo iuri, contempta impiorum hominum tergiuersatione, restituat. Exhibeatur misero cum sacerdotali pietate iustitia, prodeat in peruersum cum regiæ animaduersionis seueritate censura; quatenus qui tibi tradidit in hominibus potestatem, in semetipso experiatur legalis iustitiæ defensorem.

Pontifex pater Imperatoris.

Parce ori meo, venerabilis Pater, nec homo hominis humiliter suggerentis verba fastidi; cùm & omnipotens Deus hominibus dicat: *Venite, & arguite me.*

Isa. 1.

## EPISTOLA VI.

Ad Nicolaum II. Romanum Pontificem, habetur tom. 3. estque opusculum 17.

## EPISTOLA VII.

Ad eundem Nicolaum II. Romanum Pontificem.

### ARGVMENTVM.

Gratulatur primò Nicolao Pontifici Maximo, quòd illo totius orbis habenas moderante, Ecclesia Dei magna tranquillitate, & fœlicitate frueretur. Deinde misericordia commotus, deprecatur pro Anconitanis, qui à Catholica communione summoti fuerant. Orat igitur Pontificem, vt cum illis mitius agat: & grauissimis viris in consilium adhibitis, tandem constituat, quo pacto infœlices homines à sempiternæ mortis periculo subtrahat. Demùm suæ audaciæ veniam petit, vsus exemplo Christi, qui cùm Deus esset, ab hominibus argui non recusauit.

*Domno Nicolao beatissimo summæ Sedis Antistiti, Petrus peccator Monachus deuotissimæ seruitutis obsequium.*

QVOD in partibus nostris prosperitatis vestræ celebris fama percrebuit, magna cor nostrum lætitiæ iucunditate perfunditur; totisque in Domino, qui istorum auctor est munerum, visceribus gratulamur, ita, vt dum mens intrinsecus iubilat, lingua etiam in hanc vocem diuinæ laudis erumpat: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*

Luc. 2.

De Anconitanis autem, venerabilis Domine, quotidie pereuntibus nimis doleo, & de confuso, atque commixto peccatorum, innocentiumq; periculo medullitus contremisco. Ecce enim per conditionem carnis eorum quotidie corpora moriuntur, & per sententiam vestrâm Petri gladius in animarum eorum morte grassatur. Et nos quidem dormimus, sed euaginatus Sedis Apostolicæ mucro non dormit, qui tot hominum millia vna cruentæ mortis strage prosternit, non quidem in corporibus aliquando morituris; sed, heu! proh dolor, quod intolerabile est, in animabus sine fine victuris. Enimuero audenter dicam, quia postquam Dominus meus ad Apostolatus culmen ascendit, numquam aliquid fecit, quod à nobis, qui in eius debemus vigilare custodia, tantopere debeat formidari. Vobis enim subiici, vobis vrbem tradere, vobis se, & sua voluerunt humiliter subiugare; sed eorum culpis obstantibus, non modò istis ianua misericordiæ vestræ non patuit; quin etiam, prolata sententia, à Regno Dei, & à liminibus Ecclesiæ tanquam è diuerso rebelles, & contumaces exclusit. Absit autem à Domino meo, vt cum vibrata tyranni cuiuspiam dextera post cædem duorum, vel trium hominum mox timore compescitur; illius, qui totius Christianæ magister est pietatis, gladius passim in tot animarum internecione grassetur. Nam & Abner cùm in ipso belli certamine diceret ad Ioab: *Nam vsque ad internecionem tuus mucro desæuiet?* Protinus ille respondit: *Viuit Dominus, si locutus fuisses mane, recessisset populus persequi fratrem suum.* Absit, inquam, vt dum vnius hominis placere vult oculo, tanta eorum, pro quibus Christi fusus est sanguis, pereat multitudo. Vicem quippe illius tenes, qui adhuc pauper, & tenuis summis principibus, & magistratibus libera voce non timuit dicere: *Obedire magis oportet Deo, quàm hominibus.* Et rursus: *Si iustum est in conspectu Dei, vos potius audire, quàm Deum, iudicate.* Quapropter si placet Domino meo, adscitis domno Hildebrando sanctissimi, ac purissimi consilij viro, reuerendissimis etiam Humberto, & Bonifacio Episcopis, qui vestri videlicet acutissimi, & perspicaces sunt oculi, cum his consilij vestri communicate mysterium, simúlque tractate quo medicamine mors, atque perditio tot pereuntium desinat animarum. Moderetur itaque solito more Sedis Apostolicæ prolata sententia, seséque Ecclesiastici vigoris temperet disciplina; vt quos hostilis dispergere crudelitas nititur, in sacerdotalis misericordiæ gremio colligantur. Parce ori meo, clementissime Pater, & non procacis linguæ strepitum, sed deuoti considera cordis arcanum: nec à seruo tuo te pigeat humiliter argui, cùm ipse omnipotens Deus hominibus dicat: *Venite, & arguite me.*

Excommunicatio mors animæ.

2. Reg. 2.

Act. 5.

Act. 4.

Hildebrandus, Humbertus, & Bonifacius S.R.E. Cardinales.

EPISTOLA VIII.

Ad eundem Nicolaum II. Romanum Pontificem, & Hildeprandum S. R. E. Cardinalem Archidiaconum.

*ARGUMENTUM.*

Episcopatus non modo fructibus,& prouentibus, sed etiam omni supellectile,& sacerdotij ornatu spoliatus, tantam occasionem nactus,scribit ad Nicolaum Papam, & Hildeprandum Archidiaconum, qui principem ferè tunc temporis apud Pontificem locum obtinebat gratiæ, & dignitatis, vt se Episcopatus onere vacare,& immunem esse patiantur.

*Beatissimo Papæ Nicolao, & Hildeprando venerabili Archidiacono, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

BENEDICTVS Omnipotens Deus, quia dum quidquid mihi pro beneficio datum fuerat, tollitur; dum ipse quoque sacerdotalis ornatus aufertur, certa mihi signa clarescunt, quòd Episcopalis in proximo dignitas mihi funditus adimatur. Nam & filij Iacob cùm fratrem suum Ioseph perdere decreuissent, prius eum talari, atque polimita tunica nudauerunt. Dominus etiam cùm Aaron sacerdotem obire præciperet, ait Moysi: *Pergat Aaron ad populum suum*; & paulò post: *Cùm nudaueris*, inquit, *patrem veste sua, indues eam Eleazaro filio eius, & Aaron colligetur, & morietur ibi.* Nimirum quem à sacerdotali iam officio quiescere voluit, sacra priùs veste nudauit, eaque filium induens, pro patre ministrare constituit. In ablatione igitur vestis claret amissio dignitatis. In Tripartita quoque reperitur historia, quia cùm fames Hierosolymorum Prouinciam occupasset, in Cyrillum, qui tunc Hierosolymis præerat, reuera tamquam in Episcopum, necessitate ciborum turba respiciebat egentium, cúmque pecuniæ ad consulendum deessent, vasa ille sacra, ac vela distraxit. Sicque populo, qui laborabat inopia, subsidia ministrauit. Qua de re Constantius Imperator ad iracundiam prouocatus est, ob id maximè, quòd Acacius Cæsareæ Palestinæ Episcopus contra Cyrillum noscitur machinatus. Sacram namque vestem, quam famosissimus Imperator Constantinus ad honorem Hierosolymorum Ecclesiæ dederat Macario illius Pontifici ciuitatis, auro scilicet, sericoque contextam, vt ea circumamictus ministerium sacri Baptismatis adimpleret, Cyrillum asseruit vendidisse, eamque tunc emisse quemdam Thymelicum saltatorem. Dumque indutus ea solito more saltaret, vt ille testabatur, protinus cecidit, & contritus, ac diuina vltione percussus, spiritum exhalauit. Hoc igitur Acacius Cyrillo crimen obiecit, sicque illum Episcopali dignitate deposuit. Si ergo summi illi Pontifices, Aaron videlicet, & Cyrillus post amissionem vestium, perdiderunt etiam consequenter sacerdotalium infulas dignitatum; quid mihi paruulo, & indigno aliud datur intelligi, nisi quia dum ornamentis sacerdotalibus exuor, sacerdotali proculdubio dignitate deponor?

Cyrilli misericordia in pauperes.

Hist. tripart. l. 5. c. 37.

Præterea Monasterium hospitando, & confiscando muneribus abstulistis; de Episcopatu quoque quidquid prouentus inueniri poterat, consumpsistis. Quid ergo restat, nisi vt miles emeritus abjiciat cum chlamyde cingulum, qui militaris stipendij perdidit donatiuum? Cedant igitur iam in vsus vestros Episcopatus, simul & Monasteria, nec mihi quispiam de cætero inane beneficij nomen objiciat, sed vestris * luce clarius innotescat. Nouerit itaque vestra vtriusque benignitas, quia hæc vobis ita irreuocabiliter reddo, quod donec vita comes fuerit, vlterius non tenebo.

* Videtur hoc loco aliquid desiderari.

EPISTOLA IX.

Ad eundem Nicolaum II. Romanum Pontificem, habetur tom. 3. estque opusculum 19.

EPISTOLA X.

Ad Alexandrum II. Romanum Pontificem & Hildeprandum S. R. E. Cardinalem Archidiaconum, habetur, tom. 3. estque opusculum 20.

EPISTOLA XI.

Ad eundem Alexandrum II. Romanum Pontificem.

*ARGUMENTUM.*

Aurelianensem Episcopum, cuius Ecclesia ab improbis vexata multis calamitatum procellis, & turbinibus agitabatur, Pontifici Maximo accuratè commendat: vt eius auxilio ex fluctibus emersa, & subleuata, in tranquillitatis tandem portu, & securitatis conquiesceret,

*Domno suo Alexandro summæ Sedis Antistiti, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

NOVERIT beatitudo vestra, venerabilis Pater, quoniam Episcopus hic Aurelianensis Ecclesiæ per me venit, méque decumbentem in grabato reperiens, quia sperabat me apud vos aliquid posse, meæ intercessionis auxilium postulauit. Ex multis quippe calamitatibus, atque pressuris, quæ non modò sibi, sed & Ecclesiæ suæ à prauis, atque peruersis hominibus inferuntur, se tandem non sine magna tribulatione præripiens, optimum duxit, vt spreto mundi fallacis auxilio, solum Sedis Apostolicæ remedium peteret, ad sancta vestigia vestra corrueret; & tanquam ad tutissimi portus sinum de multis procellis fluctinagi maris, scopulis, atque turbinibus, sub sanctæ Romanæ Ecclesiæ vmbraculum conuolaret. Scilicet, vt quæ per diuini muneris priuilegium omnibus in tribulatione succurrit, se quoque materna pietate suscipiat, & eius Ecclesiam à violentorum, iniquorúmque hominum peruasione defendat. Quapropter sanctam clementiam vestram humiliter obsecro, hostilis etiam amici mei Domini Archidiaconi, cæterorúmque sanctorum Collateralium vestrorum fraternitatem humiliter peto; vt fratri isti qui meum deposcit auxilium, pro nostro amore digne-

Hildeprandum intelligit.

mini subuenire, rigoremque iustitiæ circa illum studeatis, in quantum tamen Deo non displiceat, temperare.

*Morbus grauissimus B. Petri Damiani.*

Vt autem scire dignemini quæ circa me sunt, septuaginta ferme dies sunt, ex quibus vix iacere, vel sedere, quantò minus stare, nisi cum difficultate possum. Quid autem dicam, quia vinum, stomacho nauseante, fastidio: qui diuersa quoque mellitæ, ac pigmentatæ potionis genera perhorresco? Sed hæc vberiùs non exaggero, quia dum gemitum, & compassionem ex fraterna cæterorum sodalium meorum charitate requiro, à summo amicorum meorum Domino videlicet Archidiacono, risum extorquendum esse non ambigo.

De præfato autem Episcopo sic, rogo, decernite: vt & omnipotens Deus iudicio vestræ discretionis adgaudeat, & ille fusis super se Sedis Apostolicæ tanquam maternæ pietatis visceribus, hilarescat. Quia sigillum nostrum ad præsens non habeo, nepoti meo Damiano, vt sigilli certitudine potiatur, iniungo.

*Damianus nepos B. Petri Damiani.*

## EPISTOLA XII.

### Ad eundem Alexandrum II. Romanum Pontificem.

### *ARGVMENTVM.*

Duas quæ tunc temporis inoleuerant in Ecclesia, prauas consuetudines accusat: atque vt aboleantur, postulat. Et primùm quidem periculosum esse ostendit, & aleæ plenum (vt ita dicam) opus, quibuscumque Decretis anathematis pœnam in fine apponi. Ad hanc enim pœnam tanquam ad scopulum leuissimis de causis offendentes homines sæpissimè naufragium facturos. Alteram consuetudinem (quod scilicet Episcopi à Presbyteris apud Archiepiscopum, & Primatem accusari non possent) efficaciter redarguit. Dari enim hoc modo criminum impunitatem, & liberiùs in quouis flagitij genere debacchandi licentiam.

*Domno suo Alexandro Papæ, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

SCRIPSISTIS, vt scriberem, præcepistis, vt sæpè vobis, licet incultas, ineptiæ meæ schedulas destinarem: verùm me magis libet flere, quàm scribere; immo hinc grauiùs fleo, quia flere non valeo. Ita nimirum à Synodo, cui vestræ Sanctitatis auctoritas præfuit, contritus nuper, & arefactus abscessi, vt mens mea tot oppressa negotiis, more silicis obdurata, nec per imbrem se compunctionis emolliat, nec se quantumlibet super se gratiâ intimæ contemplationis attollat. Hoc itaque mihi datur ad pœnam, quod promissum est sanctis dandum esse per gratiam. *Absterget*, inquit, *Deus omnem lacrymam ab oculis Sanctorum.* Et in Psalmo dicitur: *Qui eripuit animam meam de morte, oculos meos à lacrymis.* Quod ergo sanctis viris prærogatur ad præmium, hoc meis meritis infligitur ad tormentum.

*Apoc. 21. Psal. 114.*

Quapropter hæc apud me definita sententia est, quia de cætero, nisi me necessitas ineuitanda compellat, donec aduixero Romanis me Consiliis funditus absentabo.

*Duæ prauæ consuetudines.*

Præterea duo quædam apud Apostolicam Sedem frequens vsus obtinuit, quæ si sancta prudentia vestra iudicat, vt nobis videtur, omnino digna sunt corrigi. Vnum, quia cunctis ferè Decretalibus paginis anathema subiungitur; alterum, quia cuiuslibet Ecclesiæ filius, siue clericus sit, siue laïcus, exponere proprij excessus Antistitis prohibetur, quorum primum quàm sit humanæ salutis immane periculum, & infinitè patens vorago labentium, ac pernicies animarum, clementiæ vestræ pietas non ignorat. Dicitur enim quisquis hæc, vel illa non fecerit; siue certè quisquis hoc, quod superius statutum est, irritum duxerit, vel in aliquo violauerit, anathema sit. Vbi notandum quàm lubrica, quàm præceps subitò ruendi illic procuretur occasio, vt ante quis in æternæ mortis barathrum corruat, quam se vel leuiter impegisse cognoscat: & substratæ quodammodo tendiculæ iam pes eius innectitur, dum se liberis adhuc incedere gressibus arbitratur. Delinquit itaque quisquis ille est, in illud Apostolicæ constitutionis edictum, & aliquando leui quadam, ac perexiguâ offensione transgreditur: & continuò velut hæreticus, & tanquam cunctis criminibus teneatur obnoxius, anathematis sententiâ condemnatur. Et cùm, dictante iustitia, aliâ sit vltione plectendus, qui plus delinquit, aliâ qui minus excedit: hic grauiter, leuiterque peccantibus æqua cunctis, & indifferens pœna solius scilicet anathematis, irrogatur. Non tribunalium more, vel forensis examinis, aut libertas eripitur, aut possessio confiscatur, nec pecuniariæ mulctæ reus addicitur, sed Deo potius, omnium scilicet bonorum auctore, priuatur. Hanc itaque homo de homine pœnam sumit, quam de sui transgressione mandati ipse quoque Deus omnipotens non præsumit. *Qui amat*, inquit, *patrem, aut matrem plusquàm me*, non continuò addidit, sit anathematizatus, vel maledictus, sed tantum ait: *non est me dignus.* Et in lege, *Oculus pro oculo, dens pro dente, percussura pro percussura, adustio pro adustione*, duntaxat exigitur, nec continuò qui reus est, de synagoga proiicitur, vel maledictione damnatur. Non enim, secundùm Stoicos, omnia peccata sunt paria, atque iccircò indifferenti sunt vltione plectenda, sed iuxta modum culpæ temperanda semper est mensura vindictæ. Porrò nec beatus Papa Gregorius, vel cæteri Patres qui diuersis temporibus in Apostolicæ Sedis regimine floruerunt, hunc morem in suis reperiuntur obseruasse Decretis. & vix eorum aliquando statutis anathema subnectitur, nisi cùm Catholicæ fidei clausula terminatur. Quamobrem si sanctæ prudentiæ vestræ placet, hunc morem de cætero à Decretalibus paginis amoueri præcipiat, & vel damni pecuniæ, vel alterius cuiuslibet vltionis calculum in earum transgressione præfigat, ne quod aliis est ad tuitionis munimenta prouisum, aliis ad perniciem proueniat animarum.

*Contra primam, anathematis scilicet, frequentius Decretis apponendi. Clausula solita apponi in Decretis tunc temporis. Anathematis pœna nimis inculcata, dat occasionem peccandi.*

*Matth. 10.* *Exod. 21.* *Stoicorum opinio. Cic. Parad. 3.*

*Anathema raro subnectitur, nisi in causa fidei.*

Illud etiam, quod dicitur: *Non licere cuiuslibet Ecclesiæ filium ad maiorem Ecclesiam proprij reatus Episcopi, & quæque sunt corrigenda, deferre* nimis absonum, & prorsus Ecclesiasticæ disciplinæ probatur aduersum. Nam cui melius dicitur, quod delinquit Episcopus, quàm illi, qui magistri officio fungitur? Et ideò inter fratres reliquos præeminet, vt quod aliis non licet, ipse solus per propriæ sedis priuilegium errata corrigat sacerdotum.

*Contra alteram consuetudinē.*

Quis est enim hic arrogantiæ tumor? quis elationis fastus? quæ denique tanta superbia, vt liceat Episcopum per fas & nefas ad propriæ voluntatis arbitrium viuere; & quod insolenter excessum est à subiectis suis dedignetur audire? Præsertim cùm illi non adierint tribunalia Præsidum, non forensium pulsauerint examina cognitorum: sed Ecclesiam potius adeant, & sacerdotibus iudicabilia sui sacerdotis exponant: vt quod sæcularibus venire poterat in derisum, grauiter & honestè per sacerdotale corrigatur officium. Vbi profectò dignum est, vt is qui impetitur, vel ex ratione se exhibeat innocentem, vel confiteatur humiliter peccatorem. Nec his allegationibus* viuendum est, vt dicat se non debere ab his, qui sibi subiecti sunt, accusari, ne videatur excessibus suis velamen obtendere, & iudicium subterfugere, dum conatur in alium motæ quæstionis iniuriam retorquere. Quis enim nesciat quòd Princeps Apostolorum Petrus potestatem regni cælestis accepit? Virtutem ligandi, siue soluendi quod vellet in cælis, ac terris obtinuit? Supra mare pedibus ambulauit? Solâ sui corporis vmbrâ ægrotantes erexit? Mentientes iaculo nudi sermonis occidit? Oratione mortuos suscitauit? Hic itaque tam sublimis meriti vir cùm ex admonitione sancti Spiritus ad Cornelium, Gentilem videlicet hominem, fuisset ingressus, aduersus eum quæstio facta est ab his, qui erant ex circumcisione, fidelibus, quòd ad alienigenas introisset, atque cum eis comedere præsumpsisset, insuper & in baptismate recepisset. Hic, inquam, tot donorum cælestium incomparabili virtute suffultus, tot miraculorum ostensione conspicuus, querelæ subiectorum non ex potestate restitit; sed rationem reddendo humiliter satisfecit, causamq; per ordinem veridicus relator exposuit; quomodo videlicet vas quoddam velut linteum in quo quadrupedia terræ, reptilia, atque volatilia inerant, de cælo submitti viderit, vocem audierit: *Surge, Petre, macta, & manduca.* Qualiter etiam tres viri venientes eum ad Cornelium vocauerunt: qualiter postremò Spiritus S. eum cum illis ire præceperit, & quemadmodum idem Spiritus sanctus, qui superuenire iam baptizatis in Iudæa consueuerat, in Gentiles & ante baptismum venit. Si igitur iste cùm à Discipulis culparetur, auctoritatem, quam in sancta fuerat fortitus Ecclesia, voluisset obtendere, respondere potuerat, vt Pastorem suum oues quæ sibi commissæ fuerant, reprehendere non auderent. Sed si in querela fidelium potestatis suæ titulum objecisset, Doctor profectò mansuetudinis non fuisset. Non ergo eos priuilegij sui auctoritate repressit, sed humili potius satisfactione placauit; & tamquam solus ipse ad faciendam fidem non sufficeret, etiam testes adhibuit: *Venerunt*, inquit, *mecum & sex fratres isti.* Discat ergo cùm de suis actibus conuenitur Episcopus, rationem humiliter reddere, non de sui primatus eminentia superbire; nec fieri sibi credat iniuriam, cùm à minori corripitur, sed consulentem potius, vel medicum sui vulneris arbitretur. Numquid enim Nathan Propheta cùm David tam austeræ seueritatis inuectione corripuit, indignationem regij motus incurrit? Numquid ille regalis excellentiæ culmen opposuit, ac velut illatam à subiecto suo contumeliam propulsauit? Sed mox vt se cognouit ægrotum, suscepit libenter antidotum: detexit vulnus, & sectionis suæ non exhorruit ferramentum. Vide humilem languidum: *Peccaui*, inquit, *Domino.* Audi etiam velox medicinæ remedium: *Transtulit Dominus peccatum tuum, non morieris.* E contrà Rex Achab, qui corripientem se Prophetam audire despexit, vltionis gladium, quem ille minatus est, non euasit. *Quia dimisisti*, inquit, *virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius.* Dauid ergo culpâ suâ æquanimiter audiens, sententiam mortis, quam merebatur, euasit. Achab autem correptionis impatiens, impiæ pietatis, quam indigno Regi contulerat, veniam non inuenit. Numquid & mulieres illæ, hospitæ videlicet Saluatoris, inuicem inter se litigauerunt, dum altera quereretur aduersus alteram, quia solâ se ministrare compelleret? Poterat enim Maria dicere, nostrorum more Pontificum, Accusasti me, & corporis ac negligentiæ condemnasti. Non sanè omnis querela protinus accusatio dicenda est. Nam aliud querela compassionis, aliud accusatio simultatis & odij. Ista nimirum fit, vt offensio corrigatur; illa verò vt is qui offenderat, condemnetur. Petrum planè in faciem resistens Paulus obiurgat, & coram omnib. reprehensibilem indicat. Quod ille non in accusationis tulit iniuriam, sed benignè & patienter accepit, quòd non ex liuore, sed ex charitate procedere perspicuè recognouit. Sed ecce dicitur: Ego sum Episcopus, ego sum Pastor Ecclesiæ, non debeo à commissis omnibus accusationum patere molestiis; etenim in causa fidei dignus sum etiam in prauis moribus æquanimiter ferri. Sed dic mihi quisquis es, numquid non legisti quod in Euangelio scriptum est: *Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum; si te audierit, lucratus es fratrem tuum; si te non audierit, adhibe tecum duos, vel tres testes; vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum; sin autem eos non audierit, dic Ecclesiæ?* Si Ecclesiæ ergo referenda est causa quorumlibet fratrum, quomodo non etiam sacerdotum? Porro si sacerdos qui in Ecclesia peccat, dedignatur in Ecclesia discuti, quis iam ferat Ecclesiæ se legibus coërceri? Porro si Ecclesiæ tuæ filiis, vt asseris, aduersum te mutire non liceat, numquid aliunde producendi sunt testes, qui te, & tua per absentiam domesticæ cohabitationis ignorant? B. Iob dicit: *Si contempsi subire iudicium cum seruo meo;* & tu dicis: Absit, vt digner ad examen venire cum Clerico meo. Deus omnipotens per Esaiam clamat: *Iudicate pupillo, defendite viduam, & venite, arguite me.* Si is qui iudicat omnia, non dedignatur à seruis argui; tu seruus vtique cum conseruo in iudicium venire fastidis? Et cùm sis terra & cinis, vermis ac puluis, humiliare te despicis ad imaginem Conditoris? Præsertim cùm Scriptura dicat: *Ducem te cōstituerūt: noli extolli, sed esto in illis quasi vnus ex illis.* Quis planè nesciat, quia Samuëli Israëlitica plebs præiudicium intulit, eumque de principatu iniustè dejecit? Et cùm eos arguere meritò potuisset, vltrò se arguendum nullis accusantibus obtulit; & vtrum eos in aliquo violenter oppresserit, inquisiuit: *Ecce præsto sum*, inquit, *loquimini de me coram Domino & Christo eius, vtrum bouem cuiusquam tulerim, aut asinum: si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi: & contemnam illud hodie, restituamque vobis.* Cùm ergo tam incomparabiles, tam eminentes, atque sublimes viri subiectis suis rationem reddere de propriis actibus non despiciant, quis arrogantiæ typus, quis est iste tantæ superbiæ fastus, quòd sacerdos huius temporis intumescens, titulum sui Præsulatus opponat; & Ecclesiæ suæ filiis, qui se grauatos asserunt, ex æquo in iudicio non respondeat?

Excludatur ergo ab Ecclesiastica disciplina perniciosæ consuetudinis regula, tollatur hæc subterfugij versuta calliditas: vt is qui tam peruersis auda-

*viuendū f. Matth. 16. Matth. 14. Act. 5. Act. 9. Act. 10. & 11. Ab exēplis probat superiores ab inferiorib. posse accusari. Ibid. v. 7. 2. Reg. 12. Ibid. v. 13. 3. Reg. 20. Luc. 10. Galat. 2. Matth. 18. Iob. 31. Esa. 1. Eccl. 32. 1. Reg. 12.

cis superbiæ allegationibus vtitur, immunitatem commissi piaculi non lucretur. Iustis ergo querelis liber pateat aditus, liceat apud primatem Ecclesiam conqueri, quæ se à suo Pontifice viderit prægrauari, ne de sublimis prærogatiuæ singularitate superbiat, qui se per arrogantiæ fastum fratribus non coæquat. Et qui censoriam super alios concutit virgam, ipse quoque super se vigoris Ecclesiastici sentiat disciplinam. Qui que non humanum sonat, sed super alios quasi fulgur terribiliter intonat, aliquando se hominem recognoscens, humana verba formare per humilitatem discat, quatenus dum Prælatus quilibet arrogans à tumore elationis deprimitur, subiectis autem per auctoritatem superioris Ecclesiæ subuenitur, sopitis vndique iurgiis, & synodalis examinis concepta formidine, omnia simul Ecclesiæ membra confœderentur in pace.

## EPISTOLA XIII.
## Ad eundem Alexandrum II. Romanum Pontificem.

### ARGVMENTVM.

Ioannes, & Tudetchinus; ille Venetus, hic barbarus natione, vterque apud Gothfredum Ducem sacerdotis munere fungentes, ausi aliquando fuerāt pertinaciter asserere, præsente B. Petro Dam. eos, qui à Regibus, aut Principibus Episcopatus mercarentur, in simoniacæ hęresis crimen non incidere; quoniam scilicet per illā coëmptionem Ecclesiæ tantummodo bonorum, & prædiorum possessionem nanciscerentur: per manuum verò impositionē, quæ à sacerdotibus fiebat, integrum ius Episcopatus acquirerēt. Hanc istorum non minus impiam, quàm ineptam, & ridiculam opinionē postquam præclarè redarguit, orat Alexandrum Pont. Max. vt priusquam in hominum animis latius serpat, sacrosanctæ potestatis imperio opprimere, & exterminare contendat. Hoc etiam eidem vehementer commendat, ne quem pecunia, aut aulici obsequij ministerio ad Episcopatum perduci, aut perductum in eo permanere patiatur.

*Domno Alexandro summæ Sedis Antistiti, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

SICVT ad patremfamilias quælibet domesticæ facultatis iactura refertur, sic etiam dignum est, vt summo Pontifici patientis Ecclesiæ læsio nuntietur. Vt sicut ab illo prout vires suppetunt, ingruentibus domui suæ malis occurritur, ita nihilominus & ab isto nutantis fidei fundamentum, vel etiam ordo religionis, qui confundi cœperat, instauretur. Noua, proh dolor! nostro tempore hæresis orta est, cui nisi quantocyus auctoritatis vestræ se vigor obiiciat, timendum est ne ad Religionis Christianæ perniciem, animarumque periculum, velut cancer feraliter serpat. Nonnulli planè Clericorum vitam per exterioris habitus speciem mentientes, prorsus * adeo frigidi, ambitionis Ecclesiasticæ facibus inflammati, hoc pertinaciter dogmatizant: Non ad simoniacam hæresim pertinere, si quis Episcopatus à Rege, vel quolibet mundi Principe per interuentum coëmptionis acquirat, si tantummodo consecrationem gratis accipiat. Vnde cùm nuper in excellentiss. ducis Gothfredi versaremur alloquio, duo quidam ex Capellanis eius, vnus vt erat barbarus, barbarico nomine Tudetchinus; alter verò natione Venetus, Ioannes vocabatur. Hi nimirum tamquam Hymenæus, & Philetus in prædicatione Pauli; vel certè tamquam Iamnes, & Mambres tempore Moysi, resistentes veritati, hanc non cessabant disseminare doctrinam, hanc catholicam atque canonicam fatebantur esse sententiam: videlicet vt iure simoniacus non dicatur quisquis absque manus impositione Episcopatum comparasse conuincitur. Dicebant enim, quia cùm hoc fit, non distrahitur Ecclesia, sed facultas; nec emitur sacerdotium, sed possessio prædiorum. Sub hac enim præstatione pecuniæ, opes tantum, non honoris vel Ecclesiæ redimitur sacramentum. Venalia siquidem sunt, sicut aiunt, vnde fiunt diuites: gratis accipiunt, vnde fieri debeant sacerdotes.

O nouum schismaticorum genus, & os sacrilegum æterni silentij censura damnandum! In vna siquidem hominis persona duos esse constituunt: vt vnus sit sacerdos sub peccato venundatus, alter autem diues sub taxatione pecuniæ comparatus. Ipse velut alter Sardanapalus inter delicias eructet conuiuantium; ille tamquam Apostolus in regimine præsideat animarum. Hoc ergo modo qui comparat agrum, puluerem terræ tantum, non segetum dicendus est comparasse prouentum. Plagiarius etiam qui distrahit hominem, non animam iudicandus est vendidisse, sed carnem. Imo cùm legamus, quia corpus hominis quadragesimo sexto die post maternæ conceptionis initium, plena formetur distinctione membrorum, atque mox diuinitus animetur; quoniam non anima, sed caro dumtaxat ex paterno semine prodiit; ergo pater carnem tantummodo dicendus est genuisse, non prolem, quæ ex anima constat, & corpore. Quod cùm penitus absurdum sit, & meritò pater ille dicatur, ex cuius femore sola caro sit egressa, non anima: sic ille proculdubio dicendus est mercator Ecclesiæ, qui per terrena, quæ redemit, ad honoris culmen ascendit, & per corporalis commercium lucri, emptor efficitur nihilominus sacramenti. Dic itaque quisquis es, qui te iactas terrenæ tantummodo facultatis emptorem, per quam tamen aspiras ad Episcopalis excellentiæ conscendere dignitatem; & dum te dicis à Principe terreno dumtaxat Ecclesiæ commoda percepisse, asseris te quodammodo villicum, non vt sacerdotali fungaris officio, constitutum. Dic, inquam, cuius erat figuræ, quam sanè habebat speciem inuestitura hæc, quam in manibus tuis Princeps ille deposuit? Porro si surculus, si simplex baculus, meritò tibi latus applaude; quia sicut asseris, non ad sacerdotis officium, sed ad procuratoris initiatus es villicatum, atque ideo necesse iam non est vt Episcopo, qui tibi præferendus est, sis subiectus. At si sæcularis ille Princeps accepta, vel promissa pecunia, pastoralem tibi tradidit baculum, qua fronte poteris Episcopalis ordinis excusare commercium? Enimverò nisi per hanc inuestituram ille secuturi sacerdotij tibi prius imprimeret titulum, futurus ordinator nequaquam per manus impositionem, sacerdotij tibi traderet sacramentum. Per hoc enim quod venaliter accepisti, consequenter ad sacer-

Ridicula hæresis.

Gothfredus Dux Tusciæ.

2. Tim. 2.

2. Tim. 3. Exod. 7.

* Deo.

dotium promoueris; atque ideo licet illa manus impositio non vænalis sit, sed gratuita, nequaquam tamen quantum ad te spectat, à vænalitatis est sordibus aliena. Vænalitas enim si sibi nota est, contaminat consecrantem, gratuita consecratio mundare non valet emptorem. Obscœnitas immundi fœda commercij sordidat mundum, gratuita manus impositio non potest emaculare pollutum.

Mendacij forsitan arguor, si quod loquor, sacri eloquij testimonio non affirmo. Per Aggæum namque Prophetam dicitur: *Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Interroga sacerdotes legem, dicēs: Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, & tetigerit de summitate eius panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum, numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes, dixerunt: Non. Et dixit Aggæus. Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et respondentes sacerdotes dixerunt: Contaminabitur. Et respondit Aggæus, & dixit: Sic populus iste, & sic gens ista ante faciem meam, dicit Dominus; & sic omne opus manuum eorum, & omnia quæ obtulerunt ibi, contaminata erunt.* In his ergo propheticis, imo diuinis verbis euidenter ostenditur, quoniam emptor iste videlicet, qui est pollutus in anima, suscepti polluit ordinis dignitatem. Dignitas verò licet per manus impositionem gratuitò sit accepta, nequaquam tamen mundat emptorem.

Aggæi. 2.

Adhuc autem ad inuestituram redeo, & à te, qui non Ecclesiam, sed Ecclesiæ prædia te comparasse gloriaris, inquiro. Sanè cùm baculum ille tuis manibus tradidit, dixitne: *Accipe terras, atque diuitias illius Ecclesiæ*: an potius, quod certum est: *accipe Ecclesiam*? Quod si bona Ecclesiæ sine Ecclesia suscepisti, schismaticus es, atque sacrilegus; qui bona Ecclesiæ ab Ecclesia diuidis; & quod alienum est, violenter in tui vsus iura conuertis. Quod si Ecclesiam suscepisti, quod omnino negare non potes, proculdubio factus es simoniacus: & prius te vænalitas fecit hæreticum, quàm manus impositio redderet consecratum. Tunc enim consecrationem euidentissimè coëmisti, cùm id, propter quod ad consecrationem promouendus eras, vænaliter accepisti. Sic enim vnum pende ex altero, vt qui terrena Ecclesiæ bona suscipit, ad gratiam consecrationis aspiret; & qui consecratione perficitur, bona Ecclesiæ in vsus egentium, & cætera pietatis opera dispensanda conseruet. Hoc itaque modo licet Ecclesiasticæ facultatis mentio in ipsa manus impositione non fiat, is tamen qui consecratur, bonorum Ecclesiæ dispensator efficitur; & cùm Ecclesiam suscipit, quamuis nil tunc de consecratione dicatur, ad hoc tamen vt consecratur, eligitur.

Ab ipso planè principio nascentis Ecclesiæ salubris hæc cœpit consuetudo fidelium, vt sua quæq; vendentes, ad pedes Apostolorum, Apostolicorumque virorum pecunias ponerent, quibus illi necessitatibus pauperum subsidia ministrarent. Post autem visum est sanctis Patribus, qui scilicet illis in sacri regiminis ordine successerunt, vt ij qui conuerterentur ad Dominum, nequaquam distraherent prædia, sed ea sanctis Ecclesiis traderent; non iam transitoriè, sed iure perpetuo necessitatibus indigentium profutura. Et certè per Moysen in lege præcipitur: *Omne*, inquit, *quod Domino consecratur, siue homo, siue ager, non vēdetur, nec redimi poterit. Quidquid semel fuerit consecratum, Sanctū Sanctorū erit Domino.* Ecce hic manifestissimè prohibetur ea, quæ Domino consecrantur, vel vendi debere, vel redimi; sed iussum est ea Sancta Sanctorum iugiter permanere. Cur ergo gloriaris Sancta Sanctorum te pretio redemisse, & rem Dei contra legem Dei, quæ gratis accipienda, gratis danda est, vænaliter percepisse? Tanquam non sit peccatum quia sine consecratione fit tale commercium? Sed iccirco fortasse non times, quia lex illa vetus prohibet quidem culpam, sed non irrogat pœnam. Accipe igitur, quid super hoc Romanæ præsul Ecclesiæ Bonifacius in Decretali scribat epistola: *Nulli*, inquit, *liceat ignorare, quia omne, quod Domino consecratur, siue fuerit homo, siue animal, siue ager, vel quidquid semel fuerit consecratum, Sanctum Sanctorum erit Domino, & ad ius pertinet sacerdotum.* Propter quod, quia inexcusabilis erit omnis, qui à Domino, & Ecclesia cui competunt, aufert, vastat, inuadit, vel eripit; vsque ad emendationem, Ecclesiæque satisfactionem, vt sacrilegus dijudicetur; & si emendare noluerit, excommunicetur. Anacletus autem Papa longè ante inter alia multa subinfert: *Qui enim res Ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit, & sacrilegus deputandus est.*

Act. 4.

Leuit. 27.

Matth. 10. Bonifacij Papæ Decretum.

Anacleti.

Papa quoque Lucius in decreto suo sic ait: *Rerum Ecclesiasticarum, & facultatū raptores à liminibus sanctæ Ecclesiæ anathematizātes, Apostolica auctoritate pellimus & damnamus, atque sacrilegos esse iudicamus.* Possemus & alia quam plurima catholicorum Patrum exempla congerere, nisi perspicuè cognosceremus nequaquam hoc epistolari compendio conuenire.

Lucij.

His itaque sanctorum Pontificum, aliisque sententiis manifestè conuinceris, quoniam aut Ecclesiæ bona sine Ecclesia suscepisti, & iccirco tamquam raptor atque sacrilegus anathematizari, & ab Ecclesiæ liminibus debes expelli; aut certè, quod perspicuum est, & negare non potes, Ecclesiam simul cum bonis Ecclesiæ pretio redemisti, ideóque dignum est te, vt reuera simoniacum, & hæreticum canonici vigoris examine condemnari. Canonica nimirum sententia est illa, qua dicitur: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Abbas per pecuniam hāc obtinuerit dignitatē, deijciatur ipse & ordinator eius, & à communione sācta modis omnibus abscindatur, & sit anathema, sicut Simon magus à Petro.*

Act. 8.

Vbi notandum, quod non ait: Si quis hanc obtinuerit consecrationem, siue manus impositionem; sed potius: Si quis, inquit, per pecuniam hanc obtinuerit dignitatem. Canonicum & illud asseritur, quod promulgatum à sanctis Patribus in Concilio reperitur: Cauendum, & summoperè præcauendum, ac per virtutem Christi, sanguinis interdicendum Episcopis, & Regibus, & omnibus sublimioribus potestatibus, atque cunctis fautoribus & electoribus quorumcumque, atque consensoribus, seu ordinatoribus in gradu Ecclesiastico; vt nemo per simoniacam hæresim regiminis locum obtineat, quacumque factione, calliditate, promissione, seu commoditate, aut donatione per se, aut per emissam personam.

Hîc quoque notandum, quod cùm præmisisset, Episcopis, illico subdidit, Regibus, & omnibus sublimioribus potestatibus; vt non modò cauenda sit hæresis illa solis dumtaxat Episcopis, qui consecrandis manus imponunt; sed & sæcularib. quoque Principibus, qui licet iniustè, aliquo modo tamen Ecclesias futuris Rectoribus tradunt. Nam cùm aliquid sub vænalitate suscipitur, & illud proculdubio comparatur, quod ex necessitate subsequitur. Ad hoc enim Pastoralis Ecclesia cuique committitur, vt ad eius regimen obtinendum consecratione firmetur; & ad hoc sine dubio collatæ pecuniæ commercium spectat, ad quod is qui est

Simoniæ hæresis attingit etiam principes & sæculares, non tantum clericos.

Simonia etiam in minimis beneficiis Ecclesiasticis cōmittitur.

promouendus, aspirat. Hinc est planè, quòd non solùm qui maioribus præferuntur Ecclesiis, sed & illis quoque qui vel plebes agrorum, vel canonicales præbendas per interuentum pecuniæ pestilenter accipiunt, simoniacæ hæreseos tendiculas non euadunt. Per id enim quod vænaliter assequuntur, ad sacrorum graduum ordines tendunt; & tunc iam destinantur ad ordines, cùm illa suscipiunt, per quæ scilicet ad obtinenda sacrorum graduum incrementa pertingunt. Initiatur enim ad dignitatis ordinem, qui ad obtinendam ordinis constituitur dignitatem.

Hæc me breuiter aduersus eos dictasse sufficiat, qui sine manus impositione vænaliter Ecclesiam acquisisse, non esse simoniacum dogmatizant. Qui nimirum si hoc simpliciter, provt sibi videretur exprimerent, stulti vel hebetes meritò dicerentur: sed quoniam nonnulli talium id procaciter astruunt, & quibusdam cauillationum, argumentorúmque versutiis peruicaciter allegare contendunt, non immeritò, quod inuiti dicimus, hæreticorum nomen incurrunt. Non enim error, hæreticum, sed peruicax obstinatio facit. Nec omnes hæretici dicendi sunt qui opinantur errorem, sed qui pertinaciter, & audacter prædicant falsitatem.

Hæreticus quid sit.

His itaque Prædicatoribus Satanæ, & Apostolis Antichristi; tu, venerabilis Pater, cælestis eloquij gladio præcinctus occurre, & tamquam alter Iosue, Amalechitas oppugnantes Israël, euaginato canonici vigoris mucrone prosterne. Tollatur è medio quantocyus tartareæ amaritudinis aconitum, ne quod absit, ferale venenum faucibus influat paruulorum. Tuis præterea manibus talis aromatici pigmenti quibusque languentibus propinetur antidotus, qui & venenati erroris tollat illuuiem, & sanæ atque sinceræ fidei restituat puritatem. Vnum in calce huius epistolæ sacris clementiæ vestræ auribus suggero; vt in quantum facultas suppetit, numquam vel fieri, vel esse permittat Episcopum, quem ad honoris culmen constiterit ascendisse per præmium: vel etiam, quod damnabilius est, per curialis obsequij famulatum. Absit enim vt qui prælationis ambitu sæcularem coluit principem, spiritalem Ecclesiastici culminis obtineat dignitatem.

Exod. 17.

## EPISTOLA XIV.

### Ad eundem Alexandrum II. Romanum Pontificem.

#### ARGVMENTVM.

*Iniuria quadam affectus ab Alexandro summo Pontifice, & Ecclesia Eugubina, cui ipse præerat, magnoperè perturbata, leniter potius, quàm acerbè expostulat exprobrans ei sua merita, & labores pro Sede Apostolica exantlatos, quibus imparem gratiam relatam conqueritur. Postulat ergo, vt sibi aliquo modo satisfiat, ne suam indignationem, & iustum dolorem, quem hactenus occultauerat, cogatur aliis palam facere. Deprecatur quoq; pro Rauennatum Episcopo, vt ab anathematis vinculis soluatur, ne propter vnius culpam, vniuersa ciuitas periclitetur. Plura se ad eum mandata dedisse scribit homini, qui has litteras laturus erat.*

*Domno Alexandro summæ Sedis Antistiti, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

QVOD Eugubina Ecclesia, quæ mihi dudum à vestris decessoribus est commissa, nunc, proh dolor! est omnino confusa, & velut area quæ pedibus conculcatur, abiecta, peccatis meis id exigentibus deputo, non vitio, quod absit, vestræ * paruitatis adscribo. Multitudo quippe meorum scelerum exigit, vt is etiam propriis manibus meo pectori vulnus infligat, pro quo non eneruiter stans aduersus totum mundum certamen assumpsi; meque gladiis, ac sagittis totius ferè humani generis durus, & insuperabilis colluctator obieci. Hoccine mihi, venerabilis Pater, meritum reddidisti, quòd causæ tuæ perorator in sanctorum Pontificum Conciliis toties extiti: quòd in legationis tuæ curis atque negotiis, frequenter in sæculariùm, laicorumque conuentu, quasi quidam causidicus declamaui? Hæccine, inquam, mihi munera redhibentur, quòd in hostes tuos violenter inuectus, eos mordacissimè loquendo, & scribendo destruxi, teque per multimodæ scriptionis articulos extuli, tuamque memoriam, & egregiæ laudis * quantum in me fuit, etiam apud posteros propagaui? Quid itaque fecerim, quidve pertulerim, examinis vestri censura discutiat, ne coactus digna querela compellar effluere, quod adhuc silentio supprimens, vix possum vlterius occultare. Hoc enim necdum Roma me referentem, vel scribentem cognouit, necdum aliis per me res ista, quæ Sanctitatis vestræ famam laceraret, innotuit. Agat ergo qui læsit, sicut dignum est, pœnitentiam: vt is qui læsus est, non compellatur dignam exaggerare querelam. Mitiget olei suauitas aceti mordentis acrorem, & tumefactis asperrima verberatione vibicibus mitis, ac blandus beneficiorum liquor influat lenitatem; alioquin necesse iam erit tot ictuum verbera perferenti, vt ipse quoque. Sed iam frænum libertati, procacitate linguæ repressa, adhibeo, labiis digitum superpono, & qui miseriam passus sum, misericordiam versa vice deposco.

* paternitatis f.

* præconia add. f.

Aposiopesis

Præterea de infœlicissimo Rauennate Episcopo clementiam vestræ Sanctitatis imploro, atque vt eum, sicut olim decreuistis, soluere dignemini, suppliciter obsecro. Indignum quippe est, vt propter vnius homuncionis offensam, tam innumerabilis multitudo hominum depereat; & tantum Christi laborem, pro quo pretiosum sanguinem fudit, ac tot innocentum animas miserandæ vnius personæ culpa subnectat.

Deprecatio pro Rauennate Antistite.

Nolumus autem sanctos oculos vestros onerare pluribus litteris, sed omnia quæ dicenda sunt, committimus experientiæ portitoris. Hunc igitur sancta clementia vestra, quasi me loquentem diligenter intendat, sicque duabus petitionibus nostris, quas hic transcursim, celeritérque perstrinximus, annuat: vt & nos nuntios ac vehicula misisse per tot terrarum spatia non pœniteat, & mens nostra, quæ circa vos, non dicam tepescere, sed potius frigescere cœperat, in antiquæ dilectionis vestræ desiderium recalescat.

## EPISTOLA XV.

### Ad eundem Alexandrum II. Romanum Pontificem.

*ARGUMENTUM.*

Respondet Pontifici Maximo, qui eum rogauerat per litteras, ne tanto contemplationis studio teneretur, vt ad se scribere obliuisceretur: sed adeo curis & negotiis profanis impediri, vt contemplandi tempus non habeat: præterea se non posse tranquillo, & securo animo rebus diuinis operam dare in iis locis, vbi latrociniis, rapinis, & direptionibus omnia infesta sint. Hac occasione digreditur ad dinumeranda scelera & flagitia, quæ ab hominibus illius tempestatis assiduè committebantur. Erant sanè calamitosa ea tempora, quibus armis, & audaciæ omnia licebant; legibus verò nullus, aut exiguus locus erat. Hæc icirco recenset B. Petrus Damianus, vt Pontifex ea, pro vt tempus, locusque postularent, tollere, & coërcere conaretur. Inter hæc mala non mediocri, ait, se voluptate perfusum, quòd certior factus esset comitatus Ostiensis curam à se sublatam, & alij demandatam esse. Rogat quin etiam, vt Episcopatus quoque onus à se remoueatur. Subdit postremò nōnullos versiculos, qui Pōtifici loco oraculi esse possunt.

*Domno Alexandro, summæ Sedis Antistiti, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

REDDITAS mihi Sanctitatis vestræ litteras, discolo quodam deferente Presbytero, lætus arripui, osculatus explicui, celeri sub auiditate perlegi. Sed cùm tantum auctoritatis vestræ sit pondus, vt satis sit etiam si sub paucis apicibus cuiquam vestræ sanctionis dirigatur indiculus; illic tot sunt eloquentiæ flores, tot non dicam herilis, sed paternæ potius gratiæ suauitates, vt quod pauperculo missum est homini, regiæ sufficeret dignitati. Verumtamen duo illic inserta reperi, quæ me, fateor, erubescere compulerunt. Dixistis enim, & si non his verbis, quia propter contemplationis studium, cui vigilanter inhæreo, non deberem prorsus omittere quin vos aliquando dictaminibus visitarem. Ego siquidem quantum ad te, venerabilis Pater, qui de ponderis Episcopalis abjectu mecum vnanimiter concordasti, contemplandi quidem, atque dictandi perfruor otio, sed molestiis aduentantium, causarumque negotiis ingruentibus non respiro. Porro autem dum intra cellulæ me septa concludo, velut in portus sinu, vel in littorea statione consisto. Sed quid prodest? Nam dum illic iam quasi securus quiescentis otij potiri tranquillitate desidero, ecce sæuientis mundi me flabra concutiunt, causarum inundantium fluctus feruentius intumescunt; illatis iniuriarum procellis illidor, violentâ prædiorum, vel quorumcumque prouentuum diminutione perturbor, dicens cum Propheta; *Expectauimus pacem, & non est bonum; tempus curationis, & ecce turbatio.* Interea non desunt; qui de animarum quoque suarum exigant salute consilium; & insuper, quod durius est, à non Pontifice pontificale nituntur extorquere iudicium. Et hoc modo, qui Episcopatum fugio, Episcopum non euado, & sub sacerdotali fatigor onere, qui sacerdotalis solij dethronizatus sum dignitate. His itaque vallatus angustiis nitor, moxque collabor; tento, sed præsto deficio; contemplationis summa non penetro, in compunctionis lacrymas non erumpo. Mens enim terrenis obtenebrata negotiis, frustra se in contemplationis culmen attollere nititur, dum actionum sæcularium merito, quasi congestis lapidum ruderibus aggrauatur. Sicut enim aluta calcei postquam per limosa luti fluenta transierit, non admittit aruinam: sic mens humana nisi ab humore fuerit curæ sæcularis exuta; non percipit supernæ pinguedinis gratiam. Pellis enim sicca pinguedinem combibit, humefacta repellit. Et humanum cor, donec curarum sæcularium madore turgescit; saginas internæ gratiæ non admittit. Vnde & lex in monte Horeb data legitur, quod videlicet siccitas interpretatur. Illa denique mens, quæ per amorem spiritus à terrenis in alta sustollitur, mons est, in quo lex Domini irreprehensibilis; quæ proculdubio charitas est, diuinitus promulgatur. Et hic mons veraciter est Horeb, qui siccitas dicitur; in quo videlicet omnium vitiorum humor excoquitur, & ad radios solis iustitiæ cunctum libidinis atque carnalis illecebræ rheuma siccatur. Hinc est quòd vasa templi argillosa terra, quæ videlicet aquam sitienter imbibit, Hiram ad Salomonis imperium fabricauit. Ex quibus nimirum vasis & illud est, quòd imbre cælesti concupiscit impleri, cùm dicit: *Anima sicut terra sine aqua tibi*; atque ideo æstuans clamat: *Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* De his igitur vasis tertio Regum libro dicitur: *Quia in campestri regione Iordanis fudit ea Rex in argillosa terra inter Sochot, & Sarthan.* Sochot enim tabernacula vertitur; Sarthan verò interpretatur, tribulatio eorum, siue demolitorū, aut coangustantium. Quid itaque per Sochot, quod interpretari tabernacula diximus, nisi sanctos viros accepimus, qui videlicet dicunt: *Non habemus hîc manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus?* Vnde & Petrus: *Certus sum, inquit, quòd velox est depositio tabernaculi mei.* Quid verò per Sarthan, quæ tribulatio eorum dicitur, nisi reproborum tribulantium nos persecutio designatur? Ii nimirum & demolitores, & coangustantes sunt; quia dum demoliri, atque destruere fidei nostræ, vel boni operis ædificium tentant, duris iniuriarum, ac pressurarum nos calamitatibus coangustant. Vasa ergo templi, id est, omnes electi funduntur in campestri regione Iordanis, id est, in humilitate baptismi: inter Sochot, & Sarthan, id est, inter iustos, atque peruersos; vt & bonorum forma proponatur illis ad imitandum rectæ conuersationis exemplum, & prauorum persecutio ad cumulum illis proficiat meritorum. Vasa siquidem figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. In arida ergo terra templi vasa funduntur, quia mens hominis ad suscipiendum supernæ gratiæ munus non est congrua, nisi prius ab omni carnalis illecebræ fuerit humore siccata. Sicca quippe chorda clarum harmoniæ sonitum, humida reddit obtusum. Tympanum quoque surdum sonat, si quilibet eum liquor humectat. Sic necesse est, vt mens hominis

Marginalia: Inquietudo B. Pet. Dam. — Hierem. 8. — Negotia terrena impediunt cōtemplationem. — Exod. 20. — Lex Domini charitas est. — Psal. 18. — 3. Reg. 7. — Psal. 142. — Psal. 41. — 3. Reg. 7. — Hebr. vlt. — 2. Pet. 1. — Quid per Sochot, & Sarthan, ac terram argillosam significetur. — Eccl. 27. — Quo pacto quis diuinā sibi gratiam acquiret.

à carnis voluptate fit arida, quatenus in Dei omnipotentis auribus eius oratio sit arguta. Enimvero, sicut oculus dum solis se radiis obiicit, videre frustrà contendit, & cauos quidem orbes, ac vacuas pupillis palpebras pandere nititur, sed splendorem, quo perfunditur, nullatenus intuetur; sic ad conspiciendam contemplationis lucem sese inaniter erigit, qui per sæcularis vitæ meritum aciem cordis amisit. Nam si quilibet ignotus cubiculum Regis irrumpat, eique præsens tãquam familiaris assistat, Regis tamen alloquio non perfruitur; quia charus ei per anterioris notitiæ gratiam non habetur. Ita nos infœlices, & miseri, quod quidem de mei similibus loquor, sæpe soli in angustæ cellulæ remotione consistimus, solis diuinæ maiestatis obtutibus trementes astamus; peccatis tamen obstantibus, vel intimi splendoris igniculum, vel compunctionis gratiam non meremur. Sic itaque velut ante Regis videmur astare præsentiam, sed quia per vitæ rectitudinem sibi noti non sumus, collocutionis internæ dulcedinem non gustamus. Sed, ô dulcedo melliflua, cùm Dominus in seruo, & seruus delectatur in domino! Vnde Psalmista, *Suauis sit*, inquit, *ei laudatio mea, ego verò delectabor in Domino.* Mihi autem misero velle quidem adiacet, perficere autem non inuenio. Non enim inuenio in carne mea bonum. Et hæc quidem desidero, ad hæc toto corde suspiro, sed ad hæc consequenda meritis prohibentibus, non assurgo. Quem videlicet, & reprehensibilis vitæ reatus impediunt, & exteriora negotia fulgorem lucis intimæ conspicere non permittunt. Et hæc eadem terrena turbatio, quæ videlicet à contemplationis intuitu mentis obruit aciem, scribendi quoq. mihi nihilominùs adimit facultatem. Huc accedit, quoniam licet ego dictare fortè quid valeam, deest Antiquarius qui transcribat. Sed cur ego negatæ transcriptionis queror incuriam, cùm non modo quispiam, quæ scribo, transferre, sed ne celeri quidem vacet lectione percurrere? Ecclesiarum planè quoque rectores, quibus potissimum huius rei cura debuisset incumbere, tanto mundanæ vertiginis quotidie rotantur impulsu, vt eos à sæcularibus barbirasium quidem diuidat, sed actio non discernat, nec sacrarum meditantur eloquia Scripturarum, sed scita legum, & forense litigium. Multitudini sacerdotum non sufficiunt tribunalia iudicum & aulæ regiæ, dum Clericorum, ac Monachorum euomunt turbas, breuitatis suæ conqueruntur angustias. Claustra vacant, Euangelium clauditur, & per ora Ecclesiastici ordinis forensia iura decurrunt. Sed vtinam legalis edicti dumtaxat essemus lite contenti. Arma potius, arma corripimus, vibrantia telis tela conserimus, & non verbo, sed ferro contra nostri ordinis regulam dimicamus. Quibus nimirum dicit Apostolus: *Quia gladius Spiritus est verbum Dei*; & reuera tam immanis pressuræ calamitas incumbit Ecclesiis, vt tanquam Babylonicæ legionis acies circumfusa, & Hierusalem cum ciuibus suis videatur obsessa. Sæculares enim quilibet Ecclesiastica iura corradunt, salaria subtrahunt, possessiones inuadunt, & sic stipendia pauperum, velut hostium se reportare manubias gloriantur. Ipsi quoque sæculares nihilominus inter se proprij iuris bona diripiunt, alter alteri supergredientes impingunt, & in communi mundo conclusi, quia soli esse nequeunt, mutua se peruasione collidunt. Mox arundineas rusticorum tegetes aggrediuntur exurere, & fel atrocissimi liuoris, quod suis vtique nequeunt inimicis inuomere, imbellibus non erubescunt rusticis propinare. Et tunc fit ad litteram, quod canitur per Prophetam: *Dum superbit impius, incenditur pauper.* In quo nimirum nobilior est serpentina virulentia, quàm humana crudelitas. Serpens enim fugit hominem nudum, aggreditur eum morsibus, quem cernit indutum. Et fortis, ac ingenuus quisque bellator vitat inermem, impetit aduersum se tela vibrantem. Accipiter etiam vbi nidificat, in amplo quodam circuitu nullam dignatur exercere rapinam; vt quæ facilia sunt, & in promptu nobiliter transeat; in quibus verò maior victoriæ labor est, longinqua perquirat. Isti verò aduersus inermes arma corripiunt; & dum fluant hostes, vapulant innocentes. Porrò autem dum hic prior lædit, protinus alter insurgit; & non oculum pro oculo, iuxta legem, sed refert cum fœnore læsionem. Talio quippe, quæ Tulliana lege decernitur, nostris temporibus ignoratur, & disciplina vindictæ, quæ sub Gentili dudum seruabatur imperio, nunc Euangelio veniam terribiliter intonante, nescitur. Ideoque pro virga tauream, pro scutica clauem, pro verbo ferrum, pro vecte redhibent gladium. Erubescunt non excedentem iniuriæ vicem, dedignantur illati discriminis æquitatem. Videri victores, atque terribiles ambiunt, triumphalis gloriæ titulos concupiscunt. Sic itaque, dum vnus irascitur, alter ad insaniam prouocatur; & rabies rabiem generat, ac furorem furor inflammat. Sic & hoc experimento dignoscitur, quia si rabidus canis hominem fortè momorderit, tanta vi rabies eius in viscera protinus humana trãsfunditur, vt mox ipso vrinæ conceptaculo catuli generentur. Quod nimirùm hoc euidenti comprobatur indicio, quia si is, qui canino morsu correptus est, Cantalenas, quod muscarum genus est, in aqua tritos ebiberit, mox cum vrina simul non sine magni doloris gemitu catulos fundit. Et certè non contemnendo res digna spectaculo, qualiter ex sicco dentium osse soboles gignitur, in quo videlicet humor seminis non habetur; & quod per genitale membrum facilè natura non poterat, per traducem dentium similem in diuerso genere speciem format. Et fortè non sine mysterio fit, vt per hoc animal, quod Cantalena dicitur, virus, quod ex canina rabie conceptum est, egeratur. Incantator enim, Prædicator in diuino perhibetur eloquio, vnde & in Psalmo dicitur: *Sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudit voces incantantium, & veneficia, quæ incantantur à sapiente.* Et de Prædicatore intrinsecus sauciato alibi legitur: *Quis medebitur incantatori à serpente percusso?* Et in Prouerbiis: *Sicut acetum in nitro, ita qui cantat carmina cordi peruerso.* Sicut ergo per Cantalenas rabidi furoris virus egeritur; ita per exhortationem sancti Prædicatoris concepti liuoris iracundia mitigatur.

Vt igitur ad ea, quæ cœpit sermo, recurrat. His, & huiusmodi mundus furiis inflammatus, & compugnantibus vndique membris alterutra concertatione diuulsus, nos etiam, & quibus libello repudij donatus est, concutit; & à dictaminis, vel intimæ contemplationis intuitu mentis acumen obtundit. Adde, quod etiam si sit fortè, qui scribat, sicut iam diximus, deest omninò qui transferat; deest postremò qui celeri saltem lectione percurrat.

Enim verò cùm furentibus ventis tempestas oboritur, & procellarum turbo fluctiuagus in cumulos eleuatur; tunc mare in ipsa sui pelagi profunditate mitius æstuat; circa littus autem tanto se feruentius erigit, vt naues quoque, si appulerint, frangat. Vnde fit, vt remiges tunc littoribus loca contigua tanquam Syrtium discrimen aufugiant, & quietioris

Marginalia: Dulcedo contemplationis. — Psal. 103. — Rom. 7. — Clericorum & Episcoporum illius temporis scandala. — Ephes. 6. — Ecclesiæ calamitas. — Psalm. 9. — Serpentis natura. — Accipitris. — Exod. 21. — Canis rabidi. — Quid intelligatur per incantatorem in sacris litteris. — Psalm. 57. — Eccl. 12. — Prou. 25. — Allegoria de consummatione mundi.

quietioris tunc pelagi profunda conscendant. Sic nimirum, cùm iam huius sæculi terminus appropinquat, quasi circa littus suum mundanus feruor ebullit, seseque in perturbationis, atque superbiæ cumulos erigit. Et qui in præteritis sæculis, velut in pelagi profunditate quodammodo tranquillus extiterat, nunc circa finis sui littus pestilenter exæstuat, vt applicantes quoque discrimen naufragii iure euadant. Et hæc quassatio, ac perturbatio de luxuria nascitur; & quod naturæ contrarium est, de voluptate afflictio generatur. Vnde & Salomon: *Hanc, inquit, occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum, vt occuparentur in ea.* Vidi quæ fiunt cuncta sub sole, & ecce vniuersa vanitas, & afflictio spiritus. Omnes enim dum anhelant ea, in quibus delectantur, acquirere, & necessariò compelluntur afflictione spiritus laborare; & dum in eo quod iste quærit, alter obiicitur ad id quod oblectat, non sine laboris tædio peruenitur. Hinc rursus ait: *Cumque me conuertissem ad vniuersa opera, quæ fecerunt manus meæ; & ad labores, in quibus frustra sudaueram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi.* Quæ tamen afflictio duras ac reprobas mentes & ipsa delectat, dum non modò deliciarum suauitate, sed & laboris oblectantur acredine. Hinc est, quod Israëlitæ stimulo gulæ prurientes illecti, non modò sibi deesse carnium ollas, pisciumque delicias; sed & porros ac cepas conqueruntur, & allia. Quæ nimirum species, dum vi naturalis acredinis mordent faucium gustum, lacrymas prouocant oculorum. An non ceparum & alliorum esuriunt acrimoniam, qui videlicet esculentiora domestici apparatus edulia deserunt, qui iuris adiposi, quas opiparor vltroneus obtulit, delicias paruipendunt? & per horrescentia dumeta, montiumque prærupta, feras agrestes venabulis insectantur; cellariis deprompta fastidiunt, & vaga per aërem missis accipitribus aucupantur? Cùm tranquilla plerumque valeant pace quiescere, iucundum deputant & amœnum equitandi, vel litigandi laborib. insudare. Flaccidum iudicant quietis otium, hebes, ignobile fatentur & dissolutum. Sic & populus ille dicebat: *Anima nostra arida est, Nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi manna.* Alibi quoque murmurantes dicunt: *Deest panis, non sunt aquæ. Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo.* Leuissimum quippe deputant cibum, si pondus atque duritiam contingat deesse laborum. Nam laboribus resoluuntur, otio fatigantur.

Origo perturbationũ. — Eccl. 1. — Eccl. 2. — Num. 11. — Ibid. v. 6. — Num. 21.

Planè libet diligẽter inspicere quàm breuis pars corporis sit, cui substantia mundi tota non sufficit, quæ cuncta terrenæ facultatis impendia concupiscit. Nam cùm cætera corporis membra quodammodo bruta videantur, & stolida, vix cubitus semis reperitur in corpore, quem rerum omnium vniuersitas nequeat satiare. Ab oculis siquidem vsque ad genitalia regnat omnis humana concupiscentia. Et hoc quidem angusto compendio naturali necessitate concluditur, sed naturalis metæ legibus non tenetur. Nam per exteriora cuncta diffunditur; & quæ de modica radice procedit, non modicis, paucisq; contenta omnibus inhiat: ad omnia vt eis perfruatur, ac saginetur, anhelat. Oculi siquidem pascuntur pulchritudine rerum, mulcentur aures tinnulis harmoniæ sonitibus, vel lenocinantium assentatione verborum; nares odoramenta concipiunt, fauces epularum saporibus oblectantur, cor cogitationum versat arcanum, lingua profundit eloquium, & quod cor meditatur, oris ad medium interpretatione producitur. Ex abundantia scilicet cordis os loquitur. Iam

Insatiabilitas hominum. — Matt. 12.

verò genitalia tanto ardentius ad coitum prouocantur, quanto magis stomachus vel ciborum copiâ, vel potus ingurgitatione repletur. Edacitas quippe quædam sanguisuga est, cui duæ sunt filiæ, ebrietas scilicet, atque luxuria; de quibus vtique Salomon: *Sanguisugæ, inquit, duæ sunt filiæ, dicentes: Affer, affer.* Nam quo quisque immoderatius vescitur, eo necesse est vt ad potum æstuantius accendatur. Et dum congesta cibi moles feruescente stomachi lebete decoquitur, crebris necesse est haustibus irrigetur. Sed cùm cibis venter ac potibus intumescat, consequens est, vt alternis vtrinque meatibus, & fæces per podicem in cuniculos egerat, & humorem de genitali conceptaculo per pudenda profundat. Sicut enim in torcularibus vinarium à vino; sic in ilibus stercus separatur à viru. Sanguisugæ ergo, quæ edacitas est, duæ sunt filiæ, ebrietas, & libido: quia dum vna pestis delectabiliter concipit, geminam necessariò sobolem parit. Quæ nimirum dicunt, *Affer, affer*: quia cùm sint insatiabiles, violentæ quoque sunt exactrices. Hæc itaque pars corporis, à pudendis videlicet vsq; ad oculos, totum perimit hominem, ac prorsus in eo naturalis excellentiæ subruit dignitatem. Per hæc enim spiramina sensuum, infœlix humana conditio, & quod salutis est, effluit; & quod est perditionis, admittit. Hæc omnia breuiter Ioãnes comprehendit Apostolus, cùm ait: *Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorũ, & superbia vitæ.* Concupiscẽtia scilicet carnis ad corporis voluptatem, concupiscentia oculorum ad visibilium rerum pertinet pulchritudinem; superbia verò vitæ, terreni honoris atque fastigii exprimit sublimitatem. Per hæc enim primus homo tentatus agnoscitur, sicut Scriptura testatur: *Vidit, inquit, mulier quòd bonum esset lignum ad vescendum:* ecce concupiscentia carnis; deinde sequitur: *Et pulchrum oculis, aspectuque delectabile:* ecce superbia oculorum. Per oculos enim superbire conuincitur, quisquis in his quæ Deus prohibet, delectatur. Superbia verò vitæ fuit, cùm mulier eadem ex ore serpentis libenter audiuit: *Eritis sicut dij, scientes bonum & malum.*

Nimij cibi & potus effectus. — Prou. 36. — 1. Io in. 2. — Gen. 3. — Ibid. v. 5.

Totus itaque mundus hoc tempore nihil est aliud nisi gula, auaritia, atque libido. Et sicut olim trifariam diuisus est orbis, vt tribus simul principibus subiaceret; ita nunc genus humanum, heu proh dolor! his tribus vitiis seruilia colla substernit, eorumque quasi totidem tyrannorum legibus obtemperanter obedit. *Omnes enim*, sicut Scriptura dicit, *auaritiæ student, à minimo vsque ad maximum.* De gula verò quid dicam, cùm opulenti quique nesciant famem, numquam præstolentur esuriem? Tumentes ventres, nisi citius per vtrumque spiramen effolleant, crepitum ilibus reformidant, & sic in manibus fistulæ consistit incolumitas vitæ. Ora flammantia crapulantur, nec tamen dicendi sunt, fastidio prohibente, comedere, sed potius ligurire. Atque ideo dum afflictio carnis à cunctis pœnitentibus penè respuitur, in præfigendis pœnitudinum iudiciis vigor Canonum funditus eneruatur. Quamobrem aut liber omnino claudendus est Canonum, aut à delegandæ pœnitentiæ taxatione cessandum. Quis enim sæcularium ferat, si vel triduo per hebdomadam ieiunare præcipias? Modò stomachi læsionem simulant, modò splenis, siue vesicæ lamentantur exitium, modò marcidi pulmonis vitio intercludi sibimet anhelitum conqueruntur. Hinc multiplices rei familiaris curas obiiciunt, illinc herilis famulatus obsequia laboriosa prætendunt. Quid

Execratur vitia quibus mundus inseruit. — Hier. 6. — Isa. 16. — Carnis rationes, vt excusetur à ieiunio.

à carnis voluptate sit arida, quatenus in Dei omnipotentis auribus eius oratio sit arguta. Enimuero, sicut oculus dum solis se radiis obiicit, videre frustrà contendit, & cauos quidem orbes, ac vacuas pupillis palpebras pandere nititur, sed splendorem, quo perfunditur, nullatenus intuetur; sic ad conspiciendam contemplationis lucem sese inaniter erigit, qui per sæcularis vitæ meritum aciem cordis amisit. Nam si quilibet ignotus cubiculum Regis irrumpat, eique præsens tãquam familiaris assistat, Regis tamen alloquio non perfruitur; quia charus ei per anterioris notitiæ gratiam non habetur. Ita nos infœlices, & miseri, quod quidem de mei similibus loquor, sæpe soli in angustæ cellulæ remotione consistimus, solis diuinæ maiestatis obtutibus trementes astamus; peccatis tamen obstantibus, vel intimi splendoris igniculum, vel compunctionis gratiam non meremur. Sic itaque velut ante Regis videmur astare præsentiam, sed quia per vitæ rectitudinem sibi noti non sumus, collocutionis internæ dulcedinem non gustamus. Sed, ô dulcedo melliflua, cùm Dominus in seruo, & seruus delectatur in domino! Vnde Psalmista, *Suauis sit*, inquit, *ei laudatio mea, ego verò delectabor in Domino*. Mihi autem misero velle quidem adiacet, perficere autem non inuenio. Non enim inuenio in carne mea bonum. Et hæc quidem desidero, ad hæc toto corde suspiro, sed ad hæc consequenda meritis prohibentibus, non assurgo. Quem videlicet, & reprehensibilis vitæ reatus impediunt, & exteriora negotia fulgorem lucis intimæ conspicere non permittunt. Et hæc eadem terrena turbatio, quæ videlicet à contemplationis intuitu mentis obruit aciem, scribendi quoq. mihi nihilominùs adimit facultatem. Huc accedit, quoniam licet ego dictare fortè quid valeam, deest Antiquarius qui transcribat. Sed cur ego negatæ transcriptionis queror incuriam, cùm non modo quispiam, quæ scribo, transferre, sed ne celeri quidem vacet lectione percurrere? Ecclesiarum planè quoque rectores, quibus potissimum huius rei cura debuisset incumbere, tanto mundanæ vertiginis quotidie rotantur impulsu, vt eos à sæcularibus barbirasium quidem diuidat, sed actio non discernat, nec sacrarum meditantur eloquia Scripturarum, sed scita legum, & forense litigium. Multitudini sacerdotum non sufficiunt tribunalia iudicum & aulæ regiæ, dum Clericorum, ac Monachorum euomunt turbas, breuitatis suæ conqueruntur angustias. Claustra vacant, Euangelium clauditur, & per ora Ecclesiastici ordinis forensia iura decurrunt. Sed vtinam legalis edicti dumtaxat essemus lite contenti. Arma potius, arma corripimus, vibrantia telis tela conserimus, & non verbo, sed ferro contra nostri ordinis regulam dimicamus. Quibus nimirum dicit Apostolus: *Quia gladius Spiritus est verbum Dei*; & reuera tam immanis pressuræ calamitas incumbit Ecclesiis, vt tanquam Babylonicæ legionis acies circumfusa, & Hierusalem cum ciuibus suis videatur obsessa. Sæculares enim quilibet Ecclesiastica iura corradunt, salaria subtrahunt, possessiones inuadunt, & sic stipendia pauperum, velut hostium se reportare manubias gloriantur. Ipsi quoque sæculares nihilominus inter se proprij iuris bona diripiunt, alter alteri supergredientes impingunt, & in communi mundo conclusi, quia soli esse nequeunt, mutua se peruasione collidunt. Mox arundineas rusticorum tegetes aggrediuntur exurere, & fel atrocissimi liuoris, quod suis vtique nequeunt inimicis inuomere, imbellibus non erubescunt rusticis propinare. Et tunc fit ad litteram, quod canitur per Prophetam: *Dum superbit impius, incenditur pauper*. In quo nimirum nobilior est serpentina virulentia, quàm humana crudelitas. Serpens enim fugit hominem nudum, aggreditur eum morsibus, quem cernit indutum. Et fortis, ac ingenuus quisque bellator vitat inermem, impetit aduersum se tela vibrantem. Accipiter etiam vbi nidificat, in amplo quodam circuitu nullam dignatur exercere rapinam; vt quæ facilia sunt, & in promptu nobiliter transeat: in quibus verò maior victoriæ labor est, longinqua perquirat. Isti verò aduersus inermes arma corripiunt; & dum fluant hostes, vapulant innocentes. Porrò autem dum hic prior lædit, protinus alter insurgit; & non oculum pro oculo, iuxta legem, sed refert cum fœnore læsionem. Talio quippe, quæ Tulliana lege decernitur, nostris temporibus ignoratur, & disciplina vindictæ, quæ sub Gentili dudum seruabatur imperio, nunc Euangelio veniam terribiliter intonante, nescitur. Ideoque pro virga tauream, pro scutica clauem, pro verbo ferrum, pro vecte redhibent gladium. Erubescunt non excedentem iniuriæ vicem, dedignantur illati discriminis æquitatem. Videri victores, atque terribiles ambiunt, triumphalis gloriæ titulos concupiscunt. Sic itaque, dum vnus irascitur, alter ad insaniam prouocatur; & rabies rabiem generat, ac furorem furor inflammat. Sic & hoc experimento dignoscitur, quia si rabidus canis hominem fortè momorderit, tanta vi rabies eius in viscera protinus humana trãsfunditur, vt mox ipso vrinæ conceptaculo catuli generentur. Quod nimirùm hoc euidenti comprobatur indicio, quia si is, qui canino morsu correptus est, Cantalenas, quod muscarum genus est, in aqua tritos ebiberit, mox cum vrina simul non sine magni doloris gemitu catulos fundit. Et certè non contemnendo res digna spectaculo, qualiter ex sicco dentium osse soboles gignitur, in quo videlicet humor seminis non habetur; & quod per genitale membrum facilè natura non poterat, per traducem dentium similem in diuerso genere speciem format. Et fortè non sine mysterio fit, vt per hoc animal, quod Cantalena dicitur, virus, quod ex canina rabie conceptum est, egeratur. Incantator enim, Prædicator in diuino perhibetur eloquio, vnde & in Psalmo dicitur: *Sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudit voces incantantium, & veneficia, quæ incantantur à sapiente*. Et de Prædicatore intrinsecus sauciato alibi legitur: *Quis medebitur incantatori à serpente percusso*? Et in Prouerbiis: *Sicut acetum in nitro, ita qui cantat carmina cordi peruerso*. Sicut ergo per Cantalenas rabidi furoris virus egeritur; ita per exhortationem sancti Prædicatoris concepti liuoris iracundia mitigatur.

Vt igitur ad ea, quæ cœpit sermo, recurrat. His, & huiusmodi mundus furiis inflammatus, & compugnantibus vndique membris alterutra concertatione diuulsus, nos etiam, & quibus libello repudij donatus est, concutit; & à dictaminis, vel intimæ contemplationis intuitu mentis acumen obtundit. Adde, quod etiam si sit fortè, qui scribat, sicut iam diximus, deest omninò qui transferat; deest postremò qui celeri saltem lectione percurrat.

Enim verò cùm furentibus ventis tempestas oboritur, & procellarum turbo fluctiuagus in cumulos eleuatur; tunc mare in ipsa sui pelagi profunditate mitius æstuat; circa littus autem tanto se feruentius erigit, vt naues quoque, si appulerint, frangat. Vnde fit, vt remiges tunc littoribus loca contigua tanquam Syrtium discrimen aufugiant, & quietioris

Marginalia: Dulcedo contemplationis. — Psal. 103. — Rom. 7. — Clericorum & Episcoporum illius temporis scandala. — Ephes. 6. — Ecclesiæ calamitas. — Psalm. 9. — Serpentis natura. — Accipitris. — Exod. 21. — Canis rabidi. — Quid intelligatur per incantatorem in sacris literis. — Psalm. 57. — Eccl. 12. — Prou. 25. — Allegoria de consummatione mundi.

quietioris tunc pelagi profunda conscendant. Sic A nimirum, cùm iam huius sæculi terminus appropinquat, quasi circa littus suum mundanus feruor ebullit, seseque in perturbationis, atque superbiæ cumulos erigit. Et qui in præteritis sæculis, velut in pelagi profunditate quodammodo tranquillus exstiterat, nunc circa finis sui littus pestilenter exæstuat, vt applicantes quoque discrimen naufragii inire euadant. Et hæc quassatio, ac perturbatio de luxuria nascitur; & quod naturæ contrarium est, de voluptate afflictio generatur. Vnde & Salomon: *Hanc, inquit, occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum, vt occuparentur in ea.* Vidi quæ fiunt cuncta sub sole, & ecce vniuersa vanitas, & afflictio spiritus. Omnes enim dum anhelant ea, in quibus delectantur, acquirere, & necessariò compelluntur afflictione spiritus laborare; & dum in eo quod iste quærit, alter obiicitur ad id quod oblectar, non sine laboris tædio peruenitur. Hinc rursus ait: *Cumque me conuertissem ad vniuersa opera, quæ fecerunt manus meæ; & ad labores, in quibus frustra sudaueram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi.* Quæ tamen afflictio duras ac reprobas mentes & ipsa delectat, dum non modò deliciarum suauitate, sed & laboris oblectantur acredine. Hinc est, quod Israëlitæ stimulo gulæ prurientes illecti, non modò sibi deesse carnium ollas, pisciumque delicias; sed & porros ac cepas conqueruntur, & allia. Quæ nimirum species, dum vi naturalis acredinis mordent faucium gustum, lacrymas prouocant oculorum. An non ceparum & alliorum esuriunt acrimoniam, qui videlicet esculentiora domestici apparatus edulia deserunt, qui iuris adiposi, quas opiparos vltroneus obtulit, delicias paruipendunt? & per horrescentia dumeta, montiumque prærupta, feras agrestes venabulis insectantur; cellariis deprompta fastidiunt, & vaga per aërem missis accipitribus aucupantur? Cùm tranquilla plerumque valeant pace quiescere, iucundum deputant & amœnum equitandi, vel litigandi laborib. insudare. Flaccidum iudicant quietis otium, hebes, ignobile fatentur & dissolutum. Sic & populus ille dicebat: *Anima nostra arida est, Nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi manna.* Alibi quoque murmurantes dicunt: *Deest panis, non sunt aquæ. Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo.* Leuissimum quippe deputant cibum, si pondus atque duritiam contingat deesse laborum. Nam laboribus resoluuntur, otio fatigantur.

Origo perturbationũ. — Eccl. 1. — Eccl. 2. — Num. 11. — Ibid. v. 6. — Num. 21.

Planè libet diligẽter inspicere quàm breuis pars corporis sit, cui substantia mundi tota non sufficit, quæ cuncta terrenæ facultatis impendia concupiscit. Nam cùm cætera corporis membra quodammodo bruta videantur, & stolida, vix cubitus semis reperitur in corpore, quem rerum omnium vniuersitas nequeat satiare. Ab oculis siquidem vsque ad genitalia regnat omnis humana concupiscentia. Et hoc quidem angusto compendio naturali necessitate concluditur, sed naturalis metæ legibus non tenetur. Nam per exteriora cuncta diffunditur; & quæ de modica radice procedit, non modicis, paucisq; contenta omnibus inhiat: ad omnia vt eis perfruatur, ac saginetur, anhelat. Oculi siquidem pascuntur pulchritudine rerum, mulcentur aures tinnulis harmoniæ sonitibus, vel lenocinantium assentatione verborum; nares odoramenta concipiunt, fauces epularum saporibus oblectantur, cor cogitationum versat arcanum, lingua profundit eloquium, & quod cor meditatur, oris ad medium interpretatione producitur. Ex abundantia scilicet cordis os loquitur. Iam

Insatiabilitas hominum. — Matt. 12.

verò genitalia tanto ardentius ad coitum prouocantur, quanto magis stomachus vel ciborum copiâ, vel potus ingurgitatione repletur. Edacitas quippe quædam sanguisuga est, cui duæ sunt filiæ, ebrietas scilicet, atque luxuria; de quibus vtique Salomon: *Sanguisuga, inquit, duæ sunt filiæ, dicentes: Affer, affer.* Nam quo quisque immoderatius vescitur, eo necesse est vt ad potum æstuantius accendatur. Et dum congesta cibi moles feruescente stomachi lebete decoquitur, crebris necesse est haustibus irrigetur. Sed cùm cibis venter ac potibus intumescat, consequens est, vt alternis vtrinque meatibus, & fæces per podicem in cuniculos egerat, & humorem de genitali conceptaculo per pudenda profundat. Sicut enim in torcularibus vinarium à vino; sic in ilibus stercus separatur à viru. B Sanguisugæ ergo, quæ edacitas est, duæ sunt filiæ, ebrietas, & libido: quia dum vna pestis delectabiliter concipit, geminam necessariò sobolem parit. Quæ nimirum dicunt, *Affer, affer:* quia cùm sint insatiabiles, violentæ quoque sunt exactrices. Hæc itaque pars coporis, à pudendis videlicet vsq; ad oculos, totum perimit hominem, ac prorsus in eo naturalis excellentiæ subruit dignitatem. Per hæc enim spiramina sensuum, infœlix humana conditio, & quod salutis est, efflat; & quod est perditionis, admittit. Hæc omnia breuiter Ioãnes comprehendit Apostolus, cùm ait: *Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorũ, & superbia vitæ.* C Concupiscẽtia scilicet carnis ad corporis voluptatem, concupiscentia oculorum ad visibilium rerum pertinet pulchritudinem; superbia verò vitæ, terreni honoris atque fastigii exprimit sublimitatem. Per hæc enim primus homo tentatus agnoscitur, sicut Scriptura testatur: *Vidit, inquit, mulier quòd bonum esset lignum ad vescendum:* ecce concupiscentia carnis; deinde sequitur: *Et pulchrum oculis, aspectuque delectabile:* ecce superbia oculorum. Per oculos enim superbire conuincitur, quisquis in his quæ Deus prohibet, delectatur. Superbia verò vitæ fuit, cùm mulier eadem ex ore serpentis libenter audiuit: *Eritis sicut dij, scientes bonum & malum.*

Nimij cibi & potus effectus. — Prou. 30. — 8. — 1. Ioan. 2. — Gen. 3. — Ibid. v. 5.

Totus itaque mundus hoc tempore nihil est D aliud nisi gula, auaritia, atque libido. Et sicut olim trifariam diuisus est orbis, vt tribus simul principibus subiaceret; ita nunc genus humanum, heu proh dolor! his tribus vitiis seruilia colla substernit, eorumque quasi totidem tyrannorum legibus obtemperanter obedit. *Omnes enim*, sicut Scriptura dicit, *auaritiæ student, à minimo vsque ad maximum.* De gula verò quid dicam, cùm opulenti quique nesciant famem, numquam præstolentur esuriem? Tumentes ventres, nisi citius per vtrumque spiramen effolleant, crepitum ilibus reformidant, & sic in manibus fistulæ consistit incolumitas vitæ. Ora flammantia crapulantur, nec tamen dicendi sunt, fastidio prohibente, comedere, sed E potius ligurire. Atque ideo dum afflictio carnis à cunctis pœnitentibus penè respuitur, in præfigendis pœnitudinum iudiciis vigor Canonum funditus eneruatur. Quamobrem aut liber omnino claudendus est Canonum, aut à delegandæ pœnitentiæ taxatione cessandum. Quis enim sæcularium ferat, si vel triduo per hebdomadam ieiunare præcipias? Modò stomachi læsionem simulant, modò splenis, siue vesicæ lamentantur exitium, modò marcidi pulmonis vitio intercludi sibimet anhelitum conqueruntur. Hinc multiplices rei familiaris curas obiiciunt, illinc herilis famulatus obsequia laboriosa prætendunt. Quid

Execratur vitia quibus mundus inseruit. — Hier. 6. — Isa. 56. — Carnis excusationes, vt excusetur à ieiunio.

plura dicam? Labyrintheas argumentorum scenas struunt, Protheum induunt, & in diuersa se formarum monstra conuertunt, cuncta languorum genera simulant, vt quod potissimum metuunt, languorem ieiunii non incurrant. Sed cùm tantopere non exigenti naturæ, sed impatienti gulæ deseruiunt, velint, nolint, libera libidinis fræna laxantur. Venter enim, atque pudenda contigua sibi sunt affinitate contermina, & cùm ille sine temperantiæ discretione reficitur, illa protinus ad contumelias excitantur. Cibi scilicet illices sunt libidinum, & immoderatè percepti proprij humoris exuberantiam mox ad pudenda transmittunt. Qui videlicet humores dum congesti pruriunt, & titillant, importunius expetunt, vt per coitum profluant. Hinc est quòd plurimi dum lege permissam ineundi coniugij nouere licentiam, nullam reddendi coniugalis debiti exhibent disciplinam; nec vsu commixtionis vxoriæ temperanter vtuntur, dum non gignendæ proli, sed ingenitæ deseruiunt voluptati. Ii planè, non dicam mariti, sed prolectarij; non coniuges, sed potius amatores: sic ad intemperantiam coitus tempus omne continuant, vt vxoribus suis, quod turpe dictu est, nec prægnātibus parcant, & castitatis regulam violare nequaquam homines erubescunt, quam circa prægnantes suas & animalia muta custodiunt. Vide, ò homo, canem, si caniculam, postquam concepit, aggreditur; aspice buculam, vel certè equam, si post conceptum à suis maribus insectantur. Ignorant quippe coëundi libidinem, cùm deesse sibi gignēdi conspiciunt facultatem. Cùm ergo tauri, canes, & cætera bestiarum genera fœtibus suis reuerentiam præbeant, soli homines, quorum Doctor de Virgine natus est, vt vota sua libidinis expleant, paruulos suos, qui ad Dei formantur imaginem, necantes obterere non formidant. Hinc est quòd nonnullæ mulieres ante pariendi tempus abortiunt, aut certè mutilata, vel læsa eorumdem paruulorum tenera adhuc membella reperiunt. Et hoc modo dum ad libidinis feruntur incentiua præcipites, antè parricidæ sunt quàm parentes; & quod valde periculosum est, dum hæc vitio naturæ peccantis adscribunt, sese tam flagitiosi reatus obnoxios non agnoscunt. Verumtamen & hoc aliquando non ignorant; sed dum lucrantur ignorantiam populi, dissimulant hoc sacerdotibus confiteri. Barrus, qui & Elephas dicitur, vnicè diligere castitatis munditiam perhibetur, & eatenus execratur obscœna libidinum, vt cum ad propagandum genus coire compellitur, vultum post terga retorqueat; & ita quodammodo naturæ coactus imperio, nolle se, atque erubescere quod agit, ostendat. Bestia ergo quælibet ad hoc solummodo coit, vt gignat; homo solus ad hoc gignit, vt coëat. Pecoribus itaque summa concumbendi partus, hominibus verò summa gignendi concubitus. Vultures pariunt, cùm se per coitum non corrumpant. Apes sobolem successuræ posteritatis enutriunt, vt virgines perseuerent. Itaque rationis expertia filium Virginis imitantur; & homines, quibus vtique natus est, luxuriæ volutabro delectantur. Quis enim seminibus semina superiactat? quis agrum vernantium scilicet segetum decore vestitum, sulcandum vomeribus iudicat? Mittit prius falcem, vt cùm ager vacat, satio mox segetes germinatura succedat; alioquin si semini semen ingeritur, fortè continget, vt non dicam ex vtroque, sed ne de vtrolibet quidem prouentus copia colligatur. Attende itaque vir eneruis, imo vir euirate, quid ambias, & scito quia puluis, & cinis est, ad quem luxuriæ facibus inflammatus anhelas; videlicet, vt cùm muliebres artus amplecteris, vermes, saniem, intolerabilemque fœtorem, quod paulo post futura est, contempleris, vt consideratio futuræ putredinis fucos cauta despiciat scenicæ venustatis. Sapientis quippe iudicio non modò subiacet, quod lenocinatur oculis: sed quod latet etiam in materia veritatis. Verumtamen omnes illas delicias, quas nunc vxorculæ de suis coniugibus exhibent, aliis quoque viris necesse est præbeant; si eas post eorum obitum biuiras, vt assolent, vt etiam triuiras esse contingat. Non est eis fides vlla post mortem, sed dum placere viris posterioribus concupiscibiliter appetunt: audire quoque nomen priorum suffusæ rubore vultum, impudenter erubescunt.

*S. Hier.*

*Ciborum copia, nutrix libidinis.*

*Incontinētia cōiugalis in quo consistat.*

*Quorū animalium naturas homo imitari debet.*

*Abortuum causa.*

*Pudor Elephantis in coitu.*

Noui planè virum, dum illatam vxori vlcisci conaretur iniuriam, gladiis interemptum, quæ tamen ad secundas migrasse nuptias dicitur, antequam anni circulus impleretur. Eant ergo viri, & relicto Deo, spem in vxoribus ponant, quas vtique dum intemperantius diligunt, sæpè per eas non modò extraneis viris, sed & hostibus suis propria bona transmittunt. Huc accedit, quia si mulier thalamum violat, cùm fama iam conuicaneorum omnium ora peruolitet, vir tamen adhuc solus ignorat, & qui suæ domus opprobrium pertulit primus, vix deprehendit extremus. Igitur incentiua libidinis fomites sunt auaritiæ, & materia cupiditatis. Nam cùm luxuria multis sumptuum indigere non ambigatur expensis, nisi multiplicibus exuberent commodis, fluere nequeunt in oblectationibus voluptatis. Sed sicut ij, qui mundi huius probantur esse vernaculi, terrenis se rebus ambiunt onerare; sic versa vice mens cælestibus hians se gloriatur exuere.

*Luxuria est fomes auaritiæ.*

O quàm iucundum, quàm suaue nuntium, quàm denique dulcis ad aures meas nuper fama deuenit, quæ vos Ostiensem Comitatum mihi subtraxisse, & alij tradidisse perhibuit! Romanus enim quidam velut accusans te apud me, & tamquam mihi consulens, atque compatiens, quod factum erat, innotuit; sed quem accusare se credidit, nesciens commendauit. Ego quidem primò quasi grauiter tuli, sed erumpentibus quibusdam lætitiæ signis, vel superficietenus quidem mœrorem simulare non potui. Vltro etiam diuinam imploro clementiam, vt Episcopatum quantocyus ordinare non differas, & sterile arenosi littoris aratrum mihi de manibus tollas. Non enim est huius temporis, vt qui puritatis & innocentiæ tramitem tenere desiderat Ecclesiæ baiulare regimē acquiescat: cùm videlicet omnes penè per vitiorū abrupta præcipites, & tāquam furentes equi per voluptatum suarum campos ferantur effrænes. Et quid aliud inter hæc tot flagitiorum mala perpēdimus, nisi quia venturo citius Antichristo via iam sternitur, per quam inoffensis nequitiæ suæ vestigiis gradiatur? Nam sicut dicit Apostolus: *Mysterium iam operatur iniquitatis.* Mundus siquidem lucem tenebris mutuat, cùm eius iam terminus appropinquat. Et velut inter diem & noctem videtur nutare crepusculum, dum occumbente luce virtutum, nox oritur vitiorum. Quod nimirum illud Abrahæ portendebat, quod Scriptura pronuntiat: *Cùm sol,* inquit, *occumberet, sopor irruit super Abraham, & horror magnus, & tenebrosus inuasit eum.* Nam solis occubitus mundi designat occasum; horror verò magnus & tenebrosus vitiorum figurat, criminumque caliginem, quæ quotidie pestilenter inhorrescunt per æstuantem reproborum hominū prauitatem.

*Comitatu Ostiensi priuatus B. Petrus Damianus, vt se Episcopatu etiam abdicare possit enixè rogat.*

*2. Thess. 2.*

*Gen. 15.*

Ibid. v. 17. Vnde & illic paulò post additur: *Cùm ergo occubuisset Sol, facta est caligo tenebrosa, & apparuit clibanus fumans.* Sicut enim fumus ex igne clibani vaporantis egreditur; ita vitiorum omnium, flagitiorumque caligo de camino æstuantis auaritiæ generatur, sicut dicit Apostolus: *Quia radix omnium malorum auaritia est.* Et hoc circa finem diei, hoc est, circa terminum mundi. Fumans ergo clibanus tenebrosam caliginem generat, quia caminus auaritiæ, qui in prauorum hominum pectoribus æstuat, multis peruersitatum tenebris mundum pestilenter obscurat. An non mentes infœlicium cæcat, quæ scilicet & fidem tollit, & omnium virtutum in eorum cordibus lumen extinguit? Vnde cùm illud præmisisset Apostolus, præstò subintulit: *Quam*, videlicet auaritiam, *quidam appetentes errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis.* Multis quippe se doloribus inserunt, dum propter temporalia lucra infœderabili à se inuicem simultate resiliunt. Et plerumq; dum pro corporalibus in arma cócurrunt, è corporibus animas exeunt. Qui verò solis cœlestibus inardescunt, pro doloribus, oblectationibus potiuntur; quia in fraternæ charitatis dulcedine vnanimiter viuunt. Hinc est, quòd in illo sacrificio vespertino, quod tunc Abraham obtulit, pecora quidem terrena ab inuicem sequestrata composuit, sed volatilia non abiunxit. Vnde Scriptura: *Qui tollens*, inquit, *vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & vtrasque partes contra se altrinsecus posuit, aues autem non diuisit.* Terrena quidem animalia contra se, & altrinsecus opponuntur, quia terreni quique contra proximos iurgiis, & contentionibus fæuiunt, vel certè occultis aduersus eos odiorum fomitibus inardescunt. At contrà qui sese in altum cœlestis desiderij pluma sustollunt, dum sacrificium Deo semetipsos offerunt, à mutuæ dilectionis glutino non recedunt.

2. Tim. 6. Auaritia radix omniũ malorum.

Ibid. v. 10.

Gen. 15.

Hæc apud te, venerabilis Pater, de mundi furentis insania conqueror, quem & tolerare quotidie, & odire compellor. Nec accusatoris vereor notam, dum illi delinquentium expono flagitium, qui corrigendi praua præ cæteris obtinet principatum. Non enim detractor ille dicendus est, qui ei curat errantium reatus exponere: qui valet ea, quæ temerè præsumpta sunt, emendare. Hæc porrò Eliæ verba sunt: *Altaria tua, Domine, destruxerunt, & Prophetas tuos occiderunt gladio, & relictus sum ego solus.* Cui Dominus, *Dereliqui*, inquit, *mihi septem millia in Israël, quorum genua non sunt curuata Baal.* Cùm ergo Propheta solùm se remansisse dicat, Dominus è diuerso septem millia superasse respondeat; Elias tamen mendacij non arguitur, quia zeli cœlestis igne succensus, esse, quod perhibet, opinatur. Si Elias itaque non peccauit, quia non odio, sed zelo modum accusationis excessit: num ego debeo præsumptionis argui, qui pauca de plurimis ei potissimum, qui ius corrigendi principaliter possidet, intimaui? Meum itaque fuit sacris auribus hæc vtcumque suggerere; tuum est, prout facultas attulerit, coërcere. Satagendum est igitur, & instanter elaborandum, vt in tremendo summi Pastoris examine, vel cum Elia te intimus zeli feruor excuset; vel cum Petro, quod gloriosius est, multiplex commissi gregis fructus exornet. Ne, quæso, miremini, si tenor huius Epistolæ stylo currat inculto, quia dum manus ad iaciendos apices properat, hinc Cadalous, draco videlicet teterrimus, sufflat, illinc virulenta serpentium turma de cauernis suis egressa consibilat. Quos, quia non possumus incantationibus frangere, paramus squamea colla gladiis obtruncare. Sed quia Synodus imminet, pedestres etiam versiculos subdo.

3. Reg. 19.

*Sedis Apostolicæ qui vult retinere vigorem,*
*Æqua libret rigidè pondera iustitiæ.*
*Iuris enim pariles nescit suspendere lances,*
*Quem fauor inflectit, spes vel auara trahit.*
*Muneribus plenæ cui laxant ora crumenæ,*
*Iustitia vacuam perdit inops animam.*
*Cœli Roma feras tenet, & regit orbis habenas:*
*His, si plura velit, tartara sola petit.*

## EPISTOLA XVI.

### Ad eundem Alexandrum II. Romanum Pontificem, & Hildebrandum S. R. E. Cardinalem Archidiaconum.

#### ARGVMENTVM.

Reprehensus ab Alexandro Pontifice, & Hildebrando Archidiacono, quòd Epistolam quamdam scripsisset Coloniensi Antistiti, exemplar illius Epistolæ ad eosdem mittit. Deinde, quia rogatus fuerat ab iisdem, vt Romam, & inde Mantuam, vbi conuentus Episcoporum habendus erat, secum proficisceretur: Romanum quidem iter, tanquam minus necessarium, & suæ senectuti nimis incommodum deprecatur; Mantuanæ verò perfectionis laborem, quòd è re Christianæ Reipublicæ esse videretur, omnino non recusat. Sed vsque ad aduentum vtriusque, qui Mantuam illac transituri erant, tantæ rei deliberationem reiicit.

*Patri, & filio Papæ & Archidiacono, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

EPISTOLAM, de qua me insuggillastis, ad vos mitto, vt videatis, & quid in ea aduersum vos egerim, liquidò comproberis. Quòd si aliam in illas partes Epistolam misi, vel in hac ipsa aliquid vsque ad vnam litteram, me sciente, auctum est, vel imminutum; aut aliquo modo transmutatum, & non ad vos est simpliciter missa, sicut tunc Domino Coloniensi Pontifici est directa; Naaman Syri me lepra perfundat, vel Barieu cæcitas oculos meæ frontis obducat. Iesum testor, & sanctos Angelos eius, quia in hac ego satisfactione non mentior. Si pro hac itaque Epistola mori debeo, tendo ceruicem, imprimite pugionem. De cætero sanctum Satanam meum humiliter obsecro, vt non aduersum me tãtopere sæuiat, nec eius venerãda superbia tam longis me verberibus atterat; sed iamjam circa seruum suum vel satiata mitescat. Linentes quippe scapulæ iam deficiunt, & sulcata tot plagis, totque terga vibicibus tumescentia non subsistunt. Vnde vir Sapiens: *flagelli*, inquit, *plaga liuorem facit, plaga autem linguæ comminuit ossa.* Age igitur, tempus est enim, vt ego iam. Sed adhuc spiritum reprimo, labiis

4. Reg. 5. Act. 13.

Hildebrandum S. R. E. Archidiac. intelligit.

Eccl. 28. Apo. optat.

digitum superpono: & licet seram, tamen adhuc misericordiam quæro. Quod autem me ad vos Romam venire, deinde vobiscum ire Mantuam præcepistis; vtriusque mihi labor itineris valde difficilis visus est, & meæ senectuti nimium grauis. Vnde Romam venire, quod vobis minus prodesset, omisi: expeditionem verò Mantuani itineris magis vobis necessariam iudicaui. Sed in destinando mihi sanctæ vestræ legationis oraculo, satis vterque inter vos inæqualiter diuisistis. Nimirum, vt vnus mihi videatur paterni fauoris affabilitate blanditus, alter hostilibus iurgiis terribiliter comminatus. Vnus vestrûm me tamquam sol corusco feruidi splendoris irradiat, alter velut furens Aquilo violentis impetus sui flabris exsufflat. Vnde illud ad mentem redit, quod refertur in fabulis. Dicitur enim, quia dum quidam indutus chlamyde viator incederet, Sol, & Eurus eum quasi materiam sibi proposuere certaminis, quis videlicet è duobus ei chlamydem potuisset auferre. Hoc itaque inter eos fœdere constituto, vt eum qui victor existeret, vireus laurea coronaret: cœpit Eurus violenter infremere, nubium volumina commouere; è contra, viator chlamidem stringere, seseque, ne vestem perderet, vndique constipare. Cúmque discipulus Æoli casso labore deficeret, seseque cœptum posse perficere funditus desperaret, illico Sol aurea cœpit ora detegere, micantibus terram feruoribus illustrare. Mox viator cùm iam æstibus nimij feruoris aresceret, vberque sudor humefactis visceribus ebulliret, proiecit chlamydem, vt nimij caumatis temperaret ardorem. Ille ergo condicti certaminis promeruit palmam, qui leniter egit, non qui vincere furendo, & violentiam irrogando tentauit.

*Apologus facetus.*

*Lenitas plus agit quàm violentia.*

Sed vt è Scripturis sacris honestius proferatur exemplum: si Roboam senum consiliis acquiescens, populo mitia respondisset, totum Israël sui iuris imperio subdidisset: sed quia coæuorum suorum superbiæ credidit, diuisis à se decem tribubus, sublimem regni potentiam humilem fecit. * Rhinoceros etiam, qui rabida persequentium canum ora celerrima pernicitate contemnit, capi se gremio blandæ virginis non pauescit. Sed qui cuncta, quæ vestra sunt, reddidi, cur adhuc persecutionem patior? Naturarum certè perhibent rimatores, nescio vtrum adstipulentur etiam venatores: quia Castor dum natiuo perpendat ingenio se non ob aliud insectari, nisi pro testiculis, vt medicinali seruentur industriæ præcidendis, ad stipitis truncum repente procurrit, seseque violenter impingens, testiculos proiicit. Mox itaque longius prouolans, versus ad venatorem in duobus se pedibus erigit, nec se iam habere, pro quo quæratur, ostendit. Numquid ergo durior satisfactio quæritur ab homine, quàm exigatur ab animalibus brutis? Sed ne modum excedat epistolare compendium, ad hæc expostulanda vestrum in nostras partes præstolemur aduentum.

*3. Reg. 12. 2. Paral. 10*

** Monoceros, siue Vnicornis.*

*Plin. lib. 11. cap. 1. Castoris ingenium.*

---

### EPISTOLA XVII.

Ad eundem Alexandrum II. Romanum Pontificem, habetur tom. 3. estque opusculum 23.

### EPISTOLA XVIII.

Ad eundem Alexandrum II. Romanum Pontificem, habetur tom. 3. estque opuscum 24.

### EPISTOLA XIX.

Ad eundeu Alexandrum II. Romanum Pontificem habetur tom. 2. estque vita SS. Rodulphi Episcopi, Eugubini, & Dominici Loricati.

### EPISTOLA XX.

Ad Cadaloum Episcopum Parmensem, qui & Honorius II. Antipapa.

#### ARGVMENTVM.

Cadalous Parmensis Episcopus, præter alia vitia, quæ in eo complura inerant magnis ambitionis facibus inflammatus, ingentes in Romana Ecclesia turbas concitauit. Alexandro enim legitimo Pontifice reiecto, largitionibus, & pessimis quibusque artibus effecit, vt ipse à quibusdam Cisalpinis Episcopis sui similibus, (ad quos tamen electionis ius minimè pertinebat) tamquam verus, & germanus Pontifex promulgaretur. Igitur scelestæ cupiditatis compos effectus, scelera, quæ antea occultius patrabat, publicè iam, & in conspectu omnium edere cœpit. Rapinis namque, cædibus, & direptionibus omnia fœdabat: bona Ecclesiastica militibus suis, & satellitibus diripienda concedebat: denique, vt vno verbo absoluam, humana, & diuina permiscebat. Leniter primò admonitus; & deinde cùm hac ratione nihil proficeretur, ter in Patrum Conuentibus publicè damnatus, & à Catholica communione summotus, ab amentia, & furore non destitit. Ad hunc hominem tam impium, tamque obfirmato animo salutaria consilia respuentem, scribit B. Petrus Damianus. Et quidem postquam illi sceleris, quod admiserat, magnitudinem ante oculos posuit, postquam quibuscumque potuit rationibus, ad sanitatem reuocare conatus est, tristi demum eius mortis vaticinio epistolam concludit.

*Cadoloo dicto Episcopo; Petrus peccator Monachus quod dignum, & iustum est.*

QVI non corripit puerum oua furantem, magnum postea latronem patitur, equorum stabula perfringentem. Si à * corynetis suis matrona potens negligit arcere petulcum, quid mirum si in eam quoque ille postmodum væsaniæ suæ porrigat appetitum? Vtque de Scripturis aliquid inferam: Dauid Rex, qui in Absalon fratricidium non vlciscitur, ab ipso deinceps eiectus, regalis solij dignitate priuatur. Adonias filius Aggith, dum in superbiæ fastum proteruus erigitur, dum conniuente patre, paratis equis, & curribus regnum sibimet pollicetur, ad hoc quandoq; progreditur, vt Abisag Sunamitidē in coniugium quærat, ac paternos incestare thalamos concupiscat. In multis tibi, frater, Romana pepercit Ecclesia, frequenter à te legitimi rigoris cohibuit disciplinam, adeò vt asserant, qui se interfuisse fatentur, quòd in tribus jam Conciliis Synodalibus, Papiensi scilicet, Mantuano, & Florentino, perspicua damnationis in te sententia clatuit; vbique tamen sedes Apostolica maternæ pietatis affectu tibi clementer indulsit. Sed dum illa studuerit Canonum circa te coërcere vigorem, tu non vereris aduersus eam hostilem redhibere tyrannidem. Porrò autem si Scripturæ series diligenter attenditur, ter vnctus in Regem Dauid fuisse reperitur. Prius scilicet a Samuële in Bethleem, secundò a viris Iuda in Hebron, tertiò coram vniuersis tribubus Israël rursus in Hebron. Et vt de Piscatore nostro, cui tantoperè vis succedere, simile quid perhibeam; tres Petrus sedes obtinuit; Antiochenam scilicet, vbi postquam ipse se fidei posuit fundamentum, * Ignatium vice sua mox ordinauit Episcopum. Alexandrinam quoque, vbi sanctus Euangelista Marcus, postquam nouæ fidei semen sparsit, eam B. magistri sui Petri glorioso nomini fideliter dedicauit. Postremò Romanæ vrbi per quinque annorum lustra præsedit, quam etiam cum Coapostolo suo Paulo pretioso triumphalis victoriæ sanguine purpurauit. Sed cur nos vel illum ter vnctum, vel istum ter præsidentem in allegationem huius disputationis adducimus, nisi vt tu interim ad conscientiam redeas, teque totidem vicibus, & si non iudicio sacerdotum, sed Canonum auctoritate depositum, quam procul à sanctis viris sis, & ipse perpendas? Licet enim illorum vtriusque trina promotio tanquam vna dumtaxat, nullum vel regni, vel sacerdotij fuerit incrementum, quodammodo tamen plenioris fuit sanctitatis indicium. Sicut enim ille pietate vel iustitia Reges, sic & iste transcendit omnes priuilegio Sacerdotes. Hinc est quòd cum reliquis Sanctis hoc non impendimus, solius B. Petri festiuè cathedram celebramus. Cùm itaque sacerdotium tuum tanta laboret infamia, quo pacto præsumpsisti, vel, vt mitius loquar, acquiescere potuisti, ignorante Romana Ecclesia, Romanum te Episcopum eligi? Taceamus interim de Senatu, de inferioris ordinis clero, de populo. Quid tibi de Cardinalibus videtur Episcopis? qui videlicet & Romanum Pontificem principaliter eligunt, & quibusdam aliis prærogatiuis, non modò quorumlibet Episcoporum, sed & Patriarcharum, atque Primatum iura transcendunt? Saluo quippe vniuersalis Ecclesiæ sacramento, isti sunt oculi vnius lapidis, id est, Romanæ Ecclesiæ. De quibus per Zachariam dicitur: *Ecce, inquit, lapis quem dedi coram Iesu. Super lapidem vnum septem oculi sunt.* Ipsi lucernæ vnius candelabri, de quibus ipse postmodum loquitur dicens: *Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septem lucernæ super illud.* Ipsi sunt & candelabra, in quorū medio Iesus, iuxta beati Ioannis verba discurrit, & hunc sermonem, qui illic præsto subiungitur, in te quodammodo specialiter dirigi: *Memor esto, inquit, vnde excideris, & age pœnitentiam.* Planè si pœnitentia iure plectēdus est, quisquis cuilibet irrogat iniuriam sacerdoti, qua tu sententia dignus es, qui illis præiudicium sacerdotibus intulisti, quorum consilio, & iudicio status, ac disciplina debet totius Ecclesiæ Catholicæ gubernari? Et cùm Canonica decernat auctoritas, vt vel humilis cuiuscumque Ecclesiæ Clero liceat liberum de illo, qui sibi præferendus est, habere iudicium, qua tumoris audacia tu præsumpsisti te violenter illis ingerere, qui præter communem Ecclesiæ regulam, super ipsos quoque Pontifices authenticam præualent promulgare censuram? Cur per ambitionem adipiscendi culminis, inaccessibilisque fastigij, totum ferè mundum in condemnationis tuæ iurgium concitasti? Vt illud Hieremiæ Prophetæ quodammodo vociferantes exclament: *Terra, terra, terra, audi sermonem Domini: Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur.* Et tu è contra eiusdem Prophetæ verbis aptè valeas respondere: *Vah mihi mater mea, quare me genuisti virum rixæ, virum discordiæ in vniuersa terra? Non fœneraui, nec fœnerauit mihi quisquam, omnes maledicunt mihi.* Rursus illud æquè propheticum; *Maledicta dies, in qua natus sum;* dies, in qua peperit me mater mea, non sit benedicta; vbi præsto subiungit: *Maledictus vir qui annuntiauit patri meo, dicens: Natus est tibi puer masculus, & quasi gaudio lætificauit eum. Sit homo ille, vt sunt ciuitates, quas subuertit Dominus, & non pœnituit eum. Audiat clamorem manè, & vlulatum in tempore meridiano, qui non me interfecit à vulua, vt fieret mihi mater mea sepulchrum, & vulua eius conceptus æternus.* Non hic, dies illa, in qua natus est homo, maledicitur; sed prosperitas potius, qua lenocinante in peccatum lapsus est, condemnatur. In qua videlicet die tu quodammodo morereris in vulua, si ab ea, quam cœperas, imò in qua malè nascebaris, desisteres culpa. Cùm te videlicet alieni, & non filij Apostolicæ Sedis eligerent, & ab ea potius, quam tenebras, Sede deponerent, quàm ad aliam, non per iudicium, sed per strepitum promouerent, sicut scriptum est: *Deiecisti eos dum alleuarentur.* Sæculares à liminibus Ecclesiæ coërcemus, qui dimissis vxoribus propriis, extraneis fœderantur, sed quanto deterius adulterium ille committit, qui absque Synodali sententia, relicta sua, alieni iuris Ecclesiam more prædonis inuadit? Hoc adulterium deplorat Propheta, cùm dicit: *Contritum est cor meum in medio mei, & contremuerunt omnia ossa mea: Factus sum quasi vir ebrius, & quasi homo madidus à vino à facie Domini, & à facie verborum sanctorum eius.* Cur autem tanto doloris tædio contabescat, protinus aperit, cùm subiungit: *Quia adulteriis plena est terra, quia à facie maledictionis luxit terra, arefacta sunt arua deserti.* Quòd autem genus hominum hoc perpetret adulterium, vnde & terra lugeat, & corda hominum velut arua deserti ab inundatione prædicationis arescant, aperit illicò, cùm consequenter adiungit: *Propheta namque & sacerdos polluti sunt, & in domo mea inueni malū eorum, dicit Dominus.* Sed quid eisdem adulteris Sacerdotibus & Prophetis immineat, mox subsequendo declarat: *Idcircò via eorum erit quasi lubricum in tenebris; impellentur enim,*

Marginalia: * famulab. excidid. — 2. Reg. 13. — 3. Reg. 1. — 1. Reg. 16. — 2. Reg. 2. — 2. Reg. 5. — * Imò Euodium, vt Ignatius ipse in Epist. & alij testantur. — S. R. E. Episcopi Card. dignitate antecellunt Patriarchas & Archiepiscopos. — Zach. 3. — Zach. 4. — Apoc. 1. — Apoc. 2. — Hier. 22. — Hier. 15. — Hier. 20. — Psal. 72. — Hier. 23. — Ibid. v. 10. — Ibid. v. 11.

*& corruent in eã: Afferam enim super eos mala, annũ visitationis eorum. Prophetabant in Baal, & decipiebant populum meum Israël, & in Prophetis Hierusalem vidi similitudinem adulterantium, & iter mendacij.* Audis similitudinem adulterantium, audis iter mendacij? Alterum scilicet pēdet ex altero. A tramite quippe veritatis aberrat, qui per luxuriantis concupiscentiæ ambitum castitatis Ecclesiasticæ munditiam fœdat. Nunc Ecclesiam, proh dolor, vsque ad verticem constupratam dolemus, quod Hierusalem dudum Hieremias cōtigisse conqueritur. *Filij*, inquit, *Mempheos & Taphnes, constuprauerũt te vsque ad verticem.* Hierusalem namque vsque ad verticem constupratur, quando à minimis quibusq; Ecclesiis vsque ad Apostolicam sedem, quæ omnium caput est Ecclesiarum, luxuria venalitatis extenditur. Sed huius adulterii dulcedo in quantam vertatur amaritudinem, illico vox diuina subiungit: *Ecce*, inquit, *ego cibabo eos absinthio, & potabo eos felle.* Fac itaque, frater, iuxta vocem Prophetæ dicentis: *Redite præuaricatores ad cor.* Discute, obsecro, conscientiã tuã, & prudenter examina, qua quiete, quo refrigerio potitus es, postquam te huic periculoso negotio, tãquam Scyllææ voraginis fluctibus immersisti. Dilapidantur æra cupidinis, exhauriuntur folles diuersi generis metallo turgentes; profligãtur in cuneos militum erogandæ pauperibus Ecclesiæ facultates. Cunctisque subiectus obtemperas, vt cunctis in dignitate præcellas, & ambitio dominationis iuri te mancipat seruitutis. Vnum te non lateat, quia quisquis Ecclesiæ per venalitatẽ semel irrepserit, donec illi præfuerit, redimere non cessabit. Iusto quippe Dei iudicio agitur, vt quisquis regimen Ecclesiæ nũdinatus aggreditur, quietis vel opulentiæ commodum, quod spectauerat, de suo commercio non lucretur, sed sedens in cathedra pestilentiæ fabriles semper malleos versat, & immundæ prælationis riuus per sordida conuexa decurrens, vnde funestus oboritur, suo semper fonti respondeat. Enimvero cùm religiosus quisque vir subire tam laboriosæ Sedis onus abhorreat, illicque constitui vix vllis hominum precibus acquiescat, cur tu onus onerum, vt sanctus Leo Papa dicebat, non modò non paras aufugere, sed vltro etiam preces, & pretium offerendo anxiè te conaris intrudere? Vt liquido videatur tibi sententia illa congruere, quam per Ezechielem aduersus Hierusalem diuinus sermo pronuntiat: *Omnibus, ait, meretricibus dãtur mercedes; tu autem dedisti mercedes cũctis amatoribus tuis. In eo enim quòd dedisti mercedes, & mercedes non accepisti, factũ est in te contrarium.* Præterea, si eos sacri Canones hæreticos notant, qui cum Romana Ecclesia non concordant, qua tu iudicaberis dignus esse sententia, qui sibi resistenti, & obstinatissimè reluctanti, non pastor, sed tyrannus ingeretis; eamque quam supra petram fidei Petrus prædicator erexit, tu cum satellitibus Satanæ nouus præliator euertis? & vt immeritum pastoris nomen obtineas, ipsam confundere, ac dilacerare pascuam cum suis gregibus nō formidas? Sed audi quid tibi tuisq; similibus Dominus per Prophetam dicat: *Væ pastoribus qui disperdunt, & dilacerant gregẽ pascuæ meæ, dicit Dominus. Ideo hæc dicit Dominus Deus Israël ad pastores qui pascunt populum meum: Vos dispersistis gregem meum, & eiecistis eos, & non visitastis eos; ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum.* Hoc autem quod tu nunc moliris, non est gregem Domini visitare, sed potius instar prædonis ac furis perdere, & mactare. Sicut in Euangelio Dominus dicit: *Fur non venit nisi vt furetur, & mactet, & perdat.*

Ibid. v. 12. — Hier. 2. — Apostolica Sedes est caput omnium Ecclesiarum. — Hier. 9. 21. — Esa. 46. — Est onus onerum. S. Leo Papa. — Ezech. 16. — Hier. 23. — Ioan. 10.

Numquid ad hoc natus es, vt mundum in bellas concurias, Apostolorum labores, & opera destruas, totamque Christi Ecclesiam, tua, vnius videlicet hominis, ambitione confundas? & hæc fortasse turbatio tui nominis est intentata præsagio. Cadalous quippe vocaris. Et prima quidem pars huius nominis manifestè denuntiat casum, secunda populum: λαὸς siquidem Græcè, Latinè populum sonat. Et quid aliud in hoc exprimitur nomine, nisi quod Scriptura dicit: *Quia videlicet ruina populi sunt sacerdotes mali?* Hoc itaque modo, qui sanctæ Ecclesiæ fueras filius, aduersus eam factus es gladius. Et fortè tu ille es gladius, de quo Ezechiel Propheta dicit: *Gladius, gladius exacutus est & limatus.* Cur autem duo hæc iste gladius habeat, hoc est, vt limatus sit, & acutus, secutus exponit: *Vt cædat*, inquit, *victimas exacutus est, vt splendeat limatus est.* Nonne in te videntur ista congruere, qui videlicet vt solus valeas dignitate splēdere, totum regnum laboras in prælium, velut occisionis victimas congregare? Sed adhuc audi quod præsto subiungit: *Qui moues sceptrum filij mei, succidisti omne lignum; & dedi eum ad læuigandum, vt teneatur manu.* Deinde sequitur: *Iste exacutus est gladius, & iste limatus est, vt sit in manu interficientis.* Tu profectò, tu ille es gladius, qui filii Dei moues sceptrum: hoc est; qui eum, in quo ille regnat, & imperat, commoues populum. Sceptrũ filii Dei est Ecclesia Catholica, hæc regnum, hæc est & nostri Redemptoris imperium, quam tu mouere meritò diceris, dum eam vexare, & conturbare contendis. Non est mihi propositum Prophetæ verba more commentantis exponere, vt debeam de lignis quoque, vnde post arcam Noë nunc fabricatur Ecclesia, disputare: sufficiat mihi dumtaxat illa perstringere, quæ tuæ videantur vesaniæ conuenire. Porro autem, quia conatus tuus iste nunquam perueniet ad effectum, sed infaustum postremò concludetur in exitum; & qui Romanis arcibus superbus inueheris, ad solum proprium cum ignominia reuerteris. Audi quod sequitur. Nam postquam diuina vox ait: *Mucro mucro, euagina te ad occidendum; lima te vt interficias, & fulgeas*: paulò post sequitur: *Reuertere ad vaginam tuam, in locum, in quo creatus es: In terra natiuitatis tuæ iudicabo te, & effundam super te indignationem meam, & ignem furoris mei sufflabo in te.* Habes nunc forsitan mitram, habes iuxta morem Romani Pontificis, rubeam cappam; caue ne hanc aduersum te sententiam diuinus per eumdem Prophetam sermo decernat: *Tu autem prophane, impie dux Israël, cuius venit dies in tempore iniquitatis præfinita; hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim, tolle coronam: nōne hæc est, quæ humilem subleuauit, & sublimem humiliauit?* Ac si patenter enuntiet, quia quisquis ad hanc cidarim; vel sacerdotalem coronam arroganter anhelat, iure deprimitur: qui autem indignum se vociferans renuit, meritò sublimatur. Multum sanè lætificat, quòd huiusmodi te Pontifices elegerunt, Placentinus videlicet, & Vercellinus, qui nimirum multum petulci, ac proletarii, sicut norunt disputare de specie fœminarum, sic vtinam potuissent in eligendo Pontifice perspicax habere iudicium. Ecce iterum duo senes illi, de quibus locutus est Dominus: *Quia egressa est iniquitas de Babylone à senibus iudicibus, qui videbantur regere populum.* Ecce iterum Susanna in iudiciũ accusata producitur: Ecce falsum innocenti crimen intenditur, & sanguis innoxius condemnatur. Sed numquid deerit etiam Daniel, cuius repente spiritus suscitetur, falsorumque testium nequitias vlciscatur? Aderit

Cadaloi nominis interpretatio. Consule Schol. — Ezech. 21. — Ibid. v. 10. — Sceptrum filij Dei est Ecclesia Catholica. — Ibid. v. 28. — Ibid. v. 25. — Placentinus & Vercellinus Episcopi Cadaloũ in Antipapam eligũt. — Dan. 13.

vtique, aderit verus ille vir desideriorum, de quo dicit Propheta: *Ecce veniet desideratus cunctis gentibus.* Aderit, inquam, potentior ille Daniel, qui & impios senes perperam iudicasse conuincat, & Susannam nostram ab iniustæ sententia damnationis absoluat. De cuius repentino iudicio alius Propheta dicit: *Ecce turbo Dominicæ indignationis egredietur, & tempestas erumpens super caput impiorum veniet: non reuertetur furor Domini vsque dum faciat, & vsque dum compleat cogitationem cordis sui.* Salua planè digna reuerentia Regibus nostris, quibus vtique siue pro sexus, siue pro ætatis infirmitate subripi potuit: præter illos, quicumque te ad hoc flagitium impulerunt, filij Cayphæ, primogeniti dicendi sunt Satanæ, adiutores Antichristi, aduersarij Veritatis. Itaque libet exclamare: O cœlum! ô terra! cum quibus scilicet & omnia turbanda sunt elementa. O tragœdia omnibus ante nos sæculis inaudita! vt alienus Episcopus, propria Sede contempta, ignorante Deo, nesciente Petro, nesciente Romana Ecclesia super Romanam constituatur Ecclesiam? & quod non fert Ecclesia cuiuslibet infimæ dignitatis, perferat illa, quæ mater est, & magistra totius Christianæ Religionis? Sed quispiá fortassis obiiciat, inordinatæ huic ordinationi aliquem interfuisse Romanum. Erubescat ad hæc lingua phrenetica, & quæ nescit esse facunda, discat esse vel muta: nescit aliquid vtiliter dicere, sciat saltem sine damno tacere. Nimirum cùm electio illa per Episcoporum Cardinalium fieri debeat principale iudicium, secundo loco iure præbeat Clerus assensum, tertio popularis fauor attollat applausum: sicque suspendenda est causa, vsque dum regiæ celsitudinis consulatur auctoritas: nisi, sicut nuper contigit, periculum fortassis immineat, quòd rem quantocyus accelerare compellat. Porrò autem sicut diabolus diuino nomini pluralem numerum indidit, vt diceret mulieri: *Eritis sicut Dij scientes bonum, & malum*; ita tu Grammaticorum regulis nouum aliquid addidisti, vt in declinatione iam pueri dicant Papæ Paparum. Per te itaque senex iam mundus addiscit, quod hactenus ignorauit. Et sicut iuxta Pauli vocem, summus Pontifex in sancta per annos singulos ingrediebatur in sanguine alieno; sic & tu nunc miserorum hominum, velut porcorum succidium facis, & sanguinem fundis, vt ad B. Petri sanctuarium cruentus ingrediaris. Caue, frater, caue, ne velut hostis insurgas tam præcipitanter in Petrum, qui certè & Ananiam cum coniuge verbi sui telo confodit: & Simonem arroganter astra petentem, in gehennæ profunda demersit.

Quod mihi à senioribus intimatum est, refero: In Babyloniæ partibus possessionem Apostolica Sedes habebat, vnde tantum balsami reditum per annos singulos capiebat, quod in deficienti fomite sufficeret lampadi, quæ videlicet ante altare beati Apostolorum Principis rutilabat appensa. Quam possessionem, accepta pecunia, Papa distraxit. Canonémque aromatis, quem recipere solebat, amisit. Aliquanto post, cùm idem Papa prædicto sacrosancto altari, quasi deuotus assisteret, & oraret, ecce quidam terribilis, & grandæuus senex, in cuius etiam facie barbirasium videbatur, elato brachio colaphum sibi vehementer incussit, & ait: *Tu extinxisti lucernam meam ante me, & ego extinguam lucernam tuam ante Deum*: moxque disparuit. Ille verò protinus corruit, & paulò pòst diem clausit extremum. Sic sic nimirum meretur corripi, qui illi se præbet aduersum, qui cæli, terræque primus Pastor obtinet principatum. Quis, oro, duorum Paparum duriori tibi videtur austeritate plectendus? Vtrum ille, qui sacri altaris lucernam præsumpsit extinguere, an tu, qui totam vniuersalem Ecclesiam præ furtiuæ promotionis exordium niteris obscurare? Qui enim iuxta veritatis vocem, intrat per ostium, Pastor est ouium; qui autem intrat aliunde, fur est, & latro. Sed sicut per Pastoris ostium qui iam vtique præsidet, domui lumen infunditur; ita per tuum aliundo, nihil aliud, nisi fumus, atque caligo; chaos, & horror ingeritur tenebrarum. Huc accedit, quia dum in imis est quispiam, eius quodammodo vitia delitescunt; cùm verò ad dignitatis culmen ascendit, in superficiem mox erumpunt: & quæ fuerant eatenus inaudita, iam per ora rumigeruli populi trita vulgantur. Quot hominum millia nunc tua facta dinumerant, qui vsque ad hoc tempus ea funditus ignorabant? Nam præbendarum Ecclesiæ tuæ, vel Ecclesiarum damnanda commercia, aliaque longè turpiora, quæ nos erubescimus dicere, hactenus in tuo tantùm narrabantur oppidulo: nunc alter ad alterum vbique regni huius, & mercatores loquuntur in foro, & fossores in agro. Pueri, qui rhetoricantur in scholis; ciues, qui glomerantur in triuiis, omnes penè te lacerant, teque diiudicant. Hoc siquidem tibi contigisse comprobatur, quod transgressori cuilibet per Hieremiam dicitur: *Propter multitudinem iniquitatis tuæ reuelata sunt verecundiora tua, pollutæ sunt plantæ tuæ.* Cui paulò pòst etiam dicitur: *Hæc sors tua, parsque mensuræ tuæ apud me, dicit Dominus, quia oblita es mei, & confisa es in mendacio. Vnde & ego nudaui femora tua contra faciem tuam, & apparuit ignominia tua, & adulteria tua, & hinnitus tuus, scelus fornicationis tuæ.* Verumtamen si ego te conueniendum esse decernerem, hisque in os sermonibus obiurgarem: nonne tu, quæ gratis offerenda sunt in Ecclesia distraxisti? Nonne hæc, & illa cælo, terraque testibus commisisti? Quæ videlicet si ego tibi dicerem, non me latet, quoniam dum negare hæc, mundo teste, non posses, protinus ad futuræ correctionis patrocinium conuolares. Quilibet enim culminis appetitor, dum de transacta vita, conscientia remordente confunditur, emendationem sibimet in posterum pollicetur; sed dum culmen celsitudinis occasio sit peccandi, quomodo per scopulosi montis prærupta non offendet, qui per plana gradiens impingebat? Possem præterea respondere, quod per Prophetam Dominus tibi, tuisque similibus dicit: *Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut Pardus varietatem suam: & vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malum.* De qua varietate & alibi dicit: *Numquid auis discolor hæreditas mea? Numquid auis tincta per totum?* Sed culpæ varietas præsto subinfert sententiam vltionis: *Venite, inquit, congregamini omnes bestiæ terræ, properate ad deuorandum.* Quibus autem huius animaduersio deuorationis immineat, illicò subdendo, manifestat: *Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcauerunt partem meam, dederunt portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis, posuerunt eam in dissipationem.* Quæ videlicet omnia nihil aliud vtique designantia, nisi Ecclesiam à malis Pastoribus dissipatam, quorum & te hoc nosse credo, dum verbis pluribus non indigeant, non expono. Hoc tantum te latere non patior, quia & tu, & quicumque tibi similiter, per ambitionem Ecclesiæ culmen appetitis, Deum proculdubiò nescientes, Ecclesiam laceratis. Vnde & per eundem Prophetam dicitur: *Quia stultè egerunt pastores, & Dominum non quæsierunt: propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum dispersus est.*

Aggei 2. — Hier. 23. — Consulo Schol. — Gen. 3. — Hebr. 9. — Act. 5. — Diuina vltio in Pontificem S. Petri possessionem alienantem. — Ioan. 10. — Hier. 13. — Ibid. v. 25. — Culmen celsitudinis occasio est peccandi. — Ibid. v. 23. — Hier. 12. — Ibid. v. 10. — Hier. 12.

Spondes itaque nunc emendationem, vt concupitam obtineas dignitatem. Humiliter loqueris, vt ad celsitudinem prouehatis. Humilitas hęc, quia de radice superbiæ nascitur, ad satisfaciendum idonea non videtur. Illud interim ad memoriam redit, quod in libri Geneseos repetitur historia. Quia Dinam Liæ filiam cùm vidisset Sichen; filius Hemor Heuæi princeps terræ illius, adamauit, & rapuit, & dormiuit cum ea, vi opprimens virginem: & conglutinata est anima eius cum ea, tristémque blanditiis deliniuit: eámq; tam impatienter amauit, vt non modò se, sed & omnes suæ ciuitatis masculos circumciderct, vt eius dumtaxat potuisset coniugium obtinere. Sed hæc satisfactio non Deo placuit, non fratrum illius corda placauit: quia non ob religionem, sed ad potiendam carnis facta est voluptatem. Fratres enim illius sæuientes ob stuprum, omnes, qui circumcisi fuerant, gladiis peremerunt. Tu ergo, tu nouus es Sichen, corruptor Dinæ, violator Ecclesiæ. Circumcidis carnem, vt carnis valeas explere libidinem. Prauos te polliceris mores abscindere, vt in prauitate postmodum impunè te liceat permanere. Sed ecce Simeon & Leui, Sichen gladiis impetunt, quia vetus, & nouum Testamentum dum suis te sententiis damnant, quasi totidem te gladiis armati fratres obtruncant. Siue vt vindices propius acquirantur; Petrus, & Paulus, qui mundi sunt Iudices, ipsi quoque fiant tuæ transgressionis vltores. Fœdam enim rem operatus es in Israël. Sed ne quis mihi fortassis obiiciat, quòd interfectores illi Sichen, Simeon videlicet, & Leui, obeunte Patriarcha Iacob, reprobationis meruere sententiam; sciat illic à prophetico spiritu futuram potius mortem Saluatoris attendi, quàm peractam digne stragem luxuriosi hominis condemnari. De Simeon enim Scribæ sunt Iudæorum; de Leui verò tribu, Principes Sacerdotum. De quibus vtique scriptum est: *Quia concilium fecerunt vt Iesum dolo tenerent, & occiderent.* De quo concilio dicitur: *In concilio eorum non veniat anima mea: & in cœtu illorum non sit gloria mea. Quia*, inquit, *in furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murum*; Virum scilicet illum, de quo Sapientia ait: *Opprimamus virum iustum, quia contrarius est operibus nostris.* Murum autem suffoderunt, hoc est, illud fortissimum, ac spiritale propugnaculum, quod custodit Israël. Vt igitur expositoribus cætera relinquamus, sufficiat hic intelligi non vindictam stupri, sed peremptorũ Christi sacrilegia condemnari. Quam plane vindictam Iudith quoque Deo placitam docuit, dicens: *Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, & denudauerunt femur virginis in confusionem, & dedisti mulieres illorum in prædam, & filias eorum in captiuitatem, & omnem prædam in diuisionem seruis tuis, qui zelauerunt zelum tuum.* Porrò autem non es contentus mensura hominis, sed in humano genere mons videri appetis, & quasi promontorium superbiæ in fastigij te culmen attollis. Non vis esse de vallibus, de quibus dicitur: *Valles abundabunt frumento.* Sed audi, quod tibi Dominus per Prophetam dicat: *Ecce ego ad te, mons pestifer, ait Dominus, qui corrumpis vniuersam terram, vt extendam manum meam super te, & auellem te de petris, & dabo te in montem combustionis, & non tollent de te lapidem in angulum, & lapidem in fundamenta, sed perditus in æternum eris.* Et iterum: *Ecce ego ad te, superbe, dicit Dominus, quia veniet dies tuus, tempus visitationis tuæ: & cadet superbus, & corruet, & non erit qui suscitet eum.* Tantúmne in te damnationis ardor inferbuit? Huccine te superbiæ fastus, & celsitudinis ambitio prouocauit, vt reginam Ecclesiarum, siue, vt ita fatear, regnorum omnium temerares imperium? Sed despexit te, subsannauit te virgo filia Sion; post te caput mouit filia Hierusalem. Cui exprobrasti, & quem blasphemasti? Super quem exaltasti vocem, & leuasti altitudinem oculorum tuorum? Ad sanctum Israël? *In multitudine*, inquiens, *quadrigarum mearum ego ascendam altitudinem montium, iuga Libani*, Romanam videlicet Ecclesiam, in mundi totius culmine constitutam, & nitore virginalis pudicitiæ candidatam. Sed audi quid tibi per eumdem Prophetam diuina vox dicat: *Habitationem tuam, & egressum tuum, & introitum tuum cognoui, & insaniam tuam contra me; cùm fureres aduersum me superbia tua ascendit in aures meas.* Moxque sententiam in conclusione subnectit: *Ponam ergo circulum in manibus tuis, & frænum in labiis tuis, & reducam te in via, per quam venisti.*

[Margin: Gen. 34. — Gen. 34. — Matth. 26. — Gen. 49. — Sap. 2. — Iudith 9. — Psal. 64. — Hier. 51. — Hier. 50. — Esai. 37. — Ibid. v. 24. — Ibid. v. 28.]

Sed ecce nos multa adhuc plura, dictante materia, necdum expleuimus votum; & iam excedimus epistolare compendium. Rogandus est ergo dumtaxat omnipotens Deus, vt & ad te humilitatis reuocet spiritum; & sopitis erroribus simultatum in Ecclesia sua pacis, atque concordiæ, quæ per te scissa est, stabiliat fundamentum: in fine libet hæc plangere:

[Margin: Rythmus de Ecclesia Rom. ab Antip. inuasa.]

*Heu Sedes Apostolica*
*Orbis olim gloria,*
*Nunc, proh dolor! efficeris*
*Officina Simonis,*
*Terunt incudem mallei,*
*Nummi sunt tartarei,*
*Iusto Dei iudicio*
*Fit ista conditio.*
*Vt quisquis Apostolicam*
*Sedem semel comparat,*
*Redimere non desinat,*
*Donec malè pereat.*
*Cathedram pestilentiæ,*
*Pressus anathemate*
*Tenet cum sacerdotibus*
*Christi peremptoribus.*
*Fit sibi terra ferrea,*
*Cæli sedes ænea.*

Diligenter igitur intende, quod dico:

[Margin: Triste Tristichon Cadaloo.]

*Fumea vita volat, mors improuisa propinquat,*
*Imminet expleti præpes tibi terminus æni.*
*Non ego te fallo, cœpto morieris in anno.*

## SCHOLIA.

Cadaloo dicto Episcopo, Petrus peccator Monachus, &c.] Quibus parentibus, & patria exortus sit Cadalous, quem recentiores nonnulli Cadalum vocant, vel Cadaleum, optimè me docuerunt vetera Monumenta archiui Veronensis Monasterij S. Georgij ex Braida. Fuit enim filius Dom. Ingoni, Dom. Guizardi Comitis de Sabulono, quod Castrum ab eadem Ciuitate non multum distat. Cadalous itaque patre, & auo vita defunctis, vnà cum fratribus Veronam habitaturus accessit: vixitque in regione S. Faustini in curte Ducis. Anno verò Christi 1042. Clericali ordine insignitus; neque longè post circiter annum, videlicet 1045. Episcopus Parmensis Ecclesiæ creatus, nil antiquius habuit, quàm sub S. Benedicti regula militantibus Monasterium erigeret; quod & fœliciter præstitit, sibi prius à Vvaltero Veronensi Episcopo, super ripam Athesis fluminis prope eamdem Ciuitatem,

concesso loco cognomento Braida, quem paternis bonis dotatum sanctissimo Martyri Georgio consecrauit. Ex his facilè est recentiores diuersa ab his scribentes corrigere. De Cadaloi in Antipapatum euectione, plura habentur *dist. 23. cap. In nomine Domini.*

*Habes nunc forsitan mitram, habes iuxta morem Romani Pontificis rubram cappam.* ] Hæc cappa rubra merito à maximis Ecclesiæ Pontificibus sumpta est tamquam insigne regiæ potestatis: & eo maximè quod hic color in veste Pontificis Hebræorum, iussu Dei adhibitus est: *Facient autem* ( habet Exod. 28. ) *superhumerale de auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta, opere polymito.* Et etiam: *Ipsa quoque purpura, & cuncta operis varietas erit ex auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta.* De huius coloris significatione videndus est Philo *lib. 2. Allegor.* & S. Hieron. *in Epist. ad Marcell.* Sanè & Pontifices Ethnici in vrbe Roma, stola etiam purpurea vsi sunt cuius meminerunt Aurelius Prudentius *in Peristeph. carm. de S. Stephano Martyre*, & recentiores, in annot. ad Tacitum, prope princ. l. 2 vbi hæc leguntur: *Non eadem lætam Germanico quietem tulit, viditque se operatum, & sanguine sacro respersa prætexta pulchriorem aliam manibus auiæ Augustæ accepisse.* Et Zozimus Comes *lib. 4.* dum delatæ ad Gratianum Christianum Principem, prætextæ Pontificiæ, & spretæ meminit: *Cùm ergo*, inquit, *Pontifices ex more Gratiano talem amictum attulissent, auersatus est id, quod petebant, ratus non esse fas illiusmodi habitu Christianorum vti.* Cæterum de cappa ista rubea, quam Pontifices Romani gestabãt, habes clara testimonia apud Doctores nostros. Petrus Diaconus de Victore III scribit: *Vno igitur animo, parique cõsensu captum, inuitum licet ac renitentem ad Ecclesiam Christi Martyris Luciæ perducunt: ibique iuxta morem Ecclesiæ, electo Victoris nomen imponunt. Sed quoniam hęc omnia, vti diximus, contra eius animum fiebant, cappam quidem rubeam induit, alba verò eum induere nunquam potuerunt.* Et cap. 67. *Victor precibus, ac rationibus cessit, electionemque præteritam, crucem, ac purpuram resumendo, firmauit.* lib. 4. cap. 2. de Vrbano II. hæc ait: *Ab omnibus rapitur, & lanea exutus veste, purpuream induit cappam.* Otto Frisingensis de Leone IX. *Ad sedem B. Petri*, ait, *destinatus fuerat, cumque assumpta purpura Pontificali per Gallias iter ageret*, &c. Carolus Sigonius de Calixto XI. scribens in rem nostram ait: *Ille verò veritus, ne electio sua à Romanis antiquaretur, restitit: nec se chlamyde coccinea ornari; nisi litteris, nuntiisque Romæ super hac re acceptis.* Postremum de hac purpura mentio fit in *cap. Constantinus.* apud Gratianum 96. *dist.* in hæc verba: *Verumtamen chlamydem purpuream, atque tunicam coccineam*, &c. Intellige, Imperator summo Pontifici, quemadmodum & ipse Pontifex S. R. E. Cardinalibus etiam vtenda concessit.

Pet. Diacon. li. 3. Chron. Cas. c. 65.

Ott. Frising. Chr. lib. 6. c. 33.

Car. Sigon. de Reg. Ital. li. 10. ad an. 119.

---

## EPISTOLA XXI.

### Ad eumdem Cadaloum Episcopum Parmensem, qui & Honorius II. & Antipapa.

*ARGVMENTVM.*

Scribit iterum ad eumdem scelestissimum Cadaloum, qui superiori Epistola accepta, non modò nihil de impietate remiserat, verùm etiam peiora audens, Romam cum exercitu violenter ingressus, pugna cum aduersariis commissa cruentissimæ stragis auctor extiterat. Non autem nunc, vt antea fecerat, cum eo leniter agit: sed ea, qua meretur, seueritate accusat: & nisi tandem aliquando resipiscat, propinquum diuinæ vltionis fulmen minitatur.

*Petrus peccator Monachus, Cadaloo pseudo-Episcopo, quod meretur.*

SI Niniue post prædicationem Ionæ ita constanter à sua se prauitate corrigeret, vt spretis semel vitiis, denuò se nullatenus implicasset; Propheta Nahum aduersus eam nequaquam onus hoc leuaret, vt in ipso libri sui principio protinus in hæc verba prorumperet: *Deus æmulator & vlciscẽs Dominus, & habens furorem: vlciscens Dominus in hostes suos, & irascens ipse inimicis suis.* Scripsi tibi nuper antequam Romam cum satellitibus Satanæ fuisses aggressus, denuntians, & contestans; vt te à tam cruenti moliminis intentione compesceres, vt intra mensuræ suæ se septa reprimeres, & nec motum diuini furoris aduersum te, nec mundum aduersus Ecclesiam in bella nefaria concitares. Verùm tu tamquam * Vesuuus gehennæ flammas eructans, non quiescis; pecuniæ fauillas, vt ita loquar, per populum spargis, & per æstum cupidinis miserorum hominum corda corrumpis. Tuam profligas Ecclesiam, vt obtineas alienam. Illinc aurum, argentumque stateris appenditur; hinc stipulationes, rata, & signa procedunt, sub hypothecario iure monimenta fiunt; sicq; prolabantis Ecclesiæ prædia distrahuntur. Ducis post te castra, auro potiùs armata, quàm ferro, & sic nummi proferuntur è loculis, tamquam gladii vibrentur è thecis. Phalangas planè, quæ te sequuntur, ad tuæ signa militiæ non tam litui, buccinæ, vel tubæ clangor excitat, quàm vena metalli vibrantis inuitat. Habens enim, vt aiunt rustici, pugillum aureum; frangis murum ferreum. Sed sunt *diuitiæ*, vt Salomon ait, *conseruatæ in malum domini sui.* Quid enim profuit aurum Ptolomæo, Regi scilicet Ægypti, qui post nauale bellum, quod Iulio Cæsari perfidus, ac superbus intulerat, enecatus fluctibus, neglectus, atque despectus in littore sine custode iacebat, nec aliter est inter cæteros agnitus, nisi quia aurea erat lorica præcinctus? Melius ei fuerat sub pãnoso tegmine viuere, quàm in purpura, vel auro perire. Imperator Nero retibus aureis piscabatur, eaque, vt historiæ tradunt, blattinis è gurgite funibus extrahebat, sed eum nullatenus potuerunt ab imminenti discrimine, neque diuitiæ, neque deliciæ liberare. Nam cùm à Romanis pro incomparabilis enormitate flagitii, ad supplicium quæreretur, pauefactus è palatio fugiens, ipse sibimet in suburbio consciuit interitum. Iustinus Imperator tantam thesauri copiam possidebat, vt ad opum custodiam vxor eius arcas ferreas fabricaret; sed postmodum impos mentis effectus, dum se perdidit, etiam possessa quælibet cum ipsis quoque regalibus sceptris amisit. Vnde bene per Prophetam dicitur: *Argentum eorum foras proiicietur, & aurum eorum in sterquilinium erit: argentum eorum,*

Nahum 1.

* Vesuuius.

Eccl. 5.

Eutrop. hist. Rom. lib. 6. in fin.

Eutrop. Hist. Rom. lib. 7.

Paul. Diac. de gest. Longob. l. 3. c. 11.

Ezech 7.

*& aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini; animam suam non saturabunt, & ventres eorum non implebuntur; quia scandalum iniquitatis eorum factum est, & ornamenta monilium suorum in superbiam posuerunt.* Gothorum Dux Alaricus, vt authentica testatur historia, dum inopinatas se possidere diuitias gloriatur, apud Consentiæ regionem subita morte defungitur. Gothi verò protinus Barentum amnem à suo alueo per alium tramitem captiuorum labore deflectunt: sicque Alaricum cum multis opibus in eodem alueo aqua deficiente sepeliunt, moxque fluuium proprio meatui iuxta consuetudinem reddunt; ac ne quis addiscere locum posset, captiuos omnes, qui interfuerant, extinxerunt. Et, ô vtinam sic tuam tibi pecuniam tuus etiam miles infoderet, ne per eam, sicut iam cœpit, status Ecclesiæ deperiret! vt quod magistro tuo dictum legitur, tibi quoque meritò diceretur: *Pecunia tua tecum sit in perditione.* Habuit porrò mater Michæ, sicut in libro Iudicum legitur, argentum, vnde conflatum est Idolum, sed absit, vt tantum ex illa, quantum de tua pecunia, prodierit sacrilegium. Ex illa quippe summa in vna tantum tribu Israël factum est scandalum; tua verò pecunia Christianæ Fidei, & totius sanctæ Ecclesiæ nititur euertere fundamentum. Et, ô scelus inauditum! Pilati milites inconsutilem Domini non præsumunt scindere tunicam; & tu in duos Papas Catholicam partiris Ecclesiam? Illi pendentis in cruce Saluatoris ossa non frangunt; & tu sectis Ecclesiæ membris, quæ proculdubiò corpus eius est, sacramentum violas vnitatis? Captam bello Arcam Dei Israël, Philisthinorum Principes temerare non audent, sed clausam vndique, illibatámque conseruant; tu Christianæ pietatis arcanum, & non lapidearum tabularum, sed verbi Dei viui, & permanentis cæleste mysterium vexare, ac soluere niteris frementium cuneis bellatorum. Si Oza moritur, quia humerum supponit, ne Arca Domini corruat; quid illi meritò fiet, qui se super Ecclesiam Christi, vt in eius ruina ipse sublimis videatur, exaltat? Audi quid tibi per Abdiam diuina vox dicat: *Superbia cordis tui extulit te habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum. Qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram?* Vbi mox sequitur: *Si exaltatus fueris vt aquila, & si inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.* Luce clarius constat, quia Dauid in Regem per Samuelis ministerium vngitur, Saul verò diuini iudicij sententia reprobatur. Sed donec Saul aduixit, nec per exiguam quidem regni particulam Dauid sibimet vsurpare præsumpsit. Sed quid dicimus, quod Dauid, viuente Saul, regij culminis apicem non ascendit? cùm & eo etiam iam defuncto, nequaquam mox ad obtinenda regalia sceptra se contulit; sed vtrum ius saltem habitandi in qualibet regni vrbe mereretur, humiliter inquisiuit, dicens: *Num ascendam in vnam de ciuitatibus Iuda?* Cui cùm diuinitus diceretur: *Ascende*: Non mox, in quam sibi melius videretur, credidit ascendendum; sed geminat inquisitioné, vt capiat certitudinem. Inquirit adhuc quò potissimum ascendere debeat, ne iudicium se disponentis in aliquo vel minimo, quod absit, offendat. *Quò*, inquit, *ascendam?* Ait Dominus: *In Hebron.* Dauid ergo Rex in regno sibi diuinitus tradito, non modò regnare, sed ne quidem habitare præsumit, nisi diuinæ iussionis adhuc renouetur imperium, & nos, qui sacerdotes dicimur, alienas Ecclesias prædonum, atque raptorum more peruadimus, easque mundo stupente, Deo prohibente, contra decreta legum, contra sententias Canonum, vænali commercio redimere festinamus. De quibus sub adulterorum specie per Hieremiam dicitur: *Saturaui eos, & mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur, equi amatores in fœminas emissarij facti sunt, vnusquisque ad vxoré proximi sui hinniebat.* Vnde & sequitur: *Numquid super his non visitabo, dicit Dominus; & in gentem talem non vlciscetur anima mea?* Enimuerò sicut per auxesin dicitur Sancta Sanctorum, & Cantica Canticorum; sic Romanam Ecclesiam vænaliter distrahi, peccatum est vtique peccatorum. Quamlibet quippe Ecclesiam redimens, simoniacus est; qui autem Romanam Ecclesiam ad taxationem pecuniæ redigit, quid aliud, quàm omnes per orbem terrarum Ecclesias, quibus illa prælata est; vænaliter vsurpare contendit? Sane sicut triginta denariis Iudas Iscarioth Dominum vendidit; ita triginta nihilominus maledictiones eius reperiuntur in Psalmo, quem aduersus eum Propheta descripsit. Quæ scilicet maledictiones ab eo versiculo incipiunt, vbi dictum est: *Constitue super eum peccatorem*; illic autem desinunt, vbi subiunctum est: *Operiantur sicut diploide confusione sua.* Si ergo iuxta peccati modum, maledictionis, siue damnationis ponderatur elogium, quantæ perditioni Romanæ Ecclesiæ mercator erit obnoxius, qui dum vnam negotiatur, omnes simul Ecclesias comparare conuincitur? Quamobrem non subdit hanc in te redundare sententiam, quam per Ezechielem Dominus intentat, dicens: *Venit tempus, prope est dies occisionis, & non gloriæ montium. Nunc de propinquo effundam iram meam super te, & complebo furorem meum in te, & indicabo te iuxta vias tuas, & imponam tibi omnia scelera tua; & non parcet oculus meus, neque miserebor, sed vias tuas imponam tibi, & abominationes tuæ in medio tui erunt: & scies, quia ego sum Dominus percutiens te.* Defuncto Cæsare Augusto, quo videlicet imperante Saluator mundi nasci dignatus est, mœrens Romanus populus lugubrè clamitabat: *Vtinam aut non nasceretur, aut non moreretur.* De te autem, Cadalao, meritò dicimus: Vtinam aut non nascereris, aut illico morereris. Fuisset vtique, iuxta Scripturam, *conceptus tuus, conceptus æternus*: abortisset mater tua, non peperisset; & abortum potiùs funderet, quàm sobolem genuisset. Narrat Eutropius, quia paulò antequam Saguntini ab Hannibale famis inopia caperentur, ac vltimis cogerentur interire suppliciis; cùm mulier quædam iam penè fuisset enixa, infans repente regressus in vterum, illius ciuitatis portendit exitium. Optaremus etiam, vt tu quoque in viscera materna regressus, super vrbem vnam potiùs triste prodigium intentares, quàm ad ætatis incrementa perueniens, totam Ecclesiam Catholicam nó iam significatione, sed viua potius operatione destrueres. Ad hoc enim te furiosa dominandi libido, & non appetendæ sublimitatis præcipitauit insania, vt vnius Episcopatus non sis mensura contentus, sed super vniuersalem Ecclesiam, generalem ambias principatum: & vt solus emineas, totum orbem in præcipitium mergere non formidas. Planè Diocletianus Imperator, sicut Historiarum tradit antiquitas, regalis fastigij insigne deposuit, & non procul à Salonis per nouem fere annos vsque ad obitum, priuatus in amœna virentis hortuli cultura permansit. Qui dum ab Herculio, atque Galerio ad recipiendum obnoxiè rogaretur imperium, tamquam pestem aliquam perhorrescens, hoc fertur dedisse responsum: *Vtinam Salonæ possetis olera visere nostris manibus instituta, profectò numquam indi-*

Iornandes de Goth. orig. c. 30.
Act 8.
Iudic. 17.
Ioan. 19.
1. Reg. 5.
3. Reg. 6.
Abdiæ cap. vnic.
2. Reg. 2.
Hier. 5.
Ibid. v. 5.
Peccatum peccatorum quid sit.
Psal. 108.
Ezech. 7.
Martyrol. Rom. ad 8. Kal. Ian. & ibi Card. Baron.
Eutrop. hist. lib. 7.
Hier. 20.
Eutrop. hist. lib. 4.
Eutrop. hist. lib. 9.
Præclarum Diocletiani responsum.

*caretis hanc sarcinam nostris iterum ceruicibus imponendam.* Cùm pater magni Constantini Constantius, atque Galerius crearentur Augusti, Romanus inter eos ita diuisus est orbis, vt Gallias, Italiam, Africámque Constantius; Illyricum, Asiam simul & Orientem Galerius obtineret. At Constantius Augusti dumtaxat cum Galliis dignitate contentus, Italiæ simul & Africæ administrandæ sollicitudinem recusauit. Vir etiam ille egregius, & præstantissimæ ciuilitatis, dum priuatorum, atque prouincialium diuitiis studuit, Fisci commoda non admodum affectauit: meliùs iudicans publicas opes à priuatis haberi, quàm intra ærarij vnius angustias reseruari. Reges ergo gentium propter curarum ingruentium tædium amplioris regiminis iura contemnunt, Imperialium dignitatum apices fugiunt; & Sacerdotes Dei, qui hoc specialiter prædicare debuerant, in superbiæ se cornibus eleuant, & non sacerdotalem, sed regalem, imò tyrannicam ferulam arripere super humanum genus anhelant. Illi concessa ordini suo arma deponunt, vt quietis otio perfruantur; isti constipati legionibus armatorum, velut hostium castra, Christi Ecclesias impetunt, & gladio corruentium sanguine, tanquam brutorum animalium pinguedine saginantur. Strix malefica etiam si alienum sanguinem sugit, suis tamen pignoribus parcit. Saturnus dum proprium deuorare filium nititur, in suis se dentibus * Abbadir inuenire miratur. Romanos certè tuos esse filios asserebas, quos tamen in ore gladij deuorare non vt pater, sed tanquam crudelis vitricus decreuisti. In fortibus quidem velut lapideam reperisti duritiam, sed ex miseris, atque debilibus gauisus es triumphalem reportare victoriam. In quo planè certamine & tu Regis Totilæ iudicaris superare tyrannidem, & tuus miles Gothorum excedit immanitatem. Ille namque, sicut nota narrat historia, cùm Romam circumfusis militibus obsideret, & inclusus populus tanta laboraret inedia, vt iam pignorum suorum matres decreuissent artus absumere, tandem per Ostiensem ingressus est portam: qui parcere Romanis ciuibus cupiens, per totam noctem clangere tubam iussit, vt dum irrupisse hostem, buccina diutius intonante, pernoscerent, à Gothorum se gladiis quibuslibet interim latibulis occultarent. Tu autem, milesque tuus tantam plebis inualidæ, atque imperitæ bellorum stragem dedistis, vt cæsorum numerus ignoretur. Certè dum Pompeius aduersus Cæsarem ciuili prælio dimicaret, inter horendum, cuique tantum aiebat: *Parce ciuibus.* Cùm Cæsar è contrariò insisteret, inquiens: *Miles, faciem feri.* Tu itaque Cæsareæ crudelitatis instinctu, dum accendis animosa corda satellitum, retulisti manubias, & spolia de cadaueribus peremptorum, vt de te per similitudinem illud dici possit: Et de præliis Iudæ narrabant omnes gentes; & in his omnibus nil aliud niteris, nisi vt Præsulem Apostolicæ Sedis eiicias, & cathedram non vacantem alieni iuris inuasor obtineas. Sed vt noueris, quia molimen hoc nequaquam tibi faustum concedet in exitum, de proxima tibi, atque contigua regione præbeamus exemplum.

Entrop. hist. lib. 10. — Ouid. lib. 6. Fast. — * Αδδὰρ Lat. tenuis, minutus. — Paul. Diac. hist. Rom. ad Eutrop. lib. 17. in fin. Ex Procopio de bello Goth. lib. 3. — Eutrop. hist. lib. 6. — 1. Matth. 3.

Conuicanea autem tibi regio Placentia est, cuius Episcopus non diu ante nostram ætatem subdolæ calliditatis artifex exstitit, & ad instar tui, sublimitatis, & gloriæ satis supérque ambitione flagrauit, adeo vt prius ante se gestandam, sicut & tu nunc agere diceris, Crucem argenteam impetraret; qui etiam cum Imperatrice, quæ tunc erat, obscœni negotij dicebatur habere mysterium, deinde sensim ad maiora prosiliens tandem Apostolicam Sedem familiaris tibi pecuniæ patrocinio violentus inuaderet. Eiecto itaque Gregorio, Imperatoris Ottonis vtique consanguineo, Romanæ Ecclesiæ cathedram, non vt sacerdos magnus, sed vt fur, atque tyrannus obtinuit; sed paulò pòst, resipiscente Quiritum populo, atque in zelum dignæ vltionis vnanimiter exardescente, irruentes in eum manus iniiciunt, oculos eruunt, aures, naresque præcidunt. Expertus est itaque, quod & tunc sibi, & nunc tibi per Ezechielem Prophetam Dominus comminatur dicens: *Venient super te instructi curru, & tota populorum multitudo; lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te vndique, & dabo coram eis iudicium, & iudicabunt te iudiciis suis, & ponam zelum meum in te, quem exercebunt tecum in furore, nasum tuum, & aures tuas præcident, & quæ remanserint, gladio concident.* Et vt attentione tua condignam vsque ad finem prosequamur historiam, postquam Romani ita, vt dictum est, * respondissent Pontifici; mox ante retro conuersum in asello gloriosum equitem posuerunt, tenentémque sui vectoris in manibus caudam per publicam totius Vrbis viam, hæc, vt canerent, impulerunt: *Tale*, inquit, *supplicium patiatur, qui Romanum Papam de sua Sede pellere nititur.* Audiat igitur hoc quilibet Ecclesiæ fornicator exemplum. Expauescat idipsum hodieque super se diuinæ seueritatis inuigilare iudicium. Audiat quid per eumdem Prophetam sibi diuina vox dicat: *Nouissimum*, inquit, *tuum deuorabitur igni, & denudabunt te vestimentis tuis, & tollent vasa gloriæ tuæ: & requiescere faciam scelus tuum à te, & fornicationem tuam de terra Ægypti; quia hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam te in manus eorum, quos odisti: in manus, de quibus satiata est anima tua: Et agent tecum in odio, & tollent omnes labores tuos, & dimittent te nudum, & ignominia plenum, & reuelabitur ignominia fornicationum tuarum. Scelus tuum, & fornicationes tuæ fecerunt hæc tibi.* Propriam quippe dimittere, & aliam Ecclesiam simoniacis contaminationibus prophanare, per extremæ fornicationis genus agnoscitur. Porrò autem si tu culmen Apostolicæ Sedis fueris, Deo mundum negligente, sortitus, gliscunt, & exultant omnes reprobi, omnes Christianæ religionis tripudiant inimici: è contra, quicumque Dei iustitiam esurientes sitiunt, qui pietatis opera cernere concupiscunt, te rerum culmen adeptum, totius Ecclesiæ præcipitium credunt.

Ioan. Ep. Pl. Antipp. de quo Card. Bar. An. Eccl. 10. — Quàm malè habitus schismaticus Papa. — Ezech. 23. — * respondissent f. — Exemplum notabile diuinæ iustitiæ in Antipapam. — Ezech. 23.

*Finis libri primi.*

# B. PETRI DAMIANI
## S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

## Epistolarum Liber secundus.

*Ad S. R. E. Cardinales.*

---

### EPISTOLA PRIMA.
### Ad S. R. E. Episcopos Cardinales.

*ARGVMENTVM.*

Cardinales Episcopos, ad quos scribit, hortatur; vt in tam corrupto sæculo & tanta omnium viuendi licentia, ita vitam instituant, vt eos cæteri omnes tanquam morum exemplar intueantur, & imitandos sibi proponant: Breuitérque ostendit, quanta sit sacerdotibus, & præsertim Episcopis, necessitas indicta probitatis, vtpote cùm eorum munus sit peccatorum, & culparum veniam pro reliquis hominibus à Deo deprecari: quam si volunt impetrare, necesse est vt ipsi ab omni prorsus crimine, si fieri potest, integros se immunésque custodiant.

*Venerabilibus in Christo sanctis Episcopis Lateranensis Ecclesiæ Cardinalibus, Petrus indignus intimæ deuotionis affectum.*

CASTRENSIVM specularum, A turriúmve custodes, vt se promptius exhibeant, intempesta nocte peruigiles, clamosas, sibimet inuicem sæpè dirigunt voces: sic itaque dùm alios excitant, semetipsos vtique ad peragendas excubias vigilantiores seruant. Ego quoque, qui pro castris Ecclesiasticæ militiæ stantium vtcumque particeps esse coactus sum, ad vos, venerabiles Patres, ista conscribo, & impolito stylo quasi raucis vocibus perstrepo: non vt vos sopor deserat, vt pote strenuè vigilantes, sed vt me potius excitem, sub torpore desidiæ ignorabiliter oscitantem. Sæpe namque melius ipsi discimus, dum docemus, & quasi proprio ore cōpellimus exequi, quod aliis inculcamus, Salomone attestante, qui ait: *Anima laborantis laborat sibi, quia compellit eum os suum.*

Prou. 16.

Deplorat sui sæculi prauos mores.

Videtis itaque, dilectissimi, quia totus mundus pronus in malum per lubrica vitiorum in præceps ruit: & quantò fini suo iamjam vicinus appropinquat, tantò grauiorum super se quotidie criminum moles exaggeret. Ecclesiastici siquidē genij vbique penè disciplina negligitur, debita sacerdotibus reuerentia non præbetur, Canonicæ sanctionis instituta calcantur, & soli terrenæ* inhianter explēdæ digna Deo cura seruitur. In fœderandis porrò coniugiis legitimus ordo confunditur: &, ô nefas! ab eis in veritate Iudaicè viuitur, qui superficietenus Christiano vocabulo palliantur. Enimuerò vbi rapinæ desunt? vbi furta cauentur? qui periuria? qui lenocinia? qui sacrilega metuunt? qui denique perpetrare quælibet atrocissimcraimina perhorrescūt? Iamdudum planè virtutū studiis repudiū dedimus, B omniúmq; peruersitatū pestes, velut impetu facto, feraliter emerserunt. Sed ne tanquā coturnati tragœdiam videamur attollere, sufficiat nobis Apostolica dumtaxat super his verba referre. Nam velut Prophetiæ depromit oraculū, dicens: *Hoc autē scito, quòd in nouissimis diebus erunt tēpora periculosa: & erūt homines seipsos amantes, cupidi superbi, blasphemi, parētibus nō obediētes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace criminatores, incōtinētes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, voluptatū amatores magis, quā Dei: habentes*

* Substantiæ f. vel cupiditati, vel quid simile addid.

2. Tim. 3.

*habentes quidem speciem sanctitatis, virtutem autem eius abnegantes.* Inter hæc ergo tam profunda periclitantis mundi naufragosa discrimina, inter tot immanè patêtes perditionis humanæ voragines, vnicus, & singularis portus Romana patet Ecclesia: &, vt ita fatear, pauperculi Piscatoris est parata sagena, quæ omnes ad se sincerè confugientes de procellarum intumescentium fluctibus eripit, & in littore salutiferæ quietis exponit. Hinc est quod ipsa Ecclesia excellentioribus præ cæteris totius orbis Ecclesiis nititur priuilegiis, sed & mysticis etiam instituta atque disposita non ambigitur Sacramētis. Nam, vt de pluribus pauca perstringam, Lateranensis Ecclesia, sicut Saluatoris est insignita vocabulo, qui nimirum omnium caput est electorum, ita mater, & quidam apex, & vertex est omnium per orbem Ecclesiarum. Hæc septem Cardinales habet Episcopos, quibus solis post Apostolicum, sacrosanctum illud altare licet accedere, ac diuini cultus mysteria celebrare. In quo nimirum illud Zachariæ continetur euidenter oraculum: *Ecce, inquit, lapis, quem dedi coram Iesu: super lapidem vnum septem oculi sunt.* Lapis autē iste illa proculdubiò petra est, de qua verus Iesus Petro pollicetur, dicens: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Septem igitur oculos habet hæc petra, quia totidem sancti Spiritus donis sancta præfulget Ecclesia, quibus nimirum velut candelabrum aureum extinguibiliter rutilans, ignorantiæ tenebras effugat, & ad contemplandum iustitiæ solem hominum mentes illustrat. De quo idem Propheta, *Vidi*, ait *& ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septem lucernæ eius super illud.* Quod vtique sacramentum & B. Ioannes in Apocalypsi se didicisse non tacuit, cui dictū est: *Mysterium septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea. Septem stellæ, Angeli sunt septem Ecclesiarum; & candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt.*

Lateranensis Ecclesiæ excellentia. Zach. 8. Matth. 16. Zach. 3. Apoc. 1.

Hæc igitur ad honorem condita S. Salomonis Ecclesia culmē, ac summitas totius Christianæ religionis effecta, vt ita dixerim, Ecclesia est Ecclesiarum, & Sancta Sanctorum. Habet autem altrinsecus beatorum Apostolorum Petri, & Pauli diuersis quidem locis constitutas Ecclesias, sed sui compage Sacramenti, quia videlicet in quodam meditullio posita, quasi caput membris supereminet, indifferenter vnitas. His itaque tamquam expansis diuinæ misericordiæ brachiis summa illa, & vniuersalis Ecclesia omnem ambitum totius orbis amplectitur. Omnes, qui saluari appetunt, in maternæ pietatis gremio confouet, & tuetur. Hac Iesus, summus videlicet Pontifex, arce subnixus, totam in orbe terrarum Ecclesiam suam in Sacramenti vnitate confœderat, vt vnus sacerdos, vna meritò credatur Ecclesia. Vnde per Prophetam dicitur: *Ecce vir Oriens nomen eius, & subter eum orietur, & ædificabit templum Domino, & ipse extruet templū, & portabit gloriam, & sedebit, & dominabitur super solium suum, & erit sacerdos super solio suo.* Sed quia nobis non est propositum cuncta figurarum mysteria illius comprehendere, hæc aliis consideranda relinquimus, ad exhortationis verò seriem, sicut instituimus, articulum reflectamus.

Ecclesia Lateranensis est Princeps Ecclesiarū. Zach. 6.

Nos itaque, fratres mei, vt & me vobis audenter interferam: nos, inquam, qui tamquam septem sumus oculi super lapidem vnum, qui stellarum portamus imaginem, qui Angelorum tenemus per annuntiationis officium dignitatem, videamus, splendeamus, & verba vitæ populis non solùm vocibus, sed & moribus nuntiemus. Sermonem siquidem prędicantium lingua quidem nuntiat, sed vita commendat. Porrò quia ad Lateranense palatium à diuersis populis de toto terrarum orbe confluitur, necesse est, vt ibi præ cæteris vspiam locis, recta semper viuendi sit forma, districta teneatur assiduè sub honestis moribus disciplina. Et tanquam si iugiter iaceat in fornace moneta, quæ lætis nummis reformet imaginem; sic in sacerdotali domo omnem deprauatæ vitæ suæ debent homines corrigere falsitatem. Quod si ipsius monetæ oblitterata, vel detrita sit regula, postquam metallis imprimitur, non nummus, sed * paracaraximus inuenitur. Non ergo quorumlibet hominum tam noxia est quam prauitas sacerdotum, dum proponitur ad exemplum. Nam qui dux itineris constituitur, si ipse in præcipitium labitur, necesse est vt quisquis eius vestigia sequitur, in eiusdem ruinæ profundo mergatur.

Hinc colligitur etiam, B. P. Dam. fuisse Episcopū Card. * id fing nota.

Consideremus interea quid super hac sententia Prædicator egregius dicat: *Qui Episcopatum*, inquit, *desiderat, bonum opus desiderat.* Hic euidenter ostenditur nihil aliud esse Pontificem, quam boni operis sectatorem. Non enim dixit: bonam dignitatem, vel bonum honorem desiderat; sed, *qui Episcopatum desiderat, bonū opus desiderat.* Ac si dicat: Qui ad Episcopatum anhelat possidendum sine bono opere, inane vult nomen induere sine rei ipsius veritate. Non ergo constat Episcopatus in turritis Gebellinorum, transmarinarumve ferarum pileis, non in flammantibus Martorum submentalibus rosis, non in bractearum circumfluentium phaleris, nō denique in glomeratis constipantium militum cuneis, neque in frementibus, ac spumantia fræna mandētibus equis; sed in honestate morum, & sanctarum exercitatione virtutum. Moxque subiungit: *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse.* Hic tantæ vult esse perfectionis Episcopum, vt penè extra naturam loquatur Apostolus. Quis enim in carne constitutus tam cautè viuat, tam se sollicitè vndique circumspiciat, vt reprehendi aliquando nequeat? Væh his, qui & reprehensibiliter viuunt, & locum irreprehensibiliter viuendi adhuc reprehensibilius cōcupiscunt! Ex his nimirum sunt, qui obliuiscentes affectum cognationis, & patriæ, sequuntur castra Regum per ignota, & barbara regna terrarum. Et ad hoc eos impellit pereuntium ambitio dignitatum, quod extorquere non potuit cælestium promissio præmiorum, vt enim non sint domestica facultate contenti, fiunt apud extraneos peregrini: vtq; super alios vel feram arripiant ferulam, durā ipsis propositis exhibent clientelā. Enimuerò facilioris exitus fuerat, si pro honoribus vænaliter acquirendis pecunias semel appenderent, quā tot laborum, tot pressurarum molestias sustinerēt. Nam cū Propheta de viro iusto dicat: *Qui excutit manus suas ab omni munere*, quis eum à munerum pręstatione defendat, qui & semetipsū alienæ seruitutis imperio subiungat, & insuper in diuturnæ expeditionis impensas facultatum suarum lucra profligat?

1. Tim. 3. Qualis debeat esse Episcopus. Ibid. v. 2. Esaiæ 33.

Plane Prophetica illa sententia sic exponitur, vt tria dicantur munerū genera, scilicet munus à manu, munus ab obsequio, munus à lingua. Siquidem munus à manu pecunia: munus ab obsequio obedientia subiectionis: munus à lingua fauor adulationis. Et cùm ab vnoquoque horum manus excutiendas Propheta denuntiet, omnibus his manus implicasse conuincitur, qui nanciscendæ dignitatis ambitu potestatum sublimiū castra sectatur. Nam dum in vehiculis acquirendis, diuersorúmque sumptuum apparatibus, non modica summa profunditur, hic proculdubiò datæ pecuniæ obnoxius

Tria sunt munerum genera. Vide Epist. 2. lib. 4.

inuenitur: qui etiam nuin dubium quin ei & obsequium præbeat, cui factus assecla sub tanto labori, & itineris fasce desudat. Postremò dum domino suo blandiri, eiusque voluntati congruere per omnia nititur, sæpe sibi quibusdam adulatoris fauoribus assentatur. Porrò autem quisquis in dandis, accipiendisve dignitatibus Ecclesiasticis vna duntaxat earum, quæ prædictæ sunt, peste corrumpitur, simoniacæ hæreseos teneri crimine iudicatur. Quam ergo sui afferent excusationem, qui licet verbis non contraxerint vænalis pacta commercij, operatione tamen non vno, sed omnibus his probantur laqueis irretitij? Verumtamen iactant se, & eo gloriantur innoxios, quia nullam talenti summam pro suscipiendis honoribus se pepigere daturos. Sed dic mihi, ô Clerice; quisquis es, si redempto quolibet aureo vase, vel prædio, distractor exigeret, vt retenti apud te vice pretij huiusmodi sibi sedulitatis impendium exhiberes, numquid non postmodum constanter asserere, te quod acceptum est, iusto pretio comparasse? non videlicet quia pecuniam persoluisti, sed quia seruitium præbuisti. Diceres enim, & non fortassis impudenter astrueres, charius emi, dum tanto me labore vexarem, dum toties facultatum mearum sumptus expenderem, quam si semel præfixæ quantitatis pecuniam numerarem. Nequaquam ergo sibi innocentiam spondeant, & à simoniacæ hæreseos maculis se mundos esse confidant, qui licet metalla vibrantia non appendunt, pretium tamen pro suscipiendis honoribus per subiectionis, & obsequij quædam quasi talenta persoluunt. Hæc aduersus eos dicta sufficiant, qui negant se vænalis reos esse commercij, dum tamen fuerint pro dominationis ambitu dura diu seruitute grauati.

*S. R. E. Cardinalium auctoritas.* Vos autem, dilectissimi, quibus hæc, & alia praua datum est ex Apostolicæ Sedis auctoritate corrigere, vosmetipsos cæteris non modò fidelibus, sed & sacerdotibus quamdam viuendi regulam exhibete. In vita nostra legatur quid agi, quid vitari conueniat; ex labiis nostris verba otiosa non effluant, sacerdotalem linguam discreti silentij censura compescat, non ioci soluant, non pectus nostrum lætitia immoderata concutiat. Puerilis ludus abscedat, mordax eloquentia, vrbana dicacitas euanescat. Caueantur scurrilia verba, nec aliquando misceantur fabulosa colloquia. Quomodo enim ex ore sacerdotis oratio ad Deum munda dirigitur, quod videlicet parui sermonis sordibus inquinatur? aut quomodo inter Deum, & homines lingua mediatrix efficitur, quæ iram Iudicis ex proprio reatu & ipsa meretur? In caussam quippe reus supplicationibus vtitur, non intercessor ipse culpabilis inuenitur. Mementote quod sacerdotibus dicitur: *Vos estis sal terræ.* Sed sicut Veritas dicit: *Si sal euanuerit, in quo condietur?* (*Matth. 5.*) Exiguo quippe sale multa dulcescunt, & paruo sacerdotum numero totius Christianæ plebis eruditur, & instituitur multitudo. (*Episcoporũ, & sacerdotum dignitas.*) Sicut enim Episcopi duodecim Apostolorum noscuntur obtinere primatum; ita & sacerdotes Ecclesiæ septuaginta Discipulorum ordinem repræsentant. Quod profectò mansio illa Israëlitici populi in Helim figuratè designat. (*Exod. 15. Num. 33.*) Ibi nimirum duodecim profluebant Apostolici fontes, qui diuini verbi imbribus arentia hominum corda perfunderent: ibi septuaginta virebant palmæ, totidem videlicet Discipuli, qui mundo diabolicæ tyrannidis seruitute depresso, victoriæ Christi palmas inferrent. Illi siquidem fontes palmarum arbores irrigant; quia sacri Pontifices verbis afflant, vnde cæteri sacerdotes Ecclesiæ in spem cælestium præmiorum sine cessatione virescunt. Qui nimirum decuplato septenario numero hoc significare videntur, vt per septiformis gratiæ Spiritum legis decalogus impleatur.

*S. R. E. Cardinales sacerdotum magistri.* Quia igitur, dilectissimi, non modò sacerdotes, sed & sacerdotum vos decet esse magistros; necesse est, vt vita vestra quædam sit linea, & velut adamantis signaculum, quod viuendi cæteris adhibeat formam. Adamantinum quippe sigillum suam cæteris imprimit, à nullis verò metallis imaginem sumit. Cùm igitur ex diuersis mundi partibus aduentantium vobis ingruit multitudo, cùm multimodæ conspersionis homines obstrepunt, cùm morigerari sibi quisque vos importunè compellunt, vultus vester semper idem, sic festiua quadam serenitate resplendeat, ne, quod absit, in aliquo leuitas puerilis erumpat; sic sacerdotalem vultum grauitas matura componat, ne rigorem nimium intuentium infirmitas perhorrescat. Sic alios hilaritatis nostræ dulcedo demulceat, vt seueritas nostra sese in petulantiam, vel lasciuiam non resoluat. Ridere quis, vel leniter loqui incipiens, si nos repente conspexerit, verbum supprimat, ori digitum superponat, territus obmutescat. Sic sic videlicet cum Petro claues Ecclesiæ meritò facti participes, obtinemus: dum nosmetipsos certam viuendi formam, atque signaculum, cæteris fidelibus exhibemus.

---

## EPISTOLA II.

Ad S. R. E. Episcopos Cardinales, habetur tom. 3. estque opusculum 31.

## EPISTOLA III.

Ad Bonifacium S. R. E. Cardinalem Episcopum Albanensem, habetur tom. 3. estque opusculum. 22.

## EPISTOLA IV.

Ad S. R. E. Cardinales, Bonifacium Episcopum Albanensem, & Stephanum Presbyterum.

### *ARGVMENTVM.*

Hanc Epistolam scribit pro quodam sācti Apollinaris Monasterij Abbate, orans Bonifacium, & Stephanum S. R. E. Cardinales, vt illi humanitatē, & clementiam exhibeant. Quamobrem autem, aut qua in re humanitatem ei præstari velit: quia ipse indicat, haud sanè licet diuinare.

*Sedis Apostolicæ sanctis, ac reuerendissimis sacerdotibus Bonifacio, & Stephano, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

NOLO vos lateat, dilectissimi mihi fratres, & domini, quia moderņus iste Iacob,

Rector videlicet Monasterij sancti Apollinaris, nostri montis cacumen irrepsit; imò, qui in planis, ac inoffensis solitus est conuallibus repere, timoris calcaribus concitatus, velut alarum remigio præruptis montium coactus est perniciter inuolare: & qui per plana vix claudicans reptat, scopulosa montium iuga subsiliendo perlustrat. Quapropter obsecro fraternitatis vestræ clementiam, vt qui duo tamquam Petrus & Ioannes claudum, compellitis currere, non aurum sibi, vel argentum, quod vobiscum fortasse non est: sed misericordiam, quam habetis, & abundanter affluitis, clementer exhibete. Consolidentur itaque eius bases, & plantæ, vt de ruina sui loci, vel habitationis excidio non necesse sit trepidare. Prosit igitur illi tam ardui montis subiisse fastigium, & sit vnde Deo gratias referat adhuc suum ingressurus in templum, ambulans, & exiliens, & laudans Deum.

Act. 3.

---

## EPISTOLA V.

### Ad S. R. E. Cardinales, Hildebrandum Archidiac. & Stephanum Presb.

#### *ARGVMENTVM.*

Arcana totius mundi creationis mysteria, & præcipuè Sabbatum, quo die rerum omnium Conditor ab omni opere cessauit, interpretatur. Per Sabbatum autem Christum intelligi docet, in quo huius mundi voluptatibus posthabitis, & terrenarum rerum amore deposito, humana mens quasi feriata felicissimè conquiescit: necessarium tamen esse, vt hanc requiem adipiscamur, animum nostrum à prophanis cogitationibus, & mundi illecebris tamquam ab iniustis possessoribus vindicare, & Christo vero Domino sincerum, illibatúmque reseruare. Ita enim verè Sabbatismus implebitur, dum scilicet & nos in eo, & ille in nobis æternum domicilium statuemus.

*Gemino Sedis Apostolicæ Hildebrando, Petrus peccator Monachus indissolubile vinculum charitatis.*

VVLGARE est, dilectissimi, quia locupletes quilibet vberibus diuitiarum copiis non affluerent, si pauperes sibi vilia saltem munuscula, vel exenia de suis reculis non offerrent. Et sæpè deliciosum quemque tenue pauperis delectat olusculum, atque hoc protinus iacentem stomachum recreat, cui scilicet eatenus quasi languens adipatiiuris edulium nauseabat. Vt quid igitur ego, licet incircumcisus eloquio, pauper ingenio, claros, & eruditos viros verear alloqui; cùm iidem ipsi nobiscum non philosophorum, sed discipuli sint vtique Piscatorum? Præsertim cùm & Paulus dicat: *Sapientibus, & insipientibus debitor sum.* Sed quoniam ego nuper à vobis carne, non corde, quietis amore disiunctus, spirituale proposui Sabbatum colere: libet super hoc Sabbato cum sancta vestra prudentia succinctè quid disputare. Itaque qui Sabbatum celebro, quid mihi de illo videatur, expono.

Rom. 1.

Nullum namque præceptum in tota veteris instrumenti lege reperio tam districtè propositum, tam frequenter indictum, tot admonitionibus inculcatum. Hoc enim non modò sæpissimè inter sanctiones, & ceremonias legis, sed etiam in Prophetarum frequentatur oraculis. *Custodite*, inquit, *diem Sabbati. Omnis homo qui non obseruauerit diem Sabbati, peribit anima illa de populo suo.* Quid ergo per Sabbatum debemus intelligere, nisi Christum? In isto quippe Sabbato requiescimus, cùm in illo solo spem ponimus, cùm hunc toto cordis amore diligimus: ac rerum temporalium concupiscentiam postponentes, à seruilium operum labore cessamus. Vnum scilicet, idemque legis præceptum est, & Sabbatum colere, & præcedentis Angeli vocibus obedire. *Ecce*, inquit, *ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum, quem paraui. Obserua eum, & audi vocem eius, nec contemnendum putes, quia non dimittet cùm peccaueris, & est nomen meum in illo. Quòd si audieris vocem eius, & feceris omnia, quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te, præcedetque te Angelus meus.* Vnde est, quod in prima earum tabula, quæ Moysi datæ sunt, vbi non sunt nisi tria dumtaxat mandata conscripta, hoc tertium inuenitur: Nam postquam illic scriptum est: *Non habebis Deos alienos*; &, *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum*; protinus additur: *Memento vt diem Sabbati sanctifices.* In alia verò tabula, vbi non iam ad diuinam substantiam pertinentia, sed exteriora septem videntur inesse mandata, sic incipit: *Honora patrem tuum, & matrem*; de quo idcircò dicit Apostolus, quòd sit primum mandatum in promissione, quoniam primum in secundæ tabulæ ponitur ordine, alioquin quartum potius deberet dici, quàm primum, in promissione scilicet longæuitatis. Dicit enim alibi: *Honora patrem tuum, & matrem, vt sis longæuus super terram.* Quia ergo per Sabbatum Christus innuitur, rectè in illa tabula Sabbati mandatum ponitur, vbi sola Dei fides habetur. Nam & in ipso mundi nascentis exordio, cùm vnumquemque diem Scriptura mane præfigat, & vespere; iam cùm ad Sabbatum peruenit, neutrum horum nominat: vt illud quasi sine initio esse, vel fine prorsus ostendat. Nam stylus historiæ hunc ordinem tenet: *Factum est*, inquit, *vespere, & mane dies sextus. Igitur perfecti sunt cæli, & terra, & omnis ornatus eorum*; statimque subiungit: *Compleuitque Deus die septimo opus suum quod fecerat: & requieuit die septimo ab vniuerso opere, quod patrarat.* Non enim ad instar aliorum dierum, de creatione Sabbati prius aliquid dixerat, sed sic ad illud quasi iam notum repente prorupit: & dum nec mane eius, nec vesperam dixit, quodammodo nec initium, nec finem habere monstrauit. Ad similitudinem quippe Melchisedech Sacerdotis, etiam Sabbatum Moyses introducit, de quo ad Hebræos dicit Apostolus: *Rex Salem, quod est Rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, nec initium dierum, neque finem habens: assimilatus autem filio Dei manet sacerdos in perpetuum.* Et rectè quæ vnum sub allegorica figura significant, in ipso quoque scriptionis ordine

Exod. 31. Per Sabbatum Christus intelligitur. Exod. 23. Exod. 20. Deut. 5. Ephes. 6. Exod. 20. Gen. 2. Hebr. 7. Comparatio Melchisedech cum Sabbato.

non discordant. Illud quoque ab vtroque non discrepat, quia sicut Melchisedech Rex Salem, Rex pacis dicitur; ita nihilominus Sabbatum requies interpretatur. Igitur hæc duo, quæ pacem, siue requiem suis nominibus exprimunt, congruenter in hunc, qui summa pax est, typica significatione concurrunt. *Ipse est enim pax nostra, qui fecit vtraque vnum.* Et rectè in hoc Sabbato rerum Conditor requieuit, quia in Christo Iesu mediatore Dei, & hominum, Pater omnipotens, quod se posset offendere, penitus non inuenit. In eo denique meritò requieuit, de quo Discipulis audientibus intonuit, dicens: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* In illo siquidem suauiter requieuit, & nos requiescere præcipit. Vnde & in Leuitico dicit: *Sabbata mea custodite, & Sanctuarium meum metuite.* Qui enim Sabbatum, ipse est & Sanctuarium. *In quo* videlicet *habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter*, & de quo idem dicit Apostolus: *Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.* Sed & eadem in Euangelio Veritas dicit: *Non pro his autem rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt in me per verbum ipsorum, vt & omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in vobis vnum sint.* Et iterum: *Ego in eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum.*

Ephes. 2. Matth. 3. Leuit. 19. Coloss. 2. 2. Cor. 5. Ioan. 17. Ibid. v. 23.

Sed qualiter homo valeat consummari, quomodo debeat perfici, libet succinctè perstringere, prout in ipso mundanæ creationis datur ordine reperiri. Nam quia homo, μικρόκοσμος hoc est, minor mundus asseritur, necesse est vt ad suæ plenitudinis incrementa contendens, ipsam mundanæ conditionis speciem imitetur, vt sicut visibilis, atque corporeus hic mundus per suarum molem, ac multitudinem consummatus est partium; sic & homo noster interior paulatim ad sui plenitudinem veniat per augmenta virtutum. De qua nimirum plenitudine spirituali dicit Apostolus: *Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.* Age igitur, dixit Deus: *Fiat lux.* Tunc autem in homine dicitur, vt lux fiat, cùm datur, vt illuminatio sibi credulitatis infulgeat. Prima quippe mentis lux fides est. Vnde iam fidelibus dicit Apostolus: *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino:* & hoc est primum in lege præceptum. *Audi Israël: Dominus Deus tuus, Deus vnus est.* Tunc itaque in homine primus dies fit, cùm nouus ad fidem venit.

Homo ritè perfici poterit, si mundi creationem contempletur. Ephes. 4. Gen. 1. Fides est primus dies in homine. Ephes. 5. Deut. 6.

Secundo die fecit Deus firmamentum, quod est cælum, fecitque diuisiones aquarum, vt aliæ per inferiora defluerent, aliæ in superioribus remanerent. Quid autem firmamentum, nisi robur est scripturarum? Vnde legitur, quia cælum in die iudicij plicabitur sicut liber. Quid autem aquæ inferiores, nisi multitudines hominum? Quid superiores, nisi chori sunt Angelorum? Angeli enim scripturarum cælum non habent super se, sed sub se: quia non egent, vt verbum Dei legentes audiant, quia ipsum Deum præsentem manifestè conspiciunt, & in eius semper amore flammescunt. Cùm igitur homo per firmamentum, hoc est, per cælestis eloquij documentum iam incipit inferiores aquas, superioresque diuidere, id est, carnalia à spiritualibus, terrena à cælestibus separare; iam in eo secundus fit dies, quia non modò fidei lucem, sed & rerum incipit habere discretionem.

Isaiæ 34.

Deinde dixit Deus: *Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt, in locum vnum, & appareat arida.* Facta igitur diuisione inter terrena, sicut dictum est, atque cælestia, necesse est vt humana mens hæc eadem terrena adhuc inter se minutius diuidat: & sic reprobos homines huius terrenæ sapientiæ salsugine prurientes, à iustis fontem fidei sitientibus, tamquam ab arida mare decernat. Infideles enim, siue carnales quilibet amaris tentationum fluctibus quatiuntur, & tamquam procellosis cupiditatum, vel arrogantiæ tempestatibus intumescunt. Sancti verò quique, ac iusti velut arida Deum sitiunt, & tamquam ferax terra virentes bonorum operum fructus germinare contendunt. Ideoque præcipit Deus, vt eodem die germinaret terra herbam virentem, facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum. Quisquis ergo hæc solerter exequitur, quisquis hæc subtiliter meditatur, huic proculdubiò tertius iam dies exoritur. Vnusquisque ergo se ab amara carnaliter sapientium salsugine diuidat; fontem vitæ Deum, factus arida, medullitus sitiat, bonorum fructuum germina proferat; vt sibi dies tertius illucescat.

Secundus dies, rerum discretio. Tertius dies, sanctorum operũ exercitium.

His enim ita compositis, & salubriter ordinatis, anima hominis quasi dimotis, atque sopitis tenebris vitiorum, incipit radiare nitore virtutum. Atque ideò dicitur, quia quarto die facta sunt luminaria in firmamento cæli. Quid est enim quia prius germinat terra, & protinus luminaria sunt creata, nisi quia prodeunte germine boni operis, lux in anima copiosior oritur, vt imitari valeat sui vestigia Redemptoris? Acceleret ergo terra mentis humanæ spiritualium segetum germinare prouentum, vt rutilantibus intimæ lucis radiis illustretur; quatenus dum quarti diei luce perfruitur, etiam ad contemplanda cælestia more spiritualium volucrum rapiatur.

Quartus dies, splendor virtutum.

Vnde est, quòd in quinto die creati sunt pisces, per quos designantur ij, qui baptismatis sacramenta suscipiunt; volucres etiam, qui significant eos, qui virtutum pennis ad cælestia se contemplanda suspendunt. Quintum ergo diem cum volucribus habet quisquis sæculi huius amore contempto, quasi dedignantur cænum calcare terrenum, ac per contemplationis gratiam ad cælestis gloriæ se prouehit appetitum. Hic itaque non iam in terra graditur, sed per aërem volat: quia terrena quæque despiciens, ad cælestia sitibundus anhelat. *Sitiuit*, inquiens, *anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Hic ergo quasi vir perfectus ad sui Conditoris meritò formatur imaginem, nimirum qui tantam spiritualium charismatum possidet dignitatem; vt non iam solummodò quorumlibet normam præcipiatur tenere Sanctorum, sed & ipsum Dei, in quantum fas est, imitari conetur exemplum. Sicut dicit Apostolus: *Estote imitatores Dei sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos.* Differentia quippe erat inter Paulum qui imitabatur Christum; & eos, quos prouocabat ad imitandum seipsum: *Imitatores*, inquit, *mei estote, sicut & ego Christi.*

Quintus dies, desiderium rerum cælestium. Psal. 41. Ephes. 5. 1. Cor. 11.

Vnde sexta die creatus est homo ad sui similitudinem Creatoris. Quod vtique sicut tunc factum est per humanæ conditionis exordium, ita nunc agitur per instaurationis intimæ sacramentum. Hic præthereà inter omnia terræ, aquæ, simul & aëris animantia quasi Monarchiam accipit, & quendam sublimioris excellentiæ principatum; quia vir quisque perfectus, ac virtutibus consummatus nouit de singulis rectum proferre iudicium. Sicut Apostolus ait: *Spiritualis autem iudicat omnia, ipse autem à nemine indicatur.* Hic itaque Deus

Sextus dies de singulis rectum proferre iudiciũ. 1. Cor. 2.

Vir sanctus est Dei thronus.

omnipotens virum mundo scilicet mortuum, sibique viuentem, suum constituit thronum, ac per eum sæpe iustitiæ suæ promulgat edictum. Hinc est etiam, quòd ordo ille Angelicus per quem frequentius iudicia sua decernit omnipotens Deus, thronus vocatur; quia in eis summus arbiter præsidet, cùm iudicia per eos æquitatis exercet. Perfectum itaque virum Deus suum constituit solium, vt in eo suauiter requiescat. Vnde per Prophetam, *Super quem*, inquit, *requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, & mansuetum, & trementem sermones meos?* (Esaiæ 66.)

Quid per vespere, & mane.

Et notandum, quòd per vnumquemque diem dicitur: Factum est vespere, & mane: vespere scilicet ipsa boni operis est perfectio, mane verò lux mentis. Nam cùm bonum opus peruenit ad perfectionem, tunc in operantis mente lux gratiæ spiritualis exoritur; vt dum lucidum opus foris exequitur, intrinsecus ipse gratia Spiritus illustretur.

vij dies & Sabbatum quo Deus in homine, & homo in Deo quiescit.

Sic itaque peruenitur ad Sabbatum, in quo Deus & ipse consummatis operibus requiescit, & hominem requiescere præcipit. Hoc itaque modo & homo fit Sabbatum Dei, & Deus Sabbatum hominis; cùm & ipse in Deo, & Deus requiescit in eo. *Manete*, inquit, *in me, & ego in vobis.* (Ioan. 15.) Ipse quippe nobis & intemporale tempus, & illocalis est locus. Illocalis scilicet, quia non circumscribitur; intemporalis, quia numquam finitur. Tempus itaque nobis est, dum dicit: *Nonne duodecim horæ sunt diei?* (Ioan. 11.) Se scilicet diem, duodecim autem horas totidem didicit Apostolos. Locus verò illic indubitanter exprimitur, vbi Propheta cùm præmisisset; *Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient*; protinus addidit; *Filij seruorum tuorum habitabunt ibi*, (Psal. 101.) haud dubium quin inte. Fecit itaque Deus cælum, & terram, & requieuisse non dicitur: fecit germinantia terræ, & luminaria cæli, & requieuisse non dicitur: Fecit omnia, quæ pascuntur in terris, vel quæ mouentur in aquis, & in omnibus his nusquam legitur requieuisse; sed plasmato ad imaginem suam homine, Sabbatum protinus quietis illuxit, & sic vniuersitatis Conditor requieuit; & cùm ipse per Prophetam dicat; *Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum*; (Esaiæ 66.) quod in illorum conditione non dicitur, in sola hominis conditione quieuisse perhibetur; & vt magis ac magis insignem huius diei stupeas dignitatem, dicit Scriptura: *Quia benedixit Deus diei septimo, & sanctificauit illum, quia in ipso cessauerat ab vniuerso opere suo*: (Gen. 2.) quod in cæteris diebus fecisse nullo modo reperitur. Quid est enim Deo Sabbatum sanctificare, nisi templum sibimet in sancti atque perfecti viri mente construere?

Mens viri perfecti est templũ Dei.

Sicut & Apostolus, *Templum*, ait, *Dei, quod estis vos, & Spiritus sanctus habitat in vobis.* (1. Cor. 3.)

Porrò autem sicut de Sabbato diximus, ita quoq; ratio exigit, vt de tẽplo dicamus; quia & Deus templum hominis, & homo est templum Dei; sicut in Apocalypsi Ioannis dicitur: *Templum non vidi in ea.* (Apoc. 21.) Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, & agnus. Templum itaque hominis Deus, templum Dei fit homo. Hoc hominis templum spiritualis est paradisus, mens scilicet sancta, mens perfecta, mens munda, atque ad sui Conditoris imaginem signanter expressa.

Viri sancti anima est paradisus, & quomodo.

Hæc, inquam, mens, siue rationalis anima, iure dicitur paradisus, quæ & cælestium charismatum est fluentis irrigua, & tanquã fertilium arborum, vel herbarum, sic virentibus sanctarum virtutum vernat germinibus adornata. Fons enim ille, siue fluuius, qui illic dicitur egredi de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, quique diuiditur in quatuor capita, ratio mentis est, ex qua velut originali fonte, quatuor virtutes, Iustitia videlicet, Fortitudo, Prudentia, & Temperantia, quasi totidem salutiferi gurgites profluunt, qui terram nostri cordis fertilem reddunt. Lignum verò vitæ ij s bonorum est sapientia, de qua & Salomon ait, *Lignum vitæ est his, qui apprehenderunt eã, & qui tenuerit eam beatus.* (Prou. 3.) Lignũ verò scientiæ boni, & mali, transgressio est legis indictæ, experimentumque miseriæ. Sed quia nobis propositum non est exponere cuncta per ordinem, sufficiat hæc succinctè, quæ huic negotio competunt, prælibasse.

Viri reprobi anima est infernus.

Notandum verò, quia & reproba cuiuslibet anima fit confusio tartari: & sancta, munda, atque perfecta, species paradisi. Mẽs enim odiosa, cupida, curis tantummodo sæcularibus dedita, libidinis igne succensa, nonne tibi videtur infernus, in quo videlicet & diabolus habitat, & concupiscentiarum ignes æstuare non cessant? Illic enim de luxuria sulphureus fœtor oboritur, & de cogitationum crebrescentium tenebrosa caligine, tamquam teterrimi fumi volumina generantur. Nam dum hoc amat, illud timet; in aliis gaudet, hoc odit; illud auidè concupiscit; fit infœlix mens, suspecta semper, & vaga, curiosa, anxia, simul atque sollicita, quæ curis impellentibus in multa diuiditur, diuersarúmque passionum morsibus laceratur. Hæc itaque flebilis anima gehenna facta est, tartarus, & infernus, quam & cruciant tormenta curarum, & vitiorum vastat incendium. At illa, quæ Creatoris sui luce perfruitur, quæ vernantibus virtutum spiritualium germinibus decoratur, quam denique fons sapientiæ profluentibus ex se quatuor gurgitibus irrigat, atque ad proferendos bonorum operum fructus cælestis gratię madore fœcundat. Hęc proculdubiò paradisus, hæc est hortus deliciarum, de qua Dominus per Esaiam dicit: *Effundam spiritum meum super semen tuum, & benedictionẽ meam super stirpem tuã, & germinabunt inter herbas quasi salices iuxta præterfluentes aquas.* (Esaiæ 44.) Tunc illi, quod per Osee Prophetam promittitur, efficaciter adimpletur: *Ero quasi ros. Israël germinabit quasi lilium, & erumpet radix eius vt Libani: ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius, & odor eius vt Libani. Conuertentur sedentes in vmbra eius; viuent tritico, & germinabunt quasi vinea; memoriale eius sicut vinum Libani.* (Osee vlt.) Hanc igitur animam sicut de Sabbato legitur, Deus omnipotens sanctificat, & benedicit, & in ea delectabiliter requiescit. Hæc siquidem verè Sabbatum, hæc templum, hæc sui Creatoris est sanctuarium.

Porrò autem sicut Ægyptum percussit plaga muscarum, Israëliticus autem populus accepit in munere Sabbatũ, ita semper & reproba mens auidè per mundi huius negotia inquieta diffunditur, (Exod. 2.) & anima sancta in sola sui Redemptoris quietudine delectatur. Hinc est, quòd non alibi, sed in Reblatha Rex Babylonis Sedechiæ filios trucidauit, & post eiusdẽ oculos eruit. (4. Reg. 25.)

Sedechiæ captiuitas mysticè declaratur.

Planè dum Scriptura sacra Sedechiæ captiuitatem narrat, ordinẽ captiuitatis internæ denuntiat. Rex quippe Babylonis est antiquus hostis, possessor intimæ confusionis, qui prius filios ante intuentis oculos trucidat, quia sæpe sic bona opera interficit, vt hæc se amittere ipse, qui captus est, dolens cernat. Nam gemit plerumque animus, & tamen carnis suæ delectationibus victus, bona quæ genuit, amans perdit ea, quæ patitur, damna considerat, nec tamen virtutis brachium contra Regem Babylonis leuat; sed dum videns nequitiæ perpetratione percutitur, ad hoc quandoque peccando perducitur, vt ipse quoque rationis lumine priuetur. Vnde Babylonis Rex

extinctis prius filiis, Sedechiæ oculos eruit, quia malignus spiritus subductis prius bonis operibus, post intelligentiæ lumen tollit. Quod rectè Sedechias in Reblatha patitur. Reblatha quippe, multa hæc, interpretatur. Ei namque rationis lumen meritò clauditur, qui sanctæ quietis rigore postposito, per negotia mundana raptatur. Iure in Reblatha cæcus efficitur, cùm contempto vno, per multa vagus, & impatiens animus dissipatur. Israëlitica igitur anima sabbatizat, dum remota a negotiorum sæcularium strepitu, lectionibus, & orationibus vacat; Ægyptiaca verò muscarum ingruentiũ infestatione percellitur, dum terrenorum actuum inquietudine delectatur. Quid est enim in hac vita laboriosius, quàm terrenis desideriis æstuare? Quid quietius, atque suauius, quàm huius sæculi nihil prorsus appetere? ait Salomon: *Muscæ morientes perdunt suauitatem vnguenti*; quia cogitationes superfluæ quæ assiduè in animo carnalia cogitante nascuntur, atque deficiunt, eam suauitatem, qua vnusquisque intrinsecus per Spiritum vnctus est, perdunt. Vnde cum miro pietatis opere ad cor veritas venit, prius ab eo cogitationum carnalium æstus eiicit, & post in eo virtutum dona disponit. Quod bene nobis sacra Euangelij historia innuit, in qua dum ad resuscitandam filiam Principis Dominus inuitatus dicitur, protinus additur: *Et cùm eiecta esset turba, intrauit, & tenuit manum eius, & surrexit puella.* Foras ergo turba eiicitur, vt puella suscitetur, quia si non prius à secretioribus cordis expellitur importuna sæcularium multitudo curarũ, anima quæ intrinsecus iacet mortua, non resurgit. Nam dum se per innumeras terrenorum desideriorum cogitationes spargit, ad considerationem sui sese nullatenus colligit. Nullus quippe sapientiam, quæ Deus est, plene percipit, nisi qui ab omni se abstrahere actionum carnalium fluctuatione contendit. Vnde aliàs dicitur: *Sapientiam scribere in tempore otij, & qui minoratur actu, ipse percipit eum.* Quia ergo sine cultu, & obseruatione Sabbati esse Israëlitæ non possumus, celebremus spiritualis otij Sabbatum, vt non sicut Ægyptij perturbemur ab ingruentium importunitate muscarum. Nam quia, donante diuina clementia, iam pressuri peruenimus in Israëliticam terram, non est fas Israëlitarum ignorare culturam; ne si eorum ceremonias non addiscimus, cruentis leonum inuisibilium dentibus exponamur. Sicut enim sacra Regum testatur historia, nuntiatum est Regi Assyriorum: *Gentes, inquit, quas transtulisti, & habitare fecisti in ciuitatibus Samariæ, ignorant legitima Dei terræ.* Et immisit in eos Dominus leones, & ecce interficiunt eos, eo quòd ignorent ritum Dei terræ. Quisquis autem, qui in spirituali constitutus est ordine, sic Deo deseruit per exterioris habitus speciem, vt tamen sæcularis vitæ non deserat vetustatem: hic quodammodo vnius Dei cultum, ac ceremonias ignorare perpenditur, & quasi diis pluribus deseruire conatur. Vnde & de illis quoque dicitur: *Quia cùm Dominum colerent, diis quoque suis deseruiebant, iuxta consuetudinem Gentium.* Dominum quippe, & deos Gentium quodammodo colere quisque conuincitur, si sic sacri ordinis in quo est officium administrat, vt tamen à negotiis secularibus, & carnalis vitæ consuetudine non recedat. *Nemo*, inquit Dominus, *potest duobus dominis seruire.* An quia tolerabilius videtur quempiam carnaliter viuere, vel obsequia mundo seruitutis impendere, quàm iuxta ritum Gentium dæmonibus immolare? Sed idem Propheta, qui dicit: *Omnes dij Gentium dæmonia*; dicit

Eccl. 10. — Matth. 9. — Eccl. 38. — 4. Reg. 17. — Ibid. v. 33. — Math. 6. — Psal. 95.

A etiam: *Maledicti qui declinant à mandatis tuis.* Idem Apostolus, qui dicit: *Quis consensus templo Dei cum idolis?* dicit etiam: *Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt.* Et iterum: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus; vt ei placeat, cui se probauit.* Malignus etiam spiritus, qui auctor est idoli, dicitur princeps mundi. Et Iacobus: *Quisquis*, ait, *amicus est huius mundi, inimicus Dei constituitur.* Quid ergo differt, vtrum per sacrilegas hostias, siue per reprobam vitam ad Dei inimicitias prauus quisque prorumpat? Sicut ergo iam diximus, nil prodest, quod terram Israël inhabitare jam cœpimus, nisi vnum, & solum Deum Israël sine Gentilium Deorum admixtione colamus. Quæ autem est terra, quam dicimus, nisi illa, quam significabat Naaman Syrus, cùm diceret Elisæo, *Obsecro*, inquit, *concede mihi seruo tuo, vt* B *tollam onus duorum burdonum de terra?* Quid autem per allegoriam Naaman Syrus, nisi genus designat humanum? Sicut enim Naaman ante leprosus, mox vt septies aqua Iordanis abluitur, ab omni lepræ squalore purgatur: ita mundanus populus septem charismata illius columbæ percipiens, quæ supra Dominum in Iordane descendit, per sacri Baptismatis lauacrum contagia deposuit peccatorum. Quid verò terra, quam Naaman postulat, nisi incarnationem significat Redemptoris? Hæc est per mysterium illa repromissionis terra, quæ lac, & mel fluere dicitur. Lac enim de carne fluit, mel de C superioribus venit. Quia igitur in vno mediatore Dei & hominum, & humanitatis lac, & mel diuinitatis inesse cognoscitur; rectè per terram lacte, & melle manantem, incarnationis eius mysterium figuratur. Quod autem ex hac terra onus duorum burdonum petit, quid aliud, quàm duorum Apostolorum, Petri scilicet, & Pauli documenta deposcit? vnde & vnus eorum dicit: *Qui operatus est Petro in Apostolatu circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes.* Et quia non modò Apostolos, sed etiam omnes prædicatores scientiam, & operationem habere necesse est: duos in castellum, quod contra se erat, Dominus discipulos misit, atque, sicut Lucas testatur, in omnem ciuitatem, & locum, quò D erat ipse venturus, geminos destinauit. Quod ergo Naaman de terra sancta duorum burdonum expetit sarcinam, super Incarnatione Dominica genus humanum Apostolicam videtur efflagitare doctrinam; vt hi sagmarij mundo terram inuehant, ex quo ad offerenda sacrificia altare in cõspectu Conditoris fiat. Vnde filiis Israël præcipit, dicens: *Altare de terra facietis mihi.* Altare scilicet de terra Deo facere, est in nostri Redemptoris Incarnatione sperare. Tunc quippe à Deo nostro munus accipitur, quando in hoc altari nostra humilitas, id est, super Dominicæ Incarnationis fidem posuerit, quidquid operatur. Altari ergo de terra oblatum munus imponimus, si actus nostros Do- E minicæ Incarnationis fide solidamus. De quo altari per Esaiam dicitur: *In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti, & titulus iuxta terminum eius Domini. Et erit in signum, & in testimonium Domino exercituum in terra Ægypti.* Quod autem Naaman non ob aliud terram Prophetæ poposcisset, nisi vt ex ea Domino altare construeret, in suis ipse verbis ostendit, cùm illic præsto subiungit: *Non enim faciet vltra seruus tuus holocaustum, & victimam diis alienis, nisi Domino.* In hac ergo terra & nos colamus Deum, non secundùm nostram, sed secundùm legem suam; ne sicut de illis dicebatur, & de nobis valeat dici: *Ignorant legitima Dei terræ.* Secundùm propriam quippe legem Deum colere cernitur,

Psal. 118. — 2. Cor. 6. — Rom. 8. — 2. Tim. 2. — Iacob. 4. — 4. Reg. 5. — Quid per terram Naaman Syri designetur. — Matth. 3. — Mar. 1. — Luc 3. — Ioan. 1. — Incarnatio Domini per terram repromissionis significata. — Galat. 2. — Matth. 21. — Luc. 12. — Exod. 20. — Esai. 19. — 4. Reg. 5. — 4. Reg. 17.

qui specietenus quidem eius mandatis obtemperat; sed in iis, quæ facit ad propriæ vtilitatis commodum principaliter spectat, & dum exteriorem Christianitatis exhibet regulam, sub honestatis quidem colore se palliat; sed ad hoc intrinsecus vt in hac vita prosperetur, anhelat. Tunc autem Deum secundùm eius legem, ac ceremonias colimus, si quidquid eum velle cognoscimus, neglectis omnino, quæ nostra sunt, votis omnibus adimplemus. Si non magnoperè perpendamus, quàm circa nos sit ampla substantia, sed quàm simplex, quàm munda, quàm denique sincera sit intrinsecus conscientia. Si non curamus quomodo sublimes equi nobis insidentibus glomerent gressus, quomodo per auratam videantur insanire ceruicem; sed quomodo non ipsi Deum mereamur habere sessorem. Si non amplectamur mortuum quodcumque metallum, sed in capsidili nostri pectoris recondamus lapidem viuum. Si non in vestibus ornamenta gemmarum, sed in mentibus rutilent margaritæ virtutum. Si in cordibus nostris & puritatis vitrum, & sapientiæ salutaris resplendeat aurum; vt illam iam imitetur ciuitatem, de qua in Apocalypsi per Ioannem dicitur: *Structura muri eius ex lapide iaspide, ipsa verò ciuitas ex auro mundo, simul & vitro mundo; fundamenta muri ciuitatis omni lapide pretioso adornata.* Hæc igitur anima, quæ talis est, proculdubio paradisus est; hæc ille deliciarũ hortus est, cuius inhabitator est Deus. Quæ dum sui conditoris contemplatione perfruitur, ad illam dignitatem, in qua primus homo conditus fuerat, reformatur. Vnde Dominus in Leuitico cùm dicturus esset: *Ponam tabernaculum meũ in medio vestri, & non abiiciet vos vltra anima mea, & ambulabo inter vos, & ero vester Deus, vosq; eritis populus meus* præmisit dicens: *Comedetis vetustissima veterum, & vetera nouis superuenientibus proiicietis.* Vetustissimũ quippe nobis est, primos homines Deũ in paradiso conspicere. Vetus autem Israëliticum populum circumcisionis, ac sacrificiorum ritum, diuersarumque cæremoniarum mandata seruare. Tunc itaque vetustissima veterum mentis ore comedimus, cùm ad instar primi parentis, Dei speciem contemplamur; vetera verò nouis superuenientibus procul abiicimus dum Euangelii gratia coruscante, Mosaicæ legis obseruantiam non curamus. Qui ergo possidere cum Deo paradisi gloriam quærimus, hic necesse est vt ei nosmetipsos prius habitaculum præbeamus; quatenus dum ipse in nobis habitat, & nos in eo, sic studeamus non ignobilis otii, sed laboriosæ quietis Sabbatum colere; vt ex hoc mereamur in diem Dominicum, qui nullo clauditur fine, transire.

Diuinæ legis obseruãtia qualis esse debet.

Apoc. 21.

Anima sancta deliciarum hortus est.

Leuit. 26.

Ibid.

Deus omnipotens dilectissimi, qui vos coram hominibus fecit insignes, tribuat etiam in suis obtutibus legis suæ veraciter esse cultores.

## EPISTOLA VI.

### Ad eosdem Hildebrandum, & Stephanum S. R. E. Cardinales.

*ARGVMENTVM.*

Librum sibi, quem multis laboribus, vigiliisque proximè confecerat, ab Alexandro II. Romano Pontifice subreptum fraude vehementer quæritur; & vt sibi restitui operam dent, Hildebrandum, & Stephanum Cardinales efflagitat.

*Inexpugnabilibus Romanæ Ecclesiæ clypeis Domno suo Hildebrando, & dulcissimo fratri Stephano, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

QVÆRELAM omnipotenti Deo, & vobis, qui eius estis membra, depono de Domino nostro Papa, qui cor meum tam crebro mœrore conturbat, & grandæui iam senis animam ad amaritudinem prouocat. Tulit enim librum nostrum, quem videlicet de paupertatula inopis ingenioli cum magno labore decerpserat, & velut vnicum filium vlnis vterinæ dulcedinis amplectebar; & hunc qualiter tulerit, operæpretium est agnoscatis. Sciebat enim hoc se à me aliter impetrare non posse, domno Abbati S. Saluatoris me præsente tradidit, præcipiens vt transcriberet. Nocte verò, me nesciente, tulit, suisque scriniis infarciuit. Et reuera hoc est munditiæ sacerdotalis ingenium, imo hoc Papalis puritatis est argumentum. Ex his tamen cùm expostulatur, arridet, caputque meum tamquam oleo iocosæ vrbanitatis suauitate demulcet: sacerdotem scilicet deputat histrionem, dum me rebus impugnat, verbis obdulcat. Manus incutit colaphum, os excitatur ad risum. Cui simile Salomon in Prouerbiis. *Sicut noxius est, inquit, qui mittit lãceas, & sagittas in mortem: sic vir, qui fraudulenter nocet amico suo, & cùm fuerit deprehensus dicit: Ludens feci.* Romana porro tradit historia; quia Tiberio Cæsari, quoniã multo se vino sæpius ingurgitabat, dum vocaretur. Claudius Tiberius Nero, dicebant histriones: Caldius Biberius Nero. Ego quoque quia nescio saltare, sed scribere: scribam fortassis aliquando non quod sacerdotem sed quod deceat histrioné. Nam & ego Domini mei nomen facile possem iocoso sale conspergere, nisi hoc mihi tantæ dignitatis excellentia prohiberet. Alexander quippe, leuans angustias tenebrarum interpretatur, sicut in Hebraicorũ nominum interpretationibus inuenitur. Quibus nimirum tenebrarum angustiis quid aliud designatur, quàm tot laboris & calamitatis ærumnæ, quas frenetica rabies, ac furor nobis Cadaloicus intulit? Cadalous planè tenebrarum excitauit angustias, quas iuxta sui nominis etymologiam, Alexander Papa leuauit, quia dum ille sulphureo, vt ita loquar, Æthnææ cupidinis fumo lumen Apostolicæ sedis est aggressus extinguere, omnes nos tenebrarum compulit angustias tolerare. Quamobrem non modò Dominus noster Papa, sed omnes nos in conspectu Cadaloi, dici possumus Alexandri; quia dum ille tenebrarum nobis imponit angustias, cuius sumus participes in labore, merito censemur & nomine. Sed cùm hoc nomen habeat, leuare, illud exprimat, cadere, per hoc, inter leuantem, & cadentem prælium, illum quem Ioannes narrat, ad memoriam cogimur reuocare conflictum. *Factum est,* inquit, *prælium in cælo: Michaël, & Angeli eius præliabantur cum dracone.* De quo etiam paulo post additur: *Et proiectus est in terram draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Satanas.* Ad cuius exemplum & Cadalous de cælo in tartarum cecidit, cùm de Sedis Apostolicæ culmine, quod sperabat, in anathematis voraginem corruit.

Abbas Papiensis S. Saluatoris.

Prou. 26.

Suet. c. 42.

Nominis Alexandri interpretatio.

Cadalous Antipapa.

Apoc. 12.

Ibid. v. 9.

Præterea numquam huius nominis Pontifex Apostolicæ Sedi præsedisse legitur, nisi solus ille

B. Alexander Papa, & Martyr.

Martyr insignis, quem quinto loco à B. Petro in eius cathedra constitutum, per omnia nouimus fuisse membra transfixum. Et quia compellor ad ludum, hoc in Apostolica Sede vocabulum omnia sibi vindicat genera tormentorum; & ab antiqua non degenerat consuetudine, dum hæreditate possidet tribulationem. Imò iuxta nominis huius interpretationem, totus mundus factus est Alexandria, dum vbique terrarum tota vniuersalis Ecclesia sub diuersis pressurarum gemit angustiis constituta. Reproborum scilicet hominum paret hinc inde rapinis, laceratur iniuriis, calamitatum fasce deprimitur, sublatis quotidie possessionibus angustatur; & dum ambages atque tumultus peruersa loquentium patitur, titionum quodammodo tenebris denigratur, dicens per Salomonem: *Nigra sum, sed formosa, filia Hierusalem: nolite me considerare quòd fusca sim, quia decolorauit me sol.*

Deplorat calamitates Ecclesiæ S. Doctor.

Cant. 1.

Sed cùm hæc verba præfatus Dominus noster audierit, fortassis, vt solet, illicò respondebit. Durè loqueris, & quid ego commerui? quid in te graue commisi? Cui non dissimile fuit quod filij Dan dicebant ad Michan, cui nimirum, quæ possidebat, cuncta rapuerant: *Quid*, inquiunt *tibi vis? cur clamas?* Quibus ille respondit: *Deos meos, quos feci, mihi tulistis, & sacerdotem, & omnia quæ habeo; & dicitis, quid tibi est?* Sed quoniam sicut vir sapiens ait: *Musica in luctu, importuna narratio*; licet histrio sim, non libet ludere, dum compellar corde lugere: nec citharam crispare delectat, quem amici codicis iactura perturbat. Reddat ergo librum, si vult possidere librificum. Et propter breuem vitalis articuli seriem, pauperculum eiusdem styli non amittat auctorem. Hoc scilicet merentur impendia tot laborum, tot pericula mortium, cùm illud Prophetæ lugubri cogeremur voce cantare: *Quoniam propter te morte afficimur tota die, æstimati sumus vt oues occisionis?*

Iudic. 18.

Eccl. 22.

Quæ & quæ ita pro Sede Apostolica pertulerit.

Psal. 43.

Rom. 8.

Planè sicut octo beatitudines enumerat Euangelium; sic in legibus suis Tullius octo nihilominus genera describit esse pœnarum. Et quia beatitudines illæ sicut nobis sunt in cognitione, sic vtinam haberentur in opere; nos hîc, iuxta Tullianum ordinem, sola pœnarum genera numeremus: Damnum videlicet, vincula, verbera, talionem, ignominiam, exilium, mortem, seruitutem. Cùm igitur hæc omnia ferè pro Sedis Apostolicæ seruitio pertulerimus, dignum, quæso, est, vt quasi soluto pœnarum debito, nunc eidem Sedi potissimum etiam fœnus iniuriæ persoluamus? Quamquam & beatitudinum Euangelij pro eiusdem Papæ seruitio non omninò videamur expertes. Habemus enim primam, & vltimam, paupertatem scilicet, & persecutionem; harum scilicet beatitudinum copiis abundamus. Romani quippe nolunt Alexandrum, sed ærarium. Hunc scilicet, quem Apostolus reprobat; non eum, qui per Apostolorum, Apostolicorumque Pontificum tramitem currat. Nolunt, inquam, Alexandrum Euangelicam Ecclesiasticæ mensæ pecuniam proponentem, sed sordentis auaritiæ potius æra librantem. Petri respuunt successorem, & alumnum Simonis amplectuntur pro venalitate Spiritus pecunias offerentem. Proinde Dominus noster, quia sua nobis præbere non vacat, non saltem quæ nostra sunt, tollat. Apostolica quippe sententia est: *Non debent filij thesaurizare parentibus, sed parentes filiis.* Sed dum tanto Patri præsumentes obloquimur, quia mensuram nostram insimulantes excessimus, à vobis, dilectissimi, procacibus labiis pœnitentiam postulamus. Inter serui scilicet Dominique litigium debetur & satisfactio delinquenti, & pœnitentia vapulanti.

Matth. 5.

Octo genera diuersa pœnarum ex Tullio.

Alludit ad illud Apost. 1. ad Tim. 4.

Act. 8.

2. Cor. 12.

---

## EPISTOLA VII.

### Ad Hildebrandum S. R. E. Archidiaconum Cardinalem, habetur tom. 3. estque opusc. 32.

## EPISTOLA VIII.

### Ad eundem Hildebrandum S. R. E. Archidiaconum Card.

### ARGVMENTVM.

Conqueritur cum Hildebrando, quòd parum se ab eo diligi comperisset. Primùm, quòd numquam ad se scriberet; deinde, quòd in sermonibus sinistram de se mentionem faceret. Quàm immeritò id sibi accidat ostendit, qui illi pro viribus obtemperare semper studuerit, & maximo amore prosequatur. Ad extremum, Episcopatu se abdicat. Quam rem, scilicet causam, cur se ei Hildebrandus subiratum præberet, fuisse credibile est: nolebat enim in illa temporum necessitate, & bonorum sacerdotum penuria, tam sancto Antistite Ecclesiam orbari.

*Domno Hildebrando Archidiacono, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

MIROR, venerabilis frater, cur sancta mens tua nulla circa me valeat occasione mitescere, vt ne vnum quidem verbum, præsertim quando absens sum, vel ad me, vel de me proferas, quod ad charitatis videatur officium pertinere; sed quandocumque vel ad me legatio destinatur, vel te præsente, sermo quilibet ex me fortassis oboritur, mox paruitatis meæ nomen exploditur, fama conspuitur, leuitas irridetur; ac de me talia proferuntur, quæ & inimicis meis iucunda sit fabula, & mihi confusio luctuosa. Planè postquam Romanæ sum alligatus Ecclesiæ, vtinam tam Deo, vel Petro, quàm tuis cœptis, tuisque conatibus semper obtemperare contendi: & in omnibus tuis certaminibus atque victoriis, ego me non commilitonem, siue pedissequum, sed quasi fulmen inieci. Quod enim certamen vmquam cœpisti, vbi protinus ego non essem & litigator, & iudex? Vbi scilicet non aliam auctoritatem Canonum, nisi solùm tuæ voluntatis sequebar arbitrium, & mera tua voluntas mihi Canonum erat auctoritas. Necvmquam iudicaui, quod visum est mihi, sed quod placuit tibi. Præterea, nomen tuum in quanta benedictione fuerit apud labia mea, saltè Domnum Cluniacensem, qui tibi non est ignotus, inquire. Nam dum super te aliquando disputarē: *Nescit*, inquit ille, *tantum tibi fui amoris inesse dulcedinē,*

Cardinalatum, vt ita dicam, intelligit. B. P. Dam. obsequium in Hildebrandum.

Abbatem Cluniacensem testem aduocat.

*quam profectò, si nosset, incóparabili penes te amore flagrare.* Sed cur ego scriptionis huius articulum protraho, quam te lecturum esse non spero? Certe nemo viuit in carne, cui libentius scriberem, si tu dignareris oculum adhibere. Sed quia spes ista non est, vide quàm accuratus, & limatus sit stylus, qui flores eloquij, quæ resplendeat vrbanitas dictionis. Sed siue videas, siue non videas, ego tibi Episcopatum, quem dedisti, per has litteras reddo, omneque ius, & potestatem à me quæ mihi super eum competere videbatur, abscindo.

Renuntiare vult Episcopatui.

---

EPISTOLA IX.

## Ad eundem Hildebrandum S. R. E. Archidiaconum Card.

### *ARGVMENTVM.*

Iterum cum eodem Hildebrando expostulat, habitam ab eo esse fidem maleuolis quorumdam sermonibus: qui beatum virum in alieno solo Monasterium ædificasse per calumniam asseuerabant. Quod esse falsum manifestè ostendit.

*Immobili columnæ Sedis Apostolicæ domno Hildebrando Archidiacono, Petrus peccator Monachus salutem.*

VBERES ago gratias, venerande frater, quia cùm ad regalis aulæ contenderes apicem, æstuantem circa me vaporare persensi de sacrario tui pectoris charitatem. Nec mirum, cùm Deus ignis dicatur esse consumens, si sancti Spiritus habitaculum quibusdam scintillis erumpentibus videatur ignitum. Nam vbicumque illius itineris mentio mei nominis incidit, memoria mea penes te in benedictione fuit. Quod factum & amicorum meorum mentes erexit, & detrahentium labia dignæ responsionis obicibus oppillauit. Verumtamen* Florentiæ mens tua, quæ contra vaniloquos, ac mendaces cauta consueuit esse semper, & rigida, delinifica quorumdam obtrectatorum esse persuasione mollita. Comitis quippe Guidonis asseclæ cum grege seruili calumniabantur me construxisse cœnobium, ex his vtique prædiis, quæ in clientelæ suæ stipendium ex herili dudum liberalitate concesserant. Cur, quæso, illius tunc sententiæ recordatus non es, qua dicitur: *Cibaria, & virga, & onus asino; panis, & disciplina, & opus seruo?* Vbi mox sequitur: *Laxa manus illi, & quærit libertatem.* Cur & ille tibi versiculus excidit: *Iugum & lorum curuant collum durum, & seruum inclinant operationes assiduæ?* Cur etiam illud tua memoria non recoluit: *Seruo maleuolo tortura, & compedes. Mitte illum in operationem, ne vacet?* Sed quid mirum, si te licet prudentem, & sanctum virum potuit artifex seruitus, & versuta decipere, cùm & prophetico plenum spiritu Dauid, Siba seruus Saul callidè mentiens, compulit à iustitia declinare? *Tu*, inquit, *& Siba diuidite possessiones.* Ille siquidem innocentem Miphiboseth mentitus est contra regiam agere maiestatem; isti me conditionem perhibent proscripsisse seruilem. Sed quæso, frater, numquid Tethgrimus Guidonis huius patruus, qui sine liberis obiit, de tot agris ac villis perexigua saltem, quæ videbantur esse contermina Monasterio legare non potuit? an adhuc obsequentis cunei iudicabitur indignus, cui cùm ex hac ipse vita decesserit, posteritas ei nulla succedit? Huic etiam, qui adiuuit, quia clientes omnia possident; aliquid Deo conferre, de sui iuris allodio non licebit? Censebis, vt ij, qui totandis ad ignem verubus, vel abluendis sunt lebetibus deputandi, sic heriiia bona possideant, vt eorum domini recedentes è sæculo, sanctis Ecclesiis sui iuris impendia non relinquant? Dignum ne perhibes, vt mancipia nostra gerant ora flammantia, vt pretiosi cultus induant ornamenta, nos æstuantis auerni tolerare supplicia? Proh pudor, vt illi fluant, & nos inopia coarctemur? Illi ructent pridiana conuiuia, nos quæramus apud inferos micam? Meritò perdit hæreditatem, qui seruum relinquit hæredem. Excludi meretur à numero filiorum, qui propria salute contempta, sibi substituit seruile mancipium. Obstruatur igitur os iniqua loquentium: & iuxta Prophetam, sepiantur aures spinis à versipellium mendacis detractorum: Qui ad faciem quidem blanda prætendunt, sed intrinsecus virus malitiæ contegunt: & velut apes ore mella ferunt, sed aculeis pungunt. Et quid mirum, si nos; qui ad terram melle manantem contendimus, apum circumuolantium stimulis laceramur? Ad quam profectò terram festinabat ille, qui dicebat, *Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis.*

Huc accedit, quia cùm ad mel terræ viuentium properare contendimus, diuini quoque verbi dulcedinem propinantes, etiam fauos mellis in ore portamus. Scriptum est enim: *De ore prudentis procedit mel.* Et dilectus ad Sponsam, *Fauus*, inquit, *distillans labia tua, sponsa; mel, & lac sub lingua tua.* Quæ rursus de Sponso: *Guttur eius dulcedo, & totus concupiscentia.* Quid ergo mirum, si nos & ad mel properantes, & mel in ore portãtes, examen apum hinc inde circumvolant, vt obtrectationum nos aculeis pungant? Hinc est, quòd Israëliticus ille populus dum ire per desertum ad terram repromissionis properant, prius castrametati sunt, sicut vetus habet editio, in Gai, deinde veniunt in Dibongad. Gai nimirum interpretatur Chaos. Et quid per Chaos, nisi cor intelligitur hominum peruersorum, obscurum scilicet, tetrum atque profundum? Prauum est enim cor hominis, sicut Scriptura dicit, & inscrutabile, & quis hominum cognoscit illud? Dibongad autem significat apiarium tentationum. Post Chaos itaque ad apiarium peruenitur; quia postquam cor obscurum, dolosum, atque profundum, more sui caligo malitiæ, ac fraudis obtenebrat, ad hoc etiam quandoque per iniquitatis augmenta progreditur; vt proximos quosque velut apes, & præsentes assentationis melle demulceant, & absentes obtrectationum aculeis pungant. De Gai ergo in Dibongad, de Chao venitur ad apiarium, quia de fraudulenta malitia tenebrosi cordis prauus quisque progreditur ad infligẽda spicula detractionis. Quid itaque de te dicam, qui quamquàm primò fœderatæ concordiæ circa me iura seruaueris, quandoque tamen & oblatrantium canum neglexisti rictus infringere, & fidem nõ horruisti detrahẽtibus adhibere? *Vituli multi, & tauri pingues obsederunt me; & tu patienter audisti.* Dicam itaque de summæ Sedis Archidiacono, quod de Iacobo tunc dicebatur Apostolo: *O, & iustus errauit.* Sed quoniam & pro fauentibus, & pro lædentibus indiffe-

Deut. 4. Heb. 12.

* ferrur f. vel aliquid simile.

Falsa crimina in B. Petrum Dam.

Eccli. 33.

Ibid. v. 26. Ibid. v. 28.

2. Reg. 19.

Tethgrimus Guidonis Comitis patruus.

Eccl. 28.

Psal. 117.

Prou. 16. Cant. 4. Cant. 5.

Num. 33.

Hier. 17.

Psalm. 21. Ex Egesippo Euseb. hist. Eccl. lib. 2. c. 22.

ranter orandum est, depositæ querelæ calumniam orationis fine concludam.

Deus omnipotens, venerabilis frater, & ex impensæ charitatis officio multiplex tibi præmium reddat: & quod detractoribus consensisti, clementer indulgeat.

## EPISTOLA IX.

Ad Petrum S. R. E. Cardinalem Archipresbyterum Lateranensem, habetur tom. 3. estque opusculum 18.

## EPISTOLA XI.

Ad Desiderium Abbatem sacri Monasterij Casinensis, S. Q. R. E. Presbyterum Cardinalem Tit. S. Ceciliæ.

### ARGVMENTVM.

Desiderium Casinensem Abbatem saluberrimis monitis instituit. Ea sunt, primùm vt sua ipsius errata semper ob oculos habeat, virtutes post tergum; vt aliorum increpationes non molestè ferat, sed amplectatur; vt pro officio suo subditorum culpas non negligat, sed corrigat: absentibus non detrahat, sed in faciem obiurget; ieiunium amet; vt denique sacrificium Christi passionis assiduè celebret.

*Reuerendissimo Abbati Desiderio, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.*

2. Reg. 14. SACRA testatur historia, quoniam Absalon Ioab militiæ principem, vt ad se veniret nuntio discurrente, poposcit; qui tamen venire contempsit. Cumque ad ipsum denuò peteret, sed ille obstinatus, ac rigidus funditus abnuisset, ad agrum illius Absalon protinus misit, messemque hordei, quo plenus erat, ignibus conflagrauit. Præsto Ioab Absalon expostulaturus aggreditur, ille gaudet, quòd eius accessum talibus beneficiis promeretur: nimirum quod petitionibus non obtinuit, læsionibus impetrauit. Ego autem tibi, venerabilis frater, non bis, sed sæpius scripsi: verumtamen vsque hodie ne vnum quidem iota, vt rescribere digna- E reris, extorsi. Ipse quoque pollicitus es, quia mihi Notarium mitteres, qui saltem ea, quæ in te specialiter scripseram, in tui sumptus pergamena transferret. Sed supersedisti penitus vel scribenti rescribere, vel Notarium vt spoponderas, destinare; quorum videlicet vnum charitas exigit, alterum veritas, quasi pro debito persoluatur impellit. Quid igitur faciam? Nam quia dormientem te impingens, & vellicans excitare non valeo, pûgam: & sic saltem, vt euigiles præualebo. Ferulam igitur in te doctrinæ tanquam magister arripiam, & velut supparem, vel clientem hæc, quæ

*Exscripsisse Desiderium Notarij manu B. Doctoris opuscula ex iis quæ in Scholiis dicemus, clarum fiet.*

A tibi fortè, quàm mihi notiora sunt, admonere præsumam. Et hoc sit meum pungere, doctiorem velle docere. Ad hanc fortassis iniuriam expergefactus euigilabis, vt qui charitati denegaueras vicem, lædenti saltem redhibeas talionem: verumtamen quem tu tibi vides hæc hilariter suggerentem, iuniores fratres sibi proculdubiò deputent serio consulentem.

Age igitur, noli frater, quod plerique faciunt, tantummodò si quid est in te virtutis attendere, vt vitia quasi post tergum posita negligas iudicare. Imitare naturalis in Pauone diuersitatis exemplum. Qui nimirum pullinos, & velut ignobiles pedes præ oculis semper habet, insignem verò caudæ pulchritudinem post se spectabilem præbet. B Videt in pedibus rusticum aliquid quod despiciat, ignorat in cauda quod eum mirabilem reddat. In promptu est, vnde se debeat in humilitate deprimere; post tergum gerit vnde valeat, quasi præ cæteris auibus superbire. Tu quoque quodammodo quod in te virtutis est, lateat; si quid verò vitiosum, & correctionis est indignum, ab aspectus tui iudicio non recedat. Fraternæ correctionis zelum noli molestè ferre, sed gratulabundus amplectere, ac velut certę curationis antidotum in animæ languentis interiora diffunde. Memento itaque quod per Salomonem dicitur: *Melior est manifesta correctio, quàm amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.* Et alibi: *Viro*, inquit, *qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus superueniet interitus, & eum sanitas non sequetur.* Illud etiam attende, quod ait: *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur; qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.* Et iterum: *Qui diligit disciplinam, diliget sapientiam; qui autē odit increpationes, insipiens est.* Vitrum nempe, quia visus acumen admittit & quidquid in se latet, exponit, præstantius videretur omnibus esse metallis, nisi percussum facilè frangeretur; sed quoniam ad primum ferientis ictum illico dissilit, talentum vitri vix dodrantem æquat argenti. Rosa purpurea rutilantior videtur esse vermiculo, sed quia nullam fert laboris iniuriam, inter quisquiliarum D stipulas deputatur.

*Virtutes post tergū, vitia ob oculos habenda.*

*Pauonis exemplum.*

*Fraterna correctio amplectenda.*

*Prou. 27.* *Prou. 29.* *Prou. 28.* *Prou. 12.*

Porrò autem quia sancti Conuentus Rector es constitutus, noli dissimulare culpam; sed mox vt emerserit, adhibe disciplinam, vt cum Phinees te zelus ad æterni sacerdotij iura promoueat, non cum Heli sub torpore desidiæ ignobiliter oscitantem vltio repentina percellat. Vnde per Salomonem dicitur: *Noli subtrahere à puero disciplinam. Si enim percusseris eum virgâ, non morietur. Tu virgâ percutis eum, & animam eius de inferno liberabis.* Verumtamen caue ne nimius disciplinæ rigor duritiam contrahat, & immoderatus zeli feruor vertatur in iram, ne videlicet dum culpæ rubigo detergitur, vas tenerum confringatur. Vnde & Salomon ait: *Noli esse amicus homini iracūdo, neque ambules cum viro furioso, ne fortè discas semitas eius, & sumas scandalum animę tuæ.* Aliter: *Melius est habitare in terra deserta, quàm cum muliere rixosa, & iracunda.* Nonnulli planè cùm per impatientiæ fomitem à fratrum charitate resiliunt, hoc, quod Paulus & Barnabas propter Marcum discipulum ab inuicem discesserunt, in defensionis suæ testimonium vertunt. Quod vtique constat non discordiæ vitio, sed diuinæ dispensationis factum esse iudicio, vt nimirum sancti Apostoli tamquam grana tritici eò spargendæ fidei vberiorem messem redderēt, quò procul eos ab inuicem dissensionis aura perflaret. Absentibus nunquam detrahas, sed eos in faciem,

*Num. 25.* *1. Reg. 4.* *Prou. 23.* *Prou. 22.* *Prou. 21.* *Act. 15.*

prout res dictauerit, competenter obiurga. Hinc est quod in Prouerbiis legitur: *Remoue à te os prauũ, & detrahẽtia labia sint procul à te.* Et in Ecclesiaste: *Si mordeat*, inquit, *serpens in silentio, nihil eo minus habet, qui occultè detrahit.* Vir etiam sapiens ait: *Susurro, & bilinguis maledictus est, multos conturbauit pacem habẽtes*; Audienti verò dicit: *Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam; & ori tuo facito ostia, & seras auribus eius.* Aduersus linguam nequam aures nostras spinis sepire præcipimur, vt detrahẽtes quosque spinosæ responsionis aculeo retundamus.

Absentibus non detrahendũ, sed in faciem sunt obiurgandi. Prou. 4. Eccl. 10. Eccl. 28. Ibid. v. 28.

Ama ieiunium, vt dum inedia corpus atteritur, anima cælestis gratiæ pinguedine saginetur. Et serpens ille, qui comedentem hominem cibi telo prostrauerat, ieiunanti nunc per sobrietatis arma succumbat. Serpens enim, sicut perhibent qui scrutandis rerum naturis subtiliter insudarunt, si ieiuni hominis sputum gustet, protinus moritur. Cùm ergo tanta sit ieiunij virtus in hanc bestiam, quæ corporaliter repit: quanto vehementior in illum draconem vigere credenda est, qui inuisibiliter serpit? Sed vt colubrum hunc valeas efficacius rumpere, sacrificij salutaris hostiam satage frequenter offerre: vt dum ora tua Christi perspexerit cruore rubentia, territus contremiscat, præsto diffugiat; & sacramento quo captiuatus est, propius accedere non præsumat. Sic effœtis continuò viribus corruat, & in scrobe suæ malitiæ quantum ad te perpetuò conditus delitescat. Sed iam calamo silentium impero, quia ipse me in huius præsumptionis audacia reprehendo, & quasi misso in messem igne protinus fugio, ne deprehendar vberis agri prouentus exurere, qui spinas tantum, & arbusta debueram siluestria conflagrare.

Ieiunij vis. Gen. 8. Plin. l. 28. cap. 4. Serpentis natura. Sacrosanctum Missæ sacrificium sæpius offerendum.

---

## EPISTOLA XII.

### Ad eumdem Desiderium Abbatem, & Cardinalem.

### ARGVMENTVM.

Hæc epistola, vt prior tota parænetica est. Adhortatur enim eumdem Desiderium, vt Monasterij sibi commissi curam indefessè gerat, assentationes fugiat, de se abiectè sentiat; Monachos, eosque præsertim, qui simpliciores sunt, ad viam perfectionis dirigat, & denique seipsum ad contemplationis culmen erigat.

*Domno Desiderio Venerabili Abbati, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

Licet ignis circumposita quæque corripiat, se tamen super se naturaliter erigit, ac semper in superiora contendit: & fraternus amor, qui in meis circa te visceribus æstuat, nequaquam te solo contentus, in te constituit finem, sed per te quoque in communem transfertur Auctorem. Est enim amor inutilis, aridus, & insulsus, qui sic se occupat circa proximum, vt non etiam porrigatur in Deum. Et quamquam principalis sit amor Dei, per amorem tamen proximi, quem conspicimus, peruenimus ad amorem Dei, quem non videmus. Interim itaque dum te cominus attendo, quem diligo, ad illum semper oculos leuo, ad quem tecum simul attingere concupisco. Confere igitur, & innecte manus; atque vt laborem alleuiemus itineris, mutuis nos adhortationibus incitemus. Tu autem, quia regendi præstantissimi Monasterij nexibus obligaris, caue ne in huius viæ laboribus, vel pusillanimis te lassitudo retardet, vel assentantium delenifica verba robur animi malè consentientis eneruent. Illud itaque ad memoriam reuoco, quod de Tobia viro iusto Scriptura testatur: *Contigit*, inquiens, *vt quadam die fatigatus à sepultura veniens domum, iactasset se iuxta parietem, & obdormisset, atque ex nido hirundinum dormienti illi callida stercora insisterent super oculos eius, fieretq; cæcus.* Fatigatus a sepultura, dum se vel effractis viribus proijcit, lumẽ amittit. Illæsũ quippe cordis oculum seruat, quisquis in bonis operibus infatigabilis perseuerat; cùm verò pusillanimiter frangitur, non immeritò luce priuatur. Hinc enim scriptum est: *Væ iis, qui perdiderunt sustinentiam!* Hinc Paulus ait: *Vigilate state in fide, viriliter agite.* Quid verò leuiter volitantes hirundines, nisi leues adulantium, & blanda loquentium significant mores? Qui dum blandiloquij sui suauitate demulcent, dum adulationis oleo caput audientis impinguant, interiores oculos, ne solita luce perfruantur, excæcant: *Corripiet me iustus*, inquit, *in misericordia, & increpabit me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Et tãquam stercus oculis ingerunt, dum lenocinantis eloquij quemlibet blanda verbositate perungunt. A quibus scilicet hæc sæpè dicuntur: *Viue dum viuis, recrea corpus edulijs; ne si se districtius atterat, tot oppressa laboribus caro fragilis mox succumbat.* Persona tua clementioribus excolatur induuijs, vt eius quam tenes, seruetur genium dignitatis. Agglomeretur lateribus tuis in modum cunei turba clientium, vt dum te commeantium multitudo condecorat, tam sublimis honor officij non vilescat. Sed si nobis hæc diabolicæ malignitatis amaritudo detegitur, tentationis ingestæ caligines funditus euanescunt. Vnde & illic dicitur: *Tunc sumens Tobias de felle piscis, liniuit oculos patri suo; moxq; cæpit albugo ex oculis eius, quasi membranam oui egredi, statimque visum recepit.* Fel etenim piscis est malitia Beethmoth, qui caput est, & initium totius iniquitatis. Cæcus itaque felle piscis oblinitur, & protinus cæcitas effugatur: quia cùm amaritudo diabolicæ versutiæ nostris oculis ostensu proponitur, tenebrarum mox caligo propellitur; & lux interior, quæ velut eclipsim passa fuerat, reformatur.

1. Ioan. 4. Per amorem proximi peruenimus ad amorem Dei. Tob. 2. Eccl. 8. 1. Cor. 16. Adulationes excæcant oculos interiores. Psal. 148. Ecclesiarum superiorib. congruunt ornatæ vestes, & seruorũ copia. Tob. 11. Diabolus caput est, & initium totius iniquitatis.

Et notandum quod dicitur, quia prius albugo de oculis est illius egressa, & sic lux illico reparata. Ille quippe in oculis gerit albuginem, qui de se sanctitatis habet opinionem. Quisquis ergo recuperare vult lucem, amputet à se prius affectatæ æstimationis albuginem, vt se non abneget peccatorem, qui peccati vult euadere cæcitatem. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Isti sunt oculi, de quibus in Canticis dicitur: *Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet.* Quia licet sancti nunc Creatorem suum per gratiam contemplationis aspiciant, latet tamen adhuc magnum aliquid, ad quod in hac corruptibili carne humanæ mentis acies non aspirat. Vbi mox sequitur: *Capilli tui sicut greges caprarum, quę ascenderunt de Galaad.* Sicut enim per oculos Ecclesiæ Doctores intelliguntur, qui ad videnda inferioribus membris summa ac spiritualia sunt prælati, sic etiam per capillos, gregesque caprarum designantur simpli-

Quid sit in oculis gerere albuginem. Matt. 5. Cant. 4. Expositio. Oculi tui columbarum, &c. Ibid. v. 1.

ces, & subiecti. Qui nimirum & si præ simplicitate mystica quæque, ac summa penetrant, multitudine tamen, & compositione sua sanctam Ecclesiam, velut capilli caput, exornant. Capra, quia plerúmque cum peccato offertur, figura peccati: *Galaad acervus est testimonij.* Per Galaad ergo Christum, cui sanctorum omnium multitudo perhibet testimonium; per capillos verò, vel caprarum greges, multitudinem intelligimus subiectorum. Greges ergo caprarum ascendunt de monte Galaad; quia sanctorum omnium multitudo de Christo, quem sibimet faciunt fundamentum, conscendere satagunt excelsa virtutum. Sed cur hoc exemplum oratio deduxit ad medium, nisi vt tu intelligas, quia quantum distat inter oculos, & capillos, tantum ferè in contemplationis studio inter prælatos distare debeat, & subiectos? quatenus tu eorum, qui tibi commissi sunt, oculus, tu spiritualibus studiis sis intentus, & videas non modò tibi, sed & sibi. Hinc frequenter exoritur inundatio fletuum, salubris compunctio lacrymarum. Hinc est quod in Genesi legitur: *Iste est,* inquit, *Ona, qui inuenit aquas calidas in solitudine, dũ pasceret asinos Sebeon patris sui.* Hoc planè quantum ad litteram, vanum videtur, & friuolum. Quid enim ad sacram Scripturam pertinet, vt referat, quia custos asinorum aquas reperit in deserto? Sed vbi in litteris nulla videtur vtilitas, ad spiritualem intelligentiam necesse est mens recurrat. Quid est enim per figuram, Ana in solitudine patris sui asinos pascere, nisi spiritualem quempiam virum, cui Deus pater est, simplices fratres sub disciplinæ remotioris studio custodire? Et quid est aquas calidas inuenire, nisi in compunctionis lacrymas, quæ de feruore sancti Spiritus eliciuntur, erumpere? Nam & ipsa interpretatio nominum huius figuræ non refugit intellectum. Onam siquidem dolor, vel tristitia eorum, siue etiam mussitatio, vel murmuratio interpretatur. Quisquis enim compunctionis dolore tristatur, quasi sub quadam querula mussitatione aduersum prauitatem vitæ suæ murmurare compellitur. Sebeon autem interpretatur, stans in æquitate, quod Deo congruere nemo prorsus ignorat. Ipse quippe in æquitate principaliter stat, qui à iustitiæ rectitudine nulla necessitate coactus exorbitat. Onam ergo dum patris sui Sebeon asinos in solitudine pascit, aquas calidas reperit, quia quisquis se per vitæ rectitudinem Deo filium exhibet, ac de peccatis suis medullitus dolet, dum se reddit in peruigili fratrum cura sollicitum, diuino munere percipit gratiam lacrymarum. Nam & beata illa Peccatrix prius pedes Domini vnguento perunxit, postmodum etiam alabastrum vnguenti pretiosi super caput recumbentis effudit. Caput Christi Deus, pedes Christi serui Dei. Sicut enim illa dum humanitati Christi dependit obsequium, ad diuinitatis attingere meruit intellectum; sic nimirum, sic Doctor Ecclesiæ dum Christi membra custodit, contemplandæ diuinitatis gratiam percipit. Præterea nonnulli sunt simplices fratres, qui quid sit contemplatio nesciunt, atque ideo in spiritualibus studiis se exercere nullatenus possunt; sed dũ se funditus ab hoc mundo mortificant, dum fatigare se diuersis per obedientiam laboribus satagunt, ac in omnibus obtemperare suis prioribus inardescunt, apud omnipotentem Deum locum familiaritatis obtinent, itavt per eos aliquando etiam signa virtutum fiant.

Quantum inter prælatos & subiectos intercesse debeat.

Gen. 30.

Vbi in sensu litterali sacræ Scripturæ nulla est vtilitas, ad spiritualem confugiẽdum est. Effectus veræ compunctionis.

Math. 26. Mar. 14. Ioan. 11. 12. 1. Cor. 11. Maria Magdalena dum Christi humanitatem reueretur, ad diuinitatis cognitionem meruit peruenire.

Pridie certè dum iam sol occasum vergeret, frater quidam, Ioannes nomine, ad me venit, & miraculum celebri memoria dignum sibi dudum contigisse narrauit. Cùm, inquit, in Classense Monasterio degerem, & commissam mihi sacrorum exedram custodirem, quadam die post Completorium libros Ecclesiæ in archiuo congessi, deinde clauem imprimens, vt quotidie consueueram, obseraui: sed, vt post liquidò patuit, de cereo quem ferebam, nesciente me, vapor emicuit; & linteum quo liber operiebatur, afflauit. Mane autem facto cùm arcam aperirem, vt libros tollerem, repente mihi in vultum fumus, & igneus vapor occurrit. Stupefactus illicò atque perterritus, si forte de libris adhuc aliquid superesset, cœpi curiosè perquirere: sed, ô incomprehensibilis diuinæ virtutis effectus! cùm omnes lintei viginti circiter exusti essent, in cineremque redacti, quibus nimirum codices fuerant inuoluti, ipsi codices omnino seruabantur illæsi. Porrò arcam ignis penetrauerat, & largum combustionis orbem in eius fundo reliquerat. Hoc itaque comperto fratres diuinam laudauere potentiam, quoniam in Chaldaïco camino Hebrços custodierat pueros, nunc in arcæ flagrantis incẽdio suos etiam seruauerat libros. Est autem frater ille qui mihi ista narrauit, idiota quidem, sed tam feruentis obedientiæ, tam piæ vitæ, vt nequaquam videatur indignum, quod Deus per eum dignaretur exhibere prodigium.

Obedientia virtus quãti debeat æstimari in Ioãne Monacho, miracula manifestant.

Dan. 3.

Tu autem, venerabilis frater, sic domum Dei cũ commisso grege custodias, vt te tamen per incuriam non relinquas: sic fœcunditatem Liæ gignendis fœtibus excolas, vt à venustæ Rachel amplexibus non recedas. Noli te in assentantium blandimenta projicere, ne dum te leuium hominum vana verba delectant, ad instar Tobiæ mentis oculos hirundinum stercus obducat. Si quis est qui te amicabiliter corripit, huic aures æquanimiter adhibe; ab illis autem velut exceans & neusfeatus auerte, ne tibi congruat quod Salomon ait. *Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus super ueniet interitus, & eum sanitas non sequetur.* De talibus & per Esaïam dicitur: *Populus enim ad iracundiam prouocans est, & filij mendaces, filij nolentes audire legem Dei; qui dicũt videntibus: Nolite videre; & aspicientibus: Nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt. Loquimini nobis placẽtia, videte nobis errores, auferte à me viã, declinate à me semitã, cesset à facie mea sanctus Israël.* Igitur, sicut iam superius diximus, adeamus, cum fiducia ad thronũ gratiæ: deseramus tenebras sæculi, ab oculis nostris terrenæ concupiscentiæ se caligo dimoueat, vt elapsis passionum carnalium tenebris, veri Solis nobis splendor erumpat. Anhelemus ad eum, qui lucem habitat inaccessibilem, & intimo cordis accessu properemus ad eum, qui nos expectat veræ lucis Auctorem. Si curiosè quærimus in solitudine aquas calidas, possumus inuenire; vt dum remouemur à sæculo, & S. Spiritus nos feruor accendat, & salutiferæ compunctionis mador à cõtagiis abluat, sicut per Esaïam dicitur: *Implebit Dominus splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit; & eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum, cuius non deficient aquæ.* Cùm hoc itaque sit, tunc hominis anima facta est paradisus, & quasi verè fit hortus deliciarum. Tunc amor mundi huius in amaritudinem vertitur, mens carnalis affectus vinculis expedita, in alta sustollitur, & in solo sui Creatoris ineffabili contubernio delectatur, sicut per eumdem Prophetam dicitur: *Tũ delectaberis super Domino, & sustollã te super altitudinem terræ, & cibabo te hæreditate Iacob patris tui.* Ad hoc enitamur, dulcissime frater, intimæ refectionis epulum tendere, has nunquam desinamus dapum cælestium delicias esurire, qua-

Gen. 29. Assentatores fugiẽdi. Tob. 2. Prou. 27. Isa. 30. Hebr. 4. 1. Tim. 6. Esaia 58. Ibid. v. 14.

tenus

tenus dum hoc quasi paruo ientaculo, ne deficiamus in via, deficimus, ad illud plenum, quod in cælo est, nuptialis conuiuij ferculum nutriamur. Et quamquam diuersis te negotiis cura regiminis opprimat, ad sinum tamen quietis intimæ, cùm poterit mens recurrat. Imitatus scilicet Moysem, qui tabernaculum fœderis frequenter intrabat, & exibat. Quid est enim quòd ille crebro tabernaculum ingreditur & egreditur, nisi vt exemplum præbeat, quod is, qui intus in contemplationem rapitur, foris infirmantium negotiis frequenter vrgetur, intus Dei arcana considerat, foris onera carnalium portat. Qui de rebus quoque dubiis semper ad tabernaculum recurrit, ac coram testamenti arca Dñm consulit, formam procuidubio rectoribus præbens, vt cùm foris ambigunt quid disponant, ad mentem semper quasi ad tabernaculum redeant, & velut coram testamenti arca Dñm consulant, si de iis, in quibus dubitant apud semetipsos intus sacri eloquij paginas requirunt. Vnde & ipsa Veritas per susceptionem nobis nostræ humilitatis ostensa noctibus in monte orationibus vacat, die verò in vrbibus per miraculorum signa corusc at, imitationis videlicet viam bonis rectoribus sternens, vt si iam summa contemplanda appetunt, necessitatibus tamen infirmantium compatiendo misceantur, quia tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, cùm ad ima proximorum se misericorditer attrahit; & quo benignè descendit ad infima, valenter recurrit ad summa.

*Exod. 33.*

*Quid sit tabernaculum ingredi, & egredi.*

*Rectores dum incerti quid faciũt, ad orationẽ confugere debent.*

*Luc. 21.*

*Charitas tunc extollitur, cùm propter necessitates proximorũ se deprimit.*

## EPISTOLA XIII.
## Ad eundem Desiderium Abbatem & Cardinalem.

### ARGVMENTVM.

In huius epistolæ fragmentis, in quibus, vt inscriptio testatur, de dignitatibus abiiciendis disserebat, nonnulla sacræ Scripturæ loca ex libris Regum mysticè interpretatur.

*Domno Desiderio Abbati.... Petrus peccator Monachus,*

QVem non ædificet, atque ad perfectionem charitatis excitet; quem, inquam, non solum ad officiosum piæ humanitatis studium exercendum, verumetiam ad bona pro malis redhibẽdum non prouocet hoc, quod de Phitonissa illa magnæ profectò laudis digna præconio legitur? Quæ videlicet ad imitationem Dei, Saül tam benè tractauit, non modò regio iam culmine desperatum, sed & in crastino Philisthinorum gladiis perimendum; & tamquam prudens, iuxta Euangelium, serpens illi præstitit beneficium, à quo nullum se consequi posse sperabat emolumentum. Ille præterea, sicut ipsa conqueritur, omnes ariolos de terra Israël, & magos erasit; ac per hoc eidem mulierculæ omnem quæstum solitæ diuinationis ademit. Illa vitulum pascualem qui sibi de consumpta vix paupertate supererat, coxit, & azymos panes de perexigua farina commiscens, illi, vt vesceretur, apposuit. Quod cùm ille lugubris, & contigua morte perterritus sperneret, ac cibum capere funditus recusaret; è contrario illa precibus obnixis, & quibusdam velut argumẽtationibus incessabiliter insistebat, vt roganti talionem redderet. Et sicut illa iubenti paruerat, sic iste supplicantis precibus annueret: *Ecce*, inquit, *obediuit ancilla tua voci tuæ, & posui animã meam in manu tuã, & audiui sermones tuos, quos locutus es ad me; nunc ergo audi & tu vocem ancillæ tuæ, & ponã cora te buccellam panis, vt comedens conualescas, & possis iter facere.* Quis enim hoc coruscante faceret Euãgelio, quod hæc mulier sub vmbra legis egisse describitur? præsertim cùm vetus efferat instrumentũ: *Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum*; Euangelica verò tuba terribiliter intonet: *Quia nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris*? Saül enim ita diuinantibus & ariolis inimicus extitit, vt passim omnes interficeret, & vix eorum quispiam, nisi hæc dumtaxat paupercula mulier, remansisset: hæc etiam quæ supererat, tanta regiæ persecutionis erat immanitate constricta, vt dum nullatenus vti diuinatione præsumeret, consuetum propriæ artis quæstum funditus amisisset. Hæc tamen idipsum quod remanserat, reddens bona pro malis alacriter obtulit; & inimicum suum, velut Apostolo iam hæc præcipiente, cibauit. Et hæc eo tempore laudabilis mulier fecit, cùm illum nosset illico moriturum; atque ideo nec speraret iam placidum, nec paueret iratum. Argumentis vtuntur homines, vt è propriis domibus hospitari nolentes eiiciant, vt ad tabernas, vel emporia vicina transmittant. Siquidem locus iste depretiatur, ille præfertur. Hic per inclementiam annotinæ tempestatis ægra seges negare fertur agricolis victum, illic feracium frugum dicitur exuberasse prouentus. Modò breuitas commendatur itineris, modò sol altiora cæli tenere spatia perhibetur. Hac igitur accuratione verborum nihil aliud agitur, quàm vt superuenientes, aliud sibi prouidere compellantur hospitium. Hæc autem prudens & ingenua mulier rhetoricatur, vt ita loquar, & oratorum orationibus vtitur, vt inimicus eius, dum respuit, ac resultat, ad edulium prouocetur.

*1. Reg. 28. Phitonissæ charitas admiratione digna.*

*Matth. 10.*

*1. Reg. 21.*

*Leuit. 19. Matth. 6. Mar. 11.*

*Rom. 12. Prou. 25.*

Absalon siquidem interpretatur, patris pax, per quem designatur populus Iudæorum, qui vsque ad mortem persecutus est Christum. De quo populo per Esaïam dicit: *Filios genui, & exaltaui; ipsi autem spreuerunt me.* Qui patris pax iure dicitur, quoniam in illo specialiter populo per legem datam, per victimarum sacrificia, per tabernaculum denique, siue templum Deus quieuisse videtur. Sicut Dauid: *Notus*, inquit, *in Iudæa Deus, in Israël magnum nomen eius.* Atque vt iste populus patris pax esse videatur, audi quod sequitur: *Et factus est in pace locus eius.* Siue per Absalon, Iudas traditor designatur, qui & ipse patris pax non immeritò dicitur, sicut ipse de illo Christus in Psalmo conqueritur, dicens: *Etenim homo pacis meæ, in quo sperabam, magnificauit aduersum me supplantationem.* Nam & Christus non incongruè pater asseritur, sicut Propheta testatur: *Vocabitur*, inquit, *Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis.* Iste ergo dicitur princeps pacis, & ille pax patris. Cui etiam, Iudæ videlicet, in ipso persecutionis articulo pacis osculum non negauit. Nec mirum si Iudę traditoris speciẽ Absalon tenuit, quem non solùm in persecutione Dauid, sed ipso quoque genere suæ mortis expressit. Ille siquidem quercui, dum transire vellet, inhæsit, iste laqueo se, Scriptura testante, suspendit: Vt quoniam vterque redundans vipereæ felle nequitiæ, & terra indignus erat, & cælo, inter vtrumque libratus, & terram perderet, & ad cælum nullatenus aspiraret. Nam & Achitofel, qui Dauid persequi non dissimiliter voluit, exigentibus meritis, idipsum genus mortis elegit. Hic enim Absalon persequenti Dauid, consilium dedit vt concubi-

*2. Reg. 13. per totum.*

*Esa. 1.*

*Psal. 75. Iudæ traditoris speciẽ Absalon tenuit.*

*Psal. 40.*

*Esa. 9.*

*Matth. 26.*

*2. Reg. 18. Matth. 27. 2. Reg. 17. 2. Reg. 16.*

nas patris, quas dimiserat ad custodiendum domum, sacrilega permixtione pollueret, atque ad fœdandum patrem nouercas suas turpiter incestaret. Quid autem per decem concubinas Dauid, nisi pars illa Iudaicæ plebis exprimitur, quæ Christum verum, vtique Dauid fugientem, in Gentilitatis deserta non sequitur, quia legis se habere decalogum gloriatur. Per numerum namque concubinarum, numerus exprimitur mandatorum. Concubinæ ergo, quæ non sequentes Dauid, domum seruant, hi sunt qui in veteris legis custodia perseuerant. Absalon igitur ad has concubinas Dauid ingreditur; quia diabolus, qui in Absalon erat, per excessus diuersorum scelerum cum talibus fornicatur. Et benè dicitur, quia Dauid eas dimiserat ad custodiendam domum. Prouida quippe Redemptoris nostri dispensatione diuinitus agitur, vt quasi ad seruandam legis domum Iudæorum reliquiæ seruentur; vt ipsi quodammodo nostri sint scriniarij, & libros cælestis eloquij, in eadem, in qua conditi sunt, lingua, vbique terrarum ferant; quatenus ipsi, qui nobis inimici sunt, si quando scrupulus dubietatis emerserit, omne nobis ambiguum tollant. Vnde per Psalmistā dicitur: *Deus meus, ostende mihi bona inter inimicos meos, ne occidas eos, ne quando obliuiscantur legis tuæ.* Hebraïca quippe lingua quæ toto orbe dispergitur, multum Christianæ fidei auctoritas adiuuatur. Nam nisi illud accederet testimonium, quod apud nos scribitur, quodammodo putari posset esse figmentum: sed cùm illud testimonium adhibetur, illico dubietas tollitur. Vnde & illic apertè subiungitur: *Disperge illos in virtute tua*; ac si dicat Filius ad Patrem: Disperge, atque dissemina per totum mundum eos qui superfuerint de populo Iudæorum, vt ipsi de veteribus libris testimonium perhibeant nouę fidei veritati.

Quid per decem concubinas Dauid designatur.

Iudæorum gens diuinā prouidentiā ad maiorē Christianæ fidei confirmationem seruata est.

Psal. 58.

Ibid. v. 12.

Cumque venisset Dauid in castra Madian, Sobi filius Naas, & Machil filius Amihil, & Berzellai Galaadites obtulerunt ei stratoria, & tapetia, ac vasa fictilia, &c. Madianitæ verò qui præbuere regi Dauid stratoria, & tapetia, quid aliud significant quàm Gentiles conuersos ad fidem? Qui dum piis actibus incessanter insistunt, quasi textrini operis linteamina præparant, in quibus vtique Dominus suauiter requiescat. Hæc enim sunt Euangelica illa vestimenta, quæ Apostoli super asinum ponunt, & Iesum sedere desuper faciunt. Quod autem sequitur, Quia dederunt Dauid etiam vasa fictilia, frumentum & hordeum, farinam & fabam, & lentem, & frixum cicer, & mel, & butyrum, oues etiam, & pingues vitulos, plurimæ ciborum species diuersi sunt sanctorum hominum mores. Quibus nimirum Dauid cum suis commilitonibus pascitur; quia Redemptor noster cum sanctis suis rectis iustorum operibus velut esuriens epulatur.

2. Reg. 17. Quid per Madianitas intelligatur.

Matth. 21. Mar. 11. Luc. 19.

Berzellai Galaadites senex valde, id est, octogenarius, vt sacra testatur historia, descendens de Rogelim, trasduxit regem Dauid Iordanem. Cui rex: *Veni*, inquit, *vt requiescas mecum in Hierusalem.* Ille autem renuens excusationem senectutis obtendit, & relicto rege mox ad propria repedauit. Sunt namque nonnulli qui regem Dauid, hoc est, Saluatorem nostrum sequentes, Iordanis fluenta transmittunt, hoc est, vel Baptismi suscipiunt sacramentum, vel quod, secundum est lauacrum, arripiunt spirituale propositum. Nam quia in Iordane auctor baptismi Christus est baptizatus, rectè per eum intelligitur baptismus. Sed hi veste variata, non mente, habitum mutando, non animum, ad pristinos redeunt mores, & sæculares repetunt actiones; & quia nequeunt à negotiorum sæcularium perturbatione quiescere, nolunt in Hierusalem, hoc est, in visione pacis habitare cum rege: Senes enim sunt, & inueterati, atque ideo nequeunt in nouam de vetusta conuersatione mutari. Nam & Iordanem transeunt, & octogenarij sunt; quia & baptizati sunt, & resurrectionem futuram, quæ per octonarium designatur numerum, credunt. Sed hi quamquam regi humiliter & blandè loquantur, regem tamen deserunt, & ad solitæ conuersationis consuetudinem tenentuntur. Quid est enim regi blanda verba proferre, nisi sicut in Euangelio dicitur, se callidè potius, quàm humiliter excusare? *Rogo*, inquit, *te, habe me excusatum.* Dicebat enim Berzellai regi: *Cur seruus tuus sit oneri domino meo regi? Paululum procedam famulus tuus ab Iordane tecum, nec indigeo hac vicissitudine.* Cuius figuram tenent, qui spirituali cuiquam viro, sesque ad altiora prouocanti, quasi humiliter decantant: Peccatores quidem sumus, tibique Pater, obtemperamus, sed districtioris instituti regulam seruare non possumus. Infirmi sumus, & fragiles, atque ideo melius iudicamus sub leui nos fasce inglorios vtcumque viuere, quàm sub grauis sarcinæ pondere quasi fortes funditus interire. Nam & quod idem Berzellai superius dixerat, ab istorum interioris hominis sensu non discordat. *Quot sunt*, inquit, *dies annorum vitæ meę vt ascendam cum Rege in Hierusalem?* Et adiecit: *Numquid vigent sensus mei ad discernendum suaue, & amarum? aut delectare potest seruum tuum cibus & potus? vel audire possū vocem cantorum & cantatricum?* Veraciter enim talium hominum sensus intrinsecus obtusi sunt, quia spiritualia mentis edulia, vel intimæ iubilationis organa non discernunt. Non enim eis sapit cibus ille cælestis, ad quem Propheta spirituales conuiuas inuitat: *Gustate*, inquit, *& videte, quoniam suauis est Dominus.* Nec illa fauces eorum mella discernunt, de quibus aiebat: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, Domine, super mel & fauum ori meo!* Necdum ad illud Sapientiæ discubuere conuiuium, de quo in libro Prouerb. dicitur: *Quia sapientia immolauit victimas sua, miscuit vinum, & posuit mensam suam*; vbi & sequitur: *Misit ancillas suas vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis: Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis.* Hi voces etiam cantorum & cantatricum non audiūnt; quia quę sanctorum Martyrum, quæ sanctarum Virginum ante Deum iubilet modulatio, nullatenus comprehendunt. Nam quia carnaliter conuersantes, ad Dominum contemplationis corda non eleuant, cęlestis harmoniæ modulos, & mellifluas Angelici concentus suauitates ignorant. Vnde non immeritò senex ille Berzellai fuisse dicitur de Rogelim, quod interpretari dicitur pedes. Pedestres enim tales ambulant; & quoniam à terrenæ conuersationis itinere se suspendre nesciunt, ad comprehendenda cælestis melodiæ cantica non assurgunt. Nolunt enim nisi pedites semper incedere, atque ideo nequeunt alta iubilationis intimæ gaudia penetrare. Et quoniam terreni actus, in quibus sparsi sunt, duros eos atque insensibiles reddunt, spiritualis lætitiæ contemplari subtilia nequeunt. Hinc est etiam quod iste Berzellai Galaadites asseritur, quod aceruus testimonij interpretatur. Et quoniam aceruus ille testimonij, qui Galaad dicitur, à Laban & Iacob de lapidibus factus agnoscitur: benè per hunc Galaaditem, duri ac lapidei homines designantur, qui dum ad amorem spiritualis vitæ cor non emolliunt, tamquam lapides

1. Reg. 19. Quid item per Berzellai Galaaditem.

Matth. 3. Luc. 3.

Luc. 14. 2. Reg. 19.

Ibid. v. 34. 35.

Psal. 33. Psal. 118. Prou. 9. Ibid. v. 3. 5.

Rogelim etymon.

Galaad etym.

Gen. 31.

facti, in pertinaci sæcularium negotiorum rigore A durescunt. Ad quam duritiam pertinet quod idem quoque Berzellai, ferrum meũ interpretari dicitur. Quid est durius ferro? & quid obstinatius corde peruerso? *In maleuolam enim animam numquam introibit sapientia.* Et congruè, ferrum meum, quasi de se quilibet homo durus, & obstinatus dicit: quia dum statuit in propria perseuerare duritia, in consilia se numquam proiicit aliena. Et quia rigidus, & inflexibilis ad cælestem Hierusalem cum Dauid rege non graditur; de via quam cœperat cum Berzellai, ad terram Madian, hoc est, ad vitæ veteris primordia reuocatur.

Berzellai. Sap. 1.

Cumque venisset rex Dauid in Hierusalem, tulit decem concubinas suas, quas reliquerat ad custodiendam domum, & tradidit eas in custodiam, nec est ingressus ad eas, sed erant clausæ vsque in diem mortis suæ, in viduitate viuentes. Concubinæ, quæ non sequentes Dauid, domum seruant, hi sunt qui in veteris legis custodia perseuerant. De quibus profectò concubinis dicitur: *Quia de cætero non est Dauid ingressus ad eas, sed erant clausæ vsque in diẽ mortis suæ, in viduitate viuentes.* Iudæi planè nunc clausi sunt, & in viduitate viuunt, quoniam ad virũ sanctæ Ecclesiæ non accedunt. Nec ad eos cælestis ille Sponsus ingreditur; quia tamquam muliereulis à diabolo prostitutis, suum præbere contubernium dedignatur, eisque, quia polluti sunt per adulterium, repudij dat libellum. Et hæ quæ non sequuntur virum, meritò concubinæ, nec vocantur vxores: quia dotali fœdere, ac nuptiali copula prorsus indignæ, non illam pariunt sobolem quæ paternæ benedictionis possideat hæreditatem. Nobis autem è contrario dicitur: *In hoc vocati estis, vt benedictionem hæreditate possideatis.* Nam & item dicit Apostolus: *Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham. Quicumque autem ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt.*

2. Reg. 20. Per Dauid concubinas designantur Iudæi. 1. Petr. 3. Galat. 3.

EPISTOLA XIV.

Ad eundem Desiderium Abbatem & Cardinalem, habetur to. 3. estque opusc. 33.

EPISTOLA XV.

Ad eundem Desiderium Abb. & Card. eiusque Monasterij Monachos, habetur to. 3. estq; opusc. 34.

EPISTOLA XVI.

Ad eundem Desiderium Abb. & Card. eiusque Monasterij Monachos, habetur to. 3. estq; opusc. 35.

EPISTOLA XVII.

Ad eundem Desiderium Abb. & Card. eiusque Monasterij Monachos, habetur to. 3. estq; opusc. 36.

EPISTOLA XVIII.

Ad eundem Desiderium Abb. & Card. eiusque Monasterij Monachos, habetur to. 3. estq; opusc. 37.

EPISTOLA XIX.

Ad Petrum S. R. E. Diaconum Cardinalem, & Cancellarium.

*ARGVMENTVM.*

Petrum S. R. E. Cardinalem, & Cancellarium magnoperè laudat, & se cum B eo familiaritate iungi cupere ait, simulque illi sanctæ Ecclesiæ statum commendat.

*Domno Petro sacri Palatij Cancellario, Petrus Crucis Christi seruorum famulus, feruentissimę deuotionis obsequium.*

Dilectissime, cùm non ignorem, quid hoc tempore Roma sit, necnon & frequenter audiam qui sis, ad hoc vnum mente recurro, quia qui valet candens lilium inter spinarum densa producere, C ipse etiam te talem voluit Romanis * artibus exhibere. Quapropter noueris proculdubio, quia charitatem tuam habere desidero, & speciali tecum familiaritate, & vnanimi concordiæ vinculo tecum connecti non mediocriter concupisco. Neque enim huic meo desiderio locorum valet obesse longinquitas. Nam & ipsum mei capitis oculum non video, per quem video, vtilitate tamen ministerij eius nihilominus fruor; & quia oculus mihi in proferendis exempli verbis occurrit, tu mihi hac in parte sis oculus, tu sis magister, quatenus per te mihi liceat cernere, si quidquam apud aures Beatissimi huius Apostolici valeam laborare. Nisi enim ad rectitudinis statum Sedes Romana redeat, certum est, quia totus mundus in suo lapsus errore perdurat. Et necesse est iam vt eadem sit renouandæ principium, quæ nascentis humanæ D salutis extiterat fundamentum. Sed quia tantæ prudentiæ viro pauca sufficiunt, vrbanitatem rusticitas non offendat, legenti rescribere rogo non pigeat. Per breuissimam verò huius styli membranulam, prolixam mei pectoris intellige bibliothecam.

Cant. 2. Petri Card. Cancellarij eximia virtus. * artibus f. Ex Apostolica Sede totus orbis pendet.

EPISTOLA XX.

E Ad Albericum S. R. E. Diaconum Cardinalem, habetur to. 3. estque opusc. 37.

EPISTOLA XXI.

Ad eundem Albericum S. R. E. Card. habetur to. 3. estque opusc. 37.



*Finis Libri Secundi.*

# B. PETRI DAMIANI
## S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

## Epistolarum Liber Tertius.

*Ad L. Patriarcham, & ad Archiepiscopos.*

### EPISTOLA PRIMA.

Ad L.... Patriarcham, habetur tom. 3. estque opusc. 38.

### EPISTOLA SECVNDA.
Ad Gebehardum Archiepiscopum Rauennatem.

*ARGVMENTVM.*

Reuocatus in patriam ab Archiepiscopo Rauennate, excusat se, quòd adhuc Monachorum, qui suæ curæ commissi erant, necessitatibus detentus non paruerit. Laudat deinde eumdem, & adhortatur. Postremò orat, vt profectionis labor, si fieri potest, interim sibi remittatur.

*DOMNO G. secundæ per Italiam Sedis Antistiti, Petrus vltimus Eremitarum seruus deuotissimæ seruitutis obsequium.*

B. P. Dam. Prior Monasterij Fontis Auellani.

PRÆCEPISTI mihi, dilectissime Pater, & Domine, & præcipiendo mandasti vt ad te venirem; sed ego pauperculum locum ad regendum suscipiens, qui prius per memetipsum solummodo pauper extiti, nunc per tot pauper effectus sum, quot regendos accepi. Perpendo igitur & quale sit plurimos tegere, & prębendæ necessitatis stipendia non habere. Quapropter dum fratrum necessitati consului, ad vos facile venire non potui: verumtamen dum & hoc ipsum studiosè pertracto, quodammodo sacrilegium deputo, si sanctitati tuæ parere qualibet occasione postpono. Quis enim illi tutò inobediens fiat, quem Deo sanctis operibus obedire non dubitat? Tibi enim, cui, Deo auctore, præsides, Sedes Rauennatica, tibi omnis in Christo grates sancta reddidit Ecclesia: nimirum qui eo tempore, quo simoniacus draco miserabilium negotiatorum brachia perplexis concupiscentiæ spiris virus infundit: tu solus penè ex omnibus inuictus Christi miles incolumis permanens, Petri iaculo nequissimę bestiæ guttur infigis, & Ecclesiam tuam mundam ab omni eius pestifera contagione custodis, & quod Pastorum, immò latronum culpa magistri sedes amisit, nobilis alumni cathedra inuiolata seruauit. Sed inter hæc omnia vestræ sanctitatis studia, illud mihi multo est charius, quòd saluti Monachorum pastoralis oculus vester inuigilat, & occulta diu vulnera in lucem producere, & disciplinæ * Cysurgio secare non cessat. Eia miles Christi, fortiter te in vires collige, & circumducto prudentiæ tuæ oculo, contra cunctas diaboli machinas viriliter præliare. Auaritiam iugula, superbiam calca, lapsos erige, vacillantibus sanctę exhortationis dexteram prębe, quatenus & temetipsum sanctarum virtutum scuto custodias, & alios ab omni antiqui hostis impugnatione defendas. Obsecro autem te, dilectissime, si cum tua licentia potest fieri, non me hoc temporis inquietari permittas: sin autem, quidquid volueris, cum omni auctoritate pręcipias.

Laus Archiepiscopi Rauen.

EPISTOLA III.
Ad eundem Gebehardum Archiepiscopum Rauennatem.

ARGVMENTVM.

Ostendit se tanto Gebehardi Archiepiscopi amore teneri, vt illius absentis desiderium ferre vix possit. Hortatur mox, vt Pisaurensis, & Fanensis Ecclesiarum, amotis eorumdem flagitiosis Rectoribus, statum componat. Postremò commendat ei Abbatem Classensem.

*Domno G. Reuerendissimo Archiepiscopo, Petrus deuotissimę seruitutis obsequium.*

Dilectissime mihi, Pater & Domine, quo circa te desiderio ferueam, quæ tuæ dilectionis flamma meum pectus exurat, testis est lingua, quæ tam crebro te abesse conqueritur: testis est conscientia quæ serenissimam Angelici tui vultus speciem tam perspicuè contemplatur. In illo quippe pectoris receptaculo, non vbi pater, aut mater, sed vbi ipse sum, te alterum reconditum gero. Quapropter humiliter peto, vt mihi mutui amoris vicem redhibeas, & gratia quæ simplex egreditur, ad me duplicata recurrat. Hoc autem mihi persuadere facile poterunt, qui ad vos de nostris partibus venientes, aliquod negotium in pręsentia sanctissimi Apostolici Domini mei exercere contendunt. Talem te ergo, charissime Pater, in causa reproborum Episcoporum Fanensis & Pisaurensis exhibe, vt te in veritate comperiam Dei iudicium pertimescere, contra ministros diaboli viriliter decertare, arida diabolicæ plantationis arbusta conuellere, Ecclesiam Christi ad lumen velle de tenebris reuocare. Vnum autem nolo te lateat, quia si infames illi, & criminosi in Episcopatus arce perstiterint, non modicum, splendidissimi Domine, Papæ opinio laborabit; & tu, qui Consiliarius eius es, & tanta omnigenæ eruditionis sapientia polles, næuum proculdubio reprehensionis incurres.

*Episcopi Fanensis, & Pisaurensis vita criminosa.*

Rogo autem, & humiliter obsecro, vt charissimum Patrem meum Abbatem Classensem in mea persona suscipias: & quidquid illi beneficij, quidquid charitatis impenderis, mihi propriè te exhibere cognoscas.

EPISTOLA IV.

Ad Henricum Archiepiscopum Rauennatem,

ARGVMENTVM.

Consultus ab Henrico Archiepiscopo de Cadaloo Antipapa, & Alexandro secundo, quid sibi videretur, vternam legitimus esset Pontifex iudicandus, Alexandrum, prout æquum erat, pro vero Pontifice habendum respondet: Cadaloum verò tanquam simoniacum, & schismaticum ab omnibus damnandum esse, & reiiciendum; quod etiam ex moribus vtriusque facile dignosci possit. Consilium autem, quod sibi idem Archiepiscopus dederat, vt scilicet occultè, non palam Cadaloi electionem improbaret, tamquam sibi minus honestum reiicit. Non enim clam, sed in conspectu hominum pro Ecclesia Dei ait esse belligerandum.

*Domno H. Reuerendissimo Archiepiscopo, Petrus peccator Monachus debitæ subiectionis obsequium.*

B Litteras sigillo vestræ sanctitatis impressas, venerabilis Pater, mox vt aspexi, promptus arripui, lætus explicui, curiosè perlegi. In quibus nimirum liquido comperi, & primum circa me vestræ pietatis affectum, & certum de ea quam vobis ante suggesseram, mea petitione promissum. Illud autem quod in calce subiecistis epistolæ, vt vobis scriberem quid mihi de eo, qui in Apostolica sede nunc præsidet; vel eo qui eiusdem sedis electus esse videtur: quamquam per nonnullos Ecclesiæ vestræ filios iam potuissetis audire quæ sit nostra super horum duorum hominum diuersitate sententia, tamen quia præcipitis, etiam apicibus adnotamus. Ille nimirum, inquantum mihi videtur, absque vlla excusatione simoniacus est, quia C nobis omnibus eiusdem vrbis Cardinalibus Episcopis reclamantibus, obsistentibus, & terribiliter anathematizantibus, nocturno tempore cum armatorum turbis vndique tumultuantibus, & funeribus inthronizatus est. Dehinc ad marsupiorum patrocinia funesta concurrit, pecunia per regiones, andronas, vel angiportus in populos erogatur, B. Petri venerabilis arca peruaditur, sicque per totam vrbem velut officinam malè fabricantis Simonis factam, vix aliud quàm, vt ita loquar, malleorum atque * incudinum tinnitus auditur. Et, ô scelus, & ferale prodigium! Petrus cogitur nundinas Simonis ex sua quantitate persoluere, qui Simonem cum omni suo commercio cognoscitur perpetua maledictione damnasse. Quod autem ille crimen hoc palliat, & tractum se, vique D coactum, quibus potest verbis excusat, hoc ego licet ad liquidum nesciam, tamen & ipse non vsquequaque diffiteor, Ita quippe est homo stolidus, deses, ac nullius ingenij, vt credi possit nescisse per se talia machinari. Verumtamen in hoc reus est quia in cœni voragine, in quam semel est violenter iniectus, volutatur vltroneus, & in adulterium quod nolens ante commiserat, delectabiliter perseuerat.

*Consulitur B. Doctor ab Archiep. Rauennate de legitimo Rom. sedis Antistite.*

*Eius prudēs responsio in Cadaloū Antip cuius & vitā turpissimā describit.*

** incudum.*

Vt autem & de ipsa eius promotione lacrymosa, vt aiunt, verba non protraham, nobis Episcopis per diuersa latibula fugientibus, Presbyter Ostiensis Ecclesiæ, qui vtinam syllabatim nosset vel vnā paginam rite percurrere, vt eum ad Apostolatus E culmen proueheret, raptus à satellitibus Satanæ & violenter attractus est. Et ecce, vt vos canonicæ sanctionis decreta non latent, si cuncta etiam quæ sibi opponi possunt, obiectionum capitula supprimantur, hoc solum tale est, vt ex eo se nullatenus valeat expedire. Nam si Presbyter proculdubio deponendus est, quia sui sibimet priuilegium Pontificis vsurpauit, quo pacto poterit is qui ordinatus est, stare, propter quem solum ordinator eius iudicatus est à sua dignitate corruere? Huc accedit quia piæ memoriæ Stephanus Papa congregatis intra Ecclesiam Episcopis, ciuibusque Romanis, Clero & populo, hoc sub districti anathematis excommunicatione statuerat, vt si eum de hoc seculo

*Stephan. X. Papæ decretum de eligendo Rom. Pōt.*

migrare contingeret antequam Hildeprandus Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus, qui cum communi omnium consilio mittebatur, ab Imperatrice rediret. Papam nullus eligeret, sed Sedes Apostolica vsque ad illius reditum intacta vacaret. De his porro plura sunt quæ dicantur. Sed ne sanctitas vestra pluribus intenta negotiis prolixa, quod absit, verba fastidiat, & regulæ suæ limitem epistolare compendium non excedat, nunc ista sufficiant.

Alexandrū Papā commendat B. Doctor. Cadalous litterarum imperitus.

Vt autem percunctationi vestræ in hoc etiam nostra responsio satisfaciat, de Electo hoc mihi videtur, quia benè litteratus est, & viuacis ingenij, sine suspicione castus, in erogandis eleemosynis pius. His vltra non addo, ne non videar vniuersitatis amator, sed singularitatis assertor. Ille autem econtrà, si vnum, non dicam psalmi, sed vel homiliæ quidem versiculum plenè mihi valeat exponere, multum aduersus eum vltra non facio, manus do, plantas osculor, & non modò iam Apostolicum, sed etiam Apostolum, si iubetis, appello.

Mira B. Doctoris animi constantia.

Quod autem scripsistis vt mitterem vobis litteras taciturnitate signatas, quasi paterno mihi consulentes affectu, ne aduersa fortassis incurrerem, si sensa cordis cum libertate proferrem; absit à me vt in tali negotio dura prorsus & aspera perpeti subterfugiam, & negligendo tam ingenuæ matris incestum, sub vmbra degener filius delitescam. Immo peto, vt epistola hæc in publicum veniat, sicque per vos quid super hoc totius mundi periculo sentiendum sit, omnibus innotescat. De benedictione autem vestra, quam petij, venerande Pater, nihil aliud dico, nisi quia quidquid ei, qui missus est, datur, eius proculdubio manibus qui misit, immittitur.

## EPISTOLA V.

### Ad Vvibertum Archiepiscopum Rauennatem.

*ARGVMENTVM.*

Vvibertum Archiepiscopum rogat, qui suum Monasterium visitaturus aduentabat, vt habita ratione illius inopiæ & necessitatis, eidem pecuniam, sicut cogitarat, non auferret: contentum enim debere esse iis rebus, quas antè abstulisset.

*Domno VV. Reuerentissimo Archiepiscopo, Petrus salutem.*

GRatias Regi Regum Deo referimus, quia dum totum orbem propinquus iam dies Dominicæ Natiuitatis irradiat, vrbem nostram etiam clarissimus vester aduentus illustrat. Atque libet exclamare: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Verumtamen satis miror, venerabilis Pater, quia postquam ad te veni, postquam ab alio reuocatus itinere, vestris iussionibus parui, nullum legationis verbum, nullum suscipere merui vestræ familiaritatis indicium. Certè nonnulli testes sunt huius rei quam loquor, quia si bonæ memoriæ decessori vestro hic habitandi * ob tempora de salute suæ animæ, & de spiritualium rerum ordinationib. rata promissione firmaret; vos autem è diuerso me quotidie flagellatis, quotidie acres verberum plagas infligitis, & qui audire non meretur linguam, grauem de sacris manibus suscipit disciplinam. Nempe dum hoc sollicitè ipse considero, sæpè intra secretū mei pectoris hæc mecum tacitus verba reuoluo. Hoc mihi, inquam, facit dominus meus, quod Eliæ fecisse legitur omnipotens Deus: *Vade*, inquit, *in Sareptam Sidoniorum, ibi præcepi mulieri viduæ, vt pascat te.* Quæ videlicet vidua postquam Prophetam ex diuina iussione suscepit, fœlicem se, & domum suam fore tanti hospitis contubernio iudicauit. Cui tamen dū sedula famulatur, dum deuotis ministrat obsequiis, eius filius repentina morte corripitur: & per quē suum sperabat filium diu in hac vita florere, eum iā cœpit velut auctorē mortis impetere, dicens: *Quid mihi, & tibi, vir Dei? ingressus es ad me, vt rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum?* Ecce, clementissime Domine, cætera Monasteria sub alis misericordiæ vestræ illæsa persistunt, & cum securitate, & immunitate Deo deseruiunt. Hoc autem solum, ex quo me in illud ingredi præcepistis, tot patet inuasionibus, & rapinis obnoxium, vt nisi mēs vestra vel nunc flectatur ad misericordiam, iam videatur funditus desolatum. Sic itaque domus Dei per me videtur in infima deiici, per quem sperabatur, Deo vobis cooperante, cælotenus exaltari. Quapropter, gloriosissime Domine, fusis lacrymis ad vestigia vestra corruo, sanctę viscera pietatis imploro, vt secundùm grauitatis vestræ prudentiam, iam memineritis retinere flagellum, iam ponatis tot persecutionibus modum, dicente Domino per Prophetam: *Dum conturbatus fueris, in ira misericordiæ memor eris.* Nec grauetis sanctum locum adhuc auferendo pecuniam, quem tantam Ecclesiasticarum rerum nostis iam pertulisse iacturam.

Luc. 2. — Archiepisc. Rauēnnas asperior in B. P. Dam. — 3. Reg. 17. — Ibid. — Tob. 3. Abac. 3.

## EPISTOLA VI.

### Ad Annonem Archiepiscopum Coloniensem.

*ARGVMENTVM.*

Laudat Archiepiscopum Coloniensem, quòd Imperatoris filium pupillum suæ fidei commissum egregiè tutatus esset, & eidem, cùm adoleuisset, paternum imperium restituisset. Deinde quòd Cadaloum Pseudopontificem persecutus esset, & quantum in ipso fuit, Ecclesiastico mucrone iugulasset. Hortatur vt extremam operi manum imponat: Adhuc enim eiusdem Cadaloi rabiem perniciosius in Christianam rempublicam grassari, posse tamen coërceri, si eiusdem Archiepiscopi opera generalis Patrum conuentus cogeretur.

*Domno Annoni Reuerendissimo Archiepiscopo, Petrus peccator Monachus dignę deuotionis obsequium.*

IN expeditionis exercitio constituti, dignè non possumus eisdem manibus & styli currentis articulum texere, & frænis equorum fluitantibus, vt dignum est, deseruire: sed licet melius sit luculenter eloqui, quàm mutire, verumtamen cùm necessitas imminet, melius est vtcumque mutire, quàm penitus obmutescere. Cùm nobis ad memoriam, venerabilis Pater, labor tuus, & studium venit, nobilis illa fides atque prudentia Ioiadæ sacerdotis menti nostræ subsequenter occurrit. Sicut enim sacra, vt optimè nosti, testatur historia, Athalia vxor Ioram, cùm Ochoziam filium suum, regem

Annonis Archiepiscopi virtutes. — 4. Reg. 11. 2. Par. 22.

videlicet Israël, videret extinctum, cœpit in omne semen regium immaniter fremere, posteritatemque Dauid crudelis Bellona tentauit funditus abolere. Sed insignis ille sacerdos Ioas filium Ochoziæ, pia & multis laudibus efferenda fraude surripuit, & occultè vsque septennium intra templi septa seruauit, cui postmodum regalis sceptri iura contradidit; eumque ad præsidendum Israëlitico populo iuxta proauorum suorum consuetudinem roborauit: mox verò tamquam hoc egregio non sufficeret Sacerdoti, confirmato Regis imperio, ad vtilitaté Sacerdotij, siue templi, suam porrexit industriam, & cum præfato Rege ad ordinandam, & disponendá consacerdotum suorum se contulit disciplinā. Nam & sacra tecta templi, vt instaurarentur, instituit, & nonnulla, quæ Sacerdotibus competebant edicta deprōpsit. Sciebat enim quoniam vtraq; dignitas alternæ inuicem vtilitatis est indiga, dum & Sacerdotium Regni tuitione protegitur, & Regnum Sacerdotalis officij sanctitate fulcitur. Sed quid mihi per sacræ lectionis seriem currere, nisi quia in te video eiusdem operis similitudinem nostro tempore conuenire? Seruasti, venerabilis Pater, relictum tuis manibus puerum, firmasti regnum, restituisti pupillo paterni iuris imperium: ad Sacerdotium quoque manum tuæ prudentiæ protinus extendisti, dum & Parmensis bestiæ squamea colla Euangelici mucronis vigore præcidere, & Apostolicæ Sedis Antistitem in suæ dignitatis elaborasti * filium reformare: sed cœpto operi nisi postrema manus accedat, nisi adhibeantur adhuc illa, quæ restant; sanctum vestri operis ædificium minatur, vt corruat. Cadalous enim ille sanctæ perturbator Ecclesiæ, euersor Apostolicæ disciplinæ, inimicus salutis humanæ: ille, inquam, radix peccati, præco diaboli, Apostolus Antichristi, sagitta nimirum producta de pharetra Satanæ, virga Assur, filius Belial, filius perditionis, qui aduersatur, & extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, velut draco teterrimus adhuc sufflat, adhuc fœtore venenatæ pecuniæ nares hominum fœdat, fidemque multorum vento perfidiæ vacillantem nouus hæresiarcha perturbat. Sicut enim Iouem in Dianæ gremium per aureum imbrem descendisse fabularum commenta confingunt; sic iste per aurum de suæ Ecclesiæ sacrilega deiectione quæsitum, adulterium Sedis Apostolicæ concubitumquærit, & tamquam petulcus adulter suam explere libidinem in Romanæ Ecclesiæ violatione medullitus inardescit.

*Regnum, & Sacerdotiū inuicē sunt annexa.*

*Cadaloum intelligit, qui Parmēsi Ecclesiæ præerat.*

** folium.*

*Cadaloi vitiorum catalogus.*

*2. Thess. 2.*

*Apollo Biblioth. l. 1.*

Quamobrem, venerabilis Pater, vt sanctus studii tui labor ad effectū omninò perueniat, & per eandem titionis huius, immò per vnum putridum diaboli membrum, apud opinionem hominum Romana Ecclesia non vilescat, & hac occasione, quod absit, Christianus populus in errore permaneat, necesse est vt vestra prudentia totis nisibus elaboret, quatenus generale Concilium quantocyus fiat, & perniciosi huius erroris spinas, in quo miser mūdus versatur, euellat. Præterea libenter ad vestræ sanctitatis alloquium, si occasio daretur, attingerem, vt communicandum consilium, quod absentia prohibet, viua conserti sermonis verba conferrent. Sed quoniam id fortasse non mereor, peto, quæso, & humiliter suggero, vt sancta vestra prudentia Cadaloicam rabiē, quæ latrare non desinit, omninò conetur extinguere; quatenus Christiana religio pacifica per vos valeat tranquillitate gaudere, vt dum Regnum, ac Sacerdotium optata per vos pace perfruitur, is, qui vtriusque dignitatis auctor est, pacis æternæ digna vobis præmia largiatur. Sed dum equus offertur, dum socii omnes iter arripiunt: Ecce breuem sperno, streui vestigia sterno.

## EPISTOLA VII.

### Ad Vidonem Archiepiscopum Mediolanensem.

*ARGVMENTVM.*

Tacitè gratias agit Vidoni Archiepiscopo quòd se, dum apud illum versaretur, sacris vestibus liberaliter donasset. Ostendit se memorem huius beneficij, assiduas pro eo ad Deum preces fundere: itemque curare, vt idem sui Monachi, & amici facerent.

*Domno V. Reuerendissimo Archiepiscopo, Petrus peccator Monachus deuotissimæ seruitutis obsequium.*

NOuerit sanctitas vestra, venerabilis Pater, quia me nimis pœnituit, atque, vt ita loquar, cor meum me valdè percussit in eo, quòd liberalitati vestræ tam largę tamque munificę non peperci. Ad instar enim futuræ resurrectionis, binis me stolis induere decreuistis. Ego auté vestra oppressus auctoritate nil restiti, nil manum retraxi; sed seruorum Dei genuini rigoris oblitus, facilè cuncta suscepi. Quod planè cùm recolo, conscientia me mordente redarguor, rubore perfundor, sicque sub propriis tamquā sub alienis reprehensionibus erubesco. Neq; hoc frustra. Si enim Regem Dauid cor suum Scriptura teste, percussit, quia dumtaxat oram chlamydis Saul silenter abscidit; quid ego, qui non vesti particulam, sed integras vltrò, etiam pretiosas à Domino meo vestes extorsi: & sub non impendendæ, sed percipiendæ charitatis obtētu, dum me indui, alterum spoliaui? Qui profectò si verè Sacerdos essem, iustitia magis indui, quàm textilibus ornamētis ambirem. Inter hæc tamen dum tribunalibus meę mentis examinādus assisto, meque ipse districta prorsus animaduersione discutio, hoc mihi defensionis est, & pro me stat, quia nonnulla mihi tunc temporis munera sunt oblata, quæ tamē apud nos susceptionis aditu non reperto, ad eos, qui miserant, sub omni sunt celeritate remissa. Vnde possum fortè colligere, quia charitas quæ Dominum meum, vt benedictionem conferret, admonuit: eadem in seruo suo, vt collatam susciperet, acquieuit. Sed dum beneficij vestri recolimus modum, ad illud Zachariæ mens redit oraculum. *Erat*, inquit, *Iesus indutus vestibus sordidis, & stabat ante faciē Angeli*: Qui respondit, & ait ad eos, qui stabant coram se dicētes, *auferte vestimenta sordida ab eo*: deinde, vt Scriptura prosequitur, indutus est mutatoriis. Felix ille dies, in quo vestium ista permutatio celebrabitur: & corpus Iesu, quod est Ecclesia, omni luctus, atq; tristitię squalore deposito, beatę immortalitatis splendore vestietur; sicut in illo dedicationis Psalmo iam gratulabunda præcinit, dicens: *Conuertisti planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, & præcinxisti me lætitia, vt cantem tibi, gloria mea.* Sed cui ego de talibus loquor? Sufficiat mihi tātummodo dicere, quia tu, venerabilis Pater, Angelus Domini mihi factus es, qui pro amore Iesu mihi sordida detrahens, eumdem ipsum in me infulis sacerdotalibus adornasti. Quibus tamen ego

*1. Reg. 24.*

*Integritas B. Petri Dam.*

*Zachar. 3.*

*Psal. 15.*

Gratitudo B. Pet. Dam. in Archiep. Mediol.

muneribus non prorsus ingratus hanc vicissitudinem compensaui, vt in pluribus non modò nostris, sed & extraneis, atque longinquis & eremis, & Monasteriis vestrum nomen adscriberem, fratrumque vos orationibus humili deuotionis studio commendarem.

EPISTOLA VIII.

Ad V. Archiepiscopum Bizuntinum, habetur tom. 3. estque opusc. 39.

EPISTOLA IX.

Ad A. Archiepiscopum, habetur tom. 3. estque opus. 25.

EPISTOLA X.

Ad A. Archiepiscopum, habetur tom. 3. estque in opuscul. 34.

*Finis libri tertij.*

# B. PETRI DAMIANI
## S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
### Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,
## Epistolarum Liber Quartus.
### *Ad Episcopos.*

EPISTOLA PRIMA.

Ad Albertum Episcopum.

*ARGVMENTVM.*

Hunc, ad quem scribit, Albertum, Episcopum fuisse, & Damiani ipsius ante Episcopatum discipulum, facilè mihi persuadeo. Magna enim auctoritate illum non modò admonet, sed etiam præcipit, vt in administratione animarum sibi commissa, nihil auarè, nihil cupidè agat: sed ita se innocenter gerere studeat, vt ex eius vita, & moribus non infamia, sed gloria ad ipsum Magistrum sanctissimum redundet.

*DOMNO Alberto Episcopo.... Petrus peccator Monachus.....*

PRECOR experientiam tuam, venerabilis frater Alberte, & paterni vigoris auctoritate præcipio, vt non adeò rebus temporalibus sit intenta, quo minus sufficiat in animarum, quæ nobis commissæ sunt, vigilare custodia. Nobis inquam animæ sunt commissæ, quæ sicut à Deo mihi, sic à me commendatæ sunt tibi: Deo tamen soli rationem sumus vterque proculdubio reddituri. Studeat ergo fraternitas tua & religiosam ducere vitam, & honestam habere famam. Vitam pro te, famam pro te & me: immò non tam pro nobis, quàm pro his etiam, qui commissi sunt nobis. Nam si nomen tuum, quod absit, fœda laboret infamia, & in meum protinus redundat opprobrium: & his, quos ad virtutes informare studuimus, velut cancer perniciosè pullulat in exemplum. Vnde Petrus postquam præmisit dicens: *Conuersationem vestram inter gentes habentes bonam, vt in eo, quod detractant de nobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis*; paulò post addidit: *Cum modestia, & timore habentes conscientiam bonam, vt in eo, quod detrahũt vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam in Christo conuersationem.* Paulus etiam ad Timotheum, *Oportet*, inquit, *Episcopum testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt, vt non in opprobrium incidat, & laqueum diaboli.*

Prælati subditorũ animas mira sollicitudine debent custodire. — Pet. 2. — 1. Pet. 3. — 1. Tim. 3.

Illud præterea, frater charissime, sollicitè præcaue, diligenter attende: ne cùm decimas, vel quælibet oblata fidelium per Ecclesias diuidis, de consacerdotum meorum præsumas aliquid ratione minuere; vnde videlicet id, quod mihi competit, quasi fideliter consulens, possis augere. Absit enim, vt quod alieni iuris est, in mea lucra proficiat: & quod ex offerentium merito sacrum est, in sacerdotum manibus sacrilegium fiat. *Ego enim* sicut Apostolus ait, *habeo omnia, & abundo*; nec volo fratres

Clericorum prouentus non debent in vsũ proprium conuerti. — Philip. vlt.

meos in his rebus, quæ nobis in communes vsus à Deo concessæ sunt, per potẽtiam, vel astutiam supplantare, quos in Christi simplicitate & humanitate præcedere, & in quorum oculis debeo mihi stigma paupertatis Christi euidenter imprimere, absit, vt eorum paupertiem in mea patiar lucra trãsire, quatenus cum eodẽ Apostolo libera fronte coram eis valeam humiliter gloriari: *Ego*, inquit, *didici, in quibus sum sufficiens esse, scio & humiliari, scio & abundare vbique, & in omnibus institutus sũ, & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati. Omnia possum in eo, qui me confortat.*

*Ibid. v. 11.*

Volo præterea, vt in eisdẽ diœcesanis Ecclesiis, in quibus oblati sunt, per celebriora solemnia panes, & si qua sũt alia, quę ad cibum videntur pertinere, vel potum, pauperibus erogentur, ne dum aliis pauperibus offerenda congerimus, detractionis materiam populo relinquentes, infarcire sacculis per auaritiam iudicemur. Et certe dignum est, vt pauperes Christi refrigerium sentiant de stipe potissimum illius Ecclesiæ, quam frequentant.

Eleemosynas suæ diœcesis pauperibus in primis distribuat.

Caue etiam, ne more quorumdam, non dicam pastorum, sed fabrorum, cuiquam Sacerdotum sub pecuniæ titulum cuiuslibet reatus opponas: eumque ab administratione suspendens, postmodum per terreni lucri commodum in sui gradus iura restituas. Giezi nempe meretur lepram, qui suam mutat pro pecuniæ cupiditate sententiam. Qui commodum tollit, & ministerium reddit, ex ore Petri vibratum in Simonem spiculum non euadit. Simoniacæ lepræ compellitur. *

Caueant, ne pecuniæ ambitu alicui culpam opponant.

*4. Reg. 5. Act. 8.*

* Finis huius Epist. desid in MSS.

## EPISTOLA II.

### Ad B. Episcopum.

*ARGVMENTVM.*

Gratias agit B. Episcopo pro eleemosynis in se suũque Monasteriũ collatis. Admonet tamen, vt misericordiæ, & in pauperes beneficẽtię cæteras quoque virtutes adiungat; ne, quod absit, eleemosynæ meritum per obnoxiam culpis vitã oblitteretur. Ad extremum rogat, vt duos Clericos ad Diaconatus ordinem promoueat.

*Domno B. Episcopo, Petrus fidelem orationem in Christo.*

Dilectissime, dum collata mihi tuæ libertatis beneficia recolo, in amorem tuum totum, fateor, ad rependenda quotidianæ orationis dona recurro. Quę videlicet oratio, & si vt cuiquã prosit, peccatis meis obstantibus impeditur, tua tamen deuotio, vt tibi prodesse valeat, promeretur. Caue ergo, dilectissime, ne bonum, quod eleemosynarũ tibi largitas conferre poterat, vitiorum incentiua consumant, & ædificium quod misericordiæ manu construitur, impacto libidinis ariete destruatur. Sic igitur bona fiant, vt eis se mala non misceant. Ad hoc dantur bona temporalia, quatenus per hæc acquirantur æterna, ne, quod absit, in statera districti Iudicis dum * præponderat, pondus boni operis inanescat. Quid enim prodest Deo temporalia bona conferre, animam autem pretiosissimam, videlicet pecuniam denegare? Cuncta nimirum condita omnipotens Deus vsibus hominum tradidit, solas autẽ animas suo vsui reseruauit. Sic ergo, dilectissime Pater, satage tua impendere, vt temetipsũ quoque studeas exhibere. Tibi enim Episcopalis officij dignitate collatum est, vt nos iuniores sanctæ prædicationis vberibus pascas, & lacteolæ teneritudini viscera maternæ pietatis impendas. Rogamus itaque sanctitatem tuam, vt hos duos Clericos, qui se à suo Episcopo licentiam accepisse fatentur, ad ordinem Diaconatus promoueat: & debitam huius officij consecrationem gratis, vt dignum est, habere decernat.

Eleemosynæ iungẽda sunt bona opera.

Cur bona temporalia dentur hominibus.

* malum & auaritia.

## EPISTOLA III.

### Ad Cunibertum Episcopum Taurinensem, habetur tom. 3. estque in opusc. 18.

## EPISTOLA IV.

### Ad G. Episcopum Auximanum.

*ARGVMENTVM.*

Ab Episcopo Auximano, cui vt mundi huius vanitatibus nuntium remitteret, persuaserat, recenter digressus, & ad suos reuersus, multos ibi ex iis quos ipse nouerat, mortuos inuenit. Hinc igitur sumpta occasione hortatur eũdem Episcopum, vt vlterius conuersionem suam n differat, nec se tamdiu malè blandientis Oceani procellis, & fluctibus iactari patiatur, sed ad Monasterij portum festinus accurrat. Quod si fecerit, omne illi suũ studiũ, obsequium, beneuolentiamque pollicetur; sin minus habere eum sibi res suas iubet, nec quidquam sibi posthac cum illo negotij fore denuntiat.

*Domno G. Reuerendissimo Auximano Episcopo, Petrus quidquid seruus, & filius.*

Dilectissime, postquam à vobis discessi, quamplures homines defunctos esse in nostris partibus reperi. Vnde ad vos quoque mentis oculum reflectens, valde perterritus sum, ne vobis, quod absit, simile quid contingeret, & me tot per inducias super inducias protelantem, diuina sententia ex aliena morte damnaret. Quapropter obsecro te, charissime Pater, per omnipotentem Iesum, per sanctos Angelos eius, per thronum maiestatis eius igneum in quo iudicaturus est viuos & mortuos, ne temetipsum decipias, ne vlterius differas, ne salutis tuæ remedium de die in diem procrastinando animam tuam seducas: sed intra citò dum licet in portum conuersionis, ne te tardantem repentini opprimant casus, ne te inopinatæ mortis absorbeat fluctus, & æstuantis gehennæ deglutiat barathrum. Heu, heu, Pater mi, quare non possum impetrare apud Deum, vt tibi oculos cordis aperiat, & lectum calamitatis tuæ, in quo securus iaces, videre permittat? Certè si manifestè conspiceres, quàm propinqua est mors, quæ nunc tibi post tergum in insidiis latitat, absque mora relinqueres quidquid tibi mundus arridet: quidquid tibi deceptrix hæc vita demulcet. Sed imprudenter ago, si doctiorem me docere præsumo. Vnum dico, Pater mi, nec irascaris, si conuerti volueris, me seruum, me filium, me vilissimum famulum, quamdiu vixeris, sub pedibus tuis semper habeto: sin autem, ne-

In conuertendo se ad Deum non est procrastinandum.

quaquam tecum vlterius colligam; ne quod absit, à Deo meo dissentiens spargam; nec vnquam volo alicui in amore esse coniunctus, qui à diuina fuerit societate diuisus.

---

## EPISTOLA V.

### Ad G. Episcopum.....

### ARGVMENTVM.

Terribilem illum, & formidandum mortalibus diem, quo vniuersum genus humanum ante supremi Iudicis tribunal, vt exactissimam vitæ in hac miseriarum valle transactæ rationem reddat, quasi arena maris congregabitur, luculenter describit: & velut in pictura G. Episcopi ob oculos ponit. Hortatur, vt eiusdem speciem, & imaginem mentis oculis tamquam præsens intueatur, & suo animo insidentem nullo vmquam fucatæ huius mundi fœlicitatis aspectu dimoueri, aut diuelli patiatur.

*Domno G. Reuerendissimo Episcopo, Petrus debitæ seruitutis obsequium.*

*In prosperitatibus mēs ad futura consideranda dirigenda est.*

DIlectissime Pater, & Domine. Nunc dum tibi mūdus arridet, dum carnis sanitas feruet, dum prosperitas terrena demulcet, quæ post ista sequuntur, excogita; & iam quasi transactis, quæ præsto sunt, illud prudentia v stra solerter examinet, quę præsentibus futura succedant. Quæcumq; ergo transitoria sunt, alt ori consilio iam transisse decernite, & velut ludifactorię illusionis somnium deputate. Illuc mēs vestra recurrat, illuc sollicitos acuminis sui oculos dirigat, quod postquam contigerit transire non nouit. Terribilem quoque vltimi iudicij diem iam in conspectus vestri præsentia ponite, & repentinum tantæ maiestatis aduentum tremefactis visceribus retractate, nec illum diem putetis esse lōginquum, quem Propheta tanto ante nos sæculo vicinum, & velut iam esset in limine, prædicabat, dicens: *Iuxta est dies Domini magnus; iuxta, & velox nimis.* Vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies iræ, dies illa, dies tribulationis, & angustiæ, dies calamitatis, & miseriæ: dies tenebrarū & caliginis; dies nebulæ, & turbinis, dies tubæ, & clangoris. Pensa, dilectissime, extremum diem iudicij super corda reproborum, qua asperitate Propheta vidit amarescere, quem tot appellationibus non valuit explicare. Enimuerò, vt taceamus nunc de illis numquam finiendis damnationis æternæ suppliciis, tantummodo si solus ille vltimi terror, & horror, vt dignum est, studiosè discutitur, tota mundi huius deceptrix, & falsa fœlicitas, ac si lutum velut infructuosa alga littoris iudicatur. Quem enim vox illa non terreat, quis non medullitus contremiscat, cùm audiat ipsum Dominum dicentem in Euangelio: *Quia sicut fulgur exit ab Oriente, & apparet in Occidente, ita erit aduentus Filij hominis:* Quis, inquam, nō expauescat, cùm eadem Veritas dicat: *Quia sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadēt de cœlo, virtutesque cœlorū mouebūtur:* De quo etiam Petrus ait: *Adueniet autē dies sicut fur, in quo cœli magno impetu transiēt, elementa verò calore soluētur;* & iterum dicit: *Cœli autem, qui nūc sunt, & terra eodem verbo repositi sūt, igne reseruati in diem iudicij, & perditionis impiorum hominum.* Hinc & Iudas Apostolus ait: *Ecce*, inquit, *veniet Dominus in sanctis millibus facere iudiciū contra omnes, redarguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti sunt cōtra eum peccatores impij.* O si in palato cordis nostri sapere possit quantæ amaritudinis est, quod per Ioannem dicitur: *Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, & plangent se super omnes tribus terræ.* Tunc dissoluentur renes eorum formidine qui modò non timent: tunc replebuntur viscera eorū amaritudine, qui modò in carnalis illecebræ voluptatibus molliter iacent. Tunc enim sanguineas lacrymas effundentes incipient dicere montibus: *Cadite super nos; & collibus: Operite nos.* Tunc enim non est quoquam confugere, non est latibulum, vbi se quisquam valeat occultare. Nimirum cùm & inferni portæ panduntur, mors inimica destruitur, puluis qui putruerat, id est, humana caro, audiens vocem tubæ viuificatur. Iam quos in gremio suo terra susceperat, quos aqua sorbuerat, quos edax flamma consumpserat, omnes quasi commissum sibi depositum reddunt, & vitæ absque vlla sui diminutione restituunt. Tunc enim terra concutitur, aër repētina tempestate turbatur, tonitrua perstrepunt, coruscationes, & fulgura humana pectora terrore confundunt. Deus enim manifestè veniet, Deus noster, & non silebit. Ignis in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas valida. Aduocauit cœlum desursum, & terram, vt discernat populum meum. In die scilicet illa tremenda cùm Angelis & Archāgelis, cū Thronis, & Dominationibus, cum Principatibus, & Potestatibus apparebit; cælis coruscantibus, terris ardentibus, cunctis etiam elementis in sui obsequij terrore commotis. Quem diem bene ille eximius Prophetarum Esaias denuntiat, dicens: *Ecce dies Domini veniet insanabilis: dies furoris, & iræ, vt ponat orbem terræ desertū, & peccatores perdat ex eo.* Stellæ enim cæli lumen suum non dabunt, & obscurabitur sol in ortu suo, luna verò non dabit lumen suum, & mandabo vniuerso orbi mala, & impiis peccatorum, & perdam contumeliam iniquorum, & arrogantiam superborum humiliabo, & erunt qui relicti fuerint pretiosi magis quàm aurum ab igne purgatum, & homo pretiosior quàm lapis sapphirus. Cælum enim quatietur, & terra mouebitur à fundamentis suis propter furorem iræ Domini Sabaoth; in die, qua superuenerit furor eius. Sed & Malachias Propheta consona his loquitur, dicens: *Ecce venit Dominus omnipotens, & quis sustinebit diem aduentus eius: Aut quis portabit conspectum eius, quoniam ipse ingredietur ignem conflatorum, & sicut paleam * velantium, & sedebit conflans, & purgans sicut aurum,* & sicut argētum. Et iterum dicit: Ecce dies Domini veniet ardens vt clibanus * vt vrat eos, & erunt omnes alieni, & omnes qui faciunt iniquitatem vt stipulam incendet eos dies illa, qua veniet, dicit Dominus omnipotens; non relinquetur radix, neque palmes. Alius verò vir desideriorum ita dicit: *Et ecce videbam, & throni positi sunt, & antiquus dierū sedebat, & indumentum eius sicut nix candidum, & capilli capitis eius sicut lana munda.* Thronus eius ignis exurens, fluuius ignis currebat ante ipsum, iudicium constituit, & libri aperti sunt; & paulò post, *Et vidi* inquit, *in visu noctis, & ecce in nubibus cæli Filius hominis veniebat, & vsque ad vetustū dierū peruenit, & in conspectu eius oblatus est, & ipsi datus est principatus, & honor & regnum; & omnes populi, tribus & linguæ ipsi seruient: & potestas eius potestas æterna, quæ*

*Marginalia:* Dies iudicij tamquam in cōspectu mētis præ oculis habēda est. — Sophon. 1. — Qui extremum iudicij diem serio meditatur, huius mundi felicitates tamquam somnia putat. — Matth. 24. — Ibid. v. 29. — 2. Pet. 3. — Ibid. v. 7. — Iud. in Ep. Cathol. — Apoc. 1. — Apoc. 6. — Luc 23. — Psal. 49. — Esai. 13. — Malach. 3. — * ventilantium. f. — * & vret f. — Malach. 4. — Dan. 7.

*non transibit, & regnum eius non corrumpetur. Inhorruit spiritus meus. Ego Daniel, hebetudo mea, & visiones capitis mei conturbabant me.* Cum ergo hæc agi cœperint, pandentur sine dubio cœli portæ, immò potius ipsum cœlum auferetur è medio tamquam si tabernaculi velamina colligantur, scilicet vt reparetur, & transformetur in melius. Tunc ergo omnia metus habebit timorque, ac tremor implebit vniuersa; nimirum cùm ille iudicet, qui teste non egeat, qui augmenta non quærat, qui oratorem causæ non postulet. Sed his omnibus procul amotis, ipse & gesta & verba, & cogitationes diiudicat, atque in medium collocat, & cuncta velut in tabulis quibusdam depicta, oculis eorum, qui commiserunt ea, atque omnibus, qui assistere videntur, ostendet. Quomodo ergo tunc commouebitur, & in metu erit vniuersa creatura? Age ergo cùm ad illud singulare iudicium venerimus ab eo Iudice iudicandi, qui nec falli occultatione criminum potest, nec ad impunitatem promerendam alicuius oblatione corrumpi. Cùm cœperint omnia secreta reuelari, & non solum actus, ac verba, sed etiam ipsæ cogitationes ostēdi. Quid faciemus sub tanti Iudicis maiestate? Quid excusationis ostēdere poterimus? Qua nos defensionis arte purgabimus? Quæ nobis subuentura est pœnitentia, quam in hac carne contempsimus? Quæ nos defensura sunt opera bona, quæ in hac vita non fecimus? Ad quos Apostolos, aut quos alios sanctos confugituri sumus, quorum exempla, simul ac verba despeximus? An fortè aliqua se fragilitas corporis excusabit? sed excusationi eorum reclamabunt omnium exempla Sanctorum, qui fragilitatem carnis in carne vincentes, quod fecerunt, vtique facere nos posse docuerunt. Maximè quia nec ipsi peccato sua virtute, sed Dei miserantis auxilio restiterunt. Qui se & non quærentibus vt quæratur: atque, vt in eum credatur, ostendit: credentes in se ne à peccato vincantur, inuicta protectione defendit. Quid ergo responsuri sunt, si eis Dominus dicat; Si potuistis, quare non restitistis desideriis peccatorum? Si non potuistis, quare meum contra peccatum non quæsistis auxilium? Aut vulnerati, quare pœnitendo non adhibuistis vulneri vestro remedium? Numquid non ad hæc obmutescent? Quid autem excusationi respondeant; non habentibus dicit: *Ligatis manibus, & pedibus mittite eos in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dētiū. Vbi vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Pensandum ergo est, & summo studio reuoluendum, quis in illo die terror erit, cùm in pœna iam remedium non erit. Quæ illic confusio, cui reatu suo exigente, continget in conuentu omnium hominum, Angelorumque erubescere. Quis pauor eum, quem & tranquillum mens humana non valet capere, etiam iratum videre? De quo die bene per Esaiam dicitur: *Exaltabitur autem Dominus solus in die illa; quia dies Domini exercituū super omnē superbum, & excelsum, & super omnem arrogantē, & humiliabitur, & super omnes cedros Libani sublimes & erectas, & super omnes quercus Basā, & super mōtes excelsos, & super colles eleuatos, & super omnem turrim excelsā, & super omnem murū munitum, & super omnes naues Tharsis, & super omne quod visu pulchrū est & incuruabitur sublimitas hominū, & humiliabitur altitudo virorū, & eleuabitur Dominus solus in die illa, & idola penitus conterentur, & introibūt in speluncas petrarū, & in voragines terræ à facie formidinis Domini & gloriā maiestatis eius, cū surrexerit percutere terram.* Nūc peccata delinquentium Dominus videt, & tacet: tunc autem loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos, sicut ipse per Prophetam dicit: *Tacui, inquit, semper silui, patiens fui, sicut parturiens loquar.* Quisquis enim terrenis commodis nunc inhiat, quisquis lasciuæ carnis voluptatibus pascitur, tunc æternæ combustionis igne consumetur, & diuini furoris gladio deuorabitur. Vt enim Propheta dicit: *In igne zeli Domini deuorabitur omnis terra, & in gladio eius omnis caro.* Illic iam à Domino nō potest mereri, quæ petit, qui hic noluit audire, quæ iussit. A quibus enim diuina vox in hac vita despicitur, tunc falsa eorum humilitas cum precibus ante ianuam iam veniens non auditur, sed dicitur illi: *Nescio vos: ite maledicti in ignem æternū, qui paratus est diabolo & angelis eius.* Et verè Dominus per Salomonē dicit: *Vocaui, & renuistis: extendi manum meā, & non fuit qui aspiceret: despexistis omne consiliū meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsānabo vos, cū vobis id quod timebatis, aduenerit. Cū irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tēpestas ingruerit. Quādo venerit super vos tribulatio, & angustia, tūc inuocabūt me, & nō exaudiā. Mane cōsurgēt & non inuenient me.* In quo ergo confidemus? Vbi spē adipiscendæ salutis habebimus? Nūquid in pecuniarum thesauris, quos in arca recondimus? Numquid in diuitiarum affluentia, quas intrinsecus vacui malè exterius possidemus? Sed audi Apostolum Iacobum, quanti diuitias hominum faciat, quod meritum in terrenæ substantiæ possessione constituat: *Agite, inquit, nunc diuites, & plorate vlulantes in miseriis, quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimēta vestra à tineis comesta sunt. Aurū & argentum vestrum æruginauit, & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis enim vobis iram in nouissimis diebus.* Et paulo post: *Epulati estis super terram, & in luxuriis enutristis corda vestra, in die occisionis adduxistis.*

Heheu, quid tunc dicent miseri, cùm se viderint & bona temporalia irrecupabiliter amisisse, & mala sibi perpetua ineuitabiliter imminere? Quę tunc illis mens erit, cum viderint tempus acceptabile, & diem salutis penitus effluxisse; & illud tempus adesse, in quo nihil boni facere, nullum perditionis suæ remedium valeant inuenire? Quàm amara eorum conscientia, quam flebilis eorum poterit esse querela? Tunc enim, sicut Salomon fatetur, flentes, & præ angustia spiritus gementes dicent: *Errauimus, inquiunt à via veritatis, & iustitiæ lumē non luxit nobis, & sol intelligentiæ nō est ortus nobis: lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viā autē Dni ignorauimus. Quid profuit nobis superbia, aut quid diuitiarū iactātia contulit nobis? Trāsierunt omnia illa tamquam vmbra, & tamquam nuntius præcurrens, & tamquam nauis, quæ pertransiit fluctuantem aquam, cuius, cum præterierit, non est vestigium inuenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus. Aut tāquam auis, quæ transuolat in aëre, nullum inuenitur argumentum itineris illius, sed tantum sonitus est alarum verberans leuem ventum: & scindens per vim itineris aërē cōmotis alis transuolauit, & post hoc nullum signum inuenitur itineris eius. Aut tamquā sagitta emissa in locum destinatum, diuisus aër continuo in se reclusus est, & ignoratur transitus illius. Sic & nos nati continuo desiuimus esse, & virtutis quidē signum nullum valuimus ostēdere, in malignitate autem nostra consumpti sumus.* Talia dixerunt in inferno ii, qui peccauerunt, quoniam spes impij tamquam lanugo est, quæ à vento tollitur: & tamquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tamquam fumus, qui à vento diffusus est: & tamquam memoria hospitis vnius diei prætereuntis.

In die iudicij cœlū auferetur è medio, vt in melius reparetur.

Metus, quo affecti erūt homines tempore iudicii describitur.

Matth. 22.

Esa. vlt.

Esa. 2.

Psal. 5.

Esa. 42.

Sophon. 1.

Non potest in die iudicij à Domino quisquā mereri quod petet, qui noluit audire quod iussit.

Matth. 25.

Ibid. v. 41.

Prou. 1.

Iacob. 5.

Ibid. v. 5.

Malorum perturbatio in die iudicij.

2. Cor. 6.

Sap. 5.

Finis huius Epistolæ de sic in MSS. & petēdus videtur ex fin Ep. 8. Lib 8. infrà quæ est eiusdem argumenti, iisdemque sententiis & verbis.

A

## EPISTOLA VI.

### Ad Ioannem Episcopum.....

### ARGVMENTVM.

Mittit quosdam suos libellos ad Ioannẽ Episcopum, quem ad rerum humanarum c'temptum adhortatur: eiusdem quoque amicitiam se appetere ostendit, & nonnulla ad vtriusque salutem vtilia communicare.

B

*Ioanni Reuerendissimo Episcopo, Petrus vltimus Monachorum seruus debitę venerationis obsequium.*

Dilectissime, qui excelsum montem subire festinat, necesse est, vt ad eius verticem graduum interpositione conscendat. Quapropter ego ad celsitudinis vestræ notitiam peruenire desidero, vtpote Ecclesiastico viro, & super montem Sion diuinitus eleuato, Ecclesiasticum munusculum scalarum more præmitto: quia verò non vanæ gloriæ ostentatione, non corporalis commodi vtilitate,

C

vel mea ad vos opuscula dirigo, vel vestrã gratiam requiro, illi melius satisfacio, quem de oculis cordium iudicare sine vlla dubitatione cognosco. Præterea, dilectissime mihi Pater, & domine, vides ipse quia cuncta temporalia fugiunt: quæ in hoc mundo possidemus, diu nobiscum manere non possunt. Terreni honores, & dignitates quasi fumus quo altius extolluntur, in nihilum redeunt, & mundana omnia, ipso iam mundo ad finem delapso subsistere nullatenus possunt. Nos etiam, qui hic tanto desiderio incipimus, momentanea febre correpti, subito cuncta deserimus; & tunc sine dubio discimus nulla fuisse, quæ maxima credebamus. Sola opera nostra, siue bona, siue mala, non pereunt, sed in districto examine tremendi Iudicis venilanda seruantur.

*Rerũ temporalium instabilitas.*

D

Tu igitur, dilectissime, intra conscientiam tuam reuertere: & dum licet, quid tantæ maiestati respondere debeas, sollicitus meditare. Pensa quis tecum rationem positurus veniat, quàm multiplicem fructum pro tam ampla villicatione tua requirat. Scias denique proculdubio, Pater charissime, quia gratiam tuam, & bonam voluntatem semper habere desidero: & salutem tuam non solùm animæ, sed etiam corporis medullitus concupisco. Quapropter de tuo mihi seruitio fiducialiter præcipe, meque tibi libenter obedire indubitanter agnosce. Ego itaque quia munera terrena non habeo, despicabilia tibi opusculorum meorum dona transmitto: non vt per hoc defensionis tuæ patrocinium quęram, sed vt ad cordis tui cubiculũ linguæ meæ vestigiis aditum pandam.

*Sola hominum opera, siue bona, siue mala non pereũt, cùm cætera pereant.*

E

Non vt mihi prosit auxilium, sed vt meum tibi valeat prodesse consiliũ. Nonnulla quippe ab humilitate mea vobis sunt suggerenda non solùm ad futuram, sed etiam ad præsentem vitam vobis maximè necessaria. Quorum videlicet partem in hac etiam Epistola scriberem, si curiosum superuenientis oculum non timerem. Terminum mihi post tempus paschale præfigite, & vt ad vos veniam, vestræ sanctitatis auctoritate iubete. Peto etiam, si placet, vt quod latoris præsentium ore depromitur, efficaciter audiatur.

## EPISTOLA VII.

### Ad N.... Episcopum....

### ARGVMENTVM.

Hanc epistolam scripsit cùm esset in itinere, vt ipse ait; admonet autem quẽdam Episcopum, vt à muneribus impiorum accipiendis abstineat, ne peccatorum eorumdem particeps fiat: quod & sacræ Scripturæ auctoritate, & nonnullorum exemplis probat. Oportet igitur, ait, magnam cautionem adhiberi, ne passim ab omnibus dona accipiantur, sed tantum ab iis, quorum munera etiam Deo accepta esse non ambigitur.

*Domno N.. venerandæ sanctitatis Episcopo, Petrus peccator Monachus salutem.*

Dilectissimi, licet in itinere constitutus, nequeam elimatè quid scribere, rectius tamẽ iudico rem necessariam vtcumque signare, quàm penitus silentio præterire. Quod igitur ore ad os frequenter admonui, idipsum, nunc apicibus replico, & ne reorum quorumlibet hominum te muneribus polluas, funditus interdico. Scriptũ est enim: * *Immolans ex iniquo oblatio est maculata, & nõ sunt beneplacitę subsannationes iniustorũ.* Cur enim nõ veremur accipere, quæ Deũ nouimus reprobare? Hinc iterum scriptum est: *Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationibus impiorũ, nec in multitudine sacrificiorum eorũ propitiabitur peccatis.* Et alibi: *Victimæ impiorum abominabiles Domino.* Et Psalmista: *Non dabit Deo placationem suam, nec pretium redẽptionis animæ suæ.* Cur etiam illud ad memoriã non reducimus, quod Giezi perpetuæ lepræ scabredinẽ induit, dum oblota Naam Syri munera concupiuit? Sed vt caueatur exitium, aliud adhuc annectatur exemplum. Gerardus sane religiosus Ecclesiæ Florentinæ Canonicus nuper mihi retulit ista, quæ narro. Hildebrandus comes * Tusciæ, qui dicebatur de Capuana, in tantum diues erat ac præpotẽs, vt gloriaretur se plures habere curtes, atq; castella, quam dies sint, qui numerantur in anno. Hinc presbyterum quemdam, religiosum videlicet, & honestum virum, spiritualem sibi fecerat patrem, à quo & pœnitentiam ex more percipiebat. De quo presbytero alius presbyter, Rainerius nomine, hác visionem vidit, quod non parua vox sonuit, quæ illum ascendere, inclamauit: *Petre*, inquit, *presbyter*, sic enim, si ritè teneo, vocabatur, *ascende huc.* Hæc autem vox tam magna fuisse dicitur, vt ad eius vehementiam nonnulli de somno fuerint excitati. Ad huius vocis imperium presbyter ascendit in quoddam arduæ celsitudinis promõtorium. Is autem qui vocauerat, sanctus Benedictus esse videbatur. Post huius autem montis ascensum illico presbyter toto corpore sese comperit esse leprosum, moxque prorumpens: Heu, heu, inquit, cur huius pestilentiæ plaga me perdidit? Cui B. Benedictus: Diplois, ait, quam suscepisti de eleemosyna Comitis Hildebrandi (nam idem Hildebrandus tunc nuper obierat) hęc tibi versa est in lepram: Quamobrem redde transitoriam vestem, si vis perpetuę lepræ vitare pruriginem. Hæc enim odibilis,

*Bona iniquorũ Deo oblata non placent.*
*Eccl. 34.*
** Immolantis.*
*Ibid. v. 23.*
*Prou. 15.*
*Psal. 48.*
*4. Reg. 5.*
** in Tuscia.*
*Exemplum presbyteri, qui ob acceptam vestem ab homine malo leprosus euasit.*

Munera, & oblationes prauorum hominum, & accipientibus nocēt, & dantibus nō proſunt.

odibilis, ac perniciosa veſtis tibi quidem, vt conſpicis, nocuit, illi verò nihil omninò profecit. Vt quid ergo prauorū quorumlibet hominū munera quærimus, cùm eorū quæuis oblatio & illorum nequeat abolere contagia, & nobis vertatur in leprā? Sed vt totius viſionis ſeriem proſequamur, continuò B. Benedictus eum de monte depoſuit, atque ad ſubiectæ cōuallis inferiora deduxit. Interea videt Presbyter horrendum quemdam fluuium, tetrum, piceum, atque ſulphureum, iuxta quem, duce beato viro, dum pergeret, vox de flumine ſonuit, eumque vocauit. Cùmque protinus ille ſubſiſteret, & quis eum vocauerit, inquiſiſſet: Ego, inquit, ſum infeliciſſimus illi Comes Hildebrandus, cui pœnitentiam licet infructuoſam imponere cōſueueras. Cui Presbyter ait: Et quomodo tu Comes Hildebrandus es, cùm ſis tam obeſi, & mutilati corporis, vt non humanā ſpeciem, ſed Taxi potiùs habere videaris effigiem? Cui Comes: Tot, inquit, ſuppliciis atteror, tot nouis, & exquiſitis quotidie pœnis affligor, vt nō mirum ſit, quòd corporis mei forma depereat, ſed quòd aliquatenus vel eſſentia ipſa ſubſiſtat. Tantæ ſcilicet crudelitatis fui, dum in corpore vixi, vt nūc ſanctis omnibus odio habear: & ita me iuxta eorum ſeueritas vnanimiter deſpicit, quod nullus illorum adhuc pro me apud diuinam clementiā interceſſit. Videbantur autem præfato fluuio innumerabiles volucres quaſi columbæ varia plumarum diuerſitate conſperſæ: vt hinc albi, illinc nigri diſcolor ſpecies videretur, omneſque velut mœſtæ nimis, ac lugubres quaſi præ dolore roſtra retorquebant ad pennulas. Inquiſitus itaque Comes, qui illæ volucres eſſent, reſpondit: illæ ſunt, inquit, animæ diuerſis in hoc gurgite purgatoriis deputatæ, quæ videlicet ſicut non ex toto ſunt albæ, ſed interfuſa ſparſim nigredine variatæ, ſic & ex parte iam purificatæ: & ex parte ſunt adhuc peccatis obnoxiæ. Nam quanto ſpatioſior albedo cernitur in varietate plumarum, tantò maior intelligitur facta abolitio peccatorū: in quantum verò nigredo remanſiſſe conſpicitur, in tantum adhuc peccatorum maculis aſperguntur. Sed poſt multa Presbyter inde procedens, aſpicit Lotharium Comitem, qui iam ante non multum tempus obierat. Hic itaque pubetenus adhuc cruciabatur in gurgite, ferè medius eminebat. Cumque Presbyter eum, qualiter erga ſe ageretur, inquireret, reſpondit totum ſe ſulphureis vndis primò fuiſſe ſubmerſum, ſed iam paulatim alleuiari, ac de die in diem miteſcere graue ſupplicium. Sed precor, ait, dic domui meæ, vt reddant poſſeſſionem B. Mariæ, quā abſtuli, ſi fortè merear ab his, in quibus teneor, pœnis abſolui. De qua tamen Eccleſia B. Mariæ loqueretur, Presbyter non agnouit, & viuentibus ſpecialiter deſignare non potuit. Præterea Presbyter in anteriora contendens, vidit domum nimis horrendam, atque terribilem, pluresque miniſtros eiuſdē domus æquè feroces, toruos, ac viſu ipſo formidabiles, qui nimirum hinc inde cum magna frequentia diſcurrentes anxiabantur, anhelabant, & neſcio quid magnum velut egregium præſtolantes hoſpitem, præparabant. Cumque præfatus Presbyter, quid hoc eſſet, ſtupefactus inquireret, reſponſum eſt, eos quarta feria proximè ventura Comitem expectare Guidonem. Sicut enim copioſi deliciarū ſumptus venturis præparantur hoſpitibus; ita maligni ſpiritus miſero homini non alias, quam pœnarum, ac tormentorum epulas prouidebant. Presbyter itaque Rainerius poſt hanc viſionem euigilauit, quod viderat, recitauit: Comes quarta feria, ſicut prædictum eſt, obiit.

Lotharius Comes.

Guido Comes.

Vt ergo ad id, quod cœpimus, reuertamur; noli frater, noli patere muneribus: non omnibus, quæ præbentur, liber apud te pateat aditus: ſed quædam admittantur, vt in neceſſitatibus ſubueniant: quædā repellantur, ne reatus alieni nos ponderibus grauēt. Dum igitur oblata ſuſcipimus, de offerentium meritis prius neceſſe eſt diſputemus. Manus itaque noſtra non omnia, quæ præbentur, indifferenter accipiat: & non id, quod offertur, ſed potiùs à quo offertur, cauta prius examinatione diſcernat. Dicit Scriptura: *Si rectè offeras, & rectè non diuidas, peccaſti.* Et nos, quod ſimiliter eſt neceſſarium dicimus: quia ſi quæ offeruntur, accipias: & offerentium merita non diſcernas, deterius deliquiſti. Vis audire quid mihi nuper de collato quodam munere contigit?

Non omnia quæ dantur ſunt accipienda, ſed prius videndum eſt à quibus dentur.

Gen. 4. Iuxta Septuaginta.

Primarius quidam Rodulphus nomine, potens ſatis, & prudens, apud ſuum Monaſterium mihi pallium reuerenter obtulit, quod tribularhon iuxta ſui generis ſpeciē nuncupatur: trium quippe colorum eſt, & blathon palliū dicitur: vnde triblathon palliū vocatur, quod trium cernitur eſſe colorum. Hoc itaque vir ille ſuppliciter offerens, procidit, ſoloque proſtratus me, qua potuit humiliari cordis intentione rogauit: Defer, inquit, hoc munuſculum, Domine mi, ſanctis fratribus tuis, à quibus vtique nil aliud peto, niſi vt hoc ſolum apud diuinam impetrare clementiā ſtudeant, quatenus à corde meo tenebrarum, quas patitur, caliginem tollat. Amor enim ſæculi cor meum detinet obcœcatum, mihique tenebras ingerit, quas ſanctis eorum orationibus expelli, * quo ſaltem tenue diuinæ lucis igniculo mear illuſtrari. Sed cùm ego & orationum vota promitterem, & munus ingeſtū non modò verbis, ſed & manibus propulſarem, quæ vtrinque fuſa ſint verba, intelligenda reliquimus, non ſcribenda per ordinem iudicamus. Quid plura? defero munus fratribus, ſed ingratos inuenio: legati fungor officio, ſed non feſtiuè ſuſcipior. Inuehuntur enim, non gratias agunt: expoſtulant, non blandiuntur: & oblationem talis viri non donum, ſed ſordes, atque contagium deputant animarum. Nullo itaque pacto quieſcere potuerunt, donec munus incautè ſuſceptum, ad eum, qui dederat præſtò remitterem, eique gratuitas orationes ſub verbis excuſatoriis nihilominus quaſi non remitterem, pollicerer. Fateor, multum mihi placuit, quòd obiurgatus ſum, quòd correptus ſum, quòd verbis mordacibus aſperſus ſum. Tu quoque, frater, cuſtodi te à muneribus impiorum, vt dum caues proprium; alienum perhorreſcas tibimet adhibere flagitium: &, iuxta Pauli ſententiam, *Non communices peccatis alienis:* ac libera talibus cum eo valeas conſcientia dicere: *Mundus ego ſum à ſanguine omnium veſtrûm.*

* cupido ad. did.

1. Tim. 5. Act 20.

## EPISTOLA VIII.

### Ad Mainardum Epiſcopum Eugubinum.

*ARGVMENTVM.*

Mainardo Eugubino Epiſcopo ſuadet, vt prædia, facultateſque Eccleſiæ tempore ſui Epiſcopatus ademptas, recuperare conetur, Eumdem hortatur, vt mores corrigat, arduum vitæ iter arripiat, quò facilius per aſpera quæque, ac ardua mundi huius ſaxa iactatus, ad quietis, fælicitatiſque in cœlo portum peruenire poſſit.

*Domno Mainardo Episcopo... Petrus peccator Monachus.*

QVIA noui, frater, tibi non deesse prudentiam, securus, & absque formidine correptionis adhibeo disciplinā. Nam & in Prouerbiis Salomon dicit: *Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum.* Et iterum: *Si corripueris sapientem, intelliget disciplinam.* Qui rursus ait: *Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur.* Moxque subiungit: *Qui abiicit disciplinam, despicit animam suam; qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.* Quod ore ad os sæpe præmonui, per litteras replico, & motum fugacis eloquij velut ad anchoram stationis apicibus ligo.

Prou. 17. Prou. 19. Prou. 15.

Ecclesiæ Eugubinæ status tempore Mainardi.

Instaura, venerabilis frater, Ecclesiæ tuæ prædia prodigè sæcularibus tradita, reuoca diuersi generis ornamenta nocenter * opposita, & saltem insignia quæque, vel optima restituantur, quæ prælationis tuæ tempore grauiter suspiramus ablata. In moribus quoque tuis temetipsum corrige, & vndique cautus, vndique circumspectus omninò te in sacerdotali grauitate, & honestate compone: nec delecteris fallacium diuitiarum copiis, quæ fortassis ingeruntur, affluere: nec de cathedræ, cui præsides, ambias honore gaudere. Nam sæpe Deus omnipotens, quod procul sit à te, menti reprobæ, quam per abrupta voluptatum suarum iter arripere conspicit, omnem sibi cœpti conatus aditum intercludit. Et sicut iam præsidenti sæpe prohibet, dum vult gaudere, ne gaudeat: sic ad regimen anhelantem reprimit, ne concupitę dignitatis culmen ascendat. Ioannes planè Marsicanæ prius Ecclesię Archipresbyter, nunc religiosus in Casinensi cœnobio Monachus, hesterna me docuit relatione, quod narro.

* exposita f

Alberici Episcopi concubinarij infœlix exitus.

Albericus, inquit, Ecclesiæ meæ sub nomine Episcopalis incubabat officij. Hic obscœnæ meretriculæ prolectarius adhærebat. Qui videlicet dum Ottonis Augusti propinquum formidaret aduentum, falsum mentitus est cęlibatum. Meretricem itaque à consortij sui societate remouit, eamque sacro velamine fallaciter indutam, sanctimonialem esse constituit: verumtamen post Imperatoris abscessum, & ad pristinæ fœditatis ignominiam rediit, & insuper ad probrosæ infamiæ suæ cumulum ex eadem tartarei prostibuli victima filium procreauit. Qui mox vt per incrementa temporum grandiusculus adoleuit, pater eum sibimet in Episcopali dignitate substituit. Sed cùm longa dominandi consuetudo ad memoriam rediret, seque non celebrari, ac venerabiliter excoli sicut ante consueuerat, erubesceret, reperit consilium ex intimo diabolici pectoris felle prolatum. Locutus itaque primò cū quibusdam pestilentissimis monachis, deinde cum nonnullis Deum nescientibus laïcis, tandem condicto præstitæ sponsionis pactus est fœdere, vt centum librarum Papiensis monetæ pretium infœlix mercator appenderet: & sic illi, cæcato prius Abbate, qui tunc præerat, Casinense Monasterium ei securè contraderent, quod ille deinceps eorum fultus auxilio, sine vllo contradictionis obstaculo possideret. Hoc etiam primogeniti satanæ conuentioni machinati fœderis addiderunt: vt ille prætaxati pretij partem dumtaxat per suos seruos mitteret, & donec in manibus suis positos Abbatis oculos non aspiceret, partem, quæ residua esset, nullatenus destinaret. Quid plura? corrasis vndecumque potuit, atque congestis aureis muliebribus ornamentis sexaginta librarum pretij ad B. Germani oppidū per suos complices misit, eisque quid, & quibus loqueretur, quod de sententia diaboli nequam discipulus hauserat, serpentinum virus inuomuit. Qui venientes ad oppidum, & communicato cum quibus edocti fuerant, nefando mysterio, protinus in crypta quadam eiusdem oppidi missi sunt, ibique per aliquot dierum spatium occultati. Satellites autem satanæ comprehenso violenter Abbati oculos eruunt, eosque linteolo protinus inuolutus, ad eos, qui in crypta habitabant, occultè transmittunt, qui mox alacres effecti, & tanquam thesaurum diu desideratum inhiantes amplexi, festinanter ad propria remeare cœperunt. Cumque iam profligato lōgiori spatio extrema pars itineris superesset, & tanquam voti compotes securi iam alimenta perciperent, peregrinus quidam subitò superuenit: & nouū aliquid inquisitus, Albericum, qui dudum fuerat Episcopus, obiisse respōdit. Quod illi grauiter aspernati, ac vehementer attoniti credere nullatenus potuerunt. Deinde rem certius agnoscentes, & dierum spatium, quo videlicet ille in ægrotatione decubuit, diligenter addiscunt: & illa signanter hora, qua videlicet Abbati lumen auulsum est, illū infœliciter expirasse, liquidò deprehendunt. Ecce quàm amaro fine defecit, qui iucundè, atque suauiter viuere concupiuit: & ipso temporis articulo, quo se conscensurum esse sperabat quasi sublime fastigium, qui cæcum fecerat, & ipse tanquā verè cæcatus, atque ex improuiso correptus, repente est demersus in tartarum. Cui rectè propheticum illud congruit: *Dum adhuc ordirer, succidit me.* Filius autem eius, Apostolus videlicet Antichristi, quem in Ecclesiasticæ dignitatis apicem pater allexerat, quanto tempore superuixit, multas calamitatum atque contentionum amaritudines pertulit: postremò ferocibus suorum gladiis vndique perfossus occubuit. Dignum quippe est, vt talis vitæ clausula illis occurrat, qui contra voluntatem Dei ad sacri ordinis culmen anhelant: ac proinde dulcedo viuendi, quā mente conceperant, in amaritudinē, & prosperitas, quæ per colorem falsitatis arriserat, illis prouenit in calamitatem: quibus & illud Hieremiæ meritò congruit: *Sperauimus pacem, & non est bonum: quæsiuimus bona, & ecce turbatio.* Et illud Psalmistæ: *Deiecisti eos dum alleuarentur.*

Esai. 38. Hier. 14. Psal. 72.

E contrà tu, venerabilis frater, huius mundi suauia quælibet, ac malè iucunda contemne: rerum transeuntium copias, ac mundanæ gloriæ lenocinīu despice, sequensque vestigia Saluatoris, aspera quæque tibi, ac dura propone, vt per difficilia gradiens, ad iucunda pertingas: & velut aspera dumeta perambulans, viam tuam suaui fine concludas.

---

## EPISTOLA IX.

### Ad Oldericum Episcopum Firmanum.

*ARGVMENTVM.*

Scribit hanc Epistolam Firmano Episcopo, qua primum gratissimas sibi de eo missas litteras scribit: deinde se grauiter ferre suæ nomen sanctitatis, quod per illas tribuebatur. Quare pluribus argumentis conatur eum ab hac opinione deducere, quamuis se ipse consoletur, existimans id nequaquam illum credidisse, sed ad acrius impellendum fecisse. Addit præterea se ægrè tulisse calamitates Ecclesiæ, vt armis res sacras defendere com-

pelleretur, quapropter non armis, ac viribus corporis tuendam dicit Ecclesiam: sed precibus, armisque diuinis; idque sacris testibus, & rationibus nititur comprobare.

*Domno Olderico Firmano Episcopo, Petrus peccator Monachus inexplebilem deuotionis affectum.*

MELLIFLVAM vestræ sanctitatis Epistolam quanta cordis auiditate susceperim, perseuerantia probat. Eam quippe cohabitatricem mihi in cellula iugiter teneo, cum ea sæpe confabulor, in ea interioris hominis vestri speciem, ac veri vultus imaginem manifestè contemplor. Est tamen, quod in ea grauiter fero, quia scilicet non tam honoratum, quàm oneratum me tam sancti nominis laude reperio. In hoc siquidem flebilior est mea calamitas, quòd non modò mei me reatus impediunt; sed insuper sancti homines in mea, proh dolor! æstimatione delinquunt. Absit autem, vt tantũ virum fatear etiam me prædicando mentiri; sed quia homo es, potes saltem per beneuolentiam falli. Quia verò mentiri, est contra mentem loqui, contingit aliquando, vt idem sit & ex dicentis opinione verum, & ex ipsius rei qualitate mendacium. Confiteor id Domino meo, quod sæpe versatur in animo meo: quoniam quisquis me in os meum laudat, cupidum me proculdubiò assentatoriæ laudis accusat. Remordente scilicet conscientia protinus aio: Cùm iste mihi loqui venit ad votum, meque conetur beneuolum reddere, numquam me oleo delinificæ suauitatis aspergeret, si me delectari laudum fauoribus non speraret. In mea igitur laude confundor, & dum magnificari videor, erubesco. Ipse quippe me fauor obiurgat, qui laudis auidum & is, qui videtur esse laudatus, existimat.

*Modestia Beati Petri Dam. suas laudes in se non agnoscentis.*

*Mentiri, quid sit.*

Huc accedit, quia quæcumque humana mens sano viget fulta consilio, si se subtiliter, & solerter inquirit, vix in suis facultatibus inuenit, vnde meritò sperare præconiũ possit. Mortalis quippe conditio vndique coarctata, atque constricta quid nouit vnde possit extolli? Quis enim sciat, quid in æternitate fuerit, antequam Deus hunc conderet mundum? Sed cùm ignoret quid fuerit ante mundi principium, nouit forsitan quid post eius terminum sit futurum: vtrum scilicet in ministerio sui cursus vlterius astra deseruiant: & vtrumne post ea, quæ nunc sunt, alia rursus elementa succedant; vnde & Seraphim illa, quæ Esaias Propheta in conspectu Domini stare conspexit, senas alas habuisse describit: *Duabus*, inquit, *velabant faciem, & duabus velabant pedes, & duabus volabant.* Velabant porrò faciem, siue pedes, non suos, sed vtique Dei. Et quid *per faciem Dei*, nisi mundi principium? Quid *per pedes*, nisi eiusdem mundi finis debet intelligi? Alarum ergo Seraphim & plures sunt, quæ velant, & paucæ quæ volant: quia ex diuinorum operum celsitudine cùm perpauca ad nostram permittantur aduolare notitiam, plurima in thesauris secretorum cœlestiũ seruantur occulta. Nam quod funditus ignoremus quid ante mundi principium fuerit, & quid iam post consummationem sit futurum, idem perhibet Esaias: *Priora*, inquit, *annuntiate mihi, & nouissima, quæ futura sunt; & dicam, quia dij estis.* De mediis autem pauca vtcumque cognoscimus, quę ex scripturarum attestatione nobis panduntur. Porrò autem & in his ipsis quantam notitiæ patiamur inopiam, qui sapientissimus inter homines extitit, non erubuit confiteri. Ait enim

*Homines nihil habẽt, quo superbia efferri possint.*

*Esai. 6.*

*Humanæ scientię imperfectio.*

*Esai. 41.*

A Salomon: *Sunt iusti, & sapientes, quorum opera in manu Domini, & tamen nescit homo vtrum amore, an odio dignus sit; sed omnia in futurum seruantur incerta.* Vbi notandum, quia cùm iustos dicat, & sapientes, qui nimirum debuerant subtilius nosse; ipsos etiam perhibet, quæ futura sunt ignorare. Enimuerò quòd me non modò de sapientia, sed & de vitæ quoque quasi sanctitate laudastis, non vt hoc vestra prudentia crederet, sed ob hanc fortassis industriam, vt ad me procinctum sancti certaminis acrius instigaret, qua confidentia, vel in hoc valeo quantumlibet assentire, dum pro quouis otioso verbo ratio redditur: dum sola fatui compellatio gehennæ supplicium comminatur: dum diuinæ legis non apex, non iota prætereat; dum sola B concupiscentiæ visio mœchiæ crimen incurrit? Hæc & huiusmodi, venerabilis Pater, quisquis digna consideratione perpendit, ex diuina quidem potest miseratione præsumere: sed nescio vtrum valeat in quantumlibet exuberantium meritorum suorum securitate dormire, præsertim cùm mundus vndique fremat, vndique velut maximũ pelagus intumescentibus procellis se attollat, tantasq; nobis quibuscumque raptoribus molestias ingerat vt terrenis potiùs nos inseruire negotiis, quàm obsequiis vacare diuinis, vel ad puritatis aspirare munditiam plerumque compellat. Malignus planè spiritus humanum genus nunc solito vehementius per omnia vitiorum abrupta præcipitat, truculentius tamen odiorum, ac simultatum omnes liC uore perturbat. Tot enim quotidie bella desæuiũt, armatæ acies prorumpunt, hostiles impetus inhorrescunt; vt de militaribus quidẽ viris plures gladius videatur absumere, quàm in grabatulis quiescentes, corporeæ conditionis ægritudo finire, vt propemodum maris more geratur hic mundus. Sicut enim cùm ventorum tempestas oboritur, crispante mitius pelago, in vicinia littoris æstus feruentior excitatur; ita nunc in fine mundi velut vicino maris littore, furentibus dissidij, discordiæque procellis, cuncta hominum corda vexantur, & tanquam spumosis fluctibus illiduntur. Instabilis enim homicida omnia scrutatur, omnia mundi velut vnius agri loca perlustrat, ne quid infœcundum à liuidi D fomitis satione prætereat. Hinc est, quòd ad Ecclesiastici status vniuersale periculum ab inuicem sacerdotium, imperiumque resiliunt; atque ad Dei omnipotentis iniuriam, nunc cùm vnus Papa in Apostolico sit solio constitutus, alter à finibus Aquilonis destinatur electus. Sed ille Papæ abusiuum Papam proculdubiò superaddidit, qui primus omnipotentis Dei vocabulum plurali numero declinauit: *Eritis*, inquiens, *sicut Dij, scientes bonum, & malum.* Super quo nimirum potiùs flere compellimur, quam prolixius quid scribere delectemur. Vnde, cùm ante aliquot dies hymnos rhytmicos flendo depromerem:

E
*Heu Sedes Apostolica,*
*Orbis olim gloria,*
*Nunc, proh dolor! efficeris*
*Officina Simonis.*
*Terunt incudem mallei,*
*Nummi sunt tartarei.*
*Iusto Dei iudicio*
*Fit ista conditio:*
*Vt quisquis Apostolicam*
*Sedem semel comparat,*
*Redimere non desinat,*
*Donec malè pereat.*

His dictis, præ dolore contabui, & addere supersedi. Sed cùm inter cætera mala, quæ nostris tẽporibus

*Eccl. 9.*

*Diuini iudicij seueritas.*

*Matth. 12.*

*Matth. 5.*

*Luc 16.*

*Exod. 20.*

*Dan. 5.*

*Marc. 5.*

*Mundus similis est pelago.*

*Perturbationes, & tempestates illius sæculi.*

*Mundi finis prope est.*

*Sacerdotij, & imperij discordia.*

*Cadaloum intelligit.*

*Gen. 3.*

*Rythmus de Ecclesia Rom. ab Antipp. inuasa.*

An liceat litigare pro rebus Ecclesiasticis. Cõs. Schol.

emergunt, ipsas quoque Ecclesias violenti homines insolenter opprimant, ac prædia, vel quælibet bona sacri iuris inuadant, nonnullos mouet, vtrum Ecclesiarum Rectores expetere vindictam debeāt, vt malis mala, more sæculariū, reddant. Nam plerique mox, vt eis vis infertur iniuriæ, ad indicenda protinus bella prosiliunt, armatorum cuneos instruunt, sicque hostes suos acrius fortè, quàm læsi fuerant, vlciscuntur. Quod mihi planè satis videtur absurdum, vt ipsi domini sacerdotes attentent, quod turbis vulgaribus prohibetur: & quod verbis impugnant, operibus asserant. Quid enim magis Christianæ legi videtur esse cōtrarium, quàm redhibitio læsionum? Vbi, quæso, sunt tot præconia scripturarum? Vbi quod Dominus dicit: *Si quis tibi, quod tuum est, tulerit, ne repetas.* (Luc 6.) Si enim nobis non licet eadem ipsa, quæ nobis ablata sunt, repetere; quomodo pro his licet vltoriæ retributionis vulnus inferre? Vbi & illud: *Si percusserit tibi maxillam, præbe ei & alteram: Si angariauerit te mille passus, vade cum eo duo alia millia: Si tulerit tibi tunicam, da ei & pallium.* (Matth. 5.) At fortasse quis obiicit; turbis sæcularibus hæc esse mandata, non sacerdotibus: nimirum vt Ecclesiarum Præsules hæc prędicare debeant, non seruare. Sed quis hoc vel desipiens sentiat, cùm Dominus dicat: *Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum? Qui autem fecerit, & docuerit, magnus vocabitur.* (Ibid.) Sacerdos itaque, qui in regno cælorum vult esse magnus, sit in populo præuius, vt quod voce se sequentibus dictat, primus ipse viuis operibus impleat. Vnde, vt omnis praui intellectus occasio tollatur, primus ille inter Ecclesiæ sacerdotes non ait: Domine quoties peccauerit frater in fratrem, & dimittit ei? sed omniū potiùs sacerdotum causam in vna sui persona constituens, *Domine*, inquit, *quoties peccauerit in me frater meus, & dimittam ei? vsque septies?* (Matth. 18. Ibid. v. 21.) Cúmque sibi responderetur, vsque septuagies septies indulgendum, nullum iam de seruando à sacerdotibus vniuersali mandato relictum videtur ambiguum. Luca etiam Euangelista testante docemur, quia Domino Ierusalem properante, Discipuli præcedentes, intrauerunt vrbem Samaritanorum, vt illi parerent. (Luc 9.) Cúmque illos Samaritæ nullatenus recepissent, commoti Iacobus, & Ioannes, humanitate dictante, dixerunt. *Domine, vis dicimus, vt ignis descendat de cælo, & consumat illos, sicut Elias fecit?* (Ibid. v. 56.) Mox conuersus increpauit illos, dicens: *Nescitis cuius spiritus estis: Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare.* Vbi mox subditur: *Et abierunt in aliud castellum*; ac si non lingua, sed opere loqueretur: date locum iræ, vel potiùs quod ipse dicit: *Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.* (Matth. 10.) Vita planè, quam Saluator noster gessit in carne, non minùs, quàm prædicatio Euangelica nobis est, & proposita tenendæ linea disciplinæ. Sicut ergo ipse cuncta mundi furentis obstacula, non per districti examinis vltionem, sed per inuictam superauit inconcussæ patientiæ maiestatem: ita docet mundi rabiem potiùs æquanimiter ferre, quàm vel arma corripere, vel lædenti læsionibus respondere; præsertim cùm inter regnum, & sacerdotium propria cuiusque distinguantur officia, vt & Rex armis vtatur sæculi, & sacerdos accingatur gladio spiritus, qui est verbum Dei. De sæculi nempe principe Paulus dicit: *Non sine causa gladium portat.* (Ephes. 6. Rom. 13.) Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui malū agit. Azarias Rex, quia sacerdotale vsurpat officium, lepra perfunditur; (2. Paralip. 26.) & si sacerdos arma corripit, quod vtique laicorum est, quid meretur? Nam & Dauid idcircò ante Euangelium Euangelicè vixisse creditur, quia non modò Semei, & Saul, sed & plurimis indulsisse suis hostibus inuenitur. (Dauid euāgelicè vixit.) De quo & cæteris sanctis Patribus nonnulla hic exempla perstringerem, nisi vobis incomparabiliter notiora, quàm mihi, hæc & his similia, certum tenerē. Planè quis non videat, quàm sit inhonesta confusio, vt quod agendum Ecclesia denegat, impudenter ipsa committat. & cùm aliis prædicet patiētiam, infœderabilem, ipsa contra innocentes accendatur in iram? Contigit enim hoc facienti, quod Apostolus dicit: *Ne cùm aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar*: (1. Cor. 9.) vel illud potiùs, quod ad Romanos ait: *Qui ergo alium doces, teipsum non doces: qui prædicas non furandum, furaris: qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis.* (Rom. 2.) Et præcipuè id, quod his præstò subiungit, sacerdoti congruere videtur: *Qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis Deum inhonoras.* (Ibid. v. 23.) In lege quippe Dei sacerdos non immeritò gloriatur, qui ministerij locum ad prædicanda legis mandata sortitus est: sed per præuaricationem legis Deum inhonorare conuincitur, cùm scita legalia transgredi non veretur. Dumque aliud agit, aliud prædicat; quantū in se est, omnes ab eiusdem legis obseruatione perturbat, sicut Scribis, & Pharisæis Dominus dicit: *Væ vobis, qui abstulistis claues sapientiæ, & scientiæ, sed ipsi non introistis, & insuper alios introire volentes prohibuistis.* (Matth. 23. Luc 12.) Et reuera qua frōte, qua libertatis audacia sacerdos quilibet in dissidētium confœderatione desudet; cùm ipse suis læsoribus non remissionis indulgeat veniam, sed efferatur implacabiliter ad vindictā? Inter omnes sanè virtutum gemmas, quas Saluator noster de cœlo veniens attulit, duas insignius, atque præclarius rutilare monstrauit, quas & in se priùs expressit, & vt nobis imprimerentur, edocuit, charitatem scilicet, & patientiam. (Duas virtutum gēmas Christus de cœlo nobis attulit.) Et de charitate quidem dicit Apostolus: *Propter nimiam charitatem suam, quā dilexit Deus mundum, Filium suum misit.* (Ephes. 2.) De patientia verò ait: *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt; vt per patientiam, & consolationem scripturarum spem habeamus.* (Rom. 15.) Per charitatem namque Dei Filius de cœlo descendit, per patientiam verò diabolum superauit. His muniti virtutibus, & fundatores Apostoli sanctam Ecclesiam condiderunt, & propugnatores eius sancti Martyres diuersa mortium supplicia triumphaliter pertulerunt. Si ergo pro Fide, qua vniuersalis viuit Ecclesia, nusquam ferrea corripi arma conceditur, quomodo pro terrenis, ac transitoriis Ecclesiæ facultatibus loricatæ acies in gladios debacchantur? (Arma ferrea pro fide capere non licere, cautè intelligendum. Cōs. Schol.) Porrò, sancti viri cùm præualent, hæreticos, idolorumque cultores nequaquam perimunt; sed potiùs ab eis pro Fide Catholica perimi non refugiunt. Quomodo ergo pro rerum vilium detrimento fidelis fidelem gladiis impetat, quem secum vtique redemptum Christi sanguine non ignorat?

In Galliarum finibus audiui gestum fuisse, quod refero. (Exemplum Abbatis Galli cuiusdam.) Inter Abbatem, & quemdam sæculi præpotentem orta est non leuis de possessione contentio. Cúmque à partis vtriusque fautoribus nimis diu certaretur, & iurgiis, tandem vt armis ageretur vtrinque condictum est. Et sæcularis quidem paratis militum copiis, campum prœliaturus ingreditur, acies struit, cuneos ordinat, atque ad fortiter agendum omnium mentes acerrimus cohortator inflammat. Siluescunt omnia gladiis, rubent clypei, vociferantium clamor attollitur, minaces armatorum fremitus inhorrescūt, tela stringuntur, & solus aduersæ partis impetus ad congruendū accensis manibus expectatur. Abbas autē

non in armis terrenis spem suam, sed in humanæ salutis auctore constituens, cunctis, qui pro se dimicare conuenerant, suum prohibuit comitatum, solos autem Monachos suos equis imposuit, capita cucullis operiri præcepit, sicque cum illis, velut galeatis, & loricatis Fidei munimento, Crucisque vexillo ad locum certaminis venit. Cúmque vir ille non ferrea, vt sperabat, arma conspiceret, sed tanquam cœlestem, atque Angelicam aciem aduentare cominus aduertisset, tantus eum cum suis omnibus diuini timoris horror inuasit, vt desilientes ex equis, protinus arma proiicerent, terræ se humiliter sternerent, indulgentiam flagitarent. Sic, sic nimirum titulos victoriæ triumphalis obtinuit, qui non in frequentibus equis, non in micantibus gladiis spem posuit, sed ex diuinæ tantum potentiæ virtute præsumpsit.

Tacita obiectio amouetur.

Ad hæc si quis obiiciat, bellicis vsibus Leonem se frequenter implicuisse Pontificem, verumtamen sanctum esse. Dico quod sentio, quoniam nec Petrus ob hoc Apostolicum obtinet principatum, quia negauit: nec Dauid idcircò prophetiæ meretur oraculum, quia torum alieni viri inuasit; cùm mala, vel bona non pro meritis considerentur habentium, sed ex propriis debeant qualitatibus iudicari. Numquid hoc legitur vel egisse, vel litteris docuisse Gregorius, qui tot rapinas, ac violentias à Longobardorum est feritate perpessus? Num Ambrosius bellum Arianis se, suamque Ecclesiam crudeliter infestantibus intulit? Numquid in arma sanctorum quispiam traditur insurrexisse Pontificum? Causas igitur Ecclesiastici cuiuscumque negotij leges dirimant fori, vel sacerdotalis edicta consilij; ne quod gerendum est in tribunalibus iudicum, vel ex sententia debet prodire Pontificum, in nostrum vertatur opprobrium congressione bellorum. Sed ecce, dum auiditate loquendi vobiscum sermonis articulum longius protraho, metam, vt video, compendij epistolaris excedo: Incolumem te, venerabilis Pater, ad regendum Ecclesiæ suæ statum, custodiat omnipotens Deus: & tu quoque in sanctis orationibus tuis mei memor esse digneris.

Marc. 14.
2. Reg. 11.

Ecclesiastici negotij causæ legibus dirimantur.

## SCHOLIA.

SED *cùm inter cætera mala, quæ nostris temporibus emergunt.* ] Hæc pars huius Epistolæ attentè legenda est: ne quis vel occasionem errandi sumat, vel auctorem in doctrina aberrasse existimet. Videri enim potest ipsum sensisse non posse Pontificem, aut alios Ecclesiasticos Principes per bellum, si necesse sit, res Ecclesiasticas defendere, quia Ecclesia non habet gladium temporalem, sed spiritualem tantum: Vnde *in §. Sicut ergo, post medium Epistolæ*, ita vult inter Regnum, & Sacerdotium diuisa esse officia, vt & Rex armis vtatur sæculi, & Sacerdos accingatur gladio spirituali. Et inferius: *Si ergo*, inquit, *pro fide, qua vniuersalis viuit Ecclesia, numquam ferrea corripi arma conceditur, quomodo pro terrenis ac transitoriis facultatibus loricatæ acies in gladiis debacchantur:* &c. Ante verò quàm hæc Damiani verba, & alia quæ satis exaggerat, & indistinctè profert, ad pium, & verum sensum ab ipsis verbis, non alienum trahamus; veram, & Catholicam doctrinam breuiter præmittere necesse est. Primò ergo statuendum est, hìc esse sermonem de Principe Ecclesiastico, vt talis est, seu de Pontifice, vt Pontifex est: nam si consideretur, vt dominus temporalis est per proprium, & directum dominium & iurisdictionem temporalem, quam habet in suis terris, non est dubium quin habeat idem ius belli, quod habent alij supremi Reges, & temporales Domini, quantum ad rationem iustitiæ spectat. Quamuis in modo tractandi res bellicas, seruare debeat religionem, & decentiam debitam dignitati Pontificali, quæ in eo est præcipua: eumque obligat, vt in vsu gladij temporalis modum obseruet dignitati Pontificali conuenientem. Nec ex hoc puncto plura dicere necesse est, quia Beatus Petrus Damianus de illo non tractat, nec verbum aliquod attingit, quod ex hoc capite aliqua interpretatione indigeat.

Secundò statuendum est, Pontificem ex vi Pontificalis dignitatis habere non solùm gladium spiritualem, sed etiam aliquo modo temporalem, vt disertè docet Bonifacius Papa, *in Extrauang. 1. de Maioritate. & obed.* Et Gregorius *lib. 12. Epist. 21. & 22.* estque sententia hæc communi Catholicorum consensu probata, quam Gregorius IX. *in Epist. ad Germanum Patriarcham Constantinopol.* ait, significatam fuisse in Euangelio, cùm Discipuli Christo dixerunt: *Ecce duo gladij hîc.* Ipse autem respondit: *Satis est.* Et postea dixit Petro: *Conuerte gladium tuum in vaginam.* Ecclesia etiam sic de Petro loquitur: *Tu es Pastor omnium, Princeps Apostolorum, tibi tradidit Deus omnia regna mundi.* Ratio verò est, quia potestas spiritualis nisi haberet aliquo modo coniunctam potestatem temporalem, esset inefficax & infirma: & ideò cùm opera Dei sint perfecta, & rectè instituta, cùm Petro dedit supremam spiritualem potestatem, seu spiritualem gladium, dedit etiam temporalem, seu materialem, quantum ad finem alterius potestatis conueniens sit. Vnde Glossa *in cap. Auctoritatem, verbo, Materiali, 15. q. 6.* notat, Ecclesiasticum iudicem posse indicere bellum, ex Nicolao Papa in textu ibi dicente ad Archiepiscopum Treuerensem, & defensores Ecclesiæ, vt spirituali, & materiali gladio vtantur, donec Ecclesiastica dona recuperent.

Luc. 22.
Matth. 26.
Ioan. 18.

Hinc tertiò statuendum est, aliter habere Pontificem, vt Pontifex est, spiritualem gladium, & aliter temporalem: nam spiritualem habet per se, & directè, temporalē autem solùm indirectè id est, ratione spiritualis, & quantum ad illius finem conueniens est. Et ideò solus ipse habet à Deo immediatè spiritualem gladium, & per ipsum ad Ecclesiasticas personas deriuatur, quæ illum participant, in laicis verò nullo modo inuenitur. At temporalis gladius per se, & directè in Imperatore, & temporalibus Regibus, seu Principibus inuenitur, non per dimanationem à Pontifice, sed per alios titulos & vias, per quas illa potestas iustè comparari, vel hæreditario iure obtineri consueuit. Nam potestas illa suprema, quam indirectè habet Pontifex in temporalibus, non aufert propria iura aliorum Principum, neque eos suis directis dominiis & potestate priuat. Atque hac ratione solent iura dicere, Pontificem, (formaliter semper loquimur ratione Pontificatus) non habere iurisdictionem in temporalibus, vt sumitur *ex cap. Si duobus. §. Denique, de Appellationibus, cum concordantibus*, quæ ibi Glossa vltima refert, & passim Iurisperiti, præsertim *in cap. A nobis, de iudiciis, & in cap. Licet ex suscepto, de foro competenti.*

Iuxta ergo veritatem intelligenda sunt illa verba Damiani: *Inter Regnum, & Sacerdotium propria distinguuntur officia*, &c. Loquitur enim de officiis per se, & directè vtrique dignitati conuenientibus. Neque est hic loquendi modus alienus ab ipsis Pontificibus. Nam Nicolaus Papa in celebri

Epistola ad Michaëlem Imperatorem, prope finem sic scribit: *Cùm ad verum ventum est, eumdem Regem, atque Pontificem, id est, tempore legis gratiæ, vltra sibi neque Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorem vsurpauit; quoniam idem mediator Dei, & hominum, homo Christus Iesus sic actibus propriis, & dignitatibus distinctis, officia vtriusque potestatis discreuit: vt & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum, Imperialibus legibus vterentur quatenus spiritualis actio carnalibus distaret incursibus: & ideò militans Deo minimè se negotiis sæcularibus implicaret*, &c. Quem locum tractans Glossa *in cap. Cùm ad verum. dist. 96. in verbo, Vsurpauit.* inde colligit, potestates has esse diuisas, Imperatorem non habere gladium temporalem à Papa. Et idem habet *in c. Quoniam dist. 10.* vbi etiam addit: *Quòd Papa non habet vtrumque gladium*, quod intelligendum est directè, & per se, ne sit erroneum, Et quia gladius temporalis prout est in Pontifice, vnus quodammodo est cum spirituali; quia vbi est vnum propter aliud, ibi est vnum tantùm: nam alioqui, vt diximus, certum est Pontificem habere vtrumque gladium, spiritualem, & temporalem, quod his etiam verbis asserit Glossa *ex text. ibi. in cap. 1. dist. 22.*

Vide cap. *duo sunt, 96. dist. cum aliis ibidem.*

Vltimo statuendum est, quamuis Pontifex ex vi suæ potestatis, gladium habeat materialem modo iam explicato, non tamen debere vti illo per seipsum, neque per Ecclesiasticas personas extra propriam defensionem in casu extremæ necessitatis, sed per Principes sæculares, quibus præcipere potest, vt illo in suam defensionem, aut iustam vindictam vtantur, quando necesse fuerit. Hoc expressè dixit Bonifacius, loco suprà citato: nam cùm dixisset, vtrumque gladium esse in potestate Ecclesiæ, spiritualem, & temporalem, addit: sed is quidem pro Ecclesia, ille verò ab Ecclesia exercendus; ille Sacerdotis, is manu Regum, & militum, sed ad nutum, & patientiam Sacerdotis. Et eadem ferè verba habet Gregorius IX. *in dicta Epistola ad Germanum.* Atque hoc modo consueuisse Pontifices excitare temporales Principes, & per eos bella indicere, ex historiis Ecclesiasticis satis constat, & ex epist. Gregorij *lib. 4. epist. 31. & libr. 7. indictione 1. epist. 20. & indictione 2. epist. 2. & 3. & libr. 11. epist. 43. & lib. 12. epist. 21. & 22. & ex multis aliis*, quæ congerit Gratianus, 23. *q. 5. cap. Principes, & cap. Omnium, cum aliis; & 23. q. 8. cap. Igitur, cum tribus sequentibus.* Immò in his omnibus locis considerare licet Pontifices semper ferè agere de bello defensiuo, quando illud indicunt, vel ad illud exhortantur: quia illud est non solùm iustum, sed etiam maximè necessarium. Vnde quando prouocant etiam ad bellum aggressiuum; ferè semper habet rationem defensionis: quia nimirum iniuria Ecclesiæ continuè perseuerat: dum vel illius bona iniustè detinentur, vel ei obedientia debita denegatur, vel aliud detrimentum Christianæ Religioni fit. Ad bellum autem purè vindicatiuum rarò, aut numquam prouocant, non quia ab habente supremam potestatem non possit indici; sed quia non est ita necessarium, neque adeò consentaneum pietati, & mansuetudini Ecclesiasticæ: & quia tot habet incommoda, & damna etiam spiritualia, vt ordinariè melius indicetur delicta aliqua manere impunita, quàm talia bella procurare. Vnde etiam in eisdem historiis obseruari potest; rarò Pontifices indicere bellum, præsertim inter Christianos, & Fideles propter solum temporalem finem, sed propter spiritualem. Nam licet interdum proximi intendant temporalium bonorum Ecclesiæ recuperationem, nihilominus non in eo fine sistunt, sed semper intuentur spirituale commodum, vel incommodum, quod inde redundat, ita vt numquam bella indicant, nisi pensatis omnibus, maius spirituale bonum Ecclesiæ ex illo speretur, quàm sit belli detrimentum.

Damianus ergo numquam de iure Ecclesiæ ad bellum indicendum his modis iustis, & honestis dubitauit, nec de hac re quidquam in hac epistola tractauit, sed solùm de facto, & de abusu aliquo, & excessu, qui eo tempore ab aliquibus Prælatis in hoc negotio committebatur. Vnde si quidpiam ipse sanctus Doctor in hac parte excessit, (quod non definio) fuit error in facto, non in doctrina: Idque satis constat ex verbis eius. Primò enim reprehendit Ecclesiasticas personas bellum gerentes, ad vindicandas proprias iniurias, vt patet ex illis verbis: *Nonnullos mouet, vtrum Ecclesiarum Rectores expetere vindictam debeant, vt magis mala more sæcularium reddant. Nam plerique mox, vt eis infertur vis iniuriæ, ad indicendum protinus bellum prosiliunt, armatorum cuneos instruunt: sicque hostes suos acriùs fortè, quàm læsi fuerant, vlciscuntur; quod mihi videtur absurdum*, &c. Ecce non agit de iure, sed de facto, & reprehendit potiùs circumstantias, quam substantiam facti: nimirum quod fiat vn vltionem, nimia facilitate, & cum rigore, vel sæuitia, ac denique quod in propria persona Ecclesiasticorum fiat. Vnde inferius ab Azaria Rege à contrario argumentum sumit: *Nam quia Sacerdotale vsurpauit officium, lepra*, inquit, *perfunditur, & si Sacerdos arma corripit, quod vtique laicorum est, quid meretur?* Hoc ergo est, quod in Episcopis Galliæ, aut Germaniæ reprehendit, quia sua manu materiali gladio vtebantur, quod fieri non debet: Immò in fine Epistolæ audet Leonem XI. de hoc reprehendere, quod in persona sit comitatus exercitum contra Northmannos, quamuis actualem belli congressum non intrauerit: quod quanto iure Damianus scripserit, prudens lector dispiciat. Certè Hermanus Contractus referens illam historiam, ait: *Leonem dictum fuisse occulto Dei iudicio, siue quia tantum Sacerdotem spiritualis, potiùs quàm procacducis rebus carnalis pugna decebat: siue quòd nefarios homines secum ducebat*, &c. Hanc ergo existimo fuisse sanam sancti Doctoris mentem. Quòd si interdum videtur adducere testimonia, exempla, aut rationes, quæ aliquid amplius insinuare videntur, non oportet singula in tanto rigore sumere, & applicare; sed solùm iuxta institutum, & mentem scribentis, qui non scholastico more singula verba, aut testimonia expendit, sed rhetoricè omnia congerit, quæ ad persuadendum quod intendit, vel ad exaggerandum quod reprehendit, quoquo modo conferre possunt.

Herm. Contract. Chron. sub an. 1053.

## EPISTOLA X.

### Ad R. Episcopum.

### ARGVMENTVM.

Hanc Epistolam ad Eugubinum Episcopum scriptam esse credibile est. In qua se excusat, quod Ecclesiam suam ab Episcopo Forosemproniensi conse-

crari passus esset, cùm ad Eugubinum spectare videretur ius consecrandi, quia in illius erat diœcesi constituta. Id se fecisse ait primùm, quoniam eumdē Episcopum habere quasi possessionem consecrandi illius loci Ecclesias audisset. Deinde ne quē antea sibi parum æquum expertus esset, infestiorem redderet. Proinde orat, vt ademptum Missarum celebrandarum ius in Ecclesia restituat, & suorum Monasteriorum patrociniū suscipiat.

*Domno R. Episcopo domino suo, Petrus quidquid seruus, & filius.*

CHARISSIME Pater, quòd Ecclesiam ab Episcopo Sempronienſi consecrari passus sū, testis est mihi conscientia, non causa vestræ derogationis feci, sed quia consuetudinem licet nouam ab incolis sui decessoris audiui. Fatebantur enim, quia ex quo massam Sorbituli prædictus Episcopus introiuit, habita consuetudine ipse Ecclesias consecrauit; & ego quis eram, qui super vnum possessorem, siue iustum, siue iniustum alium superinducerem, & Monachus inter duos Episcopos iurgium seminarem? Porrò non dubitabam, quia necesse erat vt venirent scandala, sed timebam quod sequitur: *Vah illi per quem scandalum venit.* Et certè hoc scandalum cuicumque videatur aduersum, in quantum cum Deo, & cum iustitia fuerit executum, mihi fuerat non mediocriter necessarium. Ex quo enim vos in hunc Episcopatum, Deo auctore, venistis; interrogate si verum est, ego cum Sempronienſi Episcopo charitatē habere non potui: & qui mihi hactenus fuerat deuotissimus, iam non occultus, sed manifestissimus factus est inimicus. Fœlicē me tali infortunio! Vnde enim aduersū me vester animus commouetur, inde mihi qui inimicum fugere gestio, fructus vtilitatis acquiritur. Est namque Saul, Dauid nesciente, peremptus; est etiam peccator Monachus nullo proprio studio, sed solo Dei nutu, de Sempronienſis Episcopi laqueo liberatus.

Noueris proculdubiò, dilectissime Pater, quia Ecclesiam vestram diligo, & salutem vestram, & honorem secundùm Deum fideliter concupisco: vestræ etiam Sedi obedientiam exhibere nequaquam refugio, sed potius alacriter curro. Obsecramus, igitur, dilectissime, interdictū nostræ Ecclesiæ officium reddite; & non solum illam possessiunculam, quæ vestræ proculdubiò diœcesis est, sed & quidquid habemus, vestra auctoritae defendite, vestrum per omnia deputate; quatenus fratres, qui nobiscum Deo deseruiunt, patrem vos, & defensorem se habere congaudeant, & diuinam pro vobis misericordiam implorare non desinant.

[Marginalia: Matth. 18 — Forosempronienſ. Episc. in P. Dam. animo infesto. — 1. Reg. 31. 1. Paral. 10. — P. Dam. in Eugubinam Ecclesiam beneuolentia.]

## EPISTOLA XI.

### Ad Theodosium Senogalliensem, & Rodulphum Eugubinum Episcopos.

*ARGVMENTVM.*

Theodosium Senogalliensem, & Rodulphum Eugubinum Antistites, librorum suorum iudices, & quasi censores constituit: præcipitque vt iis diligenter perlectis, quidquid visum fuerit, aut ante, aut post suam mortem quacumque ratione corrigant, & emendent.

*Reuerendissimis Episcopis, Theodosio Senogalliensi, & Rodulpho Eugubino, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

NOVERIT sanctitas vestra, dilectissimi mihi Patres, & Domini, quia præsumpsi quædam opuscula scribere, non tam videlicet vt * legiuis Ecclesiasticis, quod temerarium fuerat, aliquid adderem, quàm ob hoc præcipuè, quia sine quolibet exercitio inertis otij, & remotioris cellulæ tædia non perferrem: vt qui operibus manuum vtiliter insudare non poteram, cor vagum, atque lasciuum quodam meditationis loro restringerem: sicque cogitationum ingruentium strepitum, atque acediæ obstrepentis instantiam facilius propulsarem. Sed quoniam iam illius examinis tribunalibus appropinquo, vbi non modò de verbis & scriptis, vltro etiam de minutissimis cogitationibus discussionem ventilandam esse non ambigo, sanctitatis vestræ prudentiam, qua valeo, supplicatione deposco, vt aut me adueniente, si vacat, aut postquam me obire contigerit, quidquid opusculorum meorum inuenire potestis, attentā diligentia perlegatis; & si quid in his Catholicæ regulæ dissonum, si quid sacrarum Scripturarum auctoritati reperitur aduersum, prout visum fuerit, vel prorsus abscindere, vel ad sanum intellectum correctam sententiam reuocate: quatenus quod meæ stoliditatis ignorantia deprauatur, ad rectæ fidei lineam vestræ sanctitatis diligentia reformetur: & hoc per vos emendet charitas, quæ ædificat, quod per me deliquit scientia, quæ fortassis inflabat. Quid enim mirum, si ego imperitus, & animalis homo dictatiunculis meis sanctos viros adhibeam iudices, quandoquidem Lucas & Marcus in Euangeliis, quæ Spiritu sancto dictante descripserant, Petrum & Paulum Apostolos habuere censores? Porrò autem quoniam ex his qui exercitati sunt in meditationibus Scripturarum, purioris circa me fidei, & abundantioris charitatis aliquem esse non arbitror, idcircò vobis potissimum huius fascem laboris iniungo. Sic igitur, dilectissimi, in hoc pietatis opere etiam me defuncto fideles estote, sic vltima veteris amicitiæ iura persoluite, vt & me, si qui reperitur, erroris mei noxa non teneat, & vobis ex impenso charitatis officio præmiorum cælestium merces accrescat.

[Marginalia: * legibus. P. Dam. cur libros conscripserit. — Auctoritas concessa à Damiano Theodosio, & Rodulpho Episcopis de suis libris expurgandis. — Lucæ, & Marci Euāgeliorum Petrus & Paulus censores fuerunt.]

## EPISTOLA XII.

### Ad V. Episcopum.

*ARGVMENTVM.*

Episcopum Ecclesiæ bona alienantem reprehendit, & magnitudine culpæ ante oculos posita, hortatur, ne quid simile in posterum admittat.

*Domno V. Reuerendissimo Episcopo, Petrus peccator, salutem.*

NOLO te lateat, venerabilis frater, quia de prædiis Ecclesiæ tuæ, quæ distrahere diceris, non paruus rumor increuit: nam & cor nostrum non leui mœroris aculeo nuper eadem fama transfixit. Numquid oblitus es, quod ante ferè quinquennium Victor Apostolicæ Sedis Episcopus in plenario Concilio Florentiæ celebrato, cui simul & Imp. Henricus interfuit, hoc sub excommunicationis censura prohibuit? An ignoras, quia ad hoc Ecclesiis prædia conferuntur, vt ex his pauperes sustententur, indigentes alantur? vt ex his, viduis atque pupillis subsidium procuretur? Ecclesiæ quippe nascentis initio hic mos inoleuit, vt quilibet venientes ad fidem, possessionum suarum iura distraherent, atque ad pedes Apostolorum pretium quod ex his sumebatur, offerrent. Vnde & in eorum Actibus legitur: *Quotquot,* inquit, *possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum.* Præcedente verò tempore sanctis Ecclesiarum Rectoribus visum est, vt ipsa potius Ecclesiis prædia traderentur. Vnde scilicet nō modò Clericos sacris excubantes officiis Ecclesiæ pasceret, sed & refrigerij stipem diuersis indigentibus, & inopiâ laborantibus ministraret. Perpende igitur, venerabilis frater, quantorum homicidiorum in die iudicij reus erit, qui modò tot orphanis, diuersisque pauperibus, vnde viuere debeant, subtrahit. Ad tribunal illius qui pauperes singulariter diligit, qui se in paupere refici, in paupere se perhibet esurire; ad tribunal, inquam, illius quâ conscientia venit, qui alimenta se subtraxisse pauperibus recognoscit? Si damnatur ille, qui vel vnum hominem peremit ferro, quâ sententia dignus erit, qui bona Ecclesiæ profligando, quamplures interficit famis & inopiæ gladio? De quibus diuina voce malo cuilibet venditori iam dicitur: *Ecce vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Et ille quidem fratrem peremit inuidia, quia sacrificium eius non est, Deo reprobante, susceptum. Isti plerumq; tale quid faciunt amore pecuniæ, quod est seruitus idolorum, Sed quia conueni te, ac super his, qua licebat austeritate corripui; respondisti parum quid esse quod datum est, nec rei modum tenuisse, quod mihi, fama vulgante, perlatum est. Ad quod ego, aliquando guttatim liquor emanat, qui tamen vas prorsus euacuat: vber etiam promptuarium, vnde modicum quid quotidie tollitur, tandem aliquando vacuum reperitur. Idipsum tamen quod parum & perexiguum dicis, iudicantis omnia scientiam non euadit. Audi quid Hieremias dicat: *Factum est verbum Domini ad me dicens: Ecce * Ananehel filius Sella petruelis tui veniet ad te, dicens: Eme tibi agrum meum, qui est in Anathoth; tibi enim competit ex propinquitate, vt emas eum.* Et paulò post subdit: *Intellexi autem quòd verbum Domini esset, & emi agrum ab Ananehel filio patruelis mei, qui est in Anathoth, & appendi ei argentum septem stateres, & decem argenteos.* Ecce quàm exilis, quàm paruus ager ille fuisse perpenditur, vt decem dumtaxat argenteis, & septem stateribus emeretur, & tamen super eum verbum Domini ad se factum Propheta testatur. Nam & eidem Hieremiæ tanti fuit algelus, vt de eo dicat: *Et scripsi in libro, & signaui, & adhibui testes, & appendi argentum in statera, & accepi librum possessionis signatum, stipulationes, & rata, & signa forinsecus, & alia plura quæ hic ad vot r· postponimus, ne fastidium legentibus ingeramus.* Dum ergo tam parua possessio à Propheta tam solemniter emitur, vt etiam diuinæ vocis oraculo prædicatur, qualibet Ecclesiastici iuris hæreditas quanto ad vendendum debet esse terrori, ex qua videlicet Christus in suis debet indigentibus sustentari? Sed quid de venditione loquimur, cùm nō modò ea, quæ emphyteoseos sunt, loquimur? cùm non modò ea, quæ emphyteoseos sunt locata, contractu, vel iure proueniunt, siue etiā quæ libellario nomine pensitantur: sed illa quoque, quæ sub nudo beneficij vocabulo sæculares accipiunt, reuocari de cætero, atque restitui Ecclesiis nullo modo possunt? Ita quippe manus ditipientium diabolicæ tenaciæ glutinis inuiscantur, vt quolibet modo semel acceperint, Ecclesiis reddere sua bona nullatenus acquiescant; & non modò ipsi dum viuunt, proprietario quasi iure possideant, sed in posteros sui germinis cominus possidenda transmittant. Petunt tibi sæculares Ecclesiastica prædia, importunos se ingerunt, supplicantes insistunt, & non sub astipulationibus monimenti, sed tantum fortè nomine beneficij, quod vtique tantumdem est, ac si adamantino stylo tabulis æreis scriberentur. Veniunt itaque ad te, dicentes cum Achab rege Samariæ: *Da mihi vineam tuam, vt faciam mihi hortum olerum, quia vicina est, & prope domum meam.* Tu cum Naboth Iezrahelite præsto responde: *Propitius sit mihi Dominus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi.*

Præterea non ignoras, quia cùm à pœnitentibus terras accipimus, iuxta mensuram muneris eis de quantitate pœnitentiæ relaxamus. Sicut scriptum est: *Diuitiæ hominis, redemptio eius.* Perpende igitur, & congrua ratione considera, quia sicut is qui prædia præbet Ecclesiis, pœnitentiæ suæ pondere meritò leuigatur; sic ille qui subtrahit, subeundæ pœnitentiæ digna mole deprimitur. Nam si dator absoluitur, consequens est vt præreptor vinculis innodetur; tantoque hic debito teneatur obnoxius, quanto ille non ambigitur absolutus. Quisquis igitur Ecclesiastici territorij prodigus est, tot in vnum caput mala concurrunt. In tremendo namque Dei iudicio sancti, quorum honor Clericorum egestate minuitur, irascuntur; pauperes, viduæ, pupilli, quilibet hospites famis se gladio clamitant interemptos. Sic multiplicis homicidij reus erit, qui sanguinem fortè numquam fudit. Sunt etiam qui plebes sæcularibus tradunt: ij nimirum tanto grauius delinquunt, quanto & sacrilegium committere conuincuntur; quia & sancta prophanant, & his quibus quasi beneficium prærogatur, venenum lethale propinant. Quid est enim decimas in vsum sæcularium vertere, nisi mortiferum eis virus, quo pereant, exhibere? Huc accedit quod & Plebesanis iusta datur occasio, vt matricibus suis Ecclesiis obedientiam subtrahant, vt non eis legitima decimarum tributa persoluāt; & hæc reuera sunt egregia dona Pontificis, quibus nimirum honor Ecclesiis tollitur: accipienti quod datur, in perniciem vertitur, populus à Christiani ritus obedientia reuocatur. Ab his itaque sacrilegis donis, dilectissime frater, manum retrahe, ab his nefariis, prophanisque contractibus cauta semper, ac diligentissima te prouisione compesce. Prius animas tibi commissas, deinde etiam facultates Ecclesiæ tam peruigili semper attentione guberna: vt stadio tui villicatus emenso, non, quod absit, Ecclesiæ dissipator, sed celebris famæ testimonio custos dicaris, & pastor. Obsecro, frater, ne grauius tibi videatur ista correptio. Nam quia nostro studio te prouectum ad Episcopatus apicem non ignoras, dignum est, vt sicut prouehen-

Victor. II. Papa.

Cur prædia conferantur Eccl.

Origo bonorum Ecclesiasticorum.

Act. 4.

Matth. 25.

Genes. 4.

Ephes. 5.

Hier. 32.

* Anamehel.

Ibid. v. 9.

Ibid. v. 10.

Quanta sit adhibenda cautio in alienandis rebus Eccl.

3. Reg. 21.

Ibid. v. 3.

Prou. 13.

Alienatores rerum Ecclesiasticarum quot pœnis sint obnoxij.

tem, ita nihilominus & redarguentem aliquando æquanimiter feras. Nam & ipse Dominus Petrum vniuersali prius Ecclesiæ prætulit, deinde graui reprehensionis inuectione pulsauit. Nam cùm diceret: *Tibi dabo claues regni cælorum, & quodcumque ligaueris, siue solueris super terram, ligabitur, & soluetur in cælis*; paulò post eum tam austerè corripuit, vt diceret: *Vade post me, Satana, scandalum es mihi, quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.* In quo nimirum nobis dedit exemplum, vt quos ad honoris culmen attollimus, sub disciplinę semper magisterio refrænemus: & ne ipsi se lenocinante fastigio in superbiæ tyrannidem erigant, magistri eos custodiæ suæ calcibus premant.

Matth. 16. Ibid. v. 23.

## EPISTOLA XIII.

### Ad V. Episcopum Sarsinatem.

*ARGVMENTVM.*

Sarsinati Episcopo gratias agit, quòd iuuenem quemdam præclaræ indolis sed casu pauperrimum, quem ipse illi commendauerat, libenter amplexus esset, & omni liberalitatis officio fouere non cessaret. Hortatur vt pergat de eo, immò de Deo, pietatis operibus benemereri. Obtestatur quoque vt suam salutem non negligat, nec velut lethargo sopitus iaceat, sed fluxas mortalium spes, breuissimum, & anceps vitæ proximumque, & certissimum mortis tempus ante oculos ponat: cælestésque & sempiternas pro terrenis & caducis, piis in cælo paratas opes assidua cogitatione meditetur.

*Reuerendissimo Ecclesiæ Sarsinatis Antistiti V. Petrus peccator debitam seruitutem in Christo.*

DIGNAS tibi, Pater charissime, gratias refero, quia pauperculum hunc, quem ad te miserã, pro amore Christi, & mea charitate alacriter suscepisti; & vt reuera gubernator pauperum, & pupillorum pater, omne sibi humanitatis & pietatis officium prorogasti. Nunc itaque, dilectissime, reuerentiam tuam suppliciter obsecro, perfice quæ cœpisti, planta in horto Ecclesiæ suæ surculum, quem ab omni humani adiutorij radice præcisum, sub vmbra misericordiæ tuæ absconditum, mori vsque modò non permisisti: ne quem tuæ pietatis humor ad tempus seruat, æstus postmodum veniens nimiæ paupertatis vrat. Sed cur ego magistrum doceo? sic circa illum satage, dilectissime, non vt mea balbutit ignauia petere, sed sicut acutissima tua prudentia animæ suæ prouidet expedire.

De cætero, dilectissime, vide quid agas, considera ad quem finẽ hæc tua tranquillitas tendat. O quàm miserum est in huius sæculi prosperitate modico tempore viuere, & ad æterni ignis incendium quotidie clausis oculis velut in lectica positum properare! Quis scit, quàm propinqua est mors, quæ nũc improuisa velut in insidiis latitat: quàm breuis vita, quæ fraudulenter blandiens prospera cuncta ministrat. Sed quia apud sapientiorem plus forsitã valeo precando, quàm prædicando, obsecro te, dilectissime Pater, & Domine, per Iesum excitare, expergiscere, euigila, aperi oculos, respice cælum, & per nomentaneæ illusionis somnium non perdas sempiternum veræ beatitudinis præmium. Rogo etiã de charissimo & dulcissimo fratre Henrico, vt eum apud te velut charissimum filium teneas, & amorem sibi paternæ charitatis impendas; quatenus numquam illum præconij laudisque pœniteat, quæ de te, quocumque ierit, referre non cessat. Bene valeas, & in sacris ordinibus tuis mei peccatoris memoriam deprecor vt habeas.

Vitæ instabilitas ante oculos habenda.

## EPISTOLA XIV.

### Ad V. Episcopum, habetur tom. 3. estque opusc. 26.

## EPISTOLA XV.

### Ad V. Episcopum.

*ARGVMENTVM.*

Quinque corporis sensus, quibus neglectis in turpissima scelera homines prolabuntur, vt quàm arctissimæ disciplinæ custodia coërceantur, prudẽter admonet. Episcopumque hortatur, vt non modò ipse hoc præstet, sed etiam alios, qui suæ curæ commissi sunt, idem facere compellat: & præcipuè vt in Presbyteros & Sacerdotes in hac re potissimum peccantes, nulla dignitatis, aut ætatis habita ratione, imò vt quisque dignatione maximè anteit, seuerissimè animaduertat.

*Domno V. Reuerendissimo Episcopo, & sanctis Ecclesiæ suæ Canonicis, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

IN procinctu militaris exercitus idcircò tubæ, litui, buccinæ, & classica comportantur, vt eorum clangoribus castrenses excitentur excubiæ, seseque valeant milites à nocturna hostilis impetus incursione munire. Nos etiam, qui in cælestis militiæ sumus sacramenta iurati, & contra mundi principes, ac spirituales nequitias in bella congressi, mutuis nos debemus excitare clamoribus: vt non degeneri sopore depressos nocturnus insidiator inueniat, sed paratos semper ac promptos in acie reperiens pertimescat. Nam velut in quinque portarum ciuitate consistimus, dum in corpore, quod quinque sensibus cingitur, habitamus. His ergo portis seras apponimus, his repagula, vectes, ac pessulos adhibemus, cùm sensuum nostrorum aditus à vitiis irruentibus ac mundi vanitatibus sollicitè custodimus. Tunc enim nostra Pentapolis incolumis, integra perseuerat, cùm suis contenta limitibus, nec ad hostes ipsa insolenter egreditur, nec eis irrumpere molientibus aperitur: vt videlicet mens nostra in montis Sion arce consistens, quæ sursum sunt quærat, non ad carnalis illecebræ fluxa descendat. Ad illam Hierusalem, quæ sursum est libera, & est mater nostra, suspiret: illam verò quæ seruit, cum filiis suis despiciens calcet. Alioquin si in vallem siluestrem, quæ nunc est mare salis, ad Gomorrhæorum pro-

Pentapolis, id est, quinque ciuitates, allegoricè hic appellat quinque corporis sensus.

Quinque corporis sensus quã sint cautè custodiẽdi.

gradiatur exemplum, hoc est, si infructuosæ vitæ se in ima deijciat, si terrenæ sapientiæ salsuginem quærat, mox hoste victoriam obtinente prosternitur, quoniam obseratis vrbis propriæ mœnibus non munitur. An portas huius nostræ ciuitatis non obserat Propheta, cùm dicit: *Qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem; & claudit oculos, ne videat malum, iste in excelsis habitabit?* An non & Dominus gustus nostri munit aditum, cùm dicit: *Cauete ne grauentur corda vestra crapula & ebrietate?* De odoratu verò dicit Apostolus: quia *Christi bonus odor sumus Deo in his, qui salui fiunt.* At contrà odoratus sui malè spiramenta laxauerant, qui dicebant: *Vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis: coronemus nos rosis antequam marcescant.* Tactus verò noster idipsũ debet desiderare quod gustus. Nam quod Propheta dicit: *Gustate, & videte quàm suauis est Dominus;* idem & Ioannes ait: *Quod manus nostræ tractauerunt de verbo vitæ.* Hoc porrò certamen, quod aduersus quinque corporis sensus geritur, per quinque Madianitarum Reges mysticè figuratur: *Armate, inquit Moyses, ex vobis viros ad pugnam, qui possint vltionem Domini expetere de Madianitis.* Cùmque pugnassent contra Madianitas, vt sacra narrat historia, atque vicissent, omnes mares occiderunt, & Reges eorum, Eui, & Recem, & Sur, & Bur, & Rebe, quinque principes gentis. Eui planè belluinus, siue ferinus interpretatur. Hunc itaque Regem in nobis spirituali mucrone transfigimus, cùm ferinos à nobis mores abscindimus, cùm bestialis iracundiæ rabiem à nostro pectore detruncamus. Nam cùm Dominus dicat: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram;* quomodo poteris mansuetorum obtinere beatitudinem, nisi belluini spiritus in te cohibeas feritatem? Recem verò, siue sicut in veteri translatione dicitur Rocon, interpretatur inanitas. Et quid est aliud quidquid in mundo pro mundi concupiscentia geritur, nisi quod Scriptura loquitur: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas?* Vanitas siquidem efficit vanitantes, & ipsi vanitantes faciunt vanitatem, dum & mundus qui transitorius est, homines, quos decipit, vanos efficiat: & homines mundum, quem insanè diligunt, in vanitatem vertant. Hunc ergo Regem Dei miles perimit, verus Israëlita concidit, si nihil superfluè, nihil inaniter, vel quod ad rem non pertinet, gerat: sed grauiter, & rationabiliter diuinæ legis implere mandata contendat. Tertius autem Madianitarum Rex, Sur dicitur, quod profectò murus, siue robustus, vel etiam angustia interpretatur. Quid verò per murum, siue robustum, nisi duræ mentis obstinatio, vel peruicacia debet intelligi? quod verò & angustia interpretari dicitur, neque hoc longius à vitio duritiæ separatur; quoniam quisquis ad dimittenda proximo debita durus, & obstinatus est, angustiâ constringitur mentis, dum nulla dilatetur amplitudine charitas. De qua nimirum charitate per Prophetam dicitur: *Latum mandatum tuum nimis.* Siue etiam hoc valet intelligi, quia duritiam mentis sequitur angustia damnationis. Vnde per Salomonem dicitur: *Beatus vir, qui semper est pauidus, qui autem mentis est duræ, corruet in malum.* Quartus præterea Madianitarum Rex, Bur dicitur, quod irritatio interpretatur. Vides ergo, quia nomina Regum vmbræ sunt, & imagines vitiorum. Qui enim onera grauia per portas suas inferunt, profectò forinsecus obstrepentia per sensuum suorum aditus in pectorum suorum arcana transfundunt; Deum indubitanter irritant, quem videlicet his ad inferendam vltionis sententiam prouocant. Vnde scriptum est: *Simulatores, & callidi prouocant iram Dei.* Et de quibus sæpe apud Ezechielem dicitur: *Quia domus exasperans est.* Et Psalmista: *Vt quid Deus, improperauit inimicus, irritat aduersarius nomen tuum in finem?* Rebe verò qui ordinatus dicitur, non aliter hic procedit, nisi vt per ironiam, vel antiphrasim dictum intelligatur; quatenus qui ordinatus dicitur, è contrario inordinatus sit, & confusus. Vitiosus enim quisque, etsi superficietenus quasi rectè viuendi prætendat ordinem, confusæ tamen, & inordinatæ cogitationis versat in corde caliginem. Per quinque ergo Reges Madianitarum, quinque signantur corporis sensus: quia omne vitium, quod regnat in corpore, ab istis quinque sensibus pendet. Ij ergo tunc à nobis extinguendi sunt, & gladiis obtruncandi, cùm aduersum nos in bello consurgunt, cùm nos scandalizare non desinunt. An non istos Reges extingui, & spiritus mucrone occidi præcipit Dominus, cùm scandalizantem oculum erui, cùm manum, vel pedem iubet abscindi? *Melius est, inquit, cum vno oculo, vel debilem ad vitam ingredi, quàm duos oculos, pedes, ac manus habentem, in inferna demergi.* Ij plane sunt Reges Madianitarum. Madian autem interpretatur de iudicio. Quicumque enim Reges spiritu non reguntur, sed sensibus carnis obediunt, non ad misericordiam, sed ad iudicium se pertinere testantur. Sicut de quolibet incredulo dicitur: *Qui autem non credit, iam iudicatus est,* At contrà de eo, qui verbum Saluatoris audit, dicitur: *Quia in iudicium non venit, sed transit de morte in vitam.* Illud potius vnicuique studendum est, vt se in operibus sanctis exerceat, vt sese in omnibus purificare, ac sanctificare contendat, Hoc tantummodò semetipsum insuggillare, & diiudicare non desinat. Nam qui semetipsum perfectè diiudicat, iudicium non expectat. Perfectè autem semetipsum diiudicare est, & reprehendenda non agere, & quæ irreprehensibiliter acta sunt, timidè retractare. Porrò autem quisquis hoc agit, ille verè Madianitarum Reges perimit, ille Amalechitarum principes sternit, & omnes à se vitiorum pestes excludit. Hinc est quod eadem sacra testatur historia: *Quoniam egressi filij Israël venerunt ad fontem iudicij,* hic est Cades, *& interfecerunt omnes principes Amalech, & Amorrhæos, qui habitabant in* * *Tharansem.* Cades autem sanctificatio interpretatur. In Cades ergo, qui fons est iudicij, Amalechitas, simul & Amorrhæos spiritualiter interficimus, cùm & vitam nostram piis operibus sanctificare satagimus; & tamen ipsi nos tanquam nocentes, ac reprehẽsibiles iudicamus. Cùm elaboramus semper irreprehensibiliter viuere, per sollicitudinem tamen districti examinis opera nostra non desistimus accusare. Et notandum quoniam & fons iudicij, & Cades, qui sanctificatio dicitur, vnus, idemque locus est: quia nimirum iustus quisque semetipsum, dum sanctè viuit, accusat, & se diiudicando, vel accusando magis, magisque sanctificat. Hoc itaque modo vita sanctorum & in propriis cogitationibus reprehenditur, & tamen in operibus irreprehensibilibus inuenitur. Vnde & præcipua vrbs illa Regni Seon vocatur Esebon, quæ nimirum cogitationes interpretatur. Per quod datur intelligi, quia maxima pars diabolicæ potestatis in cogitationibus regnat. Per Seon quippè nequitiæ spiritus figuratur: sed Esebon ex ditione Seon, in Israëlitarum iura transfertur, cùm cogitatio nostra, quæ superbiæ peste tumuerat ad reprehensionis suæ iudicium per gratiam se veræ

Marginal notes: Isai. 33. Luc. 21. 2. Cor. 2. Sap. 2. Psal. 33. Ioan. 1. Num. 31. Quinque corporis sẽsus per quinque Madianitas reges designantur. Iracundia cohibenda. Matth. 5. Eccl. 1. Nihil inaniter, sed omnia cum ratione sũt gerenda. Obstinatio quàm sit perniciosa. Psal. 118. Prou. 28. Quinã sint qui Deum irritant. Iob. 36. Ezech. 2. Psal. 73. Confusio est propria vitiosorum hominum. Matth. 5. Reges qui sensualiter viuunt, ad damnationem tendunt. Ioan. 3. 1. Ioan. 5. Qui seipsũ perfectè iudicat, iudicium non expectat. Gen. 14. * Asasonthamar. Perfectorũ est, vt cùm viuant iustè, se nocẽter viuere existiment.

humilitatis inclinat, vt quæ se dudum arroganter extulerat, iam sua facta dijudicans, ac diligenter examinans, humiliter reprehendit.

Tunc vitia omnia superamus, cùm nos innocenter viuentes tanquam peccatores accusamus.

In Cades ergo, qui est fons iudicij, Amalechitas, & Amorrhæos gladio vorante deijcimus; quia tùc vitiorum omnium barbariem sternimus, tunc potestates aëreas inuictissimè debellamus, si & innocenter viuimus, & tamen reos nos, ac peccatis obnoxios iudicamus, dicentes cum Apostolo: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est.* Et tunc Esebon, quam cogitationes interpretari diximus, in Israëlitarum cogitur transire dominium; cùm mens nostra de superbia, vel omni terrena concupiscentia transfertur in amorem regni cælorum. Cogitationum quippe certamen numquam Christi potest deesse militibus, quoniam operis nostri nos rectitudo non liberat, si prauis tuis cogitationibus mens armata virtutibus nō resultat. Sufficiebat quidem legis antiquæ cultoribus, vt recta dumtaxat extrinsecus agerent; nobis autem Euangelio terribiliter intonante præcipitur, vt dum operibus prauis exuimur, etiam cogitationibus peruigiles obluctemur: *Audistis*, inquit, *quia dictum est antiquis, Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia quicumque viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.* Hinc est quòd Ioannes Baptista, per quem lex vetus exprimitur, zonam pelliceam in lumbis habuisse perhibetur. Saluator noster, qui auctor est Euangelij, inter septem candelabra aurea visus est à Ioanne vestitus podere, & præcinctus ad mamillam zona aurea. Quid est ergo zona pellicea circa lumbos, nisi quod antiquis dictum est, *Non mœchaberis*? Et quid est zona aurea ad mamillam, nisi quod Christianæ fidei cultoribus dicitur: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo*? Hinc etiam per Prophetam diuina voce præcipitur: *Laua Hierusalem à malitia cor tuum, vsquequò morabuntur in te cogitationes noxiæ* Et alibi: *Attendi*, inquit, *& auscultaui; nemo, quod bonum est, loquitur.* Et Salomon ait: *Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu.* Arripiamus ergo gladium spiritus, & contra cogitationum nos infestantium cuneos infœderabiliter dimicemus. Legimus, quia Phinees sacerdos cùm vidisset Israëlitem cum Madianitide coëuntem, pugionem repentè corripuit, & sacrilegam fornicantium bigam copulâ inter pudenda transfodit. Hoc factum priorem ædificauerit populum. Tu autem, qui alterius belli magisterio instructus es, & spiritualis dux gregis, non corporalis allatus, si quem conspexeris da populo tuo post sensum in Madianitarum amorem euntem, & illecebrosis se cogitationibus volutantem, nolo parcas, nolo dissimules, sed illicò percute, sine dilatione transfige. Ipsam quoque vuluam, id est, secreta naturæ discutiens, atque intimè penetrans, illum ipsum peccandi fomitem perfode, ne valeat vltra concipere, vel virulentam sobolem, quæ Israëlitica castra contaminet, generare. Gladius, inquam, spiritus ipsum peccandi conceptaculum feriat, qui petulantia lasciuientis oblectamenta carnis extinguat. Quod cùm omnibus pro suo cuique modulo necesse sit agere, illis tamen hoc propensius imminet, qui locum regiminis tenent, qui commissis fratribus præsident. Quos nimirum necesse est, vt contra vitia subditorum sacerdotalis zeli feruor accendat, & cum Phinees æterni sacerdotij iura possideant; quod si desidiæ circa delinquentes, torpore languescunt, nudati sacerdotio, cum Heli fractis in terram ceruicibus eliduntur. Hinc est, quòd cùm Israëliticus ille populus initiatus esset Beelphegor in deserto, & in scorta Moab turpiter corruisset; iratus furore Dominus aduersus Israël, dixit ad Moysen: *Tolle cunctos principes populi, & suspende eos in patibulis contra solem, vt auertatur furor meus ab Israël.* Quid est quòd populus in luxuriæ voraginem labitur, & in eorum præpositos vindicatur? Subditi delinquunt, & principes in patibulis suspenduntur? Scilicet alius est, qui peccat; alius ille, qui vapulat. Cur hoc, nisi quia culpa subditorum in præpositorum redundat opprobrium: & quod ab ouibus erratur, negligentiæ pastoris adscribitur? Et vide, quàm formidolosa sit conditio præsidentium, vt non modò pro suis, sed & pro subditorum puniantur offensis. Arguit eos Moyses, quia lex Dei negligentiæ illos ac torporis accusat. Qui suspēdit eos ad Solem, quoniam ad examinandum producuntur, & arguuntur a luce. *Omnis enim*, vt Dominus ait, *qui mala agit, odit lucem: & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lucem.* Ad lucem quippe venit, qui occulta sua per puræ confessionis aditum pandit. Curandum est ergo Rectoribus Ecclesiarum, vt filios generent in Israël: & non qualemcumque, sed virilis sexus sobolem nutriant, quæ videlicet ad præliandum bella Domini fortiter conualescat. Quisquis enim per iniunctæ prædicationis officium ad pugnandum alios incitat, sed ipse non pugnat, illi similis est, qui buccinæ clangoribus obstrepit, sed congredi cominus non præsumit. Hic itaque non virilem generat sexum, dum sit pater ignauus. Quem profectò Salphaat ille signauit, qui non filium, sed quinque filias moriens dereliquit. Salphaat siquidem interpretatur, vmbra in ore eius. Quisquis enim fortia prædicat, & eneruiter viuit, ne turpis appareat, quasi sub foliis se honesti sermonis occultat: sub vmbra se proprij oris abscondit, dum in campum certaminis per sui torporis ignauiam nō procedit. Hic itaque quantum ad se non virilem, sed muliebrem sobolem, & hanc sub quinario numero generat, dum sequaces suos non ad robur spiritualis audaciæ, sed ad otium educat ignobilis vitæ. Quos vtique dum non curat industria pugnæ spiritualis imbuere, cogit exterioribus negotiis, quasi quinque corporeis sensibus deseruire.

Has itaque corporalium sensuum portas, dilectissimi, & vitiorum irruentium phalanges obstruite, & virtutum spiritualium agminibus aperite. Mens quippe militis Christi, quasi retiaculum debet expandi, quæ scilicet & inanium cogitationum fluenta transponat, & sancti Spiritus incitamenta concipiens, quasi pisces includat. Robustos vos, atque peruigiles nocturnus insidiator inueniat, vt castrorum, pro quibus statis, hoc est, cordium vestrorum aditus, non irrumpat. Erectum aduersum se semper aspiciat Crucis triumphale vexillum, vt non à vobis, quod absit, victor manubias referat, sed præstò diffugiens euanescat. Insistite semper, & quæ recta sunt, agite: & tamen eadem sub districta cordis examinatione pensate; vt qui vestris tribunalibus ipsi nunc trementes assistitis, illud vltimæ necessitatis examen videatis intrepidi, non denuò iudicandi, sed gloriam percepturi.

Marginalia: 1. Ioan. 1. — Militibus Christi cogitationum certamen deesse numquam potest. — Matth. 5. — Io. Bapt. legis antiquæ typus. — Matth. 3. — Apoc. 1. — Matth. 5. — Hier. 4. — Hier. 8. — Sap. 1. — Num. 25. — Clericorum flagitiis Episc. ignoscere non debet, sed seuerè punire. — 1. Reg. 4. — Num. 25. — Culpa subditorum in præpositos redundat. — Ioan. 3. — Prædicatores qui ea, quæ docent non faciūt, cui similes sin. — Num. 27. — Mēs Christi militis retiaculum debet esse.

## EPISTOLA XVI.

### Ad V. Episcopum.

### ARGVMENTVM.

Octauam sancti Ioannis Baptistæ natiuitatis eadem veneratione, qua ipsam natiuitatem celebrandam esse contendit. Deinde de octo veteris Testamenti festiuitatibus disputat, easque ad Euangelicæ fidei normam allegorica interpretatione transfert, & accommodat.

*Domno V. Venerandæ sanctitatis Episcopo, ac religiosis Ecclesiæ suæ Canonicis, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

Nil prodest incipere, nisi perficiatur.

DIVINI cultus obsequium tunc est proculdubiò laude dignum, cùm fuerit laudabiliter consummatum. Cæterum quid prodest, si rectè quis quodlibet opus incipiat, nisi recto illud fine concludat? Nouimus itaque, dilectissimi, quia festiuitatem beati Ioannis Baptistæ, prout dignum est, quidé venerabiliter colitis, sed octauis eius trium lectionum breuitate contenti, non eam, qua dignæ sunt, reuerētiam exhibetis. Nam si lectionis Euangelicæ tenor diligenter attenditur, nullius sancti festiuitas in Ecclesia colitur, cuius octauis tanta reuerentia debeatur. Ait enim Angelus Zachariæ: *Erit tibi gaudium, & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt.* Quod proculdubiò non ipso natiuitatis die, sed octauo potius non ambigitur fuisse completum. Octauo quippe die, quo circumcisus est, non est sine multorum gaudio Zachariæ Angelitus nuntiatum, & Elisabeth diuinitus inspiratum, puero nomen imponitur, os patris quod diu clausum fuerat, aperitur. Et, qui eatenus communia saltem proferre verba non poterat, mystica iam prophetalis oraculi sacramenta fundebat. Totũ ergo gaudiũ, quod Angelica fuerat denunciatione promissum, octauo natiuitatis die probatur exhibitũ. Natiuitas itaque B. Ioannis non tam gratia propriæ dignitatis attollitur, quàm octaui sui priuilegio decoratur. Quapropter æquitatis ratio dictat, vt sicut ipsa natiuitas, & eius octaua nihilominus honoretur, ex qua videlicet ipsa natiuitas illustratur, & ab ea percipit, vnde celebris, & insignis habetur. Ab octaua siquidem sua venerabilis hæc natiuitas accipit, vnde Sanctorum omniũ natiuitatibus antecellit. Atque ideò non supparem ab ea meretur honorem, cui præbet ex se honoris, ac celebris reuerentiæ dignitatem. Nec mirum si clarior, & insignis quæque festiuitas octauo dierum circulo, nũc in Ecclesia protelетur, cùm octo præcipuas solemnitates per vnumquemque anni circulũ in lege veteri Dominus instituisse legatur. Quæ profectò festiuitates & nobis sũt, & illis pro temporum diuersitate communes. Illorum quippe sunt per carnalis obseruantiæ ritum, nostræ quoque nihilominus sunt super spiritualis intelligentiæ sacramentum.

Io. Bapt. octauis maior reuerētia debetur, quã alicuius alterius sancti. Luc. 1.

Oct. Io. Bapt. natiuitatis, sicut ipsa natiuitas honoranda est.

Cur octaua insigniorũ festiuitatũ celebretur.

I. Festiuitas iuge sacrificium Leg. lib. Leuit. 23. & Nũ. 28. & 29.

Prima siquidem eorum festiuitas est iuge sacrificium, quod vtique per continuos dies matutinis, ac vespertinis horis iubetur offerri. Ille nimirum iugis sacrificij solemnitatem Domino celebrat, qui in cælestis eloquij meditationibus assiduè perseuerat. Et quia mane lucis nostræ lex est & Prophetæ, vesperum autem lucis huius, quantum ad ordinem A temporum, Euangelium est, sicut dicit Apostolus, ad nos, in quos fines sæculorum deuenerunt. Et ipse Dauid: *Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* Matutinum semper, & vespertinum offert Domino sacrificium, qui semetipsum à sæcularibus negotiis mactans, versatur assiduè in nouarum, ac veterum meditationibus scripturarum: siue matutinum, ac vespertinum Domino sacrificium iugiter immolamus, cùm & dignas ei gratiarum actiones de nostra redemptione referimus, eiúsque terribile iudicium formidantes, iam quasi tribunalibus Præsidenti trementes astamus.

1. Cor. 10. Psal. 140. Meditatio scripturarũ per iuge sacrificiũ designatur.

Post iuge verò sacrificium sabbatum ponitur, videlicet vt ab omni operis seruilis executione vacetur. Christiano verò spirituale sabbatũ agere, est B à laboriosa rerum temporaliũ cupiditate quiescere, solis orationum, ac lectionum studiis insudare, sæcularium negotiorum pondus de mentis ceruice proiicere, ad contemplanda cœlestia totâ cordis intentione vacare; carnis oblectamenta contemnere, de sola spe cœlestium spiritali iucunditate gaudere. De hoc enim dicit Apostolus: Relinquetur ergo sabbatismus populo Dei. Ille porrò sabbatum Domino veraciter celebrat, qui sic ab his, quæ mundi sunt operibus, vacat; vt à spiritualibus tamen actibus non quiescat. Vnde Veritas ait: *Aut non legistis, quia sacerdotes in templo sabbatum violant, & sine crimine sunt?* Qui ergo ab actionum sæcularium laboribus cessat, & diuinæ seruitutis operibus vacat, ille Christianæ religionis sabbatũ celebrat. C Iste non seruile opus facit, quia se à peccati perpetratione custodit. Qui enim facit, peccatum seruus est peccati. Iste non in domo sua ignem accendit, quia omnes vitiorum fomites, & iræ, & simultatis igniculos ex domicilio suæ mentis extinguit, ab illo cauens igne, de quo scriptum est: *Ite in lumine ignis vestri, & in flamma, quam accendistis.* Hic denique pondus in via non portat, quoniam incuruantium se iniquitatũ ruderibus, cor per pœnitentiam leuigat. De quibus per Prophetam dicitur: *Quoniã iniquitates meæ posuerunt super caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me.* Et paulò post: *Incuruatus sum, & humiliatus sum vsquequaque.* Iste præterea in loco suo residens, longius nõ procedit, D quia Christum sibi fundamentum ponit, in quo scilicet firmissimum suæ quietis habitaculum construit. Ipse quippe locus est, de quo scriptum est: *Filij seruorum tuorum habitabunt ibi.* Ipse fundamentum de quo dicitur: *Quia fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est, Christum Iesum.*

Christiani viri sabbatũ est ab omni terũ humanarũ cupiditate feriari, & in sola rerum spiritualium meditatione conquiescere. Hebr. 4. Matth. 12. Ioan. 8. Isai. 50. Psal. 37. Ibid. Psal. 101. 1. Cor. 3.

Tertia verò festiuitas est Neomeniæ, id est, nouæ lunæ. Tunc autem innouari luna dicitur, cùm soli coniungitur, & ab eo ad concipiendum splendorem velut amissi luminis reparatur. Sol iustitiæ Christus, Luna autem primò sancta vniuersalis Ecclesia, deinde quæque fidelis est anima eius, qui splendor est gloriæ, & figura substantiæ, de radiis illustrata. Cùm ergo sancta quælibet anima E Redemptori suo veraciter in amore coniungitur, cùm ei denique velut in sponsali thalamo per oblectationis intimæ glutinum copulatur, tunc proculdubiò solemnitatem Neomeniæ celebrat, dum reformatam se à superno lumine fratrum suorum aspectibus repræsentat, sicut dicit Apostolus: *Qui adhæret Domino, vnus spiritus est.* Nam si in his omnibus solùm exterior ille solemnitatum ritus accipitur, non iam ex his vtilitatis aliquid nobis videtur posse conferri, sed superstitiosa potius exigi, ac friuola iudicari. Hinc est quod Apostolus ait: *Nemo vos iudicet in cibo, aut potu, aut in parte diei festi, aut Neomeniæ, aut in sabbato, quæ sunt vmbra futurorum.*

III. Fest. Neomenia. Malach. vlt. Hebr. 1. 1. Cor. 6. Coloss. 2.

Quod

Quod ergo tunc erat vmbra futurorum Iudæo, A nunc est exhibitio præsentium Christiano: & quod illis datum est sub exterioribus cæremoniis, nobis factum est instrumentum intelligentiæ spiritualis. Tunc enim neomeniam, hoc est, nouæ lunæ colimus ortum, cùm veterem deponimus hominem, & sanctæ conuersationis induimus nouitatem.

IV. Pascha. Ioan. 1. 1. Cor. 5.

Quarto loco Paschalis apud illos festiuitas ponitur, in qua nunc apud nos Agnus ille, qui tollit peccata mundi, pro totius sæculi salute mactatur. Nam pascha nostrũ immolatus est Christus. Huic continuatur festiuitas, quę dicitur Azymorum, in qua præcipitur, vt è cunctis domibus abiiciatur omne fermentum. Quam vtique festiuitatem, quæ B videlicet vnà cum Pascha dicenda est, nos veraciter celebramus, si fermentum malitiæ, & nequitię de tabernaculo nostri cordis abiicimus, & sinceritatis ac veritatis azyma custodimus. Cauendum est ergo, ne sit in mentibus nostris adumbratio fuci, corruptela fermenti, cauerna mendacij; sed potius in domo nostri pectoris vigeat & puritatis integritas, & soliditas veritatis.

V. Nouorum.

Post hanc, illa festiuitas sequitur, quæ dicitur Nouorum, cum primitiæ scilicet de nouis frugibus offeruntur. Cùm enim ad maturitatẽ segetum peruenitur, tunc in perfectione bonorũ fructuum auctori bonorum Deo festiuitas agitur. Nos quoque Nouorum solemnia gerimus, si prius agrum nostri cordis disciplinæ vomere proscindẽtes, virtutum germina spargimus, vt boni postmodum operis frumenta metamus. Vnde per Prophetam C dicitur: *Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas.* De bono scilicet agricola Salomon ait: *Qui operatur terram suam, inaltabit aceruum frugum: & qui operatur iustitiam, ipse exaltabitur.* De negligenti quoque operario idem dicit: *Per agrum hominis pigri transiui, & per vineã viri stulti; & ecce totum repleuerũt vrticæ: operuerunt superficiem eius spinæ, & maceria lapidũ destructa erat.* Et iterum, *Præpara*, inquit, *foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum, vt postea ædifices domum tuam.* Sed quisquis interiorem hominem suum de die in diem secundùm Apostoli sententiam renouat, quisquis cor suum diuini terroris ligonibus sulcat, iste non super spinas; sed su- D per noualia seminat, vt centesimi prouentus segetem metat. Vnde dicit Apostolus: *Quia qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.* Qui verò fructus & in hac vita de spiritu colligantur, idem alibi diligenter enumerat, dicens: *Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.* Quisquis igitur hos fructus intra suæ mentis horreum colligit, hic proculdubiò solemnitatem Nouorum salubriter colit.

Hier. 4. Eccli. 20. Prou 24. Ibid v. 27. 2. Corint. 4 Galat. 6. Galat. 5.

VI. Tubarum.

Deinde sequitur festiuitas mensis septimi, quæ dicitur Clangoris, siue Tubarum. Sic enim inter dies, septimus quisque dicitur sabbatũ; ita nihilominus & inter menses, qui septimus est, dicitur sabbatum mensium, vt etiam sabbatũ sabbatorum. E Quis est autem clangor ille tubarum, cui debeamus annua festa persoluere, nisi Euangelica simul & Apostolica doctrina, quæ tamquàm cæleste tonitruum, ac terribilis buccina nos ad procinctum spiritualis militiæ prouocat; atque vt pro castris Imperatoris æterni contra nequitiæ spiritus insuperabiliter dimicemus, instigat? Quis est ergo, qui tubarum, siue clangoris festum legitimè celebret, nisi qui scripturas veteris, ac noui testamenti studet in armario suę mentis includere, ac præcepta cælestia tenaci semper memoriæ commendare?



Hæc itaque festa celebrantibus ritè per Prophetam dicitur: *Canite initio mensis tuba in die insigni solemnitatis vestræ.*

Psal. 80.

VII. Mensis septimi.

Post hanc est & illa festiuitas, quæ celebratur decima die mensis septimi, in qua videlicet animas suas Iudæi præcipiuntur affligere. Nos etiã hanc ritè solemnitatem colimus, cùm carnem nostram maceratione castigamus inediæ, cùm nosmetipsos reprimimus sub arctæ custodia disciplinę; cũ denique petulantes carnalium passionum illecebras crucifigimus, cùm corpus nostrum pro Domino laboribus, & ærumnis atterimus, cùm interiorem hominem per compunctionis, ac fletuum lamenta mactamus. Hanc igitur nobis hoc modo festiuitatem celebrantibus repropitiatur ille, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine suo.

VIII Scenophegia.

Octaua verò, quæ & vltima solemnitas est, dicitur Scenophegia, hoc est, tabernaculorum, quæ videlicet quintodecimo die eiusdem septimi mẽsis incipit celebrari. Lætatur enim Deus in te, cùm te quasi peregrinum cernit, & exulem: & non in patrię domibus, sed in exilij tabernaculis conspicit habitantem. *Non enim hic habemus manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.* Cùm enim hic cernimus per molem corporis, habitamus autem in cęlo per studium intentionis, cùm tamquam viatores quidam, & aduenę per despectum mentis prę̨sentia cuncta transcurrimus, ad supernam verò patriam anxiis desideriorum gradibus festinamus, tunc à nobis spiritualiter Scenophegia colitur, quæ dudum apud illos per legitimi ritus ceremonias carnaliter agebatur. Hæc porrò festiuitas quintodecimo die septimi mensis incipit, & quia per octo dies colitur, decimò Kalendarum Octobris proculdubiò terminatur. Dicitur enim in libro Numeri: *Quinta decima die mensis septimi, quæ vobis erit sãcta, ac venerabilis, omne opus seruile non facietis in ea, sed celebrabitis solẽnitatẽ Domino septem diebus.* Et aliquantò post subiicit: *Die octauo, qui est celeberrimus, omne opus seruile non facietis in eo.* Quo videlicet die sancto, ac celeberrimo B. Ioannes Bapt. conceptus asseritur, cuius intuitu sumus impulsi, vt hanc Epistolam scriberemus: vt in eo ponamus finem, vnde scriptio traxit originem. Vbi non facilis oboritur quęstio, quomodo beatus Ioannes festiuitate necdum elapsa, sed adhuc durante, conceptus sit; cùm Lucas Euangelista dicat: *Et factum est, vt impleti sunt dies officij eius, abiit*, haud dubium quin Zacharias, *in domum suam: post hoc autem dies concepit Elizabeth vxor eius.* Quomodo autem impleti sunt dies officij, cùm ipsa festiuitas necdum esset impleta? Quintodecimo quippe die præfati mensis incipiebat hæc festiuitas, quę dicitur Scenophegia, & octo diebus integris colebatur, vt octauus Kalendarum Octobris, quo beatus Ioannes cõceptus est, inter cæteros eiusdem festiuitatis dies festiuior, atque, vt illic dicitur, celeberrimus haberetur. Quòd si fortè dicitur, quòd traditio fallatur Ecclesiæ, quatenus in ipso die conceptus sit, sed postmodum, tota videlicet solemnitate decursa, hoc...

Heb. 13. Num. 26. Ibid. v. 35. Luc. 1.

Hoc loco M S. mutilus hab.

Christus duob. diebus amplius mansit in aluo quàm Ioan. Bapt.

Illud præterea consideratione dignum est, quòd si vtique dierum numerus, vel quo Dominus in vtero virginali, vel quo beatus Ioannes in aluo mansit anili, diligenter inspicitur, duobus diebus excedere Domini numerus inuenitur. A conceptione quippe Domini vsque ad natiuitatem eius ducenti septuaginta sex dies: à conceptu verò Ioannis vsque ad natiuitatẽ eius ducenti septuaginta quatuor dies tantummodo reperiuntur. Nam cùm

F

Dominus octauo Kalendarum Aprilis conceptus, octauo Kalendarum Ianuarij natus sit; Ioannes autem octauo kalendarum Octobris genitus, octauo kalendarum Iulij de maternis visceribus sit egressus, duobus tamen diebus excedit numerus Saluatoris numerum Ioannis. Et hoc propter Februarium mensem, qui viginti tantummodò & octo dierum supputatione contentus est; cùm omnes alij menses vel triginta, vel triginta & vnum dies includant. Quia igitur hoc mése beatus Ioannes in maternis visceribus latuit, quo videlicet iã emenso, Dominus conceptus, & antequam per annuæ reuolutionis orbitam impleretur, est editus; duo dies, quibus mensis iste minuitur, conceptui beati Ioannis deesse reperiuntur. Huius ergo mensis breuitas habet cur numerum Ioannis excedat numerus Saluatoris. Hac itaque ratione reddita, credibile est, quòd necdum Scenophegiæ solemnitate decursa, beatus Ioannes Baptista conceptus est. Quod autem inter materna viscera Dominus diutius mansit, Ioannes celerius prodiit, non casus est accidentium, sed dispensatio personarum. Ille nimirum tamquam metator hospitij domo maturius exiit, vt subsequenti mox Imperatori viam sterneret, aduentum eius regnis, prouinciis, & vrbibus nuntiaret, confluentium populorum agmina tantæ maiestati obuiatura dirigeret, eiusque receptui quæque necessaria quantocyùs præpararet. Imperator auté noster in virginalis palatij thalamo residens, aliquantulum subsistit, & qui metatorem, œconomumque præmiserat, procedere morosius iudicauit. Sed....

*Cur Christus posterius natus, quàm Ioan. Bapt.*

*Huius Epistolæ finis desideratur in M S.*

EPISTOLA XVII.

Ad A. Episcopum, habetur tom. 3. estque in opusculo. 40.

*Finis libri Quarti.*

# B. PETRI DAMIANI S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

## Epistolarum Liber Quintus.

*Ad Archipresbyteros, Archidjaconos, Presbyteros, & Clericos.*

### EPISTOLA PRIMA.

Ad Archipresbyteros Andream, V. & C.

*ARGVMENTVM.*

Grauiter inuehitur contra quosdam maledicos homines, & imperitos, quòd verba quædam ex ipsius sermone desumpta calumniosè in inuidiam adducere conabantur. Asseruerat autem illis verbis, quales ex hoc sæculo hominum animæ egrediuntur, tales iudicio sisti: quod dictum non à se primùm, sed à Magno Gregorio prolatum, & diuinæ Scripturæ consentaneum ostendit.

*Venerandis in Christo fratribus Archipresbyteris Andreæ, V. & C. Petrus peccator Monachus fraternæ charitatis affectum.*

DVm ergo non minimo languore depressus in lectulo iam, &, quod dicto, alter frater excipiat, non sit mirum, si non luculentum, siue politum digero languidi sermonis articulum: immò, quia contra rusticos, & imperitos, ac litterarum prorsus ignaros loquor, dignum est, vt eis congruens, rusticè proloquar: &, vt ipsi dicunt, quidquid in buccam venerit, negligenter effundam. Verumtamen antequam ad rem veniam, quod mens suggerit, compendiosè præmittam. Philosophus quidam nocte dum stellarum cursus, & meatus siderum subtiliter rimaretur, in puteum

*Thales Philosophus, de quo Plato in Theæto*

repentè corruit, & hianti, sicut dicitur, immanitate profundum & obscœnis sordidū squaloribus plenum. Cui nimirum Philosopho domestica erat ancilla nomine Iambi, quæ in dominū suum liberè, ac prudenter inuecta, per metrum Iambicum, quod ex ea postmodum tale nomen accepit, super eo plausibiliter dixit: *Dominus*, inquit, *meus ignorabat stercora, quæ sub eius pedibus erāt, & nosse tētabat sidera.* Hoc itaque modo fit in diebus nostris, sit rustici, & insipientes quique, qui nil penè nouerunt, nisi vomeribus arua proscindere, porcos, ac diuersorum pecorum captabula custodire, nunc in compitis, ac triuiis ante mulierculas, & combubulcos suos non erubescant de Scripturarum sanctarum sententiis disputare: immò, quod turpe est dicere, in tota nocte *subant inter femora mulierum, die non verentur tractare de sermonibus Angelorum, & hoc modo sanctorum diiudicant verba doctorum.

Diogenes lib. de vitis Philosoph.

* qui tota nocte cubant f.

Significauit enim mihi per litteras, sanctitas vestra, quòd pro sententia illa, quam nos in B. Stephani sermone posuimus, quia videlicet vniuscuiusq; anima qualis de hoc sæculo egreditur, talis postmodum iudicio præsentatur, tantum apud quosdam scandalum est exortum, vt dicant, orationes, oblationes, sacrificia, quæ pro defunctorum animabus offeruntur, nil sibi proficere ante iudicium. Et quid mirum, si hoc idem mihi contigit peccatori, quod euenisse cognoscitur ipsi totius Christianæ religionis Auctori? Ait enim: *Nisi manducaueritis carnē Filij hominis, & biberitis eius sāguinem, non habebitis vitam in vobis.* Quod audientes septuaginta fermè viri dixerunt: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Et, teste Scriptura, iam non cum illo ambulabant. Vssit itaque eos sol Christus, Est enim sol iustitiæ, istos autē vssit luna. Ego enim ad lunam, hoc est, ad corpus Christi pertineo, quod est Ecclesia: Vos autem è contrario benedicentes mihi dignamini dicere: Per diem sol non vrat te, neque luna per noctem. Ecce, in tantum profecerunt sapientes, & prudentes istarum partium viri, vt omnia cælestis eloquij profunda cognoscant, vniuersa diuinorum voluminum mysteria comprehendant, & in sola vna sermonis mei sententia caliginem cæcitatis incurrant. Et si eos hæreticos esse delectat, numquid intantum amici mei diligunt, vt sine me in hæresim transire non possint? Quisquis enim perhibet orationes, oblationes, sacrificia pro defunctis prodesse non posse, & hoc imprudenter affirmare conatur, hic profectò Aërianus esse conuincitur. Aërius enim hoc in erroris sui disputationibus dogmatizat, quod hæc pietatis opera vana sint prorsus, ac friuola, nullique in illo sæculo postmodū profutura. Numquid enim diuinorum eloquiorum strenui scrutatores quamplures per diuinarum Scripturarum campos non possunt sententias reperire, quibus vt hæretici fiant, valeant sibi muscipulas, pedicasque substruere? Porrò si delectat eos, vt à Christianismo recedant, occasionis materiam inuenire, diiudicent illud, quod Dominus in Euangelio dicit: De die illa, id est, iudicio, neque Angeli sciunt in cælo, nec ipse Filius, nisi solus Pater. Et quomodo Filius diem iudicij ignorare possit, qui videlicet ipsum, eumdemque diem, & omnia tempora, atque vniuersa visibilia, & inuisibilia simul cum Patre condiderit? Detestentur etiam illud, quod alibi dicit: *Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.*

S. Doctoris sententia ab imperitis calumniis impetita.

Eius modestia responsio. Ioan 6. Ibid v. 61. Malach. vlt.

Psal. 120.

Aërij heresis. Qui orationes, oblationes, & sacrificia defunctis prodesse negant, heretici sunt.

Ioan. 7.

O Domine Iesu, nos quidē simplices, & hebetes serui tui, quidquid dixeris, credimus tibi: scimus enim, quia veritas es, & mentiri non potes. Sed quomodo sapientes istius terræ, & diuinorū voluminum tenebrosissimi, ac profundissimi scrutatores fidem poterunt tuis adhibere sermonibus? Poterunt enim à te secundùm prudentiam suam versuta mordacitate requirere: quomodo verum esse poterit, quod dixisti: *Doctrina mea non est mea?* Si tua est, quomodo non tua? Si autem non tua est, quomodo erit tua? Restat ergo, vt doctrinam tuam, aut tuam esse indubitanter asseras, & tuam non esse vltrà non dicas: aut si non tuam esse firmaueris, tuam iam esse omnino diffitearis. Sicque timendum est, ne syllogismorum suorum versuta te argumentatione concludant, & auctorem sapientię cassibus captiosæ cauillationis inuoluant.

Ioan. 14.

Porrò autem, vt etiam ad libri Regum recurramus historiam, Dominus misit ad Iosiam Regem Iuda per Holdam vxorem Sellu: *Pro eo quod audisti verba voluminis; & perterritū est cor tuū, & humiliatus es corā Domino auditis sermonibus cōtra locū istum, & habitatores eius, quòd videlicet fierēt in stuporē, & in maledictum, & scidisti vestimēta tua, & fleuisti corā me, & ego audiui, ait Dominus: idcircò colligā te ad Patres tuos, & colligeris ad sepulchrum tuum in pace, vt non videant oculi tui omnia mala, quæ inducturus sum super locum istum.* Et paulò post eadem subiungit historia: *Ascendit Pharao Nechao Rex Ægypti contra Regē Assyriorum ad flumē Euphratem, & abiit Iosias Rex in occursum eius, & occisus est in Mageddo, cùm vidisset eum.* Hic censores alienorum operum, hîc detractores fratrum, hic planè dentes exacuant. *Filij enim hominum*, vt ait Dauid, *dentes eorum arma, & sagittæ; & linguę eorum machæra acuta.* Hic, inquam, crepantibus buccis æthneas flammas eructent, intimi fellis amaritudinem euomant, clamoribus suis cælum terramque confundant, dicentes: quomodo diuina vox mendacio caruit, quod Regi promiserat, efficaciter impleuit? Quomodo nimirum Iosias in sepulchro suo in pace quieuit, qui Ægyptiaci Regis gladio bellicosa sorte subiacuit? Sicque illic propheticum illud possit aptari: *Posuerunt in cælum os suum, & lingua eorum transiuit super terram.*

4. Reg. 22.

4. Reg. 23.

Psal. 56.

Psal. 72.

Vos autem, dilectissimi, & vnanimes fratres mei, quibus occultandum nihil est, indubitanter agnoscite sententiam illam Gregorianam esse, non nostram. Quartum ergo Dialogorum librū studiosè perquirite, & illic inter cætera sic inuenietis. In Euangelio Dominus dicit: *Ambulate dū lucem habetis.* Per Prophetā quoque ait: *Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te.* Quod Paulus exponēs dicit: *Ecce nūc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Salomon quoque ait: *Quodcūque potest manus tua facere, instāter operare; quia nec opus, nec ratio, nec scientia erit apud inferos, quò tu properas.* Dauid quoque ait: *Quoniā in sæculū misericordia eius.* Ex quibus nimirū sentētiis cōstat, quia qualis hinc quisque egreditur, talis in iudicio præsentatur. Vbi etiam paulò post subdidit: *Hoc tamē sciendum est, quia illic salutē de minimis nihil quisque purgationis obtinebit, nisi bonis hoc actibus in hac adhuc vita positus, vt illic obtineat promerebitur.* Et vt isti rabidioris iracundiæ furore vesaniant, audiant quod idem Gregorius in moralibus dicit: *Quia prauus quisque mox vt mortuus fuerit, protinus inuenit, quod vlterius mutare non possit.* Exclament ergo, vociferentur, & dicant: Si mutari non possum, quid mihi oblationes, quid orationes, quid sacrificia? Claudat ergo iam Ecclesia ianuas suas, & ego deinceps contentus ero parietibus domus meæ. Quid enim mihi hic Ecclesias ingredi, si illic nulla possum ratione mutari? Iam ergo desinant paruulum hominē mordaciter

Ioan. 12. Isaiæ 49. 2. Cor. 6. Eccli. 9.

Psal 165. & 166.

S. Greg.

perſequi,& in me non * tamquam verbi velint inuidiam concitari; Gregorium lacerent, Gregorium mordeant,& in eum dentes amariſſimi liuoris infigant. Illum legant,& hoc apud illum inueniant, atque ſuper illum cenſoriam iudicij virgam tenentes, damnationis, quam meretur, in eum dentes exacuant, eumque velut ſcabioſi canes tamquam mordicùs apprehendant. Audiat quod alias idem Gregorius ait: *Quotiens per immoderatum eſum manus ad cibum tenditur, totiens primi parentis lapſus iteratur.* Quod vtique quàm durum ſit, non exaggero; quia quibuſque legentibus perſpicuum eſſe non dubito:& quàm multa ſcribit huiuſmodi, quæ nos ſtudio breuitatis omittimus, ne metam epiſtolaris compendij, quod faſtidioſum eſt, excedamus. Sed Ipſi in tantum me diligunt, vt me ſolum legant, méque ſolo contenti, ſacrarum ſcripturarum volumina vniuerſa contemnant:& qui vix nouerunt ſyllabatim elementa percurrere, ſuper me iudices facti non verentur in me ſententias promulgare. Abſit autem vt vel B. Gregorius conſpicuus, & inſignis doctor Eccleſiæ; vel nos humiles, & exigui, qui in quantum licet, per illius cupimus veſtigia properare, prohibeamus ſacrificia, vel orationes pro quibuſlibet defunctis, etſi grauiter peccatores extiterint, omnipotenti Deo indeſinenter offerri,& ſic eos à deuotione fidelium viuentium adiuuari. Enimvero qui ſic illam ſententiam intelligunt, tanquam nocturni viatores oberrant, & more cæcutientium manu parietem palpant. Quibus in hac ſoluenda quæſtione nos nolumus eſſe magiſtri, quia illi per arrogantiam cordis dedignantur eſſe diſcipuli.

Vos autem, dilectiſſimi, pro me ſeruo veſtro Dei omnipotentis miſericordiam implorate: Domino autem Drudro,& fratri eius, ac Vicecomiti, cæteriſque nobilibus viris noſtrum Monaſterium, & Eremum commendate. Deus omnipotens ſua vos protectione cuſtodiat, & cum electis ſacerdotibus ſuis partem vos habere concedat.

---

## EPISTOLA II.

### Ad Damianum fratrem, Archipreſbyterum Rauennatem.

*ARGVMENTVM.*

Peccata ſua, & negligentias non ſine magno animi mœrore confitetur, & præſertim nimiam vrbanitatem, ſeu potius ad riſum propenſitatem grauiter accuſat,& exaggerat: Fratremque ſuum Damianum, vt pro ſe ad Deum preces fundat, exorat. Præclarum in his præbens modeſtię, & humilitatis exemplum.

*Domno Damiano fratri chariſſimo, Petrus peccator Monachus quidquid ſeruus, & filius.*

NOlo te lateat, dulciſſime mihi in Chriſto Pater, & Domine, quia continuò mens mea mœrore deprimitur, dum diem proprij exitus iam iam propius imminentem,& tamquam prę oculis poſitum aſſiduè contemplatur. Nam dum tam longæuos annos enumero, dum ſpargi me canis attendo; atque in quocumque cõuentu hominum poſitus, omnes penè infra meam ætatem eſſe conſidero, poſtpoſitis omnibus curis, de ſola morte cogito, ſepulchrum meditor, à ſepulchro mentis oculos non auello. Neque hoc ſolo infœlix mens mea pauore contenta, in morte corporis cõſiderationis ſuę limitem figit: ſed mox ad iudicium rapitur, quid ſibi obiici valeat, quid ipſa defenſionis obtendat, nõ ſine magna formidine meditatur. Sed heu me miſerum, atque inexhauſto lacrymarum fonte lugendum; qui omnia mala commiſi, & per tam anno æ vitæ ſpatia nullum penè mandatum diuinæ legis impleui. Quę enim, miſer homo, mala non feci? Quibus me vitiis, quibus me criminibus non inuolui? Confiteor: *Cecidit in lacum miſerię vita mea: perempta eſt in iniquitatibus meis anima mea.* Superbia, libido, ira, impatientia, malitia, inuidia, gula, ebrietas, concupiſcentia, rapina, mendacium, periurium, ſtultiloquium, ſcurrilitas, ignorantia, negligentia, ſeu cæterę peſtes ſupplantauerunt me, atque omnia vitia, velut frementes beſtię deuorauerunt animam meam. Pollutum eſt cor meum & labia mea. Cõtaminatus ſum in viſu, auditu, guſtu, odoratu,& tactu. Et omnimodis, cogitatione, locutione, ſiue actione perditus ſum. Et hæc quidem omnia mala commiſi. Sed heu, proh dolor! dignos pœnitentiæ fructus numquam attuli. Vnum inter hęc amarius defleo, quo me pernicioſius obligatum, teſte cõſcientia, recognoſco: ſcurrilitas nimirum mihi ſemper familiaris fuit, quæ & propter conuerſionem numquam me perfectè deſeruit. Licet enim contra hoc ferale monſtrum ſæpè pugnauerim, licet huius beſtiæ nequiſſimos dentes malleo ſeueritatis attriuerim, ad tempus quidem reprimere, ſed numquam ex ea potui plenam victoriam reportare. Inolita namque cuiuſlibet vitij conſuetudo, licet omni ſtudio ab animi penetralibus ſit repulſa, aſſiſtit tamen ſæpè quaſi præ foribus importuna:& vel lambere ſummotenus nititur, ſi mordicus apprehẽdere prohibetur. Sub ſpecie namque ſpiritualis lætitiæ dũ me fratribus hilarem oſtendere cupio, in vanitatis verba declino: & dũ à ſolito rigore deſcendere fraternæ charitatis cauſa quaſi diſcretè delibero, ad inutilia proferenda diffrænatam linguã indiſcretè reſoluo. Sed dum Dominus dicat: *Beati qui lugẽt, quoniã ipſi conſolabũtur*: quale illis iudicium imminet, qui non modò fletibus non inſiſtunt; ſed vltrò etiam cachinnis,& vanis riſibus hiſtrionum more deſeruiunt: Cumque conſolatio non gaudentibus, ſed mœrentibus vtique debeatur, quam conſolationem expectare à venturo iudice poterunt, qui ſe nunc ineptæ lætitiæ maleblanda iucunditate reſoluunt? Rurſum cùm eadem Veritas dicat: *Væh vobis, qui ridetis, quoniam flebitis*, quid in tremendo iudicio dicturi ſunt, qui non ſolum ipſi rident, ſed inſuper quædam ſcurrilia proferentes, riſum audientibus violenter extorquent?

Vbi notandum, quia cùm inimicum animæ ſit ridere, pernicioſius tamẽ eſt ſcurrilitatis verba proferre. Scurrilitati quippe deſeruiẽs,& alios ſecum per vanam lętitiam deſtruit,& in hoc inſuper reus eſt, quòd otioſa verba inutiliter fundit, cũ ſcriptum ſit: *Omne verbum otioſũ, quod locuti fuerint homines, reddẽt de eo rationẽ in die iudicij.* Enimuero dũ hæc Euãgelij verba conſidero, quid aliud, quàm quoddam nobis commercium propoſitum eſſe perpendo? quia nimirum & momentaneo riſu perpetuus fletus emitur, & temporali fletu perpetua lætitia comparatur. Hinc eſt quòd ſancti viri nunc omni

Thren. 3. Quàm demiſsè de ſe ſentiat S. Doctor.

A ſpirituali lætitia facile in vanam declinatur.

Matth. 5.

Luc 6.

Matth. 12.

Momentaneo fletu emitur perpetuus ri-

fus, & breui risu sempiternus mœror.

studio fletus & lacrymas seminant, vt æterni gaudij fruges metant, Propheta attestante, qui ait: *Euntes ibant, & flebãt, mittẽtes semina sua; venĩetes autem veniẽt cum exultatione, portãtes manipulos suos.* Debemus enim in agro cordis nostri virentia virtutum germina quasi propaginando componere, & hæc frequenti competentium imbrium inundatione rigare. Necesse est operibus lucidis ardenter insistere, & tamen salubrem fletus aquam, vbi superflua quælibet extinguantur, semper habere. Vnde legitur, quia Moyses fecit in tabernaculo septem lucernas cum emunctoriis suis, & vasa vbi quæ emuncta sunt extinguantur, de auro purissimo. Quid enim per septem lucernas, nisi septem sancti Spiritus intelligimus dona? Tunc enim septẽ lucernas in tabernaculo facimus, si in mente nostra sancti Spiritus charismata ex diuino munere componamus. Sed quia in ipsis sanctis operibus, quibus per afflationem sancti Spiritus ardentes insistimus, quædam superflua terrenæ corruptionis interserunt, cum lucernis etiam emunctoria necessario fiunt. Quid enim per emunctoria, nisi districtio pœnitentiæ designatur? Emunctorio namque quod superuacuum est in lucerna, decerpitur; & districtione pœnitentiæ humanæ prauitatis culpa deletur. Vnde & Petrus quibusdam superflua perpetrantibus ait: *Pœnitemini igitur, & conuertimini, vt deleantur vestra peccata.* Ac si aperte dicat: Emunctorium stringite, & excessus praui operis amputate. Rectè ergo cum lucernis & emunctoria fiunt; quia qui sancti Spiritus gratiam bonorum operum lumine resplendere contendimus, dum tamen humana corruptio superflua generat, pœnitentię remediis indigemus. Sed quoniam hæc ipsa superflua, quæ disciplinã pœnitentiæ resecat, necessarium est, vt contriti cordis fletus extinguat, non immeritò Moyses post lucernas, & emunctoria, etiam vasa fecisse memoratur, vbi, quæ emuncta sunt, extinguantur. Vasa autem nostra sunt corda, quæ lacrymarum semper & fletus debent esse inundatione repleta: In quibus nimirum vasis & oleum illud reconditur, de quo in Euangelio perhibetur: Quia *prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.* Si ergo & ij, qui claris operibus splendent, adhuc tamen fletibus indigent; quid de misero, meisque similibus sentiendum, qui tenebrosa multa commisimus: & bona, quæ luceant, non habemus! Quàm vberibus lacrymarum riuis debemus semper affluere, quàm continuo mœrori necesse fuerat iugiter insudare; & non alios in risum faceta quadam dicacis scurræ vrbanitate compellere, sed ipsi potius demisso semper vultu lugubres apparere: quatenus perfectæ pœnitentiæ formam ipse quoque exterior cultus exprimeret, quæ in occulta cordis amaritudine principaliter æstuaret. Et non solùm nobis conferre curationis optatæ remedium, sed & aliis fructuosè pœnitendi præbere posset exemplum. Vnde rogo sanctitatem vestram, dilectissime Pater, & Pedibus tuis me prostratus aduoluo, vt aduersus hoc ferale monstrum, scutum mihi sanctæ tuæ orationis obiicias, & serpentinum virus ex me sapienter incantando depellas: & non solùm pro hoc, sed & pro cunctis, quæ tibi suprà confessus sum, continuas Deo preces fundere, atque apud diuinas aures misericordiæ mihi locum studeas impetrare.

*Psal. 125.* — *Exod. 25. & 37.* — Quid per septem lucernas cum emunctoriis, & vasis significetur. — *Act. 3.* — *Matth. 25.*

## EPISTOLA III.

### Ad P. Archipresbyterum.

*ARGVMENTVM.*

In huius Epistolæ fragmentis, duobus Hieremiæ Prophetæ locis allatis, ostẽdit, quàm sit futura luctuosa peccatoribus animæ à corpore egressio, quantisque post mortem cruciatibus affligendi sint.

*P. Archypresbytero.... Petrus peccator Monachus.*

ECce ego conuocabo omnes cogitationes regnorum Aquilonis, ait Dominus; & venient, & ponent vnusquisque solium suum in introitu portarum Hierusalem, & super omnes muros eius in circuitu, & super vniuersas vrbes Iuda. Et loquar iudicia mea cum eis super omni malitia eorum, qui dereliquerunt me. Quæ profectò verba si prętcr illos terrenæ Hierusalem ciues ad alios non respicerent, nequaquam hodie in sancta Ecclesia resonarent. Quæ sunt igitur illæ cognationes regnorum Aquilonis, nisi malignorum spirituum multitudines in frigidis adeò mentibus superbè regnantes? Hi solium suum vnusquisque in introitu portarum Hierusalem ponunt, cùm egredientem de corpore infęlicem animam circumpositi, ne libera prodeat, obsidione custodiunt; vt eam secum nunc ad ignis supplicium pertrahant, in cuius antea frigida mente regnabant. O! quàm luctuosa, quàm lugubris est sera, & infructuosa illa pœnitentia, cùm peccatrix anima iam incipiens carnis carcere, quo inclusa tenebatur, absolui; respicit post se, dirigit oculos ante se. Videt post se velut angustissimum, atque breuissimum stadium vitæ mortalis emensum, videt ante se interminabilium longitudinem sæculorum. Perpendit quasi momentum temporis celeriter aduolasse, quod vixit: contemplatur infinitam prolixitatem temporum instare, quam incipit; id enim breuissimum, quod est velut in puncto, transcurrit: huic autem vitæ, quam nunc ingreditur, nullus omnino finis occurrit.

*Ecce*, ait Dominus, *mittam in eos*, in ciues videlicet Hierusalem, *gladium, & famem, & pestem, & erunt in maledictionem, & stuporem, & insibilum, & in opprobriũ.* Cur sit hoc factum, aperit, cùm subiungit: *Eo quòd non audierint*, inquit, *verba mea, quæ misi ad eos per seruos meos Prophetas, de nocte consurgens, & mittens.* Quod autem dicit, de nocte consurgens, mittendi sollicitudinem indicat, & velocitatem; vt non in verbi prædicatoribus, sed in auditoribus potius torpor desidiæ valeat inueniri. Cùm itaque Deus omnipotens humano more hominibus loquens, de nocte consurrexisse se, ac per hoc quasi somnum se interrupisse, conqueritur; quod nobis opprobriũ valet obiicere, si nobis in vltimo necessitatis periculo constitutis, velut hęc permeritò responderet? Ego propter vos cũ essem Creator, factus sum creatura; ego propter vos, irrisiones, & opprobria pertuli, Crucem subij & cuncta, quæ vobis debebãtur, tormẽta percurri; vos tamẽ me nõ audistis, & legis meæ cęremonias & mãdata spreuistis. Porrò si illis improperabat seruos à se missos, quantò terribilibus nobis improperabit semetipsum? si illis somnũ improperabat interruptũ,

*Hier. 10.* — Peccatoris animæ morientis miserabilis angustia. — *Hier. 29.* — *Ibid. v. 19.*

quantò magis nobis valet obiicere se pro nobis mortuum, ac sepultum? Non liberat Deus Iudæos vallantium hostium obsidione conclusos, quia destinatos ad se famulos contempserunt; & quomodo Christianos audiet, qui missa per Filium Euangelica præcepta spreuerunt? Nam qui non audit Deum, non auditur à Deo: Vnum est, quod mens cuiusque fidelis debet assiduè, solerter attendere, & intra semetipsum sollicita semper inquisitione versare: scilicet, vtrum placeat Deo quod egit: an & in eius vita Deus vel operibus delectetur. Quid enim prodest quidquid faciat homo, si hoc non placeat Deo? Sic de Dauid dicitur: *Quæsiuit sibi Deus virum iuxta cor suum.* Nam si nunc Conditor non delectatur in homine; homo postmodum delectari non poterit in Conditore. Vnde legitur in vita Patrum, quia cùm falsus quidam famosus, & magni nominis solitarius propinquaret ad exitũ, tartareus ad eum spiritus venit, qui tridentem igneum in manibus attulit, & ecce vox ad eum facta est: Sicut, inquit, anima ista vel vna hora me in se requiescere non permisit: sic neque tu miserearis euellens eam. Tunc nequam spiritus tridentem igneum cordi morientis infixit, & animam eius, sicut erat iussus, euulsit.....

Quid homo debeat anxiè perquirere, & intra se assiduè cogitare.

1. Reg 13.
1. Act. 13.

---

## EPISTOLA III.

### Ad P. Archipresbyterum.

*ARGVMENTVM.*

In huius Epistolæ fragmento ex quodã loco Hieremiæ ostendit, quàm sit detestabilis clericorũ intemperãtia.

*P. Archipresbytero.... Petrus peccator Monachus....*

VAde, inquit Dominus, *ad Hieremiam, & posside tibi lumbar lineum, & pones illud super lumbos tuos:* de quo & paulò post; *Surgens*, inquit, *vade ad Euphraten, & absconde illud ibi in foramine petræ.* Quod cùm fecisset, & in Euphrate, sicut iussus fuerat, abscondisset, post plurimos dies ait Dominus ad eum: *Surge, & vade ad Euphraten, & tolle inde lumbar. Et abii*, inquit, *ad Euphraten, & tuli lumbar de loco, vbi absconderam illud: & ecce computruerat, ita vt nulli vsui aptum esset.* Et ait Dominus: *Sic putrescere faciam superbiam Iuda, & superbiam Hierusalem multam, populum istum pessimum, qui nolunt audire verba mea, & ambulant in prauitate cordis sui; & erunt sicut lumbar istud, quod nulli vsui aptum est.* Quid hic Hieremię persona, nisi Dominum? Quid lumbar, nisi ordinem significat clericorum? Omnis Ecclesia vestis est Christi, de cuius sibi membris per Prophetam dicitur; *Omnibus his velut ornamento vestieris.* Sed sicut lumbar intimum est humano corpori, & arctius adhæret, quàm reliquæ vestes; ita clericalis ordo familiarius diuinis agglutinatur obsequiis, quàm cæteri homines. Sicut illic de Israëlitico populo diuina vox ait: *Sicut enim adhæret lumbar ad lumbos viri; sic agglutinaui mihi omnem Israël, & omnem domũ Iuda, vt esset mihi in populum, & in nomen, & in laudem, & in gloriam, & non audierunt.* Quibus, quæso, tam aptè, tamq; expressè, sicut clericis, possunt ista congruere, qui nomen Dei, laudem, & gloriam specialiter constituti sunt prædicare? Sicut enim Israël, & Iuda peculiaris erat populus Deo inter omnes gentes terræ; ita nunc clerici specialiter adhærent Christo præ cunctis membris Ecclesiæ. Isti nempe sunt lumbar lineum arctiori diuino corpori familiaritate connexum, linum siquidem laboriosè peruenit ad candorem; & clerici modò litterarum studiis insudando, modò per interualla temporum quibusdam gradibus ascẽdendo, difficile promouentur ad sacri ordinis dignitatem, alioquin si quis contentiosus astruat, hoc iuxta Scripturæ seriem historialiter factum, nec spiritualiter intelligendum; quomodo Hieremias potuit inter innumerabiles Assyriorũ, Chaldæorumque nationes vrbem Hierusalem constipatis agminibus obsidentes, lumbari præcinctus exire: idque in Euphrate, qui tam longè decurrit, abscondere? Postmodum quoque profligato diuturni tẽporis cursu, quo pacto quasi securus rediit, illudque putrefactum, sicut Scriptura testatur, inuenit; cum Hierusalẽ videlicet fossa, vallo, castellis, & tam crebra vndique esset munitione circũdata? Nã cùm aliquãdo idẽ Propheta ad Anathoth viculum suum in tertio milliario ab vrbe situm conaretur exire, in porta protinus capitur, ad Principes trahitur, grauiter verberatur, & tamquã transfuga, siue patriæ proditor in carcerem truditur. Quia ergo non consequitur, vt intelligatur historialiter factũ, constat procul dubio typicæ figuræ non deesse mysterium. Benè ergo per lumbar lineum, iuxta hæc, quæ superius dicta sunt, chorus exprimitur clericorum. Quòd autem hoc lumbar in Euphrate, hoc est, in aquoso loco; & in foramine petræ, id est, in obscuritate, atque vmbra poni iubetur, quid per hoc exprimitur, nisi illa clericorũ pars, quæ sub * voluntatis vmbra, & in fluxu luxuriæ commoratur? De quorum duce in libro Iob Dominus dicit, *Sub vmbra dormit, in secreto calami, & locis humentibus.* Protegunt vmbræ vmbram eius, circumdant eum salices torrentis; atque, vt ostendat quantum cum suis familiaribus in habitatione fluminis delectetur, protinus addidit: *Ecce, absorbebit fluuium, & non mirabitur:* habet enim fiduciam, quòd influat Iordanis in os eius. Quòd autem dicitur, fuisse positum in foramine petrę, potest non inconuenienter intelligi intra septa Ecclesiæ: quasi enim in foramine petræ clerici recluduntur, dum intra Ecclesiæ limina suis excubare ministeriis sedula frequentatione iubentur. Lumbar ergo in humenti loco positum putruit, quia de his, qui in luxuriæ fluxibus immorantur, Propheta testatur: *Computruerunt iumenta in stercore suo.* Iumenta quippe in stercore suo cõputrescunt, dum quique carnales, ac sordidi vitam suam in luxurię fœtore concludunt. Nulli etiam vsui aptum repertum est, quia & Dominus ait: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei.* Ac si apertè dicat: Quisquis dictante sui ordinis regula pudicitiæ semel arripuit stiuam, si postmodum per ardorem libidinis oculos reflectit ad Sodomam, quia iam montana desperat, regno Dei se prorsus inutilem factum esse demonstrat. Ad instar ergo lumbaris in humecto loco positi, clerici computrescunt, dum humidos crapula, & ebrietate ventres ingurgitant, dum illuuiei se libidinis & cœnosæ luxuriæ fluentis inundant: sicque cunctis vsibus redduntur inutiles, quia quò magis videntur in carne virescere, eò deterius marcescentes obsolescunt in squalentis animæ fœditate. De quibus in Psalmo, *Corrupti sunt*, inquit, *& abominabiles facti sunt in voluptatibus suis.*

Hier. 13.
Ibid. v. 4.
Ibid. v. 6.
Esa. 49.
Clerici magis intimè Deo sunt copulati, quàm cæteri homines.
Hier. 13.
Hier. 37.
* voluptatis
Iob 40.
Ioel. 1.
Luc 9.
Psal. 13.

A

## EPISTOLA V.

### Ad Almericum Archidiaconum.

*ARGVMENTVM.*

Almericum Archidiaconum quanta beneuolentia prosequatur, ostendit, dum eum plusquam fratres à se amari dicit. Laudat eumdem, rogatque, vt suum librum ad se remittat: itemque pisces aliquot ad Monasterij vsum necessarios ad se transmittat.

B

*Domno Almerico Archidiacono, Petrus peccator Monachus fraternæ charitatis affectum.*

QVantus erga te, fili charissime, meæ mentis amor inferueat, quàm tenax, ac peruicax tui memoria de nostro pectore non recedat, is, qui charitatis Auctor est, sincerissimo cordi tuo sanctus Spiritus innotescat. Conscientia siquidem teste, non mentior, illos etiam apud me vis tuæ dilectionis excedit, quos mihi necessitudo germanæ consanguinitatis astringit. Et certè dignum est vt dilectio spiritualis amorem superet carnis. Verumtamen doleo, quòd aromatica virgula inter littorei sabuli glareas nuper exorta, in eodem subficicio cernitur altius radicata. Quæ nimirum si de sterilibus, in quibus vtcumque viuit arenis, transplantaretur in hortum militiæ spiritualis, illud proculdubio germen afferret, cuius non dicam fructus, sed ne folium quidem, iuxta Psalmi præcedentis oraculum, deperiret. Semper enim sicut Cedrus Libani, vel sicut Palma viresceret, & sicut Oliua fructifera in domo Domini perpetui decoris oleas germinaret. Sed hæc satis, superque. Tædet enim laborare scribentem, quòd non libenter admittere cognouerit auditorem. Et vbi cor audientis materia stimulat, prolixæ scriptionis articulus non delectat. Cæterum si te cognoscerem talibus aurem libenter apponere, videretur mihi, quòd Demosthenem, vel Tullium facilè possem in affluentia sermonis æquare. Remitte mihi libellum nostrum. Et quia nos carnes in secunda feria non comedimus, aliquot nobis pisces dirigi pro Dominicæ Natiuitatis gloria postulamus; vt quod fratribus mittitur, in tuos vtrumque valeat redundare parentes; quatenus dum istos refectio terrena refrigerat, pro illis orationum vota persoluant. Dilectissimos, atque dulcissimos fratres meos Iulianum, atque Fuscardum, & egregium Filomelam, * Domini Corbulonem, qui me copiosi sumptus humanitate refecit, ex mea parte saluta, meque non frigidum in eorum charitate denuntia.

Spiritualis dilectio carnalem amorem sæpe superat.

*Psal. 91.*

Studiosus auditor dicentem reddit eloquētem.

* Dominū f.

C

D

E

### Pio lectori salutem.

*Has duas Epistolas, quæ sequuntur, sub Leonis, & Alexandri Romanorum Pontificum nomine ideo hîc inserimus, quoniam à S. Doctore illorum nomine scriptas, stylus docet, & MSS. Codices apertè testantur.*

## EPISTOLA VI.

### Ad Clerum, & populum Auximanum.

*ARGVMENTVM.*

Leo IX. scribit ad Auximanos, præcipiens sub anathematis pœna, vt pessimam consuetudinem, quæ in eorum præcipuè ciuitate inualuerat, corrigerent, & abrogarent, defuncto scilicet Episcopo, bona Ecclesiastica concursu populari facto diripiendi.

*Leo Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis in Christo filiis omnibus Auximanis, Clero, & populo salutem, & Apostólicam benedictionem.*

QVia auctore Deo, sic nobis vnius Ecclesiæ cura specialiter est commissa, vt per dignitatem Apostolicæ sedis etiam cæterarum Ecclesiarū generalis sit prouisio delegata, nostro competere videtur officio non solum quæ hactenus aduersus easdem Ecclesias temerariis ausibus sunt vsurpata, corrigere: sed etiam ne rursus eadem prǽsumant in posterum, prouidere. Peruersam autem, & prorsus execrabilem quorumdam plebium consuetudinem, fama vulgante, cognouimus, vt videlicet suo defuncto Episcopo, domum Episcopi hostiliter irrumpentes inuadant, facultates eius, prædonum more diripiant, prædiorum domos intendant, vites insuper & arbusta bestiali immaniores feritate succidant. Quod nimirum nisi Ecclesiastici vigoris fuerit censura correctum, haud dubium quin regionibus illis repentini furoris immineat gladius. Si enim honorare parentes primum dicitur in repromissione mandatum; si maledicens patri, vel matri mulctari morte præcipitur: cuius animaduersionis sententia digni sunt, qui non carnales genitores persequi gestiunt, sed ipsam matrem suam Ecclesiam, in qua, ex aqua, & Spiritu sancto regenerati sunt, viperinum genus dissipare contendunt? Etsi enim sacerdos quilibet ex debito humanæ conditionis obiit; sed Christus, qui animarum nostrarum Episcopus est, ex virtute diuinitatis in æternum viuit. Sicut enim Paulus dicit: *Plures facti sunt sacerdotes secundum legē, eo quòd morte prohiberentur permanere; Iesus autem eo quòd maneat in æternū, sempiternum habet sacerdotium.* Deum ergo inhonorare conuincitur, qui mortali Episcopo * terrena pressus formidine, ab Ecclesię se læsione cohibuit; defuncto autem eo, ad iniuriam Christi, qui immortalis Ecclesię sponsus est, fel odij, & virus malitiæ, quod eatenus occultabat, effudit. Et fortassis Episcopus in vita sua aliquem læsit: sed Christus, qui Ecclesię custos relictus est, quid peccauit? Si ergo illi, qui nocuit, malum pro malo non redditur, cur æterno Pontifici, qui nobis bona pro malis reddidit, reuerentia non habetur? Verumtamen si Ecclesię prędo Dei Filium immortalem proculdubio pontificem crederet, si eum vbique præsentem, omnia nosse, ac posse consideraret, coram eius oculis admittere tam im-

*Exod. 20. & Deut. 5.*

*Exod. 21. & Leuit. 20.*

*1. Pet. 2.*

*Hebr. 7.*

Contra expilatores domus Episcoporum.

* viuente q addid.

pium, tam sacrilegum facinus non auderet. Sed verè in illo completur, quod per Psalmistam dicitur: *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.* Porrò si ij, qui bona sua Ecclesiæ conferunt, proprij reatus absolutionem felici commercio promerentur, consequenter etiam illi, qui Ecclesiasticas facultates barbarica feritate diripiunt, in æternæ damnationis voraginem cadunt. Qui nimirum nouo, & incomparabili criminis genere sic Iudaïcam perfidiam superant, vt non modò Gentilium errorem, sed & hæreticorum prauitatem detestabiliores excedant. A quibus videlicet Christus iterum crucifigitur, & corpus eius, quod est Ecclesia, crudeliter laceratur. Reprimatur ergo ausus illicitus, & nefarius diabolicæ instigationis cohibeatur excessus. Abstineat manus audax Ecclesiastico patrimonio, ne victus pauperum pereat; ne quod ex oblatione fidelium iam Deo factum est sacrificium, præda raptorum fiat.

Psal. 13.

Quisquis autem huius nostri Decreti improbus temerator extiterit: ex parte Dei omnipotentis, & auctoritate beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, anathematizandum esse decernimus, & vt reuera putridum membrum excommunicationis ferro à sanctæ Ecclesiæ corpore detruncamus. Sit igitur, nisi resipiscat, anathema Maranatha, omnesque maledictiones Hebal super caput suum descendisse cognoscat. Obseruatoribus autem gloriam, & honorem, & incorruptionem, quærentibus vitam æternam. Amen.

Anathema contra bona Ecclesiastica diripientes. 1. Cor. 16. Deut. 27.

## EPISTOLA VII.

### Ad Clerum, & populum Mediolanensem.

*ARGVMENTVM.*

Alexander II. Mediolanensis patria, Romanus Pontifex creatus, scribit hanc Epistolam ad suos ciues, in qua postquam paternam, quam de eorum salute gerebat, sollicitudinem humanissimis verbis ostendit, hortatur, vt nihil humile, nihil terrenum cogitãtes, ad cęlestia toto animi impetu, & ardore se extollant.

*Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, omnibus Mediolanensibus, Clero, & populo salutem, & Apostolicam benedictionem.*

Diuini iudicij dispositione prouisum est, vt Mediolanensis Ecclesiæ filius, & Ambrosianis vberibus sublactatus, ad famulatum Apostolicæ Sedis indignus ascenderem, ac Matri omnium Ecclesiarum pastoralis curæ sollicitudine deseruirem. Vnde cùm totius vniuersalis Ecclesiæ cura nobis non leuis incumbat, propensius circa vos ipsa natura nos prouocat esse peruigiles: vt vnde nos constat originis duxisse primordium, ibi etiam maioris ad æternam salutem habeamus sollicitudinis incrementum. Nam & ignis ea prius ligna conflagrat, ex quibus oritur; & fons illas ante omnia terræ venas infundit, ex quibus prufluens deriuatur. Vnde vos, dilectissimi, paternæ dilectionis studio cohortamur, vt ad cælum se vester spiritus erigat, deceptoria terrenarum rerum, & caduca lucra contemnat, ab amore cœnosi huius mundi se prudenter expediat, ad Creatoris sui desiderium medullitus inardescat. Estis enim, sicut beatus dicit Apostolus, *Gens sancta, populus acquisitionis, vt virtutes annuntietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum.* Quibus ergo hæreditas incontaminata, immarcescibilis conseruatur in cælis, absit, vt eorum mens per amorem rebus sit inuoluta terrenis.

Clerico conuersatio cælestis esse debet. 1. Pet. 2.

Planè, quia etiam vulgaribus loquitur, vulgatum scripturæ testimonium libentius adhibemus. Mementote itaque, fratres mei, quòd in oratione Dominica dicitis: *Pater noster, qui es in cælis.* Quem itaque Patrem vocamus, ad eius hæreditatem tota mentis concupiscentia festinare debemus. De terrena porrò hæreditate scriptum est; *Hæreditas, ad quam in principio festinatur, in nouissimo benedictione carebit.* Cur ergo cùm dicimus, *Pater noster,* præsto subiungimus, *qui es in cęlis?* & non potius, qui es in terris, videlicet quæ nobis notiores sunt? siue qui es in aquis, aut in abyssis, cùm vbique Deus sit, nihilque ab eius omnipotentia vacuũ sit? sed cùm dicimus, *Pater noster,* idcircò addimus, *qui es in cælis,* vt ad illam cælestem hæreditatẽ sese noster animus erigat: atque in tam sublime germen adscitus, vt sit hæres Dei, terrena quælibet ignobiliter non requirat. Enimverò pater fidei Abraham plures habuit filios, sed solus ille nobilis, qui fuit vxoris: qui verò ex concubinarum sunt ignobilitate suscepti, paternæ hæreditatis successione leguntur exclusi. Porro autem dum eos aleret Abraham, omnes dicebantur filij Abrahæ; at verò cùm ad testamentum venitur, qui sit legitimus hæres, qui fieri debeant hæredes, patenter ostenditur. Nam, Scriptura testante, *Dedit Abraham omnem hæreditatem filio suo Isaac; filiis autem concubinarum dedit munera, & segregauit eos à filio suo Isaac.* Ecce itaque omnes dicebantur filij, sed non omnes hæreditatis paternæ sunt iura sortiti. Sic profectò, fratres, quamplures sunt hodie Christianæ professionis titulo decorati, qui videlicet in Christi hæreditate nequaquam merentur adscribi: & nunc quidem paterno vocabulo gloriantur, sed nequaquam ad hæreditanda paterna bona perueniunt, quia velut spurij non cælestia, sed terrena ignobiliter concupiscunt.

Matth. 6. Luc. 11. Prou. 20. Quare dicamus, Pater noster, qui es in cælis. Gen. 25.

Vos autem, dilectissimi, membra mea, viscera animæ meæ, sic satagite per viam mandati cęlestis incedere, vt mens nostra meritò semper debeat de sancta consanguineorum suorum conuersatione gaudere. Speramus autem in eo, qui de Virgine dignatus est nasci, quia nostri ministerij tempore sancta Clericorum castitas exaltabitur, & incontinentium luxuria cum cæteris hæresibus confundetur.

Omnipotens Deus, dilectissimi fratres mei, ab omni vos prauitate custodiat, & per iustitiæ semitam ad cælestia vos regna perducat.

## EPISTOLA VIII.

### Ad Clericos Florentinos.

*ARGVMENTVM.*

Eos, qui flagellis corpus sponte cędendi morem tamquam nouum, & sacris ca-

nonibus contrarium irridebant, vehementer hac Epistola redarguit.

*Religiosis fratribus sanctæ Florentinæ Ecclesiæ Clericis, Petrus peccator Monachus sinceræ charitatis obsequium.*

Dignum est, vt & non poscentibus innocens satisfaciat, cùm passim etiam audire nolentibus liuidus detractor accusat: nec otiosum est, si eisdem auribus, quibus mendacium falsiloquus ingerit, libera conscientia ordinem perspicuæ veritatis exponit; quatenus & auditor vanitati fidem adhibendo non peccet, & accusati fama ad aliorũ perniciem non laboret. Quod igitur de Monachici ordinis exercitiis scripsi, & scoparum præcipuè disciplinis Monachus Monacho specialiter misi, nec laïcorum, siue etiam Clericorum notitiæ prodenda mandaui; vrbici autẽ Eremitæ, forenses, videlicet solitarij, Monachi vniuersales id solum machinati sunt de medio styli currentis excerpere, quod scandalum posset monachici feruoris arcana nescientibus generare. Sed testes mihi sunt fratres, qui sub institutione sanctæ regulæ regulariter viuunt, hoc me apicibus tradidisse, quod ipsi quotidie satagunt operibus exercere. Nec aliud relationis series protulit, quàm quod tritæ, & inolitæ operationis consuetudo dictauit. * Quod autem sub monachicæ professionis nomine plebibus imperant, qui in angulis constituti, tamquam in tribunalibus siue prætoriis pragmaticæ sanctionis iura promulgant, qui alios lacerando, & mordendo, solis sibimet rigidæ iustitiæ priuilegium arrogant, quid in humilitate Crucis Christi inter Monachos agatur, ignorant: & hoc prodigium deputant, quod alij quotidiani vsus assiduitate frequentant. Ecce, inquiunt, peregrinando carina, ecce noua pœnitentia, & transactis tot sæculis hactenus inaudita. Si hoc semel admittitur, si ratum ducitur, si tenetur, omnes profectò sacri canones destruuntur, antiquorum Patrum præcepta depereunt, &, vt Iudæus dixerat, Paternæ traditiones ad nihilum rediguntur. Quæ profectò verba à charitate, quod est funditus aliena, sed à bruta, ac bestiali probantur ebullire vecordia. Numquid enim Redemptor noster verbera, Euangelio teste, non protulit? Numquid non Paulus quinquies quadragenas vna minus accepit? Numquid non Apostoli omnes flagellis cæsi? Numquid non & sancti Martyres ludibria, & verbera sunt experti? Numquid non Moyses verberibus affici reos in lege præcepit? Numquid non B. Hieronymus, & alij nonnulli flagellis mactati, Deo præside, referuntur? An eamdem, quam & ab inuitis interdum Deus omnipotens exigit, ab vltro offerentibus suscipere pœnitentiam recusabit? Sed fortè dicturus est oblocutor, quia qui sanctos non à se, sed ab aliis cæsos fuisse, Scriptura teste, cognouimus, nosmetipsos extra eorum normam castigare propriis manibus non debemus. Cui videlicet obiectioni facile, quod respondeatur, occurrit; quia cùm nos Domini Crucem vltronea mortificatione deferimus, nisi ad exemplum eius in Crucis stipite à persecutoribus configamur; & cùm sopito iam persecutionis articulo crucifixores desint, incassum de cætero Crux tollenda præcipitur, cùm nullum dimicanti supplicium à tortoribus irrogetur. Quod si vesanum, & absurdum est credere, illud pœnitentiæ genus Dominum in afflictione nostra despicere, quod in semetipso dignatus est pro nostra salute perferre; quid mirum, si puniendo commissa sui met se exhibeat homo tortorem, & ad euadendum iudicium sibi se constituat iudicem? dicente Apostolo: *Si nosmetipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur.* Sicut enim non temeritatis arguendus est, qui non modò sacerdotali præcepto, sed & sponte ieiunat; ita quoque non frustra laborare censendus est, qui se non alienis dumtaxat, sed & propriis manibus affligendo castigat. Quod si Achab, reprobi videlicet Regis, cilicium diuina pietas non contempsit, quam benignè, quàm misericorditer illum desuper aspectare credendus est, qui se velut in atrocissimo crimine deprehensum nudum diuinis aspectibus obtulit accusatorem pariter & tortorem; reum simul & testem: censorem nihilominus, & carnificem fecit? Optimè pœnitet, qui dum carnem verberibus mactat, lucrum, quod delectatione carnis amiserat, afflictionibus recompensat: & salubrem illi nunc amaritudinem ingerit, cuius olim noxia delectatione peccauit. Nihil differt quibus pœnis caro pœnitentis addicitur, dummodo voluptas præcedentis illecebrę vicaria repressi corporis afflictione mutetur. Quòd si non facientibus noua, ac proinde reprehensibilis videtur disciplina virgarum, & ad liuidæ persuasionis ineptiam iudicatur destructio canonum, abolitio decretorum; numquid venerabilis Beda redarguẽdus esse videbitur, qui post antiquorum sententiam canonum, quosdam pœnitentes ferreis asserit circulis astringendos? Numquid sanctorum Patrum vita iure conspuitur, quę alios per ogdoadas, & pentadecas in vepribus stando, alios de sole in solem rigidas vlnas in aëra suspendendo, alios in defossis specubus iugiter latitando, reatus sui pœnitentiam peregisse testatur? Numquid & beatus ille Macharius dignè ridebitur, qui dum se minimum quid admisisse pœnituit, acutissimis culicum rostris, quæ videlicet apros transfigerent, per sex menses membra sua nudus exposuit? Numquid & Niniuitarum pœnitentia contemnenda est, qui nec iumenta per triduum pascere permiserunt? Quia igitur hæc, & alia multa pœnitentiæ genera sacris non reperiuntur inserta canonibus, numquid penitus exsecranda sunt, & Patrum sanctionibus perhibenda sunt esse contraria? Erubescat ergo lingua frenetica & quæ nescit esse facunda, discat esse vel muta: nescit vtiliter verba depromere, sciat saltem sine læsione tacere.

Sed dicat mihi censor iste fratrum, & doctrinæ magister ignotę; qui nimirum sic sibimet super discipulos intempestiuam arrogat ferulam, vt nec dum præceptori præbuerit clientelam, dicat, inquam, cùm sacerdotes Ecclesiæ annosam indicunt quibusdam peccatoribus pœnitentiam, numquid non aliquando certam pecunię præfigunt pro annorum redemptione mensuram; vt nimirum facinora sua eleemosynis redimant, qui longa ieiunia perhorrescunt? Sed quia hæc pecuniæ redemptio in antiquis Patrum canonibus minimè reperitur, absurdum esse, & friuolum iudicabitur? Quòd si hoc laïcis indulgetur, vt peccata sua eleemosynis redimant, ne surripiente mortis articulo, ex hac vita sine reatus sui, quod absit, absolutione recedant; quid Monacho præcipiendum erit, qui & longam fortè pœnitentiam, peccatis exigentibus, accipit: & pecunias olim funditus, quibus redimatur, abiecit? Numquid si pro humanæ fragilitatis intuitu peccatum redimi nummorum summa pręcipitur, pro peccato carnis afflictio meritò respuetur? Quid enim mirum si caro, quæ nos in exilium læta deiecit, versa vice ad patriam afflicta reducit? Et per

* Qui f. Religionẽ mentientes suggillantur.

Act. 6. Gal. 1. Mar. 15. Ioan. 19. 2. Cor. 11. Act. 5. Heb. 11. Deut. 25. Hier. epist. 22. to. 1.

Cur nos debeamus sponte flagellare.

1. Cor. 11.

3. Reg. 22.

Spontanea flagellatio est optimũ pœnitentiæ genus.

Pœnitentię exempla ex sanctis Patribus petita.

Pallad. histor. SS. Patr. sect. 17.

Ionæ 3.

Pœnitentię laïcis in eleemosynis commutantur.

Dan. 4.

hoc idem, cui dudum noxiè consentiendo peccauimus, idipsum nunc castigando salubriter emendemus? Atque, vt ita loquar, eadem bestia iam humilis facta, curandum medico collisum hominem vehat, quem primitus infrunita, atque vesaniens impatienti calce percusserat? Immo quid nouum, si terra, quæ spinas ante, vel paliuros attulerat, eisdem tribulis putrescentibus exculta, postmodum & læta pinguescat? Obstruatur igitur os iniqua loquentium, & qui propria nesciunt errata corrigere, alienam saltem iustitiam verbis desinant mordacibus lacerare: & quæ ipsi nesciunt cum spiritualibus agere, paueant obtrectatoriè cum sæcularibus irridere.

Vos autem, dilectissimi, quos & religiosa vita sanctificat, & cælestis sapientiæ fulgor illustrat, sibilantia serpentium ora reprimite, & pestiferum virus, ne ad multorum perniciem tanta libertate pereffluat, vestris auctoritatibus obuiate: & quia, iuxta verbum Domini, vos estis sal terræ, quidquid amaritudinis imperitorum hominum rusticitas exhibet, totum prudentissimæ grauitatis vestræ sapor obdulcet. Plura scripturus eram, sed dum manus ad iaciendos apices properat, finita schedula, nuntius etiam expeditè præcinctus, equitare festinat.

*Matth. 5.*

## EPISTOLA IX.

Ad Clericos Fanenses, habetur tom. 3. estque opuscul. 27.

## EPISTOLA X.

Ad Clerum, & populum Fauentinum.

### *ARGVMENTVM.*

Vocatus à Fauentinis post ipsorum Episcopi mortem; excusat se, quòd in præsentia præteritis languoribus, lassitudine valde debilitatus, ad eos accedere non posset. Interim illos hortatur, vt Episcopi electionem vsque ad Imperatoris aduentum, à quo illius Ecclesiæ status componendus esset, à Pontifice differri curent: ac Presbyterum aliquem idoneum optent, qui Episcopatus vicariam administrationem gerat; se quoque affuturum in tempore pollicetur.

*Sanctis, ac venerandis fratribus Fauentinæ Ecclesiæ filiis Clero, & populo, Petrus peccator Monachus in Domino salutem.*

CVm sanctæ memoriæ Dominum P. Episcopum vestrum obiisse cognouimus, mens nostra repente turbata contabuit: subiti casus nos stupor inuasit, & fraternæ compassionis mœror viscera nostra commouit. Venerabilis autem filius noster, Abbas scilicet, quem ad me direxistis, ita me reperit non modò præteritis languoribus, sed & quibusdam laboribus conquassatum, atque confractum, vt nunc tam cito ad vos venire non possim. Quamobrem donec nos in seruitium vestrum venire contingat, quod iuxta modulum nostrum vobis faciendum esse coniicimus, per huius epistolæ paginulam breuissimæ prolationis eloquia destinamus. In quantum verò deprehendere possumus, vnus spiritus fuit, qui & nostri cordis ingeniolum tetigit, & sanctam prudentiam vestram in id, quod inter vos pactum est atque conuentum, vnanimiter incitauit: videlicet, vt non eligatis Episcopum vsque ad Regis aduentum. Qui scilicet & errorem tollat, & vos, atque Ecclesiam vestram, sedatis vndique iurgiis, in quietis, ac pacis tranquillitate componat. Vnde & Dominus noster Papa rogandus est, vt Episcopum vobis modò non ingerat, sed Ecclesiam vestram interim vacare, & vos sub suæ benedictionis vmbraculo manere decernat. Quia verò per Dei misericordiam industrios inter vos clericos, ac prudentes, & litteratos habetis, si placet, vnus ex eis eligatur, qui ad exequendum hoc negotium vtilior inuenitur. Cui nimirum cura, ac sollicitudo totius Episcopatus possit imponi, ac per eum omnia necessitatis Ecclesiasticæ negotia debeant ministrari. Ego interim, si præcipitis, cùm opportunum fuerit, in vestrum seruitium veniam: & vel in consignandis pueris, vel in aliis Episcopalibus officiis pro charitate Dei, & vestra, forsitan aliquantulum laborabo.

*Fauentina Eccl. bonis clericis referta.*

## EPISTOLA XI.

Ad V. & P. Clericos Fauentinos, habetur tomo 3. estque opusc. 41.

## EPISTOLA XII.

Ad G. Thesaurarium Fauennatensis Ecclesiæ.

### *ARGVMENTVM.*

D. Petrus Dam. in patriam à ciuibus, & Archiepiscopo vocatus, in qua tamen neque in honore habebatur, neque in animarum salute proficiebat, incertus quid ageret, hanc Epistolam scribit ad Thesaurarium Rauennatem, in qua illum consulit, quid sibi faciendum censeat: vtrum in patria remanendum, an ad suum Monasterium redeundum. Cupidus enim alienæ salutis, non poterat æquo animo Rauennæ esse, vbi suæ prædicationi nullus locus pateret. Ex altera verò parte si suum Monasterium repeteret, verebatur vir modestissimus, ne in tanta omnium in se obseruatione aliquid de sua humilitate periclitaretur. Videtur tamen in eam sententiam inclinare, vt animarum lucrum suo periculo præponat. Omnia tamen illius, ad quem scribit, consilio, integra seruat.

*Domno G. religioso Presbytero, Atque Seth, in Cymiliarcho, Petrus vltimus Monachorum seruus feruentissimæ deuotionis obsequium.*

NOn ignoras, dilectissime, quia & olim à Gebehardo Archiepiscopo, & nuper ab hoc nouo, qui zelo diuini Spiritus constitutus est, necnon & à plerisque Rauennæ ciuibus sæpe multumque rogatus, tandem consensi: & eremum deserens, spe lucrandi animas, vrbem habitaturus adueni. Sed cùm prædictum virum cernerem, non dicam ad quod missus, sed quod permissus fuerat, agere, populum quoque non in me charitatis zelum, non in se studium propriæ salutis habere, pœnituit, fateor, quia dum vanitatibus hominum credidi, à diuinæ voluntatis linea, licet serò, perspicuè tamen me aberrasse cognoui: & dum congestorum auiditate piscium viuarium petij, raros saltem, quos per diffusa marium fluenta claudere consueueram, frustratus amisi. Interea tamen quodam fruebar consolationis auxilio, quia videlicet etsi in lucrandis animabus me exercere non poteram, molestissimum tamen pondus popularis reuerentiæ non ferebam. Vtrumque nimirum in statera mentis meæ æqua penè lance pendebat, & sterilitatis infortunium cum negatæ venerationis lucro lætus recompensabam. Est enim reuera popularis fauor imperfectis non mediocriter noxius, quia vel in se delectatos in vanæ gloriæ voraginem deiicit, vel etiam resistentes receptæ mercedis terrore transfigit.

Popularis fauor imperfectis non mediocriter nocet.

Cuiusdam occasione festiuitatis nonnullis religiosis inuitantibus viris, vehiculumque mittentibus, cùm ad Vrbinatem prouinciam tepedassem, tantus me inundantium fratrum, monachorum videlicet atque sæcularium fluctus absorbuit, quod nequaquam me ad tutissimi portus sinum retorquere vela permisit: & velut in ipso marmore per circuitum arenarum mihi ager opponitur, dum ne aliò progrediar, importuna me tot fratrum charitas obtestatur. Sed, vt opinor, idcirco me omnipotens Deus illic permisit accedere, vbi non debueram permanere, quatenus dum præruptos saxorum scopulos cernerem, rarioris segetis aruum nō omnino despicabile, ac per hoc insulcabile deputarem. Et dum petrosus ager attenditur, in comparatione eius trigesimi fructus terra, fœcundissimus noualis Africæ iudicetur. Anxiabar denique prius vbi possem vberiores animarum fructus acquirere, & zelo proximorū ductus, diuersas Italiæ regiones curioso mentis lumine perlustrabā: dumque reuocare alios ambiebam, ad rectitudinis statum, ipse paulò minus potui vagationis incurrere næuum. Nunc autem, vt ita dixerim, quasi saburra quædam lembum mentis meæ præponderat, immò velut anchora affixa solo, triplici perseuerantiæ fune coarctat. Vnus solummodo scrupulus mihi adhuc molestiam ingerit, qui me, charissime Pater, consilij tui manum flagitare compellit. Qui videlicet scrupulus si tuæ responsionis indice à mentis meæ pede succutitur, non ambigo per Dei misericordiam quin postmodum recto firmus itinere gradiatur. Respondeat ergo mihi prudentia tua, quid mihi vtilius sit: vtrum illic habitare, vbi & animarum fructus acquiritur, & deuota mihi populi reuerentia exhibetur: an illic potius, vbi sine fructu, pariter & honore consistam? Quorum mihi vtrumlibet periculosum videtur: & dum alterum metuo, alterum quoque nihilominus è diuersa fronte formido. Nam si infructuosus vixero, Euangelicam mihi securim ad radicem arboris positam expauesco, de qua videlicet arbore Veritas terribiliter intonat, dicens: *Succide*, inquit, *illam, vt quid etiam terram occupat?* Si autem dum fructus acquiritur, mihi iam honor exhibetur, illam repulsionis sententiam vix effugio, qua dicitur: *Amen dico vobis, recepistis mercedem vestram.* Hæc est igitur quæstio, quam a te solui desidero: hoc solum est, propter quod tibi scribere cuncta superius comprehensa disposui. Sed quia, iniuncto Ecclesiastici Prioratus officio, te occupatum noui, & rescribendi forsitan otium non facile poteris reperire, super hoc capitulo ego ipse interim scribo quod sentio: nimirum non vt magistrum discipulus doceam, sed vtrum mei intellectus sententia tenenda sit, discam; prudentiæ scilicet tuæ optione seruata, vt vel abnuendum proprio stylo coërceas, vel probandum grauissima tui iudicij auctoritate confirmes.

Luc. 13. Matth. 6.

Cuncta sanè diuinarum Scripturarum eloquia ad nil aliud, nisi ad animarum salutem crebris sunt voluminibus exarata. Quidquid enim in his præcipitur, quidquid prohibetur, totum proculdubio ad prouectum fit animarum, Paulo attestante, qui ait: *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam, & consolationem scripturarum spem habeamus.* Si ergo propter Scripturæ minas sic impensus honor aufugitur, vt animarum quoque vtilitas negligatur; patet profectò, quia intentio, pro qua Scriptura seruari debuit, non tenetur. Si enim ad hunc finem omnis sacra Scriptura refertur, vt per eam salus animæ requiratur, dum fugientes honorem, animarum lucra postponimus, id potissimum, propter quod Scriptura facta est, non seruamus. Et peruerso modo, dum obtemperare sacris voluminibus nitimur, cōtra hæc eadem sacra volumina decertamus. Qui enim dicit: *Ne recumbas in primo loco*, ipse præcipit, dicens: *Qui audit, dicat, veni.* Et qui prohibet, ne vocemini magistri, ipse iubet discipulis: *Ite, docete omnes gentes.* Oportet ergo, vt dum animarum fructus exquiritur, non humana laus, non popularis fauor, non aliqua honoris reuerētia mentis intentione quæratur. Quòd si vltro oblatus honor nolentibus nobis ingeritur, necessarium est, vt in pauimento cordis sub districto disciplinæ pede calcetur, & velut venenatus serpens in ipso suggestionis capite ictum sentiat, ne nos, quod absit, in extremo bonæ operationis calcaneum mordere præsumat. Nec tamen ob id est animarum vtilitas deserenda, sed vt reuera strenui bellatores, dum nosmetipsos humilitatis clypeo ab iniecto elationis telo protegimus, proximos nostros ad fortiter agendum sanctæ exhortationis vocibus excitemus. Verumtamen si proximos prudentiæ nostræ clypeus protegat, ne hostis post tergum latitans, occultum ex insidiis vulnus infligat. Sic contra nostrum dimicemus aduersarium, vt commilitonibus etiam nostris prouideamus auxilium. Sic circa commilitones fraterna charitas vigilet, ne proprium latus gladiis hostilibus nudet. Sic sic nimirum duplex nobis merces acquiritur, dum ex ipso charitatis officio, quod piè proximis nostris impendimus, bellicus labor oritur, quem repugnando vincamus.

Sacri libri propter animarum salutē sunt scripti. Rom. 15. Luc. 14. Apoc. 22. Matth. 23. Matth. vlt. Sic animarum salus curanda est, vt popularis existimatio non quæratur.

Sed ne argumentationi potius quàm solidæ veritati videamur insistere, hoc, quod proposuimus, per sacræ Scripturæ non pigeat exempla monstrare. Ioseph quippe vir sanctus, vt periculosam populi subleuaret esuriem, secundam post Regem suscipere non abnegat dignitatem: & qui prius

Ioseph.

angusti carceris fuerat cultor, iam totius Ægypti factus est dominator. Vnde & fratres eius ad Iacob alacres dicunt: *Ioseph filius tuus viuit, & ipse dominatur in terra Ægypti.* Moyses, qui dudum cognati gregem in deserto humiliter pauit, vt melioris postmodum gregis dux fieret, totius Israëlitici populi obsequium non refugit, qui nimirum ad tanti honoris culmen perductus est, vt omnis illa Hebræorum multitudo ad iussionis eius se verba suspenderet, eiusque legibus supplex obtemperaret. Vterque tamen quantæ mansuetudinis in ipsa sublimitate persticerit, indubitanter agnoscitur, & dum alter se agnoscendum peregrinis fratribus, cùm latere potuisset, vltroneus offerat; alter suam humilitatem, velut alienam, humiliter pandat: *Erat*, inquit, *Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra.* Iosue quoque, qui Moysi minister extiterat, eo moriente suscipere regiminis officium non recusat. Qui nimirum si pro humilitate seruanda principatus iura contemneret, numerosis Regibus, quos peremit, perimendam populi multitudinem cunctorum reus exponeret: & dum sibi caueret iactantiæ casum, fratrum negligeret vitæ periculum. Quid dicam Samuel, qui quamdiu non est ab ipso populo ex principatus arce deiectus, & excelsus videbatur in publico, & humilis erat in occulto. Qui videlicet suscepti regiminis locum adeo inuitus deseruit, vt maioribus natu ex Israël sibi Regem petentibus, de eo protinus Scriptura dicat: *Displicuit sermo in oculis Samuëlis, eo quòd dixissent, da nobis Regem, vt iudicet nos.* Quid referam Eliam? quid Elisæum? qui vt proximis potuissent sua prædicatione proficere, nequaquam veriti sunt & multis coruscare miraculis, & ipsis Regibus, omnique populo venerabiles apparere. Et, vt iam pretermissis tot veteris testamenti Patribus ad Euangelium transeam, numquid Præcursor Domini vitare penitus honoris reuerentiam potuit, qui se Christum non esse turbis ipsum esse credentibus, vix negando suasit? Numquid Petro popularis reuerentiæ fauor defuit, qui tot languidos superfusa solummodo sui corporis vmbra sanauit? Nũquid Paulo non est honor exhibitus, quandoquidem in Listris mox vt debilis pedibus, eo præcipiente surrexit, protinus omnis turba in eius laudem stupefacta clamauit: *Dij*, inquiunt, *similes facti hominibus descenderunt ad nos*; vnde sicut paulò post subditur: *Sacerdos Iouis qui erat ante ciuitatem, tauros, & coronas ante ianuas offerens cum populis, volebat sacrificare.* Sed quàm inflexibilis ille in suæ humilitatis arce perstiterit, manifestat ipse & Barnabas, cùm, scissis pre tristitia tunicis, dicunt: *Viri, quid hæc facitis? & nos mortales sumus similes vobis homines.* An dilectus Domini Ioannes Euangelista penitus euadere honoris reuerentiam potuit, qui vniuersum populum virorum, ac mulierum cũm hymnis, & laudibus occurrentem sibi, dum ab exilio reuerteretur, inuenit? Cui etiam illud singulare Christi preconium non præsumptionis vitio, sed nimio deuotionis desiderio cantabatur: *Benedictus*, aiunt, *qui venit in nomine Domini.* An & Andreas Apostolus populi obsequio caruisse credendus est, quem in Cruce pendentem dum Achaici tumultuarentur eripere, ipsum quoque prouinciæ Præsidem comminati sunt trucidare? Et vt ex ipso sanctorum omnium capite allegatio nostra firmius roboretur, Redemptorem nostrum Iudæi Regem voluerunt constituere, nisi ille montis aufugium petiisset.

Gen. 45. Moysis. Exod. 8. Num. 12. Iosue. Ios. 1. Samuelis. 1. Reg. 8. Elię, & Elisæi. Ioan. Bapt. Ioan. 1. Petri Apostoli. Act. 5. Pauli Apostoli. Act. 14. Ibid. v. 12. Ioan. Euãg. Matth. 21. 9. Andreæ Ap. Christi Iesu. Ioan. 6.

Si ergo mediator Dei & hominum ad exhibendum solius humilitatis exemplum sic hominum reuerentiam voluisset abiicere, vt nec miraculorum virtutes ostenderet, neque prædicationis verba proferret, humano generi in peccatis mortuo, quid, rogo, salutis, quid vtilitatis impenderet? Sed idcirco voluit reuerendus, & mirabilis apparere, vt mirantium ad se corda conuerteret, conuersos autem per viam, qua gradiebatur, ad patriam reuocaret. Cùm ergo magnoperè timemus hominum reuerentiam, qua & nostra sese virtus exerceat, & exhibentium deuotioni fructus accrescat? Quæ videlicet si quando ante mentis nostræ ianuam vanæ gloriæ vento submurmurat, scutum protinus humilitatis opponitur: & quo violentior ictus B impingitur, eo nobis locupletius, peracta victoria, præmium cumulatur. Porrò autem nisi aliquo modo venerabilis auditoribus persona prædicantis appareat, non admissus prędicationis sermo apud eorum animum non laborat. Nam si loquentis persona despicitur, restat vt ipsa locutio apud audientes despicabilis iudicetur. Neque enim laborare apud eos poterat Paulus, qui eum despiciebant, dicentes: *Epistolę*, inquiunt, *graues sunt, & fortes, presentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis.* Apud eos autem multum profecerat, quibus gratias referendo dicebat: *Sicut Angelum Dei excepistis me, testimonium enim vobis perhibeo, quia si fieri C posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi.* Numquid Apostolus despectui volebat haberi, vnde conqueritur? Numquid sedulitatis obsequium deuitabat, vnde gratificatur? Sed vtrumque non propter se. Non enim quærebat, quæ sua erant, sed quę alterius. Idcirco nempe volebat à discipulis coli, vt attentè etiam posset audiri: idcirco recusabat ab auditoribus despici, quia metuebat simul & sermonem contemni. Hinc est enim, quod Thessalonicensibus ait: *Rogamus autem vos fratres, cùm noueritis eos, qui laborant in vos, & presunt vobis in Domino, & commonent vos, vt abundantius habeatis illos in charitate propter opus illorum.* Hinc est, quod de Epaphrodito ad Philippenses dicit: *Excipite*, inquit, *illum cum omni gaudio in Domino; & eiusmodi cum honore habetote.* Si ergo Apostolus reuerentiam D fugiendam omnino decerneret, dum auditoribus præcipit, vt doctori suo honorem exhibeant, suadet profecto, vt eum de suis finibus honore prosequentes expellant. Sed hoc monere videtur Prædicator egregius, vt discretus vir & honorem sibi delatum exterius pro fratrum vtilitate suscipiat, & eumdem honorem intrinsecus pro sua humilitate contemnat, quatenus vndique circumspectus sic illorum saluti prouideat, vt ipse tamen elationis vitio non succumbat. Neque enim, vt nos valeamus ab huiusmodi vitio cautiores existere, idcirco debemus fratribus nostris prædicationis auxilium denegare; cùm Moyses dicat: *Obsecro, E Domine, peccauit populus iste peccatum magnum, fecerabit sibi deos aureos; aut dimitte eis hanc noxam: aut si non facias, dele me de libro tuo quem scripsisti.* Qua ergo conscientia possumus priuato amori fratrum lucra postponere, cùm iste non dubitet pro salute proximorum de libro diuinæ memoriæ funditus deperire? Dehinc etiam Paulus dicit: *Optabam ego ipse anathema esse à Christo per fratribus meis, qui sunt cognati mei secundùm carnem, qui sunt Israëlitæ.* Cùm igitur sancti viri, vt fratribus cõsulant, etiam animarum suarum periculum subire non metuũt, quid aliud faciunt, quàm exemplum sui capitis imitantur? Qui videlicet pro ouibus suis animam suam posuit: &, vt nos à morte redimeret, mortis perferre supplicia non expauit. Absit ergo, vt propter honorẽ qui nobis impenditur, debeamus fratri-

Quo maiores nobis honores cumulãtur, eo gloriosior nostra humilitas est. Greg. 1. Cor. 10. Gal. 4. Cur Paulus Apost. nollet se ab auditoribus contemni. 1. Thess. 5. Philipp. 2. Exod. 32. Rom. 9. Ioan 10.

fratribus nostris ædificationis verba subtrahere: sed propter eorum salutem, ipsum acquiescamus honorem æquanimiter tolerare.

Hæc autem, venerabilis Pater, dixerim, non vt pertinaciter proprij intellectus arbitrium sequar, aut hæc affirmare præsumam: sed vt tu secundùm ingenium tibi diuinitus datum, vel si res aliter habet, insinues: vel quæ dicta sunt, grauissima tui iudicij auctoritate confirmes. Saluta, quæso, ex mea parte charissimum mihi patrem, & magistrum meum Mainfredum presbyterum, & dilectissimum fratrem meum Gerardum de Blanca. Reddat illis omnipotens Deus omnia bona quæ mihi fecerunt pro amore eius.

## EPISTOLA XIII.

### Ad Capellanos Gothifredi Ducis.

*ARGVMENTVM.*

**Defendit se à calumnia Capellanorum Gothifredi Ducis, qui illum auaritię taxabant, eorumdem quoque duas prauissimas opiniones redarguit. Affirmabant enim Clericos posse vxores ducere. Illos qui Episcopatus, & sacerdotia mercarentur, dummodo impositionem manus gratis acciperent, simoniacos non esse. Quam vtramque hæresim esse, apertè ostendit.**

*Dilectis in Christo fratribus Capellanis Gothifredi Ducis, Petrus peccator Monachus salutem.*

CVM seruandum aliquid, quod cordi sit, scribere soleo, multiplici diuersorum codicum bibliotheca vallatus, maiorum sententias recolo: atque vbi necessarium est, ad eorum semper exempla recurro: nunc autem in prærupti montis, atque niualis cacumine constitutus, dum Monasterialis ædificij fabricam construere gestio, non modò librorum paginis, quæ procul absunt, insistere nequeo: sed & cæmentariorum, ac latomorum perstrepentium clamore depressus, id ipsum penè, quod intra me est ignorare compellor: vnde vobis scribere timeo, ne dum styli rudis articulum inexpugnabilia, sicut talibus dignum est, non munierint testimonia scripturarum, mox vt elato supercilio, & rugata fronte legeritis, tamquam deliras somniorum nugas, & anilis ineptiæ nænias conspuaris. Veruntamen ego malo cum Dauid saliuis in barbam (1. Reg. 21.) defluentibus apud Achi, Regem Geth furiosus (Marc. 3.) dici, & cum Iesu, sicut Marcus asserit, apud Iudæos freneticus appellari, quam imperitiæ notam timens, in supernæ maiestatis examine de silentio condēnari, dicens cum Esaia: (Esai. 6.) *Vah mihi quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum.* Porro quod stultum est Dei, sapientius est hominibus. Et sicut idem dicit Apostolus; (1. Cor. 1.) *Quia non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis* (Ibid. v. 21.) *saluos facere credentes.* Hoc etenim & Samson ille signauit, qui cum mandibula asini mille Philisthæos mirabiliter interfecit. (Iudic. 15.) Samson enim, qui interpretatur sol eorum, Christus est, qui in mādibula asini, bruti videlicet, & simplicis animalis, plurimos interemit: quādo per ora piscatorum, A atque simplicium genus humanum à superbiæ suæ rigore contriuit, vt qui ad debellandas aëreas venerat potestates, non cum oratoribus, ac Philosophis, sed cum mitibus triumpharet, & imperitis.

Tria plane dicitis, quibus salua charitate vestra necesse est responderi. (Capellanorum Gothifredi ducis hæreticæ assertiones.) Dogmatizatis enim sacri ministros altaris iure posse mulieribus permisceri: illud insuper additis, & quibusdam allegationibus affirmare tentatis, quia non ille simoniacus esse dicendus est, qui sub præstatione pecuniæ regimen Ecclesiæ suscipit; sed ille dumtaxat, qui ad impositionē manus, & consecrationem per commercium vænalitatis irrepit. Postremo, quod minimum est, mihi notam cupiditatis inuritis, quod B nimirum cur præsumatis, quia mihi pro minimo est, breuiter referam: & sic reliquis duabus obiectionibus, communibus videlicet Ecclesiæ negotiis, proprio purgatus, occurram. *Mihi enim pro* (1. Cor. 4.) *minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die.* Age igitur Missarum mihi mysteria celebranti, vxores principum, Ducis scilicet, & Marchionis, Bizanteos obtulerunt. Quos vtrique Monachus noster Paulus expletis mysteriis apud altare, nobiscum foras prodiens, dereliquit. Vnus autem ex vestris, vobis tamen non modò rem ignorantibus, sed etiam absentibus, cleptica fraude subripuit, & vobis nihil omnino peccantibus, quia tamen vester erat socius, quodammodo næuum C reatus induxit. Qui mox in crimine deprehensus, & minaci terrore Beatricis excellentissimæ Ducis, & animosæ viraginis violenter oppressus, aurum fratri nostro latenter attulit: atque vt pro se supplicaretur, orauit. Quam sanè summam mox, vt resciuimus, eidem Clerico reddi præcepimus: atque vt de restituenda sibi Dominæ suæ gratia non diffideret, exhortati sumus. (S. Doctori inuictus animus in contēnenda pecunia.) quam ille pecuniam dum vehementer insisteret, & nullis omnino precibus nobis ingerere potuisset, altero tandem die fratri nostro clam dedit, sicque se mordacis conscientiæ pondere leuigauit. Cur ergo auaritiæ accusatis, quem pecuniæ quæstum tantoperè contempsisse cognoscitis? Cur aduersum me linguas acuitis, & non repugnanti D mordentis obloquij vulnus infligere festinatis? Nam & Salomon dicit: (Prou. 25.) *Iaculum & gladius, & sagitta acuta homo, qui loquitur contra proximū suum testimonium falsum.* Et Psalmista: (Psal. 56.) *Filij hominum, dentes eorum arma, & sagittæ, lingua eorum machæra acuta.* Egone cupiditatis arguendus sum, qui recipere surrepta contempsi, crimen indulsi: ac pro malis bona restituens, herilem reo gratiam reformaui? Ego, inquam, auaritiæ notandus sum, qui iacturam æquanimiter pertuli, an ille, qui sacrum de sacro surripiens, sacerdotij, quo fungebatur, officium prophanauit? Aduersus quem videlicet, fratres, hoc ego sermone non inuehor: sed vestra prouocatus infamia, me tantum purificare compellor. E Piscatorum sum planè discipulus, ideoque non mare Demosthenis, nec torrentem commoueo Ciceronis. Et quia delinquenti fratri compassionem debeo, ad referendam dignitalionis iniuriam nōn anhelo. Hoc tantum mihi dicere liceat, quia si à contubernalibus, & familiaritate coniunctis, sicut oratores, ac rhetores perhibent, trahenda sunt argumenta, non meritò nobis auaritiæ crimē impingitur, quorum frater pecuniam quasi paruipendens, atque despiciens, in Ecclesia dereliquit. Sed, si dicere liceat, vobis potius adscribendum est, quorum socius, quod alienum erat, callida machinatione surripuit. Iam verò quod impudēter asseritis, ministros

altaris coniugio debere sociari, proprij sermonis aduersum vos euaginare mucronem superfluum ducimus, dum armato contra vos totius Ecclesiæ cuneos, & constipatam omnium sanctorum Patrum aciem vobis resistere videamus. Et vbi tanta se cælestium bellatorum nubes opponit, mitum est, si non tantæ auctoritati qualibet nouæ præsumptionis temeritas acquiescit. Sed quamquam corpus canonum desit ad præsens, quædam tamen Patrum testimonia non grauemur apponere, quæ vel ex reperita memoria, vel in quibusdam membranulis possumus inuenire. Enimuero beatus Clemens hæc in sua scribit Epistola: *Ministri altaris presbyteri, siue diaconi ad Dominicalia tales eligantur officia, qui ante ordinationem coniugem suam reliquerunt. Quod si post ordinationem ministro contigerit propria nudare cubile vxoris, sacrarij non intret limina, nec sacrarij portitor fiat, nec altare cõtingat, nec ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat, nec ad Dominici corporis portionẽ accedat. Aquam sacerdotum porrigat manibus, ostia forinsecus claudat, minora gerat officia, vrceum sanè ad salutarẽ calicem non suggerat.* Et pau'o post: *Clericus verò solus ad fœminæ tabernaculũ non accedat, nec properet sine maioris natu principis iussione: nec presbyter solus cum sola fœmina fabulas misceat, nec Archidiaconus, aut diaconus sub prætextu humilitatis, & officij frequẽtet domicilia matronarũ; aut fortè per clericos, aut per domesticos matronæ mandent secretũ aliquid. Si agnitum fuerit, & ille deponatur, & illa à liminibus arceatur Ecclesiæ.* In Nicæno etiam Concilio dicitur: *Innuptis autẽ, qui ad clerum prouecti sunt, præcipimus, vt si voluerint, vxores accipiant; sed lectores cantoresq; tantũmodo.* Ex Concilio quoque Carthaginensi: *Præterea cum de quorumdã clericorum, quamuis lectorum, erga vxores proprias incõtinentia referretur, placuit Episcopos, & presbyteros, & diaconos secundum propria statuta etiam ab vxoribus continere: quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico remoueãtur officio.* Item ex alio Concilio apud Carthaginem Aurelius Episcopus inter cætera dixit: *Placuit sacros antistites ac Dei sacerdotes, necnon & Leuitas, vel qui sacramẽtis diuinis inseruiũt, continentes esse in omnibus, quo possint simpliciter, quod à Deo postulant, impetrare*; vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus. Ad hæc Faustinus Episcopus Ecclesiæ Pontianæ prouinciæ Piceni, legatus Romanæ Ecclesiæ dixit: *Placet, vt Episcopus, presbyter, & diaconus, vel qui sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes ab vxoribus se abstineant.* Ab vniuersis Episcopis dictũ est: *Placet, vt in omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altari seruiunt.* Ne verò de subdiaconis, quod abstinere coniugiis debeant, vlla possit remanere dubietas, idem Aurelius post multa subiungit: *Placuit, quod & in diuersis Conciliis firmatum est, vt sudiaconi, qui sacra mysteria contrectant, & diaconi, & presbyteri, sed & Episcopi secundum propria statuta, etiam ab vxoribus se abstineant, vt tamquam non habentes videantur esse; quod nisi fecerint, ab Ecclesiæ remoueantur officio.* Papa quoque Gregorius Petro subdiacono inter cætera scribit, dicens, *Ante triennium subdiacones omnium Ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, vt more Romanæ Ecclesiæ suis vxoribus nullatenus miscerentur.* Quod mihi durum, atque incompetens videtur, vt qui vsum eiusdem continentiæ non inuenit, neque castitatem ante proposuit, compellatur à sua vxore separari: atque per hoc, quod absit, deterius cadat. Vnde videtur mihi, vt à præsenti die omnibus Episcopis dicatur, vt nullum facere subdiaconum præsumant, nisi qui se castè victurum promiserit:

Explicatio, & confutatio primi erroris.

Testimoniũ Clem. PP. Epist. 2. ad Iacobũ fratrem Domini.

Conciliorũ decreta de continentia Clericorũ Can. Ap. 25. Carthag. 5. cap. 3.

Carthag. 2. cap. 2.

Greg. Reg. lib. 1. epist. 42. Dist. 31. Ante.

A quatenus & præterita, quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, & futura cautè caueantur. Qui verò post eamdem prohibitionem, quæ ante triennium facta est, cõtinenter cum suis coniugibus vixerant, laudandi, atque remunerandi sunt: & vt in bono suo permaneant, exhortandi. Eos autem, qui post prohibitionem factam se à suis vxoribus continere noluerunt, peruenire ad sacrum ordinem nolumus; quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit probata. Item & decretum Leonis Papæ: *Nam cum extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati, & procreationi filiorũ studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec subdiaconis quidem connubium carnale conceditur; vt & qui habent, sint tamquam non habentes; & qui non habent, permaneant singulares.* Quod si in hoc ordine, qui quartus est à capite, dignum est custodiri, quanto magis à primo, vel secundo, tertióve seruandum est: ne aut leuitico, aut presbyterali honore, aut Episcopali excellentia quisq; idoneus æstimetur, qui se à voluptate vxoria, necdum frænasse detegitur? Item Papa Siluester: *Nulli autem subdiaconorũ ad nuptias transire permittentes præcipimus; ne aliqua hoc præuaricatione præsumpserit.* Quod si contemnenda tot Apostolicorum virorum decreta duxeritis, ac per eorum ora tamquam totidem organa loquentis Spiritus sancti statuta spreueritis, quam de vobis beatus Papa Damasus sententiam profert, dignum est audiatis: *Violatores, inquit, voluntarij canonum grauiter à sanctis Patribus iudicantur, & à sancto Spiritu, cuius instinctu, ac dono ditati sunt, damnantur*; quoniam blasphemare Spiritum sanctum non incongruè videntur, qui contra eosdem sanctos canones non necessitate compulsi, sed libenter, vt præfixum est, aliquid aut proterue agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus sponte consentiunt. Talis enim præsumptio manifestè vnum genus est blasphemantium Spiritum sanctum, quoniam, vt iam prælibatum est, contra eum agit, cuius iussu, & gratia iidem sancti editi sunt canones. Audiant ergo, qui nobis obsistunt, qui aduersus nos super hac quæstione confligunt: quia dum nobis sunt aduersarij, in Spiritum sanctum manifesta sunt rebellione blasphemi: & illum blasphemantes offendunt, cuius offensio non remittitur neque hic, neque in futuro. Sed iam plures sanctorum Pontificum subnectere sanctiones omittimus, ne epistolaris compendij metam excedere iudicemur. Parit enim prolixitas laciniosa fastidium. Et certe cui sanctorum testimonia non sufficient, vndecumque congesta fuerint, nec pluribus acquiescet. Id præterea quod obijcitis, cautum esse canonibus, vt quicumque coniugati sacerdotis officium spreuerint, debeant communione priuari; vt pace vestra loquar, dum litterarum superficiem negligenter attenditis; sobrietatem Ecclesiasticæ intelligentiæ non tenetis. Ille nimirum sacerdos coniugatus dicitur, non qui nunc habet vxorem, sed qui potius habuit ante perceptam sacerdotalis officij dignitatem. Quem profecto si spernimus, consequitur etiam, vt & beatum Paulum Apostolum, quod dictu nefas est, contemnere debeamus. Nihilominus & illud de beati Epistola ad Corinthios velut egregium, & insignem Goliath gladium versatis in manibus, eumque vibrantes Israëliticæ plebis aciem ventilare tentatis: *Propter fornicationem*, inquit,

Leonis PP. Epist. 82. cap. 4. ad Anastas. Thessal.

1. Cor. 7.

Siluest. Papæ Syn. Rom. c. 8.

S. Damas. Papæ I.

Explicatio, & confutatio secundi erroris.

1. Cor. 7.

*vnusquisque suam vxorem habeat: vxori vir debitum reddat, & vxor viro.* In quo nimirum verbo, quod dicitur, *vnusquisque*, cum laicis simul altaris ministros comprehensos esse conicitis: & dum in Apostolica sententia litterarum paleas quasi iumentorum dente corroditis, medullas spiritualis intelligentiæ pietati humanæ faucibus non gustatis: immo prorsus à granis quisquilias non secernitis, & discretionis regulam postponentes simul omnia permiscetis. Illis nempe dicebat Apostolus: *Vnusquisque suam vxorem habeat*, quibus loquebatur, quia verò non sacerdotibus, vel prædicatoribus, sed populo potius in hac loqueretur Epistola, in ipso eiusdem Epistolæ principio luce clarius manifestat: *Significatum est*, inquit, *mihi de vobis, fratres mei, ab his, qui sunt Cloes, quia contentiones inter vos sunt. Hoc autem dico, quod vnusquisq; vestrum dicit: Ego quidẽ sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autẽ Christi. Diuisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis?* Quibus vtique verbis liquidò claret, quia non sacerdotes, sed populum corripiebat Apostolus, qui sectas faciebat schismatum, dum diuersorum se discipulos assererent esse doctorum. Cum ergo diceret, *vnusquisque suam vxorem habeat*, ille quoque coniugium indulgebat, ad quos eloquium dirigebat. Huc accedit, quia non semper vnusquisque, vel omnis multitudinem vniuersitatis amplectitur: sed plerumque intra mensuram certæ quantitatis, prout ratio dictauerit, cohibetur. Sicut est illud quod Dominus ait: *Ego cùm exaltatus fuero à terra, vniuersa traham ad meipsum.* Non enim ad se Iudam proditorem traxit, non sibi latronem impium sociauit: sed omnia, id est, omnes dumtaxat electos ad proprij contubernij culmen euexit. Et Apostolus perhibet, quia Deus omnes vult saluos fieri, & neminem vult perire. Sed cùm Propheta dicat: *Quoniam omnia quæcumque voluit Dominus fecit*; cur reprobos perire permittit? Scilicet cum & neminem perire velit, & omnia quæcumque vult, absque dubio possit. Vnde cum dicitur, quod Deus omnes fieri saluos velit, necesse est, vt de solis intelligatur electis. Iuxta quam regulam, & Apostolus cum dicit, *Vnusquisque suam vxorem habeat*, non omnes amplectitur homines, sed illos tantum, quibus iuxta legitimæ sanctionis normam habere licet vxores. Alioquin quo pacto sibi matrimonij fœdera copulabunt, qui cubilia paterna commaculant, qui germanas, ah scelus! vterinas incestant? Eant ergo iam Monachi, dotales tabulas publicè proferant, nuptias contrahant: & iuxta sanctionis vestræ sententiam vagientes pueros teneris delinire complexibus nullatenus erubescant. Et re vera cùm Monachos ac Leuitas, vel in peccando, vel in pœnitendo canonica frequenter æquet auctoritas, quo pacto potestis coniugales copulas inhibere Monachis, quas vtique diaconis indulgetis? Nam quomodo in sola mulierum permixtione sunt dispares qui in cæteris excessibus reperiuntur æquales? Decernendum est ergo, vt aut Monachi, quod dici sacrilegum est, nuptias ineant; aut diaconi se penitus ab huius ignominiosæ turpitudinis obscœnitate compescant. Quod nihilominus & de subdiaconis sciendum est, sicut diuersa sanctorum Patrum, vt superius ostensum est, decreta confirmant. Quos nimirum nonnulli Nathinæorum tenere opinantur officium: quod non procedit. Nathinæi siquidem, sicut Hieronymus in Hebraïcis quæstionibus asserit, interpretatur donati. Sunt enim Gabaonitæ, eo quod ad seruiendum dati sint tabernaculo Domini ab Iosue. Inter hos igitur, & illos hæc probatur esse distantia, quoniam illi tabernaculo, vel templo Domini famulabantur, vt seruitisti quarto funguntur altaris officio, diaconorum scilicet suppares, ac ministri: atque ideo, sicut cum sacerdotibus, ac Leuitis sacris Missarum præcipiuntur interesse mysteriis, sic eorum quoque participes esse necesse est, in custodienda perpetuæ munditia castitatis.

*[Margin: 1. Cor. 1. — Nomen vniuersale quomodo in sacris litteris accipiatur. — Ioan. 12. — 1. Tim. 2. — Psal. 134. — Nathinæi quinam fuerint, ex Hieronymo. — Iosue 9.]*

Postremò, quod dicitis, ad simoniacæ hæreseos nequaquã pertinere piaculum, si quispiam Ecclesiæ regimen nõ sine venalitate suscipiat, si tantũmodo manus impositionem gratis acquirat, quãtum in Ecclesia scandalum generet, quantum certè ab Ecclesiasticæ disciplinæ tramite procul aberret, quoniam omnibus est perspicuum, non indiget prolixitate verborum. Quisquis enim Ecclesiã pretio redimit, simul & cõparationem cõparate conuincitur, ad quam scilicet per acceptionem eiusdem Ecclesiæ promouetur. In Ecclesiæ quippe commercio & consecrationem proculdubio cõparat, sine qua videlicet eidem Ecclesiæ præsidere se posse non sperat. E contrà contenditis, quoniã inuestituram ille suscipit Ecclesiasticæ facultatis, nõ minus percipit gratiæ spiritualis. Acquirit Ecclesiæ prædium, non Ecclesiastici charismatis sacramentum. Quisquis planè per salsuginem huius tartareæ sapientiæ, immo venenatæ versutiæ Ecclesiam diuidit, cum per venalitatem hæreticus sit, per diuisionem quoque schismatici crimen incurrit. Fuerunt sanè nonnulli sinceræ fidei, & Catholicæ confessionis ignari, qui sic inter humanã, atque diuinam diuisere naturam, vt duas assererent in mediatore Dei & hominum constare personas. Ij verò, quibus datum est perspicaci mentis intuitu incarnati Verbi penetrare mysterium, veraciter astruxerunt in tam inseparabilem vnionẽ vtramque concurrisse naturam, vt ne in morte quidem Christi diuinitas à carne potuisset abiungi: alioquin non esset verus Deus, si vel in ipso mortis articulo desineret esse Deus. Hinc est quod ait B. Ambrosius: *Caro quidẽ Christi gustauit mortem, sed impassibilis Dei virtus non exiuit de corpore.* Magnus etiam Leo Papa non disparem huius rei protulit in suo sermone sententiã: *Nisi Verbũ*, inquit, *caro fieret, & tã solida existeret vnitas in vtraque natura, vt à suscipiente susceptam, nec ipsũ breue mortis tẽpus abiungeret, numquam valeret ad æternitatẽ redire mortalitas.* Idem quoque alibi: *Deitas, quę ab vtraque suscepti hominis substantia non recessit, quod potestate diuisit, potestate coniunxit.* Porro autem vos Christum non diuiditis, sed Ecclesiam, quæ corpus eius est, diuidere non timetis. Ait enim Apostolus: *Adimpleo ea, quæ desunt passionũ Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia.* Enimuero milites veriti sunt Domini scindere tunicam; vos discerpere non formidatis Ecclesiam: qui nimirum non iccirco Ecclesiarum lucra conquiritis, vt ad consecrationis gratiam conscendatis: sed necessitate compulsi, ideo patimini consecrationem, vt Ecclesiasticam vos non contingat amittere facultatem. Nec ad hoc anhelatis, vt efficiamini Ecclesiæ sacerdotes: sed ad hoc tantum, vt velut hæreditario quodam iure sitis sanctuarij possessores. Illos videlicet imitantes, qui iuxta Dauid vaticinantis oraculum, dixerunt: *Hæreditate possideamus sanctuarium Dei.* De quibus & in eodem Psalmo Deo dicitur: *Quoniam cogitauerunt consensum in vnum, aduersum te testamentum disposuerunt.* Vos enim hæc sententia percutit,

*[Margin: Tertij erroris explicatio, & confutatio. — Ebion & Cerinthus. — 1. Ioan. 4. — S. Ambrosius. — S. Leo Papa I. — Coloss. 1. — Matth. 27. Mar. 15. Luc. 23. & Ioan. 19 — Psal. 81. — Ibid. v. 6.]*

qui cōsensum in vnum cogitatis, dum in eo quod contra sacros canones dicitis, non dispari studio inter vos vnanimiter concordatis: atque aduersus Deum testamentum disponitis, dum nouam legem, atque contrariam Ecclesiasticæ regulæ promulgatis. Qui verò sint illi, qui hæc contra Dominum faciant, Propheta subsequenter enumerans, manifestat: *Tabernacula Idumæorum, & Ismaëlitæ, Moab, & Agareni, Gebal, & Ammon, & Amalech, & alienigenæ cum habitantibus Tyrum.* Etenim Assur simul venit cum illis; Facti sunt in susceptionem filiis Loth. Fac illis sicut Madian, & Sisaræ, sicut Iabin in torrente Cison. Disperierunt in Endor, & reliqua. Quorum scilicet nominum, si interpretationes exponimus, vestris hæc concordare moribus proculdubio reperimus. Idumæi namque dicūtur sanguinei, vel terreni. Quod vobis vtique congruit, qui dum ista contenditis, carnem & sanguinem vos esse, & omnino terrenos apertissimè demonstratis. Estis etiam Ismaëlitæ, id est, obedientes, non Deo, sed mundo; non diuinæ legi, sed carni. Moab verò dicitur ex patre, per quod, quoniam paternus incestus intelligitur, vestra quoque luxuria condemnatur. Agareni, id est, proselyti, vel aduenæ, quo designantur nomine, qui per exteriorem quidem societatem Christiano populo se conciues simulant, sed legi Christi contrarij, alieno, atque aduentitio inter eos animo perseuerant. Gebal dicitur vallis vana, per quod designantur ij, qui simulatè sunt mites, & fallaciter humiles. Ammon interpretatur populus turbidus, vel populus mœroris, quibus scilicet illi debent intelligi, qui dum noua doctrina populum scilicet turbant, Ecclesiæ Dei mœrorem, atque tristitiam generant. Amalech dicitur populus lingens, per quos vtique Christi designantur inimici, de quibus in Psalmo dictum est: *Et inimici eius terram lingent.* Alienigenæ quamuis & ipso nomine Latino se indicent alienos, & ob hoc consequenter inimicos, tamen in Hebræo dicuntur Philisthiim, quod interpretatur, cadentes potatione. Per quos exprimūtur illi, quos luxuria carnis inebriat, & quasi præ nimia potatione cadentes, in ima præcipitat. Tyrus etiam, quæ Hebraïcè sors dicitur, angustia siue tribulatio interpretatur: quo illi videntur perspicuè designari, qui per impietatis opera perpetuæ tribulationi, vel angustiæ probantur obnoxij. Madian interpretatur, declinans iudicium. Illi planè iudicium declinant, qui dogmatizando peruersa, diuinæ legis iustitiam violant. Sisara dicitur, exclusio gaudij; & quicumque se lasciuiis, & carnalibus lenocinijs petulanter immergunt, gaudium à se supernæ fœlicitatis excludunt. Iabin dicitur sapiens, quod per antiphrasim de illis intelligendum est, de quibus dicit Apostolus: *Vbi sapiens, vbi scriba, vbi conquisitor huius sæculi?* Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius sæculi? Oreb interpretatur siccitas; & qui æstu concupiscentiæ carnalis exuritur, imbre sancti Spiritus madefieri non meretur. Zeb dicitur lupus; Zebee victima. Reprobi namque, qui sunt rapaces in sæculo, & lupi sunt, & ipsi sunt victima; quia dum infirmiores quosque deuorare contendunt, & ipsi spiritualis lupi, hoc est, diaboli dentibus exponuntur. Sed vt huiusmodi nominum expositio ab huius disputationis ordine non dissentiat, quasi lupi sunt siluæ peruersi doctores Ecclesiæ. Qui nimirū & lupi sunt, simul & victimæ: quia dum innocētes quosque velut oues cruentis prauæ prædicationis dentibus mactant, ipsi quoque rapina facti, & in diaboli deuorantis intestina traiecti, insatiabilem eius ingluuiem recreant. De quibus & per Psalmistam dicitur: *Sicut oues in inferno positi sunt, & mors depascet eos.* Diabolus enim mors dicitur: sicut in Apocalypsi scriptum est: *Quia erat equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors.* Cauendum ergo vobis, ne dum moribus paruulorum vestram satiatis esuriem, & ipsi occulti raptoris esficiamini victimæ quos ille vorax & insatiabilis homicida in sua transferat alimenta. Salmana dicitur vmbra commotionis; & carnalis quisquis dum vmbraticam fœlicitatem sequitur, veritate contempta, per varias mundi concupiscentias commouetur. Cison autem, in quo scilicet torrente omnes illi deuicti sunt, duritia eorum interpretatur. In duritia quippe sua depereunt, qui praua docentes, veritati pertinaciter, & obstinatè resistunt. Endor etiam, vbi perierunt, interpretatur fons generationis, sed vtique carnalis, cui nimirum delectabiliter dediti, funesta meruerunt cæde prosterni: non quærentes illic germinare, vbi neque nubent, neque vxores ducent, nec incipient mori. Sed illic potius, vbi quidquid gignitur, in mortem necesse est resoluatur. Vos igitur in Endor intima diuini gladij cæde corruitis, qui sacri ministros altaris incesti coniugij consciscere copulas, & spurios gignere filios edocetis. Postremò qui sanctuarium Dei non spirituali moderamine, & prouisione gerendum, sed velut hæreditario iure possidendum asseritis, omnibus his interpretationibus nominum, quæ succinctè superius sunt exposita, perspicuè subiacetis. Sed cum reuincendis thematibus illis, quibus breuiter, celeriterque respondimus, adhuc argumenta perplurima suppetant; manum tamen iam à scribendi libertate compescimus, vt vberius dictandi vires, si tamen adhuc necesse fuerit, per respirantis spiritus otium reparemus. Parcite procacibus labiis, dilectissimi, & si quam asperioris in vos verbi salsuginem scaturire conspicitis, non me, sed vos potius redarguite, qui scribere compulistis.

Ibid. v. 7.

Interpretationes aliquot nominum Hebr.

Psal. 71.

Psal. 48.

Apoc. 6.

Matth. 22. Luc. 20.

## EPISTOLA XIV.

### Ad Rodulphum, Vitalem, Arialdum Erlembaldum, aliosque.

*ARGVMENTVM.*

Gratulatur primùm de eorum, ad quos scribit, fide, & fortitudine. Deinde de Mediolanensis Ecclesiæ discordiis, & scandalis conqueritur. Postremò constantiam in tuenda veritate, & cælestem fœlicitatem non modò precari, sed prædicere videtur. Nam pro Christi fide cum strenuè plerique eorum pugnassent, martyrio coronati, æterna Dei visione fruuntur.

*Sanctis fratribus Rodulpho, Vitali, & Arialdo, atque Erlembaldo, & cæteris pro castris Christi inuicta fide certantibus, Petrus peccator Monachus salutem in Christo.*

OMNIPOTENTI Deo gratias agimus, dilectissimi, quia vos fama discurrente, frequenter audimus in eo, quæ de Spiritu sancti gratia conce-

pistis, pio feruore persistere, & aduersus hostes Ecclesiasticæ disciplinæ indeficientis animi viribus dimicare. Non enim cessat trapezita nequissimus officinam suæ peruersitatis intra Ecclesiæ septa construere, non desinit tartareæ monetæ nummos malleis cudentibus fabricare. Nicolaitarum quoque hæresis quæ nobis vobiscum simul collaborantibus videbatur euulsa, rediuiuis adhuc germinibus pullulat, & segetem Christi maturo iam decore flauentem zizaniorum feraliter emergentium adumbratione suffocat. Vnde procidimus Domino querula lamentatione dicentes: *Domine, nonne bonũ semen seminasti in agro tuo? vnde ergo habet zizania?* Adjicimus etiã: *Vis imus, & colligimus ea?* sed consolatoria protinus nobis voce respondet: *Sinite vtraque crescere vsque ad messem, & in tẽpore messis dicam messoribus, colligite primũ zizania, & alligate ea in fasciculos ad cõburendum, triticum autem congregate in horreum meum.* Nam cum omnia possit procuidubio Deus, posset vtique ab agro Mediolanensis Ecclesiæ omnium hæreseon pestes procul abjicere, & illæsa vernantis Fidei frumenta seruare: sed vult fidelium suorum probare constantiam, quàm violenter videlicet arma corripiant, quàm robustè manus manibus conserant, quàm denique infatigabili contra diabolum eiusque satellites animositate confligãt. Poterat enim & istorum magistrum, videlicet Simonem olim suis Apostolis aduersantem, ne in aëra leuaretur obsistere: sed ad hoc permisit extolli, vt ad sui maiorem gloriam, & illius ignominiam compelleret in ima demergi. Quamobrem, dilectissimi, dimicantes aduersus geminam diabolicæ legionis aciẽ, nolite cessare, nolite degeneri pusillanimitate deficere: sed tamquam verè filij Benjamin, qui dexteræ filius dicitur, vtraque manu solito feruore confligite, & bicipitis monstri caput diuini verbi gladiis obtruncate. Ecce, nimirum Iesus, ex cuius ore gladius ex vtraque limatus, & acutus parte procedit: & obuia quæque metens, cruentam hostium barbariem sternit. Quod si fortassis ex aduerso multiplicata malignantium verba videntur ingruere, illud Elisæi verbum fiducialiter inclamate: *Plures nobiscum sunt quàm cum illis.* Quid plura dicam? Illud Apostolicum infero: *Licet Angelus de cælo euangelizet vobis præter quàm quod euangelizaui, anathema sit.* Nam ecce, qui iam prius Nicolaitarum, & Simoniacæ hæreseos laqueis tenebantur astricti, nunc ad perditionis suæ cumulum etiam post violata iurisiurandi sunt sacramenta periuri; vt in eis luce clarius impleatur quod in Apocalypsi per Ioannem dicitur: *Qui nocet, noceat adhuc, & qui in sordibus est, sordescat adhuc.* In vobis autem è diuerso, quod sequitur: *Qui iustus est, iustificetur adhuc, & qui sanctus est, sanctificetur adhuc.* Familiare scilicet, & genuinũ Mediolanensi fuit semper Ecclesiæ, vt in ea diuersi dogmatis homines, & Auxentius, simul & Ambrosius non deessẽt. Ille scilicet tamquam rabida canicula fidelibus oblatraret, iste veteris & noui Testamẽti testimoniis cum cornuta quodãmodo furca repelleret. Ille viperini fellis propinaret errorem: iste superni fontis irriguam influeret puritatem. Ille sequaces suos virulento lacte nutritos, & per astutiam fraudis illectos in tartarum mergeret; iste per Apostolicæ doctrinæ dulcedinem ad cælestis gloriæ præmia subleuaret. Ille sibi credentibus tenebras cæcitatis induceret; iste sacerdotalibus obedientes imperiis, ad splendorem veræ Fidei, & lumen æternæ gratiæ reuocaret. Quapropter liber in eius præconium quibus pro tempore valeo gaudere, laudibus exclamare. Deus omnipotens, dilectissimi, & per claues B. Petri Apostoli vobis ianuam Regni cælestis aperiat, & per orationem B. Ambrosij Pontificis vestri clementer à vobis omnia tenebrosi spiritus inquinamenta detergat. Det vobis in ea, quam semel cœpistis, inuiolata veritate persistere: & in Apostolicæ fidei petra fundatos, cunctis prauorum dogmatum erroribus insuperabiliter resultare. Annuat vobis in huius vitæ transitu sic per omnia viuere, vt cum eo simul, qui auctor est vitæ, in illa cælesti Hierusalem mereamini sine fine gaudere. Amen.

*Marginalia:* Apoc. 2. — Matt. 13. & deinceps. — Deus sinit aliquando hæreticos esse, vt probet fidelium constantiã. — B. Linus in actis B. Petri. — Gen. 35. Iudic. 3. — Apoc. 1. — 4. Reg. 6. Galat. 1. — Apoc. 22. — Ibid. — Precatio hæc S. Doctoris videtur prophetia.

---

## EPISTOLA XV.

### Ad eosdem.

*ARGVMENTVM.*

Eadem in hac Epistola, quæ in superiori breuius continentur.

*Petrus Damiani, Rodulpho, Vitali, Arialdo, Erlembaldo fratribus salutem.*

GRATIAS agimus Deo, quod constanti famæ audimus, vos constanter aduersus hostes Ecclesiasticæ disciplinæ certare. Nicolaitarum hæresis, quæ vobis nobiscum laborantibus, videbatur euulsa, repullulat. Deus vult probare constantiam suorum. Ecce, qui prius Nicolaitarum, & Simoniacæ hæreseos laqueis tenebantur, nunc ad perditionis suæ cumulum sunt etiam violato sacramento periuri. Quod tamen in Mediolanensi Ecclesia non est nouum: quæ semper diuersi dogmatis homines habuit, initio ab Auxentio, atque Ambrosio inchoato.

---

## EPISTOLA XVI.

### Ad Landulphum Clericum Mediolanensem; habetur tom. 3. estque opusculum 42.

## EPISTOLA XVII.

### Ad S. Presbyterum, habetur tom. 3. in opusculo 8.

## EPISTOLA XVIII.

### Ad Vbertum Presbyterum.

*ARGVMENTVM.*

Ad quæstiones Vberti Presbyteri de Baptismate, & Missæ sacrificio hac Epistola respondet.

*Domno Vberto religioso Presbytero, Petrus peccator Monachus indiuiduæ glutinum charitatis in Domino.*

QVæstiunculas tuas, venerabilis frater, de spiritualis studij, quod in te nobiliter æstuat, non ambigo feruore procedere: qui-

bus larore præsentium reditum festinante, necesse est me breuiter respondere: præsertim cum earum solutio prolixo sermone non egeat, dum sic aperta sint omnia, vt in his omnino non hæreat quisquis Ecclesiastici ordinis regulam non ignorat. Nos enim nouum morem Ecclesiæ non inducimus: sed ea, quæ sunt à Patribus instituta, seruamus. Et quoniam ab Apostolis Fidem, ab Apostolicis autem viris conuersandi in Ecclesia percepimus ordinem, ita propemodum non mutamus disciplinæ modum à maioribus traditum, sicut illibatum tenemus ipsum quoque Fidei fundamentum. Vnde ad Timotheum dicit Apostolus: *Vt scias, quomodo oporteat in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui, columna & firmamentum veritatis.* Non enim iam licet vltimis Ecclesiæ membris, quod sibi potissimum videtur, eligere; sed necesse est antiquitus ordinata, maximè prout Romana tenet Ecclesia, conseruare. Hæresis enim electio dicitur. Et illi meritò notantur hæretici, qui præsumunt, quod sibi melius videtur, eligere: dedignantur autem in his, quæ à sanctis sunt instituta Doctoribus, permanere. Ego autem quia non modò veterum sanctorum, sed & præsentium me discipulum esse profiteor, & Doctoris mihi cathedram non vsurpo, non tibi nouam super his quæ consulis, regulam condo, non legis iura promulgo: sed quod vel ipse in Romana Ecclesia ipsis Apostolicæ Sedis æditiuis me docentibus consueui vel in aliis Ecclesiis didici, ac sæpius frequentaui, simpliciter innotesco. Sacrosancto itaque baptismatis lauacro ego iuxta morem Romanæ Ecclesiæ solum Chrisma semper immiscui, vinum verò permisceri, vel oleum nunquam vidi. Nam & illa Scriptura, quæ in die Cœnæ Domini legitur, quæ etiam sic atritulatur: *Sermo generalis de confectione Chrismatis*, hoc videtur exprimere, vt nil præter sanctum Chrisma debeamus fonti Baptismatis admiscere. Ait enim inter cætera: *Oleo verò sacri Chrismatis conficitur aqua Baptismatis, & efficitur fons gratiæ cælestis.* Nam cum ille sermonis istius auctor de oleo sanctificato sufficienter superius eloquatur, quando verò ad Baptisma descendit, tacito oleo, solo illud perhibet Chrismate confici; patet proculdubio, quia quod nominauit, id solum voluit permisceri. Nam si vinum, vel oleum fundendum esse decerneret, nominato Chrismate, hoc etiam non taceret.

1. Tim. 3.

Ecclesiæ ritus non sunt mutandi.

Hæreticus quis dicatur.

An Baptismatis lauacro, vinum, aut oleum possit admisceri.

De celebrandis verò Missarum solemniis nos hanc consuetudinis regulam in disciplinatis Ecclesiis & didicimus, & tenemus, vt calicem differamus in Missarum fine perfundere, si nosmetipsos eodem die sacrificium denuo speramus offerre: alioquin quandocumque sacras hostias immolamus, in fine calicem semper ex more perfundimus. Porro siue ieiunamus, siue reficimur, hanc perfundendi regulam non mutamus. Quod autem perhibes, quosdam dicere, quia postquam perfundit quispiam calicem, non est dicendus esse ieiunus: & per has friuolas conantur ineptias quasi quæstionum mouere litigium: hîc illud tibi cauendum est, quod dicit Apostolus: *Stultas autem, & sine disciplina quæstiones deuita, sciens quia generant lites, seruum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes.* Sufficiat itaque tibi succinctè digestam audire, quam nunc tenet Ecclesia, consuetudinem, nec tibi reddi consequenter exigas rationem, quoniam negotium hoc pluribus indiget verbis, & facilius fit confabulatione communis eloquij, quàm vt dictantis articulo possit expleri. Nec mireris, si cum tanta celeritate decursa scripriuncula tibi ista non sufficit, vel etiam vitio rusticitatis offendit. Interroga gerulum litterarum, quia cum penè mediante iam die nostri montis cacumen ascenderit, hanc chartulam ante occasum solis accepit. Adhuc tamen inquire de Baptismo, si quid mihi fortassis excidit, quid in Romana teneatur Ecclesia. Diuinam quæso clementiam, venerabilis frater, vt tui pectoris sacrarium visitet, & radiis illud suæ claritatis illustret: quatenus clauis ille Dauid, qui librum signatum septem sigillis aperuit, tibi quoque, quæ adhuc clauduntur, aperiat: & quæ ligata sunt, potenter absoluat.

Consuetudo in celebratione Missæ.

2. Tim. 2.

Apoc. 3.

Apoc. 5.

## EPISTOLA XIX.

### Ad Clericos, & Canonicos, habetur tom. 3. estque opusc. 28.

*Finis libri quinti.*

# B. PETRI DAMIANI
## S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

## Epistolarum Liber Sextus.
*Ad Abbates, & Monachos.*

---

### EPISTOLA PRIMA.
Ad Monachos sacri Monasterij S. Benedicti Montis Casini, habetur tomo 3. éstque opusc. 43.

### EPISTOLA SECVNDA.
Ad Vgonem Abbatem Monasterij Cluniacensis.

### *ARGVMENTVM.*

Cluniacenses Monachi maximis à S. Doctore beneficiis affecti, cùm pro eorum causa in sua senectute Alpes transcendere, & in Galliam ire non recusasset: eidem concesserant, vt in perpetuum eius mortis dies in suo Monasterio & fusis ad Deum precibus, & funebri solemnitate singulis annis celebraretur. Idipsum nunc Vgoni Cluniacensi Abbati in memoriam reuocat: &, vt in reliquis etiam cœnobiis Cluniacensi subiectis idem fieri curet, deprecatur.

*Domno V. venerandæ sanctitatis Abbati, Petrus peccator Monachus quidquid seruus.*

DVM vnum quid quæritur, & aliud inuenitur, nequaquam votum petentis impletur. Paulus nempè conqueritur: Quia dum auferri sibi Satanæ angelum postulat, non sibi stimulus carnis, vt petebat, aufertur: sed quia gratia sibi diuina sufficiat, admonetur. (2. Cor. 12.) Moyses quoque petiit, vt ei faciem suam Dominus, qui secum loquebatur, ostenderet, & non obtinuit. (Exod. 33.) Alibi verò, quia Dominus eum in gentem magnam faceret, si ipse vellet, audiuit: *Dimitte me*, inquit, *vt irascatur furor meus contra populum istum, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.* (Exod. 32.) Ad quod Moyses libera voce respondit: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti.* (Ibid. v. 32.) Hic itaque, quod Moyses nolebat, gratis illud diuina liberalitas obtulit: illic, quod anxiè flagitauerat, nulla ratione consensit. Salomon autem in petitione sua dumtaxat vtroque fælicior extitit, qui & cor docile, quod volebat; & gloriam, atque diuitias, quas non petierat, impetrauit. Cui nimirum diuina vox ait: *Ecce feci tibi secundùm sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens, & intelligens, in tantum vt nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit: Sed & hæc, quæ non postulasti, dedi tibi, diuitias scilicet & gloriam; vt nemo fuerit similis tui in Regibus cunctis retro diebus.* (3. Reg. 3. Sap. 7. Matth. 6.) Cur autem ista præmiserim, paucis aperio. Non excidit sanctæ prudentiæ tuæ, venerabilis Pater, quia cum iam me senectus incurua deprimeret, & effœto viribus corpore nutabunda gradientis vestigia sub incertis gressibus vacillarent, ego ad tuæ iussionis imperium animam meam, vt ita loquar, in manibus meis posui, æstiuis adoperta niuibus Alpium prærupta conscendi, & pro vtilitate venerabilis Monasterij tui propinqua satis Oceano Galliarum intima penetraui. Pro cuius impensione laboris, hoc potissimum petij, quatenus incomparabilis ille

tuus, sanctusque Conuentus tecum simul per literalium astipulationum mihi rata promitteret, quod per omnes succedentium vicissitudines temporum anniuersarium mei obitus rediuiua semper memoria coleret, meque tremendo Iudici piis precum exequiis commendaret. Cui tunc sponsioni & hoc additum est, vt vnum sine intermissione pro me pauperem & alimentis simul & indumentis iugiter sustentaret. Hic mei laboris est fructus, hæc merces operis, hæc redhibitio ralionis. Sed dum tot copiosis, ac pretiosis muneribus liberalitas me vestra prosequitur, non sine causa timeo; ne dum peracto labori, quasi præfixa terrenæ mercedis quantitas redditur, salutare mihi orationis vestræ beneficium subtrahatur. Nam vbi diurno operi diarium redditur, nil restat quod spei operantis de cætero relinquatur; nisi forte cum Salomone me sors illa contingat, qua nimirum & id, quod optabat, obtinuit; & hoc insuper, quod non petebat, accepit. Verum ego contentus vno, nequaquam delector in altero: & dum sanctæ orationis vestræ munus efflagito, totisque desideriis auidissimè concupisco, quantumuis arduum, quantumlibet sumptuosum terrenæ facultatis commodū paruipendo. Quamuis enim charitas vestra tam plena sit, atque perfecta, vt his, qui sibi familiares esse merentur, vtrumq; munus libens affluenter impertiat; mihi tamen tanti est vnum, vt alterum non requiram. Sinistra quippe suspicio pauidæ mentis arcana conturbat, ne dum terrena mihi facultas offertur, spirituale munus in aliquo minuatur. Nam in æstimationis meæ lancibus grauius pensat sanctæ orationis obolus, quàm auri talentum, vel copiosa micantium multitudo gemmarum. Illud scilicet aurum quæro, illud mihi dari desiderabiliter concupisco, de quo scriptum est: *Quia seniores habebant phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum.* Hoc aurum cunctis, quæ desiderari possunt, acquisitionibus præfero, hoc inhianter amplector, in huius comparatione cuncta terréni quæstus commoda floccipendo. Vnde sanctæ charitatis tuæ, venerabilis Pater, imploro clementiam, vt illud vestræ sponsionis indiculū, sicut in sancto Cluniacensi Monasterio scriptum est, ita nihilominus & in reliquis, quæ disciplinæ vestræ subjiciuntur imperio, conscribatur. Adhuc pietati tuæ humiliter prodo, vestigia tua sancta fusis lacrymis prouolutus amplector, vt quod mihi per seriem memorialis articuli dignatus est polliceri, iubeas etiam per reliqua Monasteria, quæ tuis sunt legibus subiecta, transcribi. Quod si petitionis huius effectum rusticus sermo non impetrat, Spiritus S. qui tui pectoris sacrarium possidet, precibus te meis annuere clementer inspiret. Vt sicut ego pro vobis non dubitaui corpus meum crudelibus offerre periculis; ita per vos superna clementia dignetur animam meam ab infernalibus liberare tormentis, & per vestræ scriptionis articulum conscribi merear in sorte iustorum.

*Quanti faciebat cælestia S. Doct.*

*Apoc. 5.*

## EPISTOLA III.

### Ad eumdem Vgonem Abbatem.

*ARGVMENTVM.*

Vgonem, vt facile conjici potest, Abbatem Cluniacēsem quanto amore prosequatur, ostendit, simulque eidem Damianum suum ex sorore nepotem, quem in Galliam ad liberales artes perdiscēdas miserat, commendat; vt eius in omnibus, tam quæ ad corporis, quàm quæ ad animi cultum pertinent, curam gerat.

..... Sanctitas intulit, quàm prorsus oblitterata, quàm ex intimis, vt ita loquar, ceris mei pectoris abolita: immò in quanta benedictione nomen tuum sit in ore meo, quantis etiam angelicus tuus ille conuentus apud me præconiis celebretur, testes sunt & qui mihi in Christi seruitute cohabitant, & qui me pro eius amore frequentant. Rogo prætetea sanctitatis vestræ clementiam super adolescentulo isto, vterinæ videlicet meæ sororis filio, vt illi magistrum, simul & victum paterna pietate prouideat: Et rudem, imperitumque suscipiens, ac velut Iacob baculo simpliciter innitentem, ad propria postmodum cum gemina triuij, vel quadriuij vxore remittat. In hoc igitur puero imaginē meam respice, in hoc speciem mei vultus attende: & quidquid illi pietatis impensum fuerit, non sibi, sed mihi prorsus adscribe. O vtinam mittere tibi possem, quæ sanctis Cluniacensibus scripsi, vel alia multa, quæ post Galliæ reditum ex diuersis thematibus exaraui! Omnipotēs Deus te, venerabilis Pater, ad seruorum suorum custodiam diutius seruet incolumem, & angelicam vultus tui speciem me faciat videre præsentem.

*Principium desid. in M. SS.*

*Gen. 32.*

## EPISTOLA IV.

### Ad eumdem Vgonem Abbatem, eiusque Monasterij Monachos.

*ARGVMENTVM.*

Doctor sanctiss. cum in Gallia sedis Apostolicę Legatus versaretur, multa in monasterium, & Cluniacenses Monachos beneficia contulerat. Pro quibus, vt aliquam ei gratiam referrent, vno omniū consensu polliciti fuerant, sibi posterisque suis eius obitus diem, precibus apud Deum fusis, solēnem fore. Huius promissi (quia supremum sibi diem instare præsenserat) nunc eos admonet: &, vt fidem præstare non negligant vehementer obtestatur. Hæc Epistola potissimum in commemorandis eorumdem Monachorum laudibus, & loci illius sanctitate versatur.

*Domno V. Archangelo Monachorum, sanctoque Conuentui, Petrus peccator Monach. quidquid seruus.*

POSTQVAM feram semel venator illaqueat, si nexum eius pedibus injicit, iam sine perdēdi formidine longius eam euagari sub quadam libertate permittit. Is etiam, qui aucupio delectatur, dum iniecto funiculo pedibus tenet volucrem, securus auolandi datam simulat facultatem: & illa quidem fugam tentat, alarum librat ex more remigium: sed dum exilire conatur, aucupe funiculum stringēte retrahitur. Vos etiam me tuto ad propria remisistis, quem videlicet glutino vestræ charitatis astrictū insolubiliter retinetis. Nam recedere quidem corpore potui, sed mente de vestris manibus

non exiui. Ita nempe mirandæ conuersationis vestræ me viscus obstrinxit, angelicæ vitæ coagulus agglutinauit, sinceræ charitatis laqueus irretiuit, vt facilius fuimet obliuisci, quàm à vestra memoria mens mea possit auelli. Vidi siquidem paradisum quatuor Euangeliorum fluentis irriguum, immò totidem spiritualiũ riuis exuberare virtutum: vidi hortum deliciarum diuersas rosarum, ac liliorum gratias germinantem, & mellifluas aromatum, ac pigmentorum fragrantias suauiter redolentẽ, vt de illo verè valeat Deus omnipotens dicere: *Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* Et quid aliud Cluniacense monasterium, nisi agrum Domini plenũ dixerim, vbi velut aceruus est cælestium segetum, chorus tot in charitate degentium Monachorum? Ager ille quotidiano sanctæ prædicationis ligone præscinditur, & in eo cælestis eloquij semina cõsperguntur. Illic spiritualium frugum prouentus aggeritur, vt horreis postmodũ cælestibus inferatur. Vnde cum te, fœlix Cluniace, considero, hoc tibi nomen impositũ, non sine diuini præsagij dispositione perpendo. Hoc quippe vocabulũ ex clunibus, & acu componitur, per quod videlicet arantium boum exercitium designatur. Bos enim in clunibus aculeo pungitur vt aratrum trahat, & arua proscindat. Illic enim humani cordis ager excolitur, vnde seges illa colligitur, quæ promptuarij cælestis ædibus infarcitur. Illic aculeus ille bobus infligitur, de quo superbienti adhuc Saulo dictum est: *Durum est tibi contra stimulum calcitrare.* Ille siquidé tanquam superbus, & ferox adhuc taurus aream Domini, quæ est Ecclesia, superbiæ cornibus, ventilabat; sed iugo Fidei diuinitus subditur, vt aratrum in agro Domini trahere compellatur. Vnde postmodum de Euangelizantibus, tamquam de arantibus dicit: *Debet enim in spe, qui arat, arare; & qui triturat, in spe fructus percipiendi.* De hoc aratro Dominus, *Nemo*, inquit, *mittens manum suam in aratrũ, & respiciens retro, aptus est regno Dei.* Legis aratrũ trahebat Israeliticus populus per desertum, cum hinc eum Pharao durissimæ seruitutis aculeo pungeret, illinc autẽ Moyses præceptis cælestibus, quasi quibusdã funibus prouocaret. Ille construendo luto, atque lateribus vrbes, cum quasi post terga cædebat: iste promittendo terrã lactis ac mellis, præuius attrahebat: Nos autem qui in agro Ecclesiæ, quasi Dominici boues aramus, tũc in posterioribus aculeo pungimur, cum vltima postremi iudicij discussione terremur. In posterioribus nos aculeus terroris exagitat, vt ceruix nostra iugo diuinæ legis † attrita, in laboribus non lassescat. Conuenienter itaque Cluniacum agrum dixerim, in quo videlicet Dominici boues infatigabiliter arant, dum eos diuini terroris aculeus stimulat: & velut acu clunium pars postrema trãspungitur, cum vltimi terrore iudicij mens humana terretur. In posterioribus pungitur, vt in anteriora contẽdat, quia transacta cor nostrum vita terrificat, vt discussioné vltimi examinis paueseat. Hoc Paulus aculeo pungebatur, vt in anteriora contenderet cum dicebat: *Ego me non arbitror cõprehendisse: vnum autẽ, quæ retro † oblitus sequor ad brauiũ supernæ vocationis: sequor, si cõprehendam.* Datus enim illi fuerat stimulus carnis, vt non in labore succumberet: sed in agro Dominicæ segetis indefessus araret. Hic bos insignis, atque mirabilis duo gerebat in capite cornua, quia duo ventilabat per prædicationis officiũ testamẽta; qui cum ad Galatas diceret: Vnum Abrahæ filiũ ex ancilla natum, alterũ ex nobili legitimi coniugij libertate progenitum; protinus addidit: *Hæc enim sunt duo testamenta.* Hic etiam more bouis ligatus arabat, qui vincula sua sæpe commemorat. Numquid enim tunc in vinculis non arabat, cum ad Philemonem catena constrictus aiebat: *Obsecro te pro filio meo, quem genui in vinculis, Onesimo.* Qui etiam tamquã bos egregius ad victimam ducebatur, cum dicebat: *Ego enim iam immolor, & tempus meæ resolutionis instat.* Meritò ergo venerabilis locus fortibus est vocabulum, vbi nunc & spiritualiũ boum trahitur aratrum, & cælestium segetum vsque ad vnum granum, quod est Christus Iesus, † accuminatur aceruus. Qui de semetipso dicit: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si vero mortuum fuerit, nullum fructum affert.*

Cluniacus præterea spiritualis quidam cãpus est, vbi cælum, & terra congreditur, ac velut arena certaminis, vbi spiritualis more palestræ caro fragilis aduersus potestates aëreas colluctatur. Non est enim nobis colluctatio aduersus carnẽ, & sanguinem: sed aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spirituales nequitias in cælestibus. Illic Iosue non ille † Benum, sed cælestis ductor exercitus, & qui spiritualiũ instructor est bellatorum, suos edocet milites, superbas quinq; Regum calcare ceruices: super quos nimirũ triumphalem noscũtur obtinere victoriam, qui totidem sensus corporum per districtæ custodiæ cohibent disciplinam. Illic mœnia Iericho tubarum clangoribus corruunt, & habitatores eius Israelitarum gladiis perimuntur. Illic Iosue terribiliter imprecatur: *Maledictus*, inquit, *vir corã Domino, qui suscitauerit, & ædificauerit ciuitatẽ Iericho.* In primogenito suo fundamenta illius iaciant, & in nouissimo liberorum ponat portas eius. Ille scilicet Iericho in primogenito suo suscitator ædificat, qui mundum hunc Apostolicæ tubæ clangore collapsum, principaliter amat. Ille verò portas eius ponit in nouissimo liberorum eius, qui mundum despiciens, paruipẽdit, qui eum omnibus quæ verè sunt amanda, postponit. Qui scilicet hoc sæculum ad vsum habet, in amore non habet: & dum amorem cælestis regni tamquam primogenitum sibi nutrit hæredem mũdum despicit velut sordentem puerum in cunabulis vagientem. *Primum*, ait Dominus, *quærite regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis.* Vt regnũ Dei in corde nostro sit primogenitũ, & mũdus habeatur quadam extremitatis adiectione nouissimus. Illic etiam Adonibezech manuum, ac pedũ summitate præciditur: dum malignus inter sanctos viros spiritus, & incedendi, & operandi virtute priuatur. Qui nimirum dum sua vulnera patitur, hæc eadem sese aliis intulisse gloriatur: *Septuaginta*, inquit, *Reges amputatis manuũ, ac pedum summitatibus, colligebat sub mensa mea ciborum reliquias; sicut feci, ita reddidit mihi Dominus.* Septuaginta scilicet Reges septuaginta sunt linguarũ discrepantiũ nationes, quibus vsq; ad Saluatoris aduentũ antiquus hostis & rectè gradiendi, & bona faciẽdi prorsus abstulerat facultatẽ. Cui nimirum vtrique gemino vulneri medetur animarũ medicus Paulus, cum dicit: *Remissas manus, & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris; ne claudicãs quis erret, magis autẽ sanetur.* Adonibezech quippe Dominus fulminis, vel Dominus cõtemtus vani interpretatur. Fulmẽ mox vt micare incipit, subitò deficit. Per quod Iudaicus potest intelligi populus, qui nimirum quodam quasi fulgore micant, cùm dicerent: *Omnia, quæ præcepit nobis Dominus, & audiemus, & faciemus;* sed mox deficiens lux ista cadebat, cum ceruices suas tenebrosis

Marginalia: Cluniacẽsis monasterij laudes. — Gen. 29. — Cluniaci nominis origo, & explicatio. — Act. 9. — 1. Cor. 9. — Luc. 9. — † astricta. — Timor Domini quasi aculeus. — † sum. Phil. 3. — 2. Cor. 12. — S. Paulus cur boui similis. — Galat. 4. — Phil. 1. — Tim. 2. — Phil. 1. — 2. Tim. 4. — † accumulatur. — Ioan. 12. — Ephes. 6. — Iosue 10. — Iosue 6. — Ibid. v. 20. — Quid per quinque reges à Iosue deuictos. — Mundus in ciuitate Iericho designatur. — Matth. 6. — Adonibezech allegoria declaratur. — Iudic. 1. — Heb. 12. — Adonibezech etymon. — Deut. 5.

dæmonibus inclinabant. Per id verò, quod dicitur contentus vani, Gentilitas designatur, quæ contenta visibilibus idolis, non curabant reuerti ad misericordiā Creatoris: & dum veritatis ignorabant cultum, vanis insistebant cerimoniis idolorum. De quibus dicit Apostolus: *Quia Deum non glorificauerūt, aut gratias egerunt, sed euanuerūt in cogitationibus suis.* Horum igitur duorum populorum ex maxima parte dominatus est Adonibezech, id est, reprobus nequitiæ spiritus; quia & iste quasi fulmen micare cœpit, & desiit:& ille dum vanitate dæmonum contentus extitit, proprij Creatoris auxilium non quæsiuit. Et, vt ad propositum redeam, illic Eglon in typo luxuriæ, fortis Aoth infixa ventri sica perfoditur: illic clauo tabernaculi superbi Sisaræ cerebrum perforatur:illic in auaritiæ signum, Achar filium Charmi lapides obruunt, omniumque vitiorum pestes, tamquam rebelles hostium acies, fortium Israëlitarum gladios non euadunt:illic verus Dauid, velut in arcis Sion culmine constitutus bicipiti gladio, qui ex eius ore procedit, vndique sibi reluctantes aduersarios iugulat omnium sibi resistentiū ceruices obtruncat; in his Galgalis, quæ † reuelatio dicitur, à nobis Israëlitis Ægypti opprobrium tollitur, dum per lapideos cultros secūda circumcisio celebratur, illic paschalis solennitas colitur, & à velamine Moysi ad reuelationis speculum, Iesu duce, transitur.

Indic. 3. Iudic. 4. Iosu. 7. 2. Reg. 5. Apoc. 1. Iosu. 5. † reuolutio. Exod. 34.

Nostis præterea, dilectissimi, pro tuenda salute vestra quantus me labor attriuerit quod in vltima senectute mea tot prærupta montium, tot inhorrescentium Alpium iuga transcenderim:&, vt breui cuncta complectar. ego mortis acredinē pertuli, vt vos suauiter viueretis; vitā meam in manibus meis posui, & vos per eius, cui seruitis auxilium, de persequētium manibus liberaui. Quamobrem omnes in Capitulo residētes communi iudicio statuistis, & schedulis inseri per rescriptionis articulum decreuistis: vt & vos, & posteri vestri semper in anniuersario mei obitus insigne aliquid agere-tis:quatenus & tubæ omnes festiuius clangerent, & fratres pro fratre solemnes orationum, atque sacrificiorum exequias celebrarent. Hoc astipulationis vestræ decretum, ne quādolibet intercipere possit obliuio, in vestri cordis margine reperitur insertum. Vnde sanctæ charitatis vestræ dulcedinē lacrymabiliter obsecro, meq; vestris prono corde vestigiis prostratus aduoluo: vt quod seruo vestro promisistis, mox vt vocationem meam pro certo noueritis, efficaciter impleatis. Dominus etiam meus, ac venerabilis Pater Abbas vester Vgo, sicut mihi pollicitus est, hunc eundem suæ sponsionis indiculum viuo sermone per propria faciat monasteria prædicari, & in eorum codices stylo iubeat currente trāscribi; vt veritatis omnino discipulus teneat fidem, nec stipulari fœderis violet cautionem. Rogo per Iesum, qui sub Pontio Pilato testimonium reddit: per terribile iudicium eius, quo viuos, ac mortuos iudicabit; per Angelos, & Archangelos, per Petrum, & Paulum, & omnes Apostolos, ac Martyres deprecor: per sāctæ homousion Trinitatis nomen obtestor: vt & vos, & posteri vestri mei memoriam in vestris sanctis orationibus habeatis:& quod à vobis mihi per intentationem Anathematis scriptum est, veraciter impleatis, quod, vt faciatis, huius quidem vobis obtestationis adiutium pono: si verò non feceritis; cum per auctoritatē Apostolicæ Sedis competenter id possem, tamen super Angelicæ militiæ chorum tam terribilis sententiæ iaculum non intento. Sit tantum, qui mihi in hac petitione mea fauere cōtempserit: sit, inquam, reus mendacij, sit debitor violatæ sponsionis in vltimo iudicio veritatis. Titillat, vt addam, deleatur de libro: sed dum reuerentiam vestram præ oculis habeo, proferre, quod mens suggerit, non præsumo. Quod si petitioni meæ non denegaris effectum, & post obitū meum per anniuersarium semper, sicut condictum est, atque præscriptum, sanctæ orationis vestræ mihi præbueritis auxilium, omnipotentis Dei custodia super hoc Monasterium semper inuigilet, quæ & vos ab inuisibilium hostium defendat insidiis, & bona vestra ab exterioribus tueatur aduersis. Omnipotens Spiritus corda vestra possideat, & feruore continuo suæ dilectionis accendat: templum sibi nunc in vestris pectoribus construat, & postmodum vos supernæ Hierusalem mœnibus introducat. Amen.

S. Vgo Abbas Cluniacensis. 1. Tim. 6. S. Doctor Apostolicæ Sedis Legatus.

## EPISTOLA V.

### Ad Monachos Monasterij Cluniacensis.

*ARGVMENTVM.*

Cluniacenses Monachos, quibus cum magna erat beneuolentia coniunctus, propterea quod illos à Sede Apostolica in Galliam Legatus, à cupiditate cuiusdam Episcopi iurisdictionem in eos vsurpare conantis, liberasset, sanctitatis, & pietatis nomine in hac Epistola collaudat: ordinémque & disciplinam, quam in eorum Monasterio seruari præsens ipse aspexerat, in cœlum effert, tamquam vtilissimam, sanctorumque Patrum, & sacræ Scripturæ præceptis consentaneum. Ad extremum eosdem obsecrat, vt sui memores sint, & se precibus, ac si esset ex ipsorum numero, apud Deum adiuuare non cessent.

*Verè Sanctis, & Angelica veneratione colendi Cluniacensis Monasterij Fratribus, Petrus peccator Monachus iugem in Domino seruitutem.*

NOLO vos lateat, dilectissimi, quia reuertentem à vobis, grauis me tædij mœror absorbuit: ac multa cogitationum caligo pusillanimitate deiectum, cor impatiens tabefecit. Planè dum me recolerem velut puerum ouo seductum, & ita delenificis verbis tamquam blattinis, vel delicati hyacinthi mollibus institis obligatum, aliud denique sermone promissum, aliud omnino rebus exhibitum, fluctuabam animo; & aberrātes quilibet à veritatis linea tunc, fateor, plus solito displicebant. Nam, vt vnum dumtaxat annotare sufficiat, quo cætera colligantur, promissum mihi est, quod in Kalendis Augusti forē regressus ad propria, sed profligato postmodum trimestri ferè curriculo, & quanta potui celeritate cucurri, & tamē vix quinto ante Kalendas Nouembris die, fontis Auellani, vnde processeram cacumen ascendi. Vnde noster animus dum per tot intumescētium vada torrentium, per tot niualium Alpium scopulosa prærupta, per tot etiam, quod peius erat, Cadaloïci

furoris conglobatas insidias, suspectus incederet, densam, vt ita loquar, intestini certaminis grandinem pertulit. Et quamquam in hoc rigidus semper, & inflexibilis permaneret; & quod nimirum decreuerat, malum pro malo non reddere; obliuionem tamen iniuriæ quamtumlibet niteretur, non potuit funditus obtinere. At postquam ad cellulam peruentum est, immo postquam in me, ipse, qui fueram exclusus, intraui, mox æstuantis animi feruor extinguitur: contentiosi litigij querela sopitur: tumor, clamor, & indignatio præstò deponitur, & omne, quod in meis visceribus amarum fuerat, diuinitus obdulcatur. Nam velut ad tribunal Iudicis contentiosus litigator adductus, querelam inutilem non sum ausus exponere ante districtæ cellulæ maiestatem. Et tamquam si languidus quilibet aromaticam ingrediens officinam, antequam antidoti medicamenta percipiat, deposita languoris ægritudine, conualescat, ita ego protinus, vt cellulæ meæ limen attigi, necdum librum quemlibet aperueram: &, ô beneficium! tanquam virtute loci, sanum me, atque incolumem, compositis animæ meæ vulneribus, reperi: sicque ad diuinorum librorum, qui adhuc clausi tenebantur, aspectum, velut ante medicinæ poculum, salutem hausi, spirantibus dumtaxat odoribus fragrantium pigmentorum. Quapropter sancto Rectori vestro, qui mihi tantæ calamitatis pondus inuexit, non modò vicem læsionis, sed eum quoque in ius veteris amicitiæ pro vestra charitate reduco. Qui enim non absolutè, sed sicut ipsi dimittimus, ita nobis à Deo dimitti peccata rogamus, dum nos cum relaxatione peccati, Dei quoque gratiam quærimus, dignum est, vt nos etiam inimicos nostros post offensionis veniam, in pristinæ prorsus amicitiæ plenitudinem referamus. Sicut enim obliuio mandatorum Dei proculdubio vitium est, sic illatæ calamitatis obliuio non parua virtus est. Præterea illi, qui me pressura tanti laboris attriuit, etiam gratiæ referendæ sunt, quia illo disponente qui nostris bene vtitur malis, per eius offensam in sanctitatis vestræ me contigit deuenire notitiam: & in hoc propensius gaudeo, quia meus labor otium vobis amœnæ securitatis impertiit, mea vexatio laboriosæ quieti vestræ dulces ferias procurauit. Hoc itaque modo me piis operibus vestris inserui, quorum & si sanctè viuendi vestigia non eripui, vt tamen viuere sanctè possetis, auxilium tuli. Sic ille domus Achab dispensator Abdias, dum à gladiis Iezabel fugientes Prophetas in specubus quinquagenos abscondit, ipse postmodum gloriosa vicissitudine prophetici spiritus gratiam meruit. Et nunc Ecclesiam spiritalis edulij dapibus reficit, qui tunc panem, & aquam esurientibus ministrauit. Sic Elisæus dum magistro suo deuotæ sedulitatis exhiberet obsequium, duplicem consecutus est gratiam in virtute signorum. Sic Rahab, quoniam exploratores Israël à facie tyranni furentis occuluit, gladios Ierechontinæ cædis euasit: & gentile prostibulum, in Israëlitarum est translata consortium, dum eorum nuntiis vitalis aufugij præbuit argumentum. Ego etiam, vt spero, meritis me vestræ sanctitatis ingessi, dum Maricensis Ecclesiæ iugum, quod vobis imponi tentabatur abegi: tuendúmque me credo per vos à versutiis dæmonum, qui vibratā in vos clauam Herculis rapui de manibus clericorum: & tanquam Iesbibenob in Dauid insurgentem, perculi, ac ne lucerna Israël extingueretur, occurri.

Cellæ atque internæ inquisitionis commoda.

S. Vgonem Abb dicit.

Matth. 6. Luc. 11.

Obliuio iniuriarum magna virtus est.

3. Reg. 18.

4. Reg. 2.

Iosue 2.

2. Reg. 21.

Porro autem, dum tam districtum, tamque frequentem sanctæ vestræ conuersationis ordinem recolo, non adinuentionis humanæ studium, sed sancti Spiritus magisterium inesse perpendo. Nam tanta erat in seruandi ordinis continua iugitate prolixitas: tanta præsertim in Ecclesiasticis officiis protelabatur instantia: vt in ipso cancri, siue leonis æstu, cum longiores sunt dies, vix per totum diem vnius saltem vacaret horæ dimidium, quo fratribus in claustro licuisset miscere colloquium. Hoc autem tam continui laboris exercitium ad hoc est, vt reor, solerti satis, ac prouida magisterij arte prouisum: vt leuium, atque infirmorum fratrum fragilitatem reprimat, & delinquendi propemodum occasionem tollat, quatenus etiam si velint, præter cogitationem peccare vix possint. Fragilium igitur imbecillitati consulitur, dum in persoluendo continui ordinis penso totum, non modò diurni, sed & nocturni temporis spatium profligatur. Nam & ipse omnipotens Deus hoc humanæ salutis vti dignatus est argumento, cum populo per deserta gradienti tot mandata proposuit: operosum videlicet, atque inexplicabile tabernaculum fabricari, diuersa sibi sacrificia per tot cerimonias, ac ritus offerri, ipsum castrorum ordinem siue residentium, siue commeantium tam artificiosa, quàm mystica varietate distingui, quatenus dum sese in his iugiter exerceret, resolui carnalis plebs ad idola colenda non posset. Sanè dum populus ille non operibus textrinis insisteret, non coutrariæ arti operam daret, non denique studium agriculturæ dependeret, non vllis prospiciendæ necessitatis laboribus insudaret, multiplicibus occupandus erat, Deo legem promulgante, mandatis, vt dum hæc cum labore persolueret, nequaquam otio resolutus, in sacrilegium declinaret. Nec mirum, idipsum etiam Pharao tentabat vsurpare, cum diceret: *Vacatis otio, & idcirco dicitis, eamus, & sacrificemus Domino.* Nam, quod non indigebat terrenum quid agere, nisi indictæ tantummodo legis præcepta seruare, testatur Moyses, qui eum alloquitur, dicens: *Dedit tibi Dominus cibum manna, quod ignorabas tu, & patres tui, vt ostenderet tibi, quod non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod egreditur ex ore Domini*: vbi & præsto subiungit: *Vestimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetustate defecit, & pes tuus non est subtritus.* En quadragesimus annus est, vt recogites in corde tuo, quia sicut erudit homo filium suum, sic Dominus Deus tuus erudiuit te: vt custodias mandata Domini Dei tui, & ambules in viis eius, & timeas eum. In quibus verbis illud est solertius attendendum, quod ait: *Dedit tibi manna, vt ostenderet, quod non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod egreditur ex ore Dei.* Vbi luce clarius constat, quia illud manna, quo illi carnaliter alebātur, hoc diuini verbi significabat pabulum, quo nunc in anima recreamur. Et notandum quod de hoc manna in libro Exodi legitur: *Quod cùm vidissent, inquit, filij Israël, dixerunt adinuicem: Manhu*; quod significat, *quid est hoc?* Illi ergo manna, id est, *quid est hoc*, veraciter comedunt, qui dum legunt, vel audiunt, diuini verbi mysterium solerter inquirunt. Qui nimirum intra litteralis paleæ thecam, dulcem intelligentiæ spiritalis ambiunt enucleare medullam. Hic certe, *quid est hoc*, veraciter vescitur, qui in assidua Scripturæ sacræ solerter inquisitione versatur. Quasi enim quæstionem quamdam, & *quid est hoc* auido cordis ore comedimus, cùm ad penetranda mysteria Scripturarum vigilanter insistimus, cùm epulas cælestis eloquij subtiliter ruminamus. Et quàm bene Israëlitico illi populo monachica † possessio congruit, quia vnde illi tunc alebantur in deserto,

Cluniacensis Monasterij obseruantia.

Exod. 26. per totum.

Cur Deus Hebræos tot legibus, ac sacrificiis obligauit.

Exod. 5.

Deut. 8.

Matth. 4.

Luc. 4.

Deut. 8.

Verbum diuinum per manna significatum.

Exod. 16.

Scripturæ diuinæ studium quàm dulce sit.

† professio

modò nos epulamur in claustro? Quid enim desertum, nisi ab humana sonat habitatione discretum? Quid etiam claustrũ, nisi ab omni negotij secularis actione cõclusum? Et sicut per deserta gradientibus lux ignea inter nocturnas tenebras infulgebat, sic etiam commorantes in spiritualibus claustris supernæ lucis sæpe radiis illustrantur, qui & carnalium passionum tenebras abigant, eosque contemplationis intimæ nitore perfundant. Fugiendus est ergo mundus, qui tenebras parturit, petenda remotio, vbi tamquam in deserto verum lumen erumpit. Prorsus à nostra repellendus est amicitia, qui nimirum dum tenebrarum in quibus semper est, caligines inserit, consentientibus sibi, atque obedientibus lumen extinguit, immo debemus ei semper infœderabile bellum,* qui suorum oculos obruit amicorum. Hinc est, quod sacra Regum historia narrante didicimus, quia cùm Naas Ammonites ascenderet, vt Iabes Galaad cum suis agminibus expugnaret, omnes viri Iabes ad Naas, vna voce dixerunt: Habeto nos fœderatos, & seruiemus tibi. Quibus ille respondit: In hoc feriam vobiscum fœdus, vt eruã omnium vestrûm oculos dextros, ponamq; vos opprobriũ vniuerso Israëli. Dixeruntq; ad eum seniores Iabes: *Concede nobis septem dies vt mittamus nuntios in vniuersos terminos Israël, & si non fuerit, qui defendat nos, egrediemur ad te.* Audiens hæc Saül, exercitus multitudinem congregauit, arma corripuit, & ex Ammonitis, graui admodum cæde percussis, cum gloria triũphauit. Quid itaq; per Naas Ammmonitem, superbum videlicet Regẽ, nisi vel mundum Creatori suo rebellẽ, vel diabolum eius intelligimus principẽ? De quo nimirum dicitur, Quia ipse est Rex super omnes filios superbiæ. Et quia Naas, serpens interpretatur, rectè per hunc venenosus ille, & lubricus sanguis exprimitur. Quid verò per Iabes, quæ ciuitas erat Israëlitica, nisi anima innuitur Christiana ad vidẽdum Deum per studium contemplationis intenta? Et quia Iabes interpretatur exsiccata, vel siccitas, congruè per Iabes illa intelligitur anima, quæ supernæ gratiæ pinguedinem deserit, & in æstu concupiscentiæ carnalis arescit. Recedens quippe ab inhiando diuini muneris rore fit sicca, quem antea dum perciperet, vigebat salubriter irrigata, Domino per Esaiam dicente: *Effundã aquam super sitientẽ, & fluenta super aridam.* Sed Naas cum Iabes fœdus aliter dedignatur inire, nisi oculum dextrum paciscatur eruere: quia quisquis vel antiquo hosti in peruersa suggestione substernitur, vel mundi huius inquietis actionibus implicatur, dum se tamquam superbo Regi turpiter fœderat, necesse est vt dextrum oculum, hoc est, lumen contemplationis, amittat; & sic opprobrium in Israël ponitur: quia dum à contemplationis arce ad terrena, vel immunda quælibet exequenda deuoluitur, consequens est, vt in Ecclesia probrosæ derisionis obtrectationibus mordeatur. Petunt autem illi septem dies inducias, & quia Deus septimo die requieuisse à conditis operibus legitur, quid per septenarium numerum, nisi requies designatur? Istum numerum Saül inobediens ignorauit, cum per eum se Samuel præstolãdum esse præcepit: *Septẽ, inquit, diebus expectabis, donec veniã ad te, & ostendam tibi quæ facias.* Sed quia spiritualem requiem vir reprobus spreuit, exagitãdum eum spiritus malus arripuit. Per septenarium ergo dierum numerum ab iniquo Rege Iabes ciuitas liberatur: quia quælibet anima, quam suadente diabolo mundus ad se conatur attrahere, ac negotiorum secularium tenebris excæcare, illæsum contemplationis oculum seruat, si omnino resistens, in suæ quietis proposito perseuerat: eamque Redemptor noster de tentatione, quam patitur, eripit, cùm eam in remotionis suæ censura quiescere deprehendit. Vnde illic scriptum est: *Cum venisset, inquit, dies crastinus, constituit Saül populũ in tres partes, & ingressus est media castra in vigilia matutina, & percussit Ammon vsq; dum incalesceret dies.* Quid enim per Saül, qui Christus Domini dicebatur, nisi is, qui verus Rex est Israël, Dei, hominumq; mediator innuitur? Quid est, quod populum in tres constituit partes, nisi quia tres sunt principales animæ virtutes, Fides scilicet, Spes, & Charitas? In trifariis itaq; bellatorum partibus victoria certaminis obtinetur, quia tribus his virtutibus, duce Christo, omnis diabolica tentatio vincitur. Porro nec ipse à mysterio vacat pugnatorum numerus, quem Scriptura pronuntiat. *Fuerunt, ait, filiorũ Israël trecenta millia: virorum autẽ Iuda triginta millia.* Millenarius autem atque denarius, quia perfecti sunt numeri, Sãctorum perfectionem, trecenti verò vel triginta, qui à tribus oriuntur, diuinã significãt Trinitatem. Quid itaq; per trecenta millia, vel triginta millia bellatorum, nisi sancti Doctores intelliguntur Ecclesiæ, qui & fide sunt orthodoxi, & religiosis operibus cõsummati? Cum his ergo Saül hostiles Regis Naas acies superat, quia cum Doctoribus Ecclesiæ suæ Christus de veternosi serpentis versuta machinatione triumphat. Nã cum eorum præcepta, vel exempla subtiliter attenduntur, mox corda torpentia, quæ iam noxius torpor inuaserat, recalescunt: & ad obtruncãdas impugnantium vitiorum acies velut elato mucrone spiritus inflãmatur. Vnde & ipsi bellatores Israël, & Iuda nuntiis, qui ad se venerant, dicunt: *Sic dicetis viris, qui sunt in Iabes Galaad: Cras erit vobis salus cum incaluerit sol.* Nã cùm mens per desidiã primitus tabefacta, & iam in se reuersa ad Cõditoris sui desiderium recalescit: cùm torporem negligentiæ deserit, & frigus insensibilitatis pristinæ flãma sancti amoris accendit, tunc velut incalescente sole, victoria de hostibus sumitur, & obsessa ciuitas de superbi Regis manibus liberatur. Hinc est quod de Abraham scriptum est: *Quia apparuit ei Dominus in cõualle Mambre in ipso feruore diei.* Hinc est, quod de Loth: *Sol, inquit, ortus est super terrã, & Loth ingressus est Segor.* Rectè igitur siue mundi, siue Principis eius amicitias dedignamur, & cum eis simul societatis fœdus habere contemnimus: ne dum tenebris iungimur, luce priuemur. Et notandum, quod iniquus Rex non duos inimicis eruere, sed vnum dumtaxat oculum flagitat, vt eos in Israël opprobrium ponat: quia sæpe malignus hostis consentienti sibi cuilibet reprobo homini potiorem partem sanctitatis, ac lucidi operis adimit, minorem verò artificiosa quadã suæ calliditatis industria derelinquit; vt in eo quod tollitur, fit occasio damnationis vt pereat: in eo verò, quod remanet, de spe fiduciæ præsumatur: vt peccator ad pœnitentiam non recurrat, sed ex ipsis sanctitatis amissæ reliquiis, quibus tamquam baculo transgressor innititur, ab his, qui eum cecidisse nouerunt, infamia laceretur: sicq; pijoperis detrimentum dignæ fit irrisionis opprobrium. Huic etiam illud non dissimile est, quod Dauid nuntiis contigit, cum eidem Naas mortuo, filius eius ad obtinenda Regni sceptra successit: *Faciã, inquit, misericordiã cum Hanon filio Naas, sicut fecit pater eius mecum misericordiã.* Misit ergo Dauid consolans eum per seruos super patris interitu, vtque historiam compendiosa relatione succingam, tulit Hanon seruos Dauid, rasitque mediam partem barbæ

Marginalia: Exod. 13. — Mundus amatores suos obcæcat. — * Deest indicere, vel aliud eiusmodi verbum. — 1. Reg. 11. — Naas Ammonites mundum ac diabolum significat: & quomodo vincatur. — Iob. 41. — Iabes etymon & allegoria. — Esai. 44. — Qui negotiis se secularibus implicat, lumẽ contemplationis amittit. — Gen. 2. — Septenarius numerus quid significet. — 1. Reg. 10. — 1. Reg. 16. — Per contemplationis quietem tentationes vincimus. — 1. Reg. 11. — Tres principales animæ virtutes. — Ibid. v. 8. — Per sanctos Ecclesiæ Doctores Christus triumphat. — Ibid. v. 9. — Gen. 18. — Gen. 19. — Diabolus interiorem sanctitatem prius adimit, exteriore relicta. — 2. Reg. 10.

barbæ eorum, & præcidit vestes eorum medias vsq. ad nates, & dimisit eos. Quid enim per Hannon, nisi nequitiæ spiritus? quid per barbam, quæ virorum est propriā, nisi sanctarum fortitudo virtutum? quid etiam per vestes, nisi sanctitatis intelligitur indumētum? Psalmista perhibente, qui ait: *Sacerdotes tui induantur iustitiam.* Hannon ergo fœdus amicitiæ reposcentibus mediā barbæ partem radit, quia hostis antiquus aliquando fortiter operantis robur imminuit; sed postquam barbam rasit, etiam vestimenta præscidit, quia mox vt malignus spiritus interiorē adimit fortitudinem, consequenter etiam exteriorem conspicuæ conuersationis exuit honestatem. Quid est enim vestes hominū ad nates vsque præscindere, nisi eos à superducto velamento iustitiæ vsque ad obscœni, & inuerecundi operis turpitudinem denudare? Audiat hoc Andreas, qui nuper de contubernio vestræ sanctitatis egrediens, cum Ammonitarum Rege fœdus amicitiæ cōtulit; & nunc per Romana mœnia tamquam rasus barba, & detruncatus habitu, non sine Dauid pudore discurrit. Audiant & ij, qui prodire fortassis adhuc in publicum concupiscunt, ne dum inania cernere liberis obtutibus inhiāt, dextrum oculum, hoc est, vim intimæ contemplationis extinguant. Nec pruriat eorum gula cum illo carnali Israël, porros, cepas, & allia, quarum videlicet herbarum vehemens acrimonia oculos turbat, & ad lacrymas prouocat: quia nimirum sæcularis actio, dum multis pressuratum angustiis cingitur, dum laborum ingruentium crebra perturbatione vexatur, quibus gaudere promisit, sæpè flere compellit. Planè si laboris delectat exercitium, habet sancta quies laborem suum. Vnde Dominus ad Moysen: *Vade*, inquit, *& dic eis: Reuertimini in tentoria vestra; tu verò hîc sta mecum, & loquar tibi omnia mādata, cerimonias, atque indicia.* Cæteris quippe in carnis suæ tentorio delectabiliter quiescētibus seruus Dei non residere iubetur, sed stare cum Domino, vt quo remotius à mundi laboribus cessat, eo vigilantius in diuinis obsequiis ipse se sanctæ quietis feruor exerceat.

Psal. 131.

Num. 11. Effectus huius sæculi.

Deut. 5.

Serui Dei sollicitudo quæ debet esse.

Sed iam ad me redeo, me vestigiis vestræ sanctitatis aduoluo, vt sicut in os mihi vnanimiter promisistis, in hiantem peccatorum voraginem merso sedulæ orationis brachium porrigatis. Nam etsi vobis cohabitare non potui, habitationi tamen vestræ quietudinem procuraui. Berzellai sanè Galaaditres descendens de Rogelim, præbuit alimenta Dauid, dum fugeret à facie Absalon. Quem cùm peracta victoria, Rex inuitaret, vt ad quiescendum cum eo in Hierusalem ille transiret, acquiescere noluit, sed filium suum illi sua vice commisit: *Obsecro*, inquit, *vt reuertar seruus tuus, & moriar in ciuitate mea, & sepeliar iuxta sepulchrum patris mei, & matris meæ.* Est autem seruus tuus Chanaam: ipse vadat tecum, Domine mi Rex, & fac ei quod tibi bonum videtur. Ego etiam Berzellai non sum impar exemplo; in hostili vobis persecutione succurri, sed Deo largiente triumphū, ad propria repedaui; hoc Cluniacēsibus inquiens, quod Colossensibus Paulus dicebat: Nam etsi corpore absēs sum, sed spiritu vobiscum sum, gaudens, & videns ordinē vestrum. Sicut ergo ille Regi tradidit filium, ita & ego propriā animam vestris manibus trado, atque vt ad mēsam vestræ orationis alatur, imploro. Enimuerò cum bona pro malis iubeat lex diuina restitui, quāto magis bona bonis præcepit redhiberi? Quid enim mirum, si hoc humana ratio ex indicta sibi lege persoluat, cum idipsum aliquando etiam bruta animalia nullis obnoxia legibus impleant. Nam sicut fraterna mihi constat relatione vulgatum, Veneti quidam institores marina discrimina remigij labore sulcabant: cùmque applicuissent, formidolosum, stupendúmq; conspiciunt non procul ab ipsa littoreæ crepidinis arena portentū; Leonem scilicet trabalis, vt videbatur, draconis spiris obeuntibus inuolutum. Cumq; illinc draco captum ad speluncam suam violenter attraheret, hinc miserabilis leo, quibus valebat nisibus, reluctaretur; tandē quo leo cœpit desperata reluctatione deficere tanto magis draco inextricabilibus eum nodis innectens animabatur victoriam obtinere. Sed Pandoces, qui repentè huic spectaculo superuenerant, miserantes infœlicē leonis vicem, audenter arma corripiunt, draconē perimunt, leonem de faucibus mortis ereptū abire permittunt. Sed leo, vt ita iam dicam nobilissimus bestiarum, gratus vitæ suæ auctoribus extitit, & per aliquos dies, quibus illic remorati sunt, vnà illic quotidie pellem capti à se animalis aduexit. Quid ergo mirum, si sancti homines, & diuinis legibus eruditi, percepto charitatis officio grata vice respondeant; cum idipsum & brutum animal videatur implesse? Et hoc fortassis exemplum quadam vobis valeat ratione congruere. Vos enim leo non sine causa significat, qui sic dormitis à sæculo, vt peruigiles semper oculos habeatis in Deo, illud cum Sponsa cantantes: Ego dormio, & cor meum vigilat. Qui super aspidem & basiliscum ambulatis, & conculcatis leonem, & draconem; qui deniq; vt leo sine terrore confiditis, & occursum aduersantis nequitiæ non pauetis. Pellem autem Michol ad caput Dauid posuit, per quam ille gladios Saül Regis euasit; pelliceis quoque tunicis primos parentes nostros Deus omnipotens induit, quibus vtique mortales effectos, reatu transgressionis exigente signauit. Vos itaque draconeis per me nexibus expediti, pellē pro beneficio reddite; vitaléque mihi mortificationem vestris orationibus impertrate, ne mihi de cætero mundus aduiuat, sed si quid adhuc huius mihi reliquū est, in acquirenda salutis æternæ lucra proficiat. Sed quāquam Apostolus dicat: *Quia absque vlla contradictione, qui minus est, à meliore benedicitur*: tamen quia charitate compellor, benedictionem prohibere non valeo. Omnipotens Deus à cunctis improbi Satanæ vos infestationibus protegat, & omnia carnis, ac spiritus à vobis inquinamenta detergat. Amen. Extinguat in vobis æstuantium fomites vitiorum, & florere vos faciat vernantium decore virtutum. Amen. Per intercessionem Apostolorum suorum Petri, & Pauli ab omnibus vos peccatis absoluat, & electorum suorum secum sine fine regnantium conciues efficiat. Amen. Benedictio Dei Patris omnipotentis, & Filij, & Spiritus sancti descendat, & maneat super vos. Amen.

2. Reg. 17.

2. Reg. 19.

Coloss. 2.

Gratitudo bestiis etiā non ignota.

Prou. 30. Leonis gratitudo.

Cant. 5.

Psal. 10.

Prou. 30.

1. Reg. 18.

Gen. 3.

Heb. 7.

S. Doctoris oratio super Cluniacenses.

## EPISTOLA VI.

### Ad Monachos Monasterij Pōposiani.

*ARGVMENTVM.*

Pomposiani Monasterij Monachis nescio quod munus mittit, suamque erga eos beneuolentiam declarat: eosdem etiam obsecrat, vt sui memoriam post mortem faciant; preces pro eo fundentes, sicut pro suis Monachis consueuerant.

*Religiosissimis, & sanctis viris omnibus, qui Pomposiæ Deo deseruiunt, Petrus deuotissimæ seruitutis obsequium.*

Pomposianum cœnobium quáto affectu prosecutus fuerit S. Doctor.

DIlectissimi Patres, & Domini, qualiter cor meum vestræ charitatis incendio ferueat, quibus circa Pomposiæ monasterium amoris facibus inardescat, nolo scribere, ne fortasse videar adulationibus deseruire. Cuius rei testis est ipsa conscientia: illis etiam non est prorsus occultum, qui mecum possunt frequẽter habere colloquium. Vos etiam, dilectissimi, licet corporis habitatione semotum, nolite me extraneum esse decernere: nolite me etiam amicum quemlibet, vel qualemcumque socium deputare, sed & nos, & totum nostrum conuentum quasi proprij vestri iuris possessionem esse indubitanter agnoscite, & quidquid vobis placuerit, tamquam vestris subiectis, atque domesticis, absque vlla cunctatione iubete. Vnde vos, dilectissimi, lacrymabiliter obsecro, & ad sancta vestigia vestra me prostratus aduoluo, vt pro me seruo vestro semper orare dignemini: & præcipuè cùm mortuus fuero, quidquid de vestræ Congregationis Monacho facitis, hoc etiam de me misero facere studeatis. Rogo autem Domini mei paruulam benedictionem de manu † vestri benignè suscipere: & non quid, sed à quo; non quantum, sex ex quanto proferatur, attendite.

† serui, vel quid simile addid.

## EPISTOLA VII.

### Ad Altizonem Abbatem.

*ARGVMENTVM.*

Altizoni Abbati scribit se magno dolore affectum esse, quod illi equo indigenti confestim non fuerit largitus, eique se, equos, ac bona omnia monasterij liberaliter offert.

*Domno A. Domino suo, Petrus peccator Monachus quidquid seruus.*

CHARISSIME, melius mihi videtur nullam charitatem habere, quàm fingere: & tollerabilius puto charitate quemlibet vacuũ esse, quàm eius plenitudinem simulare. Vbi enim nulla charitas est, potest per diuinam gratiam nasci: vbi verò ficta est, quo veritatem sub figmenti colore mentitur, eo aut nunquam, aut difficilius emendatur. Nouerit ergo dulcissima sanctitas vestra, quia multum me pœnituit, quoniã cùm vos conqueri caballorum indigentiam audiui, de meo protinus non descendi, non vltroneus ambos obtuli: & velle, nolle, te suscipere, non coëgi. Sed inter hæc illud quoque non sine causa considero, quia dudum nunc cor meum ex hac culpa tanto pœnitentiæ ardore decoquitur, & non implesse charitatis officium suspirando, & conscientia remordente, tamquam verme rodente, grauissimè lamentatur. Post transitum huius vitæ quid faciet, qui tempus impendendæ charitatis effluxisse deflebit, & tamen negligentiam suam emendare non potuit; quia tempus acceptabile & diem salutis amisit? Si enim tam graue, & amarum menti nostræ videtur hîc peccasse, vbi possumus adhuc peccata corrigere; quid illic agendum erit, vbi reatum suum nemo poterit emendare? Sed hæc aliàs. Nunc autem, dilectissime, si equum habes inuentum, Deo gratias: alioquin si adhuc deest, mitte ad nos cum tuis litteris Monachum, qui omnes nostros, & equos & mulos solerter aspiciat, & qualem sibi placuerit, tollat. Pallium etiam optimum habemus, quod per eumdem nuntium vobis allarum loco pignoris ponite, & equum vobis alterum prouidere. Neque enim decet, vt qui spiritu Deo seruimus, propter rei temporalis inopiam donis prauorum hominum nostras animas inquinemus. Vt autem, quæ dicimus, simulata non credas, si aliunde non habes: & quæ libenter offerimus, nostra non tollis: vt de teipso quoque debeamus absque vlla dubietate præsumere, fiduciam subtrahis. Absit enim, vt cum quo mihi mens est vna, terrena substantia sit diuisa; & illi exteriora quælibet denegem, pro quo etiam mori meritò non ambigerem, si necessitas immineret. Quæso autem, vt breuiculus iste non pereat, sed in libro quolibet transcribatur, vt deuotionis meæ circa vos memoria conseruetur.

1. Cor. 6.

Qui Deo seruiũt, non debent munera prauorum hominum suscipere.

## EPISTOLA VIII.

### Ad B. Abbatem, habetur tom. 3. estque opusc. 21.

## EPISTOLA IX.

### Ad Gebizonem Abbatem.

*ARGVMENTVM.*

Gebizonem Monachum superbiæ arguit, quippe qui Eremitarum curam à S. Doctore traditam reliquisset, vt alteri Monasterio recenter à suo fratre constructo præesset; ambiens scilicet Monachorum institutor appellari. Detegit eius fictam humilitatem, atque grauitatem criminis ostendit. Ad extremum imperat, vt aut depositum eremi regimen resumat, aut in Monasterio sub alterius disciplina viuat.

*Fratri Gebizoni, Petrus peccator Monachus salutem.*

PRODIGIVM, atque portentum, frater, videtur esse quod agis: immeabile est iter, quod nouus nunc viator ingrederis. A me planè iussus, immò rogatus, & à fratribus indifferenter electus, Eremi regimen suscepisti: ac postmodum tamquam æger, & languidus, tantisque te laboribus imparem asserens, superimpositi oneris sarcinam abiecisti. Nunc autem alibi rector electus, euidenter ostendis, quia sub aliena censura tenere regimen dedignaris; ne videlicet sub alieno nomine sobolem procrees, & dum propriæ familiæ nomen extendere niteris, defuncto fratri semen suscitare contemnis: Onam scilicet Iudæ filium imitatus, qui iuxta sacræ historiæ seriẽ, introiens ad vxorem fratris sui, semen fundebat in terrã, ne liberi fratris

Gen. 38.

Gen. 38. nomine nascerentur. Sed nota quod sequitur: *Icirco*, inquit, *percussit eum Dominus, eo quod rem detestabilem faceret.* Ibid. v. 10. Horres enim, atque fastidis vt qui sunt Gebizonis, Petri dicantur esse discipuli: & qui singularem gloriam quæris, famam tui nominis cum alio participare, cæteros despiciens, erubescis. Ca. Requisisti, 33. q. 1. Enimuerò sacris Canonibus cautum est, vt quisquis frigidus cum vxore coire non præualet, hac spreta repudio, ad secundas nuptias non transmigret. Figmentum quippe fuit cum prima non potuisse concumbere, si valet cum altera conuenire. Tu etiam, si illic sufficis congregationem regere, hic etiam potuisti: sed hanc cùm gerere potuisses, adulterino perfugio ad alienæ te congregationis regimen transtulisti. Vnde non debes tenere, quam habes, qui legitima vxore contempta, meretrici copulatus adhæres, præsertim cum Canonica rursus decernat auctoritas, vt qui de vna Ecclesia transmigrat ad alteram, & illa careat, quam contépsit: & eam nullatenus teneas, quam nouiter acquisiuit. Tex. in c. Quanto, de translat. Episcopi. Ambis planè priuatum propriæ gloriæ nomen acquirere, dedignaris alieno nomini sobolem procreare. Sic & ille, cui iure propinquitatis accipere Ruth cópetebat vxorem: *Cedo*, inquit, *ad Booz iure propinquitatis.* Ruth 4. Neque enim posteritaté familiæ meæ delere debeo. Humiles exaltantur, superbi humiliantur. Ille quippe vanus, & gloriæ cupidus proprio nomini posteritatem familiæ conabatur extendere, Booz auté, vir bonus, & iustus, famá proprij nominis paruipendens, diuinæ tantũmodo legis contentus est mandata seruare. Sed ecce illius, qui suam post se memoriam anhelabat in posteritate relinquere ne nomen quidé agnoscitur; hic auté non solum in Patrum, sed in Patriarcharum catalogo cum gloria numeratur. Ille posteritatis famá, cui prouidit, amisit; iste paternum nomen, quod pro sacræ legis obseruatione spreuit, accepit. Ille nescitur parens esse saltem quorumlibet hominum; iste præpotentium frater factus est Regum. Ille dum posteritatis memoriam concupiscit, de memoria corruit; iste, qui propagando sub suo nomine generi non consuluit, per Dauidicæ stirpis traducem totius mundi genuit Saluatorem. Desine frater, desine ceruicem cordis arroganter attollere, neque tam euidenter in superbiæ cornibus exaltare. Superbia latere non potest. In cuius enim corde radicem superbia fixerit, licet quibusdam superductæ humilitatis aliquando bracteolis coloretur, nequaquam tamen ne vel tenuiter effluat, ac latenter erumpat, vndique cohibetur. Memento, frater, quia dum in capitulo nuper fratribus consideres, in hanc vocem velut consulens, erupisti: Estne, Pater, retributio, si solatiamur monasterio construendo? Et hoc non vt scirpi nodum, quo liber erat, absolueres, sed vt viam verbis sequentibus aperires. Quis enim hoc nesciat, nisi qui pietatis cultũ prorsus ignorat? Sed vt efflueret quod scatebat, protinus intulisti: Frater enim meus, S. Laurentij monasteriũ à se constructum nuper, vt dedicaretur, effecit: & duodecim ibi pallia munificus obtulit. Monasteriũ S. Laurentij. Quid enim ad nos in tam terribili loco, vel quid tuus obtulerit frater, audire, vel ipsum oblationis calculũ supputare; nisi tantùm vt tu generosus atq; sublimis in fratre, & frater tuus videretur opulentus, ac liberalis in munere? Eiusdem quoque monetæ fuit & illud, quod paulò post fabricans addidisti: frater meus talis Vassi vnicam filiam sibimet in matrimonio copulauit, atq; illico subdidisti: vnicam, inquam, aliam quippe Vassus ille sobolem non habebat; vt nisi pudor ora suffunderet, deprehendique timeres, consequenter adjiceres, si spiritum, quo mens turgebat, efflares: neque enim ille dotali sibi eam iure coniungeret, si in successione parentum cohæredes haberet. Hoc porro verbis non expressisti, sed accuratè nobis, vt subintelligeremus, perspicuum reliquisti. Quidquid autem homo per oris organum promat, scrutator renum Deus, mentis dumtaxat arcana considerat: & auribus occulti Iudicis non tam strepitus vocis, quàm clamor insonat cordis. Psal. 7. Hinc est, quod per Prophetam dicitur: *Desideria cordis eorũ exaudiuit auris tua.* Psal. 9. Hinc est, quod de superbo Nabuchodonosor Rege Daniel ait: *Respondensq; Rex ait: Nõne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domo regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?* Dan. 4. Cur, rogo, ventosus, & arrogans iste respondit per verba prolatæ superbiæ, nisi tumidæ cogitationi, quæ ante iam vociferabatur in mente? Nam & perditionis ille spiritus, qui dixisse legitur: *In cælum conscendã, super astra cæli exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendã super altitudinẽ nubium, & similis ero Altissimo;* Isai. 10. nequaquam hæc labiis protulit, nimirum qui carne non tegitur, sed in cogitationem sacrilegam tyrannus erupit. Si ergo sublimis ille Angelus iccirco irrecuperabiliter periit, non quia contra vniuersitatis auctorem protulit quælibet praua, vel fecit, sed tantum quia per nequitiam cogitationis intumuit: quid nobis prodest in vestimento, vel verbo nos velut humiles deiici, intus verò de proauorum titulis, vel fastu sapientiæ singularis super cæteros arroganter extolli? Nitimur humiliter loqui, humiles videri? Euellatur ex corde radix infixa superbiæ, & mox etiam si nostra desit industria, videbitur humilitas in sermone. Vbi ex corde superbia euellitur, etiam sine studio humilitas apparet in verbis. Sed vbi liquor acescit in vegete, suaue vinum in poculo nullus valet haurire. Quis enim de sursure conficiat pollinem? Quis de vena ferri, argenti fabricet claritatem? Immò vt ad Euangelicum recurramus exemplum: Numquid colligunt de spinis vuas; aut de tribulis ficus? Matth. 7. Non enim, vt illic sequitur, potest arbor mala fructus bonos facere. Arbor sanè voluntas intelligenda est, non persona. Nam eadem persona hominis & bona operari valet, & mala: sicut ex eadem terra, & ficus profertur, & spina. Sed sicut mala arbor numquam bona germinat poma: ita de superba voluntate, quæ proculdubiò mala est, numquam mera, vel incontaminata procedit humilitas. Ibid. v. 17. De superba voluntate numquam mera procedit humilitas. Et sicut radice læsa, totius arboris rami consequenter arescunt, sic ex mente superba, si quid boni operis ad tempus virescere cernitur, velut humore conuallis exhausto, in prærupti saxi ariditate siccatur. Reuersi sunt autem, vt Lucas Euangelista testatur, septuaginta duo cum gaudio dicentes: *Domine, etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo.* Luc. 10. Quid ad hæc ille, qui cordis attendit arcana, respondit? *Videbam*, inquit, *Satanam sicut fulgur de cælo cadentem.* Ac si dicat: Videte, ne dum nequitiæ spiritus vestris subduntur imperiis, mentes vestræ iugo premantur elationis. Quia si Satanas per superbiam cœlum perdidit quod tenebat: homo superbiens nequaquam valet inuenire quod sperat.

Certè cùm Ioab contra Raboath Regem Ammon robustè confligeret, vrbémque regiam obsidione vallaret, nuntios ad Dauid ordinat, eumque, vt veniens victoriam in suum transferat nomen, inuitat: *Dimicaui*, inquit, *aduersum Raboath, & capienda est vrbs aquarum; nunc igitur congrega reliquam partem populi, & obside ciuitatem, & cape eam, ne cùm à me vastata fuerit vrbs,* 2. Reg. 12.

*nominiui meo adscribatur victoria.* Militaris homo ad regalis gloriæ famam gaudet sui laboris transferre victoriam: & seruus Dei in regendis fratribus præceptori suo dedignatur impendere clientelam? Herodes, & Philippus vrbes proprio labore constructas, ad honorem alter Augusti, alter Tiberij, Cæsareas appellarunt: & nos, qui vitæ huius pompam adiecimus, immò qui mundo nos mortuos fore iurauimus, vani nominis gloriolas concupiscimus, & de rumusculis friuolæ laudis inflamur. Caue, frater, ne quæ dicimus, mens tua grauiter ferat, ne sub correptionis malleo puluefacta dissiliat, & hoc esse quod reprehenditur, per hoc etiam clarius innotescat. Humanam quippè mentem superbia vitream reddit, vt correptionis ictum per impatientiam ferre non possit. Vitrum nempe dicitur, quia visu penetratur: atque ideo si robur haberet soliditatis, cæteris poterat eminere metallis: sed quia citius rumpitur, vili pretio taxatur. Ita qui ad correptionis ictus per impatientiam frangitur, etiam si cæteris virtutibus polleat, soliditatem virium se non habere demonstrat. Hinc est, quod de superba Israëlitica plebe, & impatientiæ morbo laborante, per Prophetā Dominus dicit: *Versa est mihi domus Israël in scoriam.* Scoria planè metalli cuiuslibet si malleo tundente feritur, protinus in puluerem contrita redigitur. Mens igitur tua ne se coram Domino in scoriam vertat, amicæ redargutionis ictus æquanimiter ferat. Vt autem Epistolam sententiæ promulgatione concludam, aut ad id quod spreuisti, te regimen redige: aut propria salute contentus, sub Priore monachus viue: quatenus aut casti Prioratus labor legitima te spiritualium filiorum educatione fœcundet, aut veræ humilitatis abiectio coram obtutibus humiliati pro te Redemptoris exaltet.

Ioseph *lib.* 1. c. 10. *de bello Iud.* & *lib.* 18. c. 3 *Antiq.*

Effectus superbiæ in humana mente.

Qui correptionem non sustinet, perfectum se non esse demonstrat.

Ezech. 22.

## EPISTOLA X.

### Ad Gebizonem, Theobaldum, & Ioannem Abbates.

#### *ARGVMENTVM.*

Humilis magister iniungit suis discipulis, vt quæ falso de S. Ioannis Baptistæ concepti die dixerat: siue quæ in aliis opusculis inuenerint errata, corrigant.

*Sanctis Abbatibus Gebizoni, & Theobaldo, Ioanni quoque Laudensi, immo laudabili in Christo fratri, Petrus Peccator Monachus seruitutem.*

NOVERIT sancta charitas vestra, dilectissimi, quoniam hesterna die, dum meridiano sopore deprimerer, videbatur mihi, quod in nauigio constitutus, partem libri, quem ipse dictaueram, præ manibus haberem: eisdemque paginis non minus quàm mihi, procellæ furentis impetum formidarem. Cùmque nimis attonitus, imminentisque discriminis horrore constrictus, concussis pauore visceribus, minacis fluctus naufragium pertimescerem, repentinus vndarum æstus vehementer intumuit, méque librum manu tenentem cum ipsa, cui tunc ineram, rate demersit. Mox experrectus recogitare cœpi, & solerter in mente reuoluere, quid mysterij res haberet, quid denique visio ista portenderet. Hodie verò ipsum mihi sollicite meditanti, Epistola illa, in qua de octo veteris testamenti festiuitatibus, & de B. Ioannis Baptistæ generatione loquebar, occurrit: Et mox tamquam marini fluctus inundatio, vorago me subiti mœroris absorbuit. Ibi me nimirum, fateor, errasse comperi, & insipienter locutum, atque à sanæ intelligentiæ regula declinasse, liquido deprehendi. Dixeram enim B. Ioannem occiduo scenopegiæ die, qui videlicet præ cæteris est celeberrimus, fuisse conceptum. Quod si diligenti consideratione perpenditur, à veritate dissonum reperitur. Dies enim conceptionis B. Ioannis, qui octauus est à Kalendis Octobris, post octauum diem scenophegiæ, est tertius ac per hoc ab illa festiuitate proculdubio probatur alienus. Cùm igitur festiuitas scenophegiæ decimo Kalendarum Octobris desinat, conceptio verò S. Ioannis eiusdem mensis octauo contingat, liquido constat procul iam extra scenophegiæ limitem de senili complexu conceptum beatum fuisse Ioannem. Ecce, quod incautè scribendo deliqui, Deo me misericorditer ad pœnitentiā reuocante, correxi. Nunc itaque, dilectissimi, sanctæ prudentiæ vestræ studiis hoc obedientiæ munus iniungo, immò tamquam seruus, atque discipulus humiliter obsecro; quatenus & hanc Epistolam ad fidem, qua apud nos correcta est, redigatis: & cætera quoque nostræ dictationis opuscula sollicitè perlegentes, si quid reperiatur absurdum, vel funditus amputare, vel elimatiori stylo digerere festinetis. Non enim timendum est, ne si manus corrigentis accedat, scriptoris articulus decorem genuinæ venustatis amittat: sed hoc potius aduertendum, vt dum styli currentis vrbanitati non parcitur, sobrij intellectus regula inuiolabiliter conseruetur. Cùm igitur in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum, vobis tribus, quos spirituali pollere prudentia non ignoro, hoc meditationis studium mea voce delego: vt si quid adhuc in illis reperitur opusculis, quod à tramite veritatis exorbitet, per vos ad normam rectitudinis redeat, & ad plenam editionem, ac legendi auctoritatem, liber ille per examinationis vestræ diligentiam conualescat.

Somnium B. Petri Dam.

Eiusdē animaduersio in Epist. 16. lib. 4.

Quo die S. Io. Bapt. fuerit conceptus.

S. Doctoris humilitas.

Deut. 19. 2. Cor. 2.

## EPISTOLA XI.

### Ad Ioannem Laudensem, discipulum suum, habetur tom. 3. estque opusculum 44.

## EPISTOLA XII.

### Ad I. Abbatem.

#### *ARGVMENTVM.*

Tuetur se ab Abbatis cuiusdam impugnatione, qui conquestus erat, quòd Monachum ex suo Monasterio egressum, contra sancti Benedicti regulam recepisset. Ostendit igitur à sancto Benedicto non prohiberi Monachum ex Monasterio

ad eremum transire, sed potiùs ex vno cœnobio egressum in alio recipi immò eremiticam vitam tanquam perfectiorem ab eodem plurimum commendari, & Monachis, (si qui tamen capaces sunt) consuli probat.

*Domno I. venerabili Abbati, Petrus peccator Monachus sincerißimæ charitatis affectum.*

SANCTITATIS vestræ litteras, colende Pater, digna deuotione suscepimus, quibus etiam prout causa dictauerit, breuiter respondemus. Succensetis enim, ac nos conquerentes arguitis, quia non debuimus vestros Monachos in eremo, contra B. P. nostri Benedicti præcepta suscipere: dum ille decernat, de noto monasterio venientibus apud extraneos habitationis aditum non patere; cujus suggillationis obstaculum, pace vestra, nos facile propulsabimus: quia nimirum sanctus ille vir monasteria quidem doctrinæ suæ mandatis instituit; super eremitas verò nullum sibi magisterium arrogauit. Enumeratis siquidem quatuor generibus Monachorum, præsto subjunxit: His ergo omissis, ad cœnobitarum fortissimum genus disponendum, adiuuante Domino, veniamus. Qui ergo ad solum cœnobitarum genus se contulit disponendum, patenter innotuit, quod eremitarum sibi non applicuit institutum. Sed ipsa Beati viri hic verba ponamus, & vtrum cœnobitis, an eremitis scripserit, perspicuè discernamus: *Caueat*, inquit *Abbas, ne aliquando de noto monasterio Monachum ad habitandum suscipiat, sine consensu Abbatis sui.* Qui ergo Abbatem Monasterij, non Priorem alloquitur eremi, euidenter tunc ostendit, quia quidquid scripsit, non eremitis, sed cœnobitis potiùs, vt sequerentur, iniunxit. Porrò autem, quia iam manifestè docuimus, quod S. Benedictus alienum in eremo suscipi non prohibuit, ostendamus nunc qualiter, vt hoc fieret, hoc est, vt Monachus de monasterio festinaret ad eremum, etiam prouocauit. Hæc itaque nostra non sunt, sed eiusdem Patris nostri verba: *Secundum*, inquit, *genus est anachoretarum*, id est, *eremitarum. Horum, qui non conuersionis feruore nouitiæ, sed monasterij probatione diuturna didicerũt contra diabolum, multorum solatio iam docti, pugnare: & bene instructi fraterna ex acie, ad singularem pugnam eremi, securi iã sine consolatione alterius, sola manu, vel brachio, contra vitia carnis, vel cogitationum, Deo auxiliante, sufficiunt pugnare.* Ex quibus vtique manifestè colligitur, quia Doctor almificus de monasterio fratrem quemlibet ad eremum conscendere non modò non prohibuit, verum insuper monuit, & docuit: insuper etiam quibusdam persuasionibus incitauit. Auctoritatem quippe dat, vt diuturnâ prius probatione frater in monasterio discat, qualiter in eremo contra callidi tentatoris argumenta confligat. Hic enim pugnare multorum solatio fretus inchoat, vt illic postmodum sola manu, vel brachio infatigabiliter se, & indesinenter exercens, carnis ingruentibus vitiis, vel cogitationibus non succumbat. Hic tyro, illic miles. Hic rudis, & tener qui sub campi doctore certaminibus assuescit: illic roboratus iam cominus dimicat, & singulare certamen Christi Monachus non recusat. Hic velut per simulatæ pugnæ proludium; illic docta manus ad prælia conserit arma, nec perhorrescit constipatos impetus bellatorum. Illic homo de sæculo veniens, velut vrbem paruulam Segor de Sodomis egressus, ingreditur; cùm verò ad eremum transit, iam cum eodem Loth montana conscendit. Ad perfectionis igitur summam tendenti, & monasterium transitus dicitur esse, non mansio; non habitatio, sed hospitium; non finis intensionis, sed quædam quies itineris. Ad hoc planè quisque signatur idoneus, vt cum ad Ecclesiasticum ordinem sacerdotalis electio proueharur: ad hoc Grammaticorum scholas ingreditur; vt cùm fuerit in arte perfectus discedat: ad hoc scitá legum quispiam studet adipisci, vt causarum forensium lites luculenter valeat in tribunalibus iudicium perorare. Sicut ergo isti non in hoc, quod faciunt animi intentionem figunt, sed in alium proculdubio finem tendunt: sic nimirum, sic Monachus, quem tamen ætas, vel ægritudo non aggrauat, & in monasterio corporaliter degere, & ad eremum toto desiderio debet medullitus anhelare: quatenus illic per intentionem mentis velut nobilis arbor radicitùs hæreat, hic se ad tempus sub obedientiæ regularis exerceat disciplina, vt videlicet monasterij conuersatio non aliud, quàm eremi sit præparatio, & altiori proposito totus militer, ad quod se prius in monasterio constitutus exercet. Sic Iacob, quod per duas annorum septimanas, Laban opilionis more seruiuit, ad hoc dumtaxat, vt solam Rachelis copulam mereretur, intendit. Et iam quidem Liam coniugali iure susceperat: sed per amoris intimi desiderium in venustæ Rachelis amplexibus quiescebat. In illis itaque sanctæ Regulæ verbis, quæ suprà posuimus, perspicuè declaratur, quia S. Benedictus, dum in monasterio hominem ponit, ad eremum dirigit. Hic quidem collocat, sed illuc cohortatus inuitat. Hic spiritale certamen incipere, illic edocet consummare. Hic admonet tyronatus arma corripere, vt illic nouerit phalangas hostium, vitiorúmque barbariem non emeruiter obtruncare. Sed fortè dicatur, quia nos Sancti viri verba ad nostræ voluntatis arbitrium violenter inflectimus: & potius argumentis innitimur, quàm in hac interpretatione verborum nobis suffragetur veritas. Inquiramus adhuc Beatissimum virum, vt quod super huius disceptationis articulo sentiat, enucleatius elucescat: & illa quidem eius quæ suprà posuimus, in ipso sanctæ Regulæ reperiuntur exordio; videamus nunc, quo eamdem regulam fine concludat: *Regulam autem hanc descripsimus, vt hanc obseruantes in monasteriis aliquatenus, vel honestatem morum, aut initium conuersationis nos demonstremus habere. Cæterum, qui ad perfectionem conuersationis festinant, sunt doctrina sanctorum Patrum, quarum obseruatio perducit hominem ad celsitudinem perfectionis.* Vides igitur quia Doctor insignis in monasterio quidem constituit bonæ conuersationis initium, sed post ad sublimioris vitæ in sancta religione prouocat institutũ; vt illic honestè viuere, moresque componere, velut in conualle primæ conuersationis incipiat: deinde jam spiritalibus exercitiis roboratus, tamquam à lacte ad solidum cibum transiens, verticem perfectionis ascendat. Ad hoc animal in materno ventre cõcipitur, vt egrediatur. Et certè necesse est, vt mater abortiat, nisi fœtus ad sui plenitudinem conualescat. Nos autem volumus vt semper vterus tumeat, & quod semel conceptum est, non erumpat. Sinistræ indolis puer est, cui iam grandiusculo, nec ex gingiuis dentes prodeunt, nec ad gradiendum genua conualescunt. Porrò autem, cùm ipsa cœnobitarum Regula perfectionem se non habere perhibeat, sed volentem perfici ad eremi instituta patenter transmittat; cur nos ad perfectionis arcem, & ipsi

Marginalia: S. Ben. Reg. c. 61. — S. Ben. cœnobitas tantum instituit. — S. Ben. Reg. c. 1. — Ibid. c. 61. — S. Ben. Reg. c. 1. — S. Ben. eremitas laudat. — Qua ratione cœnobita ad eremiticam vitam se debeat cõparare. — Gen. 19. — Gen. 29. — S. Benedict. ad eremum dirigit cœnobitas. — S. Ben. Reg. c. vlt. Perfectior est vita eremitarum, quàm cœnobitarum. — Cœnobitarum Regula non habet perfectionem.

conscendere floccipendimus: & quidem, ne ad meliora proficient, semper aliis inuidemus? Respiciens Iesum ambulantem Ioannes, clamat: *Ecce Agnus Dei.* Ad hæc protinus Euangelista subjungit: *Et audierunt duo discipuli loquentem, & sequuti sunt Iesum.* Quid, rogo, querelæ potuisset habere Ioannes, dum ipse sibi Iesum manifestè præferret, & illi sequerentur vtique potiorem? Si ergo ipsa, quæ præest, Regula ad se confluentes ad eremum destinat, qua temeritate, qua fronte is qui sub Regula est constitutus, obsistat? Iam luce clarius patet, quia qui quærentibus eremum vetat, ipsam procul dubiò Regulam rebellis oblocutor impugnat: Et dum regulæ verbis adimit auctoritatem, ipsum sanctæ Regulæ condemnat auctorem. Vera mater filium tradit, vt viuat; falsa petit, vt publicus eum ensis diuidat. Octogenarius Berzellai, vt † Channaa filij vtilitatibus consulat, eius sustentaculo senectutis incuruæ grauetudine fulcire non curat, dummodo ille Regi Dauid familiariter hæreat, ipse destituti prolis auxilio non recusat. Hilarionem dimittat Antonius, vt solus ad altiora conscendat. Nos autem diligimus Monachos, sicut asinos, vel certè sicut seruos. Amant enim homines hæc animalia, non illis, sed sibi: vt ea videlicet aut in suam transferant carnem, vel vt eorum fruantur auxiliis ad laborem. Amant hæc homines, vt ipsi bene sint; illa verò, aut non sint, aut malè sint. Nos etiam, vt potiamur dumtaxat obedientia Monachorum, salutis eorum omninò paruipendimus incrementum. Hoc præterea nouimus, quia B. Benedictus eremi cultor extitit, & hoc certè non optauit esse quod fuit: sed quoniam, sicut ipse testatur, vnusquisque proprium donum habet ex Deo, alius sic, alius quidem sic; nec omnes capiunt verbum hoc: dispensatiuè constituit prius monasterialis vitæ planitiem, vt illic disciplinæ flagellis attriti, & exercitiis roborati, iam facilius eremi conscendamus ad arcem. Hoc itaque Benedictus, quod & beatus fecerat Paulus. Agamus siquidem erat Apostolus, homines tamen ad conjugium prouocabat: *Vnusquisque*, inquiens, *vxorem accipiat, & vnaquæque virum suum habeat; vir vxori debitū reddat, & vxor viro.* Paulò pòst tamen dicit: *Volo omnes homines esse sicut meipsum.* Aliud verò volebat Apostolus, & aliud præcipiebat. Volebat nos, sicut ipse erat, cælibes esse, propter excellens videlicet vernantis pudicitiæ meritum: sed volebat inire conjugium, quia fragilitatis nostræ periculum timebat. Volendo me esse sicut se prouocat, vt ascendam: offerendo copulam nuptialem, retinet sustentando, ne corruam. Ad illud gliscit vltroneus, hoc concedit inuitus. Mauult enim me esse quod est, quàm esse quod non est. Elegit tamen me vtrumque sibi manere vicinum, quàm procul abesse prorsus extraneum. Sicut ego S. Paulus magis optat agamiam, quàm monogamiam, vel digamiam; ne tamen quique fragiles labantur in pellices, concedit vxores: ita nimirum B. Benedictus, quamquā propensius velit nos esse quod erat, hoc est, eremi sectatores: tolerabilius tamen ducit nos infirmos, ac debiles in monasterij portu vel ignobiliter viuere, quàm in tempestuosa naufragi mundi voragine deperire. Fratres itaque in monasterio immobiliter permanentes tolerandi sunt: ad eremum verò feruido spiritu transmigrantes plausibus, ac præconiis efferendi. Illi siquidem sub diuinæ protectionis clypeo delitescunt: isti verò in campum certaminis prodeuntes victoriæ titulis decorantur. Illi defendunt sua, isti referunt spolia. Illi Deo protegente, sunt insuperabiles, isti quotidie satagunt hostium suorum

Ioan. 1.

3. Reg 3.

† Chanaan

3. Reg. 19.

S. Benedict. fuit Eremita.

In Reg. 40.

1. Cor. 7.

Ibid. v. 2.

Ibid. v. 7.

Cœnobiticæ & eremiticæ vitæ comparatio ex S. Benedicti sententia.

A calcare ceruices. Illi contra mœnia constituti obsidentes, ne ingrediantur obsistunt: isti minaces hostium cuneos procul de suis finibus terga cedentes expellunt. Et quid plura dicam? Illi scilicet à sæculo sunt remoti: isti Deo iam confabulantur intima illi charitate conjuncti. Illi altare æreum custodiunt: isti iam ingrediuntur Sancta Sanctorum. Vt autem in calce huius Epistolæ iam subnectamus epilogum, quia de noto monasterio suscepisse Monachos accusamur: luce clarius constat, quia S. Benedictum in hoc nihil prorsus offendimus. Sicut enim nobis in eremo videlicet constitutis, nihil, vt exequeremur, iniunxit: ita, vt caueremus, nihil omninò prohibuit. Sicut autem superius satis B superque docuimus, vt ex monasterio frater ad eremum transeat, Doctor insignis non modò non abnuit, verum etiam suggerit, prouocat, & impellit, atque vt euidenter ostenderet, hoc apud se quantam desiderij vim haberet, hoc regulæ suæ principium indidit, hoc descriptum fine concludit, ab hac scilicet sanctus ille liber incipitur, in hac per auxesim materia terminatur: vt ipsum quodammodo per omnem sui textum præcipere videatur. Porrò autem, cùm incipientium ista sit Regula, quatenus, vt auditor reddatur intentus, commendent quæ scribenda sunt: iste non solùm in ipso Regulæ incipientis exordio, sed & in fine quoq; totum opus suum leuigando, & annullando depretiat, vt cœnobitarum ordinem eremiticæ vitæ supparem statuat. Vt ergo fratres ad eremum de C monasteriali vita conscendant, & nos hortari, & nos debemus cum charitate suscipere, vt non velut hostes à Beato viro schismatica, quod absit, auersione discedere: sed, vt reuera discipuli, videamur & illi inuicem vnanimiter consentire.

---

## EPISTOLA XIII.

### Ad M. Abbatem Constantinopolitani Cœnobij S. Mariæ.

*ARGVMENTVM.*

D Monachos Latinos, qui in Monasterio S. Mariæ Constantinopolitani versabantur, hac Epistola magnoperè commendat, quod in illis regionibus rectum Fidei, & vitæ tramitem tenerent. De quæstione verò, de qua ab illis interrogatus fuerat, ait se illorum nuntio, qui has litteras laturus esset, abundè satisfecisse.

*Domno M. venerabili Abbati monasterij S. Mariæ in Constantinopoli, & reliquis fratribus, Petrus peccator Monachus in Domino salutem.*

E GAVDEMVS, dilectissimi fratres, quia dum inter exteras gentes, & in peregrinæ linguæ regione consistitis, à Catholica tamen Fide, & piis operibus, sicut fama vulgante comperimus, non exulatis. Ciues itaque Sanctorum, & domestici Dei à domo propria non receditis, dum intra sanctæ Ecclesiæ gremium constituti, per rectæ conuersationis lineam peregrè festinatis. In quacumque nimirum regione terrarum, æqualiter patet aula cælorum. Et vbi rectæ Fidei, & sanctæ conuersationis idem est meritum, nil præiudicat diuersitas aliqua,

varietasque linguarum. Vbicumque scilicet Dei seruus inhabitet, oportet eum sæculares à se, atque carnales actus abscindere, & mortificatum ab hoc sæculo per rectum sancti operis tramitem indefessis semper gradibus ambulare. Hinc est, quod Adonibezech Regi manuum summitas, pedumque præsciditur, vt per hoc abscindendos à nobis sæcularis vitæ gressus, & actus liquido designetur. Adonibezech quippe interpretatur Dominus fulminis: per quem videlicet, quid aliud, quàm diabolus intelligitur? Ille quippe Dominus fulminis, idem auctor impetus est, & furoris; sicut è contrario, Dominus noster per Prophetam dicitur, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. Hic itaque Adonibezech, sicut Scriptura testatur, ait: *Septuaginta reges amputatis summitatibus manuum, & pedum, colligebant reliquias ciborum sub mēsa mea, sicut feci aliis, ita reddidit mihi Dominus.* Quid itaque per septuaginta Reges, nisi septuaginta linguarum intelligimus nationes? quibus nimirum malignus spiritus manuum pedumque summitates abscidebat, quoniam omnis gens nec bona qualibet operari, nec per iustitiæ tramitem incedere permittebat. Sed huic Adonibezech, humani videlicet generis inimico, manuum, simul ac pedum summitates Redemptor noster abscidit, cùm eius ab electis suis nefarios actus, gressusque compescuit. Vos ergo, dilectissimi nolite permittere vobis hunc præsidere tyrannum, quem mucrone diuinæ sententiæ non ambigitis detruncatum. Vim itaque superni desiderij mente concipite, ad cælestis regni gloriam succensis visceribus æstuate, carnalis illecebræ solerter incentiua reprimite, ad Deum semper per singularis vitæ semitam, & sanctorum Patrum vestigia properate: quatenus dum iustitiæ tenere contenditis tramitem, ad ipsum iustitiæ, & totius sanctitatis perueniatis auctorem. Omnipotens Deus, dilectissimi fratres, de manibus vos antiqui hostis eripiat, de peregrinis ciues efficiat: & supernæ Hierusalem mœnibus, vbi non linguarum, non voluntatum est vlla diuersitas, introducat. De quæstione autem, super qua nos consulere decreuistis, fratrem hunc Petrum, vestrum scilicet nuntium, solerter inquirite: & quidquid vobis viua voce protulerit, obseruate.

*Indic. 1.* *Adonibezech etymō & allegoria.* *Isai. 9.* *Indic. 1.*

---

## EPISTOLA XIV.

### Ad Mainardum Abbatem, habetur tom. 3. estque opusc. 29.

## EPISTOLA XV.

### Ad P. Abbatem Cœnobij Classensis S. Apollinaris.

*ARGVMENTVM.*

Classensem Abbatem, qui Monachum à Monasterio transfugam detinebat, multis excommunicationum vinculis obstrictum, obtestatur, vt illum apud se permanere non patiatur: quod si ad suum Monasterium reuerti velit, mitem se, & clementem erga illum futurum pollicetur.

*Domno P. venerabili Abbati, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.*

Mirer sanctam prudentiam tuam, venerabilis frater, quia cùm tota terra repleta sit Monachis; tu [illegible] eum aduersum me Monachum foues, toties me apud te expostulante, requisitum, tot Apostolicæ Sedis, Romanorumque Pontificum excommunicationum jaculis sauciatum. Enimuero primus humani generis parens, cùm sibi comedere de cunctis, præter vnam paradisi, liceret arboribus: cæterarum quidem arborum poma contempsit, illam verò solam, quæ sibi prohibita fuerat ex qua vesceretur elegit. Ita tu, cùm eos fortè, quos licet suscipere, non admittas: illum, qui tibi tam terribiliter prohibetur, adciscere non formidas: atque, vt tu dumtaxat eum sub tuo jure possideas, si perit anima, pro qua Christus mortuus est, omninò non curas. Apud Salomonem nempe meretrix, quæ alienum subduxerat fœtum, malebat eum regio mucrone secari, quàm maternis vberibus reddi: parui pendebat siquidem perniciem morientis, dummodo vocabulum ipsa non amitteret matris. Tu etiam ad hujus exemplum, cur lactas, quem non genuisti? vel more perdicis, cur foues quem non peperisti? Hoc est enim naturale perdicis, vt aliena furtim oua surripiat, eaque tanquam propria eo vsque confoueat, donec fœtus erumpat: sed cùm pulli vocem matris audiunt, eam naturæ docentis indicio recognoscunt; & falsa matre contempta, protinus ad veram genitricem reuertuntur. Vnde & Hieremias ait: *Perdix fouit, quæ non peperit: fecit diuitias, & non in iudicio: in dimidio dierum suorum relinquet eas, & in nouissimo suo erit insipiens.* Nempe saluo eo, vt de his, qui alienos furantur alumnos, hoc possit intelligi; videtur tamen de totius auctore nequitiæ principaliter dici. Diabolus enim tamquam doctor in cathedra pestilentiæ, super homines sibi magisterium vsurpauit, quos ipse non condidit: & errorem nos docendo quasi fouit, quos creando non peperit. Fecit itaque diuitias, & non in iudicio: quia dum rebus alieni iuris ditescere voluit, æquitatis iudicium temerauit. Sed in dimidio dierum suorum relinquet eos, diabolus enim quasi adhuc viuit, dum eum vltimi iudicij gladius necdum transfodit. Nondum itaque mortuus suas diuitias iam relinquit, quoniam ad Creatorem suum genus humanum ex maxima parte iam rediit. In nouissimo autem suo erit insipiens, quem, sicut Apostolus ait: *Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui.* Et Propheta: *Spiritu,* inquit, *labiorum suorum interficiet impium.* Homo igitur magistrum deserit abusiuum, & redit ad proprium: cùm nouum damnat errorem, & ad suæ reuertitur conditionis originem. Vnde illic aptè subjungitur: *Solium gloriæ altitudinis à principio, locus sanctificationis nostræ: expectatio Israël.* Deus itaque, qui est principium gloriæ, ipse est expectatio Israël; quoniam à quo genus humanum prodiit, per conditionis reuertitur sacramentum. Qui ergo sedebat in solio gloriæ altitudinis à principio, & hominem edocebat, ipse est expectatio Israël, vt in loco sanctificationis nostræ, id est, in sancta Ecclesia, eumdem hominem iterum doceat. Vnde per Psalmistam dicitur: *Reminiscentur, & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ, & adorabunt in conspectu eius omnes patriæ gentium.* Quisquis ergo alienum tollit violata fide discipulum, Antichristi proculdubio imitatur exemplum. Et sicut ille, quod alienum est, more

*Gen. 2. & 3.* *3. Reg. 3.* *Perdicis natura.* *Hier. 17.* *Diabolus est perdici similis.* *2. Thess. 2.* *Esai. 11.* *Hier. 17.* *Psal. 21.*

perdicis amittit; sic iste, quod vsurpatum est, æquitati interueniente iudicio, non tenebit.

Recordare, venerabilis Pater, quia te præsente, frater iste & prius ante sanctum altare Ecclesiæ, & postmodum ante Crucem cellulæ, sub excommunicationis se deuotauit elogium, si nostri Prioratus obedientiam ex industria vlterius violaret. Caue ergo, ne tam sanctum, tam venerabile Monasterium is, qui tot excommunicationum vinculis inuolutus est, polluat: & per tam religiosum, sanctumque conuentum lethalis lepræ se prurigo diffundat. Sicut Israëliticæ plebi diuina vox ait: *Anathema in medio tui est, Israël, non poteris stare contra hostes tuos, donec deleatur ex te, qui hoc contaminatus est scelere.* Ego autem, qui lapsi fratris mortem sitire non debeo, eius calamitati compatiens commotis visceribus ingemisco: & non modò sibi venialiter indulgere, sed si resipiscat, paratus sum pro salute illius etiam animam ponere. Pro charitate igitur vestra, sanctorumque fratrum vestrorum, quorum ego seruus sum, cum vestris ad me tantummodò litteris veniat, & me circa se mansuetum fore, mitem, atque beneuolum non diffidat: alioquin Romana Synodo iam propinquante. † Si, Sed nolo minas inferre, sufficiat tantummodo, ne mihi præiudicium fiat, interim cum humilitate deposcere.

Ios. 7. Admirabilis charitatis affectus B. Dam. in suos.

## EPISTOLA XVI.

Ad Adam Monachum, habetur tom. 3. estque opusc. 59.

## EPISTOLA XVII.

Ad Ariprandum Monachum, habetur tom. 3. estque opusc. 45.

## EPISTOLA XVIII.

Ad eumdem Ariprandum Monachum, habetur tom. 3. estque opuscul. 46.

## EPISTOLA XIX.

Ad Rodulphum, & Ariprandum Monachos.

### ARGVMENTVM.

Ægritudinum suarum, quibus per plurimos dies malè vexatus fuerat, seriem exponens, nihil iracundè, nihil impatienter dicit, sed quasi alter Paulus in infirmitatibus suis gloriatur, vbique benedicens, & laudans Deum, & gratias agens Altissimo: ita vt insigne tolerantiæ, & fortitudinis exemplum præbeat.

A *Charissimis fratribus Rodulpho, & Ariprando, Petrus peccator Monachus intimæ dilectionis affectum.*

VNANIMIS amicitiæ proprium est, vt cum fratre frater & prospera communicet, & aduersa, quatenus fideliter animus sicut referenti in aduersitate compatitur, ita nihilominus & in prosperis vnanimiter collætetur. Ego verò cumulatus vtroque, beatam vobis refero meæ calamitatis historiam, vt & superno verbere me patiamini vehementer attritum, & per eiusdem Dei nostri potentiam congaudeatis etiam clementer ereptum. *Castigans enim, castigauit me Dominus, & morti non* B *tradidit me.* Oraueram planè quàm sæpe, vt in me cœlestis disciplinæ vigor irrueret, & petulantem mei corporis insolentiam non leui languoris ægritudine castigaret. In quo me diuina clementia non despexit, sed vltra spem precibus annuens, non sine fœnore mea vota compleuit. Dedit enim mihi Pentecosten lugubrem, non Paschalem: &, vt ita dixerim, contulit mihi Iubileum, non sacerdotalium tubarum clangoribus intonantem; sed suspiriis potius, ac gemitibus lacrymabiliter obrepentem Dominico nimirum die febricitans, in lectulum decidi: septemque transactis hebdomadibus, æquè Dominico die, qui nimirum quinquagesimus erat, Deo me resuscitante, surrexi: verumtamen lege dietæ, vt asserebant medici, per incuriam C violata, vix tres, siue quatuor dies sub coloratæ sanitatis lenocinio mihi malè blandiri sunt: & ecce in recidiuam corruens, per viginti postmodum dies eiusdem valetudinis laborare molestia non cessaui. Sic itaque post Iubileum non quietis, sed turbinis impleta est quodammodo septuagesima captiuitatis. Porrò autem, dum me tantæ passionis ardor exureret, dum mixtum flegmati sanguinem spuerem, dum tot certè imminentis obitus signa prætenderem, vt medici quoque circumstantes propemodum desperarent, hoc mihi dedit omnipotens Deus, vt in nullius querelæ murmur excederem, sed cuncta libenter, & ex animo tolerarem.

Psal. 117.

Leuit. 25.

B. Pet. Damiani admirabilis & imitatione digna in morbo patientia, & indifferentia.

D Gratias, inquam, ago tibi, misericors Deus, quia cùm dignatus fueris sub peccatorum meorum ruderibus ad supplicium rapi, dignatus es me paternæ seueritatis igne decoquere, & animæ meæ rubiginem tanquam mallei cudentis impactione purgare. Quamobrem non mea voluntas fiat, Domine, quæ praua semper est, & iniusta; tua potius, quæ cæli virtutibus, & hominibus est humiliter adoranda. Vre, seca, concide, omnesque vulnerum meorum sinus, ac latebras perscrutare; nihilque prorsus in me lateat putridum, quod curationis tuæ prætervolet ferramentum. Nec tamen, dum hos disciplinæ cœlestis ictus æquanimiter fero, meæ patientiæ, quod absit, adscribo. Tu nimirum, E Domine, tu sic flagella tua, dum cædis, attemperas; vt dum ad summum doloris, & angustiæ perferor, ita vt spasmum patiens, penè mox expirare compellar, illico sentiam pondus intimi doloris imminui, & cædentis manum dispensatiua quadam lenitate suspendi; vt tamquam quadrifidam quis scuticam in verbere teneat, & interim pietate ductus, vnum ex his lorum à cæde compescat. Non ego itaque, sed tu clementissime, huius patientiæ auctor es, qui sub tanto moderamine motus tui flagella disponis. Licet enim elegiacum quid & lugubre nimietate languoris aliquando depressus, effutire compellar, ardeo, morior, intercidor; hoc simplex corporis gemitus, non querulæ mentis est

murmur. Vnũ præterea te rogo, piissime, vt modò vitæ meæ terminũ ponas, nec me vlterius viuere in consuetæ ignauiæ tempore permittas. Quod si placet incomprehensibili tuæ maiestatis arbitrio, me in huius carnis ergastulo diutius protrahi, da mihi, quæso, potiorem amoris tui vim, vel vberiorem compunctionis gratiam, aut certè cuiuslibet virtutis augmentum, quod hactenus non habuerim: alioquin numquam clementiæ tuæ placeat vt euadam, nisi quantulacumque mihi virtutis gratia, quam necdum sum consecutus, accrescat.

Dum hæc, & his similia frequentius itero, funereæ mihi parantur exequiæ, sacrati olei delibutione perungor: in cineris, ac cilicij strato, tamquam illic emoriturus, exponor. Sicut enim fracta videlicet oui testa, & rotãte cultello, vitellus egreditur: sic anima mea carnis vulsa visceribus, exitium minabatur. Interea frater quidã, Leo nomine, erat in eremo, grandæuus quidem ætate, sed venerabilior districtæ conuersationis studio, & simplici animi puritate. Huic itaque per visum vir splendidus, ac præclarus apparuit, eumque quid ageret, inquisiuit. Cui se frater ille dormire quidem, sed tristem nimis esse de eminẽti Prioris sui morte perhibuit. Et ille: *Dic*, inquit, *Petro Damiani, de quo loqueris, nullã in medicis spem ponat: centum tantummodo pauperes pascat, & protinus se conualescere de languore, quẽ patitur, non diffidat.* Cui cùm ille de meliori vtique vita sollicitus, diceret: Habebit ille Domine, paradisum? Respondit: In paradiso quidẽ quantocyus est; sed dic illi, quia mox vt pauperibus alimenta contulerit, resumpta protinus incolumitate, gaudebit. Euigilans itaque continuò frater ad Ecclesiam pergit; quam dum ingredi, conticinio noctis abnuente, non potuit; visione tamen attonitus, ad cellulam non rediuit. Quid plura? Visionem frater fratribus retulit, eleemosynam indigentibus, ardenti desiderio fraterna charitas ministrauit: quibus etiam ex abundanti nummos adhibuit. & sic ego die altero, valetudine recedente conualui. Reparatio itaque sanitatis fidem præbuit visioni. Sed cum pisces omnino deessent, & languescente stomacho, capere alimenta non possem, cœperunt fratres importunis precibus vehementer insistere, vt saltem triduo esum carnium reparationi tabescentis, & effœti corporis indulgerem. Quorum vtique si precibus acquiescerem, quodcumque illis pœnitentiæ vellem pondus iniungerem; pollicebantur vltronea se deuotione perferre. Quibus ego, quod olim Pharulphus Vrbis veteris Comes qui centũ millia mansos habere dicebatur, egerat, dedi ridiculæ delusionis exemplum. Enimuerò, sicut mihi relatum est, dum ad mẽsam Comes ille discumberet, quidam illi Monachus assidebat, quem rogare cœpit; vt quia pisces deerant, dictante necessitate, carnibus vesceretur. Primò quidem ille negare, deinde sensim, paulatimq; mollescere, postremò cœpit animum, hortatibus delectabiliter impellentibus, inclinare. Verrinus interea callus apponitur, & hoc non esse carnem, ac per hoc irreprehensibiliter comedi posse, vecors Monachus fallaciter adhortantium lenocinio suadetur. Fit itaque de illo, quod de stulto viro, atque à meretrice decepto, per Salomonem dicitur: *Irretiuit*, inquit, *eum multis sermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum; statim eam sequitur, quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciuiens, & ignorans, & nescit quod ad vincula stultus trahatur, donec trãsfigat sagitta iecur eius; velut si auis festinet ad laqueũ, & nescit quia de periculo illius agitur.* Hoc itaq; modo captiosis, atque blandiloquis persuasionibus frater ille pellectus impingitur, & velut auis mollis viscarij compedibus irretitur. Verecunda denique prius ora rubore suffundens, ac intuentiũ se per circuitum oculos expauescẽs, summotenus primò ligurire cœpit: deinde semel edendi libertate concepta, prurientis gulæ fræna laxauit. Cumq; iam satiatus existeret, & carnalis illecebræ vota complesset; ecce permaximum lucium dapifer attulit, & in se conuescentium oculos & ora conuertit. Cumque hunc & Monachus miraretur, & oculos in eum inhianti curiositatis auiditate defigeret, ait Comes: Quia carnes tamquam laicus comedisti, piscem tamquam Monachus cur attendis? Planè si hoc tibi licuerit, versiculum illum congruè decãtabis: *Meus est Galaath, & meus est Manasses.* Porro autem si carnibus abstinuisses, piscis iste tibi de industria seruabatur: sed quia carnibus appetitum carnis impleuisti, fauces tuas piscis hic post alimenta carnalis ingluuiei non transibit. Huius itaque non immeritò confusionis ignominia dignus extitit, qui robur ingenui rigoris degeneri malè blandientium suadela molliuit: digneq; pertulit manifesti pudoris opprobriũ, dum illicem, & occultius titillantem carnis non cohibuit appetitum. Sic, inquam, sic fortè mihi faciet Dominus, fratres mei, vt cùm obtinueritis edendis me carnibus acquiescere, dignetur mihi benedictionem piscium exhibere, & hoc modo pœniteat me per impatientiam gulæ violasse propositũ, dum mihi videam ex Dei munere piscium exuberasse prouentum. Dictum, factumque est. Nam tertio die postquam hæc dicta sunt, & à Guidone Corneliensium Comite, & ex Fauentina Vrbe tot mihi delati sunt pisces, vt eorum mihi per plurimos dies edulium non deesset. Sic itaque per Pharulphi Monachum deludentis exemplum, deterioris euasi confusionis opprobrium. Tolerabilius quippe est ab hominibus despici, quàm coram diuinitatis maiestate confundi.

Hæc vobis, dilectissimi, tamquam complicibus, & amicis, amicus exposui: meæque visitationis seriem, velut vterinis fratribus, vnanimi familiaritate digessi. Omnipotens Deus sanctis precibus vestris in anima quidem me reddat incolumem, corpori autem meo dignam meæ prauitatis inferat vltionem: quatenus clementissimum Iudicem, quem hic sensero per vbera duriora commotum, illic merear inuenire tranquillum. Hunc filium nostrum, dilectissimi, in vestra post Deum fiducia dirigo. Nam quidquid profecerit de causa, pro qua mittitur, vobis dumtaxat specialiter adscribetur.

Diuinitus B. vir valetudinem recuperat.

Antequam S.R.E. Cardin. esset, Prioratus officio fungebatur.

Eleemosynæ virtus. Monachorum beneuolentia in S. Doctorem, eiusq; etiã ægroti, à carnibus abstinentia. Pharulphus Vrbis veteris Comes. Sæcularium familiaritas Monachis perniciosa.

Prou. 7.

Sæculares, Monachos inobseruantes irrident.

Psal. 59.

Guido Comes Fori Corneliensis.

## EPISTOLA XX.

### Ad B. Monachum.

### ARGVMENTVM.

Hortatur Monachum quemdam, ne alterius culpas purgandas suscipiat: si susceperit, subita, plenaque expiet pœnitentia. Ob idque adducit exemplum Monachi, qui cùm fuisset negligentior in amici noxis abluendis, pœnas purgatorij subiit.

*Domno B. fratri charissimo, Petrus peccator Monachus salutem, & fraternæ charitatis affectum,*

QVOD præsens sæpius inculcaui, nunc absens scribo: & ne fluctuantis materia more decurrat, funiculum scriptionis innecto; videlicet vt implere valentis pœnitentiam nullatenus inordinata charitate suscipias: quod si susceperis, instantissima, prout vires suppetunt, agilitate persoluas. Porrò cùm canonica vetet auctoritas, vt pœnitenti sacerdos vnius diei ieiunium non relaxet, nisi ad præsens digni pretij taxatione per eleēmosynam compenset: qua conscientia tam metuendæ alienæ cautioni obligamur, qui quàm sit propinqua vitæ nostræ meta, non nouimus? Dominus planè Martinus, qui in Camaldulensi eremo commoratur, vir videlicet diuersis virtutibus adornatus, & præcipuè iugibus lacrymarum fluentis irriguus, mihi retulit quod narro: Monachus erat, inquit, in maritimi territorij cœnobio, quod dicitur ad Pinum, multis peccatorum nexibus inuolutus, cui cum iuxta quantitatem lapsuum, austerior, ac longa nimirum pœnitentia fuisset indicta; ille fratri cuidam, cui complex in amicitia familiarius adhærebat, ad cōportandum pœnitentiæ pondus auxilium petiit. Quod frater ille deuotè suscipiens, condictam pœnitentiæ partem tulit, atque persoluendo huius debiti canone securum manere præcepit. Sed dum ille partito leuigatus onere, à districtioris vitæ censura remittitur; iste ad solutionem debiti prolixioris sibi vitæ spatium pollicetur, aliquanto post in ægritudinem decidit, atque subito mortem, quam procul esse sperabat, incurrit. Fuerat autem ille frater, quantum ad se, irreprehensibilis vitæ, & opinionis inter fratres honestæ; non multis verò postmodum diebus pœnitenti Monacho in somnis apparuit, quem ille protinus inquisiuit: Quid erga te, frater, agitur? quomodo tibi est? Malè, inquit, & durè: sed propter te. Nam liber à propriis, quia tuis me vinculis innodaui; & alienæ cautioni obnoxius non reddidi, nec persolui flagellis atteror, & amara satis animaduersione coarctor: vnde, quæso, te, & qua valeo supplicatione, deposco, vt vigiles pro te, ac liberes me: vade itaque, & sanctum huius loci precare conuentum, vt debita meæ sponsionis à me neglecta persoluant: sicque me, quæ præstò sunt, suppliciis eruant. Expergefactus ille, fratribus, quod viderat, retulit: quod audierat, intimauit; preces exposuit, efficaciter impetrauit. Porrò autem, cùm iam fratres præfixam illius pœnitentiæ quantitatem diuersis argumentorum specialium exercitiis expleuissent: præfato Monacho frater ille per visum rursus apparuit, eique festiuitatem sereni satis, & alacris vultus ostendit. Interrogatus iterum quid haberet; respondit, se per orationes fratrum, non modò pœnalibus incommodis erutum sed etiam ad electorum sortem mirabili dexteræ Excelsi immutatione nuper translatum. Benedicta diuinæ clementiæ dispensatio, quæ per mortuos etiam instruit viuos: & dum alios verberat, alios qualiter à verberibus eripiantur, instruit. Audisti, frater, historiam; esto prouidus ad cautelam.

*Martinus eremita Camaldulēsis.*

*Quidā pro alienis peccatis in purgatorio pœnas promissas patitur.*

*Qua ratione liberatus sit.*

## EPISTOLA XXI.

### Ad Damianum Monachum, ex sorore nepotem, habetur tom. 3. estque opuscul. 47.

## EPISTOLA XXII.

### Ad eumdem Damianum nepotem.

*ARGVMENTVM.*

Eumdem Damianum de feruore licet nimio laudat: melius enim esse ait, in spiritualis militiæ tyronibus discretionis metas excedere, quàm frigiditate tepescere: monet tamen, quotiescumque maiores iusserint, illum discretionis fræno cohibeat. Coarguit deinde, quod ex eremo ad Monasterium transierit, præcipitque vt ad eremum redeat, vbi se cum Christo crucifigere mundo studeat. Hinc sumpta occasione, quid per Crucis figuram spiritualiter designetur, ostendit.

*Damiano nepoti, Petrus peccator Monachus paternæ dilectionis affectum.*

SI Deus, qui populum suum ex ergastulo Pharaonis eduxit, eius in deserto dux esse desisteret; Israël ad terram repromissionis attingere nullatenus potuisset. Egebat enim, vt haberet itineris ducē, quem habuerat egressionis auctorem: vnde & Abrahæ dixerat: *Veni in terram, quam monstrauero tibi.* Quod enim non ait, vade: sed potius, *veni*, futuri se comitem pollicetur itineris. Quod verò subiungit, *in terrā, quam monstrauero tibi*, patenter ostendit, quia quem prouocabat, vt de terra natiuitatis exiret, vsque ad metam consummatæ perfectionis ductor existeret. Tibi quoq; non absimile quid cœpisse contingere valde gauisus sum, dum nonnulla nouitij tui feruoris insignia veracis admodum viri fratris Hubaldi relatione, cognoui. Ait enim inter cætera, quia dum tanta brumalis algoris inclementia tunc in illis Alpibus inhorrescere, vt congesta niuium moles quarumlibet tegetum, vel domorum culmina superaret, tu, proiectis vestibus, nudum te in illa niualium ruderum profunda latenter immergeres, ibique te quidam fratrum penè seminecem reperisset. Cui dum te seuerius, vt dignum erat, argueret; diceris respondisse: Caro me conatur occidere, sed eam ego potius occidā: & postmodum non quidem sub diuo, sed sub quo nescio, repertus es ædificio, in niue similiter prouolutus. In quo nimirum facto, licet regularis non sit dissimianda correptio, malo tamen, vt modum discretionis in aliquo nimius feruor excedat, quàm degeneres animos desidis ignauiæ torpor astringat. Facilius est enim refluo vasi, quod superexuberat, demere, quàm quod in eo vacat, implere. Laboriosius est trunco ramos, qui non habentur, inserere, quàm arbori superfluos amputare. Equus etiam maioris est pretij qui præ cursus impatientia cohibentia lora requirit, quàm qui fodiēda calcaribus latera per ignauiam ingentis corporis exponit. Ille siquidem dum pernix, ac volax præpetis gressus volumina glomerat, reducto paululum chamo, facilè cohibetur; iste verberatur, & tunditur, nec tamen equina concitus agilitate, deproperatur, sed se per genuini torporis ignauiam velut asinum repræsentat. Licet itaq; & hoc vitium sit, quod limitem discretionis excedis: melius est tamen te nimij feruoris argui, quàm fœdo desidiæ morbo notari. Non itaque

*Gen. 12.*

*Tyronis feruor in profligandis moribus libidinis.*

*In spiritualis militiæ tyrocinio laudabilius est excedere, quàm tepescere.*

volo, vt hæc in te laudabilis zeli flamma deferueat; seruato tamen, vt indiscretionis excessum, vbi necesse est, Priorum tuorum grauitas, ac disciplina compescat. Per hunc enim zelum qui in te viuere dictus est, intellexi, quod spiritus ille, qui te, vt de domo cum Abraham exires, admonuit, non recessit, sed dux itineris factus, te præcedere non cessauit.

*Gen. 12.*

Illud tamen molestè tuli, quia te pro discendis Ecclesiasticæ cantilenæ modulis B. Bartholomæi Monasterium ingressum esse cognoui. Porro cum hoc audiui, ita mihi quodammodo visum est, quod è caulis ouium tener agniculus exiliuit, & cruentas lupi raptoris fauces incurrit. Nam & tunc, cum Frater Hubaldus hoc mihi de te, non quod scilicet optabam, nuntium retulit: aderat cum multa dulcedine recolendus, & religiosæ conuersationis honestate conspicuus, Petrus Abbas Monasterij, quod B. Benedicti titulo decoratum, in Salernitana floret vrbe cōstructum: qui mihi narrauit, quia vorax hominum lupus paruulum de familia Monasterij sui paruulum clandestinus impetiit, arpaxauit, & abiit. Post quem transfixa dolore mater inclamans, ait: Adiuro te, bestia, per B. Benedictum, cuius seruus est, ne filium meum *vlterius feras, sed eum sub celeritate dimittas.* Quo lupus audito, hunc quidē, quem ferebat, aperto protinus ore deposuit: in alium verò puerum repentinus insiluit, eumq; subito desecans, truncum cadaueris spreuit, præcisumque caput mordicus apprehensum in suas latebras concitus asportauit. Ego quoque, qui te inuisibilis lupi dente correptum timeo; in eiusdem S. P. N. Benedicti, cuius affectus es famulus, ereptione confido. Nam, quo pacto de eremo ad Monasterium descendisses, nisi te perniciosæ versutiæ suæ morsu callidus insidiator attraheret? Verumtamen hanc ego primam culpam nolo diurius insequi, quæ, sicut credo, non ex inconstantia tuæ leuitatis erupit, sed ex temeraria iubentium cautela processit; præsertim cum mihi præfatus Hubaldus dixerit, quoniam inuitus, atque coactus, vix tandem huic præcepto consenseris. Ad eremum ergo, charissime fili, sub omni celeritate reuertere: ne dum Monasterialis adolescentiam tuam latitudo delectat, eremi districtio per obliuionem desuetudinis quandoque, quod absit, & in odium veniat. Illic trophæum crucis tuæ immobiliter fige, illic te simul cum Christo suspende, vt in charitate, sicut dicit Apostolus, radicatus, & fundatus, possis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, altitudo, atque profundum. Quæ Crux est proculdubio Redemptoris. In hac enim cælestis figura victoriæ omnis religio Christiana depingitur, in hoc vitalis signi charactere tota virtutum spiritualium perfectio designatur. Nam cum in his tribus virtutibus, videlicet, Spe, Fide, & Charitate, omnis lex diuina consistat, atque ex his omnium virtutum multitudo procedat: in illa Crucis parte, quæ terræ defigitur, Fides, quæ religionis Christianæ fundamentum est, figuratur. Huic scilicet fundamento tota fabrica bonæ operationis innititur; & vt stare possit, omnis virtutum spiritualiū machina sustentatur. Vnde & Apostolus discipulis ait: Nam Fide statis. Per supremum verò cornu, quod cæteris eminet, Spes intelligitur, qua noster animus ad capessenda cælestia prouocatur. Illo verò ligno, quod in medio positum, binis vtrinque porrigitur brachiis, latitudo designatur geminæ Charitatis. Hoc eodem viuificæ Crucis signo quatuor principalium virtutum numerus indubitanter exprimitur: ex quibus vtrique tamquam seminibus omnium virtutum segetes germinantur, iustitia scilicet, fortitudo, prudentia, atque temperantia. Per supremum namque cornu, quod cælum spectat, iustitia figuratur: sicut ex ipsius Redemptoris sermone colligitur, qui cùm præmisisset: Quia *Spiritus sanctus arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio*; paulò post intulit: *De iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me.* Et vir sapiens ait: *Iustitia eleuat gentes*, nec dubium quin ad cælum. Inferior autem pars Crucis, quæ superiorem sustinet molem, fortitudinem signat, quæ videlicet grauia quælibet, & aduersa æquanimiter tolerat. Dextrum verò Crucis brachium prudentiam exprimit, qua videlicet iniecta maligni spiritus iacula, tāquam dextræ manus abiectione propellimus; eumque feru di spiritus telo perfossum, diuino muniri præsidio, fortiter prosternentes, victoriæ manubias reportamus. Per sinistrum quoque cornu temperantia non immeritò designatur. In sinistra scilicet manu minor virtus est, quàm in dextra. Per temperantiam ergo virtutis nostræ quodammodo robur attrahimus, dum temperanter, & modestè viuimus: dum sæpe rigorem censuramque iustitiæ quadam magistræ discretionis arte mollimus. Quid dicam, quod & lex veteris instrumenti in ipso suæ promulgationis initio mysterium iam redolebat Crucis: dum videlicet, sicut ista compingitur lignis; ita nihilominus & illa digito Dei geminis exarata noscatur in tabulis. Et quia denarius numerus per X. litteram, quæ signum Crucis repræsentat, exprimitur; lex autem per Decalogum data fuisse non dubitatur, perspicuum est; quod & lex illa, licet occultè, salutiferæ Crucis in se sacramenta continuit: quod postmodum coruscando per mundum Euangelicæ gratiæ claritas reuelauit. Vnde & per Zachariam dicitur: *In die illa erit, quod super frænum equi est, sanctum Domino vocabitur.* Frænum equi sanctum est Euangelium, quod vtique carnalis desiderij velut infrænis equi cohibet appetitum. Super hoc ergo frænum Crux est, quia quidquid per Euangelica mandata præcipitur, ad Crucem proculdubio, ipso Domino perhibente †: *Qui vult*, inquit, *venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, quotidie, & sequatur me.* Quæ nimirum Crux sanctum Domino iure vocatur, quia per eam mundus, qui adeo prophanatus fuerat, benedicitur. Sed qui prolixius alibi de sancta, ac pretiosa Cruce conscripsimus, ne fortassis eadem hîc contingat obtepere, ista dumtaxat in hoc epistolari compendio sub celeritate decursa, sufficere iudicamus.

Hoc vitæ tuæ signum, fili charissime, sicut in fronte depingis; ita nihilominus cordis tui liminibus imprime: quod vltor Angelus cernens, sine tua non tardet læsione transire. Hæc philacteria præ oculis tuis sine cessatione dependeant; hæc stigmata corpus tuum vndique, sicut Apostolus de se testatur, inurant: *Ego*, inquit, *stigmata Iesu in corpore meo porto.* Frange ieiuniis corpus, propriis voluntatibus abstine, alienæ te iussionis imperio promptissima deuotione substerne, procacis linguæ petulantias modesta silentij censura cohibeat, iocosi sermonis lenocinia non erumpant, illices carnalium passionum motus districtæ continentiæ rigor elidat: vt qui nunc Christo sponte commoreris, quanto grauior Crux eius in tua conuersatione conspicitur, tanto tibi plenior resurrectionis eius gloria cumuletur.

Marginalia: S. Petrus ex Abbate mox fuit Episcopus Anagninus. — Per S. Benedictum adiuratus lupus, puero Benedictino parcit. — *Ephes. 3.* In signo Crucis virtutes omnes exprimuntur. — *1. Cor. 1.* — *Ioan. 16.* — *Prou. 14.* — Lex Moysis in signo Crucis adumbrata. — *Zach. vlt.* — *Luc. 9.* † pert net, dirigitur, vel quid sim. add. — De S. Crucis laudibus fusius agit S. Doctor tom. 2. — *Exod. 12.* — *Galat. 6.*

## EPISTOLA XXIII.

### Ad Guilielmum Monachum.

*ARGVMENTVM.*

Monachum qui ex Monasterio ad eremum se venturum pollicitus, rem in dies differebat: prætereа, quod vini potui renuntiare, & aquam bibere non satis æquo animo poterat, tãquam nimis mollem leniter perstringit, & apposita aquæ prosopopœia, qua huius elementi tum dignitas, summaque in homines vtilitas, tum etiam plurima vini damna proponuntur, non abhorrendam eius esse potionem concludit. Denique difficultates omnes sese in via spiritus objicientes, iis, quæ præcipit Apostolus, armis superandas esse docet.

*Dilectissimo fratri Guilielmo, Petrus perpetuam charitatem in Christo.*

MIROR, dilectissime frater, cur ad Eremum, sicut promiseras, non venisti: immò quod mecum non per nuntium, sed per sponsionem propriæ fidei pepigeras, non implesti. Dic, rogo, quid te ab Eremi austeritate deterruit? Cur animum bellatoris Christi, terror degener occupauit? Numquid vini sapor muliebri blanditia rigidum militem, intra domus claustra retinuit: & iam galeatum, iam armis accinctum, iam magna spirantem, exire ad prælium non permisit? Sed heu! quis pudor mentem mollis viri huius inuadet, quis verecundiæ rubor eius ora perfundet; cùm viderit alios opimis onustos spoliis, victores de bello reuerti: & copiosis ditatos præmiis, post triumphum cum tanta gloria coronari? Quanti huic constabit modicum vinum, qui sibi tot votis optabit hausisse venenum? Audi quid sapiens Salomon dicat: *Cui væh? cuius patri væh? cui rixæ? cui foueæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? nonne his, qui morantur in vino, & student calicibus epotandis?* Nam si his, qui in vino morantur, væh, quæ nimirum lamentationis est vox, intentatur: aquam pro Dei amore bibentibus gaudium absque vlla dubietate promittitur. Vbi adhuc aptè subiungitur: *Non intuearis vinum, quando flauescit, cùm splenduerit in vitro color eius, ingreditur blandè, sed in nouissimo mordebit vt coluber, & sicut regulus venena diffundet.* Neque nos icciroo de prædicto liquore dicimus, vt creaturam Dei, quæ vtique bona est, obscurare tentemus; sed ideo vinum, carnes, coniugia, & multa his similia, Monachis postponenda perpendimus: vt abstinendo à creaturis, Creatori arctius placeamus. Sed qui aquam odis, ipsa te velut viuæ vocis inuectione conueniat: & ingratum te suis esse beneficiis, propriæ assertionis allegatione conuincat.

*Prou. 23.*

*Ibid. v. 3.*

Age, inquit, bone vir, cur me elato supercilio despicis? cur me execrando, stomachando, rugosa fronte fastidis? cur me tantopere à tua societate repellis? Si id de te mereor, non resisto, non torqueor, A siquidē iustè hanc contumeliam patior: responde mihi quid ego tibi vnquam mali feci, immò quid boni non contuli? Ego nimirum te per virtutem sancti Spiritus, qui me consecrauerat, de seruo diaboli, fieri feci filium Dei, Ego te de possessore gehennæ produxi regni cœlestis hæredem: de colono inferni, ciuem reddidi paradisi; de tenebrosa stipula ignis æterni, nouæ gratiæ lumen exhibui. (Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino) De vase iræ composui vas misericordiæ. Ego te vetusta dãnationis tunica exui, & noui hominis luce vestiui. Ego te vinculo antiquæ præuaricationis absolui, & per me regeneratum diuinæ adoptionis filiis aggregaui. Ipse mihi restis es, quia cum septem originalibus vitiis in meum B gremium descendisti, & mox purificatus, & nitidus, absque vlla prorsus peccati contagione prodiisti. Ego te sordidum, fœtidumq; reperiens, non dubitaui animam simul & corpus abluere: & tu me nunc dedignaris saltem labiis adhibere? Ego te diuinis facio interesse côuiuiis: & tu me ab humanis non erubescis projicere mensis? Esto, sic eat, cæteris rebus sua iura seruentur: mihi soli, vt mereor, proprij honoris priuilegiũ subtrahatur? videlicet, quia cæteris elementis sum iunior tempore, icciroo forsitan omnibus debeo esse inferior dignitate? Sed interroga obsecro, Moysen, perquire in mundi principio quod sibi elementum ad ha- C bitandum Spiritus sanctus elegerit: numquid terram? numquid aërem? numquid ignem? Planè, nisi mẽtior, illi correspōdebit: *Spiritus Dei ferebatur super aquas.* Et, vt iam de spiritualibus sileam, ego tibi corpus, & vestimenta, & cuncta, quibus vteris, abluo: ego tibi arua ad proferendas fruges irrigare non cesso: ego nauigiis iter præbeo, cũcta terræ animantia recreo: poma quoque, & olera, quibus vesceris, ad incrementa perduco. Taceo volucres, prætereo pisces, qui quotidie per mea regna nascuntur, & mei laris se vernulas confiteri nullatenus erubescunt. Ipsæ deniq; vites, quas me contẽpta, insana concupiscentia diligis, nisi meo adiutorio radicitus coalescerẽt, protinus arefactæ, D ignem potius pascerent, quàm inundantibus poculis bibulorũ ventres ingurgitarent. Sed cur ego in breuibus immoror? Quandoquidē & ipsa terræ moles vbi visibilia quæque nascuntur, adiuncto mihi consortio aëris, meis substentaculis velut suppositis quibusdā basibus, vt consistere possit, innititur, mea virtute fulcitur. Sed dum terram sustineo, nequaquā imis contenta, meæ ditioni etiam cæli culmen vsurpo. Sicut in Genesi legitur: *Diuisit quoq; Deus aquas, quæ erant sub firmamento, ab eis quæ erant super firmamentum.* Totam quippe terram cælestis ignis exureret, nisi noster mador incendij vires assiduè tẽperaret. At fortasse, quia liquidam cernis carere viribus, inualidā credis? Sed si vobis E mea fortitudo deesset, quis rogo, ad terendas fruges grauia molarũ saxa rotaret? Non est ergo virtus contemnenda liquoris, quæ tam facile mouet duritiam lapidis: &, vt non ignores mirandam naturæ meæ potentiam, ipse ignis, qui mihi etiam, iuxta dialecticorum dicta contrarius cernitur: ex me certè depromitur, & ex meis visceribus procreatur. Nam si crystallum, quod absque vlla quæstione obdurescit ex glacie, radio solis opponitur, nulli dubium, quin ex eo protinus ignis oriatur. Lapides quoq; qui ad faciendam calcem in camino decocti sunt, si post quamlibet lōgum tempus ego tetigero, fumigare, simul & ardere protinus videas: & qui eatenus erãt frigidi, post nostri attactus imperiũ, ad calorem pristinum sunt adducti. Quæro

*Aquæ meritum in homines.*

*Ephes. 5.*

*Gen. 1.*

*Aqua vtilis, ac necessaria est terræ, & animantibus.*

*Gen. 1.*

*Sol totam terram exureret, nisi aqua temperaret.*

Aquæ proprietates admirandæ.

Quæro abs te, si nosti, quid est quod in plerisque fluminibus, crescere, vel surgente luna, me videas in altum crescere, deficiéte verò eadem luna cessare? Quid est etiã, si didiceris, quod fontes in hieme, cum omnia penè algore rigescunt, me tepidã, & fumantem, æstiuo autem tempore frigidam reddunt? An fortasse Philosophorum vanitatibus credis, qui tunc apud Antipodas esse opinantur æstatem cum apud superos sol recedens faciat hiemen? Sed si diligenter attẽdis, hoc omnino falsum, & solidæ veritati reperitur esse contrarium. Hæc igitur apud te studiosè perquire, & cum ad liquidum enodare non poteris, profundissimam naturæ meæ vim impenetrabilem esse decerne. Sed, dum breuitatis studio maiestatis meæ iura succinctè transcurro, nolo te lateat, quia & in liberalium artium studiis non mediocrem primatum teneo. Quandoquidem ad discenda horarum spatia, ad comparandum solis orbẽ cum sphæra cæli, ad dimensionem zodiaci, cunctorumque signorum, ad discernendos planetarum circulos, ad dimẽsiones terrarum cum cæli partibus comparandas, dum Geometra, vel Astrologus componere satagunt horologium, ad nostrum recurrunt protinus elementum. Iam verò de musica cur aliquid referam, cum ipso suo nomine nostris se legibus subditam, ex nostro principio restetur exortam? Nam si musa Græco vocabulo dicitur aqua, profectò musica nostri nominis titulo cernitur insignita.

Aqua usui est artibus liberalibus.

Musæ, ac musicæ etymon.

Nec etiam ipse auctor Pythagoras à nostra dissertione discordat, qui videlicet, vt huius disciplinæ inueniret viam, acitabula quædam ad aquarum mensuram studiosè composuit: & sic omnem harmonicæ facultatis peritiam, me duce, me præside, tandem efficaciter voti compos ad uenit: hodieq; etiam quidquid in hidraulicis, quidquid in organis suauiter modulatur, mea nihilominus virtute fulcitur. Et vt iam excellentissimum meæ dignitatis priuilegium pandam, suspenso in Cruce Domino, ex ipso Creatoris mei latere prodij: & omnem terrarum orbem totumq; aërem, sociato mihi pretiosissimo eius sanguine consecraui. Hinc est enim quod Ioãnes Apostolus ait: *Hic est, qui venit per aquam, & sanguinem Iesus Christus*: & paulò post subdit: *Tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis.* Iam verò si cuncta superius comprehensa attendas, reliqua omnia meæ ditioni subiecta elementa cõsideras. Sed dum præconia meæ laudis enumero, quid sim, quid valeam, melius forsitan doceo, si te ad temetipsum reduco: quatenus dum mea in te dominari iura perspexeris, de reliquis etiam meis viribus dubitare non possis. Igitur non ignoras, quod ex quatuor elementis ipse consistis; sed dum eorum tria per reliqua corporis membra subsidunt, omnipotens Creator mihi excellentiorem dignitatem, & velut quamdam principatus arcem inter alia contulit, dum me in ipso capite sedem habere constituit. Nam dum constet, quoniã flegma ex aquæ humore gignitur, flegma autem in capite fit: nulli dubium, quin thronus aquæ in capite præsidere videatur. Vnde mirum satis, quod liquidus humor tanto magisterio in superiori parte suspenditur, vt ad inferiora minimè delabatur, excepto per arterias cerebri leniter defluat: & spiramen oris vnde valeat egredi, velut ostium petat. In quo nimirum perspicuè superbia vestra retunditur, quæ dum extrinsecus positam dedignatur haurire, assiduè tamen cogitur me inter oris septa versari: & vt ita loquar, me mecum fugis, dum quocumq; te verteris, sine me esse non possis. Nam, sicut aquimolum nequaquam potest sine gurgitis inundantia frumenta permolere: ita me necesse est inter vtrumque humani oris molas sine intermissione decurrere, vt sua possit verba loquens lingua formare. Si ergo in omnibus his meo adiutorio indiges, mea opera necessariò vteris, cur in solo poculo meum habere contubernium dedignaris? Redi ergo ad me, fugitiue, reuertere, vir ingrate: & qui tuæ per omnia es salutis obnoxius, ne videaris habere fastidio nauseatus.

Aqua artibus factiuis vtilis.

Ioan. 19.

1. Ioan. 5.

Quod elementum nobiliorem locum in homine habeat.

At forsitan inquies, doleo caput, langueo stomachum. Hæc sunt emplastra molliũ, hæc palliatio carnaliter viuentium Monachorum. Satis macra hæc cernitur excusatio: cum ægrotos & aqua refoueat, & vinum frequenter occidat. Numquid enim Præcursor Domini aliquando ægrotus elanguit, qui vinum, & siceram numquam bibit: Numquid Iacobus Alphæi medicos quæsisse legitur, qui istos liquores ex vtero matris ignorasse perhibetur? Iam verò, vt à sæculi origine repetamus, mundus hic vsque ad sexcentesimum tertium Noë annum prorsus, † ignorasse cognoscitur: cum per tot curricula temporum obiisse quidem; sed nullus hominum ægrotasse legatur. Sed cum in Genesi dicitur: *Cœpit Noë vir agricola exercere terram, & plantauit vineam*, velut in laudem aquæ, protinus additur: *Bibensque vinum, inebriatus est, & nudatus est in tabernaculo suo.* Ac si perspicuè diceretur: quem diu aqua vestitum sine confusione continuit, huius repente vinum verenda nudauit. Cui sententiæ benè etiam Salomon concinit, dicens: *Vinum*, inquit, *apostatare facit etiam sapientes.* Loth quoque, qui & inter Sodomitas in castitate vixit, in monte postmodũ percepto vino, cum vtraque filia nesciendo concubuit: & pudoris munditiam vinum in solitudine vna nocte suasit amittere, quem diu inter tot adulteros ipsa non potuit Sodoma violare. Sicq; factum est, vt Loth, qui eatenus in cunctis extiterat iustus, iam in hac vna re peruerso iure, Moab, & Amon vnus vterque fieret & pater, & auus. Vnde non incongruè Salomon, *Luxuriosa*, inquit, *res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens.*

Sine vino valetudinẽ conseruare possumus.

Luc. 1.

S. Io. Bapt. & S. Iacobus vinum ignorarunt. † vinum addi.

Gen. 9.

Eccl. 19.

Gen. 19.

Vino animi, corporisque munditiæ amittitur.

Prou. 20.

Ad hæc respondet languidus noster: sed Apostolus, inquit, suo discipulo præcepit dicens: *Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino vtere propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates.* Vtinam, frater, sic memoriter teneremus reliquas sacræ Scripturæ sententias, quæ ieiuniũm prædicant, sicut hanc vnam, quæ rigorẽ abstinentiæ, ex discretione relaxat. Quare non sic reminiscimur, quod idem Paulus alibi dicit; *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria*: Cur non ita recolimus quod Esaias ait *Væ, qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem?* Quare non sic recordamur illud, quod Salomon ait: *Noli*, inquit, *Regibus, ô Lamuel, noli Regibus dare vinum: quia nullum secretum est vbi regnat ebrietas: ne fortè bibant, & obliuiscantur iudiciorum, & mutent causam filiorum pauperis.* Sed & istud Pauli, quod mihi tam libenter obiicis, & alia huic similia, quã discretionis arte præcipiat, ipse alibi manifestat, cum dicit; *Hoc*, inquit, *secundum indulgentiam, non secundum imperiũ dico.* Enimuero in his, quæ secundum indulgentiam permittuntur, magis placet sæpe discipulus, si iussionem simpliciter prætererit, quàm si promptus obedit. Quod facile perpenditur, si quod Hieremias narrat, ad memoriã reducatur. Ait enim: *Verbum, quod factum est ad Hieremiam à Domino, dicens: Vade ad domum Rechabitarum, & loquere eis, & introduces eos in domum Domini in vnam exhedram*

1. Tim. 5.

Vini potum immodicum sacræ literæ damnant.

Ephes. 5.

Esa. 5.

Prou. 31.

1. Cor. 7.

Non obedire iis rebus quæ per indulgentiam permittuntur, non est peccatum.

Hier. 30. & deincep.

*thesaurorum, & dabis eis bibere vinum.* Ecce præceptum diuinitus datum: vbi etiam paulo post subditur: *Et posui coram filiis domus Rechabitarum scyphos plenos vino, & calices, & dixi ad eos: Bibite vinum.* Ecce, quod, Deo auctore, præcipitur, quod Prophetæ ministerio denuntiatur, nequaquam cognoscitur fuisse completum. Sequitur enim Scriptura, & dicit: *Qui responderunt, Non bibimus vinum: quia Ionadab filius Rechab pater noster præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos, & filij vestri vsque in sempiternum.* Sed numquid in hac reluctatione Deus offenditur? Numquid hoc illis ad inobedientiam reputatur? Sed audi, quid illis postmodū diuina vox dicat: *Pro eo, quod obedistis præcepto Ionadab patris vestri, & custodistis omnia mādata eius, propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Non deficiet vir de stirpe Ionadab filij Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.* O fœlix inobedientia, quæ tanti Iudicis digna fuit habere præconium, quæ diuini obsequij perpetuum meruit famulatum. Fœlix, inquam, inobedientia, quæ non animaduersionis iudicium sensit, sed diuinæ remunerationis præmium reportauit.

*Ibid. v. 18.*

In spirituali certamine non est abjiciendus animus.

Libet autem mihi, dilectissime, huiusmodi familiaritatis sermonibus diu tecum, seruata grauitate, colludere; sed, vt ipse scis, non licet breui, nisi breuiter disputare: verumtamen adhuc exhortor, adhuc obsecro.

*Segnes rumpe moras, torporis frange catenas.*

Non te vibrantia hostiū iacula terreant, non te domesticæ præsumptionis blandimenta resoluant, non te vehemens tubarum clangor exanimet, non te densa telorum silua intra cubiculi secreta retineat. Iam, iam insignis bellator, deposito omni terrore, congredere: & in medios hostium cuneos velut emissum cælitus fulgur, irrumpe. Corripe arma non viriliter, & sublato Christi vexillo, vbi constipatior cernitur acies, feruidus irrue: festina gladiis quæque proxima cædere, mementoque semper temetipsum vndique circumacto clypeo custodire: &, ne cor tuum de infligendis vulneribus formido concutiat, audi quid tibi Sapientia, Salomonis attestatione, promittat: *Ne, inquit, paueas repentino terrore irruentes tibi potentias impiorū: Dominus enim erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum, ne capiaris.* Sed, ne quis me hoc congrediendi genus noua proprij sensus adinuentione fingere asserat, noret quid instructor sacræ militiæ Paulus dicat: *Ego autem sic curro non quasi in incertū, sic pugno non quasi aërem verberans.* Et iterum, *Induite, inquit, vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli, quia non est vobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem: sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harū, contra spiritualia nequitiæ in cælestibus:* deinde subiungit: *Propterea accipite armaturam Dei.* Sed quibus tanto studio corripere arma suadet, quæ etiam huiusmodi arma sunt, euidenter enumerat: *State, inquit, succincti lumbos vestros in veritate, & induti lorica iustitiæ, & calceati pedes in præparatione Euangelij pacis, in omnibus sumentes scutum Fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis accipite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei.* Hoc videlicet bellum nequaquam & Salomon ignorauerat, cum dicebat: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi, vniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.* Sed qui gladios, quibus aduersarij confodiantur, enumerat, etiam clypeos, quibus nos muniamur, exequitur, cùm paulo post sponsi voce ad sponsam dicitur: *Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Qui autem hi clypei intelligi debeant, idem Salomon in Prouerbiis manifestè declarat, cum dicit: *Omnis sermo Dei ignitus clypeus est sperantibus in se.* Diu est, dilectissime frater, quod tibi loqui aridis desiderij mei faucibus sitiui: nunc accepta occasione, dum vinum à mensa Monachorum repuli, vberibus me sermonum riuulis satiaui.

*Prou. 3.* — *1. Cor. 9.* — Arma militiæ spiritualis. — *Ephes. 6.* — *Ibid. v. 13.* — *Cant. 3.* — *Cant. 4.* — *Prou. 31.*

## EPISTOLA XXIV.

### Ad Honestum Monachum, habetur tom. 3. estque opusc. 48.

## EPISTOLA XXV.

### Ad Ioannem Monachum.

*ARGVMENTVM.*

Defendit se contra Ioannem quemdam Monachum, qui illum reprehenderat, quod Episcopatum deponere in animo habebat.

*Domno Ioanni religioso Viro, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.*

QVOD Episcopatum me relinquere velle succenses, meisque vtilitatibus prospiciens, consulis: vt pace tua loquar, rem, fateor, oculis spiritualibus non attendis. Tot enim causarum sæcularium tenebris obuolutus, intimi luminis claritatem videre non valeo: ad contemplandam spiritualia confusam nimis, & obtusam mentis aciem attollo. Ante septem ferè annos Abbas Monasterij ad honorem B. Petri in Perusino Suburbio constituti, commissi sibi regiminis curam spreuit, Rectoremque loci sibimet ex Apostolicæ Sedis auctoritate substituit, de quo mihi Rainerius iudex, vir videlicet insignis, & facundiæ lepore conspicuus, nuper retulit, quod enarro: Abbas, inquit, ille postquam à depositi regiminis administratione cessauit, quotidie Missas gemino celebrabat officio: cui Pater meus iam veteranus, quem ille dudum Monachum fecerat, in diuini cultus assiduè ministrabat obsequiis. Quadam itaque die dum, perlecto Euangelio, cælestes ille victimas immolaturus esset: Pater meus agnum iuxta altare videt assistere, quem cum voluisset repente corripere, tremefactus expauit, manumque in eum extendere non præsumpsit. Cumque ad id peruentum esset, vt corpus Dominicum frāgeretur, præfatum agnum super mensam altaris vidit, quem dum fixis obtutibus denuo miraretur, repentè disparuit. Quod dum venerabilis Abbas ex relatione illius, qui hoc viderat, agnouisset, occultandum esse præcepit: atque, vt ne cui diceretur, donec quidem Abbas adiuueret, omnino prohibuit. Qui paulo post sanctæ conuersationis studio deditus, obiit: nec longo post interuallo is quoque cui visio facta fuerat, ad Dominum ex hac luce migrauit. Quod videlicet exemplum ad quid me aliud prouocat, nisi vt occupationis Ecclesiast. sollicitudinem

Abbas Perusinus dignitate se abdicans, sanctitate manifestatur.

Christus D. sub agni figura visus in sacramenti speciebus.

deferam, atque ad contemplationis requiem tota spiritus libertate contendam?

Sed dum hoc mihi per ordinem diceretur, aliud quoque sub eodem ferè momento relatum est, quod memoriæ mandare otiosum esse non credo: quia licet ad hoc negotium non pertineat, ad Dei omnipotentis, cui quidquid scribimus, militat, laude non vacat. Richardus plane Rector Monasterij, cui Camporizani vocabulum est, hoc se certis quorumdam relationibus didicisse narrauit: Quod vir quidam ex Longobardiæ partibus cum vxore simul ad veneranda beatorum Apostolorum limina contendebat; cumque lacum Vulsini obuium viator haberet, nauigium piscatoris ingressus, pisces emit: sed reuersus ad littus, marsupium, in quo bis duodenos nummorũ Papiensium solidos habuerat, se perdidisse cognouit. Cumq; vxor eius propter vilem cœnam grauem se quereretur pertulisse iacturam, vir magnanimus hoc æquanimiter tulit, doloremq; coniugis blandis adhortationibus lenire curauit: Sex, inquit, adhuc denariorum Lucensium libras habemus, huius summæ dumtaxat impẽdio valemus iter nostrum honestè transigere. Nam diuina clemẽtia sua benedictione dignabitur nostræ iacturæ dispendium compensare. Factum est autem, cum, expeditione peracta, prælatus vir iuxta eumdẽ lacum meteretur hospitium, cœpit gratulabũdus sociis dicere: quia lacus iste, fratres, nobis intulit damnum, dignum profectò est, vt auxiliante Deo, ad propria repedantibus, lætum præbeat, ac solemne conuiuium: & conuersus ad accolas, Quis, ait, mihi distracturus est duodecim numismatum piscem? Cui piscator assistens, præsto respondit: Vænalem profectò piscem optimum habeo, sed quindecim proculdubio mihi denarios numerabis, si eum tibi vendicare volueris. Quam ille summam non cunctatus exoluit, emptumq; piscem vxori, vt exculentius pararetur, iniunxit. Quem mulier vt exenterauit, in intestino eius folliculum cum viginti quatuor Papiensis monetæ solidis reperit. Tunc omnes, qui aderant, in commune gratias referunt: & in succedentibus sibi iacturis semper in Deo spem esse ponendam indubitanter agnoscunt.

*Richardus Abbas Camporizani.*

*Diuinæ prouidentiæ, ac benignitatis exemplum.*

*Epist. huius finis desid. in MSS.*

---

## EPISTOLA XXVI.

### Ad Marinum suum Patruelem, Monachum Classensem, habetur tom. 3. estque opusc. 49.

## EPISTOLA XXVII.

### Ad Petrũ Cerebrosum Monachum.

### ARGVMENTVM.

Tota hæc Epistola contra Petrum Cerebrosum Monachum scripta est, quem cum prius de coërcenda lingua, & verbis temerè non effutiendis admonuisset, statim deinde spontaneæ verberum inflictioni detrahentem, grauiter coarguit: scoparumque remedium non modò non esse absurdum, vt ille existimabat, sed pium, & ad purganda peccata peridoneum, validissimis rationibus, & exemplis demonstrat.

A

*Petro Cerebroso Monacho, Petrus peccator Monachus salutem.*

QVi dicaciam eloquẽriam putat, rerum similitudine ductus oberrat. Sicut enim vir Sapiens dicit: *Labia imprudentium stulta narrabunt, verba autem prudentiũ statera ponderabuntur.* Plane sicut equus effrænis per anfractus, & inuia plana, vel ardua quæque transmittit: sic lingua stultorum recta, vel triuola, vt quælibet suppetunt, indifferenter, ac leuiter effluit. Prudens autem, quæ dicenda sunt, ponderat: & tamquam cautus viator, solerter attendit vbi linguæ suæ vestigium figat. Ille quidquid occultum est, per impatientiam fandi producit in medium; iste, si dictet vtilitas, sub claue silentij seruat arcanum. Vnde & idem Sapiens, *In ore*, inquit, *fatuorum cor eorum, & in corde sapientium os illorum.* Plurimum fel, frater, in nos nuper euomuisti, dicens, & scribens, quod vesani vtique capitis videatur ebullire furorem. Et cætera quidem, quæ simultatis acerrimæ liuore debacchatus es, omittimus: de disciplinis autem verberum, quas sibi fratres consuetudinaliter inferunt, vbi detractionis pedem diutius impressisti, cum Dei auxilio respondemus. Hoc itaque disciplinæ genus nequaquam modernis est studiis nouiter adinuentum, sed ex sacræ Scripturæ potius auctoritate prolatum. Nouimus enim, Dominum Saluatorem à Præsidis militibus verberatum: Beatos Apostolos in Conciliis à Sacerdotum Principibus cæsos: nonnullos etiam sanctorum Martyrum legimus virgis, ac flagris durioribus laniatos; Paulus etiam quia ter virgis cæsus est, & quod quinquies quadragenas, vna minus, accepit. Quod vtique tale est. Præcepit in Deuteronomio Dominus, dicens: *Si eum, qui peccauerit, iudices dignum viderint, prosternent, & coram se facient verberari.* Vbi & mox additur: *Pro mensura peccati erit & plagarum modus, ita vt quadragenarium numerum dumtaxat non excedant, ne fœdè laceratus ante oculos tuos obeat frater tuus.* Quod videlicet illi populo legale præceptum, nobis est allegoriæ mysterium. Quadragenarius siquidem numerus humanæ vitæ significat cursum. Hinc est quod Israël annis quadraginta graditur per desertum, hinc Moyses, & Elias, insuper & ipse Dominus tot diebus protraxere ieiunium: qui etiam sicut horis quadraginta in sepulchro mortuus iacuit, ita nihilominus post resurrectionem suam diebus totidem cum Discipulis fuit, quatenus nos sua membra pius magister edoceat, vt per capitis nostri vestigia gradientes, & mortui mundo, & velut peregrini hospitemur in sæculo. Mysticè quoque peccator in lege dum vapulare præcipitur, excedi quadragenarius plagarum numerus prohibetur; quia quisquis in hac vita perfectam egerit pœnitentiam, nullam postmodum pro suis excessibus sentiet pœnam. Porro ternarius propter mysterium sanctæ Trinitatis, ad fidem; quinarius propter quinque sensus nostros, pertinet ad operationem. Et quia quisque cum peccat, vel errat in Fide, vel delinquit in opere, dignum fuit, vt Paulus, qui vtrobique peccauerat, ad perfectæ purgationis effectum ter virgis cæsus, & quinquies verberum vteretur quadragenis. Quod autem dicitur, vna minus, hoc est proculdubio, quoniam Iudæorum iudices vnum decreuerunt ictum de quadraginta minuere; vt dum ad legalem calculum non pertingerent, contra præceptum legis nullatenus excedere potuissent: & dum citra persisterent, vlterius non transirent. Cum ergo

B C D E

*Eccl. 21.*

*Prudentis, & stulti cõparatio.*

*Ibid. v. 29.*

*Consuetudo se verberãdi vnde nata.*

*Matth. 27. Ioan. 19. Act. 16.*

*2. Cor. 11.*

*Deut. 25.*

*Quadragenarij numeri mysteriũ.*

*Num. 14. 33. 32. Exod. 24. 3. Reg. 10. Matth. 4. Act. 1.*

*2. Cor. 11.*

non modò vetustæ legis auctoritas, sed & Euangelica gratia verberum plagas modò per præcepta, modò per exempla commendet; vt & sanctos Apostolos in Concilio cæsos, & beatos Martyres legamus sæpenumero verberatos. Quæcumque autem scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Quid absurdum est, quid ineptum, si nunc sancta Ecclesia in pacis otio vtitur, quo dudum vtebatur in bello? Nam & Apostolus iterum dicit: *Castigo corpus meum, & in seruitutē redigo* Et alibi, *Sancti ludibria, & verbera experti*. Porro dum manus carnificis nunc ab infligēdo Martyribus verbere cessat, quid obest, si sancta deuotio ipsa sibi met, vnde sanctis Martyribus particeps fieri mereatur, exhibeat? Nam cum sponte me propriis manibus ante conspectū Dei verbero, deuotionis ingenuæ desideriū, si carnifex occurreret, prōptus ostendo. Quia si pro amore Christi tam dulcis est mihi pœna, cum deest: quo susciperetur animo, si persecutor offerret? Vellē pro Christo subire martyriū, non habeo, cessante studio, facultatē: ipse me verberibus atterens, ostendo saltem feruentis animi voluntatem. Enimuerò si me persecutor all'deret, ipse me verberarē, quia verberandū me vltroneus exhiberem. Nam si solerter Scriptura discutitur, ipse Rex Martyrū Christus non solum à Iuda, sed etiam à Patre, & à semetipso quoque traditus inuenitur. Nam de Patre dicit Apostolus: *Quia proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* De Filio autem alibi: *Qui dilexit*, inquit, *me, & tradidit seipsum pro me*. Siue ergo me propria manus affligat, siue carnifex ictum infligat; ego specialiter huius examinationis auctor existo, qui me ad examinādum vltroneus offero. Præterea, quia tympanū est pellis arida, ille iuxta Prophetā, in tympano Dominum veraciter laudat, qui confectū ieiunio corpus per disciplinam verberat. Planè & sacri Canones nonnullos, qui delinquunt, vapulare præcipiunt: vnde sancti plurimi Pontifices quosdā ad pœnitentiam venientes, prius in oculis suis verberari præcipiūt, sicque deinceps pœnitentiæ iudicium imponunt. Nam & ante nos, omnibus ferè sanctis Monasteriis hæc disciplinæ regula nequaquam fuit incognita & si non adeo frequentata: vnde & singulos annos pœnitentiæ millenis scopis redimere consueuerunt. Tu quoque non disciplinæ regulam, sed longioris disciplinæ detestaris insaniam: nec improbas cum disciplina dici Psalmum, sed perhorrescis, vt continuetur cum disciplina Psalterium. Sed dic, obsecro frater, vt cum pace tua loquar: detestaris illas, quæ ex more fiunt in capitulo disciplinas? damnas fortassis & hoc quod sæpe fratri de leui qualibet offensione confesso, vicenas fortasse, vel, vt multum, quinquagenas verberum plagas subire præcipimus? Sed quia disciplinæ istæ ad tolerandum leues sunt, & exiguæ, atque inter fratres regulariter assuetæ, perspicuū est, quia non derogas, non reprehendis, ne contra communem sancti ordinis consuetudinē venire videaris. Age igitur, si quinquagenas, vt dictum est, licet imponere, cur non etiam sexagenas, vel etiam, si præsumimus dicere, vsque centenas? Quod si centenarium in hoc piæ deuotionis sacrificio numerum licet attingere, cur non etiam ducētorum, cur non trecentorum, quadringentorum, quingentorum? cur certè & millenarium, ac deinceps non liceat attexere numerum? satis enim absurdum est, vt cuius rei pars minima gratè suscipitur, maxima reprobetur: & nimis ineptum est credi, vt bonum quid debeat incipi, sed non permittatur augeri. Quomodo enim potest fieri, vt si parua disciplina purificat, in conspectu Dei multiplicata sordescat. Nam si diurnum ieiunium bonum est, biduanum, & triduanum melius est. Sic vigilare, sic psallere, sic laborare, sic obedire, sic meditationibus Scripturarum vigilanter insistere. Vnusquisque pius labor quo prolixior est, eo propensioris mercedis gloria dignus est; solum autem hoc pietatis genus quo magis augetur, eo deterius iudicabitur. Dicis, vt quid percutio carnem? respondeo: vt quid percutio spiritum? Dicit enim Psalmista: *Exercitabar, & scopebam spiritum meum.* Carnem siquidem, & spiritum scopo, qui me deliquisse per carnem, & spiritum recognosco: Istum correptionum, illam cum cæteris afflictionibus etiam percussione virgarum; vt quia læta me caro traxit ad culpam, afflicta reducat ad veniam. Lorica est homo indutus ad carnem, ferreis membra diuersa circulis ambit, mittit cum labore metaneas, allidit in pauimentum crebrius palmas; vt quid hæc, & his similia, nisi vt, dum per hæc corpus affligitur, animæ refrigerium procuretur? Quodcumque enim illud est, per quod caro pœnitentiæ causa laceratur, atque percellitur, per hoc homo proculdubio contracti reatus squalore purgatur. Audi, quid me nosse contigerit tertio die, postquam in me tuæ non dicam malignitatis, sed simplicitatis phreneticus ardor incanduit.

*Rom. 15.* — *1. Cor. 9.* — *Heb. 11.* — Sui verberatio studii est & species martyrii. — *Rom. 8.* — *Galat. 2.* — *Psal. 150.* — Corporis voluntaria verberatio & antiqua est, & sacris Canonibus, sanctisque Patribus probata. — Verberationis voluntariæ vtilitas. — *Psal. 76.* — Cætera desiderantur in MSS.

---

## EPISTOLA XXVIII.

### Ad eumdem Petrum Monachum.

*ARGVMENTVM.*

Dum quæstiones sibi à Petro Monacho propositas dissoluit. Prima erat, cur magnus Gregorius dixisset, ideo diuitem, qui opem Lazaro mendico ferre contempsit, ad æternos cruciatus damnatum esse, quia sub nouo Testamento, in quo misericordia in pauperes præcipitur, natus erat. Altera quæstio de vitio curiositatis: de quo idem S. Doctor mentionem fecerat, quod hic quid sit, ostenditur.

*Petro charissimo fratri, Petrus salutem.*

QVæris à me, dilectissime fili, quid sibi velit, quod in homilia diuitis B. Gregorius ait: *Nonnulli putant præcepta veteris Testamenti districtiora esse, quàm noui: sed hi nimirum improuida consideratione falluntur. In illo enim non tenacia, sed rapina mulctatur: ibi res iniustè sublata restitutione quadruplici punitur. Hic autem diues iste non abstulisse aliena reprehenditur, sed sua non dedisse.* Quibus vtique verbis Doctor insignis hoc dumtaxat approbare nititur: quia si diues ille in veteri testamento fuisset inuentus, tartareis pœnis nullatenus esset addictus. Iuxta ergo hanc assertionem iccirco periit, quia sub noua gratia constitutus, Euangelium seruare contempsit. Sed è diuerso, tu moueris, & dicis, quomodo iam tunc nouum Testamentum illuxisse dicatur, cum Christus necdum in Cruce suspensus, necdum per resurrectionis, & ascensionis gloriam fuerat sublimatus? Immo ipsum Euangelium, quod seruari præcipitur, necdum erat in orbem terrarum per Apostolorum ora diffusum.

Dubit. 1. S. Greg. hom. 40. in Euang. — *Luc. 16.* — An præcepta Euangelica sint strictiora, quàm Moysi. — Lex Euangelica quādo incepit.

Postremo nec Spiritus sanctus hominum corda repleuerat, qui ad mandata seruanda vires mentibus administrat: Spiritus sanctus non erat datus, quia Iesus necdum erat clarificatus.

*Ioan. 7.*

*Solutio.* *Matth. 11.* *Luc. 3.*

Huic quæstioni, salua Doctorum reuerentia, quod nunc occurrit, breuiter respondemus. Dicit in Euangelio Dominus: *Lex, & Prophetæ vsque ad Ioannem.* Ioannes autem præcipit: *Qui habet duas tunicas, det non habenti; & qui habet escas, similiter faciat.* Sicut autem duo sub hac sententia sunt mandata Ioannis: ita duo sunt peccata diuitis. Ille siquidem dicit, Qui habet duas tunicas, det non habenti; ille induebatur purpura, & bysso. Qui habet escas similiter faciat: ille epulabatur quotidie splendidè, sed in vtroque durus, & inhumanus conuincitur, dum & nudum Lazarum canes lingerent, nec vestiret, & cupienti satiari de micis, quæ cadebant de mensa, victum sibi funditus denegaret. Magna res, non mirum, si longum habet initium. Nouum itaque Testamentum, saltem quantum ad hanc pertinet humanitatem, iam erat cœptum, etsi nondum vndique esset ad perfectionem vsque perductum. Ergo datur intelligi, quia diues iste tempore Ioannis fuit, sed eius mandatis obtemperare contempsit. De quo videlicet tempore Saluator ait: *A tempore Ioannis Baptistæ regnum cælorum vim patitur, & violenti diripiunt illud.* Ex quo igitur tempore regnum cælorum vim dicitur pati, perspicuum est, quia iam & legi succedit Euangelium: & post verus, nouum coruscare meritò dicitur Testamentum. Iure ergo diues iste cum reprobis est damnatus in tartarum, quia cum electis noluit vim inferre regno cælorum.

*Epulonis inhumanitas.* *Matth. 11.* *Luc. 16.*

Si quis autem nobis obiiciat, quod diuiti Abraham dicit: *Habent Moysen, & Prophetas*, hoc ipsum pro nobis facit. Nam, cum Ioannes non modò Propheta sit, sed & plusquam Propheta, quidquid ad Ioannem mittitur, ad Prophetam procul dubio destinatur; præsertim cum & ista sententia Ioannis antiquorum Prophetarum non discorder oraculis. Apud ipsos enim sæpe tale quid inuenitur: *Frange esurienti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam, cum videris nudum operi eum.* Moyses etiam dicit: *Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris, quem, vt meipsum, audietis.* Et ipse Dominus ait: *Si crederetis Moysi, crederetis vtique & mihi: de me enim ille scripsit.* Qui ergo ad Moysen mittuntur, atque Prophetas, ad Ioannem vtique destinantur, & Christum.

*Obiectio, eiusque responsio.* *Matth. 1.* *S. Ioannis Bapt. doctrina de misericordiæ operibus, antiquis Prophetis conformis.* *Esa. 58.* *Deut. 18.* *Ioan. 5.*

Quod autem rursus inquiris quid sit, quod in alia præfati Doctoris sententia repetitur vitium curiositatis.

*Dubit. 2.* *Solutio.* *1. Ioan. 2.* *Curiositatis vitiū quam latè pateat.*

Quod ille obscurè posuit, studio breuitatis, B. Augustini verbis ex nodo me huius expediam quæstionis. Ait enim, dum B. Ioannis Apostoli exponit Epistolam, desiderium oculorum dicit, omnem curiositatem. Iam quàm latè patet curiositas, ipsa in spectaculis, in theatris, in sacramentis diabolicis, in magicis artibus, in maleficiis, ipsa est curiositas: aliquando tentat seruos Dei, vt velint quasi miraculum facere: tentare, vtrum exaudiat eos Deus. In miraculis curiositatem, hoc desiderium non est à Patre. Solutis ergo quæstionibus, beneficij peto vicem, vt sanctæ orationis tuæ merear portionem. Aucto quippe fœnore mercedis, talio redhibetur, si peccatoris obedientia sancti viri precibus compensetur.

## EPISTOLA XXIX.

## Ad Stephanum Monachum.

### ARGVMENTVM.

Stephano cuidam Monacho duo tamquam saluberrima præcipuè commendat: B. Mariæ Virginis officium singulis diebus recitet, & sacræ Scripturæ lectioni diligenter incumbat: quorum vtriusque quanta sit vtilitas, docet.

*Domno Stephano religioso viro, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.*

CVM in Psalmodiæ studiis, & diuinis laudibus te vigilanter exerceas, hortor, venerande frater, & moneo, vt quotidianum quoque B. Mariæ semper Virginis officium non omittas. Dignum quippe est, vt quæ laudum præconia meretur ab Angelis, obsequiis etiam frequentetur humanis, eique post Deum, totus orbis exhibeat laudem, per quam suscepit propriæ salutis Auctorem. Optima sanè spes est, apud eam habere confugium, quæ scilicet inter omnes cælestis curiæ senatores, impetrandi apud Deum primum obtinet locum. Nempe sororis meæ filius Damianus, religiosæ videlicet indolis adolescens, dum hæc coram eo scriberem, retulit, quod apud Gallias in litterarum studiis constitutus fama vulgante, cognouit. Clericus quidam Neuernensis Ecclesiæ morbo depressus elanguit, iam iamque superexcrescente molestia, moribundus ad extrema peruenit. Hic planè regulam sibi sanctæ seruitutis indixerat, vt beatæ Dei genitrici quotidiana per singulas horas laudum vota persolueret: cumque de vita illius iam nemo penè confideret; & velut egressurus in eius pectore spiritus anxiè palpitaret, ecce gloriosa Mater Dei sibi visibiliter astitit, & sacri vberis papilla lac exprimens, eius labiis instillauit: & diuinæ virtutis antidoto protinus ille, resumptis viribus, ex infirmitate cōualuit: & mox clericalibus ornamentis indutus, Ecclesiā adiit, sesque choro psallentiū fratrum lætus interserens, mirum videntibus spectaculum præbuit. Dicitur etiam, quod adhuc tunc in labiis eius quædam lactis videbantur vestigia. Quæ autem sibi verba B. Virgo protulerit, quamuis mihi vtcumq; dicantur, quia certus non sum, non adhibeo fidem: quoniam in veritatis lineam vel leuiter impingere pertimesco: quāuis per hoc conici possit, quoniam iisdem labiis, quibus eam ille laudauit, & coluit, gloriosa Virgo lac salutis immulsit: vt per illud corporis membrum, quo sibi venerabilis clericus laudis obtulerat gloriam, congrua vicissitudine recuperandæ salutis suæ perciperet medicinam.

*Cur B. Virgo ab hominibus colenda.* *Damianus S. Doctoris nepos.* *Clericum quotidie B. Virginis horas recitantem, diuinitus pia mater à morbo liberat.*

Illud præterea sanctæ prudentiæ tuæ suggerere necessarium iudicaui, vt vel sacrarum Scripturarum paginæ semper versentur in manibus, in his totus esto, his immorare, in his iugiter requiesce: nec cum secularibus te delectet in scere colloquium, quod mentis Deum quærentis sæpe euerberat, & confundit obrutum. Mens tua diuinis se voluminibus occupet, his intenta, peruigili semper instantia perseueret. His antiquus insidiator cum te videt intentum, velut hostem fugit armatum, & timet cominus

*Sacris literis studendū.*

Diabolus timet. Exemplum cuiusdam, qui sacris litteris, Sanctorumque patrocinijs, diaboli artes de lusit.

† locus corruptus.

aggredi, donec te conspicit his telis, & impenetrabili, vt ita fatear, lorica muniri. Idem plane, qui supra, meus Exadelphus certa se relatione didicisse narrauit, quia Northmanus quidam dum non minimam aureorum congeriem possideret, eoque vnde fuerat oriundus, redire contenderet, cœpit † tam crimine formidare, quàm vitæ, ne videlicet si sussarcinatus incederet, † istuticie direptionis impetum incurrisset. Cumque id solicitus intenta meditatione reuolueret, & modò iret, modò non variæ deliberationis æstibus alternaret: adueſperaſcente iam sabbato, adest antiquus hostis sub specie viatoris, cuius desiderium cum percunctatus addisceret, decem byzanteorum pepigit cum futuro conuiatore mercedem: sicque sese spopondit & itineris ducem, & indubiæ securitatis auctorem. Proxima, inquit, nocte collectis rerum tuarum sarcinulis, requiesce, meque ad te venturum sine dubio præstolare: vt ego nocturno silentio superueniens, teque reperiens, iter vterque simul debeamus arripere. Credidit homo sermonibus alloquentis, & sopori se tradens, sicut admonitus fuerat, expectauit. Eadem nocte versipellis spiritus ad eum sicut promiserat venit, eique dixit: Ecce te, sine tuo labore, in patriā tuam, te nesciente, eduxi; & quod tibi promiseram, non segnis impleui. Cumque se homo super riuum quemdam, quem dudum apprimè nouerat, inuenisset, & loca quæq; contigua insperato, ac subito postliminio reuisa cognosceret, tremefactus expauit: & hunc malignum spiritum, qui se tam repente de longinquis finibus transposuerat, indubitanter agnouit. Cui mox spiritus fallaciter verax, immo veraciter fallax, ait: Vide, non negligas, vt quinta feria proximè ventura huc ad me venias, & præfixum mercedis meæ debitum soluas. Quibus auditis, vir ille sacerdotē quemdam concitus adiit, quæque sibi contigerant, per ordinē retulit: quid etiam sibi de præfato debito foret agendum, solerter inquisiuit. Quem presbyter aqua sanctificatā respersum, quibusdam sacris litteris, Sanctorumque patrociniis præmunit: eumq; ad constitutum remittēs locum, condicti debiti quantitatem, non vt exactori nequissimo traderet, sed vt in os eius proiiceret, imperauit. Cumque ad præfatum locum vterque inuicem conuenissent, & vir ille bizanteos in aërem spargeret, dicens, Tolle debitum tuum: Diabolus procul assistens, ac propius accedere metuens, conqueri cœpit, & grauiter expostulare, dicens: Armatus aduersus me venis, telis, gladiisque præcinctus, tamquam præliaturus occurris? Vbi est fides tua? Iam quia tibi propinquare non audeo, mercede mea frustratus abscedo: & mox aërem obscurum turbine concitauit, & cum magno furoris impetu ab aspectu trepidantis euanuit. Qui protinus aureos, vt iacebat, è pauimento collegit: ac rursus ad sacerdotem rediens, quid sibi de his agendum esset, inquirere studuit. Quē presbyter de byzanteorum collectione valde corripuit, cui tamen hoc consilium dedit, vt ex his in loco satis necessario pontem construeret, qui commeantium vsibus profuturus esset. Cuius ille verbis humiliter paruit, & pontem, sicut iussus fuerat, fabricauit. Sed quidquid ille cum latomis, & cæmentariis elaborando construxit: hoc diabolus nocturno silentio violenter obruens, dissipauit. Quem prædictus vir vsque tertia siue quarta, vt dicitur, vice, est conatus erigere. Sed quidquid præcedenti die non sine magno labore construxit, hoc die altero per nocturnas diaboli machinas destructum reperit. Vt igitur cætera exempla huius omittam, si ille qui sacras litteras, Sanctorumque reliquias habebat, armatus atque terribilis in antiqui hostis oculis videbatur, ita vt ad eum accedere, vel appropinquare nequiuerit: quanto studio nos debemus cælestis eloquij telis accingere, vt de malignis spiritibus valeamus infœderabili certamine triumphare? Apostolo nos exhortante, qui ait: *Sumentes scutum Fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere: & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est Verbum Dei.* Hoc itaque gladio, dilectissime, semper accingere, quo vide icet & callidus insidiator confossus intereat, & Christus in te velut in munitissimo castrorum suorum propugnaculo victor exsistat.

Ephes. 6.

## EPISTOLA XXX.

### Ad Teuzonē Monachū Monasterij Florentini S. Mariæ, habetur tom. 3. estque opuscul. 51.

## EPISTOLA XXXI.

### Ad Dominicū Loricatum Priorē S. Mariæ Sitriæ, eiusq; Eremitas, habetur tom. 3. estque opusc. 53.

## EPISTOLA XXXII.

### Ad suos Eremitas Monasterij Gamugnensis S. Barnabæ.

*ARGVMENTVM.*

Monachos in vicini sibi montis eremo commorantes reprehendit, quod quasdam leges à se in eorum Monasterio constitutas prorsus negligerent, & violarent, quodque in quibusdam rebus sæcularibus scandalum afferrent. Eosdem quoque, quod terrenarum diuitiarum cupidiores essent, quodque cibis delicatioribus vterentur, quàm eorum arcto viuendi instituto conueniret, grauissimè perstringit. Ad extremum quanta sit cautio adhibenda in iis rebus, quæ à maioribus rectè constitutæ sunt, euellendis, nonnullorum infœlici Monachorum exitu ostendit.

*Fratribus in Gamugni Eremo constitutis, Petrus peccator Monachus salutem.*

FILIVS *sapiens*, ait Salomon, *lætificat patrem, filius verò stultus mæstitia est matris suæ.* Qui rursus ait: *Qui cōgregat in messe, filius sapiens est; qui autem stertit in æstate filius cōfusionis.* Hoc ergo cur dicam, aperiam: Vir quidam à Mediolanensi Vrbe progrediens, dum mē quæreret, per vos transitum habuit; sed & habitare vobiscum, vt ipse professus est, sub eo nomine concupiuit. Qui dum lassus itinere, moram velut quiescendo protraheret, sed ab explorationis vestræ custodia clausos oculos

Prou. 10.

Ibid. v. 5.

non haberet, nescio quos vestrum aniles nugas, & otiosa deliramenta perpendit profundere, & cum laicis scurriles iocos, & ludibria vidit vrbana miscere. Vnde factum est, vt non modò nos, nostrumque propter vos contubernium omne contemneret; sed & ipsum conuersionis animum, quantum potuit, funditus † amisisset. Apertè scilicet vita nostra fructificat, vt non modò per anfractus, & inuia à iustitiæ tramite semper ipsa declinet; verum etiam à diuini cultus egressu per suæ prauitatis exempla deturbet. Satis planè vigilanter attendimus, quod per exprobrationem Prophetæ minitátis audimus: Per vos nomen Dei blasphematur. Illud etiam quod de filiis Heli Scriptura testatur: *Erat*, inquit, *peccatū puerorū grande nimis coram Domino, quia detrahebant homines à sacrificio Dei.* Porro autem quàm plurimi sunt qui sic in turbulenti sæculi tanquam in spumosi maris procellis, ac fluctibus ventilantur: vt nisi ad quietum huius sacri ordinis se conferant portum, nulla ratione confidant propriæ salutis euadere posse naufragium. Quanti ergo sanguinis reus est, qui sub sacri habitus schemate talem se per susceptæ professionis iniuriam exhibet, vt quærentes accedere, peruersè viuendo, disturbet? Euangelica illi nimirum sententia congruit, qua dicitur: Qui scandalizauerit vnum ex his pusillis, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Tolerabilius enim fuerat, vt solus in eius, quem reliquit, mundi vertigine rotaretur, quàm multos nunc à salutiferæ stationis reuocaret accessu. Si ergo vita nostra tam praua videtur, & squalida, vt etiā carne vestitis hominibus fœteat, qualis putas est Angelis, qui iugiter semper eminent in spiritualis munditiæ culmine: qualis Deo, qui & ipsam superat Angelicā dignitatem? Vnde & illud formidolosè pensandum est, ne illos, qui ad custodiam nostram deputati sunt, Angelos vitæ nostræ fœtor offendat, vt potius apud Deum conqueri, quàm sua nos debeant attestatione tueri.

Paucorum indisciplinatis moribus totus ordo religiosus contemnitur.
† amitteret.
*Esa.* 52.
*Rom.* 2.
1. *Reg.* 2.
Religiosorum vita irregularis sæcularibus perniciosa.
*Mat.* 18.
Pœnis digna, & Deo, Angelisque odibilis.
Angelos custodes offendit.

Illud quoque de sanctitatis vestræ præconiis notitiæ nostræ superaccessit, quia pleraque capitula ad continentiæ pertinentia disciplinam quæ inter vos regulariter constituimus, ita nunc obliuioni sunt tradita, ac si deliro cuilibet fuerint obliuioni mandata: videlicet, vt vinum vtroque quadragesimali tempore non bibatur, non piscis edatur; vt nisi præcipuis festiuitatibus, molis leguminа non terantur, vt vespertinæ refectioni pulmentarium non pateat; vt oleastræ frixuræ rarissimè concedantur, & multa similia, quæ magis colenda, quàm scribenda decernimus. Nec mirum, si hoc, me nunc procul agente, præsumitur, cum orno videlicet sub ipsa Natiuitate Dominica, me præsente, sed nesciente, mulsum melle, simul & diuersis pigmentorum generibus parabatur. Quod, vt agnoui, tanto magis prodigij nouitate percussus, exhorrui: quanto id in Eremo factum ne audisse me quidē eatenus contigisset. Verum ista dicentes, nec cum illis nos sentire quis iudicet, qui prohibent à cibis, quos Deus creauit: nec Apostolicæ contraire sententiæ, qua nos manducare præcipit, quæcumque apponuntur: & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. Aliud est enim, quod creaturas Dei bonas indifferenter asserimus: aliud, quod pudicitiæ, sobrietatique seruandæ, castigatione corporū prouidemus. Bonum erat quippe in paradiso lignum, à bono scilicet Opifice conditum: bonū nihilominus non fuit manducare, eodem instituente præceptū sed dum bonum bono non benè iungitur, mors protinus ex virulento semine superbiæ generatur. Quod enim bonum fuerat per naturam, malum factū est per inobedientiæ culpam: & quod ab Auctore fuerat salubriter interdictum, hoc lethale factum est homini per vsurpatæ libertatis arbitriū.

Castitatis adiumenta non prætermittenda.
1. *Cor.* 10.
1. *Tim.* 4.
Creaturæ per malum vsum malæ nobis fiunt.
*Gen.* 2.

Hoc primi hominis peccatum, fratres mei, vt cum pace vestra loquar, vos iterare vsque hodie non desinitis, si quod vobis inhibitum est, per pruritum lenocinantis illecebræ degustatis. Quotiens enim ad hunc cibum manus inobedientiæ tenditur, totiens proculdubio primi parentis culpa iteratur, & semen stirpis erumpit consequenter in ramis. Sic, profluente vena, riuus fonti, tradux respondet origini.

Inobediens Monachus Adamum imitatur.
*S. Greg.*

Hoc etiam me non leuius mouet, quia prætergresso nihilominus inobedientiæ limite, eleēmosynas à sæcularibus indifferenter accipitis, possessionis vestræ funiculos inhianter extenditis: &, vt cuncta breuis sermo concludat, in occulto simul & publico fieri diuites festinatis. Hæc autē facientes, amarissimis nos terræ concupiscentiæ moribus laceratis: non solum vobis, sed & posteris vestris dulcedinē quietis adimitis, curarum sæculariū vos laqueis innodatis: & quod deterrimum est, pugnandi semper cum sæcularibus, vel potius materiā seruiend cōstituitis, non considerantes illud egregij Prædicatoris, quod veris abrenūtiatoribus ait: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, iis contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli, & tentationes, ac desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt hominē in interitum, & perditionē*; vbi & sequitur: *Radix omnium malorum est auaritia, quam quidā appetentes errauerunt à Fide, & inseruerūt se doloribus multis.* Enimuero dona, vel oblationes ab iniquo suscipere, quid est aliud quàm propriā animam ex dantis squalore fœdare? Hinc enim scriptū est: *Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, & non sunt beneplacitæ subsannationes iniquorū.* Et rursum: *Dona iniquorū non probat Altissimus, nec respicit in oblationibus iniquorū, nec in multitudine sacrificiorū eorum propitiabitur pro peccatis.* Et reuera, quid prodest iustū orando ædificare, quod prauus festinat peruersè viuendo destruere? Vnde & per eundē Sapientem dicitur: *Vnus ædificans, & alter destruēs, quid prodest illis, nisi labor: Vnus orās, & vnus maledicens, cuius vocē exaudiet Deus?* Porro autem ad quid diuitiarum lucra cōgerimus, an quia hæc in nostros vsus expēdere, natura modico contenta prohibente, non possumus, in quos prodigi valeant, anxia semper sollicitudine perquirimus? Interim autem in earum contēplatione, solas infœlicium oculorū nostrorum illecebras pascimus, cùm eas intorquere in nostræ necessitatis impendia non valemus. Vnde & Salomon cum præmisisset: *Auarus non impletur pecunia, & qui amat pecunias, fructus non capit ex eis*; protinus intulit: *Vbi sunt opes multæ, multi & qui comedūt eas. Et quid prodest possessori, nisi quod diuitias cernit oculis suis?* Quod autē diuitiæ possidentibus ingerant sollicitudinē, nec eos quiescere securè permittant, audiant Monachi, quorū certè professio non sollicitudini militat, sed quieti. *Dulcis est*, inquit, *somnus operanti, siue multum, siue parū comedat. Saturitas autē diuitis non finit eum dormire.* Præterea, tametsi homo violēter, aut furtiuè non rapiat, etiam si nequaquam mentiendo, vel circūueniendo decipiat, non leuiter tamen peccat, si dumtaxat alienā rem simpliciter concupiscat. Vnde quoq; in catalogo decem præceptorum ponitur: *Non concupisces rem proximi tui.* Quis autem reatus sit alieni iuris ambitio, vt ex industria multa prætercam, vno B. Petri docetur

Quomodo se Religiosi gerere debeant in petendis eleēmosynis à sæcularibus.
1. *Tim.* 6.
Auaritia quæ mala afferat.
Qui dona ab iniquis suscipit seipsum maculat.
*Eccl.* 34.
*Ibid. v.* 28.
*Ibid. v.* 28.
*Eccl.* 5.
*Ibid. v.* 11.
*Deut.* 6.

Aliena appetere est graue crimen. 1. Pet. 2.

exemplo. *Nemo*, inquit, *vestrum patiatur tamquam homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor.* Qui enim inter homicidas, fures, atque maledicos, qui regnum Dei profecto non possident, appetitorem facultatis alienæ constituit; quàm graue crimen, quamque damnabile sit ex collatione similium euidenter ostendit. Quod etiam lucidius cernitur, si quod his verbis subiunctum est, subtiliter attendatur. Nam protinus addidit: *Si autem, vt Christianus non erubescat, glorificet autem in isto nomine Dominum: quoniam tempus est vt incipiat iudicium de domo Dei.* Vt ergo de aliena appetentibus disseramus, non sicut Christianus, sed sicut Antichristus proculdubio patitur, qui dum alienis substantiis inhiat, ingruentis eum aduersitatis sollicitudo perturbat. Christus enim venit semetipsum, & cælestem gloriam tradere. Antichristus autem veniens, animas hominum, pretiosam videlicet substantiam, conatur auferre. Si ergo qui aliena appetit, Christianus non est, qua ratione Monachus dicendus est?

Ibid. v. 16.

Bonorum oblationes in pauperum vtilitatem recipi possunt.

Notandum tamen, quia quisquis non sceleratis, sed honestioribus viris aliquid hoc studio tollit, vt subsidia fratribus in egestate prouideat, vel pio cuilibet operi sumptus exhibeat: siue etiam, quod insignius est, pauperibus in necessitate succurrat, hic non dicendus est aliena impudenter appetere, sed potius, quæ communia sunt, à fratribus in fratres iustè trãsferre. Ad hoc enim vnus cæteris ditior est, vt non solùm commissa possideat, sed vt non habentibus eroget: & non tam piè, quàm iustè, minister ipse, non dominus, quæ sunt aliena, dispenset. Vnde Propheta cum diceret: *Dispersit, dedit pauperibus*: non addidit munera eius: sed, *iustitia eius manet in sæculum sæculi.* Hinc etiam, cum de exhibendis eleëmosynis Dominus loqueretur: *Videte*, inquit, *ne faciatis iustitiam vestram coram hominibus, vt videamini ab eis.* Quod autem eleëmosynæ largitatem hic præcipuè iustitiam vult intelligi, insinuat ipse, cum præsilo subiungit: *Cum facis eleëmosynam, noli tuba canere.* Ita iustitia est, quæ aliena sunt, reddere. Quapropter qui diuitibus auferens indigentibus exhibet, non alienorum dicendus est appetitor, sed bonorum potius cõmunium distributor. Hæc autem breuiter diximus, vt inter alienorum appetitores, & fideles dispensatores esse distantiã monstraremus: ne videlicet aliquãdo suum sub colore virtutis vitium palliet: vel rursus virtutis intimæ puritatem, falsum vitij nomen obscuret. Giezi sanè puer Elisæi, si Prophetarum filiis, vt mentitus est, argenti talenta suscipiendo, consuluisset, nequaquam subeundæ lepræ sententiam pertulisset. Nam idcirco plaga percussus est quam dator amiserat: quia non adhoc aliena suscepit, vt in opus pietatis expenderet, sed vt suæ concupiscentiæ satisfaciens, proprij iuris possideret peculium. Vnde vir Dei postquam eum dignè corripiens, ait: *Nonne cor meum in præsenti erat, quando reuersus est homo de curru suo in occursum tibi?* mox addidit: *Nunc ergo accepisti argentum, & vestes: vt emas oliueta, vineta, & oues, & boues, & seruos, & ancillas; sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo vsque in sempiternum.* Giezi porro semen sunt, qui ea, quæ in opus pietatis impendenda susceperant, sibimet in posterum noxiè profutura conseruant. Ignobili namque, atque degeneri parenti responsura posteritas, dum sumptus funernos in sua trãsferre lucra conatur, alieni proculdubio sceleris lepra perfunditur. Nec prætereundum quod illic dicitur: *Et regressus est ab eo Giezi leprosus, quasi nix.* Nix enim alba, sed frigida: hypocrita nempe, qui se per sanctitatis adumbratæ figmentũ transfigurat in Angelum lucis, nullis inferuet æstibus charitatis: atque ad instar niuis, simul est albus, & frigidus; quia piis quidem se deseruire operibus simulat, sed viscera solidæ pietatis ignorat. Quid plura cõmemorem? Dixi præsens, dico nunc absens, tandem tamen vtrobiq; persuadens: Spernite diuitias, ne perpetuò mendicetis: estote voluntariè pauperes, vt sine fine regnetis. *Beati*, inquit, *pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnũ cælorum.* Et Salomon ait: *Qui odit auaritiã, longi fient dies eius.* Et iterum: *Non proderunt diuitiæ in die vltionis:* † *Tristitia autem liberabit à morte.* Et rursus: *Melior est pauper in simplicitate sua, quàm diues prauis itineribus.* Et alibi: *Vir, qui festinat ditari, & aliis inuidet, ignorat quod egestas superueniet ei.*

Diuites sunt pauperum ministri.

Psal. 111.

Matth. 6.

Verbum, aufero, ita vsurpat S. Doctor, vt non inuitis diuitibus, sed ipsis volentibus, aliquid accipiendum intelligat: nam iniquis diuitibus bonos opponit, ab iis quibus munera accipi negauerat, ab iis cõcedit in pauperum vtilitatem.

Giezi cur lepra percussus.

4. Reg. 5.

Oblata in opus pietatis, in proprium commodum transferre indignum est.

Hypocritæ cur niui similes.

Pauperum fœlicitas.

Matth. 5.

Luc. 6.

Prou. 28.

Prou. 11.

† iustitia.

Prou. 28.

Ibid. 22.

In perfectionis studio à mortificatione delectationum carnalium incipiendum.

Pruritum prætereà gulæ frænum cohibeat disciplinæ. Incassum namque conatur ædificare fastigium, qui in arena, quæ dissilit, collocat fundamentum. Qui virtutum lapidibus festinat atrium sublime construere, prius necesse est inhorrentia carnalium delectationum dumeta purgare. Vnde per Salomonem dicitur: *Diligenter exerce agrum tuum, vt postea ædifices domum tuam.* Ille quippe bene domum mentis ædificat, qui prius agrum corporis à spinis vitiorum purgat: alioquin si desideriorum, passionumque carnalium sentes in carnis agro pullulare sinuntur, fame boni crescente, tota intus virtutum structura collabitur. Hinc rursus ait: *Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleuerant vrticæ; operuerant superficiem eius spinæ, & materia lapidum destructa erat.* Quid enim ager, vel vinea pigri hominis, nisi caro cuiuslibet otiosi in spiritualis agriculturæ laboribus desudare nolentis? Quid autem vrticæ, nisi gulæ prurigines, & carnales illecebræ? Quomodo denique spinæ sunt, nisi passionum carnalium punctiones? Quid postremo maceria lapidum nisi charitate media cum permixta cohærentium structura virtutum? Ager ergo pigri, & stulti hominis, vrticis, spinisque repletur: cum caro cuiuspiam otiosè viuentis, non per disciplinam continui laboris excolitur, sed in voluptatis, atque lasciniæ mollitur desiderio, & enutritur. Lapidum quoque maceria labefacta diruitur, quia tota virtutum fabrica, velut impactis incontinentiæ arietibus, dissipatur. Princeps enim coquorum destruxit muros Hierusalem. Coquorum autem Princeps iure asseritur venter, cui nimirum à coquis laborioso opere seruitur. Quisquis ergo desiderat spiritualium segetum vbertate ditescere; desudet nunc agrum sui corporis disciplinæ, ac continentiæ vomere continuo labore sulcare: & tamquam noualium suorum glebas, sarculo † sapiente, confringat: dum quidquid durum, dum quidquid infœcundum in se reprehenderit, iugis pœnitentiæ contusionibus terat: nec desinant gulæ prurientis vrticas, atque inhorrescentes carnalium desideriorum vepres radicitus extirpare, quo vberes prouentus spiritualium segetum valeant sui cordis rura proferre. Vnde & idem Salomon ait: *Qui operatur terram suam, saturabitur panibus: qui sectatur otium, replebitur egestate.*

Prou. 24.

Ibid. v. 30.

4. Reg. 25.

† sarriente

Prou. 12.

Ad hanc sanè agriculturam Iosue allegoricis exhortationibus prouocabat filios Ioseph: *Si populus*, inquit, *multus es, ascẽde in siluã, & succide tibi spatia in terra Pherezei, & Raphaim, quia angusta est tibi possessio montis Ephraim:* Cumq; ibi conquererẽtur, & dicerent: *Non poterimus ad montana conscendere, cùm ferreis curribus vtãtur Chananæi, qui habitant in terra cãpestri:* Respondit Iosue: *Populus multus es, & ma-*

Ios. 17.

Ibid. v. 20.

*gnæ fortitudinis, non habebis fortè vnam, sed trāsibis ad montē, & succides tibi, atque purgabis ad habitandum spatia: & poteris vltra procedere, cum subuerteris Chananæū, quem dicis ferreos habere currus, & esse fortissimum.* Quæ nimirum multis indigentia verbis exponere fortassis, si non mihi meta compendij epistolaris obstaret: hoc tantum, quasi summotenus perstringendo sufficiat: quia, cum Iosue præcipit populo siluarum condensa succidere, hoc innuit, quod noster Iesus, eiusdem scilicet nominis, sequentibus se iubet malè pullulantes siluescentium vitiorum frutices extirpare. Hortatur, vt non fœdera, sed bellum contra Chananæos gerant, vt montana conscendant, quatenus & vitiorum elaborent debellare barbariem, & arduum virtutum festinent obtinere cacumen. Porro autem, quod illi pusillanimiter conqueruntur aduersus eos, qui ferreis vtebantur curribus, se non posse consurgere, hoc est, quod nos imbecilles, & fragiles sæpe diffidimus tanquam ferreos currus, sic aduersantes malignorum spirituum impetus sustinere. Nam, cum petulantia gulæ, vorago luxuriæ, omniumque vitiorum pestes, tamquam frementium Chananæorum acies, constipatis aduersum nos cuneis, conglobantur, quid aliud, quàm Chananæi nos ferreis curribus impetunt, &, ne de carnalis vitæ campestribus, ad virtutū valeamus excelsa conscendere, salutis nobis aditus intercludūt? Sed bonus militiæ nostræ Dux imbecillitatē nostram ad fortiter agendi constantiā erigit, & contra hostium impetus, vt in altiora progrediamur, impellit. Sed quomodo de inimicis nostris triumphum possumus obtinere, qui semper in epulis, semper in poculorū affluentium volumus ingurgitatione iacere? De quibus vtique Salomon ait: *Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur.* Et iterum: *Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: qui his delectatur, non erit sapiens.* Ventrem namque vino, & epulis assuescere, quid est aliud, quàm hostibus animæ, vt ingrediantur, aditus aperire? Vnde & idem Salomon. *Qui delicatè*, inquit, *à pueritia nutrit seruum suum, postea illum sentiet contumacem.* Benè hunc seruum loris cohibebat inediæ, qui dicebat: *Castigo corpus meum, & seruituti subiicio.* Aduersus hunc seruum disputabat, cum diceret: *Esca ventri, & venter escis: Deus autem & hunc, & illas destruet.* Hunc seruum sub calcibus esse frænandum significabat, cum diceret: *Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis: nunc autem & flens dico, inimicos Crucis Christi, quorum finis interitus, & quorum Deus venter est, & gloria in confusione eorum.* Notandum autem, & hic duo terribilia dici, & in inimicos Crucis Christi tremendā depromit idem Apostolus sententiam, dicens *Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit Anathema, Maranatha.* Qui verò ventrem pro Deo veneratur, Deum quodammodo negare conuincitur: ac per hoc duo hæc terrore plenissima videntur, vnum videlicet, quod absit, & Christi inimicū esse, & vnum Deum alium colere.

Iosue pugna contra Chananæos figura est nostræ cum passionibus, ac dæmonibus.

Prou. 21.
Prou. 20.
Ventri indulgere est hostibus aditum aperire.
Prou. 29.
1. Cor. 9.
1. Cor. 6.
Philip. 3.
Cibos nimios curare, est ventrem colere.
1. Cor. 16.

Duo fratres, alter iuuenis, alter verò senex in possessione Classensis monasterij, quæ Rauenniana dicitur, ad custodiam morabantur. Octaua fenè die ante Natiuitatem Domini, sexta scilicet feria, quæ sabbatum duodecim lectionum ex more præcedit, dixit iuuenis ad seniorē: Frater Leo, sic enim vocabatur, quomodo viuemus hodie? Cui senex. Viue, inquit, vt velis. Ego enim & vinum bibam, & in solo, vt scriptum est, pane non viuam. Erat autem ille vegetus, & obesus, & incolumis, & robustus. Factum est, apposita mensa, vterque discubuit, sed iste pane contentus, & aqua sub regularis se ieiunij disciplina cohibuit: ille verò vinum sibi, & insuper, quod videbatur, indulsit: qui profectò, si quod imminebat, agnosceret, rigorem abstinentiæ ad perulantis gulæ lenocinium non molliret. Octaua siquidem die, cum Dominicæ natiuitatis gloria, mundo tripudiante, clarescereт, ille defunctus est: & cum festiuitatis inuitante lætitia, cæteri prouocarentur ad mensam, ille efferebatur, flentibus vndique propinquis carnalibus, ad sepulturam.

Monachi abstinentiā regularem transilientis mors.
Deut. 8.
Matt. 4.

Quidam mihi Monachus retulit, quia dum frixuras quasdam in Refectorium deferret in vasculo, prurientis eum gulæ stimulus pupugit: moxque sibimet vnam in os proiiciens, furtiuè comedit. Sed illico eum tantus libidinis ardor inuasit, vt, quod numquam eatenus fecerat, nulla se ratione comprimeret, donec immunditiæ fluxum semen sibi propriis manibus eiecisset. Hic itaque seruum suum meritò contumacem sensit, quia, iuxta viri Sapientis eloquium, molliter enutriuit, de quo iure dici potest, quia post buccellam, introiuit in eum Satanas. Nimirum venter, & genitalia inuicem sibi vicina sunt: & cum hoc in cute reficiatur, illud ad contumelias excitatur. Quapropter extinguatur auaritia, vt liberi simus a sæcularibus & quieti. Gulæ reprimatur edacitas, vt sinceræ valeamus esse castitatis victores conspicui. Otiosa ex ore nostro verba non profluant, sed superfluis omnibus rigida diuini terroris nos semper censura cōpescat. Pudeat itaque in intestini huius belli congressu, ingruentibus aduersariis, enormiter cedere; sed potius enitamur Auctori omnium triumphos, & gloriæ insignia reportare.

Gulæ vitiū pollutio sequitur.
Prou. 29.
Ioan. 13.

Præterea quod quædam, sicut superius dictum est, à nobis inter vos regulariter constituta, nunc autem obliuioni tradita, ac negligenter omissa, & nos mœror non leuis exasperat, & vos offensio non parui reatus accusat. Quod enim, me ordinante, semel admitti placuit, nisi me præbente consensum, numquam debuit violari. Quidquid enim publica inter multos censura statuit, aut à cunctis omnino seruandum, aut si violari conueniat, communi debet iudicio retractari, alioquin si ad personæ cuiuslibet arbitrium frangitur, vt graui, dignum est, animaduersione plectatur. Achar nempe filius Charmi, quia contra commune mandatum, manus ab anathemate Iericho non cohibuit, post iactus lapidum, etiam conflagrationem ignium non euasit: vt qui facibus incanduerat auaritiæ, flammas quoque propria carne depasceret in animaduersione vindictæ. Ionathas autem mortis sententiam meruit, quia decretum in commune prolatum, edendi tempus anticipando mutauit. Homo quoque ille, qui per desertum præsumpsit in die sabbati ligna colligere, quia solus excessit commune mandatum, lapidibus obrutus solus expendit digna morte supplicium. Non quia crimen est in necessitate ligna colligere: sed quia non leuis est criminis, semel admissam decreti regulam per inobedientiam violare.

Quæ omnium consensu recepta sunt, sine vitio, ac pœna violari non possunt.
Iosu. 7.
1. Reg. 14.
Num. 15.

Vt autem ex domesticis quoque præbeamus exemplum, in monasterio B. Vincentij, quod non procul à monte, qui dicitur Petra pertusa, cernitur constitutum, hoc tamquam regulare constitueramus edictum, vt sub districti censura rigoris quadragesimale celebraretur initium: nimirum, vt per triduum nonnisi modicum panis cum aqua omnes fratres comederent: nulla nisi lectionum, siue ordinum verba proferrent: nudis pedibus lugubres, ac mœrentes incederent explero commu-

Monast. S. Vincentij.

ex Petra pertusa Quadragesimalis initij acrimonia.

ni modulatione Psalterio mutua se scoparum castigatione purgarent. Quod cum fratres voto, & animo, ac spirituali iucunditate non segniter agerent, & vltra etiam, quod præfixum erat, satis superque peculio bonæ voluntatis agerent quidam inter eos extitit, qui clam in edendo regulam violauit. Erat autem ille frater multis exercitiorum artibus pollens, scribendi videlicet, & notandi, tornandi, insuper & fabricandi, vt hoc illi quodammodo congruere videretur: *Augur, Schænobates, medicus magus, in omnia nouit*: atque vt talibus assolet, multarum necessitatum suffulto peritia, quod libebat, plerumque impunè licebat. Cum iam mediante Quadragesima, ille vegetus, obesus, alacer, atque robustus per omnia videretur, repente illi leuis, ac temperata grauedinis molestia superuenit: at cum ego ad illum gratia visitationis accederem, illico venit in mentem vt ei dicerem, quod me audisse contigerat, illum quidem pro quibusdam offensionibus non debere sacrosanctis altaribus ministrare: eum tamen exasperare formidans: Diu, fateor, hæsi, diutius deliberaui. Quid plura? Tandem obduraui frontem, arbitrans, ac deficiens, tutius esse hominem, quàm Dei omnipotentis offendere maiestatem. Aio ergo ad eum: Charissime frater Maure, (hoc enim nomine vocabatur) confitere, pœnitentiam age: & si quid est in te, quod fortassis à tremenda Missarum te celebratione prohibeat, venerabilis tua fraternitas sacris obtemperare canonibus non contemnat. Ad quod ille: Peccata mea omnia quamplurimis spiritualibus viris innotui, sed mandatum, vt à sacrificandi ministerio recederem, non accepi. Secunda autem ægrotationis die, vix diescente crepusculo, ecce ille non iacens, sed sedens in lectulo Sacramentum Dominici corporis anxiè flagitabat. Cumque Abbas nobiscum, simul ac reliquis fratribus, lecto discumbens, assisteret, cœpit eum corripere, cur videlicet is, qui nulla mortis signa prætenderet, tantoperè viaticum postularet. Ille verò nihilominus in sua petitione persistens, Sacerdote iam cum ministris accedente, applicans sibi vnum ex fratribus nescio quod graue peccatum confitens, insusurrauit in aurem. Continuò ille attonitus, vt postmodum mihi retulit, & certum pœnitendi calculum quem præfigeret tam subito nesciens: licet addubitans, auricularotiè subloquens, quindecim sibi annos pœnitentiæ indixit. Mox autem vt sacrosanctum mysterium de manu sacerdotis accepit, heu, proh dolor! horresco referens, cum felle simul & animam exhalauit, quod videlicet fel vsque ad sepulturam ex ore eius effluere non cessauit: adeo vt donec in feretro corpus iaceret exanime, iugiter sanies illa pauimentum Ecclesiæ longius irrigaret. Hoc autem iuxta fidem rei, iccirco referre curauimus, vt audiant, & pertimescant non solum ij qui indictam disciplinæ regulam per propriæ † voluptatis impatientiam frangunt: sed & illi quoque, qui crimen admissum sub conscientiæ suæ vberibus confouentes, confiteri ad obitum præstolantur: quia & isti rei sunt qui seruanda postponunt: & illi debitum peragendæ pœnitentiæ, quod hic non reddunt, aucto proculdubio fœnore, in altera durius vita persoluunt.

Iuuen. Sat. 3.

Monachus quidam pessimè moritur, quod pœnitentiam distulisset.

† voluntatis f.

Dicam & aliud, quod in præfato contigit Monasterio. Statutum erat, atque iam per triennium ferè seruatum, vt cum horis canonicis quotidie B. Mariæ semper Virginis officia dicerentur. Erat autem inter eos Gozo habitu Monachus, reprobæ quidem vitæ, sed dicacis, & accuratæ facundiæ.

A Hic cœpit conqueri, satis superque sufficere, quod sanctus præcipit Benedictus, nec nouæ adinuentionis pondus debere superponi, nec nos esse antiquis Patribus sanctiores: qui videlicet hæc superstitiosa, ac superuacua iudicantes, psallendi nobis metam, omnemque viuendi regulam præfixerunt: hac sanè debere nos esse contentos, ne ab illa incautiùs declinantes, per anfractus, & in via ducamur erronei. Quid plura? Contra Reginam mundi præliari visus est, & confecit: ad hoc nimirum fratres versuta machinatione pellexit, vt solitas B. Mariæ laudes vlterius non offerrent. Sed, ô diuinum iudicium à nostræ prauitatis intuitu non dormitans! Mox enim aduersus præfatum monasterium tot aduersitatum grandines, B tot vndique bellorum, atque conflictuum exortæ sunt tempestates, vt ipsis quotidie Monachis minaces gladij necis exitium intentarent. Fiunt vndique deprædationes, atque rapinæ, conflagrantur cum segetibus areæ, familiares, ac serui sancti loci crudeliter trucidantur, & non iam imago mortis, sed mors ipsa grassatur: adeo vt tæderet iam Monachos viuere, dum nequaquam possent in procinctu certaminis amicum quieti suæ professionis officium custodire. Non paruis expensis ad Teutonum partes Imperator expetitur, pragmaticæ sanctiones cum † singulis imperialibus aduehuntur, sed tantumdem est. In omnibus quippe C studiis non fructus, sed labor superuacuus. Vnde cùm ego petitione fratrum sæpe pulsarer, quatenus sequester accederem, & si possibile esset, pacis inter eos fœdera continuarem: hac rogantibus voce respondi: Christus, inquam, est pax nostra, de quo etiam de Virgine recens nato, Angelitus dictum est, *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax.* Quia ergo Matrem veræ pacis de suo Monasterio proiecerunt, dignum est vt inquietis calamitatum, tribulationumque procellis, atque turbinibus agitentur. Verùm ne lectorem diutius protraham, fratres illi hæc quæ dixeram non dubiis erumpentibus signis, vera probantes in arcto siti, D tandem ad cor redeunt, pauimento se humiliter sternunt ac percepta pœnitentia, numquam se de cætero neglecturos, solita Genitricis Dei præconia vnanimiter pollicentur. Mox itaque, vt fatear, ita post coruscos, atque tonitrua, tanta cæli serenitas rediit, vt ex tunc vsque hodie fratres iucundæ pacis otio perfruantur: ac de Scyllæa voragine se delatos ad portum, gubernante Filio Virginis, gratulentur. Impletum ergo est quod per Prophetam dicitur: *Reuertimini ad me, & ego reuertar ad vos, dicit Dominus.* Qui ergo facile Seniorum suorum statuta conuellunt, ista considerent: & ne diuini furoris super eos gladius veniat, non sine causa formident.

Monasteriũ diuinitus affligitur ob intermissam B. Virginis officium.

† signis.

Luc. 2.

Culpam humiliter expiantibus, & B. Virginis horas persequentibus, pax orta est.

Mal. 3.

Parcite ori meo, dilectissimi fratres, & si fortasE sis in aliquo limitem modestæ correptionis excessi, zelo potius fraterni amoris adscribite, quàm liuoris. Mementote, quod per Salomonem dicitur: *Melior est manifesta correptio, quàm amor absconditus; meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.* Et iterum: *Viro qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus superueniet interitus, & eum sanitas non sequetur.* Animarum medicus omnipotens Deus, dilectissimi, hoc mei sermonis absynthium vobis in dulcedinem vertat: & quidquid in vobis est frigidum, quidquid obscurum, flamma sui spiritus mirificus illustrator accendat.

Prou. 27.

Prou. 29.

## EPISTOLA XXXIII.

Ad eosdem Gamugnensis Monasterij Eremitas, habetur tom. 3. éstque opusc. 54.

## EPISTOLA XXXIV.

Ad Eremitas Congregationis suæ.

*ARGVMENTVM.*

Vniuersis Eremitis suũ viuendi institutũ sequẽtibus, inferendæ disciplinæ modũ præscribit, vltra quem eis progredi non liceat: quam quidem disciplinam posthac voluntariam ad singulorum arbitrium, non, vt antea, coactam esse constituit.

*Sanctis fratribus in Eremo constitutis, Petrus peccator Monachus salutem.*

IN conuentu spiritualium fratrum tunc discretionis ordo congruè geritur, si moderatio Rectoris imitetur diligentiam equitis. Ille siquidem calcaribus vtitur, vt impellat: frænis, vt reprimat; stimulat equum tardius incedentem: refrænat superbè frementis vestigia glomerantem. Hoc etiam modo Præpositus fratrum & tardiores exhortationibus suis, velut quibusdam stimulis, debet impellere: & feruentius quàm necesse sit, incedentes, sub discretionis debet loro frænare. An non quibusdam, vt ita loquar, stimulis vrgebat Moyses populum Israël, cum diceba: *Separate apud vos primitias Domino; omnis voluntarius, & proni animi offerat eas Domino: aurum, & argentum, & æs, hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum, & pelles arietum rubricatas, ligna Setim, & oleum ad luminaria concinanda?* An non eundem populum, velut immoderatè currentem, fræno moderaminis coërcebat, cum illos ab offerendis muneribus prohiberet? Scriptum est enim. *Quia cum instarent operi, quotidie manè vota populus offerebat.* Vnde artifices venire compulsi, dixerunt Moysi: *Plus offert populus, quàm necessarium est*; moxque subiungitur: *Iussit ergo Moyses praconis voce cantari: nec vir, nec mulier quidquam offerat vltra in opere sanctuarij.* Vt igitur ad hoc veniamus, propter quod ista præmisimus, non ignoret sancta vestra deuotio, dilectissimi, quoniam disciplina ista scoparum, cui tam feruenter insistitis, sicut poterat moderata prodesse, sic agnoscitur indiscreta nocere. Propterea scilicet corpora vestra viribus effœta deficiunt, & aliquando, sicut à quibusdam creditur, tot allisionibus tabefacta languescunt: nimirum cum nonnulli vestrûm vnum continuum, vel etiam duo Psalteria quotidie cum disciplina decurrant. Huc accedit, quia plerique fratres venire volentes ad eremum, cum hæc audiunt, perculsi formidine deterrentur. Et quia disciplina durior creditur, quàm sentitur: & austerioris est formidinis, quàm doloris: cum eam apud vos tam longam fieri fratres quique debiles audiunt, medullitus expauescunt, & ab accessu protinus eremi reuocantur. Quamobrem, adhibito discretionis moderamine, constituimus; vt ad disciplinam sibimet ingerendam nullus in eremo compellatur: quem verò sanctus ad hanc feruor impellit, per quadraginta psalmos in vno quoque die disciplinam sibi facere liceat: ita dumtaxat, vt quadragenarium hunc psalmorum numerum non excedat. In duabus autẽ Quadragesimis, quæ videlicet natalem Domini, vel sacrosanctum Pascha præcedunt, vsque ad sexaginta psalmos cum disciplina procedere liceat: neque hanc mensuræ, quam præfigimus, regulam, temeraria, quod absit, quisque præsumptione transcendat. Hoc itaque modo, non quod bonum est, tollimus: sed, quod est superfluum, coërcemus. Nec salutem suam fratribus inuidemus, sed mensuram discretionis indicimus: citra quam licet vtique, si velit, affligi: vltra verò non erit licitum pregredi. Et hoc facientes, non quasi nostræ vsurpamus auctoritatis arbitrium, sed diuinæ legis imitamur exemplum. Ait enim per Moysen in Deuteronomio Dominus: *Sin autem eum, qui peccauit, dignum viderint plagis, prosternent, & coram se facient verberari*; vbi mox additur; *Pro mensura peccati erit & plagarum modus, ita dumtaxat, vt quadragenarium numerum non excedant; ne fœdè laceratus ante oculos tuos obeat frater tuus.* Ecce Dominus & delinquentem vapulare præcepit, & tamen modum verberibus posuit; vt & in reum vindicta procederet, & vindictæ duritiam discretio temperaret. Hanc igitur, dilectissimi, faciendæ disciplinæ tenere mensuram, spiritum potius scopite, cæteris bonis operibus vigilantes insistite; vt Remunerator ille summus transitorio labori vestro sine fine manentia dignetur præmia compensare.

Exod. 35. — Exod. 36. — Indiscreta mortificatio est causa morborum. — Regula B. Pet. Dam in castigatione corporis per disciplinam. — Deut. 25.

## EPISTOLA XXXV.

Ad eosdem suæ Congregationis Eremitas, habetur tom. 3. éstque opusc. 55.

## EPISTOLA XXXVI.

Ad vniuersos suæ Congregationis Eremitas.

*ARGVMENTVM.*

Monachis qui in Monasteriis sub sua potestate constitutis, degebant, sub pœna excõmunicationis præcipit, vt res alienas apud se post suam mortem non retineant; sed Monasterio, cuius sunt, quisque sua bona restituat.

*Omnibus fratribus in qualibet Eremo sub nostri ministerij custodia constitutis, Petrus peccator Monachus indiuiduæ vinculum charitatis.*

NOSTIS, Dilectissimi, quia loca ista nobis commissa, me viuente, quasi vnum sunt: & res quæcumque sunt necessariæ, hinc ad vos indifferenter transeunt; à vobis etiam huc, prout fra-

terna exigit vnanimitas, proferuntur. Et oro Spiritum sanctum, vt eadem, me defuncto, inter vos concordia vigeat, quæ nunc in vobis cor vnum, & animam vnam per charitatis glutinum conflat. Sed necesse est, nunc me vobis cauta prouisione consulere, ne frigescente forsitan charitate, priuatus amor de retentione rei cuiuspiam inter vos scandalum valeat generare. Quapropter adiuramus vos, & per tribunal tremendi Iudicis obtestamur, quidquid post meum obitum, quod alterius loci sit, quisque apud se fortè reperierit, præstò restituat: & remota omni machinatione, vel callida argumentatione, purè, & simpliciter, quod alienum est, reddat. Alienum autem dico, quidquid ego non pro munere habendum perpetualiter contuli: sed rem alterius loci in alio, quia noster erat vterque, manere permisi. Quisquis igitur huius nostræ sententiæ temerator extiterit, vsque ad satisfactionem congruam excommunicationi subiaceat.

B. Pet. Dam. decretum, vt inter suos concordia post suum obitum seruaretur.

*Finis Libri Sexti.*

# B. PETRI DAMIANI

## S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

## Epistolarum Liber Septimus.

*Ad Sæculares Principes.*

### EPISTOLA PRIMA.

Ad Henricum II. Imperatorem.

*ARGVMENTVM.*

Imperatorem Henricum deprecatur vt Gislerio cuidam, qui eius iussu in Germania captiuus asseruabatur, sicut sibi, dum esset in Italia, pollicitus fuerat, ignoscat, eumque liberum abire permittat.

*Domno Henrico inuictissimo Imperatori, Petrus peccator Monachus debitæ seruitutis obsequium.*

EXCELLENTISSIME, & piissime Domine, si vobis placeret, iam tempus esset vt miser ille Gislerius misericordiam consequeretur: iam congrueret, vt de vinculis tam diuturnæ captionis exiret, & post longum exilium, ad propria remearet. Non obliuiscatur Dominus meus Imperator quid Rex Dauid fecerit cum fugeret à facie Absalon: quia dum Semei aduersus eum lapides mitteret, duriora etiam contra Regem maledictionis iacula intorqueret, dicens: *Egredere, egredere, vir sanguinum, & vir Belial*: ille cum tam fortissimis bellatorum cuneis constipatus, incederet, non solum eum non occidit: sed etiam Abisai illum volentem occidere asperrimè corripuit, dicens: *Quid mihi, & vobis, filij Saruiæ? Dimittite eum, vt maledicat mihi. Dominus præcepit ei vt malediceret Dauid: & quis est qui audeat dicere, quare sic fecerit?* Nec ignoratis, qualiter stulto Nabal dicenti aduersum eum: *Hodie increuerunt serui, qui fugiunt dominos suos*, Abigail interueniente pepercit. Qualiter etiam in Saül immaniter persequentem, cum posset illum occidere, manum mittere non præsumpsit. Hæc & alia, Domine mi, sanctorum Regum vobis exempla proponite, & post iudicium, misericordiam peccatoribus indulgete. Quæcumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinã scripta sunt.

Dauidis mãsuetudo.

2. Reg. 16. Ibid. v. 10.

1. Reg. 25.

1. Reg. 24. & 26.

Rom. 15.

sunt. Et cum omnia regna terrarum, quæ vestro subiiciũtur imperio teste mundo, largissima vestræ pietatis abundantia repleat: quomodo solus Gislerius tantæ erit expers misericordiæ, vt neque per sæculares viros, neque per seruos Dei, locum apud vos indulgentiæ valeat inuenire? Clarescat iam pietas Romani Imperij, & cui Deus propriis viribus omnes aduersarios subiugat, ipsum quoque Dei pietas fœliciter vincat. In hoc enim est perfecta victoria, si is cui victoria, Christo donante, tribuitur, à sola Christi pietate vincatur. Piissime Domine, misericordiam vestram lacrymabiliter obsecro, & pedibus vestris me prostratus aduoluo, pro charitate Christi miserum illum iam clementer absoluite: & me seruum vestrũ in pace quiescentem, pro sancto Imperio vestro orare permittite: sin autem vobis ita videtur, per vestras litteras absolutionem mihi illius, remota omni dubietate promittite: & me ad vos quantocyus festinare iubete. Redeat ad memoriam domini Regis, quia cum apud Monasterium Classis à vobis discessurus essẽ, dixistis mihi: Noueris proculdubio, quia isti, pro quo me rogas, quandoque veniam exhibebo: & quidquid circa illum misericorditer egero, pro amore Christi, & tua charitate certissimè faciam. Nunc ergo, eminentissime Domine, & infœlicissimo illi misericordiam vestram clementer impendite, & mihi seruo vestro veritatem sancti oris vestri efficaciter adimplete: quia sicut per Prophetam dicitur: *Misericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam, & gloriam det tibi Dominus.*

*Perfecta victoria qua in re sita sit.*

*Psal. 83.*

## EPISTOLA II.

### Ad eundem Henricum II. Imperatorem.

*ARGVMENTVM.*

Commendat eiusdẽ Henrici virtutes; pietatem præcipuè; & studiũ religionis tu[illegible]dæ, quod Vuiqueriũ barbarum hominẽ ex Rauennati Archiepiscopatu, quẽ sibi malè acquisierat, peius tamẽ retinebat, expulerit. Hortatur, ne eundẽ hominem, ad eam dignitatem, qua iustè priuatus fuerat, redire molientem, vllo pacto patiatur.

*Domno Henrico inuictissimo Imperatori, Petrus peccator Monachus debitæ seruitutis obsequium.*

IMMENSAS laudes Regi Regum Christo referimus, quia sanctitatem, & virtutum dona, quæ multis referentibus, de regia maiestate cognouimus, iam non verbis, sed viuis operibus approbamus. Nam in expulsione † Vuiquerij, vox omnium in laudem sui Creatoris attollitur, Ecclesia de manu violenti prædonis eripitur, & salus esse totius mundi vestra incolumitas iudicatur, *Lætentur ergo cæli, & exultet terra*, quia in Rege suo verè Christus regnare cognoscitur, & sub ipso iam sæculi fine aureum Dauid sæculum renouatur. Ipse enim, qui facto flagello de testiculis, vendentes in templo columbas eiecit: Ipse, inquam, & non alius, in Rege suo Vuiquerij cathedram in Ecclesia negotiantis, euertit. Et quo olim superbi Saul arrogantiam repulit, ipse nunc non dissimilem reprobi viri malitiam conculcauit. Verumtamen nolo lateat dominum meum Regem; quia pestifer ille vir ad Rauennatem vrbem suas epistolas fabricauit: alias quidem occultè singulis, alias verò communiter vniuersis: in quibus se facturum omnia, quæcumque ipsi voluerint, de rebus Ecclesiæ spopondit. Quod si verbis minime crederent, secundum hæc suum nuntium iurare præcepit. Vnde non dubito quosdam de Rauennatibus maiestati vestræ suggerere, vt ad eamdem cathedram ille valeat repedare. Nimirum raptores mũdi qui ambiunt Ecclesiastica bona diripere, talem volunt Episcopum, qui eorum rapinis non valeat obuiare. Vos autem, excellentissime Domine, aures vestras à venenatis eorum consiliis claudite & splendidissimam gloriæ vestræ famam, quæ per totius mundi latitudinem volitat, propter vnum hominem offuscare nolite. Si enim ille ad Episcopatus arcem reuertitur, totius populi spes quæ erecta fuerat, labitur, seruis Dei gaudium tollitur: & prauorum nequitia, quæ formidare iam cœperat, ad audendum peiora fiducialiter roboratur. Quapropter, Rex inuictissime, quod ad laudem Dei, & salutem hominum cœpistis, ad finem vsque perducite: & latrone reiecto, Pastorem vnde Ecclesia gaudeat, ordinate. Omnipotens Deus, qui terreni imperij gubernacula tribuit, & ad faciendam iustitiam suam diu in hac te vita custodiat & post mortalis vitæ decursum, ad cælestia regna perducat. Amen.

*† Vidqueri etiam.*
*Psal. 95.*
*Christus D. in bonis Regibus regnat, & honoratur.*
*Matth. 21. Marc. 11. Luc. 19. Ioan. 2.*
*1. Reg. 15. 1. Paral. 10.*
*Mali Episc. à quibus defendantur.*

## EPISTOLA III.

### Ad Henricum Henrici II. Imp. filium, Romanorum Regem.

*ARGVMENTVM.*

Hæc Epistola scripta est ad Henricum superioris Henrici filium, qui mortuo patre, nõdum Imperator fuerat appellatus: sed regium nomen sustinebat qui proximus est ad Imperatoriã dignitatẽ gradus. Erat autem tunc temporis adolescens, eiusque ætas à selectis quibusdam primariæ nobilitatis proceribus regebatur. Huius igitur adolescentis animum quasi quibusdam stimulis impellere conatur S. Doctor ad op[illegible] Ecclesiç ferend[illegible], quæ scelestissimi illius pseudo-põtificis Cadaloi furore pessimè vexabatur. Quoniam verò cognouerat eumdẽ Henricum, & prauis suorum quorumdam consiliis, quibus omnia honestate & pietate chariora erant, & sua spõte etiam, quod postea exitus patefecit, ad peiorẽ causam defendendam magis esse propensũ, lenibus verbis acriora quędã; &, vt ita dicã, amariora intermiscet: vt quem pudore non poterat, minis saltẽ, & timore ad officiũ reuocaret.

*Domno Henrico præcellentissimo Regi, Petrus peccator monachus seruitutem.*

SVBDITI quique timēt Regem, Rex necesse est metuat Conditorem. Sed cum scriptura dicat: *Cui plus committitur, plus requiritur*; etiam in hoc expedit Regem propensius formidare, quod illi, quem cordis occulta non fallunt, cogitur de pluribus rationem reddere. Cum igitur Rex in iudicio discutiat hominem, Deus Regem, dignum ne est, vt puluis timeat puluerem, & idem puluis in Rege diuinam despiciat maiestatem? In diebus tuis, ô Rex, obortum est tale periculum, quod omnium penè transcendit nequitias sæculorum: Apostolica nimirum Sedes per Hæresiarcham Parmensis Ecclesiæ scinditur, Religio Christiana confunditur, Apostolorum labor euertitur, & vniuersalis splendor Ecclesiæ per tenebrosā vnius schismatici hominis concupiscentiam obscuratur. Quid ad hæc dices, qui Ecclesiasticæ defensionis officio fungeris? qui in paterni, vel auiti sceptri iura succedis? An plenæ fortè robur ætatis adhuc tibi deesse conque eris? Sed ecce Ioas Rex Iuda tener adhuc de sartis tectis templi celeriter instaurandis cum Sacerdotibus disputat: eos quoque collatam à populo vetat retinere pecuniam; totamque artificibus operum iudicat exhibendam. Dauid vix dum adolescentiæ limen ingrediens, aduersus Goliath, non cum gladio, sed cum lapillis, quasi pueriliter dimicat, sed ei caput tamquam vir fortis ictu pugionis obtruncat. Adolescentulus adhuc Iosias omnia vasa Baal de templo Domini cum Sacerdotibus proiicit & in conualle Cedron, flamma vorante, succendit. Illi igitur honorabant templum, in quo sanguis brutorum animalium fundebatur; tu non succurris Ecclesiæ, in qua pro salute mundi Christi corpus offertur? Nam, vt ad Gentilium quoque recurramus historiam, Annibal ille, qui Carthaginensium Dux factus est, cum adhuc nouem esse annorum Amilcari patri iurauit ad aras, quia cum primitus posset, aduersus Romanos acerrimè dimicaret. Imbelles pueri bella iam spirant pro terrenæ vnius ciuitatis honore; & tu te non excitas ad procinctum pro tuenda vniuersalis Ecclesiæ libertate?

Quidam præterea consiliarij, tui videlicet aulici ministerij dispensatores (vt fœda per populū vulgatur infamia) de persecutione Romanæ gratulantur Ecclesiæ, vtrique scilicet parti fauentes, blandeque canentes: vt modò se venerabilis Papæ fautores per assentationis lenociniū asserant, modò primogenito Satanæ falsi successus læta promittāt. Quod tamen de quibusdam Sanctis viris, qui tuis cōsueuere interesse consiliis, nefas est credi. Planè quisquis sanctam diuidere molitur Ecclesiam, timendum sibi est, ne secundum Euangelicam sententiam & ipse diuidatur: *Veniet*, inquit, *Dominus serui illius in die, qua non sperat, & hora, qua nescit, & diuidet eū, partemque eius cū infidelibus ponet.* Porro de Phaleg filio Heber scriptum est quia in diebus eius diuisa est terra; de te quoque cauendum est, ne dicatur, quia in diebus tuis diuisa est Ecclesia. Scribantur annales, texatur historia, quæ dicat, quia Nerua clementissimus Imperator pacificauit Ecclesiā, Constantinus confirmauit, Theodosius exaltauit; & cum peruentum fuerit ad te, gloriosum ne tibi est, si dicatur, Heinricus diuisit? Absit hoc à te, vt hanc legāt historiam posteritas ventura de te. Noli ergo esse Phaleg, qui conscissa diuidas: sed esto Christi discipulus, qui diuisa coniungas. Ij verò, qui ad diuisionem Apostolicæ Sedis diabolico succenduntur instinctu, Dathan, & Abirō, atque Chore ad memoriam reuocent, & ex eorum perditionibus colligant, qui finis etiam se, qui non dissimilia sectantur, expectat. Illi sanè schisma fecerant Synagogæ, isti diuisionem machinantur Ecclesiæ. Quamobrem sicut illos vtrique viuentes terra deglutiit; sic isti per schismaticæ nequitiæ meritum prudentes, & sc entes merguntur in tartarum. Nec glorientur qui manifeste Romanæ Ecclesiæ schisma non faciunt, sed tamen annuendo, & negligendo scindētibus non resistunt: quia sicut non solus ille, qui dixit; *In cælum conscendam, super astra cæli exaltabo soliū meū*; sed & omnes fautores eius repente sunt è cælo proiecti, ita non modò Chore, sed & complices eius, ducenti videlicet quinquaginta viri cælestis ignis sunt incendio deuorati. Vnde cauēdum est, ne malitia subditorum redundet in regem, & si non delinquentem, non tamen pro viribus prohibentem. Nam Gregoriana sententia est: Facti culpam habet, qui, quod potest, negligit emendare. Cauendum est, inquam, ô Rex, ne dum tu pateris diuidi Sacerdotium, tuum quoque, quod absit, diuidatur Imperium. Nam sicut sacra testatur historia, mox vt Saül apprehendit summitatem pallij Samuelis, & scidit, protinus illi Samuel: *Sic*, inquit, *scidit Dominus Regnū Israël à te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te.* Porro autē sicut pallium illud vestis erat Samuelis, sic & sancta Ecclesia vestis est vtique Redemptoris. Cui per Prophetam dicitur: *Confessionem, & decorē induisti.* Cōfessionem quippe Dominus induit, cum sibi peccatores associat pœnitendo sanatos: decorē verò, cum sibimet clementer agglutinat innocentes nitore iustitiæ speciosos. Pallium igitur Samuelis Saul abrupit, & Regnum perdidit; Christi scinditur vestimentum & licet non scindentis, tamē scindere permittentis, stabit Imperium? Inconsutilem vestem Iesu miles Gentilis metuit scindere, & Christiani non verentur Ecclesiam per errorem schismaticū separare? Cum ergo vestis Christi sancta dicatur Ecclesia, scissio vestis, diuisionem minatur regiæ potestatis. Hinc est fortè quod Vrbes, oppida, siue Prouinciæ huius regni ab exteris quotidie cernimus nationibus vsurpari.

Balthazar nempe, quia vasa Domini fœdanda labiis Gentilium protulit, mox ex ore Danielis audiuit: *Diuisum est Regnū tuū, & datum est Medis, & Persis.* Heli sacerdotij dignitate detruditur, dum non intentat filiis verbera, sed blanditur; vtcumque tamen corripuit illos, sed lenitate Patris, non austeritate Pontificis: atque iccirco ceruicibus effractis occubuit; quia peccātibus inclementer indulsit. Achias Propheta pallium suum in duodecim partes scidit, & dixit ad Ieroboā: *Tolle tibi decem scissuras. Hæc enim dicit Dominus Deus Israël: Ecce ego scindā regnū de manu Salomonis, & dabo tibi decē tribus.* Diuisio ergo vestis scissuram regalis significat ditionis. Quod quia nequaquam Dominus in diebus Salomonis impleuit, sed in posteris eius hæc sententia viguit; de te quoque pium est credere, quod tibi qui innocens es, regnū integrū permanebit: post te verò subiectorū tuorum meritis, nisi fortè se corrigāt, transferetur, & concedet in exteros. Sicut enim per Danielem dicitur, *Dominatur Excelsus super regnū hominū, & cuicūque voluerit, dat illud.* Nam & Assyriorum Regnum, & Lacedæmonū, aliorumquē Gentium per definita temporum spatia se tenuerūt, nec diutius præfixit diuturnitatis terminum, sicut eorum testantur annales excedere potuerunt. Huic etiam Italico Regno aliquando dominati sunt Græci, aliquando Galli, plerumque Latini. Tu quæso, gloriose Rex, à prauis consiliariis, tamquam à venenatis serpentiū sibilis, aures obtura, in virile te robur per ardo-

Marginalia: Luc. 12. — Cadaloum intelligit. — 4. Reg. 12. Adolescentium Regū in tuenda Religione fortitudo. — 1. Reg. 17. — 4. Reg. 23. — Annibalis pueri fortis animus. T. Liu. Dec. 3. lib. 1. aliq. — Mali consultores Principibus sunt perniciosissimi. — Luc. 12. — Gen. 10. — Imperatores Ecclesiæ defensores. — Num. 16. Schismaticorum pessimus finis. — Schismaticis fauentes aut non resistentes, pœna digni. — Esa. 14. — Subditorum malitia in Regem negligentem redundat. — 4. Reg. 15. Saül cur Regnum perdidit. — Ecclesia est Christi vestis. — Psal. 103. — Scissio sanctæ Ecclesiæ diuisionem minatur regiæ potestatis. — Dan. 5. — 1. Reg. 2. & 4. Vrbium, ac Prouinciarum ruina ex schismate nata. Balthazar cur regno priuatus. — 3. Reg. 11. Heli in filios peccatores indulgentia est mortis causa. — Dan. 4. Regū pietas in Deū regna conseruat. — Deus est regnorum largitor & conseruator. Qui regnauerint in Italia.

rem spiritus excita, collapsæ matri tuæ Romanæ Ecclesiæ manum porrige: & tamquam Archangelus Raphaël à Sara filia Raguel dæmonium, à quo viduatur, expelle; vt sicut Octauianus Augustus in hoc gloriatur elogio, *Vrbem*, inquiens, *lateritiam reperi, relinquo marmoream*: sic & tu multo gloriosius multoque nobilius dicere valeas: Romanam Ecclesiam iacentem quidem puer inueni, sed antequam plenè pubescerem, auctore Deo, in statum pristinum reuocaui. Vt de te quoque, sicut de illo, celebri quandoque per populum deuotione dicatur, Vtinam, aut non nasceretur, aut non moreretur: immo, vt de sacris paginis adhibeamus exemplum, illud impleatur in te, quod Dauid sibi Deum Israël dixisse commemorat: *Sicut lux auroræ, oriente sole, mane absque nubibus rutilat: & sicut pluuiis germinat herba de terra*: sic cum eodem Dauid non immerito valeas & ipse cantare: *Cuncta salus mea, & omnis voluntas, nec est quidquam ex eo, quod non germinet.* Vtraque prætereà dignitas, & regalis scilicet, & sacerdotalis, sicut principaliter in Christo sibimet inuicem singularis Sacramenti veritate connectitur, sic in Christiano populo mutuo quodam sibi fœdere copulatur. Vtraque videlicet alternæ inuicem vtilitatis est indiga, dum & sacerdotium regni tuitione protegitur, & regnum sacerdotalis officij sanctitate fulcitur. Rex enim præcingitur gladio, vt hostibus Ecclesiæ munitus occurrat: Sacerdos orationum vacat excubiis, vt Regi cum populo Deum placabilem reddat. Ille sub lance iustitiæ negotia debet terrena dirimere; iste fluenta cælestis eloquij debet sitientibus propinare. Ille constitutus est, vt nocentes, atque scelestos legalium sanctionum censura coerceat; iste ad hoc ordinatus est, vt per claues Ecclesiæ, quas accepit, alios zelo canonici vigoris astringat, alios per mansuetudinem Ecclesiasticæ pietatis absoluat. Sed audi Paulum de regibus disputantem, & tertiam regalis officij lineam iacientem: nam post multa sic ait: *Dei enim minister est tibi in bono: si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est: vindex in iram ei, qui malum agit.* Si ergo tu es minister Dei, quare non defendis Ecclesiam Dei? Cur armaris, si non præliaris? Cur accingeris, si congredientibus non resistis? Qui sub æstiuo meridiatur vmbraculo securus poterit disputare de bello? Porro veraciter sine causa gladium portas, nisi resistentium Deo colla transfodias, nec vindex es in iram ei, qui malum agit, dum in adulterantes Ecclesiam non consurgis: & cum Simeone, & Leui violatæ sororis opprobrium à domo Israël non repellis. Vertatur ergo docta manus ad capulum, & cum Dauid in Amalechitas impetu fulguris irrue: & sicut ille latrunculos subegit; sic & tu hostes Ecclesiæ vibrato iustitiæ mucrone transfige. Sentiat, sentiat veterrimus ille draco, Cadalous videlicet perturbator Ecclesiæ, euersor Apostolicæ disciplinæ, inimicus salutis humanæ: sentiat, inquam, radix peccati, præco diaboli, Apostolus Antichristi: & quid plura dicam? sagitta producta de pharetra Satanæ, virga Assur, filius Belial, filius perditionis, qui aduersatur, & extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur: vorago libidinis, naufragium castitatis, Christianitatis opprobrium, ignominia sacerdotum, genimen viperarum, fœtor orbis, spurcitia sæculi, dedecus vniuersitatis, (Attexuntur adhuc epithera Cadaloi, catalogus videlicet nominis tenebrosi) serpens lubricus, coluber tortuosus, stercus hominum, latrina criminum, sentina vitiorum, abominatio cæli, proiectio paradisi, pabulum tartari, stipula ignis æterni: sentiat ille motum regiæ maiestatis, & terrenū metuat Principē, qui audacter prouocat in bella cælestem; & quia dicit insipiens in corde suo: *Non est Deus*; experiatur inesse regio pectori Christianæ Fidei pietatem, pro diuinæ militiæ castris non eneruiter confligentem. Regnum ergo tuum arma corripiat, vt cum Melchisedech ster sacerdotium; sacerdotium oret, vt auitum Dauid exaltetur imperiū. Nam ad hoc pro te vniuersalis orat Ecclesia, vt & labor tuus ei quietem pariat, & orationibus illius gloria tibi triūphalis accrescat, sicut & Moyses orabat, eoque simul orante, vincebat: si verò remitteret manus Moyses, superabat protinus Amalech. Hinc & Apostolus ait: *Obsecro primū omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarū actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt constituti.* Quare hoc? Audi quod sequitur: *Vt quietā, & tranquillā vitam agamus in omni pietate, & castitate.* Porro quia splendidæ memoriæ pater eius, magnificus Imperator sublimiter exaltauit Ecclsiam, tu quoq; sicut eius hæres Imperij, sic etiam in Ecclesiasticæ cautionis iura succede. Igitur in Ecclesiastici status incolumitate seruanda clarissima soboles paternis respondeat institutis: & ab arbore sua non degerminet ramus in fructu, quā per traducē virtutis, & gratiæ decus exornat. Sed sicut olim per illū, non amodo per te, & collapsa resurgat Ecclesia, & Ecclesiastica quæ cōfusa est refloreat disciplina. Durius fortè locutus sum Regi, præsertim cùm Salomon dicat: *In cogitatione tua Regi ne detrahas, & in secreto cubilis tui, ne maledixeris diuiti, quia auis cæli portabit vocē tuam: & qui habet pennas, annuntiabit sententiā.* Et reuera, qui peculatus crimen incurrit, in diacoposin cogitur infercire quod tulit, sed tunc deferendū est regi, cum Rex obtēperat Conditori; alioquin cum Rex diuinis resultat imperiis ipse quoq; iure contēnitur à subiectis. Si quis enim proprius, non Dei Rex esse cōuincitur, qui in die pugnæ non stat pro castris Ecclesiæ, & sic propriis vtilitatibus specialiter metuit, vt ruinæ periclitantis Ecclesiæ non succurrat. Sed & cum per Esaiam Dominus dicat: *Venite, & arguite me*; cur homo ab homine despiciat argui quem constat eadem mortalitatis lege constringi? Et cum lege Forensi cautum sit, vt qui in perēptores perantū non vlciscitur, in ius hæreditariæ successionis nullatenus admittatur; Ego, qui in homicidā matris meæ, Romanæ scilicet Ecclesiæ, vlcisci nequeo, vltores saltem impellere non tentabo? Deputa ergo me, ô Rex, fideliter consulentem, non procaciter obloquentē: vel si placet, æstimato me præ dolore peremptæ matris insanū, non aduersus excellentiam Regiæ maiestatis insolenter elatum. Sed, ô vtinam ego ante tribunal tuum adiudicer reus perduellionis, dum tu tamen in aduersarios Apostolicæ sedis vindices arbiter æquitatis! In ceruicis meæ iugulum securis vibrata desæuiat, tantūmodo Romana Ecclesia propriæ dignitatis apicem per te reparata conscendat. Porro si Cadaloum cito velut alter Constantinus Arrium destruis, & Ecclesiæ, pro qua Christus mortuus est, pacem reformare contendis: faciat te Deus in proximo de Regno Imperiale fastigium scandere, & à cunctis hostibus tuis insignis gloriæ titulos reportare: alioquin si adhuc dissimulas, si mundi periclitantis errorem, cum possis abolere, detractas, & reliqua. Cohibeo spiritum, & consequentiæ relinquo lectoribus intellectum.

Marginalia: *Tob. 8.* August. laus. Suet. in Augusto. — *2. Reg. 23.* — *Ibid. v. 5.* Dignitas sacerdotis, ac regalis in Christo connectitur. Quomodo Rex sacerdotē, sacerdos Regē tueatur. — *Rom. 13.* Rex est Dei minister. — *Gen. 14.* — *2. Reg. 30.* Cadalous omnium nequissimus describitur. — *2. Thess. 2.* — *Psal. 13.* — *Gen. 14.* — Quare S. Ecclesia orat pro Regibus. *Exod. 17.* *1. Tim. 2.* — *Eccl. 10.* — Tunc Rex honorandus cùm suo obtemperat Conditori. — *Esa. 1.* — B. Petri admirabile in Ecclesiā Romanam studium ac zelus. — Apostolicæ vindex libertas.

## EPISTOLA IV.

### Ad Agnetem Imperatricé, Henrici II. Imp. vxorem.

ARGVMENTVM.

Petierat Imperatrix Agnes per litteras, vt pallium Moguntino Archiepiscopo recenter electo mitteretur. Rescribunt, Doctore beatiss. à secretis, Episcopi Cardinales, id fieri non posse. Non solere enim Rom. Ecclesiam cuiquam Antistiti absenti, nisi qui prius à summo Pontifice, aut eius Legato examinatus, idoneus tantæ dignitati inuentus fuerit, pallium tribuere. Oportere igitur eumdem Moguntinum Archiepiscopum Romam proficisci, vt ibi approbatus, & voti compos effectus, in patriam reuertatur.

*Serenissimæ Imperatrici Agneti, Humbertus Archiepiscopus, & Bonifacius Albanensis cum cæteris Cardinalibus Episcopis, concordissimæ fidelitatis obsequium.*

A Longo iam tempore prorsus Imperiali maiestati Ecclesia Romana plus non debuit, quàm vestræ gloriæ. Ex cuius videlicet fidæ deuotionis studio multa beneficia, & magna suscepit. Ita nimirum, vt iure dicaris B. Petri Apostolorum Principis filia, & Dei omnipotentis in commisso tibi regimine fidelis ancilla. Si quid ergo magnificentia vestra Romanam petit Ecclesiam, quod canonicis obuiet regulis, non malitiæ, quod absit, adscribimus; sed consiliatorum vestrorum potius ignorantiæ deputamus. Petistis enim, vt Domino Moguntino palliũ mitteretur, quod proculdubio Sanctorum Patrum sanctionibus probatur aduersum. Ipsi siquidem Pontifices ex antiquæ traditionis vsu, ad Apostolorum debent limina properare; & hoc fine quo Metropolitani esse non possunt, signum consummandæ suæ dignitatis accipere. Quod si huic assertioni fortassis obiicitur, à Romanis Pontificibus pallium ad plurima loca sæpe per nuntios fuisse transmissum, hoc negotium tali videtur declaratione distingui: quia tunc temporis Legati Romanæ Ecclesiæ vice Papæ fungebantur, per prouincias constituti. Illi igitur eos, qui ad Episcopatus apicẽ promouebantur, examinabant, sicque pallium ab Apostolica sede per nuntios impetrabant. Porro autem, vt vno sufficiat exemplo declarare, quod dicimus, Brunichildis Regina Francorum Syagrio fratri suo, Augustodunensi videlicet Episcopo, à B. Gregorio impetrare pallium alia ratione non potuit nisi ille, quamuis bonus esset, & iustus, Candidum defensorem, qui in illis partibus Apocrisiarij fungebatur officio, ab eo examinandus adiret: sicque accipiens pallium dignam in Legato suo, Romano Pontifici reuerentiã exhiberet. Mauritius etiam Imperator ab eodem Gregorio per longa tempora supplicans, aliter, quod de pallio petierat, non impleuit, nisi quia Maximus Salonitanus Episcopus Rauennam vsque peruenit, seque ex his capitulis, quæ sibimet obiecta fuerant coram his, quibus hoc iudicium iniunctum fuerat, digna satisfactione purgauit. Enimuero & beatus Papa Damasus hoc decreuit, vt quisquis Metropolitanum vltra tres menses post ordinationem suam Romano Pontifici fidem suam exponere, & pallium flagitare distulerit, commissa careat dignitate. Quapropter ipse Dominus Moguntinus electus vester ad Apostolorum limina venire non differat: sicque perfectio suæ dignitatis canonicè, & ordinabiliter fiat. Siue enim nos, siue Dominus noster, quidquid pro quolibet mortalium necesse est agere, pro vestræ celsitudinis gloria non dubitamus implere.

*Palliũ non potest tribui nisi Romã venientibus. Per Legatos Apostolicos foris palliũ cõcedebatur aliquando. Greg. Regist. lib. 7. Epist. 5.*

*Idem Regist. l. 5. Ep. 25. & l. 7. Epist. 129.*

*Damasi decretum circa ordinatos Metropolitanos in petitione pallij Apud Iuonem Carnoten. lib. 1.*

## EPISTOLA V.

### Ad eamdem Agnetem Imperatricem, habetur tom. 3. éstque opusc. 56.

## EPISTOLA VI.

### Ad eamdem Agnetem Imperatricem.

ARGVMENTVM.

Eamdem Agnetem, quæ Rainaldi Comani Episcopi, Hermisindæ affinis, & ipsius Petri Damiani præsentia destituta, quibuscum solebat antea de rebus ad pietatem pertinentibus colloqui, & consilia sua omnia communicare, tristior aliquantulum videbatur effecta, consolatur; & hortatur, vt in Christi amicitiam se penitus insinuet, ab illo omnia solatia petenda: quamdiu cum illo sit, numquam se solam esse arbitretur.

*Dominæ suæ Imperatrici Agneti, Petrus peccator Monachus seruitutem.*

ARbitror, venerabilis Domina, quoniam ex quo Dominus Rainaldus Comanæ sedis Episcopus, & sancta mulier Hermisinda relicta quondam germani tui, ego quoq. seruus tuus, ad propria quiq; recessimus: mens tua nunc fluctuat, & velut omniũ destituta solatio, solam se remansisse deplorat. Grauat fortè longioris censura silentij, & tædium est colloquentium nunc deesse præsentiã: quos sæpè refugiẽs, dum adessent, remotioris anguli latibulum expetebas. Toleramus enim sæpè quod gratis offertur, perfruimur, quod difficilius, obtinemus: paruipendimus quod abundat: & quod deesse conspicimus, inhianter optamus. Verum pia mens tua, quæ diuini amoris igne succẽdi voris omnibus æstuat, nequaquã ex humanæ societatis absentia contabescat: immo quanto sibi terrena solatia deesse considerat, tanto magis de propinqua sancti Spiritus Paracleti præsentia confidat. Vnde Saluator cum iturum se ad Patrẽ post resurrectionis gloriam declararet, & ex hoc Discipulorũ animos non mediocriter perturbandos esse cõspiceret, protinus subiunxit: *Quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrũ: sed ego veritatẽ dico vobis: expedit vt ego vadã. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos.* Si ergo illuminator mentium Spiritus Apostolicis illabi pectoribus plena diffusione non poterat, nisi Veritas ipsa, quæ eis illum missurus erat, corporalem sui præsentiam ab eorum subtraxisset obtutibus; quanto magis necesse est vt purus homo ab hominum se frequẽtia subtrahat, quatenus

*Ioan. 16.*

*Carnalis hominum præsentia Spiritus sancti impedit aduentum.*

superni muneris capax fiat? Sicque mens humana dum vacat ab aspectibus hominum, sancti Spiritus mereatur ingressum. Eorum ergo, qui tecum conuersabantur, absentiam, noli deputare iacturam, immo salutis occasio, perfectionis lucrum, & propensio nostri meriti deputetur argumentum: quia dum strepitus humani cessat alloquij, construitur in te per silentium templum Spiritus sancti. Hinc est, quod de Israëlitici templi constructione sacra testatur Historia, quia malleus & securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo Domini cum ædificaretur. Templum quippe Dei per silentium crescit: quia cum mens humana per exteriora se verba non fundit, in sublime fastigiū spiritualis ædificij structa consurgit: tantoque subcrescés, in altiora sustollitur, quanto per silentij custodiam circumclusa, se se extrinsecus fundere prohibetur. Custos enim iustitiæ silentium. Et per Hieremiā dicitur. *Bonum est præstolari cum silentio salutare Domini.* Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua: sedebit solitarius, & tacebit, quia leuabit se super se. Solitarius planè dum tacet, se eleuat super se; quia mens humana dum intra silentij claustra vndique circumcluditur, in superiora sublimis erigitur, ad Deum per cæleste desideriū rapitur, & in amore eius per ardorem Spiritus inflammatur: & tamquam fons viuus, dum per verborum circulos fluere hinc inde non sinitur, vndis excrescentibus in altiora cumulatur. Templum ergo tui pectoris nunc per silentium crescat, virtutum spiritualium tamquam cælestiū lapidum in te structura cōsurgat, vbi supernus ille Sponsus, quem totis visceribus diligis, velut in thalamo suo delectabiliter requiescat. Memento itaque quod Apostolus ait: *Quia fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est Christus Iesus. Si quis posuerit super hoc fundamentū aurum, argentū, lapides pretiosos, ligna, fænum, stipulas, quale cuiusque fuerit, † ignis probabit.* Quid enim per aurū argentum, & lapides pretiosos, nisi robur, & ornamenta virtutum? Quid verò per ligna, fœnum, & stipulas, nisi fragilitas innuitur vitiorum? Attende ergo, vt ædificium quod in te fit, non ex fragili sit materia, quæ flammis esse possit obnoxia, quæ ventis sit impellentibus ruitura. Lignum plane, fœnum, & stipulas facile potest vorax flāma consumere: aurum verò, vel argentum, siue lapides pretiosi, nesciunt incēdio subiacere. Et certè per eundē Apostolum dicitur: *Sumentes scutum Fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* Ignis ergo, quem clandestinus hostis immittit, inueniat in te pretiosa metalla virtutum, non stipulas, & fomites vitiorum, vt furentibus flammis, quas callidus insidiator exsufflat, non materia putris, ac fragilis eneruiter cedat, sed impenetrabilis, ac robustæ soliditatis vigor obsistat: vt illa virtus Altissimi, quæ virginalis vteri visceribus obumbrauit, mentem quoque tuam in perpetuo vernantis pudicitiæ virore custodiat: eamque, quod absit, à duris spiritualis nequitiæ vaporibus † non permittat.

Consolare igitur, venerabilis Domina, & à corde tuo omne tædium noxij mœroris expelle. Christus sit confabulator tuus, Christus tibi contubernalis sit, & conuiua: immò Christus ipse tuæ sint deliciæ, ipse quotidianæ refectionis epulum, ipse tibi sit intimæ dulcedinis alimentum. Cum illo simul lege, cum illo iugiter psalle, cum illo denique te in pauimento oratura prosterne, cum illo te erige, cum illo te dormiturā lectulus capiat, cum eodem sopor inueniat. Eius te pudicus, atque virgineus amplexus astringat, vt in te quoque veraciter impleatur quod per Esaiam dicitur: *Gaudebit sponsus super sponsā, & gaudebit super te Deus tuus;* & tu specialis dicere valeas, quod generalis sponsa dicit in Canticis: *Dilectus meus inter vbera mea commorabitur.* Constat enim, quod inter vbera pectoris cor hominis situm est. Dilectus ergo inter Sponsæ vbera commoratur, cum à fideli qualibet anima Christus toto corde diligitur. Huic ergo sponso dicit anima sancta tua: *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus: lectulus noster floridus. Ipse enim speciosus forma præ filiis hominū.* Et quia propter eius amorem regales infulas contēpsisti, imperiale fastigium despexisti, ipse corona, ipse tibi sit purpura, ipse totius gloriæ tibi præparet beata ornamenta; vt meritò debeas cum Propheta cantare: *Induit me Dominus vestimento salutis, & indumento lætitiæ circūdedit me, quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis.* Hic in te societatis humanæ consoletur absentiā: hic tibi vel pro omnium iussione, & allocutione sufficiat: hic velut alter, sed longè præstantior, Helcana veraciter dicat: *Non iam Anna, sed Agnes, cur fles, & quare non comedis, & quam ob rem affligitur cor tuum? nūquid non ego melior sum quàm decem filij?* Et quoniā Helcana, Dei zelus dicitur, zelus Dei dilectio Redemptoris animum tuum in omni mœroris, & angustiæ tædio consoletur, vt in eum te in omni, quam pateris, aduersitate proiicias: sub eius vmbraculū ab humanæ persecutionis ardore confugias, & in eius amplexibus secura suauiter requiescas: quatenus ipse vel semetipsum quietis intimæ præbeat portum, qui pro te dignatus est in mundanis fluctibus inundantium procellarum perferre naufragium.

*3. Reg. 6.* — *Silentij bona.* — *Thren. 3.* — *1. Cor. 3.* — *† opus.* — *Ephes. 6.* — *Luc. 1.* — *† obumbrari f. vel aliquid simile desideratur.* — *Consideratio Christi præsentis cum virtutum exercitiis vtilis est.* — *Esai. 62.* — *Cant. 1.* — *Ibid. v. 15.* — *Psal. 44.* — *Christus amanti est instar rerum omnium.* — *Esai. 61.* — *1. Reg. 1.*

## EPISTOLA VII.

## Ad eandē Agnetem Imperatricem.

### ARGVMENTVM.

Significat quantæ sibi molestiæ sit ab ea disjungi, & spem propinqui reditus pollicetur. Interim hortatur, vt magnitudinem præmiorum, quæ diligentibus Deum in cœlo præparata sunt, considerans, ad exemplum Christi, labores & incommoditates, & aspera quæque tantisper, dum in arcto hoc corporis domicilio versatur, perferre non erubescat.

*Dominæ suæ Imperatrici Agneti, Petrus peccator Monachus quicquid seruus.*

QVONIAM à sancta præsentia vestra remotus sum, & hoc tempore vobiscum esse non possum, satis doleo, & quotidiana lamētatione suspiro: interim tamen, antequam ad vos redeam, hortor sanctam patientiam vestram, vt non ei graue sit aspera quælibet, ac dura perferre, & pro amore cælestis Sponsi solicitudinem, vel etiam necessarij sumptus inopiam sustinere. Cum enim Christus pro te pertulerit Crucem, quid mirum si tu sustineas pro illius amore pauperiem? Si ille, cui Virtutes & Dominationes famulabantur in cælo, sputa, flagella, opprobria, colaphos, & alapas patiebatur in mundo; quid magnum si tu, quæ terra es, imperialis gloriæ vanam projicias pompam: & non mundi Reginam, sed, quod longe glorio-

*Christi exemplum efficax ad superandos labores.*

ſius eſt, te præbeas æterni Regis ancillã? Recordare quod dicit Apoſtolus, *Exeamus igitur ad eũ extra caſtra, improperiũ eius portantes, non enim habemus hic manentem ciuitatem, ſed futurã inquirimus.* Felix nimirum tale cõmercium, vbi datur lutum, tollitur aurum; pro tenebris lucem, pro terrenis honoribus cœleſtis gloriæ comparamus dignitatẽ. Sicut enim per Prophetã dicitur: *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tamquam flos fœni: ruit fœnum, & flos eius cecidit: qui autẽ ſeruat verbum Domini, manet in æternum.* Porro autem qui hodie induitur purpura, cras includitur ſepultura. Hodie quis hominibus dominatur, cras autem à vermibus factus putredo, corroditur. Hodie regalibus infulis redimitur, cras vilibus panniculis exanime cadauer obuoluitur. Hodie ſplendet coronatus in regalis excellentiæ ſolio, cras fœtet marcidus in ſepulchro. Hæc igitur, & huiuſmodi, Domina mi, ſubtiliter penſa, & huius vitæ labores cum Ieſu nunc æquanimiter tolera; vt cùm ipſe, qui iudicatus eſt, iudicaturus aduenerit, tu velut vna de ſapientibus Virginibus ornatis lampadibus, ei decenter occurras, & pro temporali purpura ſtolam immortalitatis accipias: ac pro corona, quæ de terreno fuerat fabricata metallo, illud diadema ſuſcipias, quod in cælo factum eſt de lapide pretioſo.

Heb. 13. Eſa. 40. Fragilitas rerum humanarum. Matt. 25.

## EPISTOLA VIII.

### Ad eandem Agnetẽ Imperatricem.

ARGVMENTVM.

Eandem in Germaniam profectam hortatur, vt redeat, indicans quanto mœrore ob eius diſceſſum tum Italia omnis, tum præcipuè Roma affecta ſit: in qua ſcilicet Vrbe omnes ad veram virtutis viam eius ſanctiſſimis exemplis excitabantur.

*Dominæ ſuæ Agneti Imperatrici, Petrus peccator Monachus ſeruitutem.*

VIx referre ſufficio, quanto cor meum mœrore confunditur, dum reditus veſtri lætitiam, ſuſpenſis quotidie viſceribus præſtolatur. Heu me! cur itineri veſtro vecors, ac ſtolidus aſſenſum præbui? immo cur egredienti me ipſum non violenter oppoſui? Cur non equorum fræna corripui, & curſum veſtrum vel obuiis manibus, in quantum licuerat, non tardaui? In veſtri planè receſſus abſentia, mœret Roma, B. Petri luget Eccleſia: & tota per ſanctos viros, ac mulieres lamentatur Italia. Tu ſiquidem, velut aureum ſidus, terrena quærentium videbaris illuſtrare caliginem: atque ad Deum prouocans, micantis exempli refundebas te ſequentibus claritatem. Et, vt multa prætercam, ego quoque donec te procul abeſſe ſuſpiro, Romana conſpicere mœnia perhorreſco. Reuertere ergo, Domina mi, reuertere, teque lugentibus feſt uam redde lætitiam, qui rutilantem cæli gemmam de capite mundi Roma, quodammodo ploramus aulſam. Ingerat tibi nauſeam aula regalis Imperij, ſola tuis naribus ſagena redoleat Piſcatoris. Illic cum Petronilla ſimul habere te libeat ſepulturam, vt inſignis ille Pater geminam iuxta ſe, carnis videlicet, ac ſpiritus, gaudeat requieſcere filiam. Dominum meum Lopertum Epiſcopum æquè ſaluto: &, vt cito reuertatur, imploro.

Principum virorum ſanctitate pollentium, præſentia ciuitatibus vtiliſſima eſt.

S. Petronilla virg. & mar. filia S. Petri Apoſt.

## EPISTOLA IX.

### Ad. Reginam Galliæ.

† Annam Henrici Regis vxorem, Philippi, item Regis matrem, cred.

ARGVMENTVM.

S. Doctor Nicolai II. Papæ nomine, ſcribit ad Galliarum Reginam, laudat eius pietatem, & in pauperes beneficentiam. Hortatur, vt tam laudabile vitæ inſtitutum, quod ſemel arripuerat, vſque ad extremum conſtanter retineat. Simulq; ſuadet, vt virum ſuum Regem ad Rempublicam iuſtè adminiſtrandam, Eccleſiam tuendam, & pietatis opera edenda, inflammet. Filios quoque ſuos eiſdem, quibus ipſa imbuta eſt moribus, inſtituat.

*Nicolaus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, glorioſæ Reginæ ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

BOnæ voluntatis auctori omnipotenti Deo dignas gratias agamus, quia in fœmineo pectore virile viuere virtutum robur audimus. Peruenit quippè ad aures noſtras, præcellentiſſima filia, ſerenitatem tuam indigentibus munificentia piæ liberalitatis affluere, deuotiſſimæ orationis ſtudiis inſudare, pro violenter oppreſſis vim diſtrictionis exercere, cæteriſque bonis operibus, in quantum tibi competit, officium regiæ dignitatis implere. Hortamur igitur, vt eum, quem, Deo inſpirante, ſemel ingreſſa es, tramitem teneas: inuictiſſimumque virum tuum, filium noſtrum, Regem ad pietatis, æquitatiſq. gubernacula moderanda, ſtatumq; Eccleſiæ retinendum prouocare cõtendas. Si enim eloquentia Abigail ſtultum Nabal ab iracentis Dauid gladio ſeruauit illæſum, quanto magis ſancta deuotio tua prudentiſſimũ virum tuum diuinis reddet obtutibus grarioſum? Sic denique eum verè diligis, ſi ſeruare quæ Dei ſunt, piis exhortationibus facis. Alioquin quo pacto viros ſuos illæ coniuges amare credantur, quæ in eis capſas, vt ita loquar, corporum diligunt; ſed animarum aurum, quod in eis reconditur, non attendunt. Habemus enim, iuxta Apoſtolũ, theſaurum iſtum in vaſis fictilibus. Quæ nimirũ hoc dumtaxat amplectuntur, quod vermes deuorant in ſepulchris; illud veſanè deſpiciunt, cui immarceſcibilis gloria ſeruatur in cælis. In carne quippe amorem ſuum illa conſtituerat, quæ Dauid ſe deſpicienti, ironica inſultatione dicebat: *Quàm glorioſus fuit hodie Rex Iſrael, diſcooperiens ſe ante oculos ſeruorũ ſuorum, & nudatus eſt quaſi nudetur vnus ex ſcurris.* Quæ profectò quia deſiderium ſuum in ſola carne poſuerat, carnis fructu debita eſt animaduerſione priuata. Vnde paulo poſt Scriptura ſubiungit: Igitur Michol filiæ Saül, non eſt natus filius vſque ad diem mortis ſuæ. Tu autem, glorioſa filia, quia fœcunditatis donum diuinitus meruiſti, ſic clariſſimam inſtrue ſobolem, vt inter ipſa lactantis infantiæ rudimenta ad Creatoris ſui nutriatur amorem. Per te igitur diſcant, cui potiſſimum debeant, & quod in regalis aulæ ſolio ſunt nobiles geniti, & quod in Eccleſiæ gremio longè nobilius per Sancti Spiritus gratiam ſunt renati. Noli aliquando pecuniam præferre iuſtitiæ, ſed theſaurum veræ ſa-

1. Reg. 25. Mulieres in viris ſuis animam magis amare debent, quàm corpus. 2. Cor. 4. 2. Reg. 6. Ibid. v. 23. Regum filij quomodo nutriendi.

2. Reg. 10. 2. Paral. 9.

pientiæ inhianter acquire. Regina quippe Saba venit non videre diuitias, sed audire sapientiam Salomonis. Quas tamen ipsa non petiit, copiosius reportauit. Tu etiam, filia, diuinis obediendo mandatis, sapientiam posside; vt merearis ad salutem animæ tuæ & terrenis competenter affluere, & de transitorij Regni culmine ad cæleste transire.

---

## EPISTOLA X.

### Ad Gothifredum Ducem, & Marchionem Tusciæ.

*ARGVMENTVM.*

Hac Epistola Gothifredo Duci, & Marchioni scribit, se grauiter tulisse ab illo Cadaloum Pseudopontificem, qui à Catholica Religione defecerat, hospitio acceptum esse; idque facinus pluribus sacrarum litterarum exemplis amplificat: admonetque vt culpam agnoscat, & lacrymis deleat, iterumque in gratiam S. R. Ecclesiæ redeat.

*Domno Gothifredo excellentissimo Duci, & Marchioni, Petrus peccator Monachus zeli feruentis obloquium.*

NOVA nuper, & inaudita de vobis apud nos fama percrebuit, quæ nobis non parui mœroris mæstitiam intulit, viscera tremefacta concussit, os nostrum à solita gloriæ vestræ laude compescuit, & tabefactum cor, velut acutissimo doloris intimi pugione transfodit. Vos scilicet communicasse cum Cadaloo, quem, vt liquido nostis, iam dudum vniuersali Ecclesia, tamquam lethale virus euomuit: &, vt reuera putridum membrum, de propriis visceribus amputauit, in gehennalis barathri profunda demersit: & quasi stercus hominum intra latrinæ cuniculos obrutum ne naribus hominum de cetero fœteat, spiramen obstruit. Huic itaque tali viro vestram communicasse prudentiam, fossores in agro, mercatores in foro, milites vociferantur in publico. Heu, proh dolor! vir eminentissime, vbi tunc erant vberes illi lacrymarum riui, quos velut torrentem, de feruentissima pij pectoris consueueras charitate profundere. & Sancti Spiritus amore succensus, non cessabas madefacta fletibus ora rigare? Huccine redacti sunt eleemosynarum fructus, quibus vtique per continuum quadragesimalis ieiunij cursum liberalis piissimæ clementiæ tuæ largitas, non modo indigentium recreauit inopiam: sed etiam ad nostri Redemptoris exemplum, & pedes lauit, & oscula defigere non erubuit? Vnde timendum vobis est, quod per Aggæum de illo viro dicitur: *Qui habuit pecuniam, & misit eam in sacculum pertusum.* In pertusum quippe sacculum quidquid per oris aditum mittitur, per irruptionis exitum necesse est elabatur. Et quid prodest, si primo per constipationem pecuniæ crumena turgescat, & per iacturam incuriæ vacuefacta mox folleat? Et quidem aduersus Antichristum hunc viriliter dimicasti, eiusque conatibus sacrilegis, atque peruersis, eum serenissima, atque clarissima vxore tua frequentius obstitisti, nunc autem nescio quis sanctæ religionis

Gothifredi pietatis opera.

Eiusdem humilitas. Aggæi 1.

vestræ constantiam ab hac intentione concussit, tantumque virtutis, ac seueritatis honestæ rigorem, pestifera suggerendo molliuit, & quasi cœptum opus obruere persuasit. Vnde & Salomon ait: *Qui mollis, & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.* Quia videlicet qui cœpta bona districte non exequitur, dissolutione negligentiæ manum destruentis imitatur.

Prou. 18. Sine perseuerãtia fructus boni operis perditur.

Dic mihi, vir magnifice, si quis honestis, ac pudicissimis thalamis tuis inferre moliretur iniuriam, quis necessarius tuus quis domesticus auderet illi familiaritate coniungi? Quis illorum præsumeret in amicitiæ fœdere copulari? Si ergo homo cum aduersario domini sui concordiæ fœdus inire non audet, quo pacto sublimitas tua illi communicare non timuit, qui sponsam Christi, sanctam scilicet Ecclesiam, quasi per obsceni lenocinij stuprum violare præsumpsit? Dei quippe hostis esse conuincitur, qui eius inimico in amicitia sociatur. Hinc est, quod cum Ioram Rex Israel, vir vtique infestus, & impius, Elisæum consuleret, dicens: *Quare congregauit Dominus tres Reges hos, vt traderet eos in manu Moab?* Respondit Elisæus *Viuit Dominus exercituum, in cuius conspectu sto, quod si non vultum Iosaphat Regis Iudæ erubescerem, nec attendissem quidem te, nec respexissem.* Hinc est, quod eidem Iosaphat quia auxiliabatur Achab, Iehu filius Humani Propheta dixisse legitur: *Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum, amicitia iungeris, idcirco iram Domini merebaris; sed bona opera inuenta sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Iuda, & præparaueris cor tuum, vt requireres Dominum Deum patrum tuorum.* Hinc est, quod Achab, quia Benadab Regem Syriæ, quem bello contriuerat, abire permisit illæsum, ex ore Prophetæ, quod dignum erat, audiuit: *Qui dimisisti*, inquit, *virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius.* Hinc est quod Saul Regnum perdidit, quoniam impie pius in Agag Regem Amalech, sicut dignum fuerat, non vindicauit. Quod si suam nunc in te Deus omnipotens expostularet iniuriam, & hanc tibi proponeret dignam retributione querelam: ego te inquiens, præ cunctis Regni tui Principibus extuli: ego per cunctos Romani fines Imperij insignem, atque conspicuum constitui: ego tibi in peregrinæ terræ partibus multo plures, quàm de paterno iure successiuas diuitias contuli; nullumque te, præter regalis Imperij principatum, non dicam præcedere, sed ne vel æquiparare permisi. Quod si hæc pauca sunt, adde quod & acutis cordis ingenium, & facundiam ad loquendum, & vires ad bellandum tradidi, ac rigida multorum hostium pedibus tuis colla substraui. Ego tibi hæc omnia cum multis aliarum virtutum dotibus contuli: & tu aduersarium meum à me proiectum, à membris meis prorsus abscissum, communi Sacerdotum meorum sententia condemnatum, in communionem suscipere decreuisti? Si hæc, inquam, tibi Deus per semet ipsum, vir insignis opponeret, quid excusationis prætenderet? quod tergiuersationis aufugium prudentiæ tuæ subtilitas inueniret? Hæc, & his similia, quæ tibi possent, obijci, vir insignis, atque sublimis, attende; tantum admissi piaculum, dignæ pœnitentiæ fletibus abluet, letalis amicitiæ fœdus abrumpe, te deliquisse palam omnibus confitere: & in gratiam Sedis Apostolicæ, cuius nobilis, & præclarus es filius, sub celeritate reuertere; quatenus qui, quod à membris diaboli laudabatur, explodis † & ipse per lamenta pœnitentiæ sponte corrigeris, simul cum

S. Ecclesia Christi est sponsa. Qui Dei inimicis fauet, Deo est inimicus, & odibilis.

4. Reg. 3. 2. Paral. 19.

3. Reg. 20. 1. Reg. 15.

Principes viri potestate à Deo tradita in Ecclesiæ suæ fauorem vti debent.

B. Petr. Dam. libertas.

† cum. 2. Reg. 11.

Rege Dauid, non modò veniam à Deo, sed & gratiam consequaris. Parcat ori meo sublimitas tua, vir magnifice, necnon aduersum te, sed pro se locutum esse coniiciat: & quod à me dictum est, non liuoris, vel odij fomitem, sed medicinalis curæ potius deputet vstionem.

## EPISTOLA XI.

### Ad eumdem Gothifredum Ducem, & Marchionem Tusciæ, habetur tom. 3. estque opuscul. 57.

## EPISTOLA XII.

### Ad eumdem Gothifredum Ducem, & Marchionem Tusciæ, habetur tom. 3. in opusc. 57.

## EPISTOLA XIII.

### Ad eumdem Gothifredum Ducem; eiusque vxorem Beatricem.

*ARGVMENTVM.*

Petit, vt Abbati S. Ioannis Baptistæ pecuniam largiatur, qua Bibliothecæ emptæ pretiū persoluere possit: simulq; huiusmodi pietatis operum quanta sit vtilitas, docet.

*Domno Gothifredo Marchioni, & Duci, & Beatrici serenissimæ coniugi, Petrus peccator Monachus orationem.*

FILIVS hic noster, Abbas videlicet Monasterij S. Ioannis Baptistæ, Bibliothecam emit: sed quia non potest pretium, inopia constringente, persoluere, necessitate compellitur à me reddendæ quantitatis auxilium flagitare. Sed quod ad præsens mihi non adiacet, ab aliis exigendi licentiam tribuo: quod à nobis, diuitibus scilicet Episcopis non assequitur, à vobis saltem exiguis, ac pauperculis in aliquo consoletur. Quod si dicit aliquis: Mundus aduersum nos furit, bellum ingruit, & vacare nos ad offerenda Deo munera non permittit: Audiat, quia Iosue Dux Israël in deserto pugnabat, & Moyses in monte, manibus in cælum extensis, orabat; sed, sicut Scriptura perhibet, cum remitteret manus Moyses, superabat Amalech: cum verò manus erigeret, corruebat Amalech, & vincebat Israël. Hinc Propheta dicit: *Leuate corda vestra cum manibus ad Deum.* Cor quippe cum manibus ad Deum leuat, qui dum orationum Deo vota persoluit: ei quoque, vel ad ornamenta Ecclesiarum, vel ad subsidia pauperum, rerum suarum dona transmittit. Induamus ergo nobis loricam bonorum operum, & iacula non timebimus impiorum. Vnde Salomon in Prouerbiis,

*Exod. 17.*

*Thren. 3.* Eleemosyna est fortis armatura.

*Ne paueas*, inquit, *repentino terrore irruentes tibi potestates impiorum; Dominus enim erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum, ne capiaris.* Vnde autem debeamus hanc audaciam mente concipere præsto subiunxit: *Noli prohibere benefacere eum, qui potest; si vales, & ipse benefac; ne dicas amico tuo, Vade, & reuertere, cras dabo tibi, cum statim possis dare.* Confidendum est ergo, non in ferro, vel armis, sed in operibus pietatis. Ego autem venirem ad vestræ iussionis imperium, nisi senectus incurua tremulum reprimeret gressum. Verumtamen frater hic videat, & perpendat, si me causa rationalis inuitat. Excellentiam præterea vestram humiliter obsecro, vt si quem ad Teutonica loca transmittis, pro charitate nostra ad dominam meam Agnetem Imperatricem hanc Epistolam dirigas.

*Prou. 3.* *Ibid. v. 27.* Epist. hæc est 8. huius lib.

## EPISTOLA XIV.

### Ad Beatricē Ducissam, Gothifredi Ducis Tusciæ vxorem.

*ARGVMENTVM.*

Beatrici Gothifredi Ducis vxori scribit se magnoperè exhilaratum, quod comperisset illam concordi voluntate cum viro suo continentiam seruare. Proponit ei sanctarū exempla mulierum, eaque vt ante oculos habeat, & imitari studeat, hortatur. Hospitalitatem præcipuè in pauperes, & in Ecclesias munificentiam ei commendat.

*Beatrici excellentissimæ Duci, Petrus peccator Monachus quotidianæ orationis instantiam.*

GAVDEO planè in te, atque gloriosissimo viro tuo, dispositionem omnipotentis Dei vehementer admiror. Qui nimirum dum vos in tam sublimi terrenæ dignitatis arce constituit: & bonorum insuper operum fructus afferre concessit, quid aliud quàm ad mundi miraculum abietes feraces ostendit? Vitis siquidem parua, sed fructifera: abies autem est procera, sed infœcunda. Sed illa quidē quod minus habet in robore, compensat in vuarum profluentium vbertate: ista verò licet nil conferat mensis erigendis, tamen est apta structuris: & quod non deliciis, exhibet ædificiis. Vbi autem duo ista concurrunt, nimirum vt simul & proceritas arboris, & prouentus sit vbertatis, quanto rarior, tanto maiori res est digna miraculo. Hoc igitur in vobis geminæ gratiæ reperitur insigne, & in Deum scilicet humilis, ac sancta deuotio, & erga mundum sublimis potentiæ celsitudo: vt dici non immeritò valeatis & vites excelsæ, & abietes fructuosæ. De mysterio autem mutuæ continentiæ, quam inter vos, Deo teste, seruatis, diu me, fateor, duplex opinio tenuit: vt virum quidem tuum arbitrarer hilariter hoc pudicitiæ munus offerre: te verò gignendo prolis desiderio non hoc libenter admittere. Sed cùm gloriosus idem vir nuper mihi ante sacrosanctum corpus beati Apostolorum Principis, intimasset sanctum

Secularis potentia & humilis deuotio rarò inueniuntur.

desiderium tuum, & pudicitiæ perpetuo conseruandæ propositum, fateor, *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi*, & exultaui vehementer. Iam siquidem solutum est in te illud antiquæ maledictionis elogium, quo primæ mulieri dictum est: *Sub viri potestate eris; & ipse dominabitur tibi.* Constat planè Saraam castitatis ex tunc iam habuisse propositum, cum id fieret, quod sacra de illa narrat Historia, quia desierant Saraæ fieri muliebria. Et insuper illa dicit: *Postquam consenui, & dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo?* Quibus vtique verbis perspicuum est, eam castitatis iam tunc renuisse propositum. Et post hæc dixit Deus ad Abraham: *Omnia, quæ dixerit tibi Saraa, audi vocem eius.* Ecce, cui prius Abraham imperauerat, & Dominus dicebatur, iam illi per castitatis meritum obedire præcipitur, vt eius verbis iam in cunctis obediat, qui sibi prius tamquam Dominus imperarat.

Psal. 121. Gen. 3. Gen. 18. Gen. 21. Vxor merito castitatis, liberatur ab Euæ maledictione.

Cum quo illud etiam salutis exemplum ab eisdem Patriarchis addiscite, vt humanitatis officium non negligaris hospitibus exhibere. De his enim Apostolus cum præmisisset: *Charitas fraternitatis maneat in vobis, & hospitalitatem nolite obliuisci;* specialiter addidit: *Per hanc enim placuerunt quidam Angelis hospitio receptis.* Sicut enim sacra tradit Historia: *Cum venissent ad Abraham tres viri, festinauit in tabernaculum ad Saraam, dixitque ei: Accelera, tria sata similæ commisce, & fac subcinericios panes.* Deinde sequitur: *Ipse verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum, optimum, & cætera.* In quibus vtique sacri eloquij verbis hoc attendendum est, quoniam Abraham, vt humanitatem exhiberet hospitibus, non hoc Agar ancillæ præcepit, non seruis iniunxit, non hoc quibuslibet domus suæ vernaculis imperauit: sed ipse per se potissimum, & vxorem suam, opus pietatis impleuit. Vnde præsto subiungitur: *Tulit quoque butyrum, & lac, & vitulum, quem coxerat, & posuit coram eis; ipse verò stabat iuxta eos sub arbore.* Ipse verò cum vxore sua ministrabat hospitibus, nec humanitatis obsequium delegandum personis vilibus decernebat. Horum planè sequebatur exemplum & vxor Theodosij Imperatoris, de qua, vt eadem verba subnectam, Tripartita restatur historia: *Claudorum*, inquit, *atque debilium maximam habebat curam. Non seruis, non aliis ministris vtens, sed per semetipsam agens, & ad eorum habitacula veniens, & vnicuique quod opus haberet, præbens.* Moxque subiungit: *Sic etiam per Ecclesiarum xenodochia discurrens, suis manibus ministrabat infirmis: ollas eorum extergens, ius gustans, offerens coclearia, panem frangens, ciboſque ministrans, caliceſque abluens, & alia cuncta faciens, quæ seruis, & ministris mos est solemniter operari.* Væh nobis pigris, desidibus, ac superbis, qui hoc solum à nobis extorquere vix possumus: vt simplices sumptus, & residuas ciborum nostrorum quisquilias in egenorum gremia ventilemus. Si quis autem fortassis assentator assisteret, qui pro regij dignitate fastigij eam à sedulitatis huius ministerio prohiberet, aiebat: *Aurum distribuere opus Imperij est: ego autem pro ipso Imperio hoc opus offero bona mihi omnia conferenti.* Nec sufficiebat illi, vt ipsa dumtaxat operibus pietatis insisteret, nisi & Imperatorem, virum videlicet suum, ad eiusdem sanctæ deuotionis † instantiam prouocaret. Vnde & hæc eius verba sunt: *Oportet*, inquit, *te semper, marite, cogitare quid dudum fuisti, quid modò sis. Hæc si semper cogitaueris, ingratus benefactori non eris: sed Imperium, quod suscepisti, legaliter gubernabis, & harum rerum placabis Auctorem.* De hac itaque muliere dicere possumus, quia primæ mulieri prorsus absimilis, & diuersa loquitur, & contraria, quam illa fecit, operatur. Illa siquidem prohibitum pomum primum comedit, deinde viro, vt & ipse comederet, suasit: ista verò viro suo & imitandæ conuersationis exemplum, & sanctæ exhortationis ministrauit eloquium. Illa igitur & agendo, & loquendo, de paradisi possessione virum expulit: ista suum verbis, & operibus reuocauit.

Heb. 13. Gen. 18. Humana officia in hospites non sunt humilibus personis deputanda. Ibid. v. 8. Vxor Theodosij Imp. operum misericordiæ studiosissima. Hist. Trip. lib. 9. c. 31. Beneficiorũ à Deo acceptorum grata. † instantiã f. Mariti salutis sollicita. Gen. 3. Bonæ, ac malæ mulieris discrimen.

Noli prætereà, Domine mi, noli sicut plerique sæculi potentes, Ecclesiastici iuris confiscatione direscere: sed stude potius, Ecclesias tenues prædiorum tuorum collatione ditare. Da terram, & tolle cælum. Possessiones transitoriæ transferantur in titulos hæreditatis æternæ. Dicam sanè, quod mihi retulit Heinricus, venerabilis Rector cœnobij ad honorem beatarum Virginum Floræ, & Lucillæ in Aretino territorio constituti: Vides ne, ait, Basilicam prope astantem? Hac scilicet nobis iter erat euntibus. Hæc vulgo S. Maria Pauper antiquitus vocabatur. Cumque contingeret, vt Guilla mater egregij Marchionis Hugonis, per confinia illa transiret: accidit etiam vt huius Ecclesiæ vocabulum ad eius perueniret auditum. Quam mox vt nobilis mulier, & insignis audiuit, indigna nimis, & quasi nauseando fastidiens, Absit, inquit, absit, vt eam vocemus pauperem, quæ cælestis gloriæ genuit largitorem: absit, inquam, vt in terra pauperis sit digna vocabulo, quæ super Angelos eleuata, diuitias possidet immortales in cœlo. Ac protinus intulit: Est ne mei iuris hic vlla possessio? Cui responsum est, quod haberet ibi villam, nouem quidem mansionibus ex antiquo more distinctam, quæ postmodum, iuxta modernam consuetudinem, in plurimas est diuisa. Hanc, ait, continuo iure Ecclesia ista possideat, eamque de cætero nemo pauperem appellare præsumat. Talium ergo nobilium esto semper æmula, nec te ad agendum aliquid generositas carnis, sed potius linea prouocet sanctitatis. Friuolum quippe est, proauorum iactare titulos, gloriosum Sanctorum præcedentium æquiparare triumphos. Helenam siquidem Constantini Principis matrem stabulariam fuisse Romana tradit historia. Vnde & Eutropij hæc ferè verba sunt: *Constantio*, inquit, *mortuo, Constantinus ex obscuriori matrimonio eius filius † de Britannia creatus est Imperator.* Cui scilicet assertioni beatus etiam in suis Epistolis adstipulatur Ambrosius. Sed hæc obscuritatem generis tanta præpollentium morum claritate mutauit, vt quamplures reperiantur in orbe Basilicæ nominis eius titulo decoratæ: & quod assequi nequiuerunt Imperatrices præcelsa titulorum generositate progenitæ, hoc stabularia per quamdam, vt ita dicam, nobilis vitæ prosapiam meruit obtinere. Precor igitur, notabilis Domina, & humiliter suggero, sanctarum Principum testimonia collige, conuersationis earum formam tibimet ante ora depinge: vt in earum contemplatione colligas quid tenere debeas, quid vitare. Nec tam delecteris sublimitate natalium, quàm spiritualium decore virtutum: vt quæ nunc apud homines in terrena dignitate præcellis, apud Deum quoque, quod longè gloriosius est, in sanctarum mulierum catalogo conscribaris.

Heinricus Abb SS. Floræ, & Lucillæ. Guillæ Marchionissæ pietas ac liberalitas in Dei Genitricem. Gloriosum est Sãctorũ præcedẽtiũ æquiparare triumphos. Eutrop. hist. lib. 10. † in S. Ambr. f. de obitu Theod. Imp. Helena Cõstantini mater pietate gloriam acquisiuit. Sanctorum exempla nobis ad imitandum proponẽda.

A

## EPISTOLA XV.

### Ad B. Ducem & Marchionem.

*ARGVMENTVM.*

Hortatur, vt præsentia contemnens, ad futura tota mentis cogitatione feratur: neque terrenis, quibus affluebat, diuitiis sit intentus: sed ad cælestia, & sempiterna animum erigat, eaque assiduè meditetur.

B

*Domno B. excelletißimo Duci, & Marchioni, Petrus vltimus Monachorum seruus fidelem orationem in Christo.*

NON ignoro, præcellentissime Domine, quia si te omnipotens Deus aliquatenus non diligeret, nequaquam tibi tot hominum millia regenda committeret, inimicorum tuorum pedibus tuis colla substerneret, & te præ cunctis Regni potentibus cum tanta gloria sublimaret. Sed idcirco te diuina pietas temporaliter extulit, vt si eius præcepta seruare studueris, per terrena bona ad cælestia prouehat, per temporalia ad æterna perducat. Quapropter, charissime, secundum acutissimi ingenij tui prudentiam, ad cælum respice breuissimæ huius vitæ terminum tibi ante oculos pone: & cum quo de tam ampla, & diuturna tua villicatione rationem ponere debeas, sollicitus meditare. Quid enim prodest quemlibet hodie auro, gemmis, & purpura contegi, frequenter militum cuneis constipari; si cras contingit eum nudum, & reum, omnique solatio destitutum, ad inferni supplicia pertrahi? Quid iuuat, si hodie quis temporali præditus potestate, terram faciat sub suis pedibus tremere, & cras mendicus, & pauper de hoc mundo compellatur exire? Audi quid Salomon dicat: *Si centum annis vixerit homo, & in his omnibus lætus fuerit, reminiscere debet temporis tenebrosi, & dierum malorum, quæ cum venerint, arguunt præterita.* Vbi enim sunt modò tot Potentes sæculi, tot inuictissimi Reges, qui cælo videbantur excellere, & totam penè mundi latitudinem sub suæ potestatis imperio possidere? Nonne si ad eorum sepulchra respicias, totum corpus illud, sub quo mundus tremere cogebatur, vix vnius libræ pondus inuenitur? Hæc igitur, dilectissime, studiosè considera, hæc sedula mentis intentione retracta: & non quid es, sed quid in perpetuum futurus es, diligenter examina.

Honoris terreni breuitas considerata, ad illius contemptum nos excitat.

Eccl. 11.

Regum potentissimorum finis.

Non quid sumus, sed quid futuri sumus, considerare debemus.

C

D

De Monasteriis autem, quæ nunc tibi vicina sunt, ex Dei parte deprecor, & humiliter peto, vt manum illis tuæ defensionis adhibeas: & ab exercitus multitudine, qui tecum sunt, non deprædari, vel molestari permittas. De Monasterio autem S. Vincentij Excellentiam vestram præ omnibus, & super omnia rogo, vt illud specialiter diligas. Prædia, quæ ab inuasoribus detinentur, legali sibi iure restituas, & à cunctis mortalibus protectionis tuæ scuto defendas. In hoc igitur Monasterio euidenter appareat, si apud vestræ Celsitudinis aures magnus aliquid impetrare mea humilitas valeat.

Monast. S. Vincentij ex Petra pertusa intelligit.

E

## EPISTOLA XVI.

### Ad Adelaidem Ducissam, & Marchionissam Alpium Cottiarum, habetur tom. 3. in opusc. 18.

## EPISTOLA XVII.

### Ad Rainerium Marchionem.

*ARGVMENTVM.*

Rainerium Marchionem, cui pro peccatis eius expiandis, vt Hierosolymam iret præceperat, cunctantem, & pro excusatione itineris difficultates, & pericula in medium afferentem, ad pœnitentiam sibi iniunctam peragendam incitare conatur: ac vt alacriter tam longum iter capessat, nulla esse pericula formidanda, quia Deus piorum hominum curam gerit, exẽplis ostendit.

*Domno Rainerio clarißimo Marchioni, Petrus peccator Monachus salutem.*

INIVNXI tibi, vir magnifice, vt pro peccatis, quæ mihi confessus es, Hierosolymam peteres, diuinamq; iustitiam longinquæ peregrinationis satisfactione placares, sed tu dum, iuxta Scripturam nescias quid crastina pariat dies, rem differs in posterum: & dum formidas incertos casus itineris, certum tibi municipium non prouides mansionis: & sic in te completur sententia illa, qua dicitur. *Qui obseruat ventum, numquam seminat, & qui considerat nubes, numquam metit.* Nos plane quamdam tenemus in huius pœnitentiæ moderatione distantiam vt nec omnes passim, qui nobis consilium expetunt, ab hoc itinere compescamus, nec omnibus ire volentibus libera licentiæ fræna laxemus. His enim, qui regulariter viuunt, & vel canonicæ, vel monasticæ religionis legitimè iura custodiunt, suademus, vt in ea, qua constituti sunt, vocatione permaneant: nec pro his in humano constituuntur arbitrio, ea, quæ necessaria proponuntur, omittant. Sicut ergo per Ioannẽ dicitur: *Teneant, qui habent: & nemo accipiat coronam eorum.* Hos autem, qui vel paludati mundo deseruiunt, vel spiritualis quidem præferunt militiæ titulum, sed professionis suæ non custodiunt institutum, hortamur vt spiritualis exilij iter arripiant, tremendoque Iudici peregrè satisfaciant, cuius intra dominicæ curæ, sollicitudines, leges, ac mandata non seruant. Et hoc modo vagando quietem, peregrinando patriæ sibi prouideant mansionem. Itaque, dilectissime, noli tibi, quæ fingi, vel excogitari possint, aduersa proponere, noli diuersorum casuũ muliebriter infortunia formidare: sed *spera in Domino, & fac bonitatem.* Sæpe nimirum vbi magis ex humana ratione diffiditur, illic propensius superna clementia subuenitur: & vbi solatium desperamus humanum, diuinum plerumque cernimus adesse præsidium. Et, vt ex eo super quo nunc agimus, loquamur itinere, religiosæ vitæ, &

Iacob. 4.

Eccl. 11.

Peregrinatio quibus expediat.

Apoc. 3.

Psal. 36.

In humani solatij diffidentia, adest diuina clementia.

Exemplum diuinæ prouidentiæ in peregrinos.

honestæ grauitatis fratre nostro atque commonacho Richardo referente, didicimus: quod horno octo viri, expleto pij desiderij voto, dũ ab Hierosol mis repedarent: sed eos per inhabitalia gradientes loca, quatriduana iam fames vehementer affligeret, diuinam cœperũt vnanimiter implorare clementiam, vt laborantibus in extrema calamitate succurreret: &, qui dat escam omni carni, sibi quoque saltem qualibet alimẽta in tantæ necessitatis articulo non negaret: qui mox, oratione completa, panem in via iacere conspiciunt, & enormis vtique magnitudinis, & miri candoris. Mirantur ad commune spectaculum, non vtique nescij, quia tanti ponderis moles de sarcina nescientis geruli nequaquam potuisset elabi. Tunc supernæ misericordiæ beneficium recognoscunt, & panem diuini muneris, vt erant octo, in totidem partes diuidunt. Ex quo nimirum ita sunt suauiter, ac sufficienter expleti, vt in omni vita sua nullis fuerint dapibus vberius recreati.

*Psal. 135.*

Idem frater noster Richardus aliud quoque retulit, quod silentio prætereundum esse non arbitror. Ait enim, quod Agius frater noster, vir videlicet ætate grandæuus, & religione conspicuus, dum adhuc esset in sæculo constitutus, orationis studio pergebat ad B. Archangeli Michaelis Ecclesiam, quæ est iuxta Sipontum, in Gargano mõte constructa. Hic cum germano suo, sæculari videlicet viro, vnum dumtaxat equum habebat, cui per alternas vterq; vicissitudines insidens, vtcumque laborem itineris temperabat. Sed cum conuiatores suos ad portandas sarcinulas auxilio indigere conspiceret, admonuit fratrem, vt à iumenti vectatione vterque quiesceret, illudque pro charitate sociorum portandis eorum oneribus publicaret. Porro dum lassati longioris viæ labore quiescerent, ciboque deficientem stomachum recrearent, præfatus frater Agius panem quidem in poculo vino commiscuit, sed iuxta se ponens, refectionem interim differens, conquieuit. Quibus ita quiescentibus, ecce latrunculi repentino impetu superueniunt, & eorum omnia cum equo simul diripientes, abceduut. Vnus autem eorum substitit, & fratris Agij cibum, potumque consumpsit: quẽ protinus intolerabilis dolor inuasit, & donec omnia compulsus euomeret, ab eius visceribus fetalis angustia non recessit. Tunc agili pernicitate subsiliens, celeriterque percurrens, sociis persuasit, quia nisi iumentum Dei famulo quantocyus redderent, imminens vltionis diuinæ periculum non vitarent. Qui diuinitus tremefacti, confestim ad Dei hominem redeũt, præsumptionis suæ gementes indulgentiam quærunt, simulque iumentum cum his, quæ nihilominus fuerant ablata, restituunt. Sic itaque diuina pietas ab eorum tuitionis auxilio non elongat, quos in suæ deuotionis obsequio laborare considerat.

*Exemplum diuinæ protectionis erga pios peregrinos.*

*Diuina vltio in latronem.*

Frater etiam noster Bonizo, vir videlicet veteranus, & sanctus, qui iã per plurimos annos in Eremo perseuerat, & continentioris vitæ rigorem senilis in eo debilitas non relaxat, sicut nobis ipse retulit, dum ab Hierosolymis nauigio remearet, naufragium passus est. Intumescentibus nempe procellis, naue submersa, omnibusq; sociis marini discriminis tempestate peremptis, iste saccum, qui bombacis inuolucro plenus erat arripuit: eique inter fluctiuagos vndarum cumulos præsidens, per tres ferè dies, & duas noctes tamquam vir pugnator, marina congradiens, cum morte cõflixit. Cõtigit autẽ vt remiges quidam æquora marina sulcantes, eum procul aspicerent, quem ad se piè sublatum, & cibo reficiunt, & humanitatis curas impendunt. Sic ergo qui Paulum die ac nocte sub pelagi profunditate seruauit illæsum, fratrem etiam hic, ne marina voragine sorberetur, in ipsa compugnantiũ procellarũ continuata illuuione suspensum; & cuius virtute Ionam voracis bestiæ guttur euomuit, eius imperio, huic etiã viro, non ad sorbendum, sed ad custodiendum, sese mollis vnda substrauit. Hos igitur, & huiusmodi supernæ misericordiæ flosculos, vir insignis, internis obtutibus adhibe, de propriis quidem, vt dignum est, viribus ambige; de illius autem, qui vbique omnipotens est, indeficua tuitione præsume. Caro quidem degener trepidat, sed ingenuus feruor prompti spiritus inardescat. Egredere, satage, contende. Ille dux erit itineris, qui remunerandæ auctor est voluntatis. Tuum est iter arripere, Dei est quærentis se, vestigia gubernare. Effectum bonis operibus adhibet, qui pij cordis mouet affectum. Et qui hominis ad benè agendum spiritum prouocat, ipse proculdubio piæ intentionis vota consummat.

*Exemplum Monachi peregrini diuinitus à naufragio liberati.*

*Act. 27. 2. Cor. 11.*

*Ion. 8.*

## EPISTOLA XVIII.

## Ad Guillam Comitissam Rainerij Marchionis vxorem.

### ARGVMENTVM.

Guillam Rainerio Marchioni recẽter nuptam, tamquam nouitiam, quid facere debeat, instruit: nempe, vt viduarum, & pupillorum spolia, sicut in domo viri sui sollẽne erat, non concupiscat: sed potius curet vniuersa iniquè ablata restitui, ad quas rapinas euitandas in posterum: magnum adiumẽtum futurum scribit, si agriculturam diligentius exerceri iubeat: eleemosynas quoque, vt largiatur, hortatur.

*Guilla clarissimæ Comitissæ, Petrus peccator Monachus orationis instantiam.*

QVONIAM rei, ex qua conflictus oboritur, melius est gratuitam ignorantiam possidere, quàm de comparanda semper obliuione confligere, iuuenculis mulieribus, quarum formidamus aspectus, tutò litterarum præbemus alloquium. Ego certè qui iam senex sum, anus quidem faciem rugis exaratam, ac lippientium oculorum fluoribus madidam, securus intueor, licenter attendo: à venustioribus autem, atque fucatis, sic oculos tamquam pueros ab igne custodio. Infœlix quippe cor meum, quod Euangelica tenere mysteria centies perlecta non sufficit, semel aspectæ formæ memoriam non amittit: & ibi vanitatis imaginẽ obliuio non intercipit, vbi lex diuino descripta digito nõ permãsit. Sed hæc aliàs. Nec enim hic describere, quæ mihi sunt noxia, sed potius, quæ tibi possint esse salubria, iudicaui. Transisti sanè, filia, per nuptialis iura connubij in domum satis quidem amplam, sed fateor, malè moratã: opibus, & dignitate conspicuam, sed deprauata viuendi lege confusã. Frange igitur peruersi ritus regulam, quam inuenisti, tolle confiscationes pauperum, iniustos canones, & illationes inhibe rusticorum: & ad Iosiæ Regis exemplum, conde noui ordinis institutum. Ille

*Mulierum memoria difficile labitur.*

*Quid faciẽdũ iis, qui Regni deprauã iurã suscipiunt. Iosiæ Regis zelus, ac iustitia. 4. Reg. 23.*

quippe reperit Regnum Iuda idolorum cultribus deditum, & non modò paterni, sed auiti sacrilegij vetusta contaminatione pollutum: sed mox, vt Scriptura testatur, omnia vasa, quæ facta fuerant Baal, in conualle Cedron igne combussit, aruspices, qui sacrificabant in excelsis, arasque deleuit: contriuit statuas, succidit lucos, altaria polluit, effœminatorum ædiculas prophanauit. Et quia longum est omnia dinumerare quæ fecit, hoc ad compendium referre sufficiat, quoniam & abominabilia cuncta subuertit, & templum Domini cum legalibus cerimoniis polluicibiliter instaurauit. Tu quoque sancti Regis æmula, repertum destrue vetustæ confusionis ordinem, & salutaris induc innocentiæ nouitatem. Nam etsi non inueneris illic, quod destruas, idolum: sed inuenisti, quod æquè plectendum est, auaritiam, quæ restante Apostolo, *seruitus est idolorum*. Nō dulce sapiant in faucibus tuis teculæ pupillorum, altilia viduarum: Domino per Moysen terribiliter intonante, *Viduæ* inquit, *& pupillo non nocebitis: si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt vxores vestræ viduæ, & filij vestri pupilli.* Ac si dicatur: Si vos virili solatio destitutos, & orbatos parentibus læditis: & vxores quoque vestras, ac liberos digna mei furoris vltione percutiam: viduas similiter, & pupillos in proximo relinquitis: vt eos quispiam impunè valeat lædere, sicut & vos securè confiditis hos quasi sine talione posse vexare. Vt autem hanc Domini sententiam non longinquo, sed ex domestico potius astruamus exemplo, soceri tui, Vguzonis scilicet Marchionis vterinus frater olim fuit Comes Vbertus, cuius vxor, dum in castro quod Sciffena dicitur, habitaret, cuidam viduæ porcum tulit, eoque per coquorum industrias ad edulium præparato, pransura discubuit. Vidua verò quia victimam sibi reddi iam sæpe rogauerat, sed ne hoc quidem, vt patienter audiretur, obtinere potuerat, mulieri solemniter conuiuanti, dolore transfixa se mulier obtulit: &, vt tenue saltem frustulum de suo sibi nutrimēto porrigeret, postulauit, Quia non merueram, inquit, de nutrici o spei meæ consueto more gaudere, liceat saltem extremi gustum saporis attingere. Quam petitionem fluens, atque superbiens matrona despexit: eique, quia numquam ex illo manducaret, non sine contumeliæ iurgio denuntiauit. Sed, ô diuina iustitia ad plectendam impietatem, atque superbiam, gladio semper vltionis accincta! eodem plane die post prandium, dum præfata Comes in castrensis valli sederet secura trepidine, & saginatis ex aliena calamitate visceribus, nullius ruinæ periculum formidaret, repentino mox subsiciuio munitionis ager obruitur, & super infelicem mulierem immensa ruentis promontorij congeries cumulatur, perstrepentes vndique phalanges hominum confluunt, fossores accedunt, terræ viscera perscrutantur, & dum diuersis ferramentorum generibus collapsa terræ moles hinc inde perfoditur, vix tenue cōtriti cadaueris vestigium reperitur. Ossium ergo, artuumque particulas, quas non sine magni laboris instantia, vt ita loquar, exculpere potuerunt, sepulturæ tradiderunt. Sic sic diuidi per frusta sui corporis meruit, qui fructum suiuæ carnis petenti viduæ denegauit.

Noli ergo, nobilis filia, de rapinis pauperum viuere: sed alimenta per violentias acquisita, tamquam venena serpentium perhorresce. Et cum Apostolus vnumquemque manibus suis laborare præcipiat, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti: tu fac agriculturis vehementer insisti, vt ad indigentibus præbenda solaria, horrea tua valeant prouentuum benedictione repleri. Enimverò, sicut in libro virorum illustrium legitur, Hilarius Arelatensis Episcopus, vt indigentibus in necessitate succurreret, tanta fuit non modò mentis pietate, sed & proprij corporis anxietate sollicitus, vt agros ipse supra vires suas excoleret, & homo genere clarus, longeque aliter educatus, ruralibus se laboribus cruciaret. Sed neque hoc solum te sufficiat admoneri, vt aliena non rapias, sed addendum est insuper, vt quæque comperetis ante te prærepta, restituas, Nam & antiquus ille Romanorum dux Scipio, cum Carthaginem victor obtinuisset, cuncta Vrbibus Italiæ, Africæ, atque Siciliæ spolia reddidit, quæ scilicet illis à Carthaginensibus olim sublata cognouit. Et quod à suis cultoribus Euangelium nunc extorquere vix sufficit, Euangelio necdum coruscante, vir Gentilis impleuit. Sed ad hæc fortè respondeas, quia nisi vir in his omnibus auctor existat, ad hæc implenda vasculum infirmū non aspirat. Verum plane nec diffitemur, quia cū ad virum mulieris fit diuinitus decreta conuersio, indiget plerumque sexus infirmior auctoritate virili: sed vbi mulier rectius iudicat, dignum est, vt ei vir auctoritatis suæ legibus non obsistat. Pro viro scilicet est hoc iudiciū, non cōtra virum. Ozias plane sacerdos in affutura Domini miseratione quinque dierum terminum statuit, sed hoc iudicium magnanimis illa Iudith corripiens, improbauit: *Non est*, inquit, *iste sermo qui misericordiā prouocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat.* Abigail quoque dum stulti Nabal sententiam mutat, à suæ domus excidio vibratos Dauid gladios reuocat: quæ nimirum pro Nabal fecit, dum peruersum eius iudicium seruare contempsit. Manue cum vidisset Angelum, desperare cœpit, sed pusillanimitatem eius eneruiter fluctuantem, vxor erexit: Morte, inquit, moriemur, quia vidimus Deum. Cui mulier, Si Dominus, ait, nos vellet occidere, de manibus nostris holocausta, & libamen a non susciperet. Porro si numquam mulieri vir obtemperasse debuisset, nequaquam Abrahæ Dominus diceret: Omnia, quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius. Dignum est ergo, vt quidquid per iniustitiam patrum, quidquid aliis violenter ablatum, domui, cui nunc præes, adiacere cognoueris, in quantum tibi possibile est, reddere non moreris: ne tibi videatur illud conuenire, quod scriptum est: Qui in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis? Sic ergo, venerabilis filia, domus tuæ mores instituе: rapinas pacis, & violentiæ reprime: ministeria diffrenata sub disciplina compesce. Sic, inquam, quæ tibi commissa sunt, in voluntate Dei cuncta dispone: vt peracto breuissimi temporis villicatu, ad hæreditatis æternæ merearis euolare fastidium.

*Marginalia:* A; B; C; D; E. — Ephes. 5. Pupillorum patronus Deus est. Exod. 22. — Exemplum diuinæ vltionis. Vbertus Comes frater Vguzonis Marchionis. — Infelix mors Comitissæ, quę porcum à viduа sublatum comederat. — Ephes. 4. — Hilarii Episcopi Arelatensis pietas admirabilis. — Regum esse modò aliena non rapere, sed etiam aliorum fraude direpta restituere. — Scipionis iustitia. Tit. Li. Dec. 3. li 10. — Mulieribus virilib obediendum. — Iudith 8. 1. Reg. 25. — Iudith 13. — Gen. 21. — Luc. 16.

## EPISTOLA XIX.

### Ad Blancam ex Comitissa Sanctimonialem, habetur tom. 3. estque opuscul. 50.

*Finis libri septimi.*

B. PETRI

# B. PETRI DAMIANI
## S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

## Epistolarum Liber Octauus, & Vltimus.

*Ad Viros Illustres, & alias priuatas personas.*

---

### EPISTOLA PRIMA.
### Ad Cinthium Vrbis Præfectum.

*ARGVMENTVM.*

Cinthium Præfectum Vrbis extollit, iustitiæ, æquitatisque defensorem: & populum sibi commissum non minus verbis, quàm exemplo instruentem. Hinc sumpta occasione de officio Concionatoris differit. Hortatur postremò eumdem, vt in via, quam semel inceperat, constanter persistat: pauperesque & eum, cui non est adjutor, Ecclesiæque præcipuè, facultates tueatur.

*DOMNO Cinthio Vrbis Præfecto, Petrus peccator Monachus salutem.*

PROPRIAE virtutis audire præconium, sicut vanos in jactantiam erigit, ita bonos, ac sobrios ad gratiam humilitatis accendit: immò magis ad recti operis prouocantur augmentum, dum attolli fauoribus audiunt collata sibi dona virtutum. Heri planè, dum in Ecclesia B. Petri Apostolorum Principis de præsentis tunc Epiphaniæ solemnitate, prout diuina clementia suggerebat, concionaremur ad populum; ita locutus es, non vt Præfectum Reipublicæ, sed potius vt Sacerdotem decebat Ecclesiæ: nec sæcularis hominis verbum, sed Apostolicæ prædicationis audiebatur eloquium. In quo nimirum, quem imitari censendus es, nisi illum, qui Rex, & Sacerdos, & mundum regit per diuinæ virtutis imperium, & semetipsum Patri pro nobis obtulit salutaris hostiæ Sacramentum? Nos etiam per eiusdem Redemptoris gratiam, cuius membra sumus, idipsum quod ipse est, vt essemus, accepimus. Vnde Ioannes in Apocalypsi dicit: *Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguin. suo: & fecit nos regnũ, & sacerdotes Domino, & Patri suo.* Et Petrus: *Vos*, inquit, *genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis; vt virtutes annuntietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum.* Constat ergo quemlibet Christianum esse per gratiam Christi sacerdotem, vnde non immeritò debet eius annunciare virtutem. Tu præsertim hujus Sacerdotij, & Regni euidenter imitaris exemplũ, dum & in tribunalibus legitimæ sanctionis iura promulgas, & in Ecclesia persequeris exhortationis instantiam, astantis populi mentes ædificas. Ego autem, cui per sacerdotalis ordinis gradum injunctum est prædicationis officium, vocis incommodum patior, atque ideo ad satisfaciendũ plurimæ plebis auribus non assurgo sed dũ Apostolicæ gratiæ Sacerdotes, Gregoriũ videlicet, & Ambrosium, fractum stomachum, vocisque defectum conquerentes attendo, desperatione postposita, mentem in statum viuidæ consolationis attollo; nec erga me deputo tremendi Iudicis iram, quod tam sublimibus viris ad humilitatis arbitror peruenisse custodiam. Illud me potius angit, illud atrocius mei cordis arcana transfigit, quia dum voce raucio, sicut docendi facultate non affluo, sic etiam vel exiguum lucidæ conuersationis igniculum non emitto. Perfecto Prædicatori duo sunt permaximè necessaria, videlicet vt sententiis doctrinæ spiritualis exuberet, & religiosæ vitæ splendore coruscet. Quod si Sacerdos quispiam ad vtrumque non sufficit, videlicet vt & vita clarus, & doctrinæ facultate sit profluus; melior est vita proculdubio, quàm doctrina. Dulcior quippe est fructus operũ,

Christus Rex, & Sacerdos.

1. Cor. 6.

Apoc. 1.

2. Pet. 2.

Consulo Scholia. Christiani sunt Christi Sacerdotes,

Prædicatori necessaria sunt doctrina, & sanctitas vitæ. Sanctitas morum efficacior eloquentia.

quàm folia nuda verborum. Et plus valet vitæ claritas ad exemplum, quã eloquentia, vel vrbanitas accurata sermonum. Quamobrem in ipso Dominicæ natiuitatis articulo, sicut Euangelica restatur historia: *Pastoribus Angelica virtus apparuit, eosque Dei claritas circumfulsit.* Vbi præsto subjungitur: *Quia dixit illis Angelus: Nolite timere: ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus, in ciuitate Dauid.* In manifestatione verò, qua Magis quærentibus ostensus est, index eiusdem Redemptoris nostri stella luce quidem radiauit, sed verba non protulit. Quid ergo designatur per Angelum, qui & splendore claruit, & Dominum nuntiauit, nisi geminæ gratiæ prædicator, qui scilicet & doctrinæ verba exuberat, & sanctæ religionis splendore coruscat? Quid verò per stellam, nisi simplex quilibet honestæ vitæ Sacerdos innuitur, qui licet affluentis eloquij facultate non polleat, claris tamen operibus, velut quibusdam laudabilis vitæ radiis micat: & quos non erudit verbo viuæ conuersationis, informat exemplo? Quia ergo Sacerdotes Ecclesiæ sunt cæli, qui enarrant gloriam Dei: necesse est vt Sacerdos, qui Prædicatoris officio fungitur, & doctrinæ spiritualis imbribus pluat, & religiosæ vitæ radiis splendeat: instar illius Angeli, qui natum Dominum pastoribus nuntians, & splendore claritatis emicuit, & quod euangelizare venerat, verbis expressit. Hinc est, quod per Malachiam dicitur: *Labia Sacerdotis custodiunt scientiã, & legem requirunt ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est.* Quod si non potest esse Angelus, qui per linguam Prædicatoris officium nauiter impleat, si saltem stella, quæ radios sanctæ conuersationis emittat. Hoc ipsum siquidem stella splendore suo Magis innotuit, quod lingua loquens Angelus pastoribus nuntiauit. Vnde per Danielem dicitur: *Qui docti fuerint, fulgebũt quasi splendor firmamenti; & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Necesse est tamen vt clarius per vitæ meritum luceat, qui facundæ prædicationis affluentia non abundat. Hinc est quod Moysi, qui de semetipso colloquenti Domino dixerat: *O! secro, Domine, non sum eloquens ab heri, & nudius tertius: & ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditioris, & tardioris linguæ sum:* adeo postmodum facies clarificata resplẽduit, vt filiorum Israël visus obtunderet, & in eum præ splendoris magnitudine respicere non valerent. Aaron verò, de quo illi diuina voce responsum est: *Aaron frater tuus Leuites, scio quod eloquens sit:* nullus supernæ claritatis splendor accessit. Quibus planè dum quid diuinitus injunctum fuerit solerti meditatione considero, vtriusque munus à te suppleri quadam operis imitatione perpendo. *Ego*, inquit, *ero in ore tuo, & in ore illius: & ostendam vobis quid agere debeatis; ipse loquetur pro te ad populũ, & erit os tuum: tu autem eris ei in his, quæ ad Deum pertinent.* Nam dum populi multitudinem Præfectoria iurisdictione, & iudiciariæ potestatis vigore coërces, quid aliud quàm Aaron officium imples? Et cum eumdem populum ad ea, quæ Dei sanctis exhortationibus prouocas, quid aliud quam Moysi spirituale propositum pius æmulator vsurpas? Age igitur, macte virtute, vir strenue, & in agro te Domini tamquam duplex operator exerce: proficie, satage, labora: & in his, quæ gloriosè cœpisti, gloriosius perseuera. Modò forense litigium examine iustitiæ dirimens: modò seruata mensura tui ordinis, in Ecclesia salutiferæ exhortationis verba depromens, modò in his quæ ad Deum pertinent, Moysis vestigia sequere: modò in causarum, negotiorumque sæcularium calculis, Aaron sacerdotis exempla propone. Esto itaq; † Benjamin, qui vtraque manu vtaris pro dextera: quatenus sic jurgia tumultuantis populi per disciplinæ vigorem reprimas, vt in quantum tui ordinis facultas suppetit, etiam Ecclesiastici status iura componas. Videatur in te, de ore Iesu prodire gladius ex vtraque parte acutus, vt mucro, quo præcingeris, & tumentia rebellium corda perterreat, & à peruersorum quorum ibet violentiis, inopes, ac pupillos, & Ecclesiastica præcipuè iura defendat. Sentiant te transgressores legum, violatæ iustitiæ vindicem: gaudeant te super se Rectores Ecclesiarum strenuum, atque sollicitum vigilare custodem. Esto Dauid in sanctæ discretionis arte discipulus, qui & clementer indulsit se persequentibus veniam, & rigidam tenuit in alienæ cædis vltione censuram. Iudæ quoque Machabæi te pedissequum exhibe, qui ad hoc non cessabat, & fulmineus in hostes irruere, & tumentia tyrannorum colla gladiis vltoribus obtruncare: vt contribules suos ab imminenti sæuientium barbarorum cæde protegeret. Pro tuendis ergo facultatibus Ecclesiarum infœderabiliter dimicans, violentos pauperum oppressores vlciscere: æquitatis, atque iustitiæ loricam tene, totum te non domesticæ curæ, sed Reipublicæ constanter impende. Ita superstitem te, & patrem patriæ nuncupet Roma, & idoneum se defensorem habere sancta gratuletur Ecclesia. Post obitum quoque apud vtramque, & memoria tua semper in laude, & nomen sit in benedictione.

Luc. 2. — Prædicatores perfecti in Angelo Christi Natiuitatis nuntio exprimuntur. — Matth. 2. — Prædicatores sola vitæ probitate clari, per stellam Magorum designantur. — Prædicatores sũt cæli. — Psal. 18. — Malach. 2. — Dan. 12. — Vbi doctrina non sufficit, sanctitas abundet. — Exod. 4. — Exod. 34. — Exod. 4. — Ibid. v. 15. — Gubernator populorum quos imitari debeat. — Non enim hoc dicit scriptura de Benjamin filio Iacob, sed de Iod filij Gera, filij Iemini. — † Benjemini. — Apoc. 1. — 1. & 2. Reg lib. 6. — 1. Machab. lib. passim.

## SCHOLIA.

CONSTAT *ergo quemlibet Christianum esse per gratiam Christi Sacerdotem: vnde non immeritò debet eius annuntiare virtutem.*] Quoniam hæretici nostri temporis, non agnoscentes cum Ecclesia Catholica Sacramentum Ordinis, abutuntur illo Petri testimonio, quo fideles omnes vocat genus electum, regale sacerdotium: cùm tamen eo loco S. Petrus vtatur consueto quodam loquendi modo sacris l tteris haud sanè inusitato: vt id dicatur indefinitè esse apud omnes, quod apud aliquos ex multitudine reperitur; quemadmodum dicimus, apud Germanos esse Imperium rectò, ac vero sensu, non quòd omnes Germani sint Imperatores. De hac phrasi loquitur Augustinus, *lib. contra Donatist. post collat. cap. 20.* & Patres alij vltro fatentur S. Petrum innuisse quoddam Sacerdotium mysticum, quo laïcus censetur immolare prauas cupiditates, & offerre Deo hostias mundas operum bonorum. De hoc Sacerdotio videndus Leo Magnus *serm. 3. in anniuers. assumptionis suæ.* Thom. Card. S. Sixti *in Ientacul. 3.* exponens illa Petri verba: *Ad quem accedentes lapidem viuum, ab hominibus quidẽ reprobatum, à Deo autem electum, & honorificatum: & ipsi tamquam lapides viui superædificamini in domos spirituales, sacerdotiũ sanctum, offerentes spirituales hostias.* Quæ verba intelligi debere de Sacerdotio non propriè, sed metaphoricè, ex iis ipsis clarum fit. Nam metaphorico sermone proposuit S. Petrus lapides viuos superædificari in domos spiritales, & metaphorico sermone subjungit, spiritales hostias. De quibus vtrique patet Petrum metaphoricè loqui de Sacerdotio nempe virtutis, quo aliquis offert opera virtutis Deo. De quo etiam mystico, vel metaphorico Sacerdotio, & non propriè sumpto, nostrum Cardinalem loqui, dubitari non debet.

## EPISTOLA II.

### Ad eumdem Cinthium Vrbis Præfectum.

*ARGUMENTUM.*

Eumdem Cinthium reprehendit, quod propter orationis fortasse studium, commissum sibi jus populo dicendi munus non impleret. Ostendit igitur quàm sit laudabile, quantique meriti, iustitiam administrare.

*Domno Cinthio Præfecto, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.*

DILECTISSIME, qui tantæ dignitatis administras officium, formidabile valde est, si te reddas aliquando torpore desidiæ resolutum. Multas siquidem aduersum te fieri querelas audio ab his, qui negotiorum causas habent; quia videlicet legalis judicij sanctionem à te obtinere non præualent. Audi ergo quid vir Sapiens dicat: *Iudex sapiens iudicabit populum suum, & principatus sensati terræ stabilis erit.* Secundum Iudicem populi, sic & ministri eius: & qualis rector est ciuitatis, tales & inhabitantes in ea. Quibus † itaque verbis apertè colligitur, quia si tu seruaueris iustitiam, ac probè fueris iustus: iusti fient non modò ministri, sed & quique tibi sunt in vrbana plebe subjecti. Caue ergo ne propter peculiaris orationis studia, quibus insistere fortè contendis, disciplinam tam innumerabilis populi, qui tibi commissus est, negligens: & propter proprium commodum, communem salutem plebis, quæ iustitiam à te præstolatur, omittas. Scriptum quippe est: *Qui conseruat legem, multiplicat orationem, & sacrificium salutare, attendere mandatis.* Iustitiam ergo facere, quid est aliud quàm orare? Alibi quoque scriptum est: *Iustitia eleuat † gratias.* Et Psalmista: *Beati*, inquit, *qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore.*

Eccl. 10.

Qualis est vrbis rector, tales inhabitãtes. † vtique.

Eccl. 35. Diuinæ legi seruandæ attendere salutare est sacrificium.

Prou. 14. † Gentes.

Psal. 105.

Memini planè excellentissimum Ducem Gothifredum mihi retulisse, quæ scribo: Auunculus, inquit, meus, æquè nomine Gothifredus, præpotens videlicet vir, ad faciendam iustitiam nimis erat intentus, & super subditos sibi populos legalium sanctionum disciplinam, vigoremq; tenebat: adeo vt aliquando, congregata coram se plebis innumeræ multitudine, ipse Dux excelsa voce clamaret: Proferat causam suam in medium, qui vult habere iudiciũ. Cumque hoc præconis officio functus tertiò diceret, & nullus è tanto populo responderet; intellexit omnibus satisfactum, indirempta prorsus atque sopita omni lite causarum. Tunc equum lætus ascendit, & populum non jurgantem, sed pace mutua perfruentem, cum gaudio dereliquit. Post cuius obitum, vir quidã raptus in spiritu, per soporem ductus est ad infernum, & diuersa pœnarum tormenta conspexit: inter quæ vidit Richardum Verdunensem Abbatem, velut excelsas machinas erigentem, & anxium, atque sollicitum, tamquam munita castrorum propugnacula construentem. Hoc enim morbo laborauerat Abbas ille, dum viueret, vt in extruendis inaniter ædificiis, omnes ferè diligentiæ suæ curas expenderet, & plurimas facultates Ecclesiæ in friuolis hujusmodi næniis profligaret. Quod ergo fecit in vita, hoc perferebat in pœna. Is itaque, qui hæc in sopore cernebat, dum hinc inde plurima curiosus attendit, visus est sibi videre auunculum meum, qui superius dictus est, in aureo subsellio præsidentem. Cui nimirum duo Angeli videbantur assistere, & flabella manibus ventilantes, conabãtur æstus in eius facie, more ministrantiũ, temperare. Cumque quis esset ille, is qui hæc videbat, inquireret: responsum est ei: Iustitia. Nimirum qui iustitiam, dum viueret, fecit: ipsum quoque post mortem iustitiæ vocabulum meruit. Tu etiam, dilectissime, nauiter officium tibi creditæ administrationis exerce, vt tamquam commissæ vineæ te operarium credas, nec à laboris exercitio torpeas, si nummum dignæ remunerationis expectas. Legalium itaque sanctionum seueritas reprimat; quos honestatis pudor ab excessibus iniustitiæ nõ coarctat, vigoremque sentiant legis, quos rectitudinis limitem præuaricare cõuincit violentia prauitatis: vt dum his, qui tibi subjecti sunt, sua cuique iura seruantur, tibi quoque ministerij tui merces apud Deum digna seruetur.

Gothifredus iunior Dux Tusciæ Gothifredi senioris Ducis iustitia.

Abbatis excelsarũ machinarum structoris pœna.

Gothifredi senioris Ducis præmiũ.

## EPISTOLA III.

### Ad Albertum virum clarissimum.

*ARGUMENTUM.*

Albertum quemdam, virum potentia, & nobilitate illis temporibus insignem, ad debitam parentibus exhibendam reuerentiam, hac Epistola cohortatur, propterea quod audierat ab illo matrẽ nõ in eo, quo decebat honore, præ vxoris amore, haberi, quod vt graue crimen exaggerat.

*Alberto clarissimo Viro, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.*

DIVINAE legis mandata proculdubio despicit qui deferre parentibus paruipendit, qui suis genitoribus non obedit, fortis funiculũ in terra viuentiũ nõ admittit. Quo contrà per Moysen diuina voce præcipitur: *Honora patrem tuum, & matrem, vt sis longæuus super terram.* Vir etiam Sapiens ait: *Qui honorat patrem suum, vitam viuit longiorem; & qui obedit patri, refrigerabit patrem.* Moxque subjunxit: *Qui timet Dominum, honorat parentes: & quasi dominus seruiet his, qui se genuerunt, & in opere, & in sermone, & in omni patientia.* Iusto plane Dei solet euenire iudicio, vt qui parentibus humiliter subditur, ipse quoque parens effectus, in propriæ sobolis obedientia delectetur. Vnde scriptum est: *Qui honorat patrem, iucundabitur in filiis, & in die orationis suæ exaudietur.* Meritò quippe in suis à Deo precibus exauditur, qui Deum præcipientem exaudiens, parentum suorum legibus subditur. Præterea sicut genitoribus maledicens, dignus est mortis vltione percelli: ita qui reuerenter obtemperat, meretur diuinitus benedici. In lege quippe scriptum est: *Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.* Alibi quoque scriptum est: *Honora patrem tuum, vt superueniat tibi benedictio à Domino, & benedictio illius in nouissimo maneat.* Vbi mox sequitur: *Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.* Si ergo filiorum domus parentum maledictione destruitur, eorumque benedictionibus

Exod. 20.

Eccl. 3.

Qui parentibus obedit, filiorum obediẽtiam meretur.

Ibid. v. 6.

Leuit. 20.

Eccl. 3.

stabilitur; cauendum valde est, ne si parentes offendimus, successuram nobis propaginem destruamus.

Significatum est mihi, nobilissime vir, quia sanctam matrem tuam vxoris amore, despicis, & contemnis, nullumque sibi dominij ius in domestica rei familiaris ordinatione concedis. In quo scilicet facto, quid aliud quàm naturam ignis cerneris imitari, qui cum ex lignis prodeat, ligna consumit, & in cinerem vertit: lapides autem excoquit, & candidos reddit? Ligna nempe, ex quibus egreditur, quasi matrem nascendo consumit; lapides autem, à quibus extinguitur, ad exhibendam calcis albedinem candidos facit. Cum igitur ignis in lignis ardeat, lapides coquat, contrarios habet in non contrariis rebus effectus. Nam & si lapides, & ligna diuersa sint; contraria non sunt, sicut album, & nigrum, quorum in lapidibus vnum facit, alterum in lignis. Clarus illos clarificans, hæc offuscans: cum in illis omnino deficeret, nisi in istis viueret. Vnde bene vir Sapiens ait: *Honora patrem tuum, & gemitum matris tuæ non obliuiscaris; memento quoniam nisi per illos natus non fuisses, & retribue illis, quomodo & illi tibi.* Perpende igitur, quantæ crudelitatis sit illos despiciendo contemnere, per quos habes & ipsum esse: quantaque dignum sit te genitoribus tuis humilitate subnitti, quibus & naturalis essentiæ substantiam debes: & quod ab illis te non ambigis puerum percepisse, quantopere debeas nunc grata vice senibus redhibere. Vnde scriptum est: *Fili, suscipe senectam patris tui, & ne contristes eum in vita illius; & si defecerit, veniam da, & ne spernas eum in tua virtute.* Sed fortè dices: Mater mea me frequenter exasperat, duris verbis meum, & vxoris meæ corda perturbat: non possumus tot iniuriarum probra perferre, non valemus austeritatis eius, & seueræ correptionis molestias tolerare. Sed in hoc tibi copiosior merces acquiritur, si dum contumeliam suscipis, gratiam reddis: & dum conuitiorum sale conspergeris, humilitate blandiris. Hinc enim est: *Eleemosyna patris non erit in obliuione: nam pro peccato matris restituetur tibi bonum.* Cum igitur pro peccato matris bonum restituitur, cur sæuiens, vel iniustè delinquens, non æquanimiter perferatur? Terribile certè est quod Scriptura dicit: *Quàm malæ famæ est, qui relinquit patrem, & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem.* Porro, qui parentes inhonorat, quoniam diuinitus abdicatur, numquid non & in hac vita confunditur? Sed audi Scripturam: *Gloria*, inquit, *hominis ex honore patris sui: & decus filij pater sine honore.* Sed dum veterum congerimus testimonia Scripturarum, etiam noui casus apponere non grauemur exemplum: vt saltem ostensa diuinæ iustitiæ vindicta † prætereat, quos mandatorum cælestium cingula non refrænant.

Eccl. 7. — Inobediens igni similis. — Cur parentibus obedire teneamur. — Eccl. 3. — Ibid. v. 16. — Parentibus non obedientes in hac vita, confunduntur. — Ibid. v. 18. — Ibid. v. 13. — † non

Pridie nempe post vesperam, ex ore ipsius Alexandri venerabilis Papæ, me contigit audire quod refero: Ardericus, inquit, quidam Mediolanensis vrbis indigena, dum vxore ducta, celebraret nuptiale conuiuium, conquestus est opiparor conspersum epulis defecisse pigmentum. Cumque huius rei calumniam sponsus in matrem non sine quodam iurgij rumore, deuolueret: & cur hanc pateretur inopiam iratus, & contumax inquisisset: mater autem se sufficienter exhibuisse ministris, hanc speciem è contrario responderet: ille tandem iracundiæ felle permotus, manus inferre non timuit, eique proteruus, ac furiosè vesaniens, alapam irreuerenter incussit. Sed, ô diuina Iustitia iracundiam nostram vindicans, sed non irata: in furentis animi rabiem sæuiens, sed quieta, vlciscens impacatæ mentis insaniam, sed tranquilla: Vnde Salomon: *Tu autem*, inquit, *dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas: & cum magna reuerentia disponis nos.* Eamdem sanè percussoris maxillam, hoc est, sinistram, repentè languor inuasit, cumque nimis vexare doloribus cœpit. Cumque languor in dies perniciosius ingrauesceret, acerrimis dolorum stimulis hominem intolerabiliter fatigaret, mugiribus, ac stridoribus eiulare compelleret; tandem mater, quæ priuignum senserat in percussura, recognouit filium in natura: & non duritiam, vt ille meruerat, nouercalem, sed maternorum exhibet viscerum pietatem. Iam nempe tumescentis mandibulæ caro turpiter computruerat, iam virus ac sanies per concauam vulneris fistulam distillabat, Cumque miserè hominem hinc inde percelleret, & exhalantis corruptela putredinis, & intimi vis doloris, pœnitebat initi connubij, & alterum fortè virum iam metuebat vxori; & quam cernebat nouiter nuptam, iam quodammodo quasi biuiram deputabat. Mater itaque periclitanti filio non iustitiæ talionem reddens, sed religiosa potius pietate compatiens, ad Ecclesiam B. Nazarij martyris properat, accumulat vota, offert munera, pauimento prosternitur, orat, obsecrat, anhelat, ac delinquenti filio veniã lacrymabiliter flagitat. Maternis itaque precibus adest diuina misericordia: & quam, vt pro lædente deposceret, inspirauit, etiam & ægrotantem propitiatus exigeret, exaudiuit. Paulo post denique solutis, ac putrefactis vndique carnibus, os de mandibula cecidit: ac protinus, omni dolore fugato, cicatrix occalluit, sicque iam desperatum hominẽ incolumitati pristinæ diuina pietas reparauit. Hoc itaq; modo in vnius hominis facie, & diuinæ misericordiæ character exprimitur, & humanæ culpæ signaculũ retinetur: vt dum exossata facies cernitur, & sanata, euidenter eluceat, & quid filij sæuientis † immeruit, & quid ei apud aures diuinæ clementiæ materna pietas impetrauit. Hæc igitur te, vir clarissime, diuina virtus admoneat, hæc prosilientis in matrem plaga perterreat: & non modò se, sed & serenissimam vxorem tuam à socerina prorsus offensione compescat: quatenus dum honoras parentem, quod est primum in promissione mandatum, transmisso quandoque deserto, cum his, qui veri sunt Israelitæ, terram merearis intrare viuentium.

Alexander II. Papa. — Sap. 12. — Matris maxillam percutientis castigatio. — Piæ matris in filiũ impium clementia. — B. Nazarij mart. virtus. — † deest impietas, vel aliud simile verbum. — Exod. 20. — Deut. 5. — Matth. 15.

---

## EPISTOLA IV.

### Ad Albericum Senatorem, eiusque vxorem Ermilinam.

*ARGVMENTVM.*

Albericum, & eius coniugem, quibus filius infans recenter mortuus erat, consolari nititur: ostendens lætitia potius, quàm mœrore excipiendam esse illius mortem: vtpote cum ad sempiternam fœlicitatem ex hac miseriarum valle, sine vllo labore, & certamine translatus sit.

*Domno Alberico senatoriæ dignitatis viro, & Ermilinæ coniugi*, Petrus peccator Mona*chus salutem in Domino.*

NOVERITIS, dilectissimi, quia cum communem excellentiæ vestræ filium ad Dei omnipotentis imperium ex hoc sæculo transisse cognouimus, subito nos mœroris angustia perculit, & tristitiæ non leuis aculeus cor nostrum pia compassione transfixit. Sed cùm recepto consilio diligenter examinare rem cœpimus, & nosmetipsos reprehensibiles iudicamus, & subl mitatis vestræ prudentiã mœrorem deponere summissis precibus humiliter suademus. Quid enim boni vestra deuotio in conspectu Dei omnipotentis agere potuit, vt ipse vobis tanti muneris beneficium merito præstitisset? Videlicet vt de semine vestro sobolem ad cœlestia regna transferret, inter Angelos constitueret, stola immortalitatis indueret, ac diademate perpetuæ gloriæ coronaret: propriis insuper vlnis astringeret, oscula tanquam dulcis pater infigeret, & velut vterinum filium, in illo quietis æternæ thalamo fœliciter col ocaret. Ecce nos infœlices & miseri, quod vtique de me, meisque similibus, & compeccatoribus loquor, quod ieiunantes, & aduersus malignos spiritus infœderabili cõcertatione iugiter obluctantes, sperare vix possumus; iste sine v la sudoris, & laboris instantia, gratis obtinuit, & ad illud beatorum ciuium nuptiale conuiuium sine vllo certaminis ac fastidij labore peruenit. Huc accedit, quia qui filiũ de vestris manibus abstulit, & eum plus sibi quàm vobis diligens, in contubernium suæ adoptionis adsciuit, potens est multò vobis meliorem reddere: & pro vno, multiplicem ex vobis sobolem propagare. Anna nimirum v*or Elcanæ, vnicum filium in tabernaculo ad seruandas legis diuinæ cæremonias iugiter excubare cõstituit: eumque sicut Scriptura testatur: *Domino velut in fœnore commodauit.* Hinc est quod eadẽ sancta mulier ad Heli sacerdotem dicit: *Oraui, & dedit mihi Dominus petitionem meam, quã postulaui eum: iccirco & ego cõmodaui eum Domino cunctis diebus, quibus fuerit accõmodatus Domino.* Cui etiam sacerdos Heli, reddat Dominus tibi semen de muliere hac pro fœnore quod commodasti Domino. Porro, quod pro fœnore commodatur, non simplex summa, sed multiplicata recipitur. Vnde & illic præsto subiungitur: *Visitauit ergo Dominus Annam, & cõcepit, & peperit tres filios, & duas filias.* Qui ergo pro vno filio tam vberem prolem reddidit, quanto magis vos in propagando semine de sancti vestri coniugij charitate lætificare potuit; qui filium vestrũ non in terreno tabernaculo seruire præcepit, sed potius in illa cælesti Hierusalẽ ante suæ maiestatis obtutum perpetuò regnare constituit? Excessant ergo, dilectissimi, de oculis vestris lacrymæ, gemitus, & suspiria reprimãtur: lugubria quælibet de vestris vultibus euanescant, & festiua serenitas, deposito prorsus omni mœrore, resplendeat. Dicat itaque sancta prudentia vestra simul cum Rege Dauid: *Propter infantẽ, dum adhuc viueret, ieiunaui, & fleui; dicebam enim; Quis scit, si fortè donet eum mihi Dominus, vt viuat Infans? Nunc autem, quia mortuus est, quare ieiuno? Numquid potero reuocare eum amplius? Ego vadam magis ad eum; ille non reuertetur ad me.* Quãobrem, dilectissimi, omnia doloris atque mœstitiæ lamenta deponite, solita domui vestræ spiritualis lætitiæ gaudia reparate, mentes vestras ad spem supernæ consolationis erigite: & diuini verberis ictus non solum patienter & æquanimiter, sed etiã alacriter tolerate. Omnipotens Deus, qui filium vestrum de vestris manibus tollere, & in propriæ dilectionis amplexus dignatus est paterna pietate transferre, multiplex vtique pro vno puero germẽ attribuat, & insuper numquam morituram bonorum operum sobolem generare concedat.

*Infantium puerorum mors maximum Dei beneficium.*

*Qui Deo filium offert, vteri fœcunditatem meretur.*

*1. Reg. 2. Annæ pietas.*

*1. Reg. 2.*

*De infantiũ filiorũ obitu lætandũ.*

*2. Reg. 12.*

## EPISTOLA V.

## Ad Petrum Senatorem Vrbis.

### ARGVMENTVM.

Petrum senatoriæ dignitatis virum, qui Ecclesiam construere aggressus, nescio qua de causa, statim ab incœpto destiterat, ad perficiendum cœptum opus hortatur, ostendens, non esse verum, quod nonnulli garriebant, nullam mercedem iis tribui à Deo, qui Ecclesias ædificant: cuius rei gratia Salomonis, & aliorum exempla in medium affert.

*Domno Petro senatoriæ dignitatis Viro, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.*

ELECTORVM, ac reproborum commune est bona quælibet indifferenter incipere: sed electorũ est specialiter, quæ benè cœpta sunt, consummare. Isti si quidem in eo quod inchoant, immobiliter perseuerant; illi, dum semper inconstantiam variant, propositum velociter mutant. Vnde scriptum est: *Stultus vt luna mutatur.* Cœpisti quidem, dilectissime, Monasterium ædificare, sed antequam sese ad sexquipedalem ferè mensuram muralis structura subrigeret, defecisti; vt meritò secundùm Euangelicam quis valeat hoc irridere sententiam, qua dicitur: *Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare.* Vel illud quod in libro Neæmiæ Tobias Ammonites de Hierusalem, dum reædificaretur, irridens ait: *Ædificent, si ascenderit vulpes; transiliet murũ eorum lapideum.* Nam dũ semiruti pendeant muri, & turpiter interrupti, parietina potius digna sunt dici, quàm valeat Ecclesia nuncupari. An putas, vt nonnulli blatterando delirant, nullum mercedis inesse fructum, vel compensationis præmium in Ecclesiasticorum constructione murorum; Numquid ignoras quia peracto templo Salomoni Regi Dominus in somnis apparuit, eique non modò sapientiam vltra mensuram capacitatis humanæ; sed & incomparabilem diuitiarum omnium copiam prærogauit: *Sapientia, inquit, & scientia data sunt tibi; diuitias autem, & substantiã, & gloriã dabo tibi, ita vt nullus in Regibus nec ante, nec post te fuerit similis tui.* Enimuero si Deus omnipotens labores ædificantium Ecclesias suas despicit, quid est quod tanto studio sibimet tabernaculum in deserto construi debere mandauit; An paruipendendo, vel negligendo ad Moysen loquitur, dicens: *Ecce vocaui ex nomine Beseleel filium Huri, de tribu Iuda, & impleui eũ spiritu Dei, sapientia, intelligentia, & scientia, in omni opere ad excogitãdum quidquid fabrefieri poterit ex auro, & argento, & ære, marmore, & gemmis, & diuersitate lignorum: dedique ei socium Hooliab Achisamec de tribu Dan, & in corde omnis eruditi posui sapientiam, vt faciant cuncta, quæ præcipio tibi?* Porro autem qui tanta fieri præcipiebat industria tabernaculum, quod euacuandum in proximo nouerat, quanto magis sibi vult Ecclesiam construi, quæ vsque ad finem sæculi ad salutem omnium Gentium immobiliter perseuerat? Tabernaculum nempe, quod erectum

*Bona incipere omniũ est, electorũ bene cœpta perficere.*

*Eccl. 27.*

*Luc. 14.*

*2. Esdræ 4.*

*Salomõ pro templi ædificatione præmio afficitur.*

*3. Reg. 3. Exod. 25.*

*Exod. 31.*

*Templorũ ædificationes Deus curat.*

est in deserto, & templum illud, quod constructum est sub Salomonis imperio, vmbra erant, atque figura huius Ecclesiæ, quæ nunc coruscat, in populo Christiano. Vnde Moysi dictum est: *Omnia fac, sicut tibi monstratum est in monte.* Huius scilicet Ecclesiæ auctor, atque constructor Christus est, qui verus est Rex, & Sacerdos. Illud quoque templum cum post peractum reædificaretur excidium, restaurationis eius Principes extiterunt, & Zorobabel, qui fuerat de Regia tribu Iuda, & Iesus filius Iosedech, Sacerdos magnus. Vnde & Aggæus Propheta dicit: *Suscitauit Dominus spiritum Zorobabel filij Salathiel, Ducis Iuda, & spiritum Iesu filij Iosedech Sacerdotis magni, & spiritum reliquorum de omni populo: & ingressi sunt, & faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui.* De hac instauratione per Esaiã dicitur: *Ædificabunt*, inquit, *deserta sæculorũ, & ruinas antiquas erigent, & instaurabunt ciuitates desertas, & dissipatas.* De hac iterum dicitur: *Ecce ego conuertam conuersionẽ tabernaculorum Iacob, & tectis eius miserebor, & ædificabitur ciuitas in excelso suo, & templũ iuxta ordinem suum fundabitur.* Ad huius itaque spiritualis templi non ambigitur pertinere structuram, quisquis ad honorẽ Dei omnipotentis exteriorem quoque satagit ædificare Basilicam.

Exod. 27. Aggæi 1. Esai. 61. Hier. 30.

Porrò autem, vt ad explendum, quod bene cœpisti, non exhortatio sola verborum, sed & ostensum diuinæ virtutis te prouocet signum; Alphanus Salernitanus Archiepiscopus, vir videlicet verax, ac prudens, in Constantinopolitana se perhibet vrbe didicisse quod retulit: Contigit, inquit, Imperatorem, cuius tamen vocabulum non tenebat, aliquando plagam cæcitatis incurrere, cui nulla medicinalis industriæ cura potuit subuenire. Cumque periculum hoc humano studio nullatenus potuisset euadere, aggressus est hoc apud Deum fusis precibus impetrare. Audiuit itaque per somnium, quia si B. Laurentij martyris Ecclesiam peteret, reparati luminis claritatem diuinitus obtineret. Iturus itaque Romam offert votum, iubet parari protinus nauigium, fixum statuit arripiendi protinus itineris institutum. Vxor autem dum paruulis adhuc filiis amissionẽ formidat Imperij, dum sibi Regiæ dignitatis occasum, dum marini discriminis metuit viro periculum, religiosæ fraudis aggreditur argumentum. Dedit ergo remigibus hoc mandatum, vt nullatenus Romam recta progressione contenderent; sed per diuersos portus, ac littorum stationes subsistendo, ac reprimendo nauigium, iter tantummodo simularent. Sed dum nautæ Regem, vt edocti fuerant, varia locorum nomina permutando, deludunt; ac modo in anteriora procedunt, modo per sinuosos flexus, atque reflexos in eadem loca, per quæ processerant, relabuntur; Regina latomorum, ac cæmentorum adhibita multitudine, angustissimam, ac valdè mirificam in honorem B. Laurentij construxit Ecclesiam: iuxta mensuram videlicet illius basilicæ, quã præfatus Martyr habet in ipso Romæ suburbio constructam. Dicebat enim: Si datum est, vt per B. Laurentium vir meus redeat ad salutem, quidquid Deus Romæ potest, & hic nihilominus potest. Sed dum hinc Imperator per diuersos anfractus, ac stationes littorum spatiando deducitur, illinc per plurimos artifices operum basilica fabricatur: simul & fabrica mirificè decorata perficitur, & annus impletur. His igitur hoc modo peractis, præfatus Princeps ad mœnia Constantinopolitana reducitur, qui tamen Romam esse, sociis ita perhibentibus, arbitratur. Promissum est itaque, ac diligentius accuratum, vt nulli, nisi Latinè loquentes, assisterent: qui videlicet inquirenti Romam, & B. Laurentij martyris adesse basilicam, suaderent. Ad manus itaque ductus, Ecclesiam Imperator ingreditur, & confestim luce recepta, circumstantes sese conspicere coniugem, clientes, atque domesticos admiratur.

S. Alphanus Archiep. Salern.

Imperatori visus restituitur vxoris pietate in S. Laurentium mart.

Venerabili Desiderio Casinensis Rectore cœnobij referente, didici, quod his apicibus annotare curaui: Sanctimonialis, inquit, quæ Bella vocabatur, in Monasterio B. Petri Apostoli, quod intra mœnia Beneuentanæ vrbis situm est, deguit: quæ dũ aduixit, religiosæ vitæ tramitem non reliquit. Porrò dum esset desponsata, iuxta natales suos, conspicui germinis viro; vt cælestem susciperet Sponsum, contempsit carnale coniugium. Nuptialium itaque tabulatum fœdus abrupit, & monachicum susceptura velamen, ad perpetuæ virginitatis auctorem, & incontaminatæ pudicitiæ thalamos conuolauit. Ab istis igitur rudimentis sanctæ conuersionis districtioris vitæ se lege constrinxit, omnemque carnalis illecebræ molliciem sublimis intentionis pede cõculcans, rigidæ seueritatis cẽsura longè aliter educatum corpus edomuit: adeo vt in nudo pauimento membra ieiuniis sæpius attenuata collideret: nullumque sibi, præter solam humum, lectisternium prouideret. Sed, vt de vita huius interim taceam, quod de magistra sua, Oda nomine, quæ videlicet eam in sanctimonialis ordinis religione genuerat, & nobiliter educauerat, retulit, breuiter expedire contendam: Ait enim, quia dum nocturno silentio ex more matutius surgeret, & orationibus crebris insistens, sacrosancta altaria cum odore succensi thymiamatis circuiret, quadam nocte thuribulum, sicut solebat, arripuit; ad locum vbi thus reponebatur, accessit; sed casu quodam, siue collapsam, siue sublatam hanc, sicut sperauerat, speciem non inuenit. Huc accessit, quia vis ventorum quæ tunc inclementius inhorruerat, radiãtis lucernæ lumen extinxit. Cumque sollicito spiritu religiosa mulier huc, illucque discurreret; & odoramentum, quod thuribulo superponeret, nullatenus inueniret, repente quidam inter ipsas tenebras venit, & in manum eius thymiama, quod quærebat, immisit. Quod nimirũ per Angelum potuisse fieri non incongruè possum opinari. Aiebat etiam, quia prædicta mater sua, dum in eo, quo paulò post obiit, depressa languore decumberet, cernentibus his omnibus, qui coram lectulo propius assidebant; mirabile visu, repentè toto corpore sit in aërem subleuata, ibique diu librata perstitit, donec cœptæ orationis vota persoluit. Quæ postquam fœliciter obiit, sanctum corpus eius intra Ecclesiam est sepultum. Super cuius tumulum saccum frumento plenum rusticus posuit: quem protinus vehementissimo propulsum turbine diuina virtus abiecit. Sic itaque rudis & imperitus rusticus, sua de puluere coactus est frumenta colligere, dum sancti corporis vasculo dignam noluit reuerentiam exhibere. Cum....

Desiderius Abb. Casin. qui & B. Victor III. Papa. Bellæ sanctimonialis sanctitas. Odæ item eius magistræ. Odæ sanctimonialis odoramẽta perdita per Angelũ recipit. Cætera desũt in MSS.

---

## EPISTOLA VI.

### Ad G. virum nobilissimum.

#### ARGVMENTVM.

Hac Epistola B. Petrus Dam. consolatur ægrotũ. Cõsolationis verò caput est, quia tribulationes electis Dei seruis

diuinę prædestinationis sunt signa: quod probat multis, ac præcipue auctoritate S. Iacobi. Monet deinde, vt sedulo caueat à desperatione. Tandem ostendens S. Pauli testimonia debere nos in ærumnis lætari, ad passionũ tolerantiã hortatur.

*Domno G. nobilissimo viro, Petrus peccator Monachus fraternæ charitatis obsequium.*

Rogasti me, dilectissime, vt consolatoria tibi per Epistolas verba transmitterem: & amarum animum tuum inter tot flagella, quæ pateris, blandis admonitionibus obdulcarem. Sed si prudentiæ tuæ ratio non obdormiat, præstò est consolatio: cum & ipsa verba ad hæreditatem capessendam, te diuinitus erudiri, vt pura filium, indubitanter ostendant. Quid enim apertius eo, quod dicitur: *Fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timore, & prapara animam tuam ad tentationem?* (Eccl. 2.) Vbi enim timor est, & iustitia, aduersitatis cuiuslibet tentatio, non seruilis est tortura, sed paterna potius disciplina. Vnde & B. Iob inter ipsa verberum flagella cum diceret: *Qui cœpit, ipse me conterat, soluat manum suam, & succidat me*; (Iob 6.) protinus addidit: *Et hæc mihi consolatio, vt affligens me dolore, non parcat.* Magna quippe electis Dei est consolatio ipsa diuina percussio: quia per momentanea flagella, quæ perferunt, ad nanciscendam supernæ beatitudinis gloriam firmæ spei gressibus conualescunt. Sicut enim Scriptura testatur: *Non iudicat Dominus bis in idipsum.* (Nahum 1.) Praui autem quique, qui se inter verbera ipsa non corrigunt, & si post vitæ huius aduersa, flammis traduntur vltricibus, nequaquam bis iudicantur: quia duplex eorum contritio sic iusto Dei iudicio continuatur, vt hic cœpta, illic infœlicius expleatur. Sed sicut duris, & obstinatis flagella gehennalium sunt tantummodo primitiæ tormentorum: sic profectò bonis, & rectis corde eadem flagella cœlestium sunt materia præmiorum. Ad hoc enim aurum malleus tundit, vt scoriam faber eiiciat: ad hoc lima frequenter eradit, vt v bratis vena metalli rutilantius enitescat. Vasa siquidem figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Vnde & per beatum Iacobum dicitur: *Omne gaudium existimate, fratres, cum in tentationes varias incideritis.* (Eccl. 27. Iacob 1.) Illis quippe iure gaudendum est, quibus & pro malis suis hîc afflicti o temporalis infertur: & pro bonis, quæ gesserant, præmia in cælo sempiterna seruantur. Fœlix sanè commercium pressuris hîc temporalibus atteri, & in illa postmodum perpetuæ lucis amœnitate lætari: carnis nunc subiacere molestiis, & ad Angelicæ postmodum transferri gloriam dignitatis. Vbi nimirum non languor quemlibet aggrauat, non tremula senectus incuruat, non amissarum rerum damna discruciant, non acquirendarum æstus inflammat: sed flos perpetuæ iuuentæ viget incolumis, & sic conspicua beatè viuentium species incorruptibiliter vernat, vt viua venustatis gratia iugiter in sua viriditate permaneat: & cùm ad nutum cuncta pro desideriis affluant, non amittendi sollicitudo perturbat, vbi sine fine fruendi securitas perseuerat. Quapropter, charissime, & dulcissime frater, dum verberibus cingeris, dum cælestis disciplinæ tunsionibus castigaris, non mentem desperatio deprimat, non querela murmurationis erumpat, non tristitiæ mœror absorbeat, non impatientem pusillanimitas reddat: sed semper serenitas in vultu, hilaritas in mente, gratiarum actio resultet in ore. Laudanda quippe diuina est dispensatio, quæ ad hoc suos temporaliter verberat, vt perpetuis eos flagellis abscondat: ad hoc premit vt eleuet: ad hoc secat, vt sanet: ad hoc deiicit, vt exaltet. Qui enim bona agit, & mala suscipit, quidquid sibi iustæ retributionis in terra subtrahitur, hoc illi in cælo multiplicius cumulatur. Porrò autem medici corporum quos desperant, ad percipienda passim quæque petierint alimenta relaxant: at quos erigendos esse coniiciunt, cuncta eis noxiæ delectationis edulia minaciter interdicunt: antidota insuper, & amara propinant: vt per amaritudinis haustum, ad incolumitatis dulcedinem conualescãt. Quid ergo mirum si medicus animarum omnipotens Deus, & quos perpetuæ morti cernit obnoxios, viuere delectabiliter sinat: & quos ad vitam eligit, sub districta seueritatis suæ lege constringat? Nam & animalia, quæ in proximo mactanda disponimus, indulgentius victitare permittimus, & largiora illis alimenta præbemus: eorum verò penuriam, & maciem paruipendimus, quæ ad vsum seminis, & ad propagandam sobolem reseruamus. Vites quoque, & quæque fœcundæ arbores putationibus iacent: steriles autem, & quæ ignibus sunt tradendæ, ramis euagantibus; quo liberius, eo diffusius patent. Noli itaque huius vitæ fœlicitatem prauis hominibus inuidere, sed condole: immò quia ipsi non dolent, potius ingemisce. Qui nimirum, velut bruta animalia ad macellum edendo properant, ad gladium lasciuiendo festinant. De tuis autem pressuris atque molestiis gaude, & totis in Domino visceribus gratulare: quia qui nunc, vt ita fatear, pœnarum inanium leuitate deprimeris, remunerandus postmodum pretiosi auri pondera reportabis. Paulo videlicet pollicente, qui ait: *Id enim quod in præsenti est momentaneum, ac leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* (2. Cor. 2.) Scrutare simpliciter Apostolica verba, & illud osè cõsidera: quia quidquid pateris, momentaneum est, & leue: quatenus & quod leue dicitur, æquanimiter feras; & quod momentaneũ est, quantocyus euolare confidas. Nec illud etiam te prætereat, quàm congruè, quàm accuratè diuina sibimet verba respondent: vt ad id quod tribulationis momentaneum & leue præmiserat, mox æternum gloriæ pondus reddendo subiungat. Perpende igitur, & inuicem confer, tribulationem & gloriam, momentaneum & æternum, leue & pondus. Gaude ergo, & exulta, quia quod tribulationis sustines, momentaneum est, quod gloriæ præstolaris, æternum est. Leue est omne quod toleras: pondus est, quod expectas. Gaude, inquam, pro tribulatione gloriam, pro leuitate pondus, pro momentaneo recepturus æternum. Inter pressuras igitur, & ærumnas, ad illum semper oculos erige, qui paratus est post flagella, dulcedinis suæ gremio confouere, qui te post turbines, & procellas in supernæ quietis amœnitate constituet, & ab oculis tuis lacrymas linteo perpetuæ consolationis absterget. *Absterget* enim *Deus omnem lacrymam ab oculis Sanctorum.* (Apoc. 7. & 21.) Illud etiã Apostolicũ assidua meditatione reuolue, & inter flagella positus, totis in Domino visceribus gratulare: *Non solum*, inquit, *sed & gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum San-* (Rom. 5.)

Marginalia: Electis ipsa percussio est consolatio. — Malis flagella sunt primitię tormentorum, bonis materia premiorum. — Momentanea tribulatione æternum præmium acquirimus. — Quid nobis in tribulationibus præstandũ. — Cur Deus suos hic affligat. — De improborum fœlicitate dolendum. — Glorię cælestis spes patientiam generat.

*ctum, qui datus est nobis.* His igitur, aliisque Scripturæ diuinæ testimoniis, dilectissime, mentem ad patientiam robora, & gaudium post tristitiam lætus expecta. Ad illud te gaudium spes erigat, charitas feruorem accendat: vt obliuiscatur mens bene ebria, quod extrinsecus patitur, & ad hoc gliscat, & tendat, quod interius contemplatur.

## EPISTOLA VII.

### Ad Attonem legum doctorem, habetur tom. 3. in opusculo 42.

## EPISTOLA VIII.

### Ad Bonumhominem legis peritum, Cænatensem.

### ARGVMENTVM.

Hortatur, vt dum secundis rebus vtitur, non præsentis vitæ bona fluxa, & caduca: sed quæ post mortem æterna futura sunt, assidua cogitatione perpendat. Præsertim verò extremi iudicij diem ante oculos proponat, in quo & vniuersæ molis huius ruinas, inexorabilis Iudicis rigorem, pœnas hominum sceleri præparatas; feras, ac inanes hominum pœnitentias sæpe sæpius meditetur. Amplificat id multis, & Prophetarum, & sanctorum Patrum auctoritatibus. Tandem concludit iterum hortans, vt quas ex Prophetarum, & Patrum voluminibus sententias adduxerit, eas in dies meditetur: efficacissimum proinde remedium existimans ad animi vulnera, plagásque sanandas.

*Domno Bonohomini prudentissimo Iudici, Petrus peccator Monachus fraternæ vinculum charitatis.*

Sanctorum verba cur stimulis similia Sancti viri aliorum potius ædificationi student, quàm legibus grãmaticorum. 1. Cor. 8. Eccl. vlt.

NOn ignoro quia cùm mea Epistola Grammaticorum sæcularium manibus traditur, mox vtrum adsit artificiosi styli lepor attenditur, rhetoricæ venustatis color inquiritur, & capriosos syllogismorum, atque enthymematum circulos mens curiosa rimatur. Aucupatur nimirum scientiam, quæ inflat; charitatem autem, quæ ædificat, non miratur; sed iuxta Salomonem: *Verba seruorum Dei debent esse quasi stimuli, & quasi claui in altum defixi.* Quæ profectò verba iccirco clauis & stimulis comparantur: quia vitam carnalium acutis solent inuectionibus pungere, non malè blanda delenificæ assentationis vnctione palpare. Mea igitur Grammatica Christus est, qui homo pro hominibus factus est: & In ipso quidquid poteest fratrum meorum ædificationi consulere, hoc solum mea nouit Epistola redolere.* Quapropter, charissime frater, nunc tibi dum mundus arridet, dum carnis sanitas feruet, dum prosperitas terrena demulcet, quæ post ista sequantur, excogita: & iam quasi transactis, quæ præsto sunt, illud, prudentia vestra solerter examinet, quæ præsentibus futura succedant. Quæcumque ergo transitoria sunt, altiori consilio iam transisse decerne, & velut ludificatoriæ illusionis somnium deputa: illuc mens tua recurrat, illuc solicitos acuminis sui oculos dirigat. Quod postquam contigerit, transire non nouit: terribilem quoque vltimi iudicij diem iam in conspectus tui præsentia pone, & repentinum tantæ maiestatis aduentum tremefactis visceribus tracta. Nec illum diem putes esse longinquum, quem Propheta tanto ante nos sæculo vicinum, & veluti iam esset in limine, prædicabat, dicens: *Iuxta est dies Domini magnus, iuxta & velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis: dies iræ, dies illa; dies tribulationis, & angustiæ: dies tenebrarum, & caliginis: dies nebulæ, & turbinis: dies tubæ, & clangoris.* Pensa, dilectissime, extremum diem Iudicij super corda reproborum, qua asperitate vidit Propheta amarescere, quem tot appellationibus non valuit explicare. Enimuero, vt taceamus nunc de illis numquam finiendis damnationis æternæ suppliciis, & tantummodo si solus ille vltimi diei terror, & horror, vt dignum est, studiosè discutitur, tota mũdi huius deceptrix, & falsa fælicitas, ac si lutum, vel infructuosa littoris alga iudicatur. Quem enim vox illa non terreat, quis non medullitus contremiscat, cum audiat ipsum Dominum dicentem in Euangelio: *Quia sicut fulgur exit ab Oriente, & apparet in Occidente: ita erit aduentus Filij hominis?* Quis, inquam, non expauescat, cum eadem Veritas dicat: *Quia sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum: & stellæ cadent de cælo, virtutesque cælorum mouebuntur?* De quo etiam Petrus ait: *Adueniet autem dies Domini sicut fur, in quo cæli magno impetu transient, elementa verò calore soluentur.* Et iterum dicit: *Cæli autem, qui nunc sunt, & terra eodem verbo repositi sunt: igni reseruati in diem iudicij, & perditionis impiorum hominum.* Hinc & Iudas Apostolus ait: *Ecce,* inquit, *veniet Dominus in sanctis millibus suis, facere iudicium contra omnes: redarguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti sunt contra eum peccatores impij.* O! si in palato cordis nostri sapere possit quantæ amaritudinis est quod per Ioannem dicitur: *Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerũt, & plangent se super omnes tribus terræ.* Tunc dissoluẽtur renes eorum formidine, qui modò non timent: tunc replebuntur viscera eorum amaritudine, qui modò in carnalis illecebræ voluptatis molliter iacent. Tunc enim sanguineas lacrymas effundentes, incipient dicere montibus: *Cadite super nos: & collibus, operite nos.* Tunc enim non est quoquam confugere, non est latibulum vbi se quisquam valeat occultare: nimirum cùm & inferni portæ panduntur, mors inimica destruitur; puluis, qui putruerat, id est, humana caro, audiens vocem tubæ, viuificabitur. Iam quos in gremio suo terra susceperat, quos aqua sorbuerat, quos edax flamma consumpserat, omnes quasi commissum sibi depositum reddunt, & vitæ absque vlla sui diminutione restituunt. Tunc enim terra concutitur, aër repentina tempestate turbatur, tonitrua perstrepunt, coruscationes, & fulgura humana pectora terrore confundunt. Deus enim manifestè veniet, Deus noster, & non silebit: *Ignis in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas valida*: aduocabit cælum sursum, & terram: vt discernat populum suum. In die scilicet illa tremenda, cum An-

*De die iudicij eadem habetur Ep. 5 lib. 4. supra totidem ferè sententiis & verbis expressa.

Soph. 1. — Iudicij extremi cogitatione mũdi fœlicitas despicitur. — Matth. 24 — Ibid. v. 29. — 2. Pet. 3. — Ibid. v. 7. — Iud. c. vnic. — Apoc. 1. — Iudicij dies timendus. — Apoc. 6. Luc. 23. — Resurrectio mortuorũ. — Signa quæ in die iudicij terrorem incutiẽt hominibus. — Psal. 49.

Christi ad iudicium aduentus qualis.

gelis, & Archangelis: cum Thronis, & Dominationibus: cum Principatibus, & Potestatibus apparebit, cælis coruscantibus, terris ardentibus, cunctis etiam elementis in sui obsequij terrore commotis. Quem diem bene ille eximius Prophetarum Esaias denuntiat, dicens: *Ecce dies Domini veniet insanabilis, dies furoris, & iræ: vt ponat orbem terræ desertum, & peccatores perdat ex eo: stellæ enim cæli lumen suum non dabunt, & obscurabitur Sol in ortu suo: Luna verò non dabit lumen suum: & mandabo vniuerso orbi mala, & impiis peccatorum: & perdam contumeliam iniquorum, & arrogantiam superborum humiliabo: & erunt, qui relicti fuerunt, pretiosi magis, quàm aurum ab igne probatum: & homo pretiosior erit, quàm lapis sapphirus. Cælum enim quatietur, & terra mouebitur à fundamentis suis propter furorem iræ Domini Sabaoth, in die, qua superuenerit furor eius.* Sed & Malachias Propheta consona his loquitur, dicens: *Ecce veniet Dominus omnipotēs, & quis sustinebit diem aduentus eius, aut quis portabit conspectum eius?* Quoniam ipse ingredietur ignem conflatorium, & sicut palearum ventilantium: & sedebit conflans, & purgans, sicut aurum, & sicut argentum. Et iterum dicit: *Ecce dies Domini veniet ardens, vt clibanus † vt curet eos: & erunt omnes alieni, & omnes, qui faciunt iniquitatem, vt stipulam incendet eos dies illa, quæ veniet, dicit Dominus omnipotens: & non relinquetur radix, neque palmes.* Alius verò vir desideriorum ista dicit: *Et ecce videbam, & Throni positi sunt, & Antiquus dierum sedebat: & indumentum eius sicut nix candidum, & capilli capitis eius sicut lana munda: Thronus eius ignis exurens, fluuius igneus currebat ante ipsum: iudicium constituit, & libri aperti sunt.* Et paulo post. *Et vidi, inquit, in visu noctis, & ecce in nubibus cæli Filius hominis veniebat, & vsque ad Vetustum dierū peruenit, & in conspectu eius oblatus est, & ipsi datus est principatus, & honor, & regnum, & omnes populi, tribus, & linguæ ipsi seruient: & potestas eius potestas æterna, quæ non transibit, & regnum eius non rumpetur. Inhorruit spiritus meus, ego Daniel, hebetudo mea, & visiones capitis mei conturbabant me.* Cum ergo agi cœperint, pandentur sine dubio cæli portæ: immo potius ipsum cælum auferetur è medio, tanquàm si tabernaculi alicuius velamina colligantur; scilicet vt reparetur, & transformetur in melius. Tunc ergo omnia metus habebit, timorque ac tremor implebit vniuersa. In mirū cum ille iudicet, qui teste non egeat, qui argumenta non quærat, qui oratoré causæ non postulet, sed his omnibus procul amotis, ipse & gesta, & verba, & cogitationes diiudicat, atque in medium collocat: & cuncta veluti in tabulis quibusdam depicta, oculis eorum, qui cōmiserunt ea, atq; omnibus, qui assistere videntur, ostendet. Quomodo igitur tunc cōmouebitur, & in metu erit vniuersa creatura? Hinc Esaias ait: *Dies vltionis Domini, annus retributionis iudicij Sion: & conuertentur torrentes eius in picem ardentē: die, ac nocte non extinguentur in sēpiternū.* Quod beatus quoq; Iob describit, dicens: *Terram tenebrosam, & opertam mortis caligine: terram miseriæ, & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Hinc & Propheta, *Egredientur,* inquit, *& videbunt cadauera virorum, qui præuaricati sunt in me; vermes eorum non morientur, & ignis eorum non extinguetur.* Quid enim horribilius dici, quid cogitari potest, quam damnationis vulnera suscipere, & dolores vulnerum numquam finire? Hinc per Prophetam dicitur: *Descenderunt ad infernum cum armis suis.* Arma quippè peccantium sunt membra corporum quibus peruersa desideria, quæ concipiunt, exequuntur. Cum armis ergo ad infernum descendere, est cum ipsis quoque membris, quibus desideria voluptatis expleuerunt, æterni incendij tormenta tolerare. Paulus etiam dicit. *In reuelatione Domini nostri Iesu Christi de cælo cum Angelis virtutis eius in flamma ignis dantis vindictam iis, qui neuerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio Domini nostri Iesu Christi, qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis eius.* Et iterum: *Terribilis quædam expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios.*

Esa. 13. Mal. 3. † & vret. f. Mal. vlt. Dan. 7.

Iudicis sapientia.

Esa. 34. Iob. 10. Esa. vlt. Ezech. 32. 2. Thess. 1. Heb. 10.

Apud Iudicis maiestatem, nullam excusationem habebunt peccatores.

Age ergo, cum ad illud vltimum iudicium venerimus, ab eo scilicet Iudice iudicandi, qui nec falli occultatione criminum potest, nec ad impunitatem promerendam muneris alicuius oblatione corrumpi: cum cœperint omnia secreta reuelari, & non solum actus, ac verba, sed etiam ipsæ cogitationes ostendi: quid faciemus sub tanti Iudicis maiestate? quid excusationis obtendere poterimus? qua nos defensionis arte purgabimus? quæ nobis subuentura est pœnitentia, quam in hac carne contempsimus? quæ nos defensura sunt opera bona, quæ in hac vita non egimus? ad quos Apostolos, aut ad quos alios Sanctos confugituri sumus, quorum exempla, simul ac verba despeximus? An forte aliqua se fragilitas corporis excusabit? Sed excusationi eorum reclamabunt omnium exempla Sanctorum, qui fragilitatem carnis in carne vincentes, quæ fecerunt, vtique facere nos posse docuerunt: maximè quia cum nec ipsi peccato sua virtute, sed Domini miserantis auxilio restiterunt: qui se & non quærentibus, vt quæratur, atque, vt in eum credatur, ostendit: & credentes in se ne à peccato vincantur, inuicta protectione defendit. Quid ergo responsuri sunt, si eis Dominus dicat: Si potuistis, quare non restitistis desideriis peccatorum? si non potuistis, quare meum contra peccatū non quæsistis auxilium? aut vulnerati, quare pœnitēdo non adhibuistis vulneri vestro remedium? Numquid ad hæc non obmutescent? Quid autem excusationis respondeant, non habentibus dicit: *Ligatis manibus, & pedibus, mittite eos in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.* Consequens est, vt illic dentes strideant, qui hic de edacitate gaudebant. Pensandum ergo est, & summo studio reuoluendū, qui in illo die terror erit, cum in pœna iam remediū non erit. Quæ illi confusio, cui reatu suo exigente, cōtinget in conuentu omniū hominum, Angelorumq; erubescere? Quis pauor eum, quem & tranquillum mens humana non valet capere, etiam irasci videre? De quo bene per Esaiam dicitur: *Exaltabitur autē Dominus solus in die illa, quia dies Domini exercituū super omnem superbum, & excelsum, & super omnem arrogantem, & humiliabitur, & super omnes cedros Libani sublimes, & erectas, & super omnes quercus Basan, & super omnes montes excelsos, & super omnes colles eleuatos, & super omnem turrim excelsam, & super omnem murum munitum, & super omnes naues Tharsis, & super omne quod visu pulchrum est: & incuruabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum: & eleuabitur Dominus solus in die illa, & Idola penitus conterentur: & introibunt in speluncas petrarum, & in voragines terræ, à facie formidinis Domini, & à gloria maiestatis eius, cum surrexerit percutere terram.* Nunc peccata delinquentium videt, & tacet: tunc autem loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos, sicut ipse per Prophetam dicit: *Tacui, inquit, semper silui, patiens fui, sicut parturiens loquar.* Quisquis enim

Sancti accusabunt peccatores. Matth. 22. Christi aspectus in iudicio formidabilis. Esa. 2. Psal. 2. Esa. 42.

nunc terrenis commodis inhiat, quisquis lasciuæ carnis voluptatibus pascitur, tunc æternæ combustionis igne consumetur, & diuini furoris gladio deuorabitur. Vt enim Propheta dicit: *In igne zeli Dei deuorabitur omnis terra, & in gladio eius omnis caro.* Illic iam à Domino non potest mereri quæ petit, qui hîc noluit audire quod iussit. A quibus enim diuina vox in hac vita despicitur, tunc falsa eorum humilitas cum precibus ante januam veniens non auditur: sed dicitur illis: *Nescio vos; ite maledicti in ignē æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius.* Et iterum Dominus per Salomonem dicit: *Vocaui, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret: despexistis omne consilium, & increpationes meas neglexistis: ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id quod timebatis, aduenerit: cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio, & angustia: tunc inuocabunt me, & non exaudiam: manè consurgent, & non inuenient me.* In quo ergo confidimus? vbi spem adipiscendæ salutis habemus? numquid in pecuniarum thesauris, quos in arca recondimus? numquid in diuitiarum affluentia, quas intrinsecus vacui, malè exterius possidemus? Sed audi Iacobum Apostolum, quanti diuitias hominum faciat, quod meritum in terrenæ substantiæ possessione cōstituat: *Agite*, inquit, *nunc diuites, & plorate, vlulantes in miseriis, quæ aduenient vobis: diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt; aurum, & argentum vestrum æruginauit, & ærugo eorum in testimoniū vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis: thesaurizastis enim vobis iram in nouissimis diebus.* Et paulò pòst: *Epulati estis super terram, & in luxuriis enutristis corda vestra.* Eat nūc infœlix homo, & fluxui carnalis illecebræ eneruiter cedat, quem postmodum barathrum gehennalis incendij pestilenter absorbeat: in cornibus se superbiæ nunc arroganter extollat, vt tunc in æterna morte constrictus immortaliter viuat. Quid enim prodest, si hodie satur eructet in conuiuio; & cras marceat fœtidus in sepulchro? Quid iuuat, si se hodie purpureis vestibus induat, & cras pauper & nudus ad inferna descendat? Heu, heu! quid tunc dicent miseri, cum se viderint & bona temporalia irrecuperabiliter amisisse, & mala sibi perpetua ineuitabiliter imminere? Quæ tunc illis mens erit, cum viderint tempus acceptabile, & diem salutis penitus effluxisse: & illud tempus adesse, in quo nihil boni facere; nullum perditionis suæ remedium valeant inuenire? Quàm amara eorum conscientia, quàm flebilis eorum poterit esse querela! *Tunc enim*, sicut Salomon fatetur, *flentes, & præ angustia spiritus gementes, dicent: Errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis: lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. Quid nobis profuit superbia, aut quid diuitiarum iactantia contulit nobis? Transierunt omnia illa tamquam vmbra, & tamquam nuntius præcurrens, & tamquam nauis, quæ pertransit fluctuantem aquam, cuius, cum præterierit, non est vestigium inuenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus: aut tamquam auis, quæ pertransuolat in aërem, nullum inuenitur argumentum itineris illius, sed tantùm sonitus est alarum verberans leuem ventum, & scindens per viam itineris aërem, commotis alis transuolauit, & post hoc nullum signum inuenitur itineris eius: aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum, diuisus aër continuò in se reclusus est, & ignoratur transitus illius: sic & nos nati continuò desinimus esse, & virtutis quidem signum nullum valuimus ostendere; in malignitate autem nostra consumpti sumus.* Talia dixerunt in inferno ij qui peccauerunt; quoniam spes impij tamquam lanugo est, quæ à vento tollitur, & tamquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tamquam fumus, qui à vento diffusus est; & tamquam memoria hospitis vnius diei prætereuntis.

Ephes. 1. Non exaudientur in iudicio, qui Deum hic præcipientem aut vocantem non audierunt. Matth. 25. Ibid. v. 41. Prou. 1. Iac. 5. Ibid. v. 5. Peccatorum dolor, atque confusio. 2. Cor. 6. Sap. 6. Iniqui viri in die iudicij seipsos accusabunt: Spes impij qualis.

Iccirco autem, charissime, non tam mea verba, quàm sacri eloquij tibi exemplo propono, vt & si me rusticè loquentem, dignè possit prudentia vestra despicere, vel Sanctorum testimonia diuinitus inspirata, non dedignetur audire. Has igitur, frater charissime, pluresque alias sacræ Scripturæ sententias intra mentis tuæ armarium collige, quæ inter falsas mundi diuitias salubrem tibi valeant formidinem generare. Vt enim Salomon ait: *Beatus homo, qui semper est pauidus: qui verò mentis est duræ, corruet in malum.* Legimus autem quia nemo potest corrigere, quem Deus despexerit. Homo siquidem homini inaniter loquitur, si per semetipsum Deus interius non loquatur. Tu autem, charissime frater, secundum prudentiæ tuæ ingenium tibi diuinitus datum, vitam tuam subtiliter discute, facta tua semper ante oculos pone, Dei iudicium pertimesce: sicque te vndique sollicita prouisione circumspice, vt cùm Iudex aduenerit, non dormientem, sed vigilantem: & non cum fatuis, sed cum prudentibus te valeat Virginibus inuenire; quatenus dum nunc ipse tuus Iudex efficeris, nequaquam postmodum iudiceris: & tunc nihil omnino timeas, qui modò timere non cessas. Sed quoniam apud te plus forsitan proficio Deum precando, quàm te prædicando, omnipotens Deus te, frater charissime, & nunc in viam iustitiæ misericorditer dirigat, & in tremendo suo iudicio cum electis ad dexteram positis, partem habere concedat.

Formido iudicij in diuinis salubris est. Prou. 18. Eccl. 7. Quisnam securus erit in die iudicij. Matth. 5.

---

## EPISTOLA IX.

Ad Bonifacium Causidicum, habetur tom. 3. estque opusc. 58.

## EPISTOLA X.

Ad Moricum legum Doctorem.

*ARGVMENTVM.*

Hortatur vt à perjurio caueat, quod, vt præstare possit, suadet; vt à jurejurando omnino abstineat: rémque ipsam simpliciter, iuxta Euangelicam doctrinam, aut affirmet, aut neget. Deinde ad eleemosynæ studium illum inflammare conatur; dum vtilitates, quas eadem suis amatoribus affert, enumerat.

*Domno Morico prudentissimo Iudici, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.*

QVia debilem te, dilectissime, ac teneros neruos interioris hominis, tuis visceribus inesse conspicio, plurima Scripturarum præcepta prætereo: ac per exili falce contentus, graue pondus

tuis ceruicibus non impono. Et, vt rebus ipsis verborum quoque compendium congruat, hæc eadem pauca, quæ iubeo, succincta nihilominus breuitate perstringo; vt quem grauare metuo ponderibus rerum, in hoc quoque debilitati tuæ prospiciam, dum vtor etiam breuitate sermonum. Hortor igitur, dilectissime, & charitatem tuam reuerenter admoneo; quatenus & iuramentis, quæ à tuis corregionariis sacrilego ritu frequentantur, abstineas: & indigentibus refrigeria ministrare, in quantum facultas suppetit, non omittas. Ab vno igitur horum te velut ab hiantis barathri submersione prohibeo; ad alium autem tamquam ad arcem, atque fastigium salutiferæ munitionis impello. *Eleemosyna*, siquidem, vt Tobias ait, *ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animã ire in tenebras.* Sed, vt de iuramentis, sicut præmissa sunt, prius breuiter eloquar; quisquis jusiurandum peierans violat, à Christi se corpore, quasi per quoddam abscissionis dissidium separat, & à redemptionis humanæ mysteriis alienat. Nam cum hoc ex more dicatur ab illo, qui jurat: hoc faciam, vel certè non faciam, sic me Deus adjuuet: & illud, secundùm Euangelium, hoc cum Deo interposita conditione paciscitur; vt si promissa non impleat, à Deo, vel sancto Euangelio vlterius non juuetur. Et sicut tunc, cum initiatus est Christo, per catechismum sacerdotalis officij abrenuntiauerat diabolo, & pompis eius: ita velut retrogradus, ac transfuga, sic Deo, & Euangelio eius abrenuntiat, vt in eum quasi suæ quodam conuentionis fœdere, de fœdere non confidat. Et sicut Laban inter se & Iacob aceruum posuit lapidum, & interclusit alterutrum præcauendo meatum; sic iste quodammodo inter se & Deum ponit, mentiendo, perjurium. Signat aduersum se librum Euangelij, vt eum aperire non possit, dum inter se & illud, omnem salutis aditum intercludit. De quo videlicet libro per Esaiam dicitur: *Et erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati, quem cùm dederint scienti litteras, dicent. Lege istum; & respondebit: Non possum; signatus est enim.* Quis est enim liber ille signatus, nisi sanctum Euangelium mysticis figurarum sententiis obuolutum, & ab humanæ mentis intelligentia procul arcana quadam profunditate remotum? Hic profectò liber ille est, de quo Ioannes ait: *Vidi in dextera Sedentis supra thronum librum scriptum intus & foris, signatum sigillis septem.* Quæ sunt autem sigilla, quibus liber Euangelicus obsignatus dicitur, nisi septem illa Sacramenta, quibus vtique totus ordo Dominicæ dispensationis impletur? videlicet incarnatio Domini, natiuitas, passio, resurrectio, ad cælos ascensio, deinde iudicium, postremò regnum. His itaque sigillis liber Euangelicus ita signatus est, vt nisi eum Christus aperuisset, cuilibet omnino patere non posset. Vnde subjungitur; *Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & soluere septem signacula eius.* Quisquis ergo perjurat, studiosè perpendat, quia nisi pœnitens canonicè satisfecerit, ita sibi septem sigilla Euangelicæ narrationis occludit; vt nec incarnatio Domini, neque natiuitas, neque passio, vel resurrectio, aut ascensio, iudicium quoque, vel regnum sibi proficere aliquatenus possit. Omnia scilicet hæc à se procul abjicit, & quantum ad se in nihilum redigit, qui dum jusiurandum violat cum adjutorio Euangelij, abrenuntiat nihilominus etiam auxilio Dei.

*Tob. 4.*

Perjurio alienant se homines à Christi corpore, & diuinis mysteriis.

*Gen. 31.*

*Esai. 29.*

*Apoc. 5.*

Septem sigilla libri Euangelici à Christo soluta.

*Ibid. v. 5.*

Periuro nihil prosunt Christi mysteria.

Planè non otiosum credimus, si quod Richardus nostri Monasterij Prior, vir videlicet honestæ vitæ, nobis hesterno die retulerit, attexamus: Vir, inquit, in Perusino territorio nuper ad extrema deueniens, duobus liberis suis, totidemque filiabus patrimonium suum proportione legauit; vt ercisc undæ hæreditatis maribus quidē relinqueret bissem: fœmineus verò sexus succederet in triennium. Post cuius obitum vnus quoque filiorum eius defunctus est; superstes verò frater patrum putans, quia res defuncti fratris cum sororibus non diuisit, sed vt in earum quoque portiunculam controuersiæ calumniam moueret, adiecit. Quanto nimirum est aucta possessio, tanto magis est possidentis inflammata cupido. Quid plura? Fit forense iudicium, diuersarum partium allegatores accedunt, causidici perstrepunt, mouetur quæstio, calumnia litis intenditur, ab obsistentibus intentio remouetur. Tandem inter partes alterutra deliberatione conuenit, vt Presbyter quidam, qui viri contra Germanos fautor erat, se defuncti patris interfuisse iudicio perhibebat, iusiurandum daret, sicque decisionis calculum causa susciperet, omnemque controuersiam vnius hominis testimonium consopiret. Cumque Presbyter pro viro contra fœminas iuraturus accederet, iamque manum libro, qui propositus fuerat, applicaret: subitò terribilis serpens ex ea, quæ supereminebat, arbore corruit, librumque complexus, spiris squamosi corporis circumcinxit. Mirantur omnes attoniti, & quodam quasi prodigio stupefacti, præsertim Presbyter ipse diriguit, & iusiurandum quod non veritati, sed humanæ gratiæ deuouerat, abiurauit. Sic igitur antiquus hostis, qui virus suæ malitiæ cordi Presbyteri, vt contra veritatem iuraret, infudit: adesse se huic iuramento per familiarem sibi bestiam visibiliter demonstrauit. Illarum quoque patruus, qui rem quidem nouerat, sed pro fauore viri, veritatis testimonium supprimebat, mox vt à iudicio recessit, simul cum eo, cui insidebat equo in præcipitium decidit: quem sibi substratum, bestia toto corpore penè vsque ad mortem vehementer allisit. Vt diuinà dispositio patenter ostenderet, quia qui constantia spiritus, pro veritate stare noluerat, etiam corpore non immerito cecidisset.

Falsum iurantis, & veritatem supprimentis pœna.

Tu itaque, dilectissime, noli supprimere veritatem, sed eam in omni negotio, & controuersia, iuxta tuum posse, defende. Christum quippe, qui veritas est, negare conuincitur, qui veritati pro humana gratia reluctatur. A periuriis caue, immo, si possibile est, ab omni te iuramento compesce. Quia sicut qui non loquitur, numquam mentitur: ita qui non iurat, impossibile est vt periurium incurrat. Dicit enim ipsa Veritas: *Sit autem sermo vester, est, est, non, non: si quid autem amplius est, à malo est.* Caue ergo periurium, ne librum aduersum te redemptionis humanæ compellaris inuenire signatum. Neue, quod simul etiam proposuimus, excidat, eleemosynis animam tuam redime, operibus pietatis insiste. *Date*, inquit Dominus, *eleemosynã: & ecce omnia munda sunt vobis.* Et iterum scriptum est: *Qui dat pauperi, Deo fœnerat.* Sustenta ergo pauperem, vt tamquam ipse creditor, Deum tibi faciās debitorem. Neque enim te omnipotens Deus ad eleemosynam prouocat, tamquam desit sibi vnde pauperibus suis alimenta prouideat: sed ideirco potius illos inopes exhibet, vt tibi redimendi te materiam subministret. Scriptum quippe est: *Diuitiæ hominis, redemptio eius.*

*1. Ioan. 5.*

*Matth. 5.*

*Luc. 11.*

*Prou. 19.*

Pauperes Deus permittit ad salutem nostram.

*Prou. 13.*

Porro autem venerabilis idem frater noster Richardus, qui quod superius dictum est, retulit: hoc etiam quod dicturus sum, sicut fama compererat, fideli prosecutione narrauit. Octo, inquit, inopes

Richardus Prior Monasterij S. Petri Dam.

viri, in Hierosolymitano nuper itinere constituti, dum non haberent omnino quod ederent, hebdomadam totã sine victualis alimoniæ perceptione transegerant: cumq; jam diuturna macerarentur inedia, ac viribus effœti, longique itineris molestia tabefacti, iam penè deficerent, eosque nutantes vix lapsabunda vestigia sustinerent; ecce canis obuius dentibus mantile trahebat, in quo panis velut in sacculo latebat inuolutus. Quem panem protinus arripientes, cum gratiarum actionibus alacriter se refecerunt, & in fortitudine cibi illius octo dierum iter incessabiliter expleuerunt. Rursumq; dum intolerabili postmodum cruciarentur inedia, tres Agareni eorum in itinere facti sunt comites, singulos panes pro sua viritim sustentatione portantes: qui cum nacta refectionis hora discumberent, duo quidam ex eis ita proprios consumpsere panes, vt Christianis esurientibus nil penitus imperritent; tertius autem vnam, quam portabat ipse buccellam, in nouem frusta diuisit, & vnã dumtaxat ipse contentus, singulis, qui secum erant Christianis, æquales particulas ministrauit. Factum est postea, dum simul incederent, ecce leones in eos ferociter irruunt, eosque potissimum, qui panes soli consumpserant, signanter inuadūt; quos illico violenter arpaxant, & cæteris euadentibus, illos tantummodo immaniter deuorant. Sic nimirum, sic qui soli manducauerant, soli sunt manducati: & qui sine charitate suã bestialiter alimenta consumpserant, frementium bestiarū sunt immanitate consumpti. Postmodum verò per glareas marini littoris gradientes, enormis magnitudinis piscem reperiunt, quem protinus sabulo propter equites, quos eminus aduentare contemplantur, abscondunt. Et illi quidem propius accedentes, dum recentem superaggestæ glareæ conspiciunt tumulum, quod res erat, arbitrati sunt, occultæ cuiusdam repositionis non deesse mysterium. Incipientes igitur curiosè rimari, tandem diuino nutu suspicari sunt sepulturam esse defuncti. Sicque dum illi relinquentes cœpta, discedunt: isti defodientes benedictionem diuini muneris in sua protinus alimenta conuertunt......

*Exemplum diuinæ prouidentiæ in peregrinos.*

*Agarenus eleemosynæ virtute à leone liberatur.*

*Agareni duo qui eleemosynã negauerant peregrinis, à leone occiduntur.*

*Huius Epist. finis desider. in M S.*

# EPISTOLA XI.

## Ad Ciues Florentinos, habetur tom. 3. estque opusc. 30.

# EPISTOLA XII.

## Ad Hermisindem Sanctimonialem.

### ARGVMENTVM.

In hujus Epistolæ fragmentis scribens ad Hermisindem, contra superbos inuehitur: variisque sacrarum litterarum testimoniis ostendit, superbię fundamentis innixos citò corruere.

*Hermisindi Sanctimoniali..... Petrus peccator Monachus......*

CVm proficiscerentur de Oriente, inuenerunt campum in terra Sennaar, & habitauerunt in eo; dixitq; alter ad proximum suum: *Venite, faciamus lateres, & coquamus eos igni; habueruntque lateres pro saxis, & bitumen pro camento.* Porro autem cùm Christus verè sit Oriens, Propheta testante, qui ait: *Ecce vir Oriens nomen eius*; de Oriente veniunt, qui à Christi consortio malè viuendo, vel proximos lacerando, recedunt. Sennaar autem interpretatur excussio dentium, siue fœtor eorum. In campo igitur Sennaar habitabant, qui non constituti in arce virtutum, sed potius in conualle vitiorum; & dentes excutiunt, vt proximos suos detractionibus quasi mordicus rodāt: & fœtores emittūt, dum in cœnosæ conuersationis squaloribus computrescunt: sed eorū dentes Deus omnipotens excutit, dum peruersorum quorumlibet & facta, simul & verba confundit. Vnde & illic dicitur: *Idcirco vocatum est nomen eius Babel, quia ibi confusum est labiū vniuersæ terræ, & inde dispersit eos Dominus super faciem cunctarū regionum.* Rectè ergo dicitur, quia superbi illi homines, ac vanæ gloriæ captatores, nimirum dicentes ad alterum: *Venite, faciamus nobis ciuitatem, & turrem, cuius culmen pertingat ad calum: & celebremus nomen nostrum, antequam diuidamur in vniuersas terras*; habitauerūt in terra Sennaar, quod apud nos, sicut dictum est, sonat excussio dentium, vel fœtor eorum, quoniam peruersi quique dum contra diuinæ legis mandata superbiunt, dūm aduersus Deum ceruicem cordis arroganter attollunt, & proximis nonnumquā damnabiliter detrahūt, & ipsi procliuius in obscœnæ vitæ sterquilinio voluntatur. Et de excussione quidem dentium per Dauid dicitur: *Tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa, dentes peccatorū contriuisti.* Et alibi: *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorū, molas leonū confringet Dominus.* De fœtore quoque eorum alius Propheta dicit: *Computruerunt iumenta in stercore suo.* Et Isaias: *Erit*, inquit, *pro suaui odore fœtor.* Enimuero quisquis vult ædificium condere, quod facilè ruinæ non sit obnoxium, necesse est eum non lateres, & bitumen habere, quæ repentè dissiliant; sed lapides potius, ac saxa, quæ parietes erigant: & calcis, ac sabuli cæmentum, quod ipsos parietes inuiolata lapidum compage constringat. Quod ergo iam dicti Babylonij lateres pro saxis, & bitumen habebant pro cæmento, carnalis vitæ significant ædificium, ad vim ventorum, vel impetum fluminū quantocyus obruendum. Vrbes illæ tabernaculorum, quas Pharao luto, paleaque construxit: nimirum luto, quod inquinat; palea, quæ destinatur ad flammas, Phithon, & Ramesses sunt non sine mysterio nuncupatæ. Phithon siquidem interpretatur, os abyssi, vel subitò. Quisquis enim, iuxta Pauli sententiam, supra fundamentum, quod est Christus Iesus, ligna, fœnum, stipulam, nunc ædificat: quale cuiusque opus sit, ignis probabit: & quo magis in altum hæc carnalis vitæ structura suberigitur, tanto procliuius veluti in abyssi voraginem mersa, subitò dissipatur: Vnde scriptum est, *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Bene ergo dicitur, & os abyssi, & subitò, quia de carnalis vitæ, quæ per eum innuitur, culmine non segniter, sed citò corruitur: & illud est os abyssi, quod ascensus videbatur esse fastigij, Propheta testante, qui ait: *Deiecisti eos dum allenarentur.* Ramesses verò pabulum dicitur, vel tinea: pabulum namque diaboli sunt omnes reprobi, quibus ille tamquam lupus ouibus vescitur, eorumque pernicie velut epulis saginatur. De quibus etiam per Dauid dicitur: *Sicut oues in inferno positi sunt, & mors depascet eos.*

Dixit Dominus ad Moysen: *Proiice virgam, quam in manu gestas, in terram: & proiecit, & factus est serpēs.* Expauit illico Moyses, & fugit, *& ait illi Dominus: Apprehende caudam eius: & apprehendit, factaque est*

*Gen. 11.* *Zach. 6.* *Sennaar etymon, & allegoria.* *Gen. 11.* *Ibid. v. 4.* *Psal. 3.* *Psal. 59.* *Ioël 1.* *Esa. 3.* *Exod. 1.* *1. Cor. 3.* *Iob. 21.* *Psal. 72.* *Pabulum diaboli sunt improbi.* *Psal. 48.* *Exod. 4.*

*est iterum virga.* Cuncti liquido nouimus, quia serpens suasit homini mortem: ergo mors à serpente. Quid autem virga nisi Christus, de quo Propheta dicit, *Quia egredietur virga de radice Iesse?* Virga itaque in serpentem, Christus in mortem. Moyses autem expauit, & fugit. quia suspenso in Cruce, vel moriente Domino, omnis ille Apostolorum numerus tremefactus expauit, & à certæ spei, ac firmæ Fidei soliditate recessit. Quia verò cauda extrema pars est corporis, quid nisi finem Dominicæ significat passionis? Moyses igitur caudam apprehendit, & nihil ei in virga vltra serpentis apparuit; quia completo Dominicæ passionis, Crucisque mysterio, & fidelis quisque tunc ad Fidem rediit, & Christus, consumpta morte, idipsum in se quod fuerat, per resurrectionis gloriam reparauit.

Gen. 3. Esa. 11. Dominicæ Resurrectionis mysterium.

Tollens Aaron thuribulum, cucurrit per mediam multitudinem, quam vastabat incendium; & stans inter mortuos, ac viuentes, thymiama obtulit: sicque desæuiens plaga cessauit. Quem sanè Aaron nisi Redemptorem nostrum signabat? Ipse namque quoniam ad currendam viam, quasi gigas exultauit, arrepto passionis suæ thuribulo, inter mortuos, ac viuentes occurrit: & obiectu Crucis suæ, in qua thymiama sacri corporis concrematum est, & Agnus ille cælestis assatus est, viuos ac mortuos separauit: ignisque perniciem ab eis, quasi quidam interueniens murus, exclusit; vt vorax flamma deglutiat infideles quosque, de quibus scriptum est: *Nunc ignis aduersarios consumit: & iusti, qui Fide viuunt, incendium damnationis euadunt.* Quorum mortuorum, atque viuentium iam & ipsi latrones noscuntur fuisse primitiæ, inter quos Dominus crucifixus est, quorum alter electus, alter est meritò perfidiæ reprobatus. Hoc itaque thymiama sacrificij salutaris, atq; singularis, quod in ara Crucis oblatum est Deo Patri, mons ille fortitudinis inter mortuos, viuentesque portauit; cum odorem suæ notitiæ per fideles & infideles effudit. Vnde est illud in Cãticis: *Vnguentũ effusum nomen tuum.* Et Apostolus: *Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ semper manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus Deo in iis, qui salui fiunt: & in iis, qui pereunt, aliis quidem odor mortis in mortem; aliis odor vitæ in vitam.* Pactus quidem est Saül maiorem filiã suã Merob Dauid dare vxorem; sed cum tẽpus aduenisset, quo dari sibi debuisset, non ei data est, sed alij coniuncta est viro. Dilexit autem Michol filiã Saül alterum Dauid, eamque sibi vxorem coniunxit. Merob quippe interpretatur, de multitudine; Michol autem, aqua, vel ex omnibus. Et quid per Merob, nisi illa duntaxat infidelium turba signatur, quæ est de multitudine, quæ repellitur? *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.* Quid autem per Michol, nisi sancta figuratur Ecclesia, à qua videlicet omnes oriuntur Electi, vel quæ ex omnibus constat Electis: quæ licet filium non genuerit, hic tamen intelligentiæ eius sterilitas non obsistit? Aliud quippe mysterium est, quia Regi Dauid est in coniugalitate coniuncta, aliud, quia perstitit infœcunda; aliud, quia Christi Domini est sortita coniugium; aliud quia fœcunditatis non meruit donum, sed pertulit in Israël sterilitatis opprobrium. Hanc sanè Dauid superbi Regis Saül sibi filiam iunxit, dum fortis manu Iesu, ac merito desiderabilis, eam de superbi huius mundi Principis obsequio sustulit, sibique confœderationis intimæ glutino coniunxit. Quam videlicet Michol, quæ sancta Electorum est Ecclesia, superbus ille Saül, hoc est, malignus spiritus, cum Merob auferre

Num. 16. Psal. 8. Crucis sacrificium. Heb. 10. Cant. 1. 2. Cor. 2. 1. Reg. 18. Matth. 20. Michol Ecclesiæ figura.



minime valet; quia fidelis custos irreuocabiliter eam suæ dilectionis obstrinxit amplexibus, qui in Euangelio clamat: *Oues meæ vocem meam audiunt, & non peribunt in æternum, & non rapit eas quisquam de manu mea.*

Ioan. 10.

Qui contempta terrenæ conuersationis, concupiscentiæque structura, spiritalis ædificij fabricã construunt, hi quasi lateres in lapidem vertunt: & non in arena mundanæ spei, sed in petra Fidei, quæ Christus est, atria numquam lapsura constituunt. Vnde per Esaiam dicitur: *Lateres ceciderũt, sed quadris lapidibus ædificabimus: Sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus.* Lateribus quippe candentibus, & lapidibus quadris ædificat, quisquis vitiorum, voluptatumque lasciuiam districtioris vitę rigore castigat, qui legem carnis lege spiritus superat, qui fortitudinem corporis animi virtute demutat. Vnde rursus per Esaiam dicitur: *Qui confidunt in Domino mutabunt fortitudinem.* Nam dum non assumunt, sed mutabunt, dixit, patenter innotuit aliam esse fortitudinem, quæ deponitur, aliam quæ nouiter inchoatur. Hinc Electis per Psalmistam dicitur: *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes, qui speratis in Domino.* Hinc Salomon ait: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel.*

1. Cor. 10. Esa. 9. Esa. 40. Psalm. 30. Cant. 3.

Inebriauit me absynthio. Ebrius quippe, quod tolerat, velut arreptitius penè, vel mente captus, ignorat. Quilibet ergo peruersus dum mundi lucra phreneticè concupiscit, qui tot laboribus premitur, ea quæ patitur, mala non sentit: quoniam ad cuncta delectabiliter ducitur, in quibus pœnaliter fatigatur.

Thren. 3.

Sicut oues in inferno positi sunt, & mors depascet eos. Oues habet Christus, quas ad amœna virentia caulis cælestibus introducat: oues habet, & ille rugiens, quas insatiabili cruentus ore deglutiat. Qui benè mors dicitur, quia cum sit auctor mortis, ad inferendum nobis interitum crudeliter efferatur, Vnde Ioannes: *Et ecce, equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi Mors.*

Psal. 48. Apoc. 6.

---

## EPISTOLA XIII.

### Ad Sororem suam.

*ARGVMENTVM.*

Rogatus à Sorore, de mundi interitu, Antichristi aduentu, & Iudicio supremo differit: cuius quidem iudicij diem semper ante oculos habendam esse ait.

*Dulcissimæ sorori III. Petrus Peccator Monachus humilem in Domino seruitutem.*

QVod à me, Soror charissima, petis notum fieri tibi, quid ante mundi creationem, &c. *Eadem est hæc Epist. quæ & 16. lib. 6. tom. huius.*

---

## EPISTOLA XIV.

### Ad Sorores suas Rodelindam, & Sufficiam.

M

quàm folia nuda verborum. Et plus valet vitæ claritas ad exemplum, quã eloquentia, vel vrbanitas accurata sermonum. Quamobrem in ipso Dominicæ natiuitatis articulo, sicut Euangelica testatur historia: *Pastoribus Angelica virtus apparuit, eosque Dei claritas circumfulsit.* Vbi præsto subjungitur: *Quia dixit illis Angelus: Nolite timere: ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus, in ciuitate Dauid.* In manifestatione verò, qua Magis quærentibus ostensus est, index eiusdem Redemptoris nostri stella luce quidem radiauit, sed verba non protulit. Quid ergo designatur per Angelum, qui & splendore clarùit, & Dominum nuntiauit, nisi geminæ gratiæ prædicator, qui scilicet & doctrinæ verba exuberat, & sanctæ religionis splendore coruscat? Quid verò per stellam, nisi simplex quilibet honestæ vitæ Sacerdos innuitur, qui licet affluentis eloquij facultate non polleat, claris tamen operibus, velut quibusdam laudabilis vitæ radiis micat: & quos non erudit verbo viuæ conuersationis, informat exemplo? Quia ergo Sacerdotes Ecclesiæ sunt cæli, qui enarrant gloriam Dei: necesse est vt Sacerdos, qui Prædicatoris officio fungitur, & doctrinæ spiritualis imbribus pluat, & religiosæ vitæ radiis splendeat: instar illius Angeli, qui natum Dominum pastoribus nuntians, & splendore claritatis emicuit, & quod euangelizare venerat, verbis expressit. Hinc est, quod per Malachiam dicitur: *Labia Sacerdotis custodiunt scientiã, & legem requirunt ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est.* Quod si non potest esse Angelus, qui per linguam Prædicatoris officium nauiter impleat, si saltem stella, quæ radios sanctæ conuersationis emittat. Hoc ipsum siquidem stella splendore suo Magis innotuit, quod lingua loquens Angelus pastoribus nuntiauit. Vnde per Danielem dicitur: *Qui docti fuerint, fulgebũt quasi splendor firmamenti; & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Necesse est tamen vt clarius per vitæ meritum luceat, qui facundæ prædicationis affluentia non abundat. Hinc est quod Moysi, qui de semetipso colloquenti Domino dixerat: *Obsecro, Domine, non sum eloquens ab heri, & nudius tertius: & ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditioris, & tardioris linguæ sum:* adeo postmodum facies clarificata resplẽduit, vt filiorum Israël visus obtunderet, & in eum præ splendoris magnitudine respicere non valerent. Aaron verò, de quo illi diuina voce responsum est: *Aaron frater tuus Leuites, scio quod eloquens sit:* nullus supernæ claritatis splendor accessit. Quibus planè dum quid diuinitus injunctum fuerit solerti meditatione considero, vtriusque munus à te suppleri quadam operis imitatione perpendo. *Ego*, inquit, *ero in ore tuo, & in ore illius: & ostendam vobis quid agere debeatis: ipse loquetur pro te ad populũ, & erit os tuum: tu autem eris ei in his, quæ ad Deum pertinent.* Nam dum populi multitudinem Præfectoria iurisdictione, & iudiciariæ potestatis vigore coërces, quid aliud quàm Aaron officium imples? Et cum eumdem populum ad ea, quæ Dei sanctis exhortationibus prouocas, quid aliud quam Moysi spirituale propositum pius æmulator vsurpas? Age igitur, macte virtute, vir strenue, & in agro te Domini tamquam duplex operator exerce: proficе, satage, labora: & in his, quæ gloriosè cœpisti, gloriosius perseuera. Modò forense litigium examine iustitiæ dirimens: modò seruata mensura tui ordinis, in Ecclesia saluiferæ exhortationis verba depromens, modò in his quæ ad Deum pertinent, Moysis vestigia sequere: modò in causarum, negotiorumque sæcularium calculis, Aaron sacerdotis exempla propone. Esto itaq; † Benjamin, qui vtraque manu vtaris pro dextera: quatenus sic jurgia tumultuantis populi per disciplinæ vigorem reprimas, vt in quantum tui ordinis facultas suppetit, etiam Ecclesiastici status iura componas. Videatur in te, de ore Iesu prodire gladius ex vtraque parte acutus, vt mucro, quo præcingeris, & tumentia rebellium corda perterreat, & à peruersorum quorum iber violentiis, inopes, ac pupillos, & Ecclesiastica præcipuè iura defendat. Sentiant te transgressores legum, violatæ iustitiæ vindicem: gaudeant te super se Rectores Ecclesiarum strenuum, atque sollicitum vigilare custodem. Esto Dauid in sanctæ discretionis arte discipulus, qui & clementer indulsit se persequentibus veniam, & rigidam renuit in alienæ cædis vltione censuram. Iudæ quoque Machabæi te pedissequum exhibe, qui ad hoc non cessabat, & fulmineus in hostes irruere, & tumentia tyrannorum colla gladiis vltoribus obtruncare: vt contribules suos ab imminenti sæuientium barbarorum cæde protegeret. Pro tuendis ergo facultatibus Ecclesiarum infœderabiliter dimicans, violentos pauperum oppressores vlciscere: æquitatis, atque iustitiæ loricam tene, totum te non domesticæ curæ, sed Reipublicæ constanter impende. Ita superstitem te, & patrem patriæ nuncupet Roma, & idoneum se defensorem habere sancta gratuletur Ecclesia. Post obitum quoque apud vtramque, & memoria tua semper in laude, & nomen sit in benedictione.

Luc. 2. — Prædicatores perfecti in Angelo Christi Natiuitatis nuntio exprimuntur. — Matth. 2. — Prædicatores sola vitæ probitate clari, per stellam Magorum designantur. — Prædicatores sũt cæli. — Psal. 18. — Malach. 2. — Dan. 12. — Vbi doctrina non sufficit, sanctitas abundet. — Exod. 4. — Exod. 34. — Exod. 4. — Ibid. v. 15. — Gubernator populorum quos imitari debeat. — Non enim hoc dicit scriptura de Benjamin filio Iacob, sed de Iod filij Gera, filij Iemini. — † Benjemini. — Apoc. 1. — 1. & 2. Reg lib. 6. — 1. Machab. lib. passim.

## SCHOLIA.

CONSTAT *ergo quemlibet Christianum esse per gratiam Christi Sacerdotem: vnde non immeritò debet eius annuntiare virtutem.*] Quoniam hæretici nostri temporis, non agnoscentes cum Ecclesia Catholica Sacramentum Ordinis, abutuntur illo Petri testimonio, quo fideles omnes vocat genus electum, regale sacerdotium: cùm tamen eo loco S. Petrus vtatur consueto quodam loquendi modo sacris litteris haud sanè inusitato: vt id dicatur indefinitè esse apud omnes, quod apud aliquos ex multitudine reperitur; quemadmodum dicimus, apud Germanos esse Imperium rectò, ac vero sensu, non quòd omnes Germani sint Imperatores. De hac phrasi loquitur Augustinus, *lib. contra Donatist. post collat. cap. 20.* & Patres alij vltro fatentur S. Petrum innuisse quoddam Sacerdotium mysticum, quo laïcus censetur immolare prauas cupiditates, & offerre Deo hostias mundas operum bonorum. De hoc Sacerdotio videndus Leo Magnus *serm. 3. in anniuers. assumptionis suæ.* Thom. Card. S. Sixti *in Ientacul. 3.* exponens illa Petri verba: *Ad quem accedentes lapidem viuum, ab hominibus quidẽ reprobatum, à Deo autem electum, & honorificatum: & ipsi tamquam lapides viui superædificamini in domos spirituales, sacerdotiũ sanctum, offerentes spirituales hostias.* Quæ verba intelligi debere de Sacerdotio non propriè, sed metaphoricè, ex iis ipsis clarum fit. Nam metaphorico sermone proposuit S. Petrus lapides viuos superædificari in domos spiritales, & metaphorico sermone subjungit, spiritales hostias. De quibus vtrique patet Petrum metaphoricè loqui de Sacerdotio nempe virtutis, quo aliquis offert opera virtutis Deo. De quo etiam mystico, vel metaphorico Sacerdotio, & non propriè sumpto, nostrum Cardinalem loqui, dubitari non debet.

## EPISTOLA II.

### Ad eumdem Cinthium Vrbis Præfectum.

*ARGVMENTVM.*

Eumdem Cinthium reprehendit, quod propter orationis fortasse studium, commissum sibi jus populo dicendi munus non impleret. Ostendit igitur quàm sit laudabile, quantique meriti, iustitiam administrare.

*Domno Cinthio Præfecto, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.*

DILECTISSIME, qui tantæ dignitatis administras officium, formidabile valde est, si te reddas aliquando torpore desidiæ resolutum. Multas siquidem aduersum te fieri querelas audio ab his, qui negotiorum causas habent: quia videlicet legalis judicij sanctionem à te obtinere non præualent. Audi ergo quid vir Sapiens dicat: *Iudex sapiens iudicabit populum suum, & principatus sensati terræ stabilis erit.* Secundum Iudicem populi, sic & ministri eius: & qualis rector est ciuitatis, tales & inhabitantes in ea. Quibus † itaque verbis apertè colligitur, quia si tu seruaueris iustitiam, ac probè fueris iustus: iusti fient non modò ministri, sed & quique tibi sunt in vrbana plebe subjecti. Caue ergo ne propter peculiaris orationis studia, quibus insistere fortè contendis, disciplinam tam innumerabilis populi, qui tibi commissus est, negligens: & propter proprium commodum, communem salutem plebis, quæ iustitiam à te præstolatur, omittas. Scriptum quippe est: *Qui conseruat legem, multiplicat orationem, & sacrificium salutare, attendere mandatis.* Iustitiam ergo facere, quid est aliud quàm orare? Alibi quoque scriptum est: *Iustitia eleuat † gentes.* Et Psalmista: *Beati*, inquit, *qui custodiunt iudicium, & faciũt iustitiam in omni tempore.*

Eccl. 10. — Qualis est vrbis rector, tales inhabitãtes. † vtique. — Eccl. 35. Diuinæ legi seruandæ attendere salutare est sacrificium. — Prou. 14. † Gentes. — Psal. 105.

Memini planè excellentissimum Ducem Gothifredum mihi retulisse, quæ scribo: Auunculus, inquit, meus, æquè nomine Gothifredus, præpotens videlicet vir, ad faciendam iustitiam nimis erat intentus, & super subditos sibi populos legalium sanctionum disciplinam, vigoremq; tenebat: adeo vt aliquando, congregata coram se plebis innumeræ multitudine, ipse Dux excelsa voce clamaret: Proferat causam suam in medium, qui vult habere iudiciũ. Cumque hoc præconis officio functus tertiò diceret, & nullus è tanto populo responderet; intellexit omnibus satisfactum, inditempta prorsus atque sopita omni lite causarum. Tunc equum lætus ascendit, & populum non jurgantem, sed pace mutua perfruentem, cum gaudio dereliquit. Post cuius obitum, vir quidã raptus in spiritu, per soporem ductus est ad infernum, & diuersa pœnarum tormenta conspexit: inter quæ vidit Richardum Verdunensem Abbatem, velut excelsas machinas erigentem, & anxium, atque sollicitum, tamquam munita castrorum propugnacula construentem. Hoc enim morbo laborauerat Abbas ille, dum viueret, vt in extruendis inaniter ædificiis, omnes ferè diligentiæ suæ curas expenderet, & plurimas facultates Ecclesiæ in friuolis hujusmodi næniis profligaret. Quod ergo fecit in vita, hoc perferebat in pœna. Is itaque, qui hæc in sopore cernebat, dum hinc inde plurima curiosus attendit, visus est sibi videre auunculum meum, qui superius dictus est, in aureo subsellio præsidentem. Cui nimirum duo Angeli videbantur assistere, & flabella manibus ventilantes, conabãtur æstus in eius facie, more ministrantiũ, temperare. Cumque quis esset ille, is qui hæc videbat, inquireret; responsum est ei: Iustitia. Nimirum qui iustitiam, dum viueret, fecit: ipsum quoque post mortem iustitiæ vocabulum meruit. Tu etiam, dilectissime, nauiter officium tibi creditæ administrationis exerce, vt tamquam commissæ vineæ te operarium credas, nec à laboris exercitio torpeas, si nummum dignæ remunerationis expectas. Legalium itaque sanctionum seueritas reprimat, quos honestatis pudor ab excessibus iniustitiæ nõ coarctat, vigoremque sentiant legis, quos rectitudinis limitem præuaricare cõuincit violentia prauitatis: vt dum his, qui tibi subjecti sunt, sua cuique iura seruantur, tibi quoque ministerij tui merces apud Deum digna seruetur.

Gothifredus iunior Dux Tusciæ Gothifredi senioris Ducis iustitia. — Abbatis excelsarũ machinarum structoris pœna. — Gothifredi senioris Ducis præmiũ.

## EPISTOLA III.

### Ad Albertum virum clarissimum.

*ARGVMENTVM.*

Albertum quemdam, virum potentia, & nobilitate illis temporibus insignem, ad debitam parentibus exhibendam reuerentiam, hac Epistola cohortatur, propterea quod audierat ab illo matrẽ nõ in eo, quo decebat honore, præ vxoris amore, haberi, quod vt graue crimen exaggerat.

*Alberto clarissimo Viro, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.*

DIVINAE legis mandata proculdubio despicit qui deferre parentibus paruipendit, qui suis genitoribus non obedit, fortis funiculũ in terra viuentiũ nõ admittit. Quo contrà per Moysen diuina voce præcipitur: *Honora patrem tuum, & matrem, vt sis longæuus super terram.* Vir etiam Sapiens ait: *Qui honorat patrem suum, vitam viuit longiorem: & qui obedit patri, refrigerabit patrem.* Moxque subjunxit: *Qui timet Dominum, honorat parentes: & quasi dominus seruiet his, qui se genuerunt, & in opere, & in sermone, & in omni patientia.* Iusto plane Dei solet euenire iudicio, vt qui parentibus humiliter subditur, ipse quoque parens effectus, in propriæ sobolis obedientia delectetur. Vnde scriptum est: *Qui honorat patrem, iucundabitur in filiis, & in die orationis suæ exaudietur.* Meritò quippe in suis à Deo precibus exauditur, qui Deum præcipientem exaudiens, parentum suorum legibus subditur. Præterea sicut genitoribus maledicens, dignus est mortis vltione percelli: ita qui reuerenter obtemperat, meretur diuinitus benedici. In lege quippe scriptum est: *Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.* Alibi quoque scriptum est: *Honora patrem tuum, vt superueniat tibi benedictio à Domino, & benedictio illius in nouissimo maneat.* Vbi mox sequitur: *Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.* Si ergo filiorum domus parentum maledictione destruitur, eorumque benedictionibus

Exod. 10. — Eccl. 3. — Qui parentibus obedit, filiorum obediẽtiam meretur. — Ibid. v. 6. — Leuit. 20. — Eccl. 3.

stabilitur; cauendum valde est, ne si parentes offendimus, successuram nobis propaginem destruamus.

Significatum est mihi, nobilissime vir, quia sanctam matrem tuam vxoris amore, despicis, & contemnis, nullumque sibi dominij ius in domestica rei familiaris ordinatione concedis. In quo scilicet facto, quid aliud quàm naturam ignis cerneris imitari, qui cum ex lignis prodeat, ligna consumit, & in cinerem vertit: lapides autem excoquit, & candidos reddit? Ligna nempe, ex quibus egreditur, quasi matrem nascendo consumit; lapides autem, à quibus extinguitur, ad exhibendam calcis albedinem candidos facit. Cum igitur ignis in lignis ardeat, lapides coquat, contrarios habet in non contrariis rebus effectus. Nam & si lapides, & ligna diuersa sint; contraria non sunt, sicut album, & nigrum, quorum in lapidibus vnum facit, alterum in lignis. Clarus illos clarificans, hæc offuscans: cum in illis omnino deficeret, nisi in istis viueret. Vnde bene vir Sapiens ait: *Honora patrem tuum, & gemitum matris tuæ non obliuiscaris; memento quoniam nisi per illos natus non fuisses, & retribue illis, quomodo & illi tibi.* Perpende igitur, quantæ crudelitatis sit illos despiciendo contemnere, per quos habes & ipsum esse: quantaque dignum sit te genitoribus tuis humilitate submitti, quibus & naturalis essentiæ substantiam debes: & quod ab illis te non ambigis puerum percepisse, quantopere debeas nunc grata vice senibus redhibere. Vnde scriptum est: *Fili, suscipe senectam patris tui, & ne contristes eum in vita illius; & si defecerit, veniam da, & ne spernas eum in tua virtute.* Sed fortè dices: Mater mea me frequenter exasperat, duris verbis meum, & vxoris meæ corda perturbat: non possumus tot iniuriarum probra perferre, non valemus austeritatis eius, & seueræ correptionis molestias tolerare. Sed in hoc tibi copiosior merces acquiritur, si dum contumeliam suscipis, gratiam reddis: & dum conuitiorum sale conspergeris, humilitate blandiris. Hinc enim est: *Eleemosyna patris non erit in obliuione: nam pro peccato matris restituetur tibi bonum.* Cum igitur pro peccato matris bonum restituitur, cur sæuiens, vel iniustè delinquens, non æquanimiter perferatur? Terribile certè est quod Scriptura dicit: *Quàm malæ famæ est, qui relinquit patrem, & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem.* Porro, qui parentes inhonorat, quoniam diuinitus abdicatur, numquid non & in hac vita confunditur? Sed audi Scripturam: *Gloria, inquit, hominis ex honore patris sui: & decus filij pater sine honore.* Sed dum veterum congerimus testimonia Scripturarum, etiam noui casus apponere non grauemur exemplum: vt saltem ostensa diuinæ iustitiæ vindicta † prætereat, quos mandatorum cælestium cingula non refrænant.

Inobediens igni similis. — Eccl. 7. — Cur parentibus obedire teneamur. — Eccl. 3. — Ibid. v. 16. — Parentibus non obedientes in hac vita, confunduntur. — Ibid. v. 18. — Ibid. v. 13. — † non

Pridie nempe post vesperam, ex ore ipsius Alexandri venerabilis Papæ, me contigit audire quod refero: Ardericus, inquit, quidam Mediolanensis vrbis indigena, dum vxore ducta, celebraret nuptiale conuiuium, conquestus est opipator conspersum epulis defecisse pigmentum. Cumque huius rei calumniam sponsus in matrem non sine quodam iurgij rumore, deuolueret: & cur hanc pateretur inopiam iratus, & contumax inquisisset: mater autem se sufficienter exhibuisse ministris, hanc speciem è contrariò responderet: ille tandem iracundiæ felle permotus, manus inferre non timuit, eique proteruus, ac furiosè vesaniens, alapam irreuerenter incussit. Sed, ô diuina Iustitia iracundiam nostram vindicans, sed non irata: in furentis animi rabiem sæuiens, sed quieta, vlciscens impacatæ mentis insaniam, sed tranquilla! Vnde Salomon: *Tu autem, inquit, dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas: & cum magna reuerentia disponis nos.* Eamdem sanè percussoris maxillam, hoc est, sinistram, repentè languor inuasit, eumque nimis vexare doloribus cœpit. Cumque languor in dies perniciosius ingrauesceret, acerrimis dolorum stimulis hominem intolerabiliter fatigaret, mugitibus, ac stridoribus eiulare compelleret; tandem mater, quæ priuignum senserat in percussura, recognouit filium in natura: & non duritiam, vt ille meruerat, nouercalem, sed maternorum exhibet viscerum pietatem. Iam nempe tumescentis mandibulæ caro turpiter computruerat, iam virus ac sanies per concauam vulneris fistulam distillabat. Cumque miserè hominem hinc inde percelleret, & exhalantis corruptela putredinis, & intimi vis doloris, pœnitebat initi connubij, & alterum fortè virum iam metuebat vxori; & quam cernebat nouiter nuptam, iam quodammodo quasi biuiram deputabat. Mater itaque periclitanti filio non iustitiæ rationem reddens, sed religiosa potius pietate compatiens, ad Ecclesiam B. Nazarij martyris properat, accumulat vota, offert munera, pauimento prosternitur, orat, obsecrat, anhelat, ac delinquenti filio veniã lacrymabiliter flagitat. Maternis itaque precibus adest diuina misericordia: & quam, vt pio lædente deposceret, inspirauit, etiam & ægrotantem propitiatus exigeret, exaudiuit. Paulò post denique solutis, ac putrefactis vndique carnibus, os de mandibula cecidit: ac protinus, omni dolore fugato, cicatrix occalluit, sicque iam desperatum hominẽ incolumitati pristinæ diuina pietas reparauit. Hoc itaq; modo in vnius hominis facie, & diuinæ misericordiæ character exprimitur, & humanæ culpæ signaculũ retinetur: vt dum exossata facies cernitur, & sanata, euidenter elucear, & quid filij sæuientis † immeruit, & quid ei apud aures diuinæ clementiæ materna pietas impetrauit. Hæc igitur te, vir clarissime, diuina virtus admoneat, hæc prosilientis in matrem plaga perterreat: & non modò se, sed & serenissimam vxorem tuam à socerina prorsus offensione compescat: quatenus dum honoras parentem, quod est primum in promissione mandatum, transmisso quandoque deserto, cum his, qui veri sunt Israëlitæ, terram merearis intrare viuentium.

Alexander II. Papa. — Sap. 12. — Matris maxillam percutientis castigatio. — Piæ matris in filiũ impium clementia. — B. Nazarij mart. virtus. — † deest impietas, vel aliud simile verbum. — Exod. 20. Deut. 5. Matth. 15.

---

## EPISTOLA IV.

### Ad Albericum Senatorem, eiusque vxorem Ermilinam.

*ARGVMENTVM.*

Albericum, & eius coniugem, quibus filius infans recenter mortuus erat, consolari nititur: ostendens lætitia potius, quàm mœrore excipiendam esse illius mortem: vtpote cum ad sempiternam fœlicitatem ex hac miseriarum valle, sine vllo labore, & certamine translatus sit.

*Domno Alberico senatoriæ dignitatis viro, & Ermilinæ coniugi,* Petrus peccator Monachus *salutem in Domino.*

NOVERITIS, dilectissimi, quia cum communem excellentiæ vestræ filium ad Dei omnipotentis imperium ex hoc sæculo transisse cognouimus, subitò nos mœroris angustia perculit, & tristitiæ non leuis aculeus cor nostrum pia compassione transfixit. Sed cùm recepto consilio diligenter examinare rem cœpimus, & nosmetipsos reprehensibiles iudicamus, & sublimitatis vestræ prudentiâ mœrorem deponere summissis precibus humiliter suademus. Quid enim boni vestra deuotio in conspectu Dei omnipotentis agere potuit, vt ipse vobis tanti muneris beneficium meritò præstitisset? Videlicet vt de semine vestro sobolem ad cœlestia regna transferret, inter Angelos constitueret, stola immortalitatis indueret, ac diademate perpetuæ gloriæ coronaret: propriis insuper vlnis astringeret, oscula tanquam dulcis pater infigeret, & velut vterinum filium, in illo quietis æternæ thalamo fœliciter collocaret. Ecce nos infœlices & miseri, quod vtique de me, meisque similibus, & compeccatoribus loquor, quod ieiunantes, & aduersus malignos spiritus infœderabili côcertatione iugiter obluctantes, sperare vix possumus; iste sine vlla sudoris, & laboris instantia, gratis obtinuit, & ad illud beatorum ciuium nuptiale conuiuium sine vllo certaminis ac fastidij labore peruenit. Huc accedit, quia qui filiû de vestris manibus abstulit, & eum plus sibi quàm vobis diligens, in contubernium suæ adoptionis adsciuit, potens est multò vobis meliorem reddere: & pro vno, multiplicem ex vobis sobolem propagare. Anna nimirum vxor Elcanæ, vnicum filium in tabernaculo ad seruandas legis diuinæ cæremonias iugiter excubare cõstituit: eumque sicut Scriptura testatur: *Domino velut in fœnore commodauit.* Hinc est quod eadẽ sancta mulier ad Heli sacerdotem dicit: *Oraui, & dedit mihi Dominus petitionem meam, quã postulaui eum: iccirco & ego cõmodaui eum Domino cunctis diebus, quibus fuerit accõmodatus Domino.* Cui etiam sacerdos Heli, reddat Dominus tibi semen de muliere hac pro fœnore quod commodasti Domino. Porrò, quod pro fœnore commodatur, non simplex summa, sed multiplicata recipitur. Vnde & illic præsto subiungitur: *Visitauit ergo Dominus Annam, & cõcepit, & peperit tres filios, & duas filias.* Qui ergo pro vno filio tam vberem prolem reddidit, quanto magis vos in propagando semine de sancti vestri coniugij charitate lætificare potuit; qui filium vestrû non in terreno tabernaculo seruire præcepit, sed potius in illa cælesti Hierusalẽ ante suæ maiestatis obtutum perpetuò regnare constituit? Excessant ergo, dilectissimi, de oculis vestris lacrymæ, gemitus, & suspiria reprimãtur: lugubria quælibet de vestris vultibus euanescant, & festiua serenitas, deposito prorsus omni mœrore, resplendeat. Dicat itaque sancta prudentia vestra simul cum Rege Dauid: *Propter infantẽ, dum adhuc viueret, ieiunaui, & fleui, dicebam enim; Quis scit, si fortè donet eum mihi Dominus, vt viuat infans? Nunc autem, quia mortuus est, quare ieiuno? Numquid potero reuocare eum amplius? Ego vadam magis ad eum; ille non reuertetur ad me.* Quãobrem, dilectissimi, omnia doloris atque mœstitiæ lamenta deponite, solita domui vestræ spiritualis lætitiæ gaudia reparate, mentes vestras ad spem supernæ consolationis erigite: & diuini verberis ictus non solum patienter & æquanimiter, sed etiã alacriter tolerate. Omnipotens Deus, qui filium vestrum de vestris manibus tollere, & in propriæ dilectionis amplexus dignatus est paterna pietate transferre, multiplex vtique pro vno puero germẽ attribuat, & insuper numquam morituram bonorum operum sobolem generare concedat.

*Infantium puerorum mors maximum Dei beneficium.*

*Qui Deo filium offert, vteri fœcunditatem meretur.*

*1. Reg. 2. Annæ pietas.*

*1. Reg. 2.*

*De infantiû filiorû obitu lætandû.*

*1. Reg. 12.*

## EPISTOLA V.

## Ad Petrum Senatorem Vrbis.

*ARGVMENTVM.*

Petrum senatoriæ dignitatis virum, qui Ecclesiam construere aggressus, nescio qua de causa, statim ab incœpto destiterat, ad perficiendum cœptum opus hortatur, ostendens, non esse verum, quod nonnulli garriebant, nullam mercedem iis tribui à Deo, qui Ecclesias ædificant: cuius rei gratia Salomonis, & aliorum exempla in medium affert.

*Domno Petro senatoriæ dignitatis viro, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.*

ELECTORVM, ac reproborum commune est bona quælibet indifferenter incipere: sed electorû est specialiter, quæ benè cœpta sunt, consummare. Isti si quidem in eo quod inchoant, immobiliter perseuerant; illi, dum semper inconstantiam variant, propositum velociter mutant. Vnde scriptum est: *Stultus vt luna mutatur.* Cœpisti quidem, dilectissime, Monasterium ædificare, sed antequam sese ad sexquipedalem ferè mensuram muralis structura subrigeret, defecisti; vt meritò secundùm Euangelicam quis valeat hoc irridere sententiam, qua dicitur: *Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare.* Vel illud quod in libro Neæmiæ Tobias Ammonites de Hierusalem, dum reædificaretur, irridens ait: *Ædificent, si ascenderit vulpes; transiliet murû eorum lapideum.* Nam dû semiruti pendeant muri, & turpiter interrupti, parietina potius digna sunt dici, quàm valeat Ecclesia nuncupari. An putas, vt nonnulli blatterando delirant, nullum mercedis inesse fructum, vel compensationis præmium in Ecclesiasticorum constructione murorum; Numquid ignoras quia peracto templo Salomoni Regi Dominus in somnis apparuit, eique non modò sapientiam vltra mensuram capacitatis humanæ; sed & incomparabilem diuitiarum omnium copiam prærogauit: *Sapientia, inquit, & scientia data sunt tibi; diuitias autem, & substantiã, & gloriã dabo tibi, ita vt nullus in Regibus nec ante, nec post te fuerit similis tui.* Enimuero si Deus omnipotens labores ædificantium Ecclesias suas despicit, quid est quod tanto studio sibimet tabernaculum in deserto construi debere mandauit? An paruipendendo, vel negligendo ad Moysen loquitur, dicens: *Ecce vocaui ex nomine Beseleel filium Huri, de tribu Iuda, & impleui eû spiritu Dei, sapientia, intelligentia, & scientia, in omni opere ad excogitãdum quidquid fabrefieri poterit ex auro, & argento, & ære, marmore, & gemmis, & diuersitate lignorum: dedique ei socium Hooliab Achisamec de tribu Dan, & in corde omnis eruditi posui sapientiam, vt faciant cuncta, quæ præcipio tibi?* Porrò autem qui tanta fieri præcipiebat industria tabernaculum, quod euacuandum in proximo nouerat, quanto magis sibi vult Ecclesiam construi, quæ vsque ad finem sæculi ad salutem omnium Gentium immobiliter perseuerat? Tabernaculum nempe, quod erectum

*Bona incipere omniû est, electorû bene cœpta perficere.*

*Eccl. 27.*

*Luc. 14.*

*2. Esdræ 4.*

*Salomõ pro templi ædificatione præmio afficitur.*

*3. Reg. 3.*

*Exod. 25.*

*Exod. 31.*

*Templorû ædificationes Deus curat.*

est in deserto, & templum illud, quod constructum est sub Salomonis imperio, vmbra erant, atque figura huius Ecclesiæ, quæ nunc coruscat, in populo Christiano. Vnde Moysi dictum est: *Omnia fac, sicut tibi monstratum est in monte.* Huius scilicet Ecclesiæ auctor, atque constructor Christus est, qui verus est Rex, & Sacerdos. Illud quoque templum cum post peractum reædificaretur excidium, restaurationis eius Principes extiterunt, & Zorobabel, qui fuerat de Regia tribu Iuda, & Iesus filius Iosedech, Sacerdos magnus. Vnde & Aggæus Propheta dicit: *Suscitauit Dominus spiritum Zorobabel filij Salathiel, Ducis Iuda, & spiritum Iesu filij Iosedech Sacerdotis magni, & spiritum reliquorum de omni populo: & ingressi sunt, & faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui.* De hac instauratione per Esaiã dicitur: *Ædificabunt*, inquit, *deserta sæculorũ, & ruinas antiquas erigent, & instaurabunt ciuitates desertas, & dissipatas.* De hac iterum dicitur: *Ecce ego conuertam conuersionẽ tabernaculorum Iacob, & tectis eius miserebor, & ædificabitur ciuitas in excelso suo, & templũ iuxta ordinem suum fundabitur.* Ad huius itaque spiritualis templi non ambigitur pertinere structuram, quisquis ad honorẽ Dei omnipotentis exteriorem quoque satagit ædificare Basilicam.

*Exod. 27.* *Aggæi 1.* *Esai. 61.* *Hier. 30.*

Porrò autem, vt ad explendum, quod bene cœpisti, non exhortatio sola verborum, sed & ostensum diuinæ virtutis te prouocet signum; Alphanus Salernitanus Archiepiscopus, vir videlicet verax, ac prudens, in Constantinopolitana se perhibet vrbe didicisse quod retulit: Contigit, inquit, Imperatorem, cuius tamen vocabulum non tenebat, aliquando plagam cæcitatis incurrere, cui nulla medicinalis industriæ cura potuit subuenire. Cumque periculum hoc humano studio nullatenus potuisset euadere, aggressus est hoc apud Deum fusis precibus impetrare. Audiuit itaque per somnium, quia si B. Laurentij martyris Ecclesiam peteret, reparati luminis claritatem diuinitus obtineret. Iturus itaque Romam offert votum, iubet parari præstò nauigium, fixum statuit arripiendi protinus itineris institutum. Vxor autem dum paruulis adhuc filiis amissionẽ formidat Imperij, dum sibi Regiæ dignitatis occasum, dum marini discriminis metuit viro periculum, religiosæ fraudis aggreditur argumentum. Dedit ergo remigibus hoc mandatum, vt nullatenus Romam recta progressione contenderent; sed per diuersos portus, ac littorum stationes subsistendo, ac reprimendo nauigium, iter tantummodo simularent. Sed dum nautæ Regem, vt edocti fuerant, varia locorum nomina permutando, deludunt; ac modo in anteriora procedunt, modo per sinuosos flexus, atque reflexus in eadem loca, per quæ præcesserant, relabuntur; Regina latomorum, ac cæmentorum adhibita multitudine, angustissimam, ac valdè mirificam in honorem B. Laurentij construxit Ecclesiam: iuxta mensuram videlicet illius basilicæ, quã præfatus Martyr habet in ipso Romæ suburbio constructam. Dicebat enim: Si datum est, vt per B. Laurentium vir meus redeat ad salutem, quidquid Deus Romæ potest, & hic nihilominus potest. Sed dum hinc Imperator per diuersos anfractus, ac stationes littorum spatiando deducitur, illinc per plurimos artifices operum basilica fabricatur: simul & fabrica mirificè decorata perficitur, & annus impletur. His igitur hoc modo peractis, præfatus Princeps ad mœnia Constantinopolitana reducitur, qui tamen Romam esse, sociis ita perhibentibus, arbitratur. Prouisum est itaque, ac diligentius accuratum, vt nulli, nisi Latinè loquentes, assisterent: qui videlicet inquirenti Romam, & B. Laurentij martyris adesse basilicam, suaderent. Ad manus itaque ductus, Ecclesiam Imperator ingreditur, & confestim luce recepta, circumstantes sese conspicere coniugem, clientes, atque domesticos admiratur.

*S. Alphanus Archiep. Salern.*

*Imperatori visus restituitur vxoris pietate in S. Laurentium mart.*

Venerabili Desiderio Casinensis Rectore cœnobij referente, didici, quod his apicibus annotare curaui: Sanctimonialis, inquit, quæ Bella vocabatur, in Monasterio B. Petri Apostoli, quod intra mœnia Beneuentanæ vrbis situm est, deguit: quæ dũ aduixit, religiosæ vitæ tramitem non reliquit. Porrò dum esset desponsata, iuxta natales suos, conspicui germinis viro; vt cælestem susciperet Sponsum, contempsit carnale coniugium. Nuptialium itaque tabularum fœdus abrupit, & monachicum susceptura velamen, ad perpetuæ virginitatis amorem, & incontaminatæ pudicitiæ thalamos conuolauit. Ab istis igitur rudimentis sanctæ conuersionis districtioris vitæ se lege constrinxit, omnemque carnalis illecebræ molliciem sublimis intentionis pede cõculcans, rigidæ seueritatis cẽsura longè aliter educatum corpus edomuit: adeo vt in nudo pauimento membra ieiuniis sæpius attenuata collideret: nullumque sibi, præter solam humum, lectisternium prouideret. Sed, vt de vita huius interim taceam, quod de magistra sua, Oda nomine, quæ videlicet eam in sanctimonialis ordinis religione genuerat, & nobiliter educauerat, retulit, breuiter expedire contendam: Ait enim, quia dum nocturno silentio ex more maturius surgeret, & orationibus crebris insistens, sacrosancta altaria cum odore succensi thymiamatis circuiret, quadam nocte thuribulum, sicut solebat, arripuit; ad locum vbi thus reponebatur, accessit; sed casu quodam, siue collapsam, siue sublatam hanc, sicut sperauerat, speciem non inuenit. Huc accessit, quia vis ventorum quæ tunc inclementius inhorruerat, radiatis lucernæ lumen extinxit. Cumque sollicito spiritu religiosa mulier huc, illucque discurreret; & odoramentum, quod thuribulo superponeret, nullatenus inueniret, repente quidam inter ipsas tenebras venit, & in manum eius thymiama, quod quærebat, immisit. Quod nimirũ per Angelum potuisse fieri non incongruè possum opinari. Aiebat etiam, quia prædicta mater sua, dum in eo, quo paulò post obiit, depressa languore decumberet, cernentibus his omnibus, qui coram lectulo propius assidebant; mirabile visu, repentè toto corpore sit in aërem subleuata, ibique diu librata perstitit, donec cœptæ orationis vota persoluit. Quæ postquam fœliciter obiit, sanctum corpus eius intra Ecclesiam est sepultum. Super cuius tumulum saccum frumento plenum rusticus posuit: quem protinus vehementissimo propulsum turbine diuina virtus abiecit. Sic itaque rudis & imperitus rusticus, sua de puluere coactus est frumenta colligere, dum sancti corporis vasculo dignam noluit reuerentiam exhibere. Cum....

*Desiderius Abb. Casin. qui & B. Victor III. Papa.*

*Bellæ sanctimonialis sanctitas.*

*Odæ item eius magistræ.*

*Odæ sanctimonialis odoramẽta perdita per Angelũ recipit.*

*Cætera desũt in MSS.*

## EPISTOLA VI.

### Ad G. virum nobilissimum.

### *ARGVMENTVM.*

Hac Epistola B. Petrus Dam. consolatur ægrot[um]. Cõsolationis verò caput est, quia tribulationes electis Dei seruis

diuinę prædestinationis sunt signa: quod probat multis, ac præcipue auctoritate S. Iacobi. Monet deinde, vt sedulo caueat à desperatione. Tandem ostendens S. Pauli testimonia debere nos in ærumnis lætari, ad passionũ tolerantiã hortatur.

*Domno G. nobilissimo viro, Petrus peccator Monachus fraternæ charitatis obsequium.*

ROgasti me, dilectissime, vt consolatoria tibi per Epistolas verba transmitterem: & amarum animum tuum inter tot flagella, quæ pateris, blandis admonitionibus obdulcarem. Sed si prudentiæ tuæ ratio non obdormiat, præstò est consolatio: cum & ipsa verba ad hæreditatem capessendam, te diuinitus erudiri, vt puta filium, indubitanter ostendant. Quid enim apertius eo, quod dicitur: *Fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem?* (Eccl. 2.) Vbi enim timor est, & iustitia, aduersitatis cuiuslibet tentatio, non seruilis est tortura, sed paterna potius disciplina. Vnde & B. Iob inter ipsa verberum flagella cum diceret: *Qui cœpit, ipse me conterat, soluat manum suam, & succidat me*; (Iob 6.) protinus addidit: *Et hæc mihi consolatio, vt affligens me dolore, non parcat.* Magna quippe electis Dei est consolatio ipsa diuina percussio: quia per momentanea flagella, quæ perferunt, ad nanciscendam supernæ beatitudinis gloriam firmæ spei gressibus conualescunt. (Electis ipsa percussio est consolatio.) Sicut enim Scriptura testatur: *Non iudicat Dominus bis in idipsum.* (Nahum 1.) Praui autem quique, qui se inter verbera ipsa non corrigunt, & si post vitæ huius aduersa, flammis traduntur vltricibus, nequaquam bis iudicantur: quia duplex eorum contritio sic iusto Dei iudicio continuatur, vt hic cœpta, illic infœlicius expleatur. Sed sicut duris, & obstinatis flagella gehennalium sunt tantummodo primitiæ tormentorum sic profectò bonis, & rectis corde eadem flagella cælestium sunt materia præmiorum. (Malis flagella sunt primitię tormentorum, bonis materia pręmiorum.) Ad hoc enim aurum malleus tundit, vt scoriam faber eiiciat: ad hoc lima frequenter eradit, vt v brâtis vena metalli rutilantius enitescat. Vasa siquidem figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Vnde & per beatum Iacobum dicitur: *Omne gaudium existimate, fratres, cum in tentationes varias incideritis.* (Eccl. 27. Iacob 1.) Illis quippe iure gaudendum est, quibus & pro malis suis hîc afflicto temporalis interitur: & pro bonis, quæ gesserant, præmia in cælo sempiterna seruantur. Fœlix sanè commercium pressuris hîc temporalibus atteri, & in illa postmodum perpetuæ lucis amœnitate lætari: carnis nunc subiacere molestiis, & ad Angelicæ postmodum transferri gloriam dignitatis. (Momentanea tribulatione æternum præmium acquirimus.) Vbi nimirum non languor quemlibet aggrauat, non tremula senectus incuruat, non amissarum rerum damna discruciant, non acquirendarum æstus inflammat: sed flos perpetuæ iuuentæ viget incolumis, & sic conspicua beatè viuentium species incorruptibiliter vernat, vt viua venustatis gratia iugiter in sua viriditate permaneat: & cùm ad nutum cuncta pro desideriis affluant, non amittendi sollicitudo perturbat, vbi sine fine fruendi securitas perseuerat. Quapropter, charissime, & dulcissime frater, dum verberibus cingeris, dum cælestis disciplinæ tunsionibus castigaris, non mentem desperatio deprimat, non querela murmurationis (Quid nobis in tribulationibus præstandũ.) erumpat, non tristitiæ mœror absorbeat, non impatientem pusillanimitas reddat: sed semper serenitas in vultu, hilaritas in mente, gratiarum actio resultet in ore. Laudanda quippe diuina est dispensatio, quæ ad hoc suos temporaliter verberat, vt perpetuis eos flagellis abscondat: ad hoc premit vt eleuet: ad hoc secat, vt sanet: ad hoc deiicit, vt exaltet. (Cur Deus suos hic affligat.) Qui enim bona agit, & mala suscipit, quidquid sibi iustæ retributionis in terra subtrahitur, hoc illi in cælo multiplicius cumulatur. Porrò autem medici corporum quos desperant, ad percipienda passim quæque petierint alimenta relaxant: at quos erigendos esse coniiciunt, cuncta eis noxiæ delectationis edulia minaciter interdicunt: antidota insuper, & amara propinant: vt per amaritudinis haustum, ad incolumitatis dulcedinem conualescat. Quid ergo mirum si medicus animarum omnipotens Deus, & quos perpetuæ morti cernit obnoxios, viuere delectabiliter sinat: & quos ad vitam eligit, sub districta seueritatis suæ lege constringat? Nam & animalia, quæ in proximo mactanda disponimus, indulgentius victitare permittimus, & largiora illis alimenta præbemus: eorum verò penuriam, & maciem paruipendimus, quæ ad vsum seminis, & ad propagandam sobolem reseruamus. Vites quoque, & quæque fœcundæ arbores putationibus iacent: steriles autem, & quæ ignibus sunt tradendæ, ramis euiganribus; quo liberius, eo diffusius patent. Noli itaque huius vitæ fœlicitatem prauis hominibus inuidere, sed condole: immò quia ipsi non dolent, potius ingemisce. Qui nimirum, velut bruta animalia ad macellum edendo properant, ad gladium lasciuiendo festinant. (De improborum fœlicitate dolendum.) De tuis autem pressuris atque molestiis gaude, & totis in Domino visceribus gratulare: quia qui nunc, vt ita fatear, pœnarum inanium leuitate deprimeris, remunerandus postmodum pretiosi auri pondera reportabis. Paulo videlicet pollicente, qui ait: *Id enim quod in præsenti est momentaneum, ac leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* (2. Cor. 4.) Scrutare simpliciter Apostolica verba, & illud osè cõsidera: quia quidquid pateris, momentaneum est, & leue: quatenus & quod leue dicitur, æquanimiter feras; & quod momentaneũ est, quantocyus euolare confidas. Nec illud etiam te prætereat, quàm congruè, quàm accuratè diuina sibimet verba respondent: vt ad id quod tribulationis momentaneum & leue præmiserat, mox æternum gloriæ pondus reddendo subiungat. Perpende igitur, & inuicem confer, tribulationem & gloriam, momentaneum & æternum, leue & pondus. Gaude ergo, & exulta, quia quod tribulationis sustines, momentaneum est, quod gloriæ præstolaris, æternum est. Leue est omne quod toleras: pondus est, quod expectas. Gaude, inquam, pro tribulatione gloriam, pro leuitate pondus, pro momentaneo recepturus æternum. (Glorię cælestis spes patientiam generat.) Inter pressuras igitur, & ærumnas, ad illum semper oculos erige, qui paratus est post flagella, dulcedinis suæ gremio confouere, qui te post turbines, & procellas in supernæ quietis amœnitate constituet, & ab oculis tuis lacrymas linteo perpetuæ consolationis absterget. *Absterget enim Deus omnem lacrymam ab oculis Sanctorum.* (Apoc. 7. & 21.) Illud etiã Apostolicũ assidua meditatione reuolue, & inter flagella positus, totis in Domino visceribus gratulare: *Non solum*, inquit, *sed & gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum san-* (Rom. 5.)

*Etum, qui datus est nobis.* His igitur, aliisque Scripturæ diuinæ testimoniis, dilectissime, mentem ad patientiam robora, & gaudium post tristitiam lætus expecta. Ad illud te gaudium spes erigat, charitas feruorem accendat: vt obliuiscatur mens bene ebria, quod extrinsecus patitur, & ad hoc gliscat, & tendat, quod interius contemplatur.

## EPISTOLA VII.

Ad Attonem legum doctorem, habetur tom. 3. in opusculo 42.

## EPISTOLA VIII.

Ad Bonumhominem legis peritum, Cænatensem.

### ARGVMENTVM.

Hortatur, vt dum secundis rebus vtitur, non præsentis vitæ bona fluxa, & caduca: sed quæ post mortem æterna futura sunt, assidua cogitatione perpendat. Præsertim verò extremi iudicij diem ante oculos proponat, in quo & vniuersæ molis huius ruinas, inexorabilis Iudicis rigorem, pœnas hominum sceleri præparatas; seras, ac inanes hominum pœnitentias sæpe sæpius meditetur. Amplificat id multis, & Prophetarum, & sanctorum Patrum auctoritatibus. Tandem concludit iterum hortans, vt quas ex Prophetarum, & Patrum voluminibus sententias adduxerit, eas in dies meditetur: efficacissimum proinde remedium existimans ad animi vulnera, plagásque sanandas.

*Domno Bonohomini prudentissimo Iudici, Petrus peccator Monachus fraternæ vinculum charitatis.*

Sanctorum verba cur stimulis similia Sancti viri aliorum potius ædificationi student, quàm legibus grāmaticorum. 1. Cor. 8. Eccl. vlt.

NOn ignoro quia cùm mea Epistola Grammaticorum sæcularium manibus traditur, mox vtrum adsit artificiosi styli lepor attenditur, rhetoricæ venustatis color inquiritur, & captiosos syllogismorum, atque enthymematum circulos mens curiosa rimatur. Aucupatur nimirum scientiam, quæ inflat; charitatem autem, quæ ædificat, non miratur; sex iuxta Salomonem: *Verba seruorum Dei debent esse quasi stimuli, & quasi claui in altum defixi.* Quæ profectò verba idcirco clauis & stimulis comparantur: quia vitam carnalium acutis solent inuectionibus pungere, non malè blanda delenificæ assentationis vnctione palpare. Mea igitur Grammatica Christus est, qui homo pro hominibus factus est: & in ipso quidquid potest fratrum meorum ædificationi consulere, hoc solum mea nouit Epistola redolere.* Quapropter, charissime frater, nunc tibi dum mundus arridet, dum carnis sanitas feruet, dum prosperitas terrena demulcet, quæ post ista sequantur, excogita: & iam quasi transactis, quæ præsto sunt, illud, prudentia vestra solerter examinet, quæ præsentibus futura succedant. Quæcumque ergo transitoria sunt, altiori consilio iam transisse decerne, & velut ludificatoriæ illusionis somnium deputa: illuc mens tua recurrat, illuc solicitos acuminis sui oculos dirigat. Quod postquam contigerit, transire non nouit: terribilem quoque vltimi iudicij diem iam in conspectus tui præsentia pone, & repentinum tantæ maiestatis aduentum tremefactis visceribus retracta. Nec illum diem putes esse longinquum, quem Propheta tanto ante nos sæculo vicinum, & veluti iam esset in limine, prædicabat, dicens: *Iuxta est dies Domini magnus, iuxta & velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis: dies iræ, dies illa; dies tribulationis, & angustiæ: dies tenebrarum, & caliginis: dies nebulæ, & turbinis: dies tubæ, & clangoris.* Pensa, dilectissime, extremum diem Iudicij super corda reproborum, qua asperitate vidit Propheta amarescere, quem tot appellationibus non valuit explicare. Enimuero, vt taceamus nunc de illis numquam finiendis damnationis æternæ suppliciis, & tantummodo si solus ille vltimi diei terror, & horror, vt dignum est, studiosè discutitur, tota mūdi huius deceptrix, & falsa fælicitas, ac si lutum, vel infructuosa littoris alga iudicatur. Quem enim vox illa non terreat, quis non medullitus contremiscat, cum audiat ipsum Dominum dicentem in Euangelio: *Quia sicut fulgur exit ab Oriente, & apparet in Occidente: ita erit aduentus Filij hominis:* Quis, inquam, non expauescat, cum eadem Veritas dicat: *Quia sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum: & stellæ cadent de cælo, virtutesque cælorum mouebuntur?* De quo etiam Petrus ait: *Adueniet autem dies Domini sicut fur, in quo cæli magno impetu transient, elementa verò calore soluentur.* Et iterum dicit: *Cæli autem, qui nunc sunt, & terra eodem verbo repositi sunt: igni reseruati in diem iudicij, & perditionis impiorum hominum.* Hinc & Iudas Apostolus ait: *Ecce,* inquit, *veniet Dominus in sanctis millibus suis, facere iudicium contra omnes: redarguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti sunt contra eum peccatores impij.* O si in palato cordis nostri sapere possit quantæ amaritudinis est quod per Ioannem dicitur: *Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerūt, & plangent se super omnes tribus terræ.* Tunc dissoluētur renes eorum formidine, qui modò non timent: tunc replebuntur viscera eorum amaritudine, qui modò in carnalis illecebræ voluptatis molliter iacent. Tunc enim sanguineas lacrymas effundentes, incipient dicere montibus: *Cadite super nos: & collibus, operite nos.* Tunc enim non est quoquam confugere, non est latibulum vbi se quisquam valeat occultare: nimirum cùm & inferni portæ panduntur, mors inimica destruitur: puluis, qui putruerat, id est, humana caro, audiens vocem tubæ, viuificabitur. Iam quos in gremio suo terra susceperat, quos aqua sorbuerat, quos edax flamma consumpserat, omnes quasi commissum sibi depositum reddunt, & vitæ absque vlla sui diminutione restituunt. Tunc enim terra concutitur, aër repentina tempestate turbatur, tonitrua perstrepunt, coruscationes, & fulgura humana pectora terrore confundunt. Deus enim manifestè veniet, Deus noster, & non silebit: *Ignis in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas valida:* aduocabit cælum sursum, & terram: vt discernat populum suum. In die scilicet illa tremenda, cum An-

* De die iudicij eadem habentur Ep. 5. lib. 4. supra eorundem ferè sententiis & verbis expressa.

Soph. 1. — Iudicij extremi cogitatione mūdi fœlicitas despicitur. — Matth. 24. — Ibid. v. 29. — 2. Pet. 3. — Ibid. v. 7. — Iud. c. vnic. — Apoc. 1. — Iudicij dies timendus. — Apoc. 6. — Luc. 23. — Resurrectio mortuorū. — Signa quæ in die iudicij terrorem incutiēt hominibus. — Psal. 49.

Christi ad iudicium aduentus qualis.

gelis, & Archangelis: cum Thronis, & Dominationibus: cum Principatibus, & Potestatibus apparebit, cælis coruscantibus, terris ardentibus, cunctis etiam elementis in sui obsequij terrore commotis. Quem diem bene ille eximius Prophetarum Esaias denuntiat, dicens: *Ecce dies Domini veniet insanabilis, dies furoris, & iræ: vt ponat orbem terræ desertum, & peccatores perdat ex eo: stellæ enim cæli lumen suum non dabunt, & obscurabitur Sol in ortu suo: Luna verò non dabit lumen suum: & mandabo vniuerso orbi mala & impiis peccatorum: & perdam contumeliam iniquorum, & arrogantiam superborum humiliabo: & erunt, qui relicti fuerunt, pretiosi magis, quàm aurum ab igne probatum: & homo pretiosior erit, quàm lapis sapphirus. Cælum enim quatietur, & terra mouebitur à fundamentis suis propter furorem iræ Domini Sabaoth, in die, qua superuenerit furor eius.* Sed & Malachias Propheta consona his loquitur, dicens: *Ecce veniet Dominus omnipotēs, & quis sustinebit diem aduentus eius, aut quis portabit conspectum eius? Quoniam ipse ingredietur ignem conflatorium, & sicut palam venrilantium: & sedebit conflans, & purgans, sicut aurum, & sicut argentum.* Et iterum dicit: *Ecce dies Domini veniet ardens, vt clibanus † vt curet eos: & erunt omnes alieni, & omnes, qui faciunt iniquitatem, vt stipulam incendet eos dies illa, quæ veniet, dicit Dominus omnipotens: & non relinquetur radix, neque palmes.* Alius verò vir desideriorum ista dicit: *Et ecce videbam, & Throni positi sunt, & Antiquus dierum sedebat: & indumentum eius sicut nix candidum, & capilli capitis eius sicut lana munda: Thronus eius ignis exurens, fluuius igneus currebat ante ipsum: iudicium constituit, & libri aperti sunt.* Et paulo post: *Et vidi*, inquit, *in visu noctis, & ecce in nubibus cæli Filius hominis veniebat, & vsque ad Vetustum dierū peruenit, & in conspectu eius oblatus est, & ipsi datus est principatus, & honor, & regnum, & omnes populi, tribus, & linguæ ipsi seruient: & potestas eius potestas æterna, quæ non transibit, & regnum eius non rumpetur. Inhorruit spiritus meus, ego Daniel, hebetudo mea, & visiones capitis mei conturbabant me.* Cum ergo agi cœperint, pandentur sine dubio cæli portæ: immo potius ipsum cælum auferetur è medio, tanquam si tabernaculi alicuius velamina colligantur; scilicet vt reparetur, & transformetur in melius. Tunc ergo omnia metus habebit, timorque ac tremor implebit vniuersa: nimirū cum ille iudicet, qui teste non egeat, qui argumenta non quærat, qui oratorē causæ non postulet, sed his omnibus procul amotis, ipse & gesta, & verba, & cogitationes diiudicat, atque in medio collocat: & cuncta veluti in tabulis quibusdam depicta, oculis eorum, qui cōmiserunt ea, atque omnibus, qui assistere videntur, ostendet. Quomodo igitur tunc cōmouebitur, & in metu erit vniuersa creatura? Hinc Esaias ait: *Dies vltionis Domini, Annus retributionis iudicij Sion: & conuertentur torrentes eius in picem ardentē: die, ac nocte non extinguentur in sempiternū.* Quod beatus quoque Iob describit, dicens: *Terram tenebrosam, & opertam mortis caligine: terram miseriæ, & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Hinc & Propheta, *Egredientur*, inquit, *& videbunt cadauera virorum, qui præuaricati sunt in me; vermes eorum non morientur, & ignis eorum non extinguetur.* Quid enim horribilius dici, quid cogitari potest, quam damnationis vulnera suscipere, & dolores vulnerum numquam finire? Hinc per Prophetam dicitur: *Descenderunt ad infernum cum armis suis.* Arma quippè peccantium sunt membra corporum quibus peruersa desideria, quæ concipiunt, exequuntur. Cum armis ergo ad infernum descendere, est cum ipsis quoque membris, quibus desideria voluptatis expleuerunt, æterni incendij tormenta tolerare. Paulus etiam dicit. *In reuelatione Domini nostri Iesu Christi de cælo cum Angelis virtutis eius in flamma ignis dantis vindictam iis, qui nouerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio Domini nostri Iesu Christi, qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis eius.* Et iterum: *Terribilis quædam expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios.*

Esa. 13. — Mal. 3. — † & vtr. f. — Mal. vlt. — Dan. 7. — Iudicis sapientia. — Esa. 34. — Iob. 10. — Esa. vlt. — Ezech. 32. — 2. Thess. 1. — Heb. 10.

Apud Iudicis maiestatem, nullam excusationem habebunt peccatores.

Age ergo, cum ad illud vltimum iudicium venerimus, ab eo scilicet Iudice iudicandi, qui nec falli occultatione criminum potest, nec ad impunitatem promerendam muneris alicuius oblatione corrumpi: cum cœperint omnia secreta reuelari, & non solum actus, ac verba, sed etiam ipsæ cogitationes ostendi: quid faciemus sub tanti Iudicis maiestate? quid excusationis obtendere poterimus? qua nos defensionis arte purgabimus? quæ nobis subuentura est pœnitentia, quam in hac carne contempsimus? quæ nos defensura sunt opera bona, quæ in hac vita non egimus? ad quos Apostolos, aut ad quos alios Sanctos confugituri sumus, quorum exempla, simul ac verba despeximus? An fortè aliqua se fragilitas corporis excusabit? Sed excusationi eorum reclamabunt omnium exempla Sanctorum, qui fragilitatem carnis in carne vincentes, quæ fecerunt, vtique facere nos posse docuerunt: maximè quia cum nec ipsi peccato sua virtute, sed Domini miserantis auxilio restiterunt: qui se & non quærentibus, vt quæratur, atque, vt in eum credatur, ostendit: & credentes in se ne à peccato vincantur, inuicta protectione defendit. Quid ergo responsuri sunt, si eis Dominus dicat: Si potuistis, quare non restitistis desideriis peccatorum? si non potuistis, quare meum contra peccatū non quæsistis auxilium? aut vulnerati, quare pœnitēdo non adhibuistis vulneri vestro remedium? Numquid ad hæc non obmutescent? Quid autem excusationis respondeant, non habentibus dicit: *Ligatis manibus, & pedibus, mittite eos in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.* Consequens est, vt illic dentes strideant, qui hic de edacitate gaudebant. Pensandum ergo est, & summo studio reuoluendū, qui in illo die terror erit, cum in pœna iam remediū non erit. Quæ illi confusio, cui, reatu suo exigente, cōtinget in conuentu omniū hominum, Angelorumque; erubescere? Quis pauor eum, quem & tranquillum mens humana non valet capere, etiam iratum videre? De quo bene per Esaiam dicitur: *Exaltabitur autē Dominus solus in die illa, quia dies Domini exercituū super omnem superbum, & excelsum, & super omnem arrogantem, & humiliabitur, & super omnes cedros Libani sublimes, & erectas, & super omnes quercus Basan, & super omnes montes excelsos, & super omnes colles eleuatos, & super omnem turrim excelsam, & super omnem murum munitum, & super omnes naues Tharsis, & super omne quod visu pulchrum est: & incuruabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum: & eleuabitur Dominus solus in die illa, & idola penitus conterentur: & introibunt in speluncas petrarum, & in voragines terræ, à facie formidinis Domini, & à gloria maiestatis eius, cum surrexerit percutere terram.* Nunc peccata delinquentium videt, & tacet: tunc autem loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos, sicut ipse per Prophetam dicit: *Tacui*, inquit, *semper silui, patiens fui, sicut parturiens loquar.* Quisquis enim

Sancti accusabunt peccatores. — Matth. 22. — Christi aspectus in iudicio formidabilis. — Esa. 2. — Psal. 2. — Esa. 42.

nunc terrenis commodis inhiat, quisquis lasciuæ carnis voluptatibus pascitur, tunc æternæ combustionis igne consumetur, & diuini furoris gladio deuorabitur. Vt enim Propheta dicit: *In igne zeli Dei deuorabitur omnis terra, & in gladio eius omnis caro.* Illic iam à Domino non potest meteri quæ petit, qui hîc noluit audire quod iussit. A quibus enim diuina vox in hac vita despicitur, tunc falsa eorum humilitas cum precibus ante ianuam veniens non auditur: sed dicitur illis: *Nescio vos; ite male dicti in ignẽ æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius.* Et iterum Dominus per Salomonem dicit: *Vocaui, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret: despexistis omne consilium, & increpationes meas neglexistis: ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id quod timebatis, aduenerit: cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio, & angustia: tunc inuocabunt me, & non exaudiam: manè consurgent, & non inuenient me.* In quo ergo confidimus? vbi spem adipiscendæ salutis habemus? numquid in pecuniarum thesauris, quos in arca recondimus? numquid in diuitiarum affluentia, quas intrinsecus vacui, malè exterius possidemus? Sed audi Iacobum Apostolum, quanti diuitias hominum faciat, quod meritum in terrenæ substantiæ possessione cõstituat: *Agite*, inquit, *nunc diuites, & plorate, vlulantes in miseriis, quæ aduenient vobis: diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt; aurum, & argentum vestrum æruginauit, & ærugo eorum in testimoniũ vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis: thesaurizastis enim vobis iram in nouissimis diebus.* Et paulò pòst: *Epulati estis super terram, & in luxuriis enutristis corda vestra.* Eat nũc infœlix homo, & fluxui carnalis illecebræ eneruiter cedat, quem postmodum barathrum gehennalis incendij pestilenter absorbeat: in cornibus se superbiæ nunc arroganter extollat, vt tunc in æterna morte constrictus immortaliter viuat. Quid enim prodest, si hodie satur eructet in conuiuio; & cras marceat fœtidus in sepulchro? Quid iuuat, si se hodie purpureis vestibus induat, & cras pauper & nudus ad inferna descendat? Heu, heu! quid tunc dicent miseri, cum se viderint & bona temporalia irrecuperabiliter amisisse, & mala sibi perpetua ineuitabiliter imminere? Quæ tunc illis mens erit, cum viderint tempus acceptabile, & diem salutis penitus effluxisse: & illud tempus adesse, in quo nihil boni facere; nullum perditionis suæ remedium valeant inuenire? Quàm amara eorum conscientia, quàm flebilis eorum poterit esse querela! *Tunc enim*, sicut Salomon fatetur, *flentes, & præ angustia spiritus gementes, dicent: Errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis: lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. Quid nobis profuit superbia, aut quid diuitiarum iactantia contulit nobis? Transierunt omnia illa tamquam vmbra, & tamquam nuntius præcurrens, & tamquam nauis, quæ pertransit fluctuantem aquam, cuius, cum præterierit, non est vestigium inuenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus: aut tamquam auis, quæ pertransuolat in aërem, nullum inuenitur argumentum itineris illius, sed tantùm sonitus est alarum verberans leuem ventum, & scindens per viam itineris aërem, commotis alis transuolauit, & post hoc nullum signum inuenitur itineris eius: aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum, diuisus aër continuò in se reclusus est, & ignoratur transitus illius: sic & nos nati continuò desinimus esse, & virtutis quidem signum nullum valuimus ostendere; in malignitate autem nostra consumpti sumus.* Talia dixerunt in inferno ij qui peccauerunt; quoniam spes impij tamquam lanugo est, quæ à vento tollitur, & tamquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tamquam fumus, qui à vento diffusus est: & tamquam memoria hospitis vnius diei prætereuntis.

*Ephes. 1.*
Non exaudientur in iudicio, qui Deum hic præcipientem aut vocantem non audierunt.
*Matth. 25.*
*Ibid. v. 41.*
*Prou. 1.*
*Iac. 5.*
*Ibid. v. 5.*
Peccatorum dolor, atque confusio.
*1. Cor. 6.*
*Sap. 6.*
Iniqui viri in die iudicij seipsos accusabunt.
Spes impij qualis.

Iccirco autem, charissime, non tam mea verba, quàm sacri eloquij tibi exemplo propono, vt & si me rusticè loquentem, dignè possit prudentia vestra despicere, vel Sanctorum testimonia diuinitus inspirata, non dedignetur audire. Has igitur, frater charissime, pluresque alias sacræ Scripturæ sententias intra mentis tuæ armarium collige, quæ inter falsas mundi diuitias salubrem tibi valeant formidinem generare. Vt enim Salomon ait: *Beatus homo, qui semper est pauidus; qui verò mentis est duræ, corruet in malum.* Legimus autem quia nemo potest corrigere, quem Deus despexerit. Homo siquidem homini inaniter loquitur, si per semetipsum Deus interius non loquatur. Tu autem, charissime frater, secundum prudentiæ tuæ ingenium tibi diuinitus datum, vitam tuam subtiliter discute, facta tua semper ante oculos pone, Dei iudicium pertimesce: sicque te vndique sollicita prouisione circumspice, vt cùm Iudex aduenerit, non dormientem, sed vigilantem: & non cum fatuis, sed cum prudentibus te valeat Virginibus inuenire; quatenus dum nunc ipse tuus Iudex efficeris, nequaquam postmodum iudiceris: & tunc nihil omnino timeas, qui modò timere non cessas. Sed quoniam apud te plus forsitan proficio Deum precando, quàm te prædicando, omnipotens Deus te, frater charissime, & nunc in viam iustitiæ misericorditer dirigat, & in tremendo suo iudicio cum electis ad dexteram positis, partem habere concedat.

Formido iudicij in diuitiis salubris est.
*Prou. 28.*
*Eccl. 7.*
Quisnam securus erit in die iudicij.
*Matth. 5.*

---

## EPISTOLA IX.

Ad Bonifacium Causidicum, habetur tom. 3. estque opusc. 58.

## EPISTOLA X.

### Ad Moricum legum Doctorem.

*ARGVMENTVM.*

Hortatur vt à perjurio caueat, quod, vt præstare possit, suadet; vt à jurejurando omnino abstineat: rémque ipsam simpliciter, iuxta Euangelicam doctrinam, aut affirmet, aut neget. Deinde ad eleemosynæ studium illum inflammare conatur; dum vtilitates, quas eadem suis amatoribus affert, enumerat.

*Domno Morico prudentissimo Iudici, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.*

QVIA debilem te, dilectissime, ac teneros neruos interioris hominis, tuis visceribus inesse conspicio, plurima Scripturarum præcepta prætereo: ac perexili falce contentus, graue pondus

tuis ceruicibus non impono. Et, vt rebus ipsis verborum quoque compendium congruat, hæc eadem pauca, quæ jubeo, succincta nihilominus breuitate perstringo; vt quem grauare metuo ponder bus rerum, in hoc quoque debilitati tuæ prospiciam, dum vtor etiam breuitate sermonum. Hortor igitur, dilectissime, & charitatem tuam reuerenter admoneo; quatenus & iuramentis, quæ à tuis corregionariis sacrilego ritu frequentantur, abstineas: & indigentibus refrigeria ministrare, in quantum facultas suppetit, non omittas. Ab vno igitur horum re velut ab hiantis barathri submersione prohibeo; ad alium autem tamquam ad arcem, atque fastigium salutiferæ munitionis impello. *Eleemosyna*, siquidem, vt Tobias ait, *ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animã ire in tenebras.* Sed, vt de iuramentis, sicut præmissa sunt, prius breuiter eloquar; quisquis jusiurandum peierans violat, à Christi se corpore, quasi per quoddam abscissionis dissidium separat, & à redemptionis humanæ mysteriis alienat. Nam cum hoc ex more dicatur ab illo, qui jurat: hoc faciam, vel certè non faciam, sic me Deus adjuuet: & illud, secundùm Euangelium, hoc cum Deo interposita conditione paciscitur; vt si promissa non impleat, à Deo, vel sancto Euangelio vlterius non juuetur. Et sicut tunc, cum initiatus est Christo, per catechismum sacerdotalis officij abrenuntiauerat diabolo, & pompis eius: ita velut retrogradus, ac tran fuga, sic Deo, & Euangelio eius abrenuntiat, vt in eum quasi suæ quodam conuentionis fœdere, de fœdere non confidat. Et sicut Laban inter se & Iacob aceruum posuit lapidum, & interclusit alterutrum præcauendo meatum; sic ille quodammodo inter se & Deum ponit, mentiendo, perjurium. Signat aduersum se librum Euangelij, vt eum aperire non possit, dum inter se & illud, omnem salutis aditum intercludit. De quo videlicet libro per Esaiam dicitur: *Et erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati, quem cùm dederint scienti litteras, dicent. Lege istum; & respondebit: Non possum; signatus est enim.* Quis est enim liber ille signatus, nisi sanctum Euangelium mysticis figurarum sententiis obuolutum, & ab humanæ mentis intelligentia procul arcana quadam profunditate remotum? Hic profectò liber ille est, de quo Ioannes ait: *Vidi in dextera Sedentis supra thronum librum scriptum intus & foris, signatum sigillis septem.* Quæ sunt autem sigilla, quibus liber Euangelicus obsignatus dicitur, nisi septem illa Sacramenta, quibus vtique totus ordo Dominicæ dispensationis impletur? videlicet incarnatio Domini, natiuitas, passio, resurrectio, ad cælos ascensio, deinde iudicium, postremò regnum. His itaque sigillis liber Euangelicus ita signatus est, vt nisi eum Christus aperuisset, cuilibet omnino patere non posset. Vnde subjungitur; *Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & soluere septem signacula eius.* Quisquis ergo perjurat, studiosè perpendat, quia nisi pœnitens canonicè satisfecerit, ita sibi septem sigilla Euangelicæ narrationis occludit; vt nec incarnatio Domini, neque natiuitas, neque passio, vel resurrectio, aut ascensio, iudicium quoque, vel regnum sibi prodesse aliquatenus possit. Omnia scilicet hæc à se procul abjicit, & quantum ad se in nihilum redigit, qui dum jusiurandum violat cum adjutorio Euangelij, abrenuntiat nihilominus etiam auxilio Dei.

*Tob. 4.*

Perjurio alienant se homines à Christi corpore, & diuinis mysteriis.

*Gen. 31.*

*Esai. 29.*

*Apoc. 5.*

Septem sigilla libri Euangelici à Christo soluta.

*Ibid. v. 5.*

Periuro nihil prosunt Christi mysteria.

Planè non otiosum credimus, si quod Richardus nostri Monasterij Prior, vir videlicet honestæ vitæ, nobis hesterno die retulerit, attexamus: Vir, inquit, in Perusino territorio nuper ad extrema deueniens, duobus liberis suis, totidemque filiabus patrimonium suum proportione legauit; vt ercìscundæ hæreditatis maribus quidè relinqueret bissem: fœmineus verò sexus succederet in triennium. Post cuius obitum vnus quoque filiorum eius defunctus est; superstes verò frater parum putans, quia res defuncti fratris cum sororibus non diuisit, sed vt in earum quoque portiunculam controuersiæ calumniam moueret, adiecit. Quanto nimirum est aucta possessio, tanto magis est possidentis inflammata cupido. Quid plura? Fit forense iudicium, diuersarum partium allegatores accedunt, causidici perstrepunt, mouetur quæstio, calumnia litis intenditur, ab obsistentibus intentio remouetur. Tandem inter partes alterutra deliberatione conuenit, vt Presbyter quidam, qui viri contra Germanos fautor erat, se defuncti patris interfuisse iudicio perhibebat, iusiurandum daret, sicque decisionis calculum cau a susciperet, omnemque controuersiam vnius hominis testimonium consopiret. Cumque Presbyter pro viro contra fœminas iuraturus accederet, iamque manum libro, qui propositus fuerat, applicaret: subitò terribilis serpens ex ea, quæ supereminebat, arbore corruit, librumque complexus, spiris squamosi corporis circumnexuit. Mirantur omnes attoniti, & quodam quasi prodigio stupefacti, præsertim Presbyter ipse diriguit, & iusiurandum quod non veritati, sed humanæ gratiæ deuouerat, abiurauit. Sic igitur antiquus hostis, qui virus suæ malitiæ cordi Presbyteri, vt contra veritatem iuraret, infudit: adesse se huic iuramento per familiarem sibi bestiam visibiliter demonstrauit. Illarum quoque patruus, qui rem quidem nouerat, sed pro fauore viri, veritatis testimonium supprimebat, mox vt à iudicio recessit, simul cum eo, cui insidebat equo in præcipitium decidit: quem sibi substratum, bestia toto corpore penè vsque ad mortem vehementer allisit. Vt diuina dispositio patenter ostenderet, quia qui constantia spiritus, pro veritate stare noluerat, etiam corpore non immerito cecidisset.

Falsum iurantis, & veritatem supprimentis pœna.

Tu itaque, dilectissime, noli supprimere veritatem, sed eam in omni negotio, & controuersia, iuxta tuum posse, defende. Christum quippe, qui veritas est, negare conuincitur, qui veritati pro humana gratia reluctatur. A periuriis caue, immo, si possibile est, ab omni te iuramento compesce. Quia sicut qui non loquitur, numquam mentitur: ita qui non iurat, impossibile est vt periurium incurrat. Dicit enim ipsa Veritas: *Sit autem sermo vester, est, est, non, non: si quid autem amplius est, à malo est.* Caue ergo periurium, ne librum aduersum te redemptionis humanæ compellaris inuenire signatum. Neue, quod simul etiam proposuimus, excidat, eleemosynis animam tuam redime, operibus pietatis insiste. *Date*, inquit Dominus, *eleemosynã: & ecce omnia munda sunt vobis.* Et iterum scriptum est: *Qui dat pauperi, Deo fœnerat.* Sustenta ergo pauperem, vt tamquam ipse creditor, Deum tibi facias debitorem. Neque enim te omnipotens Deus ad eleemosynam prouocat, tamquam desit sibi vnde pauperibus suis alimenta prouideat: sed iccirco potius illos inopes exhibet, vt tibi redimendi te materiam subministret. Scriptum quippe est: *Diuitiæ hominis, redemptio eius.*

*1. Ioan. 5.*

*Matth. 5.*

*Luc. 11.*

*Prou. 19.*

Pauperes Deus permittit ad salutem nostram.

*Prou. 13.*

Porro autem venerabilis idem frater noster Richardus, qui quod superius dictum est, retulit: hoc etiam quod dicturus sum, sicut fama compererat, fideli prosecutione narrauit. Octo, inquit, inopes

Richardus Prior Monasterij S. Petri Dam.

*est iterum virga.* Cuncti liquido nouimus, quia serpens suasit homini mortem: ergo mors à serpente. Quid autem virga nisi Christus, de quo Propheta dicit, *Quia egredietur virga de radice Iesse*? Virga itaque in serpentem, Christus in mortem. Moyses autem expauit, & fugit. quia suspenso in Cruce, vel moriente Domino, omnis ille Apostolorum numerus tremefactus expauit, & à certæ spei, ac firmæ Fidei soliditate recessit. Quia verò cauda extrema pars est corporis, quid nisi finem Dominicæ significat passionis? Moyses igitur caudam apprehendit, & nihil ei in virga vltra serpentis apparuit; quia completo Dominicæ passionis, Crucisque mysterio, & fidelis quisque tunc ad Fidem rediit, & Christus, consumpta morte, idipsum in se quod fuerat, per resurrectionis gloriam reparauit.

Gen. 3. Esa. 11.

Dominicæ Resurrectionis mysterium.

Tollens Aaron thuribulum, cucurrit per mediam multitudinem, quam vastabat incendium; & stans inter mortuos, ac viuentes, thymiama obtulit: sicque desæuiens plaga cessauit. Quem sanè Aaron nisi Redemptorem nostrum signabat? Ipse namque quoniam ad currendam viam, quasi gigas exultauit, arrepto passionis suæ thuribulo, inter mortuos, ac viuentes occurrit: & obiectu Crucis suæ, in qua thymiama sacri corporis concrematum est, & Agnus ille cælestis assatus est, viuos ac mortuos separauit: ignisque perniciem ab eis, quasi quidam interueniens murus, exclusit; vt vorax flamma deglutiat infideles quosque, de quibus scriptum est: *Nunc ignis aduersarios consumit: & iusti, qui Fide viuunt, incendium damnationis euadunt.* Quorum mortuorum, atque viuentium iam & ipsi latrones noscuntur fuisse primitiæ, inter quos Dominus crucifixus est, quorum alter electus, alter est meritò perfidiæ reprobatus. Hoc itaque thymiama sacrificij salutaris, atq; singularis, quod in ara Crucis oblatum est Deo Patri, mós ille fortitudinis inter mortuos, viuentesque portauit; cum odorem suæ notitiæ per fideles & infideles effudit. Vnde est illud in Cãticis: *Vnguentũ effusum nomen tuum.* Et Apostolus: *Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ semper manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus Deo in iis, qui salui fiunt: & in iis, qui pereunt, aliis quidem odor mortis in mortem; aliis odor vitæ in vitam.* Pactus quidem est Saül maiorem filiã suã Merob Dauid dare vxorem; sed cum tẽpus aduenisset, quo dari sibi debuisset, non ei data est, sed alij coniuncta est viro. Dilexit autem Michol filiã Saül alterum Dauid, eamque sibi vxorem coniunxit. Merob quippe interpretatur, de multitudine; Michol autem, aqua, vel ex omnibus. Et quid per Merob, nisi illa duntaxat infidelium turba signatur, quæ est de multitudine, quæ repellitur? *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.* Quid autem per Michol, nisi sancta figuratur Ecclesia, à qua videlicet omnes oriuntur Electi, vel quæ ex omnibus constat Electis: quæ licet filium non genuerit, hic tamen intelligentiæ eius sterilitas non obsistit? Aliud quippe mysterium est, quia Regi Dauid est in coniugalitate coniuncta, aliud, quia perstitit infœcunda; aliud, quia Christi Domini est sortita coniugium; aliud quia fœcunditatis non meruit donum, sed pertulit in Israël sterilitatis opprobrium. Hanc sanè Dauid superbi Regis Saül sibi filiam iunxit, dum fortis manu Iesu, ac merito desiderabilis, eam de superbi huius mundi Principis obsequio sustulit. sibique confœderationis intimæ glutino coüniuit. Quam videlicet Michol, quæ sancta Electorum est Ecclesia, superbus ille Saül, hoc est, malignus spiritus, cum Merob auferre

Num. 16.

Psal. 8.

Crucis sacrificium. Heb. 10.

Cant. 1. 2. Cor. 2.

1. Reg. 18.

Matth. 20.

Michol Ecclesiæ figura.

minime valet; quia fidelis custos irreuocabiliter eam suæ dilectionis obstrinxit amplexibus, qui in Euangelio clamat: *Oues meæ vocem meam audiunt, & non peribunt in æternum, & non rapit eas quisquam de manu mea.* (Ioan. 10.)

Qui contempta terrenæ conuersationis, concupiscentiæque structura, spiritalis ædificij fabricã construunt, hi quasi lateres in lapidem vertunt: & non in arena mundanæ spei, sed in petra Fidei, quæ Christus est, atria numquam lapsura constituunt. Vnde per Esaiam dicitur: *Lateres ceciderũt, sed quadris lapidibus ædificabimus: Sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus.* Lateribus quippe candentibus, & lapidibus quadris ædificat, quisquis vitiorum, voluptatumque lasciuiam districtioris vitæ rigore castigat, qui legem carnis lege spiritus superat, qui fortitudinem corporis animi virtute demutat. Vnde rursus per Esaiam dicitur: *Qui confidunt in Domino mutabunt fortitudinem.* Nam dum non assumunt, sed mutabunt, dixit, patenter innotuit aliam esse fortitudinem, quæ deponitur, aliam quæ nouiter inchoatur. Hinc Electis per Psalmistam dicitur: *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes, qui speratis in Domino.* Hinc Salomon ait: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel.* (1. Cor. 10. Esa. 9. Esa. 40. Psalm. 30. Cant. 3.)

Inebriauit me absynthio. Ebrius quippe, quod tolerat, velut arreptitius penè, vel mente captus, ignorat. Quilibet ergo peruersus dum mundi lucra phreneticè concupiscit, qui tot laboribus premitur, ea quæ patitur, mala non sentit: quoniam ad cuncta delectabiliter ducitur, in quibus pœnaliter fatigatur. (Thren. 3.)

Sicut oues in inferno positi sunt, & mors depascet eos. Oues habet Christus, quas ad amœna virentia caulis cælestibus introducat: oues habet, & ille rugiens, quas insatiabili cruentus ore deglutiat. Qui benè mors dicitur, quia cum sit auctor mortis, ad inferendum nobis interitum crudeliter efferatur, Vnde Ioannes: *Et ecce, equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi Mors.* (Psal. 48. Apoc. 6.)

## EPISTOLA XIII.

### Ad Sororem suam.

#### ARGVMENTVM.

Rogatus à Sorore, de mundi interitu, Antichristi aduentu, & Iudicio supremo differit: cuius quidem iudicij diem semper ante oculos habendam esse ait.

*Dulcissimæ sorori III. Petrus Peccator Monachus humilem in Domino seruitutem.*

QVod à me, Soror charissima, petis notum fieri tibi, quid ante mundi creationem, &c. *Eadem est hæc Epist. quæ & 16. lib. 6. tom. huius.*

## EPISTOLA XIV.

### Ad Sorores suas Rodelindam, & Sufficiam.

num ingruentium strepitu laboratis; præsertim cum in vobis euidenter impleatur quod prophetice per mysterium dicitur: *Frater iniquus supplantauit me, & omnis amicus fraudulenter insedit in me.*

Hier. 9.

Sacramentalis confessio remedium puritatis.

Quapropter si inter vberes bonorum operum segeres, quas excolere non cessatis, quidam compungentium cogitationum vepres ex illa fortassis pressurarum radice nascuntur, sarculum protinus salutiferę confessionis, ac proprię correptionis arripite, & virosum germen de rure cordis vestri radicitus extirpate. Qua de re bene per Prophetam diuina vox pręcipit, dicens: *Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas.* Quid autẽ sit quod pręmisit, mox aperit cum subiungit: *Circumcidimini,* inquit, *Domino, & auferte præputia cordium vestrorum, viri Iuda, & habitatores Hierusalem.* Nouale igitur nouant, qui cordis agrum, licet iam antè proscissum, crebris adhuc pię confessionis vomeribus sulcant: & malè lęta passionum carnalium germina, quia semel excisa renasci, ac pullulare non desinunt, acuto semper proprię correptionis, & pœnitentię ligone recidunt. Si igitur nouale nouatur, super spinas non seritur; quia crebris confessionum, atque correptionum vomeribus insulcati, horrentia cogitationum dumeta recidimus, vt in munda cordis planitie pię conuersationis semina conspergamus. Quod nimirum idcirco viris Iuda, & habitatoribus Hierusalem specialiter exequendum esse præcipitur: vt ij præcipuè aduersus internorum motuum bella confligere moneantur, qui contempto mundi turbine, & in confessione veritatis sunt stabiliter fixi, & visioni summæ pacis vigilanter intenti. Quod etiam vobis aptissimè congruit, quæ ad Deum, accenso mentis desiderio, medullitus æstuantes, sæuientis mundi mala perfertis, quia blandientis illecebras non amastis. Et quoniam versutus artifex ad referendas inferentibus contumelias vos nequit accendere, cauendum vobis summopere est, ne vel latenter in eorum possit odium concitare: & quia longo iam tempore vobiscum dimicans, Deo pro vobis stante, in campo operis coactus est perdere, prouidendum est, ne in ipsa cogitationis domo per remissæ securitatis inertiam valeat obtinere: vt quarum videlicet manus sunt extrinsecus mundæ per innocentiam, cor oculis Dei cruentum machinetur exhibere per iram; cum Dominus per Prophetam legales cerimonias implentibus dicat: *Quis quæsiuit hæc de manibus vestris? manus vestræ sanguine plenę sunt.* Quod nimirum illis dixit, quorum cor malitiâ plenum esse prouidit.

Hier. 4.

Non solum manus, sed etiam cor ab impuritate custodiendum.

Esa. 1.

Quia igitur, dilectissimæ, vita vestra tam sancta, tam honesta, tamque districta esse perpenditur, vt quantum ad opera nequaquam nostiæ exhortationis indiga videatur, vt tamen & nostro stylo quilibet in ædificatione vestra pateat locus, ad ipsa mentis arcana recurrimus, vbi necesse est, vt quanto quis fuerit in virtutibus eminentior, tanto sit in cauenda tentatione subtilior. Callidus enim hostis idipsum sæpè vertit in materiam pugnæ, quod factum est causa victoriæ. Huc accedit quod ipse omnipotens Deus in mentibus habitat Electorum. Licet enim & in castis corporibus habitare credendus sit, dicente Apostolo: *Corpus vestrum templum in vobis est Spiritus sancti, quem habetis à Deo,* menti tamen specialis eius sedes adscribitur, quæ subiecto corpori quadam regiminis auctoritate principatur. Sicut idem dicit Apostolus: *Spiritum sanctum in cordibus nostris habitare per Fidem.* Nimirum, vt sicut anima corporis membra viuificat, sic & ipsa à Deo viuificata subsistat. Si igitur in mentibus vestris dignum Deo vultis cubile cõstruere, studiosè contendite ipsas mentes omni simultatis, & odiorum fomite, omni denique malitiæ labe purgare.

1. Cor. 6.

Ephes. 3.

Non potest Deus in corde habitare, in quo odiũ latet.

Regem sanè quis excepturus hospitio quid prodest si tota domus atria diuersis toreumatibus instruat, si per laquearia quæque carb[illegible]a vela suspendat, si omnia certè munda, & nitida oculis aduentantis exhibeat, solum autem cubiculum, vbi ille requieturus ingreditur, sordidum reperiens, perhorrescat? Quia ergo vos per assiduæ orationis instantiam, per quotidiana ferè ieiunia, per candorem pudicitiæ matronalis, corpora vestra in sancta munditia custoditis, erga cogitationes quoque districtam semper sollicitudinem exhibete: vt quoniam cælesti Sponso thalamum in vestra mente construitis, nil ibi fœdum esse, nihil inordinatum, quod eius oculos possit offendere, permittatis. Lux enim vera tenebras odij non inhabitat, & Princeps pacis impacatę mentis hospitium non requirit. Enimuero non ignoratis quasdam carnaliter conuersantes, diuersas inter dentes aromatum, ac pigmentorum species terere, vt viris suis iucundius valeant redolentis fragrantiæ nitore placere. Lingua quoque vestra & labia à diuinis laudibus numquam sint otiosa: sed semper Psalmos, semper orationes, velut aromata terendo, reuoluite, vt in conspectu Dei non immerito possitis odorem suauitatis offerre. Illud etiam vos non latet, quia puellæ in domo parentum cùm puberes adolescere, cùm iam nubilibus incrementis cœperint propinquare, scientes, quia paterna substantia masculini sexus hæredibus permaximè reseruetur, capsidilia sibi, quædamque marsupiorum receptacula comparant: vt quæque potuerint hinc inde corradere, his studeant cautius infercire: quatenùs ad nuptiales thalamos transeuntes, tanto minus apud extraneos erubescere compellantur, quanto eas ex paterna domo congestarum opumditior copia comitatur. Vos itaque, quæ ad cęlestes nuptias firmę spei gradibus festinatis, non paruam partem vestrę substantiæ in tuto loco reponite, vt ad immortalem Sponsum sine vlla debeatis confusione transire: marsupium autem, vbi hæc tutissimè reponantur, sinus est pauperum, substentatio miserorum. Hoc nimirum fidele est depositarium sine vllo prorsus detrimento, quod susceperit, redditurum. Nolite ergo sic remanentibus cuncta relinquere, vt negligatis etiam vobismetipsis, paulo post hinc emigrantibus, prouidere: quod si facultas non suppetit, si egestas vos rei familiaris angustat, qui minuta viduæ diuitum muneribus prætulit, vestra quoque munuscula, vel perexigua intra gazophylacium exauditionis suæ non ingratus admittit. At si & hæc, quod non credimus, omnino defuerint, pias lachrymas, profundos gemitus, alta suspiria vos offerre sufficiat: vltro etiam quidquid sapitis, quidquid potestis, quidquid viuitis, quidquid est, quod spiratis, in ara vestræ deuotionis imponite: & sic vosmetipsas Deo, quod holocaustis omnibus maius est, sacrificium adolete. Horrete itaque colloquia sæcularium, carnalium deuitetur aspectus, vestra denique non omnibus ianua pateat: donec aduentus causa discatur, nonnullis prohibeatur accessus. Iudith etiam illa sancta vobis viuendi sit norma, & vidualis continentiæ disciplina. De qua videlicet sacra Scriptura testatur his verbis: *Quia in superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubiculum, in*

Diuinæ laudes sunt aromata in labiis iustorum.

Pauperes sunt fidele diuitiarum depositariũ.

Luc. 21.

Pauperes quid Deo debent offerre.

Vi luæ carnalium col-

loquia, & aspectus vitare debent. Judith. 8. Judithæ laudatio. Amor diuinus in populosa vrbe solitudinem reperit.

*quo cum puellis suis clausa morabatur, & habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vitæ suæ, preter sabbata, & Neomenias, & festa domus Israel.* Considerandum plane quantis hæc vidua fuerit digna præconiis, quæ tanto igne diuini æstuabat amoris. Porro autem vidualis officij limite non contenta, ad hoc vsque in sancta religione processerat, vt iam non sola, sed & cum ancillis suis fieret Eremita; de domo communi reclusorium fecit, & in populosa Vrbe amor artifex solitudinem reperit. Quantis illa mundanæ prosperitatis dotibus affluebat, quæ nimirum blandè lenocinantis secundas sibi illicere nuptias poterant. Sicut enim sacra narrat Historia: *Erat eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat diuitias multas, & familiam copiosam, ac possessiones armentis boum, & gregibus ouium plenas: & quod his omnibus est longè præstantius, dicitur etiam, quia erat in omnibus famosissima, quoniam timebat Deum valde, nec erat, qui loqueretur de illa verbum malum.* Sed quando ista procos admitteret, dum puellarum quoque eius alloquium cuipiam facile non pateret? quo pacto ambiret vestium cultum, cuius assiduè terebat membra cilicium? an fortasse lautioribus epulis esset intenta, quam quotidiana macerabat inedia? Sed ad hæc fortassis obiicitis, quia facilè se exercere in virtutibus poterat, quæ tot prosperis vndique successibus affluebat; at quibus viuere vt cumque deest, virtutum vitam ducere quomodo libet? Facilè scilicet abstinemus oblatis, auidius plerumque solemus inhiare subductis. Fateor plane, quia spontanea oblatio lætificat offerentem, coactiua necessitas tabescentem obnubilat voluntatem. Sed esto quia Iudith diuitis causamini vobis copiam de haberi; numquid pauperculæ illius Moabitidis, Ruth videlicet exilium, calamitates, famem, sitim, laborum intolerabilium patientiam ignoratis? Numquid vobis pro pudicissimæ viduitatis aliquandiu honestate seruanda, * ad tantam illam deuenisse penuriam, vt resides spicas post metentium terga colligeret, & virga cadens, non dicam virili, sed humano destituta prorsus auxilio, ipsa quod collegerat, trituraret. Nimirum ex qua tantorum Regum soboles fuerat processura, tamquam vile mancipium, seruilibus operibus videbatur addicta. Inter tot autem pressuras, atque angustias coarctata virtutes animi non deseruit, & inopis quidem vitæ pondus, quo premebatur, æquanimiter tulit: ab intimæ verò nobilitatis culmine, vt puta digna David proaua, degenerare indignum duxit. Socrui reuerentiam dignam exhibuit, matronalem pudicitiam tenuit, defuncto viro fidem seruauit, idolis deditam patriam, parentésque deseruit, & ad cultum veri Dei sine vllo doctoris magisterio nobilis proselyta transiuit. Ecce igitur Iudith prospera, quibus in vita fulciebatur, abiiciens: Ruth aduersa, quibus premebatur, amplectens: vtraque scilicet mente vna, licet diuersa fortuna, vni Deo non immeritò placuit. Quia nec aduersis ista succubuit, nec in prospera suimet obliuiscens, sese illa deiecit. Sed illa tolerabat, quibus abundabat; ista fruebatur, quæ patiebatur. Vtraque nimirum de mundanæ inconstantiæ alternitatibus asserens, *Sicut tenebræ*, inquit, *eius, ita & lumen eius.* Et cum vna contenta sit primis, altera nuptiis sit aptata secundis, licet Ruth thalamos iterauerit, à castitatis tamen habitu non recessit: quia vidualis continentia in coniugalem pudicitiam non libidine carnalis illecebræ, sed diuina potius est dispositione mutata. Quid autem de ipsa beatissima Dei Genitrice commemorem, quæ & terrenarum opum copias non possedit, & immanissimi doloris amaritudinem pertulit? Cui nimirum verè prædictum est: *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Si enim omnipotens Deus huius vitæ prospera magni penderet, nullatenus ipsam singularem, ac perpetuam Virginem, ex qua incarnari dignatus est, affici doloribus permisisset. Quapropter & vos, iuxta B. Petri sententiam, eadem cogitatione armamini, & mala mundi per patientiam vincite, quæ profectò non ignoratis, omnes Electos ab ipsa humani generis origine pertulisse. Vnde dicit Apostolus: Quia *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Enimverò non incredibile est, quia si hæc vita vobis blandita mitesceret, à cælestis desiderij cursu vos aliquatenus retardaret: & mens vestra eotenus à Deo frigesceret, quo in æstu rerum temporalium requiem inueniret. Ideo igitur diuina dispensatio in huius vitæ salo procellosis hinc inde turbinibus, & quodammodo violentis ventorum furentium flatibus vos fluctuare permittit; vt mens vestra auidius ad superna desideria transeat, dum inter ima non inuenit, vbi delectabiliter requiescat. Agar namque prosperis fulta, contra dominam tumuit: afflicta postmodum, & in solitudinibus exul oberrans, alloquium Angeli læta promittentis accepit. Rachel donec sterilitatis infortunio laborauit, veræ Deo reuerentiam digni cultus exhibuit: postquam autem, edito Ioseph, fœcunditatis meruit donum, Laban patris furata est idolum. Vos etiam si iuxta votum erecta in cumulum vnda prosperitatis attolleret, vel admissi cuiusquam piaculi naufragium absorberet, aut certè à littore quietis intimæ mentes vestras fluxa lætitia procul abduceret. * ...

Ruth 1. Paupertate non excusamur à Dei seruitio. Ruth 2. * locus mutilus. Nec aduersæ, nec prosperæ res à Dei amore nos impedire possunt. Psal. 138. Luc. 2. 1. Pet. 4. Act. 14. Affligit Deus electos suos, vt cælestia appetant: terrena despiciant. Bona tribulationis. Gen. 16. Gen. 31.

Vnde vos hortor, & solerter admoneo, ne diuinis beneficiis inueniamini, quod absit, ingratæ: sed gubernatori vestro Deo dignas semper gratias agite, qui nimirum peccandi vobis materiam subtrahens, tamquam à noxiis vos prohibet alimentis, vt ad robur æternæ prouehat incolumitatis. Flagellis vos durioribus cingit, verberibus erudit; vt margarita sua nunc limet, & poliat, quæ postmodum sine tinnitu securis, & malei, vel cuiuslibet ferramenti sonitu, in templi cælestis ædificio ponat. Igitur, dilectissimæ, cum vobis ex huius mundi turbinibus frementior tempestas ingruerit, cum illata ab aduersariis iniuria vos contumeliosa percellit, orationis illico latibulum petite, ad fletus, & lamenta concurrite, atque ab æstu persequentium ad lacrymarum protinus refrigerium festinate: vt dum mens vestra foris non inuenit vbi valeat securà quiescere; se intra se colligens, ab omni studeat mundani strepitus perturbatione sopire. Neque vos ab orationis studio fletus ariditas frangat, videlicet mox vt conamini, lacrymæ non erumpant. Ieiunij namque, cui vos districtius inhæretis, hæc esse natura dignoscitur, vt cùm multos prouectuum fructus accumulet, interdum tamen & iras accendat, & lacrymas minuat. Et de ira quidem, quia per ieiunium crescat, manifesta est Esaiæ sententia, qua dicit: *Ecce*, inquit, *ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè.* Quòd autem longo ieiunio lacrymæ subtrahatur, testatur Iosephus, qui cum vindictam quæ Hierusalem, & persecutoribus Domini à Vespasiano, & Tito Principibus est irrogata, narraret, inter cætera vltricium pœnarum genera, hoc etiam addidit, dicens: *Sed nec planctus*, inquit, *ex more defunctis exhibebatur, aut luctus; quia hoc sibi totum vindicauerat fames, sed nec auiditas inediæ humorem cuiquam reli-*

3. Reg. 6. In afflictionibus ad preces & lacrymas confugiendum. Ieiunio sæpe ira acceditur, & lacrymæ minuuntur. Esa. 58. Fl. Ioseph. de Bell. Iud.

*querat lacrymarum.* Vnde cum visibiles lacrymas non potestis ex oculis carnis exprimere, sufficiat vobis excessus proprios intra contriti cordis arcana deflere. Ibi tenebras admissi reatus aspicite: & quia dignum est, quod patimini, ipsæ quoque sententia recti examinis iudicate. Lux namque inter tenebras conualescit: & Lucifer, qui in die oculos fugit, in nocte radios proprij splendoris expandit. Nos itaque si veram lucem in cordibus nostris oriri volumus, non nos lucem esse fingamus, sed reatus nostri tenebras veraciter agnoscamus: & tunc leue nobis videbitur omne quod patimur; quia valde grauius esse perpendimus quod meremur. Notandum autem quia sicut qui non vident, acutius audiunt; vt tamquam viuacitas sensus quæ vni membro subtrahitur, ad aliud cumulatius transferatur; ita nonnulli calcata luxuria, in auaritiam acrius inardescunt: & humana concupiscentia dum à libidinis voluntate compescitur, maioribus viribus in acquirendarum opum se porrigit appetitum. In vobis autem simul frigescat amor diuitiarum cum ipso desiderio nuptiarum, vt liberalitas vestra piè ferueat adiuuandis egenis, non inextinguibiliter æstuet ditandis auaris. Absit autem vt nummus viro in vestri cordis amore succedat, sed potius pro carnalibus deliciis spirituales epulæ mentes vestras delectabiliter pascant: videlicet diuinorum verborum assidua meditatio, Psalmus, bona cogitatio, pij operis frequentatio, expectatio mortis, spes futuri sæculi, & cætera his similia: quibus nimirum mens salubriter pascitur, & vt reuera cælestibus epulis anima saginatur. Sed dum vestræ charitatis allocutionem longius protraho, Epistolaris compendij metas excedens, vt ita loquar, breuem, non breuiter scribo: Enimuero dum non vrbanitati propriæ, sed vestræ potius ædificationi consulere gestio, prolixius loquens, loquendi regulam non obseruo. Denique mihi quoque non modicè præstatis, si consummari in sanctarum virtutum perfectione contenditis. Qui enim Lazarum fidelium Sororum precibus resuscitatum fuisse non ambigo; ipse quoque de peccatis ad innocentiam reformari per vestra merita, si iuxta Fidem fuerint digna, confido. Amator animarum pius, & omnipotens Deus, & me vestris orationibus in rectitudinem dirigat, & vos meis adhortationibus ad altiora perducat. Sit nomen Domini benedictum.

Consideratio pœnæ peccatis debitæ, tribulationes frangit.

Ioan. 11.

## EPISTOLA XV.

### Ad quemdam Ægrotum.

ARGVMENTVM.

Cuiusdam ægroti, & iamjam morituri, animam Deo commendat: vt transacto mortalis vitæ cursu, cælestis victoriæ palmam mereatur accipere.

Commendo te omnipotenti Deo, charissime frater N. eique te, cuius es creatura committo, vt cùm humanitatis debitum morte interueniente persolueris, ad Auctorem tuum, qui te de limo formauerat, reuertaris. Egredienti itaque animæ tuæ de corpore, splendidus Angelorum cœtus occurrat, iudex Apostolorum te Senatus absoluat, candidatorum tibi Martyrum triumphator exercitus obuiet, liliata te rutilantium Confessorum turma circumdet, iubilantium te Virginum chorus excipiat, & in beatæ quietis sinu Patriarcharum te complexus astringat. Mitis atque festiuus, Domine Iesu, tibi conspectus appareat, qui te inter assistentes sibi iugiter interesse decernat. Ignores omne quod horret in tenebris, quod stridet in flammis, quod cruciat in tormentis. Cedat tibi teterrimus Satanas cum satellitibus suis: in aduentum tuum te comitantibus Angelis contremiscat, atque in æternæ noctis chaos inane diffugiat. *Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius: & fugiant à facie eius, qui oderunt eum. Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei.* Confundantur igitur, & erubescant tartareæ legiones, & ministri Satanæ iter tuum impedire non audeant. Eripiat te à pœnis Christus, qui pro te passus est; liberet te a cruciatu Christus, qui pro te crucifixus est; liberet te à morte Christus, qui pro te mori dignatus est. Constituat te Christus Filius Dei viui intra Paradisi sui semper amœna * virentia, & inter oues suas te verus ille Pastor agnoscat. Ille te ab omnibus peccatis absoluat, atque ad dexteram suam in Electorum suorum te sorte constituat. Redemptorem tuum facie ad faciem videas, & præsens semper assistens manifestissimam beatis oculis aspicias veritatem. Constitutus igitur inter agmina beatorum, contemplationis diuinæ dulcedine potiaris in sæcula sæculorum. Amen.

Gen. 2.

Psal. 67.

* Vireta, sic enim ait Virg. lib. 6. Deuenere locos lætos, & amœna vireta.

*Finis Tomi primi Operum B. P. Damiani, S. R. E. Cardinalis, Episcopi Ostiensis, ex Ordine S. Benedicti, Doctoris disertissimi ac sanctissimi.*

D. Constantinus Caëtanus, Siculus, Syracusanus, Monachus Casinensis.

*Et exultabit lingua mea iustitiam tuam, Deus.*

# BEATI PETRI DAMIANI S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI OSTIENSIS, ORDINIS SANCTI BENEDICTI,

## TOMVS SECVNDVS.

*Continens Sermones, & Sanctorum Historias,*

Multis ex Bibliothecis collectus, notisq. illustratus, & nunc primùm excusus,

OPERA AC STVDIO
DOMNI CONSTANTINI CAIETANI SYRACVSANI,

Abbatis S. Baronti, Congregationis Casinensis, Ordinis S. Benedicti.

Accessit index locupletissimus tam huius Secundi, quàm Primi Tomi.

PARISIIS,

M. DC. LXIII.

*CVM PRIVILEGIO REGIS.*

# S. D. N. PAVLO V.
## PONTIFICI MAXIMO,

Constantinus Caëtanus, Monachus Congregationis Casinensis, salutem, & felicitatem à Deo precatur.

EXIT in lucem, Beatissime Pater, tuo Augustissimo nomine insignitus, Operum Beati Petri Damiani S. R. E. Cardinalis, Episcopi Ostiensis Tomus II. eo quidem alacrius, & confidentius, quod priorem iam scit patrocinij tui clypeo munitum, in manibus hominum, atque adeo in ore, & admiratione versari. Non abs re igitur posthumus hic alter sanctissimi Viri partus in publici Parentis sinu domesticum sibi requirit, & familiare perfugium. Hic autem Liber continet Sanctorum res præclare gestas, ab eodem tam sincere, fideliterque conscriptas: quam eloquenter laudatas, atque exornatas. Sanctorum verò pręconia cui aptius possunt, & conuenientius, quam tibi Sanctitatis assertori, patrono, & vindici consecrari? Si enim, vt Propheta monet, Sanctorum laudes in Deum sunt tanquam finem, & metam dirigendæ, iure optimo Dei in terris vicem gerenti offerri debent; vt inde ad Deum ipsum, qui earum, quas in Sanctis laudamus, actionum, & virtutum fons est, & origo, reuertantur. Petrus quidem ipse Damiani, qui dum vixit, totius Ecclesiæ Catholicæ & præsertim sacrosanctæ Sedis Apostolicæ propugnandæ mirifico, & incredibili studio semper exarsit (quod sane studium, vel tacente me, vitæ eius, & ingenij præclara monimenta satis, abundeque testantur) cui potius suas lucubrationes dicatas velit, quàm summo Romanæ Vrbis Antistiti, & Christianæ Reipublicæ Moderatori? Par est enim vt sub illius Ecclesię patrocinio defunctis conquiescat, pro qua viuus, labores capessere, certamina suscipere, grauissimis periculorum fluctibus caput obiicere, immota semper constantia, & infracto generosæ mentis ardore, non recusauit. Sed quorsum attinet tam multa in re maxime certa, verba profundere? Num alicui dubium potest esse, quin Eclesia Romana Petri Damiani fœtus obuiis vlnis excipiat, foueat, ac tueatur, quæ Petrum ipsum viuentem præcipua quadam beneuolentia, & charitate complexa est? In quem vltro ad Vrbem accersitum, & Reipublicæ gubernaculis eminētissimo, atque honorificentissimo loco admotum, tot honorum repente fastigia, tantas extra ordinem pręrogatiuas, dignitatesque congessit, quantas ne ciui quidem, & alumno, nedum aduenæ, & peregrino sperare licuisset. Quæ igitur Patrem tantopere dilexit, etiam liberos eius amore prosequatur, necesse est. Liberos quippe eius, & quidem Parenti simillimos, sanctissimi huius Viri libros appellare non vereor, qui tanto iustius liberorum nomen merentur, quanto animus corpore præstantior est quantoque caducis, & cito morituris æterna, atque immortalia ingenij monimenta antecellunt. Nihil est ergo, Beatissime Pater, cur in commendandis tibi Petri Damiani Operibus diutius immorer: potius in me ipso tuæ tutelæ, ac defensioni committendo, aliquantum temporis fortasse consumerem; nisi tua in me maxima, eaque recentia beneficia omnem de ea re susceptum laborem superuacaneum, & plane non necessarium esse demonstrarent. Cum enim tuam facilitatem, singularemque in me exornando animi propensionem intueor, nihil facilius esse cognosco, quam vt non modo hęc, quæ in præsentia eduntur, sed etiam alia egregia Scripta de rebus sacris, multis meis laboribus, vigiliisque collecta, & elaborata, tuæ benignitatis præsidio, in manus hominum emittam, quæ non sine communis vtilitatis iactura, publica luce fraudantur. Equidem, quod mearum partium est, serio profiteor, & quo ad viuam profiteri non desinam: curaturum me, atque enixe operam daturum, quantum in me erit, vt omnia mea studia ad vtilitatem publicam, & Sedis Apostolicæ decus, existimationemque referantur. Nunc Deum Opt. Max. vehementer oro, vt salutaria tua consilia, sapientissimamque gubernationem afflatu suo dirigat, promoueat, & ad optatum portum, exitumque perducat. Vale.

# DOMNI CONSTANTINI CAIETANI,

## MONACHI CASINENSIS,

### In Sermones, & Sanctorum Vitas B. Petri Damiani S. R. E. Cardinalis Episc. Ostien.

### AD PIOS, ET BENEVOLOS LECTORES

### PRÆFATIO.

EA est mortalium omnium naturæ vis, atque conditio, vt in virtutis capessendę studio, rectè instituendę vitę præcepta facilius exemplis confirmata, quam simplicia, & nuda percipiant. Nam cum veteri quodam, & trito vulgi errore ducta gens hominum putet à communi congressu offensam virtutem fugisse in altissimos mõtes, ibique tenebris occultatam laborum satellitio stipatam, degere in sui contemplatione felicem, iacet illa potius passim neglecta, nec eo extollere sese audet, vel scelerum eneruata contagio non potest, vbi summa mortalium beatitudo consistat. Hinc factum arbitror vt præpotens rerum omnium Moderator, cuius prouidentia res hominum gubernantur, quosdam pro varia temporum necessitate, illustres, piosque Viros Ecclesię suæ prouideret, qui diuino lumine insitas mentibus tenebras pellerent, atque iter ad veram gloriam, vitæ probitate, facile esse demonstrarent. Quæ duo, disciplina nimirum, & exempla, tantum apud omne genus hominum valent, vt nihil tam arduum sit, & à communi cœtu alienum, quod iis non acquiratur, ac nullo negotio superetur. An non iure optimo vtrumque Gregorium, Magnum Papam, & Turonensem Archiepiscopum, Isidorum, Leandrum, Hildephonsum, Ioannem Damascenum, Bedam, Paulum Diaconum, Alchuinum, Rabanum, Haymonem, Anselmum, Brunonem Signinum, Bernardum, Rupertum Tuitiensem (taceo innumeros Christianæ Reipublicæ Patres, ac Doctores Sanctissimos) plerosque alios Religionis Benedictinæ lumina, & firmamenta, vt sunt, appellamus? Qui nempe Vrbes, ac Prouincias virtutum institutione excultas rectè factorum dignitate confirmarunt. Profectò de populo Christiano optime illos mereri arbitror, qui non minori cura, atque ardore inuigilant propriæ saluti, quam alienam verbi diuini explicatione, morũque sãctitate procurent. Equidem alterũ cum mihi non tribuã, alterũ præstare nõ liceat, eã secutus sũ viã, vt bene sit meis votis, & aliorũ emolumẽtis consultũ. Profero scilicet è tenebris non paruo labore exquisitos in lucẽ, B. Petri Damiani S. R. E. Card. Episcopi Ostiensis, doctissimi, ac sanctissimi, sermones, qui tantam vim habent informandi animos ad omnem virtutem, quantam ex summa eloquentia cum pari sanctitate coniuncta, oriri posse censendum est. Animaduertit nimirum graui iudicio Vir in exercitatione virtutum persimiles nos esse artificibus, qui nihil sine perceptis exemplaribus laude dignum efficiunt; quare Sanctorum bene gesta palam constituit, vt ea studiosi virtutis assidue præ oculis haberent, & imitarentur. Quæ tanto sunt perfectiora, quanto eos, à quibus desumumtur, prę̨celluisse cognoscimus. Sunt ij, Christus Dominus, Deipara virgo, Apostoli Martyres, Sanctique Confessores, ac Virgines, quorum prę̨clara facinora tanta eloquentia locuples Auctor complectitur; vt cum summis illis Viris Doctorem nostrum comparare, non contemnendæ doctrinæ homines, ac Hieronymum Iuniorem appellare non dubitent. Omitto in præsentia plenius explicare quid sentiam, cum eiusdem ingenium, atque dicendi copia facilius inspiciatur lectione, quàm oratione describatur. Solum dixerim, habere omnes ex hoc Magistro, quæ tantopere commendauimus, omnium leges, atque exempla virtutum, præsertim verò satis Concionatoribus, quibus maxime hos meos labores dicatos velim, noui aperiuntur, res suas amplificandi, ornandique thesauri, singulares sacrarum Litterarum interpretationes, atque illustres sententias continentes nec non præclara proponitur ratio, quæ sit in Sanctorum exornatione adhibenda. Faxit Deus Opt. Max. vt noster hic labor qualiscumque, in diuinam gloriam, communemque vtilitatem redundet. Valete, & hoc nostrum de re Christiana bene merendi studium æqui, bonique consulite.

*Patres, ac Doctores Ord. S. Bened. doctiss. & Sanctiss.*

*Quæ ad vitam, laudemque Beati Petri Damiani S. R. E. Cardin. Episc. Ostiensis, faciunt, in alia edit. Tom. I. fol. xxxvi. post Testimon. Honorij Augustodunensis, adde.*

Anonymus Benedictinus in Vita Beati Ioannis Laudensis, eiusdem S. Doctoris discipuli, & Episcopi Eugubini. Ap. me MS.

IX. Anonymus Benedictinus vix. prope A C. 1115.

ILlo namque tempore vir venerabilis, & sacerdos Dei altissimi Domnus Petrus Damianus, virtutibus ornatus, & in sacris Scripturis eruditus, florebat sanctitate, & scientia in Eremo vastissima S. Crucis Fontis Auellanæ. Et ipse Petrus cum esset S. R. E. Cardinalis, & Legatus fuisset transmissus à Domino Papa, & circuitet per Comitatum, & Episcopatum Eugubinum, & Nucetinum, & Callensem, & per Romandiolam & Marchiam, cum de perfectione fratrum pauperum Fontis Auellanæ admiranda dicta, & opera percepisset, eorum colloquio, & Angelica conuersatione attractus, Cardinalatus gloriam deseruit, & cum licentia Domini Papæ in Eremo Fontis Auellanæ se reclusit, seruiens Deo die, ac nocte. Ad cuius exemplum plurimi incitati, mundi gloriam spreuerunt, & ad seruiendum Deo se totaliter tradiderunt. Vir autem Dei Ioannes tanti Viri fama comperta, exemplo eius animatus, confugit ad ipsum, & elongauit se à mundo fugiens: & de terra propria, & cognatione recedens, venit in terram, quam ei Dominus reuelauit, & venerabili Patri Petro Damiani Priori Eremi & deuotorum fratrum Magistro, se obtulit humiliter, genibus flexis rogans instanter, vt ipsum sub disciplina Sacræ Regulæ Beatissimi Patris Benedicti susciperet in discipulum, & fratrem, Regi Christo perpetuo seruiendum. At verò Reuerendus Dei Sacerdos Petrus Damiani videns Ioannis simplicem animi puritatem, feruorem spiritus, obedientiæ promptitudinem, & verum mundi contemptum in ipso, ipsum benigne recepit. ] *Et paulò post.* Duæ vero columnæ lucidæ fratrum Eremi Fontis Auellanæ, Reuerendus Prior Petrus, & Clericus Dei Ioannes, sicut duo Seraphim diuina charitate inflammati, corde, & ore iugiter Deum altissimum collaudabant, & fratrum mentes, & corda, & ora ad Dei timorem, & fraternam charitatem accendebant. O quàm bonum, & quàm iucundum erat tales fratres habitare in vnum! in medio quorum Christus Iesus erat Dominus, & Magister. Dum vero iam omnipotens Deus venerabilem Petrum remunerare de suis laboribus decreuisset, cum absens esset ab Eremo, & cum fratribus moraretur ad tempus in Monasterio Fauentino, vitam eius Deus bono fine conclusit: & ipse vir Dei feliciter migrans de sæculo, ad cælestia euolauit, & viuit cum Christo in æternum. De eius recessu fratres omnes licet felicitati eius plurimum congauderent, tamen de sua absentia damna sibi plurima euenire deplorabant. Sed non defuit eis diuina prouidentia. Nam inspirati à Domino, concorditer, & vnanimiter sanctum Virum Domnum Ioannem de Laudo, in Priorem præcipuum elegerunt, vt sicut Sancto Patri Petro Damiani, in sanctitate, & sapientia consimilis erat, ita ei in Prioratu succederet.

Attendant hæc dicentes B. Petrum Dam. fuisse Canonicum S. Augustini Regularem.

*Antiquus Auctor Chronici Gualdensis. Ap. me MS.*

X. Antiq. Auctor vixisse colligitur circa A C. 1315.

VEnerabilis Cardinalis S. R. E. Dei seruus Petrus Damiani in feruore S. Spiritus sibi dati à Deo, gloriam & dignitatem Romanæ Curiæ dereliquit, & infra Apenninos montes Cathriæ venerabile Eremitorium S. Crucis iuxta fontem Auellanæ construxit, conuentum ibidem pluribus sanctis fratribus Monachis instituit in sancta perfectione, & multum arcta vita, & ordinata, vbi & ipse per plura tempora in magna vixit sanctitate, & pluribus claruit miraculis. In eodem siquidem Eremitorio inter alios sanctos Priores Monachos seruus Dei Dominus Ioannes Laudensis multa viguit sanctitate & dura pœnitentia, & abstinentia infra illas siluas condensas, & prærupta montium corpus suum castigauit. Qui postmodum de Prioratu S. Crucis in Episcopum Eugubinum assumptus, in multa sanctitate vixit, & obiit. Quem Deus plurimis decorauit miraculis. Et sic per Dei nostri magnam pietatem, & misericordiam diuinus cultus reformatus est, qui erat intermissus propter duras persecutiones Gothorum, & Longobardorum, & Sarracenorum: à quibus Italia deprædata, & desolata, & gentes exterminatæ, & Ecclesiæ destructæ, de nouo reædificabantur, & ciuitates, & castra, & populi in eis.

Diuinus cultus à Patribus Benedictinis in Italia instauratus.

*BEnignissime Lector, in principio III. Tomi de Sanctis F. Laurentij Surij Carthusiani edit. Colonien. 1572. habes Passionis Historiam SS. Mariani Lectoris, & Iacobi Diaconi, cælestibus visionibus refertam. Harum autem Visionum expositio cum non minus pie, quàm eleganter à B. Petro Dam. dum Prior S. Crucis Auellanæ existeret, conscripta, hoc Tomo iam Typis vulgato, in manus meas peruenerit, operæpretium fore censui, illam hoc loco, in posteriori editione suo ordine restituendam, inserere. Vale.*

Expositio Visionum Sanctorum Martyrum Mariani, & Iacobi.

XXX. Apr. Io. 5. Psal. 44.

IAM vero, vt de istis Visionibus istorum Sanctorum aliqua succincte pertractemus quis est, quem B. Marianus Iudicem in tribunali viderat, nisi ille, qui in cælo præsidens, accepto à Patre iudicio, de viuis, & mortuis iudicat? Sicut scriptum est: Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio. Qui honesta & decora facie videbatur, quia hic est, de quo dicitur: Speciosus forma præ filiis hominum. Hic itaque ad tormenta Confessores præcipiebat ascendere; quia quantumlibet furibunda persecutorum dementia sæuiat, quantumlibet ad patiendum pro Christo deuotus fidelium animus inardescat, ad martyrij celsitudinem, nisi quem ille occulto suo iudicio prouexerit, nō aspirat. Multis autem gradibus ad summitatem Catastæ erat ascensus: quia multis virtutum gradibus ad perfectionis summam conscenditur, & sic demum ex diuina gratia ad martyrij celsitudinem peruenitur. Quod autem B. Marianum in altiorem Catastæ locum martyr Cyprianus extulit, hoc intelligere debemus, quia speciali dignitate martyrij eum Dominus inter Martyres sublimauit. Sed quid est, quod præcipiēte Domino, B. Martyr in locum passionis ascendit, sed tunc passionis martyrium non accepit, nisi quod vir quisque perfectus, qui iam se virtutum arce erexit, qui iam totis nisibus ad moriendum pro Christo mentis intentionem firmauit: adhuc tamen differtur, quatenus eius desiderium amplius quotidie augeatur? Vnde in hac Visione recte dicitur: Exurgens Iudex ad Prætorium suum ibat, quem nos pariter sequebamur. A loco quippe tormenti ad Prætorium suum Iudicem sequentibus Martyribus ire, est ab effectu martyrij Dominum Electos suos aliquāto suspendere, & eorum mentes per contemplationem ad supernum gaudium interim subleuare. Et no-

tandum, quod se quidem cum altero Martyre sequi pariter dixit: Iudicem vero non simul cum eis ire, sed præcedere, asserit; quia videlicet quicumque ad supernæ mansionis requiem tendimus, quicumque pia couersione ad Beatorum consortium festinamus. Sanctorum vias, Deo nos præcedente tenere possumus. Christi vero vestigia imitari quidem, sed ad plenum consequi, omnimodo non valemus. Illi namque dicunt veraciter confitentes: Si dicimus, quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Christus verò dicit: Venit Princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Bene etiam qui Martyrem comitem habet in itinere, Iudicem habet ducem: quoniam ille Propheta est, cui Propheta dicit; Propter nomen tuum dux mihi eris, & enutries me. Quod autem ait: Iter nobis erat per pratum, quid per pratum, quod ager dicitur, nisi mundus hic designatur? Rectè ergo non mansisse in prato, sed iter habuisse per pratum dicitur, qui Dominum sequebatur: quia nimirum quicumque ad illam desiderabilem ciuitatem Hierusalem cælestem pertinet, in hoc mundo non habitationem, sed iter habet. Sed quid est, quod per pratum iter habuisse dicitur, & non fœnum, sed excelsas arbores, & ordinate disposita ibidem vidisse perhibetur? Quid denique per has arbores, nisi Sancti & iusti viri designantur, qui videlicet mentis sublimitate infima quæque despiciunt, & in charitatis fraternæ radice solidati suum ordinem non confundunt? Postremo vero quid est bibere phialam de aqua fontis, nisi gustare calicem passionis? Vnde Dauid ait: Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Et notandum, quàm pulchra similitudine Viro cum Propheta concordat. Ille quidem calicem accepit, & nomen Domini inuocauit, iste Martyr phialam bibit, & Deo gratias egit. Fons autem ille, vnde phialam impleuit, aquas perspicuas emanabat, & per Psalmistam dicitur: Pretiosa in conspectu Domini, mors Sanctorum eius. Hic verò inquiri potest, quid sit, quod Iudex iste beatos Martyres per totum iter ad fontem vsque præcessit, & mox ab eorum visione disparuit? Numquid Electos suos Dominus, quos per occultam gratiam ad martyrij coronam perducit, credendum est, quod mox recedens inter ipsas eos tribulationum angustias deserat? Sed notandum, quia tunc Sanctos Dominus quasi quodammodo deserit, cum eos ab iniquis flagellari permitti. Vnde Redemptor noster in Cruce ad Patrem clamabat: Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Cuncta hæc arcana mysteria, quæ omnipotens Deus quotidie per Electos suos occulta dispensatione tribuit; huic vni præcipue aperta visione monstrauit: vt quod in cæteris occulte agitur, hic etiam videre mereretur.

*1. Ioan. 1.* — *Ioan. 14.* — *Psal. 50.* — *Psal. 115.* — *Ibid.* — *Psal. 21.*

Iam vero quod Iacobus Iuuenem aspexit, quis, nisi ipse est, quem Marianus iudicem vidit? Qui Iuuenis idcirco apparuit, quia mediator Dei, & hominum inter homines conuersatus, ad iuuenilem quidem ætatem peruenit, & in senium non declinauit. Proceræ autem staturæ erat, quia exaltauit vt gigas ad currendam viam. Caput vero super nubes extulerat, quia per maiestatem, & à summo cælo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius. Et quia sicut Paulus ait, caput Christi est Deus, Christus vero caput est corporis sui, quod est Ecclesia. Et caput extulerat super nubes, quia per maiestatem diuinitatis, qua vnum semper cum patre est, cum ipsa assumptæ humanitatis substantia in cælo cum eo æqualiter regnat. Sed licet caput super nubes eleuetur, corpus tamen in terris conspicitur: quia Sancti omnes, qui corpus sunt Redemptoris, donec hanc carnem portant per conditionem mortalitatis in terra commorantur, quamuis per libertatem Spiritus in cælo iam habitare probentur. Dicentes cum Paulo: Nostra autem conuersatio in cœlis est. Vnde rectè cum corpus illius in terra videri dicitur, non tamen terram tangere perhibetur, qui sancti Viri in terra quidem conuersari videntur, sed terrenis actibus ex desiderio non implicantur: & dum totis nisibus ad alta se erigunt, pedes mentium à terra suspendunt. Bene autem nitidis vestibus indutus fuisse perhibetur, quia de eo per Prophetam dicitur: amictus lumine sicut vestimentum. Per nitidas quidem vestes, quibus induitur, sancta proculdubio Ecclesia designatur: quæ videlicet vestis & per munditiam sanctæ operationis splendida, & per spem futuræ beatitudinis Domino adhæret extensa. De qua dicit Apostolus: vt exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam. Et congrue fulgidis vestibus indutus memoratur: quia de Electis suis à Domino dicitur: Fulgebunt Iusti sicut Sol in regno Patris mei. Nec illud vacat à mysterio, quod istæ vestes diuersis coloribus distinctæ referuntur. Sancti enim Viri dum multis pollent virtutibus, quasi diuersa colorum specie distinguuntur. Hinc est quod per Psalmistam dicitur: Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circũamicta varietate. Hic itaque Iuuenis non stetisse, sed pertransisse ante ora Martyrum visus est, quia iam eos Dominus de hoc mundo tollere, atque ad contemplationem maiestatis suæ perducere disponebat. Sicut ipse in Euangelio dicit: Et transiens ministrabat illis. Quid est autem, quod singulas zonas purpureas in sinũ Martyrum proiicit, nisi quod eos vndique cingendos angustiis passionum innotescit? Hæc videlicet zona passionis tunc purpuratur, cum sanguis effunditur. Per hoc vero, quod eas in sinum proiecit, quanta certitudine illos de sua passione firmaret, innotuit. Nihil enim certius nos habere credimus, quam quod in sinu tenemus. Vnde B. Iob de spe resurrectionis ait: Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Neque hoc à mysterio vacat, quod puer in collo eius monile roseum, in manu vero palmam viridissimam portat. Per monile siquidem, quod collo circundatur, æternæ vitæ beatitudo non incongrue designatur, quam quisque dum accipit, ineffabili gaudio ex omni parte circumfluit. Sicut enim in monili nec finis, nec initium reperitur, sic vita æterna nec initio inchoatur, nec fine concluditur. Quo monile roseum videbatur; quia puer iste, qui monile vitæ æternæ acceperat, fuso sanguine, martyrio coronandus erat. In manu vero palmam viridissimam præferebat: quia sicut per Psalmistam dicitur: Iustus vt palma florebit. Et Ioannes. In conspectu, inquit, Agni, amicti sunt stolis albis, & palmæ in manibus eorũ. Congrue autem non ait, Prandebitis, sed cras, inquit, nobiscum cœnabitis, quia & ipse Dominus cæleste gaudium non prandium, sed cœnam vocat, quia sicut post cænam nullum iam conuiuium restat, ita post illud sempiternæ felicitatis conuiuium, nil potest inueniri vlterius quod succedat. Quid per iuuenes in albis equis sedentes accipimus, nisi sanctos Angelos ad suscipiendas beatorum Martyrum animas præparatos? Nam & B. Ioannes Angelos in albis equis sedentes se vidisse fatetur. Equus namque aptum bellis est animal. Qui verò à sæcularibus bellis victores redeunt, albis equis curru subiugatis, triumphos ad Capitolia ducunt. In equis itaque fortitudo pugnantium, in candore autem gloria innuitur triumphantium. Bene ergo Angeli in albis equis visi sunt, quia illos, qui in prælio Christi decertabant, ad cælestem arcem post victoriam cum triumpho gloriæ deducturi erant. Deo gratias.

*Psal. 18.* — *Philip. 3.* — *Psal. 103.* — *Ephes. 5.* — *Psal. 44.* — *Luc. 12.* — *Psal. 91.* — *Apoc. 7.* — *Luc. 12. & Ioan. 13.* — *Apoc. 19.*

INDEX

# SERMONVM, HISTORIARVM,

## ET CAPITVM QVÆ IN HOC

### Tomo II. B. Petri Damiani continentur.

SERMONES IVXTA MENSIVM ORDINEM DISTRIBVVNTVR.

*PRIOR NVMERVS DIEM, ALTER PAGINAM INDICAT.*


*IANVARIVS.*

vi. In Epiphania Domini.

xv. De translatione S. Hilarij Episc. Pictauiensis. 4

xxi. De S. Anastasio Monacho, & Martyre. 6

*FEBRVARIVS.*

i. De S. Seuero Episcopo. Rauennate, & Confess. Ser. I. 8

De eodem Ser. II. 10

xiv. De S. Eleuchadio Episc. Rauen. & Confess. 13

*MARTIVS.*

xx. In Dominica Palmarum. 17

xx. In vigilia S. Benedicti Abb. & Confess. 18

xxi. In eius festo die. 19

xxiv. In Cœna Domini. 21

xxv. De Annunciatione B. Virg. Mariæ. 23

xxvii. De Resurrectione Domini. 25

*APRILIS.*

xxiiii. De S. Georgio Martyre. 27

xxv. De S. Marco Euangelista. Ser. I. 28

De eodem Ser. II. 33

De eodem Ser. III. 34

xxv. De S. Vitale Martyre. Ser. I. 35

De eodem Ser. II. 38

*MAIVS.*

iii. De Inuentione S. Crucis. 42

xi. De S. Anthimo Martyre. 46

xiv. De S. Bonifacio Martyre. 47

xv. De Spiritu sancto, & eius gratia. 49

*IVNIVS.*

iii. De SS. Laurētino, & Pergētino fratribus Mart. 51

xxiv. De Natiuitate S. Ioan. Bapt. Ser. I. 53

De eadem. Ser. II. 57

De eadem. Ser. III. 58

xxix. De S. Petro Apostolo. 61

De SS. Petro, & Paulo Apost. 62

*IVLIVS.*

xvii. De S. Alexio Confessore. 63

xxii. De S. Maria Magdalena. 66

xxiii. De S. Apollinare Episc. Rauen. & Mart. Ser I. 69

De eodem. Ser. II. 71

De eodem. Ser. III. 72

xxv. De S. Christophoro Mart. 75

xxix. De SS. Flora & Lucilla Virg. & Mart. Ser. I. 78

De eisdem. Ser. II. 80

xxx. De S. Ruffino Martyre. 81

*AVGVSTVS.*

ii. De S. Stephano Papa, & Mart. 83

vii. De SS. Donato, & Hilariano Mart. 86

viii. De S. Cassiano Martyre. 88

xv. De Assumptione B. Virg. Mariæ. 91

xxiv. De S. Bartholomæo Apost. Ser. I. 93

De eodem. Ser. II. 95

*SEPTEMBER.*

i. De S. Victore Confessore. 97

viii. De Natiuitate Sanctiss. Mariæ Virg. Ser. I. 99

De eadem Ser. II. 101

De eadem Homilia. 104

xiv. De Exaltatione S. Crucis. Ser. I. 109

De eadem. Ser. II. 111

xxi. De S. Matthæo Apost. & Euang. Ser. I. 116

De eodem. Ser. II. 118

De eodem Homilia. 120

xxix. De S. Michaële Archangelo. 123

*OCTOBER.*

xviii. De S. Luca Euangelista. 126

xxviii. De S. Fidele Martyre. 128

*NOVEMBER.*

i. Homilia de omnibus Sanctis. 130

xi. De S. Martino Episc. & Confess. 132

xxx. De S. Andrea Apostolo. Ser. I. 135

De eodem. Ser. II. 138

*DECEMBER.*

vi. De S. Nicolao Episc. & Confess. 140

xxiv. De Vigilia natalis Domini. 142

xxv. De Natiuitate Domini. 145

De eadem alius Sermo. 146

xxvi. De S. Stephano Protomart. 148

xxvii. De S. Ioanne Apost. & Euange. Ser. I. 150

De eodem. Ser. II. 154

xxxi. De S. Barbatiano Presbyt. & Confess. 159

xxxi. De S. Columba Virg. & Mart. 160

*Sermones Extrauagantes de Sanctis.*

De Sanctis Virginibus. 163

De eisdem. Ser. II. 165

De Dedicatione Ecclesiæ Ser. I. 167

De eadem. Ser. II. 170

De eadem. Ser. III. 171

De eadem. Ser. IV. 172

*Sermones Morales*

De Vitio Linguę. 174

De spirituali Certamine. 176

Sermo Synodalis. 179

*Sanctorum Historiæ.*

i. Ianuar. Vita S. Odilonis Abb Cluniacensis, & Confess. Ord. S. Bened. 179

xx. Ianuarii. Vita S. Mauri Episc. Cæsenatis, & Cōfess. Ord. S. Bened. 185

Iunii. Vita S. Romualdi Abb. & Confess. congreg. Camaldulensis, ordin. S. Bened. Instituto-ris. 188

xxvi. Iunii. Vita S. Rodulphi Episc. Eugubini, iuncta vita S. Dominici Loricati, qui colitur 14. Octobris. 209

xxix. Iulii. Passio Sanctarum Virginum & Martyrū Floræ, & Lucillæ. 216

Expositio visionum SS. Martyrum Mariani & Iacobi. 218

# INDEX CAPITVM VITÆ SS. Romualdi, Rodulphi & Dominici.


Cap. i. Causa conuersionis Romualdi. pag. 186
ii. Ipsa conuersio, & quia corpus B. Apollinaris sine dubio in Classensi monasterio iaceat. ibid.
iii. Quomodo monachi correpti Romualdum de solario præcipitare voluerunt. 190
iv. Quomodo Romualdus se ad Eremum contulit. ibid.
v. Qualiter Petrus Vrseolus est primo Dux factus, & postmodum fit conuersus. ibid.
vi. Qualiter Romualdus vno anno de pugillo ciceris per diem, & tribus annis de sua agricultura vixit. 191
vii. De diuersa pugna diaboli, quam sustinuit. ibid.
viii. Vnum genus vitæ Romualdi: & de pœnitentia Petri Ducis, & prophetia eius. ibid.
ix. Aliud viuendi genus Romualdi. ibid.
x. De Comite, qui vaccam rapuit; & eam comedendo necatus est. 192
xi. De Olibano conuersionem promittente. ibid.
xii. De Sergio ad sæculum reuerti volente. ibid.
xiii. De prudentia Romualdi, & labore itineris, & disciplina in Patrem. ibid.
xiv. Quomodo Sergius vidit Spiritum sanctum. 193
xv. De crure Ioannis propter inobedientiam fracto. ibid.
xvi. De Romualdo à dæmonibus percusso. ibid.
xvii. De iniquis spiritibus, qui sibi velut diræ volucres apparebant. ibid.
xviii. De monachis Romualdum verberantibus, & diuina ira percussis. 194
xix. De iussione sancti Apollinaris ad Romualdum. ibid.
xx. De habitatione eius in Origario. ibid.
xxi. De cella incensa, & per orationem extincta. 195
xxii. De Rege hospite Romualdi, & quia Abbatiam suscepit. ibid.
xxiii. De Abbatia dimissa: & pace inter Regem, & Tiburtes facta. 195
xxiv. De sancto Venerio. ibid.
xxv. De Tammo, & religione Regis Ottonis. ibid.
xxi. Quod Romualdus apud Casinum ægrotauit, deinde ad Peroum venit. ibid.
xxvii. De Bonifacio Martyre. ibid.
xxviii. De Ioanne, & Benedicto Martyribus. 197
xxix. De Monacho per Angelum de carcere liberato. 198
xxx. De Monasterio sancti Aldeberti constructo, & prophetia Romuadi aduersus Regem prolata. ibid.
xxxi. Vbi gratia perfectionis Romualdo diuinitus est concessa. ibid.
xxxii. De prophetia Romualdi, qua discipulorum prænunciauit aduentum. 199
xxxiii. De reditu eius à Parentio, & nautis eius meritis de periculo liberatis. ibid.
xxxiv. De aduentu Romualdi in Bifurcum. ibid.
xxxvi De aduentu eiusdem ad Vallem de Castro, & multo animarum fructu per eum facto. 200
xxxvi. De fure, quem frangentem cellam Gregorij per spiritum vidit, & illæsum dimisit ibidem
xxxvii. De Monasterio Vrbis veteris, quod construxit. ibid.
xxxviii. De filio Comitis qui cæcū post mortem illuminauit. 201
xxxix. De tribus Monasterijs, quæ Romualdus construxit. & de profectione eius in Vngariam. ibid.
xl. De Rainerio Marchione. ibidem
xli. De Abbate Classis, qui Romualdum voluit strangulare. ibid.
xlii. De itu, & reditu rursus à Parentio. 202
xliii. De miraculo latronis in monte Petrano facto. ibid.
xliv. Item miraculum de aliis latronibus. ibidem
xlv. Quare, & quomodo Romualdus eiectus est de Valle de Castro. ibid.
xlvi. De miraculo, quod fecit in Aqua bella, curās Presbyterum. ibid.
xlvii. Item miraculum de Fago prope cellam eius incisa. 203
xlviii. De silice lapsa super rusticum, & eum non lædēte. ibid.
xlix. De Contumelia, quam passus est à suis dicipulis in Syria. ibid.
l. De diuina iussione ad Romualdum, vt Missam celebraret, & Psalmos exponeret. ibid.
li. De anima Romualdi, quæ delatā est ante Deum, candida velut nix. 204
lii. De nimia districtione vitæ quam in Syria tenuit. ibid.
liii. De miraculo, quo Gregorium insufflando sanauit. ibid.
liv. De insano, quem osculo curauit. ibid.
lv. Item de Gregorio, quem de graui morbo āqua frigida liberauit. ibid.
lvi. De discipulo, quem Romam euntem per spiritum cognouit: & de illo, qui sibi derogans reclusorium fregit. ibid.
lvii. De Gaudentio, & Berardo, & monacho sanato. 205
lviii. De discipulo in lecto Romualdi à dæmonibus verberato. ibid.
lix. De muliere in amentiam versa, & Romualdi benedictione sanata. ibid.
lx. De dæmoniaco ab eo curato. 206
lxi. De diabolo, qui Romualdo mortem minatus, cellæ parietem fregit. ibid.
lxii. Item de diabolo, qui exterrens equum, Romualdum mergere voluit. ibid.
lxiii. Item de diabolo, qui orta inter discipulos Romualdi discordia, vegetem percutiebat. ibid.
lxiv. De districta vita, quæ tunc in Sytria ducebātur. ibid.
lxv. De prophetia Romualdi, & colloquio eius cum Heinrico Rege. 207
lxvi. De monacho, quem diabolus strangulare cœpit, sed Romualdus eripuit. ibid.
lxvii. De Romualdo, qui circumclusus aquis, cibum sibi deferendum cælitus agnouit. ibid.
lxviii. De pisce, qui inuentus est in arenti riuo meritis Romualdi. ibid.
lxix. De transitu Romualdi. 208
lxx. De dæmoniaco per particulam cilicij eius sanato. ibid.
lxxi. De vilico, qui vacam rapuit, & statim extinctus est. ibid.
lxxii. De corpore Romualdi sano post quinquennium inuento. ibid.


## Index Capitum vitæ SS. Rodulphi & Dominici.


i. Sanctus Rodulphus fit Monachus. 209
ii. S. Rodulphus nihil de rigore monastico deposuit in Episcopatu. ibid.
iii. Abstinentia Rodulphi. 210
iv. Felix obitus eius. ibid.
v. Vita venerabilis viri Dominici Loricati. ibid.
vi. Fit monachus Eremita. 211
vii. Fit B. Petr. Damiani discipulus. ibidem.
viii. S. Dominicus ferrea Lorica ad carnem indutus. ibid.
ix. Lautior cibus eius panis cum fœniculo. 212.
x. Duodecim Psalteria continenter absoluit, virgis, interim se cædens. ibid.
xi. Scutica se mire flagellat. 213
xii. B. Viri in domanda carne excessus. 214
xiii. Felix eius excessus è vita 215


B. PETRI